



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Eren KESER

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN SOSYAL MEDYA
ÜZERİNDEN ANALİZİ: ETİMOLOJİ YOUTUBE KANALI ÜZERİNE BİR DURUM
ÇALIŞMASI

İletişim Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2025



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Eren KESER

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN SOSYAL MEDYA
ÜZERİNDEN ANALİZİ: ETİMOLOJİ YOUTUBE KANALI ÜZERİNE BİR DURUM
ÇALIŞMASI

Danışman

Prof. Dr. Ahmet AYHAN

İletişim Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Bu tez Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından 100/2000 YÖK Doktora Bursu
kapsamında desteklenmiştir.

Antalya, 2025

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Eren KESER'in bu çalışması jürimiz tarafından İletişim Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yasemin BİLİŞLİ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Ahmet AYHAN (İmza)

Üye : Doç.Dr. Fatma ÇAKMAK (İmza)

Üye : Doç Dr. Eda ER (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖKSÜZ (İmza)

Tez Başlığı: Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerin Sosyal Medya Üzerinden
Analizi: Etimoloji Youtube Kanalı Üzerine Bir Durum Çalışması

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 20/01/2025

Mezuniyet Tarihi : 20/02/2025

(İmza)
Prof. Dr. Seda BAYRAKTAR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerin Sosyal Medya Üzerinden Analizi: Etimoloji Youtube Kanalı Üzerine Bir Durum Çalışması” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Eren KESER





T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Eren KESER
Öğrenci Numarası	20185243005
Anabilim Dalı	İletişim
Programı	Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ahmet AYHAN
Doktora Tez Başlığı	Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerin Sosyal Medya Üzerinden Analizi: Etimoloji Youtube Kanalı Üzerine Bir Durum Çalışması
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	25874330558
Rapor Tarihi	13.02.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 6 Alıntılar dahil: % 7
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 450 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Prof. Dr. Ahmet AYHAN İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	vi
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
TEŞEKKÜR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİN TEMELLERİ

1.1. Kültür Kavramı	9
1.1.1. Kültürü Oluşturan Bileşenler ve Kültür Çeşitleri	15
1.1.2. Kültürel İlişkiler ve Süreçler	24
1.1.2.1. Kültürlenme.....	27
1.1.2.2. Kültürleme.....	28
1.1.2.3. Kültürleşme	29
1.1.2.4. Kültür Şoku	30
1.1.2.5. Kültürel Yayılma	32
1.1.2.6. Zorla Kültürleme	33
1.1.3. Kültür Değişimleri	34
1.1.3.1. Kültürel Yabancılaşma	36
1.1.3.2. Kültürel Gecikme	37
1.1.3.3. Kültürel Asimilasyon.....	38
1.1.3.4. Kültürel Entegrasyon.....	40
1.1.3.5. Kültürel Emperyalizm	41
1.2. Kültürlerarası İletişim	43
1.2.1. Kültür ve İletişim.....	45
1.2.2. Kültürlerarasılık.....	46
1.2.3. Kültürel Farklılıklar	47
1.2.4. Çok Kültürlülük.....	48
1.3. Kültürlerarası İletişim Kuramları.....	49
1.3.1. “Enformasyon Sistemleri Kuramı” ile Edward T. Hall	51
1.3.2. “Kültürel Boyutlar Kuramı” ile Geert Hofstede.....	52
1.3.3. “Değer Yönelimleri Kuramı” ile Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodbeck...55	

1.3.4.	“İletişimsel Eylem Kuramı” ile Jürgen Habermas	57
1.4.	Kültürlerarası Farklılaşma ve Algılama İlişkisi	59
1.5.	Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler	60
1.5.1.	İrkçilik	62
1.5.2.	Değerler ve Normlar	63
1.5.3.	Zenofobi	64
1.5.4.	Belirsizlik ve Kaygı	66
1.5.5.	Toplumsal Senaryolar ve Roller	67
1.6.	Araştırmanın Kuramsal Yaklaşımı	67

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE DİJİTALLEŞEN TOPLUM

2.1.	Sosyal Medyanın Doğuşu ve Gelişimi.....	77
2.1.1.	Sosyal Medya Araçlarının Medya Boyutu.....	83
2.1.2.	Sosyal Medyanın Kullanıcı Boyutu ve Etkileri	87
2.2.	Sosyal Medya Araçları.....	90
2.2.1.	Facebook.....	96
2.2.2.	Youtube.....	99
2.3.	Sosyal Medyanın Kültürel Etkisi	104
2.4.	Pekiştirme ve Mobilizasyon Teorileri Bağlamında Sosyal Medya	109
2.5.	Dijitalleşme ile Yeni Toplumsal Yapılar: Ağ toplumu	115
2.5.1.	Toplumsal Hareketler ve Kitle Toplumu	122
2.5.2.	Toplumsal Değişme	126
2.5.3.	Toplumsal Dijital Dönüşümü: Dijitalleşme ile Toplumsal Yapıyı Anlamak.....	127
2.6.	Sosyal Medya ile Yeni Toplumsal Yapılardaki Grup Psikolojisi ve Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler.....	133
2.6.1.	Stereotipler (Kalıp Yargılar)	137
2.6.2.	Ön Yargı.....	144
2.6.3.	Ayrımcılık	147
2.6.4.	Ötekileştirme	148
2.6.5.	Etnomerkezcilik.....	149

3.5.2.9. Video 9'un Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı	248
3.5.2.10. Video 10'un Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı	255
3.5.2.11. Video 11'in Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı	260
3.5.2.12. Video 12'nin Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı.....	267
3.5.2.13. Video 13'ün Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı	272
3.5.2.14. Video 14'ün Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı	277
3.6. Etimoloji YouTube Kanalı Çevrimiçi Katılımcı Görüşlerinin Kùltùrlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Bulgular ve Analizi	283
3.6.1. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatıları Yorumlarının Duyuşsal Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi	287
3.6.1.1. Zenofobi	290
3.6.1.2. Etnomerkezcilik	298
3.6.1.3. İrkçılık	302
3.6.1.4. Cinsiyetçi Yaklaşımlar.....	306
3.6.2. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatılarının Yorumlarının Dilsel Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi	310
3.6.2.1. Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler	312
3.6.2.2. Argo İfadeler	315
3.6.2.3. Kùltürün Dili	318
3.6.3. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatılarının Yorumlarının Bilişsel Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi	320
3.6.3.1. Kalıp Yargılar ve Önyargılar	321
3.6.3.2. Belirsizlik ve Kaygı.....	326
3.6.3.3. Değer ve Normlara Tepki	329
3.6.3.4. Toplumsal Senaryolar ve Roller	337

SONUÇ	348
KAYNAKÇA	359
ÖZGEÇMİŞ	431



TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Kültür Tanımlamaları Sınıflandırması	10
Tablo 1.2 Kültür Kavramı Tanımlama Teması	13
Tablo 2.1 Web Gelişim Süreci	80
Tablo 2.2 Sosyal Medya Kullanıcı Sayısı	93
Tablo 3.1 Kodlayıcılar Arası Uzlaşmayı Sağlayan Kod Çizelgesi Düzenlemesi.....	163
Tablo 3.2 Etimoloji Kanalı Hakkında Bilgiler	169
Tablo 3.3 Etimoloji Kanalı Video 1 Anlatısı Hakkında Bilgiler	172
Tablo 3.4 Etimoloji Kanalı Video 2 Anlatısı Hakkında Bilgiler	178
Tablo 3.5 Etimoloji Kanalı Video 3 Anlatısı Hakkında Bilgiler	189
Tablo 3.6 Etimoloji Kanalı Video 4 Anlatısı Hakkında Bilgiler	198
Tablo 3.7 Etimoloji Kanalı Video 5 Anlatısı Hakkında Bilgiler	212
Tablo 3.8 Etimoloji Kanalı Video 6 Anlatısı Hakkında Bilgiler	219
Tablo 3.9 Etimoloji Kanalı Video 7 Anlatısı Hakkında Bilgiler	229
Tablo 3.10 Etimoloji Kanalı Video 8 Anlatısı Hakkında Bilgiler	235
Tablo 3.11 Etimoloji Kanalı Video 9 Anlatısı Hakkında Bilgiler	248
Tablo 3.12 Etimoloji Kanalı Video 10 Anlatısı Hakkında Bilgiler	255
Tablo 3.13 Etimoloji Kanalı Video 11 Anlatısı Hakkında Bilgiler	261
Tablo 3.14 Etimoloji Kanalı Video 12 Anlatısı Hakkında Bilgiler	267
Tablo 3.15 Etimoloji Kanalı Video 13 Anlatısı Hakkında Bilgiler	273
Tablo 3.16 Etimoloji Kanalı Video 14 Anlatısı Hakkında Bilgiler	277
Tablo 3.17 Kültürlerarası Duyarlılık Boyutu İçeren Video İzleyici Görüşleri.....	289
Tablo 3.18 Dilsel Süreç Etkisinin Temalarını İçerir Video İzleyici Görüşleri.....	311
Tablo 3.19 Kültürlerarası Farkındalık Boyutunu İçeren Video İzleyici Görüşleri.....	321

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 2.1 Essential Digital Headlines	75
Görsel 2.2 Unconnected Populations.....	76
Görsel 2.3 Sosyal Medya'nın Tarihsel Süreci	91
Görsel 2.4 Main Reasons For Using Social Media,	94
Görsel 2.5 Overview of Social Media Use	95
Görsel 2.6 Social Media Apps: Active User Index	101
Görsel 2.7 Web Teknolojisinin Gelişim Süreci-The Development Process of Web.....	131
Görsel 2.8 Sosyal Medya Kullanımı İletişim Grafiği.....	132
Görsel 3.1 Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler Kod Şeması	156
Görsel 3.2 Kodlayıcılar Arası Uzlaşmayı Gösterir Kappa Değeri	161
Görsel 3.3 Video İçerik Anlatıları Kelime Bulutu	170
Görsel 3.4 Video 1 İçerik Anlatısı Kod Bulutu	173
Görsel 3.5 Video 1 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	175
Görsel 3.6 Beden Dilinin Kullanımına Yönelik Video 1'den Örnekler	176
Görsel 3.7 Beden Dilinin Kullanımına Yönelik Video 2'den Örnekler	183
Görsel 3.8 Video 2 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	184
Görsel 3.9 Video İçerik Anlatısı Kelime Bulutu	191
Görsel 3.10 Video 4 İçerik Anlatısı Kod Bulutu	201
Görsel 3.11 Video İçerik Anlatısı Kelime Bulutu	203
Görsel 3.12 Video 4 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	205
Görsel 3.13 Video 5 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	215
Görsel 3.14 Video 6 İçerik Anlatısı Kod Bulutu	222
Görsel 3.15 Video 6 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	225
Görsel 3.16 Video 7 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	232
Görsel 3.17 Video 8 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	240
Görsel 3.18 Video 9 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	252
Görsel 3.19 Video 10 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	258
Görsel 3.20 Video 11 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	263
Görsel 3.21 Video 12 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	270
Görsel 3.22 Video 13 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli.....	276
Görsel 3.23 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli	281
Görsel 3.24 Video İzleyici Yorumları Kod Bulutu	285

Görsel 3.25 İzleyici Yorumları Zenofobi Teması Kelime Bulutu.....	292
Görsel 3.26 İzleyici Yorumları Zenofobi Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli.....	294
Görsel 3.27 İzleyici Yorumları Etnomerkezcilik Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli	299
Görsel 3.28 İzleyici Yorumları Irkçılık Teması Kod-Dağıtım Modeli	303
Görsel 3.29 İzleyici Yorumları Cinsiyetçi Yak. Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli	307
Görsel 3.30 İzleyici Yorumları Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli	313
Görsel 3.31 İzleyici Yorumları Argo İfadeler Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli	316
Görsel 3.32 İzleyici Yorumları Kültürün Dili Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli	319
Görsel 3.33 İzleyici Yorumları Kalıpyargı ve Önyargılar Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli	323
Görsel 3.34 İzleyici Yorumları Belirsizlik ve Kaygı Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli	327
Görsel 3.35 İzleyici Yorumları Değer ve Normlara Tepki Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli	331
Görsel 3.36 İzleyici Yorumları Toplumsal Senaryolar ve Roller Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli	338

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1 Video İçerik Anlatıları Temaları	169
Grafik 3.2 Video İçerik Anlatıları Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	170
Grafik 3.3 Video 1 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	173
Grafik 3.4 Video 1 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	174
Grafik 3.5 Video 1 İzleyici Yorumları Kod Frekansları	175
Grafik 3.6 Video 2 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	180
Grafik 3.7 Video 2 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	181
Grafik 3.8 Video 3 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	190
Grafik 3.9 Video 3 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	194
Grafik 3.10 Video 4 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	199
Grafik 3.11 Video 4 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	200
Grafik 3.12 Video 5 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	213
Grafik 3.13 Video 5 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	214
Grafik 3.14 Video 6 içerik Anlatısı Kod Frekansları	220
Grafik 3.15 Video 6 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler	223
Grafik 3.16 Video 7 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	230
Grafik 3.17 Video 8 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	237
Grafik 3.18 Video 9 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	250
Grafik 3.19 Video 10 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	256
Grafik 3.20 Video 11 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	262
Grafik 3.21 Video 12 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	268
Grafik 3.22 Video 13 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	274
Grafik 3.23 Video 14 İçerik Anlatısı Kod Frekansları	278
Grafik 3.24 Video İçeriklerinin Çevrimiçi Katılımcı Görüşleri Kod Frekansı	284
Grafik 3.25 Çevrimiçi Katılımcıların Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçleri	286
Grafik 3.26 Çevrimiçi Katılımcıların Kültürlerarası Duyarlılığı Düşüren Temalarının Kod Frekansı	288
Grafik 3.27 Zenofobi Temasının En çok Kodlanan Video Yorumları	291
Grafik 3.28 Zenofobi ve Irkçılık Temasının En çok Kodlanan Video Yorumları	296
Grafik 3.29 Etnomerkezcilik Olarak Kodlanan Video Yorumları	300
Grafik 3.30 Irkçılık Temasının Yoğun Olduğu Video İzleyici Yorumları	305
Grafik 3.31 Kültürlerarası İletişim Becerikliliğini Düşüren Temaların Kod Frekansı	310

Grafik 3.32 Argo İfadeler Temasının En çok kodlandığı Video İzleyici Yorumları	317
Grafik 3.33 Çevrimiçi Katılımcı Görüşleri Kùltürlerarası Farkındalığa Götüren Temaların Kod Frekansı	320
Grafik 3.34 Kalıp yargı ve Önyargılar Temalarının En Yoğun olduğu Video İzleyici Yorumları	324
Grafik 3.35 Belirsizlik ve Kaygı Temalarının En Yoğun olduğu İzleyici Yorumları	328
Grafik 3.36 Değer ve Normlara Tepki Temasının En yoğun Kodlandığı Video İzleyici Yorumları	334
Grafik 3.37 Toplumsal Senaryolar ve Roller Temasının En yoğun Kodlandığı Video İzleyici Yorumları	340



ÖZET

21. Yüzyıl ile daha da hız kazanan dijitalleşme, McLuhan'ın belirttiği gibi mevcut ve yeni iletişim ortamlarını bütünleştirerek evreni küresel bir köy haline getirmektedir. Böylece yeni iletişim ortamlarının eğitim, iş, sağlık, politika ve turizm gibi her alandan etkilenerek dönüştüğü söylenebilir. Bu dönüşüm kültürlerarası iletişim bağlamında yürütülecek araştırmaları önemli hale getirmektedir. Ancak literatürdeki çalışmalar incelendiğinde nicel yöntemlerle yürütülmüş olmakla birlikte, aynı zamanda buz dağının görünmeyen tarafını gösterebilen nitel bir yaklaşım ile anlamlandırmaya yönelik kültürlerarası iletişimi etkileyenlerle ilgili çalışmaların da eksik kaldığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, YouTube kullanıcı yorumları üzerinden kültürlerarası duyarlılık ve farkındalığın, kültürlerarası iletişimi nasıl etkilediğini anlamak ve tanımlamaktır. Bu nedenle, çalışma kapsamında YouTube video anlatıları ve kullanıcı yorumları olan hedef kitleler tercih edilmiştir. Hermeneutik ilgi ve yorumlayıcı paradigmadan yararlanılarak oldukça yapılandırılmış olarak nitel araştırma içinde örnek olay hikayesi durum çalışması deseninde yürütülen araştırma için Türkiye’de bulunan yerleşik yabancıların özel röportajlarını gerçekleştiren Etimoloji YouTube kanalı tercih edilmiştir. Bu doğrultuda 2 temel ve bunlara dayanan alt araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırma soruları çerçevesinde çalışmada; amaçlı örnekleme içinde bulunan tipik durum örnekleme tercih edilerek en çok izlenen, beğenilen ve yorum yapılan 14 en tipik video seçilmiştir. 19.186 kullanıcı yorumları içerisinde olumsuz yorumlar olarak görülen 9.863 YouTube kullanıcı yorumları dahil edilme kriteri içerisinde tutularak araştırmanın çalışma gurubunu oluşturmaktadır.

Türkiye’de yerleşmiş olan yabancıların iletişim süreçlerindeki kültürlerarası iletişimi engelleyici faktörler üzerinde sosyal medya ve sosyal ağ ilişkilerinin rolü literatürden faydalanılarak disiplinler arası bir yaklaşımla değerlendirilerek kodlama modeli oluşturulmuştur. Youtube video röportajları ve yorumları bilişsel, duyuşsal ve dilsel bileşenlerin kullanımını oluşturan bu araştırma modeli temel alınarak MAXQDA Nitel Veri Analizi programı yardımıyla kodlanarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularından kullanıcı yorumlarının kültürlerarası duyarlılığı düşüren duyuşsal süreç etkisi temalarının yoğunluğu etrafında şekillenerek en fazla Zenofobi teması ile yabancı düşmanlığını tetikleyen ifadelerin var olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası İletişim, YouTube, Durum Çalışması, Sosyal Medya, Maxqda, Zenofobi.

SUMMARY

AN ANALYSIS OF THE FACTORS INFLUENCING INTERCULTURAL COMMUNICATION THROUGH SOCIAL MEDIA: A CASE STUDY ON THE ETYMOLOGY YOUTUBE CHANNEL

With the advent of the 21st century, digitalization has gained significant momentum. As McLuhan states, it integrates existing and new communication media, transforming the universe into a global village. Consequently, it can be said that new communication environments have undergone transformations in various fields such as education, business, health, politics, and tourism. This transformation highlights the importance of conducting research in the context of intercultural communication. However, upon examining the literature, it becomes evident that while many studies utilize quantitative methods, there is a lack of qualitative studies that explore the factors affecting intercultural communication, particularly those that can reveal the "invisible side of the iceberg."

The aim of this study is to understand and define how intercultural sensitivity and awareness influence intercultural communication through YouTube user comments. Therefore, target audiences with YouTube video narratives and user comments were selected for this research. Conducted within a highly structured case study design and utilizing a hermeneutic interest and interpretative paradigm, the study focused on the Etymology YouTube channel, which features special interviews with resident foreigners in Turkey. In this context, two primary research questions and corresponding sub-questions were formulated. To address these questions, 14 typical videos—those that were most watched, liked, and commented on—were selected using typical case sampling within purposeful sampling. Among the 19,186 user comments, 9,863 negative comments were included in the study group based on the established inclusion criteria.

The research evaluated the role of social media and social network relations on the factors hindering intercultural communication in the interactions of foreigners settled in Turkey. This evaluation was conducted with an interdisciplinary approach, drawing on relevant literature and creating a coding model. The YouTube video interviews and comments were coded and analyzed using MAXQDA Qualitative Data Analysis software, based on a research model that incorporated cognitive, affective, and linguistic components. From the research findings, it was observed that user comments were shaped by themes related to the intensity of the affective process that diminishes intercultural sensitivity, and that expressions triggering xenophobia were prevalent within the theme of xenophobia.

Keywords: Intercultural Communication, YouTube, Case Study, Social Media, Maxqda, Xenophobia

TEŞEKKÜR

Tüm dijital zorbalık mağdurlarına...

Akademik eğitimim boyunca bana sürekli yön gösteren, doktora tez aşaması sürecinde destek ve emeklerini esirgemeyen, çözüm üreten yapıcı yaklaşımı ile beni sürekli yüreklendirerek kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle her daim benim için elinden gelenin fazlasını sunmaya çalışan, öğrencisi olmaktan onur duyduğum tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Ayhan’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Doktora eğitimim sürecinde daima yanımda olan, her zaman beni destekleyen, yardımlarını, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen kıymetli abim, hemşerim ve değerli hocam Doç. Dr. Fatih Uslu’ya teşekkür ederim. Türkiye’de İletişim biliminin kurucularından olan ve lisans eğitimimde katkısı olan rahmetli Prof. Dr. Ünsal Oskay hocamın da beraber öğrencisi olmaktan onur duyduğumuz gerek doktora ders dönemi gerekse de tez çalışmam boyunca her daim bana inanan, her konuda beni destekleyen ve sonsuz desteğini hiç eksik etmeyen kıymetli ablam, büyüğüm ve değerli hocam Prof. Dr. Nurdan Akıner’e teşekkür ederim. Ayrıca çalışmama destek veren ve katkı sağlayan, yapıcı ve doğru yönlendirici yaklaşımlarıyla anlayış göstererek tez jürisinde bulunan değerli hocalarım Doç. Dr. Yasemin Bilişli, Doç. Dr. Fatma Çakmak, Doç. Dr. Hediye Aydoğan, Doç. Dr. Eda Er, Dr. Öğr. Üyesi Onur Öksüz’e tüm içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım. Ek olarak, ikinci doktorayı kazanarak iletişim Doktora çalışmaları 100/2000 programı ile bursiyeri olarak, doktora tez süreci boyunca burs sağlayarak akademik çalışmalarımızı destekleyen YÖK’e de şükranlarımı sunarım. Akademik serüvenim süresince öncesi ve sonrası her dönem yanımda olan en çok sıkıntıya katlanarak sabır ve sükûnet gösteren kıymetli eşim Kadriye Keser’e de sonsuz minnetlerimi sunarım. Hayatında bana en çok ihtiyacı olduğu dönemde yeterli vakti ayıramamış olmam nedeniyle oğlum Ahmet Uğur Keser’e de teşekkürü bir borç bilirim. Doktora programına beraber başladığımız değerli arkadaşlarım ve hocalarım Dr. Meltem Güler ve Dr. Gülis Kurtuluş’a, tanımaktan onur duyduğum kıymetli kardeşim Arş. Gör. Aydın Yeşilyurt ve Yener Çetin’e de çok teşekkür ederim. Son olarak, beni sürekli motive ederek üstesinden geleceğim inancı aşılayarak maddi ve manevi en sıkıntılı zamanlarımda arkamda durarak desteklerini esirgemeyen ve ailemin güçlü karakterleri olarak gördüğüm ve oğlu olmaktan hayatım boyunca her zaman gurur duyacağım babam Op. Dr. Hakkı Keser’e ve halam Neriman Keser Çoban’a tez sürecinde gösterdikleri anlayış içinde ayrıca sonsuz minnettarlığımı sunarım.

Eren KESER

Antalya, 2025

GİRİŞ

Gelişen teknoloji vasıtasıyla elektronik devrelerin ve işlem kpoartlarının artan kapasitesiyle bilgisayar temelli araçların mobil hâle gelmeye başlaması hem iletişim araçlarını dönüştürmüştür hem de yeni iletişim ortamlarının oluşmasında etkili olmuştur. Yeni medya olarak da adlandırılan bu dijital iletişim ortamları uzakları yakın hale getirerek, kültürel birliktelik, kültürlerarası iletişim, kültürel anlaşma ve kültürlerarası dönüşüm merkezleri de olmaktadır. Böylece dijital ortamlar üzerinden yürütülecek iletişim çalışmaları gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenlerle çalışmanın odak noktasını dijital iletişim ortamları olan sosyal medya üzerinden işleyen kültürlerarası iletişim ve bu iletişimi etkileyen faktörler oluşturmaktadır.

Kültürlerarası iletişim üzerindeki anlaşılama, çatışma ve karmaşa gibi birtakım sorunların giderilebilmesi açısından, kültürlerarası iletişim yeterliliği/yetkinliği ile kültürlerarası duyarlılık kazanımı, kültürlerarası farklılık yönetimi ve kültürlerarası beceriklilik kazanımı gibi yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır (Dalluay ve Jalagat, 2016: 666; Dong, Day vd., 2008: 30-31; Fatalaki, 2015: 25-26; Kim, 1999: 6-7; Neuliep, 2005: 44; Portalla ve Chen, 2010: 21). Ayrıca, literatürde kültürlerarası iletişimi engelleyici birtakım faktörler bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla ırkçılık, etnomerkezcilik ve zenofobi (yabancı düşmanlığı), değerler ve normlar, stereotip (kalıp yargı / basma kalıp düşünce), ön yargı, belirsizlik ve kaygı gibi engelleyici durumlar olmaktadır. (Bailey ve Harindranath, 2006:299; Bennett ve Bennett, 2004: 153; Browaeys ve Price, 2015: 337; Hinner, 2017: 886; Ilie, 2019: 259; Liu vd., 2015: 80-101; Xu: 2013: 380).

Türkiye’de alan yazın içinde kültürlerarası iletişim becerikliliği ile kültürlerarası iletişimi engelleyen faktörlerin ele alınarak dijital medyanın sosyal medya ortamları kapsamında değerlendirildiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Sosyal medya, farklı kültürlerarasında iletişim kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak literatürde, sosyal medyanın kültürlerarası iletişim üzerindeki etkisini ve rolünü inceleyen araştırmaların genellikle yeterli kuramsal temele dayanmayarak çoğunlukla sosyal medyanın işlevselliğine odaklandığı görülmektedir. Ayrıca, bu çalışmaların nicel yöntemlere dayalı olarak gerçekleştirildiği görülmekle birlikte, aynı zamanda kullanıcıların etkileşimleri üzerindeki duygusal ve bilişsel etkilerin derinlemesine ele alındığı nitel araştırmaların eksikliği de dikkat çekmektedir (Ekiyor, 2021; Altunbey ve Yağbasan, 2020; Güneş ve Gümüş, 2022; Akyıl ve Yıldırım, 2020; Çelik, 2024; Özdemir, 2023; Aydın ve Gültekin, 2023; Bashingwa, 2021). Bunların yanında, sosyal medyanın kültürlerarası iletişim üzerindeki algılanan etkileri de incelenmiş ve

bu alandaki nitel araştırmaların sınırlı olduğunu vurgulanmakla birlikte, aynı zamanda benzer şekilde, sosyal medyada ırkçılık, zenofobi ve etnik ayrımcılık gibi olumsuz dinamiklerin varlığına dikkat çekilmiş ve bu konuların daha fazla araştırılması gerektiği de belirtilmektedir (Aksoy, 2020; Kartarı, 2020). Bu nedenle, sosyal medyada kùltùrlerasası iletişime ilişkin çalışmaların, özellikle ampirik teorilerin ve araştırma metodolojilerinin entegrasyonu konusunda önemli boşluklar barındırdığı gùrùlmektedir.

Sosyal medya temelli kùltùrlerasası iletişime ilişkin çalışmalar, özellikle ampirik teorilerin ve araştırma metodolojilerinin entegrasyonu konusunda önemli boşluklar ortaya koymaktadır. Alan yazındaki çalışmalar, sosyal medyanın kùltùrlerasası yetkinlik üzerindeki olumlu etkilerini vurgularken, etkili iletişim için yùz yùze etkileşimlerin gerekliliğini vurgulamakla birlikte, aynı zamanda sosyal medya kullanımındaki hızlı evrimin bu değişiklikleri ele almak için yeni teorik çerçeveler gerektirdiğine de işaret ederek bu alanda daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (Jin, 2023; Boutabssil, 2021; Jakubowski, 2018). Ek olarak, mevcut çalışmalar genellikle uluslararası òėrenciler arasındaki kimlik gelişiminin araştırmasını tartışarak uluslararası düzeydeki òėrencilerin etkileşimlerini inceleyip belirli demografik özelliklere veya bağlamalara odaklanmaktadır (Xu, 2022; Zhou ve Sun, 2020). Bu durum, farklı sosyal medya platformlarını ve kullanıcı deneyimlerini kapsayan daha geniş kapsamlı, kùltùrlerasası analizlerin eksikliğine de işaret etmektedir. Ayrıca, sosyal medyanın kùltùrlerasası eğitimdeki rolù üzerine bir literatùr taraması sunulurken, iddiaları kanıtlayacak ampirik verilerden yoksun ve daha titiz araştırma metodolojilerine duyulan ihtiyaçta vurgulamaktadır (Matang vd., 2023). Bùtùn bunlarla birlikte, sosyal medya ve kùltùrlerasası iletişimi ele alan ve giderek büyüyen bir alan yazın olsa da teorik entegrasyon, ampirik doğrulama, buz dağının gùrùnmeyen tarafını anlamaya yùnelik olarak ayrıntılı betimleyebilen kapsamlı kùltùrlerasası çalışmalar konusunda önemli boşluklar da bulunmaktadır. Bu nedenlerle araştırma kapsamında tercih edilen durum çalışmasında herhangi bir güncel olayın betimlenmesi ve bütüncùl bir bakışla ortaya sunulmasının önemli olduğu durumu betimleyici çalışma ihtiyaçının giderebileceği ve derinlemesine bilgi toplanarak durumu gùsteren temaların da ortaya konulabileceği nitel bir yaklaşım önemli olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, dijital medya üzerinden kùltùrlerasası iletişimi etkileyen faktùrlerin yayılması ve yeniden üretilmesinin aracı olarak sosyal meydanın üstlendiği durumları ortaya koyarak YouTube kullanıcı yorumları üzerinden kùltùrlerasası duyarlılık ve farkındalığın kùltùrlerasası iletişimi nasıl şekillendirdiğini betimlemektir. Çalışma, dijital iletişimde kùltùrlerasası iletişimi etkileyen zenofobi, etnosentrizm, ırkçılık, kalıp yargılar ve

önyargılar, değer ve normlara tepki, toplumsal senaryolara ve rollere tepki, belirsizlik ve kaygı ile dil anlamlandırma zorluklarının nasıl kendini gösterdiğini anlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir: (1) Sosyal yaşamda aktif bir şekilde ön planda olan mülteci durumundaki yabancı göçmenlere yönelik olan tutum ve kanaatlerin etkisi sosyal medya ortamlarında da kendini göstererek Türkiye’de yaşayan diğer yerleşik yabancıların konu olduğu YouTube içerik anlatılarının izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen ve engelleyen unsurları barındırmaktadır. Ayrıca (2) video içeriklerinde röportaj yapılan yerleşik yabancıların etnik kimliklerine göre Türkiye’deki deneyimleri açısından kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları değişmekle birlikte, aynı zamanda yorum yapan çevrimiçi katılımcıların da yine yabancıların bu etnik kimliklerine göre kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları farklı olmaktadır, şeklinde 2 temel varsayım üzerine kurulmuştur.

Çalışmada bu savı sınamak için aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

Nitel veri analizi yapılan çalışma kapsamında ana araştırma sorusu: (1) *Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancılar sosyal medya üzerinden yürüttükleri dijital iletişim süreçlerinde kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları nasıl kullanmaktadır ?* ve (2) *Türkiye’de yaşayan sosyal medya kullanıcılarının yerleşik yabancılar konulu YouTube video içeriklerindeki izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar nasıl şekillenmektedir ?* şeklinde 2 temel araştırma sorusu ile yola çıkılmıştır. Bu temel araştırma sorularına bağlı olarak cevap aranan diğer alt araştırma soruları ise şu şekildedir:

1. Youtube video içerik anlatılarında geçen kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler nelerdir ve hangi temalar daha fazla kullanılmaktadır?
2. YouTube video içeriklerinde yerleşik yabancılar deneyimlerini aktarırken duyuşsal, bilişsel ve dilsel süreç etkisi olan bileşenleri nasıl kullanmıştır?
3. Yerleşik yabancıların YouTube video içerik anlatılarındaki kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalıkları nasıl tanımlanmaktadır?
4. YouTube izleyici yorumlarında elde edilen ifadelerde kültürlerarası iletişimi etkileyen temalar nelerdir ve video içeriklerine göre nasıl farklılaşmaktadır?
5. Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası farkındalığı düşüren temalar nelerdir?
6. Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası duyarlılığı düşüren temalar nelerdir?
7. Yerleşik Yabancılar yönelik olarak gerçekleştirilen YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişim becerikliliğini düşüren kategoriler nelerdir?

Bu sorular çerçevesinde araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü, kültürlerarası iletişimin temel kavramları olarak görülen; kültür, kültürü oluşturan bileşenler, kültürel ilişkiler ve süreçler, kültür değişimleri, kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar ile kültürlerarası iletişimin sağlıklı işlemlerini sağlayan yeterlilik kazanımları ve donanımları literatüre dayanarak ortaya konulmuştur.

Sosyal medyanın zamanla daha çok kullanılması, dijitalleşme ile gelen yeni toplumsal yapılar ve etkisi ile oluşan grup psikolojilerinin yansımaları bireylerin söylemleri, bakış açıları, algıları, fikir ve kanaatlerini de etkileyerek dijitalden günlük hayata uzanan bir yansıması da ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle sosyal medyanın ne olduğu, hangi şartlarda nasıl ortaya çıktığı, nasıl geliştiği, toplumlar ve bireyler üzerinde nasıl bir etki yaparak dönüşüm sağladığını da literatüre dayalı olarak açıklanması gerekeceğinden ikinci bölümde sosyal medya üzerine kavramsal, kuramsal ve pratikteki kullanım durumları incelenmiştir.

Tezin metodoloji kısmı olan üçüncü bölümde, öncelikli olarak etimoloji kanalı YouTube videoları amaçlı örnekleme içinde bulunan tipik durum örnekleme olarak; en çok izlenen, beğenilen, yorum yapılan en tipik videolar örnekleme olarak alınarak belge analizine tabi tutulmuştur. Ardından veri toplama aracının videolar olduğu çalışmada, videolara ilişkin çevrimiçi katılımcıların görüşleri alınmıştır. Bu yüzden üçüncü bölümde, örnek olay hikayesi durum çalışması deseni ile yürütülen nitel araştırmanın amaçlı örnekleme içinde yer alan ölçüt örnekleme tekniği ile kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörleri barındıran yorumlar dahil olma kriterleri içinde yer alınarak katılımcı görüşleri analiz edilmiştir. Videolar çalışmanın dokümanını oluşturmaktadır. Bu sıralanan nedenlerle araştırma, hermeneutik ilgi ve yorumlayıcı paradigmaya dayalı olarak nitel araştırma yöntemindeki örnek olay hikayesi durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİN TEMELLERİ

Kültürlerarası iletişim faaliyetleri, sosyal medya platformlarının yükselişinden önemli ölçüde etkilenmekle birlikte, aynı zamanda kültürlerarası anlayışı teşvik etmeyi amaçlayan çeşitli yaklaşımlar aracılığıyla sosyal medyanın boşlukları doldurma ve küresel iletişimi kolaylaştırmadaki rolü de tartışılmaktadır. Kültürlerarası iletişim, farklı kültürel geçmişlerden gelen bireyler arasındaki etkileşimlerin incelenmesini içeren çok yönlü bir alandır. Bu çok yönlü alan farklı kültürel geçmişlerden gelen insanlar arasındaki etkileşimleri şekillendiren çeşitli iletişim tarzları, normları, değerleri ve davranışları anlamayı kapsamakla birlikte, aynı zamanda kültürlerarasındaki iletişim tarzlarındaki farklılıkları da tanımlar. Bu farklılıklar dört ana boyutta sınıflandırılmaktadır: doğrudan/dolaylı, ayrıntılı/içten, kişisel/bağlamsal ve araçsal/duygusal şeklindeki bu tarzlar, bireylerin mesajları nasıl ilettiğini ve yorumladığını etkileyerek iletişimde kültürel nüansları anlamamanın önemini vurgulamaktadır (Speaker Agency, 2023; Aygün, 2019; Akay, 2013; Erdoğan, 2022).

Kültürlerarası iletişim, farklı dilsel ve kültürel geçmişlere sahip bireyler arasında etkili ve uygun etkileşimi içeren karmaşık bir kavramdır. Ayrıca, kültürlerarası iletişim, kültürlerarası iletişim süreçlerine bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak katılma becerisi olarak da görülmektedir (Sunendar vd., 2021). Böylece kişilerarası iletişim sürecinde önemli olan empatik iletişimin alt boyutları olan bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutların olumlu etkileri kültürlerarası iletişimdeki olumsuz kalıp yargıların pekişerek önyargılara dönüşebilmesinin de önüne geçmektedir. Buna ek olarak, kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmaları yönetmek de kültürlerarası iletişimde oldukça önemli olmaktadır. Örneğin, Tayland'ın güney sınır bölgelerindeki çatışmalar üzerine yapılan bir çalışmada, tarihi, siyasi, dini ve kültürel faktörlerin kültürlerarası gerilimlere nasıl katkıda bulunduğu gösterilmekle birlikte, aynı zamanda bu çatışmaların ele alınması, farklı gruplar arasında karşılıklı anlayış ve barışçıl etkileşimlerin teşvik edilmesi açısından da hayati önem taşımaktadır (Jitpiromsri, 2019). Bu nedenle farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerle başarılı etkileşimler için gerekli bir dizi beceriyi içeren kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesi gerekmektedir (Havrilova vd., 2021). Bu kültürlerarası yetkinlik, kültürel çeşitliliğin üstesinden gelmek ve kişisel ilişkilerden küresel etkileşimlere kadar çeşitli bağlamlarda etkili iletişimi de teşvik etmek için oldukça önemlidir (Verbytska vd., 2024).

Kültürlerarası iletişimin önemi, kültürlerarasındaki etkileşimlerin çoklu düzeylerde gerçekleştiği günümüzün küreselleşmiş dünyasında giderek daha belirgin hale gelmiştir

(Verbytska vd., 2024). Çünkü, kültürlerarası iletişim yalnızca ulusal farklılıklarla ilgili değildir, aynı zamanda bireysel düzeydeki iletişim ve davranışları da içermenin yanında, bireylerin farklı kültürel ortamlarda etkili bir şekilde işlev görebilmeleri için kültürlerarası becerilere, tutumlara ve bilgiye sahip olmalarını da gerekli kılmaktadır (Bánhegyi ve Nagy, 2019; Laurant, 2011). Literatürde, kültürlerarası iletişim; iletişim biçimlerinin şekillenmesinde rol oynayan kültürlerarası iletişim istekliliği gibi faktörlerden de etkilenmektedir. (Hui-wen vd., 2022). Ayrıca, kültürlerarası iletişim kurabilme endişesi ile oluşan kaygı, etnosentrizm ve belirsizliği yönetebilme becerisi, kültürlerarası etkileşimler sırasında iletişim memnuniyetini artırmak açısından oldukça önemli olmakla birlikte, bireyleri toplumlarındaki farklı kültürel nüfuslarla etkileşime hazırlayabilmek için kültürlerarası vatandaşlık yaklaşımlarının eğitimlere entegre edilmesinin önemi de vurgu yapılmaktadır (Sharkey, 2018; Neuliep, 2016).

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürel geçmişlerden gelen bireyler arasındaki etkileşimler giderek artmaktadır. Bu bağlamda, kültürlerarası iletişim, farklı kültürlerden bireylerin etkili ve uyumlu bir şekilde iletişim kurabilme becerisini ifade etmektedir (Gudykunst, 2005). Kültürlerarası iletişim yalnızca dilsel farklılıkların üstesinden gelmeyi değil, aynı zamanda değerler, normlar, algılar ve iletişim tarzları gibi kültürel unsurların anlamlandırılmasını da gerektirir (Ting-Toomey & Dorjee, 2018). Bu yüzden kültürlerarası iletişimin temel ilkesi, bireylerin kendi kültürel önyargılarını aşabilmesi ve diğer kültürlerin dinamiklerini anlayabilmesi üzerine kuruludur. Bennett (1993)'a göre, bireylerin farklılıkları anlama ve kabul etmede gelişen duyarlılıkları, kültürlerarası iletişim becerikliliği ile ilişkilendirilmiştir. Bu süreç: (1) karşı tarafın kültürel bakış açısını anlama becerisi ile *empati kurma*, (2) kültürel farklılıklara saygı gösterme ve bunları bir zenginlik olarak kabul etme durumu ile *Hoşgörü ve Açıklık*, (3) farklı kültürlerin iletişim tarzlarına esneklikle yanıt verebilme durumu ile de *Uyum Sağlama*, şeklinde açıklanmaktadır. Bütün bunlarla birlikte gerek bireyler arasında gerekse de topluluklar arasında kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler de bulunmaktadır. Derinlemesine ele alındığında bu bölüm kapsamında ayrıntılı incelendiği görülecektir. En genel itibarıyla kültürlerarası iletişimi etkileyenler şu şekilde sıralanabilir: (1) *Dilsel ve Söylemsel Farklılıklar*, dil, kültürlerarası iletişimde temel bir unsurdur. Ancak dilsel yeterlilik, iletişimde tek başına yeterli değildir; bireylerin karşılıklı anlam oluşturma ve kültürel bağlamı anlamaları da önemli olmaktadır (Byram, 1997). Örneğin, farklı kültürlerdeki sözsüz iletişim biçimleri yanlış anlamalara yol açabilmektedir. (2) *Kalp yargılar ve Önyargılar*, Stereotipler ve önyargılar olarak da adlandırılan bu durum, bireylerin diğer kültürlere yönelik algılarını etkileyerek iletişim sürecini zorlaştırabilmektedir.

Bu durum, özellikle sosyal medya ortamlarında nefret söylemi ve yanlış bilgi yayılımı gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Spitzberg, 2000). (3) *Etnomerkezcilik*, kendi kültürünü üstün görme eğilimi olarak tanımlanan etnomerkezcilik ise, kültürlerarası iletişimde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu yaklaşım, bireylerin diğer kültürlerin değerlerine kapalı bir tutum sergilemesine yol açar (Kim, 2001). (4) *Duygusal ve Bilişsel Kaygılar*, farklı kültürlerden bireylerin belirsizlik ve kaygı yaşamaları, iletişim sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, özellikle kültürlerarası sürecin ilk temaslarında daha yoğun hissedilmektedir (Gudykunst, 1995). Bu sıralanan durumların yoğunluğu kültürlerarası iletişimi olumlu ya da olumsuz etkileyebildiği söylenebilir. Ancak teknolojinin gelişimi ile dijital ortamlara her geçen gün bir yenisinin eklendiği düşünüldüğünde dijital medya aracı olan sosyal medya ortamlarının da bu durumları devam ettirebildiği ifade edilebilir. Çünkü günümüzde dijital medya, kültürlerarası iletişim için önemli bir araç haline gelmiştir. Bu yüzden McEwan ve Sobre-Denton (2011)'a göre, çevrimiçi topluluklar ve sosyal ağların farklı kültürler arasında bir köprü kurma işlevi olabildiği vurgulanmaktadır. Ancak sosyal medyanın, kültürlerarası iletişimde hem olumlu hem de olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Dijital medya aracı olan sosyal medya ortamlarının kültürlerarası iletişim açısından farklı kültürlere erişim kolaylığı, uzakları yakın kılma ve iletişim fırsatlarını artması gibi özellikleri ile olumlu etkileri olabildiği gibi; nefret söylemi, ötekileştirme, düşmanlık, yanlış bilgi yayımı ve kültürel yanlış anlamaların yayılması ve tekrar ettirebilmesi özellikleri ile de olumsuz etkileri olabileceği noktalarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çünkü kültürlerarası iletişim yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de önemlidir. Kültürel çeşitliliğin bir zenginlik olarak görülmesi, toplumsal barış ve uyumun sağlanmasında temel bir rol oynamaktadır. Ayrıca, eğitim, sosyal ortamlar, iş dünyası ve diplomasi gibi alanlarda etkili kültürlerarası iletişim becerileri, başarılı iş birliklerini ve kazançları da mümkün kılar (Chen ve Starosta, 2000).

Günümüzün giderek küreselleşen dünyasında, sosyal medyanın kültürlerarası iletişimi kolaylaştırmadaki rolü giderek daha önemli hale gelmiştir. Sanal toplulukların büyümesi ve dijital platformlar aracılığıyla zamansal olarak toplulukların birleştirilmesi, insanların coğrafi sınırların ötesinde başkalarıyla iletişim kurmasını ve etkileşimde bulunmasını sağlayarak ortak bir küresel tüketim kültürünü de teşvik etmiştir (Dutot ve Lichy, 2019; Ming, 2022). Sosyal medya platformları, bireylerin bilgi paylaşabileceği, tartışmalara katılabileceği ve farklı kültürel perspektifleri öğrenebileceği dinamik bir dijital ortam sağlayarak kültürlerarası alışverişi kolaylaştırmak için güçlü bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal medyanın etkileşimli yapısı, gerçek zamanlı iletişime olanak tanıyarak kullanıcıların çeşitli kaynaklardan bilgi edinmesini ve enformasyon akışını sağlamak ve böylece küresel tüketim

kültürüne uyum sürecini hızlandırmaktadır (Dutot ve Lichy, 2019). Ek olarak, yeni medya ve küreselleşmenin yakınsaması, dünyayı bireylerin diğerleriyle kolayca bağlantıda kalabildiği ve dünyanın geri kalanı hakkında bilgi sahibi olabildiği daha küçük ve daha birbirine bağlı bir alana dönüştürmüştür (Stump ve Gong, 2017). Bu dönüşüm, Marshall McLuhan'ın "küresel köy" (global village) kavramıyla da örtüşmektedir; McLuhan bu kavramıyla, medya teknolojilerinin bireyler ve kültürler arasındaki mesafeleri ortadan kaldırarak dünyayı sanki tek bir köy gibi yaklaştırdığını ifade etmektedir (McLuhan, 1964).

Kültürlerarası iletişim, günümüz dünyasında giderek daha önemli hale gelmektedir. Kültürel farklılıkların anlaşılması ve bu farklılıklara saygı gösterilmesi, bireylerin ve toplumların küresel bağlamda başarılı olmasını sağlar. Ancak, bu sürecin başarılı bir şekilde ilerlemesi için dilsel yeterlilikten daha fazlasına, yani empati, hoşgörü ve kültürel farkındalığa ihtiyaç vardır. Bu yüzden kültürlerarası iletişim, kültürler arasındaki etkileşimleri etkili bir şekilde yönlendirmek için kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesini gerektiren dinamik bir alan olmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme ile küreselleşmiş bir dünyada kültürel çeşitliliğin ve kapsayıcı iletişim uygulamalarının benimsenmesinin önemi de dikkat çekici bir unsur olmaktadır. Sosyal medya ile gelen sosyalleşme, bireylerin belirli bağlamlardaki kültürel norm ve davranış anlayışlarını şekillendirmede de kritik bir rol oynayabilir. Diğer bir ifade ile kültürlerarası iletişim sırasında sosyal ağ siteleri de dahil olmak üzere yeni medyanın kullanılması, katılımcıların farklı kültürlerle etkileşimlerini etkileyebilir ve grup içi iletişimi de geliştirebilir.

Son olarak kültürlerarası iletişim, farklı kültürel geçmişlerden gelen bireyler arasındaki etkileşimleri etkileyen çeşitli faktörleri içerir. İletişim tarzlarını ve çatışma çözme stratejilerini, kültürleşme süreçlerini, medyanın rolünü ve kültürel normları anlamak, etkili kültürlerarası ilişkiler geliştirmek için de gerekli olmaktadır. Bireyler kültürel farklılıkları tanıyıp saygı göstererek kültürlerarasında anlamlı ve saygılı bir iletişim kurabilir ve küreselleşen dünyada karşılıklı anlayış ve iş birliğini teşvik edebilirler. Ayrıca, sosyal medya ve dijital teknolojiler de kültürlerarası iletişim ortamlarını dönüştürerek bireylere bağlantıda kalarak iletişim kurmaları ve kültürlerarası yetkinliklerini geliştirmeleri için yeni yollar da sunmaktadır. Bu sosyal medya platformları kültürel uçurumları kapatma, farklı gruplar arasında birbirine karşı anlayış geliştirme ve toplumların daha kapsayıcı bir şekilde birbirine bağlı oldukları topluluklara doğru evrilmesine de katkıda bulunma potansiyeline sahip olmaktadır. Ancak insan ve topluluk davranışlarının nasıl şekillenebildiği, süreçlerin nasıl işlediği, kültürel olgulardan kaynaklı farklılıkların nasıl olduğu gibi tanımlamaları bilimsel ve sistemli bir şekilde değerlendirebilmek için öncelikli olarak kültür, kültürün bileşenleri ve

çeşitleri, kültürel ilişkiler ve süreçler, kültürel değişimler, kültürlerarası iletişim ve kültürel algılama süreçlerini kavramsal olarak da açıklamak farklı kültürlerin birbirlerine bakış açılarının arka planında gerçekleşen süreçlerin kapsamlı bir analizini de sağlamaktadır.

1.1. Kültür Kavramı

Kültürün merkezinde insana ait unsurların yer aldığı dinamik bir işleyişin diğer kültürlerle olan temas ve insan ihtiyaçlarına göre değişerek dönüşebilen aynı zamanda içinde yaşadığı toplumsal grup üyeleri ile uyumlu öğrenilerek paylaşılmış inançların, değerlerin ve davranışların bütünsel yansıması şeklinde genel bir tanımlama yapmak mümkün olmakla birlikte kültür kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde, Latince ‘ikamet etmek, yetiştirmek, bakmak, korumak ve ibadetle onurlandırmak’ anlamlarına gelen *colo*, *-ere*’den türeyen *cultura*’dır (Williams, 2018: 105). Kavramın köken olarak temel anlamı günümüzdeki kullanımından farklı olarak değerlendirildiği ilk dönemde çiftçilik ve doğaya ilişkin olarak tanımlanırken ilerleyen zamanda tarihsel sürecin dönüm noktaları olarak kabul edilebilen 15. ve 16. yüzyıllarda başlayıp ardı ardına devam eden Rönesans (*Yeniden Doğuş*), reform hareketleri, coğrafi keşifler ve sanayi devrimleri gibi süreçler ile birlikte toprağa dayalı güç anlayışının dönüşerek burjuva adlı bir sınıfı oluşturmaya başlamasıyla kavramın kullanımında da değişiklik olmuş ve toplumsal grupların tanımlandığı “bütün bir yaşam biçimi” şekline dönüşmüştür (Williams, 1993: 10). Ardından Williams’ın (2018: 105) belirttiği gibi “17. yüzyıldan itibaren kavram doğa kavramının karşıtı olarak kullanılmaya başlanmıştır”. Böylece Samuel Von Pufendorf ve Kant’a göre toplum içinde yaşayan insanın topluma ait unsurları da barındırarak varoluş amacını anlamlandırmak için ürettiği meta ve ideanın günümüzdeki kullanımı ile benzer şekildeki anlamlandırılmasını sağlayan şeklini 18. yüzyılda Fransızcada kültür kavramı olarak kullanılan ‘uygarlık’ sözcüğü ile yakın anlamlıdır (Cuche, 2013: 17). Tarihsel sürece bakıldığında farklı açıklama ve bağlamlara dayalı tanımlamalar içeren kültür kavramı çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olduğundan kapsamlı bir tanımlama önem taşımaktadır. İlerleyen süreçte kültür kavramı; toplumu oluşturan insan ile bağdaştırılacak şekilde, Edward B. Tylor (1871) tarafından, insanın öğrendiği bilgi, deneyim, beceri, gelenek, ahlak ve sanatı da içinde barındıran birçok parçanın oluşumu ile bir bütünü meydana getirecek bir şekilde ifade edilmiştir.

Sosyal bilimlerde kültür kavramı, bir toplumun yaşam tarzını inançlarını, dilini, değerlerini, yaşam pratiklerini, davranış kalıplarını, giyim-kuşam tarzını, ekonomi-politik faaliyetlerini kapsar. Bazı sosyolojik tanımlamalarda ise kültür, sosyal yapıdan farklı olarak bir toplumdaki insan üretimi nesneler, pratikler, simgeler, fikir ve değerleri içermektedir

(Chandler ve Munday, 2018: 256). İnsan ve toplum varlığı üzerinden insan faaliyetleri ve üretiminin bir uzantısı olarak kavramın açıklanması interdisipliner bir bakış açısını yansıtmaktadır. Kültür kavramını inceleyen önemli çalışmalarda, bu kavramı farklı bağlamlarda anlamlandırmak amacıyla altı temel yaklaşım ortaya konulmuştur. Bu yaklaşımlar, kültürün çok boyutlu doğasını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Kültürün anlamlarına dair çeşitli tanımlamalar yapan antropolog Kroeber ve Kluckholm (1952: 43-61)'un, altı temel yaklaşımını içerir sınıflandırma Tablo 1.1'de görülmektedir.

Tablo 1.1 Kültür Tanımlamaları Sınıflandırması

Tanımlama Türleri	Kapsamı
Betimleyici ve Tarihsel Yaklaşım Tanımlamaları	Bu yaklaşım, kültürü, insanların oluşturduğu inançlar, gelenekler, sanat eserleri ve araçlar gibi maddi ve manevi unsurların bir toplamı olarak tanımlar. Tarihsel bir perspektifle kültür, zaman içinde gelişen birikim ve aktarımlar olarak değerlendirilir. Örneğin: • Tanım: “Kültür, bir toplumun üyeleri tarafından öğrenilen ve paylaşılan her şeyi kapsar.” • Vurgu: Tarihsel süreçte biriken değerler, normlar ve maddi unsurlar.
Normatif Yaklaşım Tanımlamaları	Normatif yaklaşım, kültürü bir toplumu düzenleyen normlar, değerler ve idealler bütünü olarak ele alır. Bu yaklaşım, bireylerin toplumda nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen standartlara odaklanır. • Tanım: “Kültür, normların ve standartların toplamıdır.” • Vurgu: Davranış normları, etik değerler ve toplumsal standartlar.
Psikolojik Yaklaşım Tanımlamaları	Bu yaklaşım, kültürün birey üzerindeki psikolojik etkilerini ve bireylerin davranışlarını nasıl yönlendirdiğini inceler. Kültür, bireylerin kişilik gelişimi, algıları ve zihinsel süreçleri üzerinde etkili bir unsur olarak görülür. • Tanım: “Kültür, bireyin kişiliğini şekillendiren öğrenilmiş davranış ve tutum kalıplarıdır.” • Vurgu: Psikolojik adaptasyon ve öğrenme süreçleri.
Yapısal Yaklaşım Tanımlamaları	Yapısal yaklaşım, kültürü, toplumun örgütlenmesini ve sistematik ilişkilerini tanımlayan bir çerçeve olarak değerlendirir. Bu yaklaşımda kültür, toplumun işlevselliğini sağlayan bir sistem olarak anlaşılır. • Tanım: “Kültür, toplumsal yapı ve örgütlenme ile tanımlanır.” • Vurgu: Kurumlar, sosyal ilişkiler ve hiyerarşik yapılar.
Genetik Yaklaşım Tanımlamaları	Genetik yaklaşım, kültürü, biyolojik ve evrimsel bağlamda inceleyen bir perspektif sunar. İnsanların genetik olarak aktarılmayan öğrenilmiş davranışları, kültürün temel unsurlarını oluşturur. • Tanım: “Kültür, biyolojik olmayan bilgi ve davranışların aktarımıdır.” • Vurgu: Kültürün biyolojik evrimden bağımsız olarak gelişimi.
Evrimsel Yaklaşım Tanımlamaları	Bu yaklaşım, kültürün zaman içindeki evrimini ve farklı toplumlarda gelişimini analiz eder. Kültür, evrimsel bir süreç içinde değişim ve ilerlemeyi temsil eder. • Tanım: “Kültür, zaman içinde sürekli bir değişim ve gelişim sürecidir.” • Vurgu: Kültürlerarasındaki benzerlikler, farklılıklar ve gelişim süreçleri.

Kaynak: Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University.

Kroeber ve Kluckhohn'un bu altı temel yaklaşımı, kültürü farklı açılardan anlamak için disiplinler arası bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşımlar, antropoloji, sosyoloji, psikoloji ve tarih gibi çeşitli disiplinlerde kültür çalışmalarını yönlendiren temel anlayışlar olarak öne çıkmaktadır. Kültürü kuşaklar vasıtasıyla tarihsel süreç içerisinde aktarılan bir miras olarak gören tanımlar '*tarihsel tanımlar*' olarak isimlendirilmektedir. '*Normatif tanımlar*' ise kültürün somut davranış ve eylem yapılarını şekillendiren bir norm olduğunu ya da yaşam tarzına veya davranışa bakmadan değerlerin rolü olduğunu öne sürmektedir. İnsanların iletişim kurması, öğrenmesi, maddi ya da duygusal ihtiyaçlarını karşılaması adına olanak sağlayan bir problem çözücü araç olarak kültürün rolünü vurgulayan tanımlar '*psikolojik tanımlar*' adı altında yer almaktadır. Kültürün ayrışabilen yönlerinin kurulu karşılıklı ilişkilerine işaret eden ve kültürü somut davranıştan ayrı bir soyutlama olduğu konusunun altını çizen tanımlar ise 'yapısal tanımlar' dır. Kültürün nasıl var olduğunu, varoluşunu nasıl sürdürdüğü açısından tanımlayan 'genetik tanımlar' olarak sınıflandırılmıştır. Antropoloji ise kültüre oldukça farklı bir yaklaşım benimser. Antropolojik anlamda genel olarak kültür insan varlığının çevresine uyum gayreti olarak koyduğu her şeydir. Çoğu antropolog kültürü, bir sosyal grubun işlemesine ve kendini sürdürmesine olanak tanıyan paylaşılan değerler, fikirler, kavramlar ve davranış kuralları kümesi olarak tanımlamak ile aynı zamanda kültürü inceleyerek insanların nasıl düşündüğü, nasıl hissettiğini, nasıl davrandığı ve etkileşime geçtiğini anlamaya çalışmaktadır. Antropolojik yaklaşımda kültür, insanın var oluşunun merkezinde konumlanır ve insanın tarihsel kökeni, ürettikleri, yaşam şekli, eserleri gibi olgulardan biri olarak görülmektedir (Köktürk, 2015: 18).

Kültür kavramı, antropoloji, sosyoloji ve kültürel çalışmalar gibi çeşitli disiplinlerin zaman içinde tanımlama ve önemini vurgulama noktasındaki yaklaşımlarıyla sosyal bilimlerin alanında merkezi bir odak noktası haline gelmiştir. Süregelen bu entelektüel söylemler, kültürün yalnızca paylaşılan semboller ve normları değil, aynı zamanda bireysel eylemlerin, kolektif anlamların ve çeşitli bağlamlarda anlayışı ve sosyal etkileşimleri kolaylaştıran sosyo-bilişsel mekanizmaların dinamik etkileşimini de kapsadığına dair daha geniş bir kabulü yansıtmaktadır (Hamedani ve Markus, 2019; Kappos ve Rivard, 2008). Araştırmalar kültürel örüntüler ile bireysel davranışlar arasındaki döngüsel ilişkiyi giderek daha fazla vurguladıkça, kültürün hem insan eyleminin bir ürünü hem de gelecekteki eylemleri bilgilendiren bir çerçeve olarak hizmet ettiği ve içinde bulunduğu toplumlar tarafından sürekli olarak şekillendirilen ve onları da şekillendiren karmaşık bir sistem olarak rolünü vurguladığı ortaya çıkmıştır (De Munck ve Bennardo, 2020; Hamedani ve Markus, 2019; Long ve He, 2021).

Sosyal bilimlerdeki ilk kültür kavramsallaştırmaları, kültürü nesiller boyunca aktarılan ve bir grubu diğerinden ayırmaya yarayan nispeten istikrarlı bir dizi ortak inanç, değer ve uygulama olarak görme eğilimindeydi (Kappos ve Rivard, 2008). Ancak çağdaş bakış açıları, kültürün farklı gruplar ve ortamlar arasında hem paylaşılan hem de dağıtılan anlamların bir arada var olmasına olanak tanıyan, tarihsel süreçler ve sosyal bağlamlar tarafından bilgilendirilen, akışkan ve gelişen bir yapı olduğunu kabul ederek bu statik görüşe meydan okumaya başlamıştır (Hamedani ve Markus, 2019). Bu kabul, akademisyenleri kültürün yalnızca toplumsal normları yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda değişen ortamlara nasıl uyum sağladığını ve inovasyon sonuçlarını nasıl etkilediğini araştırmaya sevk etmektedir; zira kuruluşlar sosyo-kültürel ortamlarının baskıları arasında gezinmekte ve dış zorluklara yanıt olarak iç değerlerini ve uygulamalarını sürekli olarak yeniden şekillendirmektedir (Hamedani ve Markus, 2019; Verdu-Jover vd., 2018). Kavramsal çerçevedeki bu değişimin yanı sıra, araştırmacılar kültürün inşası ve sürdürülmesinin altında yatan sosyo-bilişsel mekanizmaları da vurgulamışlardır. Araştırmacılar, kültürün somut bir varlık olarak var olmasa da bireylerin eylemlerini koordine etmek ve sosyal dünyalarını yorumlamak için paylaşılan anlayışlara ve ikinci dereceden bilgiye güvendikleri için insan davranışları ve sosyal yapılar üzerinde nedensel bir güç uyguladığını öne sürmektedir (DeMunck ve Bennardo, 2020). Bireysel eylemler ve kolektif kültürel çerçeveler arasındaki bu etkileşim, kültürü hem iç dinamiklere hem de dış baskılara duyarlı, sosyal gruplar ve kuruluşlar içinde sürekli bir müzakere ve yeniden yorumlama süreci gerektiren uyarlanabilir bir sistem olarak tanımanın önemini vurgulamaktadır (Verdu-Jover vd., 2018; DeMunck ve Bennardo, 2020). Bu anlayış, kültürel kalıpların basitçe hareketsiz fikir ve uygulama koleksiyonları olmadığı, aksine davranışları yönlendirmede ve sosyal uyumu kolaylaştırmada aktif olarak yer aldıkları ve aynı zamanda bireyler, topluluklar ve kurumlar arasında devam eden etkileşimler ve alışverişler yoluyla dönüşüme tabi oldukları fikrini daha da açık hale getirmektedir.

Özetle kültür, insanın yaşam tarzıdır. Bütüncül bir yapısı ile kültür, bireyin ait olduğu düşünülen toplumsal grup içinde zamanla öğrenip deneyimlediği gelenekler, görenekler, toplumsal kurallar, elde ettiği bilgi birikimleri ile inanç ve alışkanlıkları da kapsamaktadır (Adler, 1991: 14-15). Dolayısıyla kültürü merkeze konumlandıran ve temel analiz alanı olan antropoloji, sosyoloji, ekonomi, psikoloji gibi birçok temel bilimle doğrudan ilişkili bir kavramdır. Kültür kavramının bu denli geniş ve disiplinler arası bir kapsamı olması beraberinde bir takım gruplama, kategorileştirme ve temalarına göre ayrıştırmaların yapılabildiği sınıflandırmaları ortaya çıkarmıştır. (Balwin vd., 2006: 30) tarafından yapılan bu kültür kavramı tanımlama teması Tablo 1.2’de görülmektedir.

Tablo 1.2 Kültür Kavramı Tanımlama Teması

Kültür Kavramını Tanımlama Biçimleri	Tanımlamalar	Kaynaklar
Toplumsal Miras, gelenek, görenek ve töresel biçim olarak tanımlama	Toplum içinde sosyal süreçlerle öğrenilen inanç ve pratikleri içinde barındırarak maddi ve manevi öğelerden oluşan kültür tanımlaması ile insanlığın ilişkilerini gösterir.	(Sapir, 1921, 4: 402)
Bir yaşam şekli ya da biçimi olarak tanımlama	Herhangi bir toplumun ya da toplumlar içindeki grupların yaşamı nasıl sürdürdüklerini gösteren hayat şekilleri olarak kültür tanımlamasıdır.	(Linton, 1945; Marquet, 1949)
İdealler, Değerler ve Davranışlar olarak tanımlama	“Kültür, sosyal-kültürel evrendeki açık seçik eylemlerin ve araçların ortaya koyduğu ve nesneleştirdiği anlamlar, değerler ve kurallar, bunların etkileşim ve ilişkileri, bütünleşmiş ve bütünleşmemiş gruplardır.”	(Sorokin, 1947: 313)
Çevre ile ilişki kurma biçimi olarak tanımlama	Kültür, insanların ve bir araya gelerek oluşturdukları gruplar ile toplulukların içinde yaşadıkları çevre koşullarına uyum sağladıkları sürecin tamamını kapsamaktadır.	(Summer ve Keller, 1927)
Toplumun üyelerine verilen Eğitim biçimi olarak tanımlama	Toplumun yeni üyeleri tarafından öğrenilen davranış örüntüleri ve kalıplarının yine toplumsal olarak diğer nesillere aktarılması süreci, kültür olarak tanımlanmaktadır.	(Tozzer, 1930’dan önce)
Bireysel psikoloji olarak tanımlama biçimi	Kültür, toplumların birer aynası olarak kendini gösteren bireysel psikolojilerinin nasıl olduğunu ifade etmektedir.	(Benedict, 1934)
Toplumların Düşünme şekli olarak tanımlama biçimi	Her toplumun kendine has düşünce ve anlamlandırma şekli olması dolayısıyla, bu düşünceler sisteminin tamamının kaplandığı durum kültür olmaktadır.	(Wissler, 1916).
Toplumların Simgeleri olarak tanımlama biçimi	Kültür, toplumların her türlü duygu, düşünce, davranış gibi maddi ve manevi öğelerinin kendilerine özgü olarak ürettikleri simge (sembol)’lere dayanan bir örgütlenme durumunu ifade etmektedir.	(White, 1949: 363)

Kaynak: Güvenç, 2011: 128-129

Kültür Tanımlamaları Sınıflandırmasında ise; kültür, sosyal bilimlerin pek çok alanında temel bir kavram olarak kabul edilmekte olup, bu kavramın tanımları ve sınıflandırmaları zaman içinde farklı yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmıştır. Tablo 1.1’de görüleceği üzere Kroeber ve Kluckhohn (1952), kültür kavramını farklı boyutlarıyla inceleyerek o döneme kadar yapılmış tanımları altı temel yaklaşım altında sınıflandırmıştır (Smith, 2001). Bu yaklaşımlar şu şekilde özetlenebilir:

- **Betimsel Tanımlar:** Bu yaklaşım, kültürü toplumsal yaşamı oluşturan önemli bir olgu olarak ele alır ve kültürü meydana getiren unsurları açıklar. Örneğin, Tylor (1871), kültürü bilgi, inanç, sanat, ahlak, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak bireyin sahip olduğu diğer özelliklerin bir bütünü olarak tanımlamıştır. Bu tanım, hem düşünceleri (ör. ahlak, sanat) hem de davranışları (ör. gelenekler) içerir.

- **Tarihsel Tanımlar:** Kültür, bu yaklaşımda nesiller boyu aktarılmış bir miras olarak ele alınır. Kültür, geçmişin bir yansıması ve tarihsel sürekliliğin bir ürünü olarak görülür.
- **Kuralcı Tanımlar:** Bu yaklaşım, kültürü ya bireylerin davranışlarını yönlendiren bir kurallar bütünü ya da değer yargılarının toplumsal yaşamda oynadığı rol çerçevesinde değerlendirir.
- **Psikolojik Tanımlar:** Kültür, bireylerin öğrenme, iletişim ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamada bir araç olarak kabul edilir. Bu tanım, kültürün bireyin davranışlarını ve düşünme biçimlerini şekillendirme üzerindeki etkisini vurgular (Hofstede, 1980).
- **Yapısalcı Tanımlar:** Kültürün bu tanımı, ayırt edici özellikler arasındaki ilişkiler bütünü üzerinde durur. Kültür, bireylerin soyut düşüncelerini ifade eden bir sistem olarak ele alınır.
- **Genetik Tanımlar:** Bu yaklaşım, kültürün insanlar arasında nesiller boyu süren etkileşimlerin bir ürünü olduğunu savunur. Kültür, sürekli bir değişim ve adaptasyon sürecinin bir yansımasıdır. Bu sınıflandırmalar, Kroeber ve Kluckhohn'un çalışması ile uzun süre güncelliğini korumuş, ancak kültür teorisindeki değişimlerle birlikte kavrama yönelik daha geniş perspektifler geliştirilmiştir (Smith, 2001).
- Güvenç (2002) ise çalışmasında, kültürün özelliklerini aşağıdaki başlıklar altında değerlendirmiştir:
- **Öğrenilebilirlik:** Kültür, bireylerin bilgi, davranış ve alışkanlıkları öğrenmeleriyle oluşur. Bu özellik, eğitimin kuralları ve ilkeleri ile doğrudan ilişkilidir.
- **Aktarılabilirlik:** Kültür, dil aracılığıyla nesiller arasında aktarılır. Bu süreç, insanoğlunun birikimlerini geleceğe taşımasını mümkün kılar.
- **Değişkenlik:** Kültürün öğretileri toplumdan topluma farklılık gösterir. Her toplumun kendine özgü alışkanlıkları, o toplumun kültürel yapısını şekillendirir.
- **Bireysel ve Toplumsal Uyumluluk:** Kültür, toplumsal yaşamın bir ürünü olmasına rağmen bireysel tutum ve davranışlarla da şekillenir.
- **İşlevsellik:** Kültür, toplumsal ve yaşamsal gereksinimleri karşılayan bir araçtır. Bu işlev, toplumsal tatmin ve alışkanlıklarla pekişir.
- **Bütünleştirici ve Ayrıştırıcı Güç:** Kültür, uyum içindeki toplumları bütünleştirirken, çelişkilere sahip olanları ayrıştırabilir.
- **Soyutlama:** Kültür, maddi olmayan ve gözlemlenemeyen, ancak toplumsal gerçeklikte var olan bir soyutlama olarak ele alınır (Güvenç, 2002). Bu sınıflandırmalar, kültürün

çok boyutlu yapısını anlamak ve disiplinler arası çalışmalarda etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak için önemli bir zemin sunmaktadır.

1.1.1. Kültürü Oluşturan Bileşenler ve Kültür Çeşitleri

Kültürün kuramsal olarak açıklanabileceği nesilden nesille aktarılan deneyimler, kurallar ve yasalar şeklindeki sembolik kültür olarak da bilinen tanımlamalarıyla birlikte aynı zamanda maddi kültür olarak da adlandırılan, toplumun tüm fiziksel nesnelerini, araçlarını, teknolojisini, giysilerini, yemek ve ulaşım araçlarını da içerdiği ifade edilebilmektedir. Ancak maddi olmayan bu sembolik kültürün daha net ve ayrıntılı olarak anlaşılabilmesi için temel unsurunu sınıflandırarak anlatmak ve oluşturan bileşenleri açıklamak gerekmektedir. Her ne kadar her toplum kendine has özellikleri barındırarak bileşenlerin bazıları diğerlerinden daha ağır basarak birbirlerinden farklı olsalar da maddi olmayan soyut kültürü oluşturan temel bileşenler; Semboller, dil, din, değerler, normlar ve inançlar, ritüeller, tutumlar, örf ve adetler, yasalar, ahlak kuralları vb. şeklinde olmaktadır (Köse ve diğerleri, 2001). Kültürü oluşturan temel bileşenler şu şekilde açıklanabilmektedir:

Semboller, paylaşılabilmesi ile sosyal etkileşimi mümkün kılarak her toplumun kültüründe kendine özgü belirli şeyleri temsil ederek çeşitli tepki ve duygular uyandıran sözsüz iletişim türleri ya da maddi nesneler olmaktadır. Örneğin, İslam dininin kutsal sayılan Allah lafzı aynı dine mensup farklı toplumlarda ortak sembol olarak değer görür ve belirli yerlerde bulunması ya da belirli ritüel gerçekleştirildikten sonra dokunulması gibi durumlarının olmasının yanında, aynı şekilde haç işaretinin farklı kültürlerde mensup Hristiyan toplulukları için de Hz. İsa'nın ortak sembolü olarak kabul edilebilmesi söylenebilir. Diğer bir örnek olarak sözsüz sembollerden biri olarak kabul edilen tokalaşma batı ve doğu merkezli çoğu toplumlarda arkadaşlık, selamlaşma ve ayrılma anlamında kullanılmaktadır. Ancak jestler olarak bilinen eller, kollar ve vücudun belli kısımlarının duyguları ve fikirleri aktarmak için yaptıkları hareketlerden olan işaret parmağını avuç içi yukarı bakacak şekilde kullanarak hareket ettirmek Avrupa ve diğer batı odaklı kıtalardaki ülkelerde herhangi birisini çağırmak için kullanılırken, Çin, Malezya, Filipinler gibi dünyanın doğu merkezli olan bölgelerinde köpekleri çağırmak için kullanıldığından insanları çağırmak için kullanmak kabalık olarak kabul edilmektedir. Bütün bunların yanında sözsüz simgelerden olan jestler içindeki işaret parmağını kullanmak hukuki düzenlemelerin yapıldığı Filipinler gibi bazı ülkelerde ise tutuklanma sebebi olabilecek şekilde her toplumda oldukça farklı anlamlarda kendini göstermektedir (Axtell, 1998). Aynı zamanda simge kelimesiyle de ifade edilen yunanca kökenli bir eş anlamlısı olarak "symbole" şeklinde yazılan sembollerin her kültürün bir

anlamını, değerini ve kabulünü temsil ettiği düşünüldüğünde kültürü oluşturan temel bileşenlerden olmaktadır. Aslında dili de içinde barındıran simgeler ya da diğer bir ifade ile semboller aynı sosyal gruba mensupların birliğini sağlayıcı bir araç olmakla birlikte, aynı zamanda benzer kültürde yaşayanlar üzerinde etkili şekillerde kullanılması yüzyıllar boyunca dinlerin ve liderlerinde dayanak noktalarından biri olmuştur (Dönmezer, 1994). Bütün bunlarla birlikte sosyal etkileşimi sağlayan belirli bir kültürü temsil eden çeşitli tepkiler, hisler ve duygular uyandıran yemek çeşitleri de sembolleri ifade eden maddi nesneler olabilmektedir. İçerik bakımından aynı gıda ürünü olabilecek yemeklerin farklı kültürlerde farklı şekillerde sunulup servis edilmesi de o kültürü paylaşanlar açısından bir anlam, ihtiyaç ve duyguyu aktardığı içinde sembol olmaktadır. Bir kültür bileşeni/katmanı olarak sembol unsuru gıda, aynı kültüre mensup toplumlar tarafından tanımlanır, öz kimlik haline getirilir ve gelenekleri tarafından şekillendirilerek kültürü temsil eden bir sembolik araç olarak kullanılmakla birlikte, aynı zamanda insan deneyimine ilişkin farkındalık ve sezgileri de göstererek anlam yaratma işlevi ile iletişimsel sürece de etki etmektedir (Almerico, 2014; Fischler, 1988; Kittler vd., 2012; Lu ve Fine, 1995; Miller ve Deutsch, 2009; Stajcic, 2013). Böylece kültürel kimlik temsilcisi olan dini, sanatsal ve siyasi sembollerle birlikte her kültüre ait gıda çeşitleri gibi maddi sembolik unsurlar bölgesel farklılıkları tanımlamanın yanında birbirleriyle bağ kurabilecek destekleyici bir iletişim materyali de olmaktadır. Tam anlamıyla idrak edilip tanımlanabilen semboller, her topluma özel anlam üretimi, kolektif kimlik ve medeniyetin dokusunu derinlemesine sunabilmesi açısından bir rehber olmakta ve farklı toplumların sağlıklı ilişkiler kurabilmesini sağlayacak sosyal bağları da oluşturmaktadır (Anderson, 2005; Karaosmanoglu, 2011; Kittler vd., 2012; Stajcic, 2013).

Diller, iletişimin temelini oluşturan semboller, jestler gibi bireylerin kendi kültürlerinden öğrendiklerini barındıran en önemli semboller kümesidir. Farklı dillerdeki aynı anlama gelen kelimelerin nasıl yorumlanabileceği konusunda hemfikir olunduğu sürece ortak bir dil ve dolayısıyla bir toplumdan söz edilebilir. Örneğin; Hint-Avrupa dillerinin Avrupa kolu içerisinde yer alan İngilizcedeki “water”, “come”, “sitting”, “brother” kelimeleri ile benzer şekilde Almancadaki “wasser”, “kommen”, “sitzen”, “bruder” kelimeleri aynı anlama gelen şeyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Aynı şekilde dillerdeki farklılıklar da ne kadar fazlaysa iletişim kurmak zorlaştığı gibi ortak bir kültür ve toplumdan da söz etmeyi güçleştirmektedir. Dolayısıyla dil ve iletişim her toplumun kültürü için oldukça önemli olmakla birlikte toplumun dil kapasitesinin zenginliği de karmaşık olan kültürünü anlamlandırmasını mümkün kılmaktadır. Çünkü dilin, nasıl düşündüğümüz ile sosyal ve fiziksel dünyaları nasıl algıladığımızı ne ölçüde etkilediğini araştıran Sapir-Whorf hipotezi,

dillerinde ögeler için sözcükler bulunmadığı sürece insanların kavramları ve nesneleri kolayca anlayamayacağını savunmaktadır (Whorf, 1956). Bu yüzden dil, düşünceyi yapılandırarak etrafımızdaki dünyayı nasıl anlamlandırdığımızı etkilemekle birlikte, aynı zamanda sosyal bir durum ile paylaşılan ortak bir anlama sahip kelimeleri oluşturarak da her bir toplumun kültürünün birer aynası görevi görerek duygu, düşünce ve fikirlerinin aktarılması ile anlamlandırılmasını sağlayan bir araç olmaktadır. Ayrıca dillerdeki çekim farklılıkları ve terminolojik kullanım ile yeni anlamlar oluşturabilmesi nedeniyle de aynı dili konuşan iki farklı kültürün iletişim kurması oldukça zorlaşmakla birlikte, aynı zamanda ırksal terimler ve kavramların yaygınlaşması da kültürlerarasındaki algılamaları etkileyerek kalıp yargıları pekiştirmekte ve ardından sürekli kullanımının neticesinde de önyargıları oluşturmaktadır. Bütün bunların neticesinde kültürü oluşturan bileşenler içerisinde ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilerek temel taşıyı oluşturan dil, duyguların, düşüncelerin, anlamların ve niyetlerin aktarımı için kullanılarak, mesajı aktardığımız kişi veya toplulukların söylenilenlere nasıl tepki verdiğini göstererek mesajı gönderen açısından kendi hakkında bilgi edinebilmesini sağlamakla birlikte, aynı zamanda kimliğin kültürel üretimini sağlayan bir araç olarak da bireylerin kültürlerarası iletişim kurma yetileri üzerinde oldukça güçlü bir etkiye sahip temel kültür bileşenidir (Bonvillain, 2014). Dil'in kültürel üretimi sağlayan bir araç olarak kullanımı, kimliklerini etkilediği mülteci ve göçmen olarak farklı kültürde bulunmak zorunda kaldıkları için isim değişikliği yapabilen gruplar ve topluluklar üzerinde de görülmektedir. Ayrıca aynı kültüre mensup topluluklar içinde farklı lehçe ve ağız kullanımları bölgesel farklılıkları göstererek konuşmacıya yönelik sosyal tutumları belirleyebilen algıları da etkilemektedir. Örneğin; sığınmacı statüsü ile Türkiye'de bulunmakta olan Ukrayna ya da Suriye uyruklu insanların resmî ve kamusal ortamlarda Türkçeyi kullanmaya çalıştıkları, ama resmî olmayan özel alanlarında yaygın bir şekilde anadillerini kullanma eğiliminde oldukları görülmektedir. Kültürel kimliğin üretimi ve yaygınlaşması için kullanılan oldukça fazla araç bulunmaktadır. Ancak, en yaygın ve etkili araç dil olmaktadır. Bütün bunlarla birlikte dil içinde devamlı kullanımında stereotipleri pekiştirerek ilerleyen süreçte de önyargılara neden olabilecek ırkçılığı çağrıştıran kavram ve isimlerin kullanımı Sapir-Whorf hipotezi açısından, kişinin etrafındaki dünyayı nasıl algıladığını etkileyerek düşüncesini de yapılandırmaktadır. Ek olarak bu hipoteze göre toplum içinde yaygın olarak erkek isim ve zamirlerinin cinsiyetçi dil ve çağrışımlar ile kullanılmakla birlikte çocuk eğitim kitaplarında polis, asker, itfaiye gibi mesleklerin ve bu işlerde çalışanların erkek resimleri ile ilişkilendirilerek bu mesleklerin kadınların değil erkeklerin işi olduğu mesajının verildiği durumlar ile de kullanılan dil ile dünyanın nasıl algılanabildiği görülmektedir (Miles, 2008; Maggio, 1998; Whorf, 1956).

Özetle, dil ait olduğu kültürün bilgi, fikir, düşünce ve anlam dünyasını yorumlama gibi tüm özelliklerini taşıyan ve ayna misali sonraki nesillere yansıtılarak aktarılmasını sağlayarak nesiller boyu öğrenilebilmesini sağlayan kültürün en önemli bileşeni ve taşıyıcısı olan bir iletişim aracı olmaktadır (Czinkota vd.,1996; Eroğlu, 1996; Hodgetts ve Luthans, 1997; Mutlu, 1999; Mendenhall vd., 1995).

Değerler, kültürün bileşeni olarak toplumların düşünce, fikir, tutum ve davranışlarında çerçeve belirleyerek bir ölçüt oluşturur ve kültürleri anlamayı kolaylaştırır. Değerler, normları oluşturmakla birlikte içinde bulunduğu kültürün iyi, doğru, kötü, yanlış gibi nelerin arzu edilip kabul edilebildiği yargıları içermekle birlikte, aynı zamanda toplumların içselleştirdiği kabulleri göstererek hislerini yansıtan ve kültürleri etkileyen yargıları da içermektedir (Czinkota vd.,1996; Erdoğan, 1994; Hodgetts ve Luthans, 1997; Schneider ve Silverman, 2010; Yeşil, 2009). Kültürel kabul ve yargıları barındıran bu değerler batı ve doğu toplumlarında kendi farklı şekillerde göstermektedir. Örneğin, Asya toplumu olan Japonya’da bireyin kültürel değerleri toplum içinde sosyal ilişkileri uyumlu olarak kişisel çatışmalardan uzak durmak olurken, Batı toplumlarından olan Amerika Birleşik Devletleri’nde bireysellik ve mücadele ön planda olduğu için kişilerarası çatışma durumlarında sorunların çözümü için Japon halkına göre oldukça fazla hukuki süreçleri kullanmaktadır. A.B.D. içinde yaşayan ve yetişen bireyin kültürü kişi haklarını yüceltip ön plana aldığı için rekabet sonucu bireysel kazanım elde etmeyi nezaket, uyum, merhamet ve cömertlik gibi değerlerden daha önemli hale getirmektedir. Bunun yanında doğu kültürleri içinde yer alan gelişmiş sanayi toplumu olarak geleneksel etkilerini de taşımaya devam eden Japonya’da toplumsal grup duygusu ve uyumlu olmak değer olarak görülerek, anlaşmazlıkları kendini ön plana çıkarmadan dostane bir şekilde çözmek başarı olarak kabul edilmektedir (Upham, 1976; Schneider ve Silverman, 2010).

Normlar ve İnançlar, kültürün en temel bileşenlerinden bir diğeridir. Toplumun sosyal düzenini, değerlerini ve davranış kalıplarını anlamada kritik bir rol oynar. Bu iki unsur, hem bireylerin toplumsal bağlamdaki davranışlarını şekillendirir hem de toplumun devamlılığını sağlayan bir çerçeve oluşturur. Normlar, bir toplumun üyeleri arasında kabul gören kurallar ve beklentiler seti iken; inançlar, bireylerin ve toplulukların dünyayı anlamlandırma biçimlerini temsil eden, doğruluğuna inanılan düşünce sistemleridir (Hofstede, 2001). Ayrıca, normlar, bir toplumda bireylerin birbirleriyle etkileşimlerinde uymaları gereken kurallar ve standartlar olarak tanımlanır. Normlar, bireylerin sosyal kabul görmek için ne yapmaları ya da yapmamaları gerektiğini belirler. Sosyolog Emile Durkheim (1895), normların toplumsal düzeni sağlamak için önemli olduğunu ve bireylerin toplumla uyumlu bir şekilde hareket

etmesini sağladığını belirtmiştir (Durkheim vd., 1895). Normlar genellikle yazılı olmayan kurallardır ve toplumsal onay ya da yaptırımlar yoluyla uygulanır. Normların kendi içinde çeşitleri vardır. Mesela, Folkways (Görgü Kuralları) olarak tanımlanan norm, basit günlük yaşam normlarıdır. Örneğin, yemek yerken ağız kapalı konuşmak ya da tokalaşarak selamlaşmak gibi davranışlar bu kategoriye girmektedir (Sumner, 1906). Mores (Ahlaki Normlar) ise, toplumun temel değerlerine dayanan daha ciddi normlardır. Örneğin, yalan söylemek ya da hırsızlık yapmak gibi davranışlar birçok toplumda ciddi şekilde eleştirilir. Son olarak, bir norm çeşiti olan kanunlar ise, normların yazılı hale getirilmiş biçimleridir ve yasal yaptırımlarla desteklenir. Örneğin, hız limitine uymak ya da vergi ödemek gibi kurallar kanunlar kapsamında yer alır. Normlar, bireylerin toplum içinde kabul görmesi ve uyum sağlaması için bir çerçeve sunar. Aynı zamanda, toplumun değerlerini ve önceliklerini yansıtarak sosyal kimliğin oluşumuna katkıda bulunur (Hofstede, 2001). İnançlar ise, bireylerin ve toplumların dünyayı algılama ve anlamlandırma biçimlerini yansıtan temel düşünce sistemleridir. İnançlar, kişisel ve toplumsal değerlerin temelini oluşturur ve bireylerin davranışlarını yönlendirir. Clifford Geertz (1973), inançların bir toplumun anlam yaratma sistemleri olduğunu ve bireylerin bu sistemler aracılığıyla dünyayı anladığını belirtmiştir. Bireylerin yaşam ve ölüm, ahlak ve evrenin doğası hakkında sahip oldukları düşünce sistemlerini gösterir bir şekilde; örneğin, İslam'daki namaz olan ibadet ritüelleri ya da Hristiyanlıktaki haç sembolü, dini inançların somut yansımalarıdır. Sosyal inançlar ise, toplumsal düzeni ve iş birliğini destekleyen daha seküler düşüncelerdir. Örneğin, eğitim ya da çalışma ahlakına olan inanç, bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısını şekillendirmektedir (Schwartz, 1992). Böylece, inançlar, toplumun ortak bir dünya görüşü geliştirmesini sağlar ve bu görüşler normlar aracılığıyla hayata geçirilmektedir. Örneğin, bir toplumda dini inançlar güçlü ise, bu inançlar genellikle ahlaki normlara ve yasalara da yansımaktadır. Kültürün temel bileşenlerinden olan normlar ve inançlar, bireylerin ve grupların birbirleriyle olan iletişimlerinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bir toplumda tokalaşma yaygın bir selamlaşma biçimi olabilirken, başka bir toplumda bu jestin uygun olmadığını görmek mümkündür. Aynı şekilde, dini inançlara dayalı normlar, bir bireyin konuşma biçiminden giyimine kadar çeşitli iletişim pratiklerini etkileyebilmektedir (Hall, 1976). Norm ve inançların, bireylerin duygusal tepkilerini ve düşünsel süreçlerini şekillendirerek iletişimdeki anlam yaratımına katkıda bulunduğu söylenebilir. Dolayısıyla, kültürlerarası etkileşimlerde normların ve inançların farkında olmak, yanlış anlamaları ve çatışmaları önlemek açısından önemli olmaktadır.

Kültürün dinamik ve anlam yaratıcı unsuru olarak diğer bileşen *ritüeller*, bir toplumun kültürünü yansıtan ve bireyler arasında bağ kurmayı, değerlerin ve inançların aktarılmasını sağlayan sembolik ve tekrarlayan davranışlar bütünüdür. Kültürün önemli bir bileşeni olarak ritüeller, toplumsal yapıların sürekliliğini sağlamada, bireysel ve kolektif kimliklerin şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Turner, 1969; Geertz, 1973). Ritüeller, doğumdan ölüme kadar insan yaşamının her aşamasında yer alır ve din, aile, iş, eğitim gibi farklı bağlamlarda çeşitli işlevler üstlenir. Ritüeller, sembolik anlam taşıyan ve belirli kurallara göre gerçekleştirilen tekrar eden sosyal uygulamalardır. Bu uygulamalar, bireylerin ve grupların sosyal kimliklerini pekiştirmek ve toplumsal değerleri güçlendirmek için tasarlanmıştır. Victor Turner (1969), ritüelleri, bireylerin toplumsal rollerini ve aidiyetlerini doğrulayan sembolik etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Ritüeller genellikle şu özellikleri taşır: (1) *Sembolizm*'de ritüeller, çoğunlukla sembolik anlamlarla yüklüdür. Bir düğün töreninde yüzük takma, sadakat ve bağlılığın sembolik bir ifadesi buna örnek teşkil etmektedir. (2) *Tekrar ve Düzen* ile ritüeller, genellikle belirli bir düzen içinde tekrar eden etkinliklerdir. Bu düzen, ritüelin ciddiyetini ve anlamını güçlendirir. (3) *Kolektif Katılım* ile ritüeller, bireylerin birlikte deneyimlediği etkinliklerdir ve toplumsal bağları pekiştirir. (4) *Anlam Yaratma* özelliği ile ritüeller, bireylerin ve toplulukların yaşamlarına anlam katan, inançlarını ve değerlerini görünür kılan bir araç olmaktadır (Rappaport, 1999). Bütün bunların yanında ritüeller, farklı bağlamlarda ortaya çıkabilir ve çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. Örneğin geçiş ritüelleri, bireylerin yaşamın bir aşamasından diğerine geçişini işaret eden etkinlikleri ifade ederek; doğum, ergenlik, evlilik ve ölüm gibi olaylarla ilişkilendirilen ritüeller olarak, bireylerin yeni sosyal rollerini tanımlamada önemli bir rol oynamaktadır. Arnold van Gennep (1909), bu tür ritüelleri ayrılma, geçiş ve bütünleşme olmak üzere üç aşamalı bir süreç olarak açıklamıştır. Bunlar; bir ailede bebeğin topluma kabul edilmesini sembolize eden doğum törenleri, bireylerin yeni bir aile birimi oluşturmasının kutlandığı evlilik törenleri, kaybın kolektif olarak yas tutulmasını sağlandığı cenaze ritüelleri şeklinde olmaktadır. Dini ritüeller ise, bir topluluğun kutsal kabul ettiği inançlarla ilişkilidir. Namaz, oruç, hac, vaftiz gibi uygulamalar dini ritüellere örnek olarak verilebilir. Bu ritüeller, bireylerin manevi bir bağlılık hissetmesini ve toplulukla olan ilişkilerini güçlendirmesini sağlamaktadır. (Bell, 1997). Gündelik ritüeller ise, bireylerin günlük yaşamlarında anlam ve düzen oluşturan basit davranışlardır. Örneğin, sabah kahvesi içmek ya da işe başlamadan önce belirli bir rutin oluşturmak, gündelik ritüellere örnek verilebilir. Bu ritüeller, bireylerin psikolojik rahatlık ve kontrol hissi kazanmalarına da yardımcı olur (Fiese, 2006). Kültürü oluşturan bileşenlerden olan ritüeller, bireyler ve topluluklar için çok çeşitli işlevler de

üstlenmektedir. Toplumsal bağları güçlendirme işlevi olarak; bireylerin topluluklarına olan aidiyet duygusunu artırır. Örneğin, bir düğün töreni yalnızca çiftin birlikteliğini kutlamakla kalmaz, aynı zamanda topluluk için bir araya gelme fırsatı sunmaktadır. Sosyal düzeni sağlama işlevi olarak ise; ritüeller, toplumsal normların ve değerlerin aktarılmasına hizmet eder. Böylece dini ritüeller, ahlaki kuralların nesiller boyu aktarılmasını sağlar. Kimlik oluşturma işlevi olarak kültür; ritüeller, bireylerin ve toplulukların kimliklerini tanımlamalarına yardımcı olur. Örneğin, ulusal bayram kutlamaları, bir ülkenin tarihini ve kimliğini simgeler. Psikolojik destek sağlama işlevi olarak ise; ritüeller, bireylerin belirsizlik ve kaygı durumlarında güven duygusu kazanmalarını da sağlar. Bu sayede bir cenaze töreni, kayıpla başa çıkmayı kolaylaştırabilir (Turner, 1969). Ritüeller, bir toplumun kültürel yapısının ayrılmaz bir parçasıdır ve bireylerin toplumsal yaşamla olan bağlarını güçlendirir. Hem bireysel hem de kolektif düzeyde anlam yaratan bu sembolik davranışlar, toplumsal düzenin ve kimliğin korunmasında kritik bir role sahiptir. Ritüellerin kültürel bağlamlarını ve işlevlerini anlamak, kültürlerarası iletişimin başarısını artırmada önemli bir adımdır.

Tutumlar ise, İnsan davranışlarını şekillendiren temel dinamik olarak, bireylerin belirli bir nesneye, olaya, kişiye ya da duruma karşı geliştirdiği duygu, düşünce ve davranış eğilimleri olarak tanımlanabilir. Sosyal psikolojinin temel kavramlarından biri olan tutumlar, bireylerin çevreleriyle etkileşiminde önemli bir role sahiptir. Tutumlar genellikle bireylerin toplumsal normlara uyum sağlama, değer yargılarını ifade etme ve sosyal gruplarla özdeşleşme süreçlerinde kendini göstermektedir (Ajzen, 1991; Eagly ve Chaiken, 1993). Tutumlar, bir bireyin belirli bir nesne ya da durum hakkında sahip olduğu duygusal, bilişsel ve davranışsal eğilimleri içerir. Bu eğilimler, bireyin çevresindeki dünya ile ilgili algılarını şekillendirir ve davranışlarını yönlendirir. Fishbein ve Ajzen'in (1977) tanımına göre, tutum, bir bireyin belirli bir davranışa yönelik genel eğilimidir (Fishbein ve Ajzen, 1977). Tutumların özellikleri şu şekilde ifade edilmektedir: Tutumların (1) *Bilişsel Boyutu*, bir bireyin belirli bir nesne ya da durum hakkında sahip olduğu inançlar ve düşünceleri ifade eder. Örneğin, çevre kirliliğinin zararları hakkındaki bilgi, çevreye yönelik tutumları şekillendirir. (2) *Duygusal Boyutu*, belirli bir nesneye ya da duruma karşı hissedilen olumlu ya da olumsuz duyguları kapsar. Örneğin, bir bireyin doğaya karşı sevgi ya da kaygı hissetmesi vb. şeklindedir. (3) *Davranışsal Boyutu* ise, tutumların davranışlara yansıyan yönüdür. Örneğin, çevreyi koruma bilincine sahip bir bireyin geri dönüşüm yapması (Eagly & Chaiken, 1993). Tutumlar, bireylerin toplumsal rollerini ve kimliklerini tanımlamalarına yardımcı olur. Ayrıca, toplumsal değişim süreçlerinde de kritik bir rol oynar. Olumlu tutumların yaygınlaştırılması, sosyal uyumun ve dayanışmanın artmasına katkı sağlayabilir.

Örneğin, farklı etnik gruplara yönelik olumlu tutumlar, kültürlerarası iletişimi güçlendirebilmektedir. Ayrıca, kültürlerarası farklılıkların tutumlara yansımaları ile farklı kültürel bağlamlarda çeşitlilik de gösterebilir. Kültürlerarası iletişimde, tutumların bu çeşitliliğini anlamak, kültürel çatışmaların önlenmesinde ve uyum süreçlerinin kolaylaştırılmasında önemlidir (Ting-Toomey ve Dorjee, 2018). Örneğin; batı toplumlarında bireycilik ve kişisel başarıya yönelik olumlu tutumlar yaygınken, doğu toplumlarında kolektivizm ve grup uyumuna yönelik tutumlar ön planda olmaktadır. Tutumlar, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal yaşamlarını etkileyen temel bir psikolojik yapı taşıdır. Tutumların oluşumu, değişimi ve toplumsal önemi üzerine yapılan araştırmalar, bireylerin daha bilinçli kararlar almasına ve sosyal ilişkilerinde daha uyumlu davranışlar sergilemesine olanak tanır. Bu nedenle, tutumların dinamik yapısını anlamak hem bireysel hem de toplumsal gelişim için kritik bir adımdır.

Örf ve adetler, toplumların tarihsel süreç içinde geliştirdikleri, kuşaktan kuşağa aktarılan yazılı olmayan kurallar, değerler ve davranış normlarını ifade eder. Bu kavramlar, toplumsal düzenin korunması, bireylerin sosyal rollerini anlaması ve kültürel kimliğin pekiştirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Örf ve adetler, bireylerin toplumsal uyumunu sağlamak için rehberlik eden sosyal kurallar bütünü olarak, toplumların kültürel belleğinde önemli bir yere sahiptir (Geertz, 1973; Hofstede, 2001). Örf, bir toplumun uzun yıllar boyunca uygulaya geldiği ve yazılı olmayan kurallarla benimsediği geleneksel davranış biçimlerini ifade ederken; adet, bireylerin bir davranışı tekrarlama alışkanlığını tanımlar. Bu iki kavram genellikle iç içe geçmiş olup, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde tamamlayıcı bir rol oynar. Örneğin, Türk toplumunda bayram ziyaretleri bir örf olarak kabul edilirken, bayramda şeker ikram edilmesi bir adet olarak görülür. Örf ve adetler, toplumların sosyal ve kültürel bütünlüğünü korumak için çeşitli işlevler üstlenir. Bu işlevlerden bazıları şunlardır: Toplumsal uyum sağlama ile örf ve adetler, bireyler arasında bir uyum ve düzenin sağlanmasına yardımcı olur. Toplum üyelerinin davranışlarını yönlendirerek sosyal çatışmaları azaltır ve kolektif bir dayanışma duygusu yaratır (Parsons, 1968). Örneğin, Hindistan'da kast sistemi dahilinde gerçekleştirilen düğünler hem toplumsal uyumun hem de kültürel devamlılığın bir göstergesidir. Kültürel kimlik ve aidiyet ile her toplumun kendine özgü örf ve adetleri, o toplumun kimliğini yansıtır ve bireylerin kültürel aidiyet duygusunu güçlendirir. Bu aidiyet duygusu, bireylerin kendilerini bir topluluğun parçası olarak görmelerine yardımcı olur. Örneğin, Japonya'daki "Hatsumode" geleneği (yeni yılın ilk tapınak ziyareti), bireylerin kültürel kimliklerini ve inançlarını ifade etmelerine olanak tanır. Toplumsal kontrol sağlama işlevi ile örf ve adetler, bireylerin davranışlarını toplumsal

normlara uygun bir şekilde yönlendirir ve toplum düzeninin korunmasına katkı sağlar. Örneğin, Anadolu’da misafire ikramda bulunma adeti, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir rol oynar. Bütün bunların yanında, küreselleşme, farklı kültürlerin bir araya gelmesine olanak tanımış ve örf ve adetlerin çeşitlenmesine de yol açmıştır. Örneğin, Batı kökenli “Cadılar Bayramı” kutlamalarının Türkiye gibi farklı kültürlerde de benimsenmesi, küreselleşmenin örf ve adetlere olan etkisini göstermektedir. Kültürlerarası iletişimde, örf ve adetlerin anlaşılması, farklı toplumlar arasında sağlıklı ilişkilerin kurulmasını sağlar. Farklı kültürlerin örf ve adetlerine saygı göstermek, kültürlerarası uyumu artırır. Mesela, Türkiye, Japonya ve Hindistan’da ayakkabı çıkararak bir eve girme adeti, Batı toplumlarında daha az yaygındır, ancak bu farklılıkların anlaşılması kültürel uyumu kolaylaştırır (Ting-Toomey, 1999). Örf ve adetler, toplumların kültürel sürekliliğini sağlayan önemli sosyal yapı taşlarıdır. Bu unsurlar, bireylerin toplumsal kimliklerini oluşturmalarına, sosyal ilişkilerini düzenlemelerine ve kültürel mirası korumalarına olanak tanır. Ancak modernleşme ve küreselleşme gibi dinamikler, örf ve adetlerin dönüşümünü hızlandırmaktadır. Bu nedenle, örf ve adetlerin korunması ve yeni nesillere aktarılması, kültürel çeşitliliğin ve sosyal uyumun sürdürülebilmesi için büyük bir öneme sahiptir.

Son olarak *din* ise, toplumların inanç sistemleri, ritüelleri ve değerler bütünü üzerinde derin etkiler bırakan ve kültürün en önemli bileşenlerinden biri olarak değerlendirilen bir olgudur. Aynı zamanda, bireylerin yaşamlarına anlam katan, ahlaki kurallar ve toplumsal normlar oluşturan güçlü bir sosyal kurumdur. Din, bireylerin toplumsal uyumunu sağlarken, aynı zamanda kültürel kimliği şekillendiren önemli bir faktördür (Durkheim, 1912; Geertz, 1973). Din, bir toplumun kültürel dokusunun ayrılmaz bir parçasıdır. Toplumların tarih boyunca geliştirdikleri gelenekler, normlar ve değerler genellikle dini inançlardan etkilenmiştir. Bu yüzden birçok kültürde evlilik ritüelleri, yemek kuralları ve cenaze törenleri gibi uygulamalar dinin etkisiyle şekillenmiştir. Bunun yanı sıra, dinin kültürle olan ilişkisi, bireylerin dünya görüşünü ve yaşam tarzını etkileyerek onların davranışlarını yönlendirir (Hofstede, 2001). Din, toplumsal normların oluşumunda önemli bir rol oynar. Örneğin, İslam kültüründe zekât ve sadaka vermek, yardımlaşma ve dayanışma değerlerini destekleyen dini bir normdur. Aynı şekilde, Hristiyanlıkta pazar günü kiliseye gitmek hem bir dini ritüel hem de toplumsal bir normdur. Din, bireylerin ve toplulukların kimliklerini şekillendiren güçlü bir unsurdur. Bu yüzden Yahudilik hem dini bir inanç sistemi hem de bir etnik kimlik olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, Hindistan’da kast sistemi, dini inanışlarla doğrudan bağlantılı bir sosyal yapı olarak kültürel kimliği belirler. Din, toplumsal dayanışmayı teşvik eden önemli bir faktördür. Emile Durkheim (1912), dinin toplumların ahlaki düzenini ve

sosyal uyumunu sağlamada merkezi bir rol oynadığını belirtmiştir. Toplumlar, dini törenler ve ritüeller aracılığıyla ortak bir aidiyet duygusu geliştirebilirler. Bu yüzden ramazan ayında oruç tutmak, müslüman toplumlar arasında dayanışmayı artıran ortak bir dini uygulamadır. Din, kültürlerarası iletişimde hem bir köprü hem de bir engel olma potansiyeline sahiptir. Ortak dini değerlere sahip toplumlar arasında kültürel etkileşim kolaylaşırken, farklı dini inançlara sahip topluluklar arasında yanlış anlamalar ve çatışmalar ortaya çıkabilir. Örneğin, Batı toplumlarında laiklik kavramının yaygın olması, bazı Doğu toplumlarında dini değerlere dayalı yaşam tarzlarıyla çelişebilir. Ancak, bu farklılıkların anlaşılması, kültürlerarası uyumu teşvik edebilir (Ting-Toomey, 1999). Modernleşme ve küreselleşme, dini uygulamaların ve inançların dönüşümünü hızlandırmıştır. Bir yandan sekülerleşme, dini inançların toplum üzerindeki etkisini azaltırken, diğer yandan dinin küresel bağlamda yeniden canlanmasına yol açmıştır (Giddens, 1990). Örneğin, internet ve sosyal medya platformları, dini öğretilerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak dini uygulamaların dijitalleşmesine katkıda bulunmuştur. Din, toplumsal düzeni sağlamanın, kültürel kimliği şekillendirmenin ve bireyler arasında sosyal bağlar kurmanın önemli bir aracı olarak işlev görür. Ancak, modernleşme ve küreselleşme süreçleri, dinin toplumlar üzerindeki etkisini dönüştürmektedir. Bu nedenle, dinin bireyler ve toplumlar üzerindeki rolünü anlamak, kültürel çeşitliliği ve toplumsal uyumu teşvik etmek açısından hayati bir öneme sahiptir.

Toplumlar için kültürü oluşturan bileşenlerin ana çerçeveleri sıralanan kavramlar içerisinde yer alsa da farklı toplumsal grupların kültürü oluşturan bileşenleri de birbirinden ayrılabilir. Bu bileşenlerin değişimi ve dönüşümü de kültürel ilişkiler ve süreçler neticesinde gerçekleşmektedir. Farklı kültürlerin birbirleri ile olan temasları kültürel ilişkiler ve süreçler kültürü oluşturan bileşenlerin değişimini de tetikleyebilmektedir.

1.1.2. Kültürel İlişkiler ve Süreçler

Kültürel ilişkiler, belirli bir toplum içinde paylaşılan anlayışların, sosyal desteğin ve sembolik etkileşimlerin karmaşık bir etkileşimini içerir. Bu ilişkiler, bir kültür içindeki bireylerin kültürel şemalarının unsurları üzerinde anlaşmaya varma ve bunları ilişkilendirme biçimlerinde derin köklere sahiptir (Young vd., 2023). Kültürel ilişkiler ile sosyal olarak sağlanan destek, kültürel bağlamda paylaşılan deneyimlerin ve bağlantıların önemini vurgulayarak, bireylerin stres faktörleriyle nasıl başa çıkacağı konusunda önemli bir rol de oynar (Kim vd., 2008). Ek olarak, kültürel ilişkiler duygusal anlamlar, kimlikler ve sosyal konumlarla iç içe geçerek bireylerin prototipik ilişkilerini şekillendiren istikrarlı etkileşim kalıplarını ve sembolik düzenleri de yansıtır (Ambrasat ve Scheve, 2022). Bu nedenlerle

kültürel ilişkiler, bireylerin toplumsal bağlamdaki etkileşimleriyle şekillenen dinamik süreçlerdir. Bu ilişkiler, bireylerin kültürel şemalarına dayalı olarak anlam üretmelerine ve bu anlamları sosyal bir bağlam içinde paylaşmalarına olanak tanır (Boutyline, 2017). Kültürel ilişkiler, yalnızca semboller ve dil gibi yüzeyde görünen unsurlarla değil, aynı zamanda kolektif kimlik, sosyal normlar ve paylaşılan değerlerle de derin bir bağlantıya sahiptir. Bu bağlantılar, bireylerin sosyal bağlamda nasıl düşündüğünü, davrandığını ve ilişki kurduğunu etkileyerek kültürlerarası iletişimde kritik bir rol oynar (Wang, 2001). Kültürel ilişkiler, bireylerin etkileşimsel süreçler içinde inşa ettiği anlamlarla doğrudan ilişkilidir. Schultheiss (2007), kültürel ilişkilerin bireylerin kimliklerini ve sosyal bağlarını şekillendirmede nasıl bir araç olarak işlediğini vurgulamaktadır. Özellikle, bu ilişkiler bireylerin sosyal destek sistemlerini güçlendirir ve topluluk üyeleri arasında bir aidiyet duygusu yaratır. Bu durum, bireylerin strese karşı dayanıklılığını artırır ve sosyal bağlamdaki sorunlarla başa çıkma yeteneğini geliştirir (Kim vd., 2008).

Kültürel ilişkiler, bireylerin kolektif kimliklerini oluşturmaya da katkıda bulunur. Kolektif kimlik, bireylerin grup üyelikleri üzerinden kendilerini tanımlamalarını sağlayan bir araçtır. Özellikle, dil ve semboller bu süreçte merkezi bir rol oynar (Abdullah, 2016). Dilin toplumsal normları ve değerleri nasıl şekillendirdiği üzerine yapılan araştırmalar, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel kimliği yansıtan bir yapı olduğunu göstermektedir (Schultheiss, 2007).

Kültürel süreçler ise, bireylerin toplumsal bağlamda karşılıklı olarak etkilediği ve şekillendirdiği karmaşık bir etkileşim sistemidir. Wang (2001), kültürel kimlik, hafıza ve benlik kurgusu arasındaki bağlantının, bireylerin yaşam deneyimlerini nasıl organize ettiğini anlamak için kritik öneme sahip olduğunu ileri sürmektedir. Buna ek olarak, kültürel süreçler, bireylerin sosyal normlara uyum sağlama veya bu normlara karşı direnme biçimlerini anlamaya da olanak tanır (DeWilde vd., 2019). Kültürel ilişkiler, küreselleşme bağlamında yeni anlamlar kazanmıştır. Günümüz dünyasında farklı kültürel gruplar arasındaki ilişkiler, artan iletişim teknolojileri ve küresel hareketlilikle daha karmaşık hale gelmiştir (Ambrasat ve Scheve, 2022). Özellikle, semboller ve dil aracılığıyla kurulan kültürel ilişkiler, farklı kültürlerarasında ortak bir anlam yaratma çabalarını destekler. İnsan toplumlarının karmaşık dokusunda, kültürel ilişkilerin ve süreçlerin karşılıklı etkileşimi, insan deneyiminin daha derin bir şekilde anlaşılmasının anahtarını elinde tutmaktadır. Uluslararası toplum gelişmeye devam ederken, müzakere ve iletişim için hayati bir araç olarak kültürün önemi dikkat çekmekle birlikte, kültürel alışveriş, uyum noktalarını takdir etmek ve farklılıkların altında yatan motivasyonları anlamak için bir platform sağlar ve nihayetinde ulusların, vatandaşların ve

toplulukların sürekli değişen küresel manzarada gezinme biçimini de şekillendirmektedir. (Khan vd., 2020)

Kültürel süreçlerde, kültürel değişim programlarının değeri, diğer kültürel değerlere karşı daha büyük bir duyarlılık ve farklı ulusal tarihlere ilişkin farkındalık yaratma becerilerinde yatmaktadır. (Khademi, 1999) Bu sürükleyici deneyimler sayesinde bireyler kendi kültürleri ve ev sahibi ülkenin kültürleri hakkında daha derin bir anlayış geliştirmenin yanı sıra küresel perspektiflerini genişletme konusunda daha fazla takdir sahibi olurlar. Bu dönüştürücü öğrenme deneyimi, öğrencilerin küresel ekonomide ve bilgi temelli üretimde başarılı olmak için gerekli kültürlerarası anlayış ve yetkinliklerle donatılmış küresel vatandaşlar ve liderler olarak yetiştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. (Choi vd., 2012). Dünya giderek daha fazla birbirine bağlanırken, tüm insanların kendi kültürleri hakkında temel bir anlayışa sahip olmalarının yanı sıra dünyanın geri kalanının kültürleri hakkında da bilgi sahibi olmaları ihtiyacı her zamankinden daha acil hale gelmektedir.

Kültürel ilişkiler, bireylerin kimliklerini şekillendiren ve toplulukları bir arada tutan güçlü bir bağlayıcıdır. Bu ilişkiler, yalnızca bireylerin sosyal bağlamdaki etkileşimlerini değil, aynı zamanda kültürel kimliklerin inşasını ve paylaşımını da etkiler. Kültürel süreçlerin dinamik doğası, bireylerin sosyal bağlam içinde nasıl anlam yarattığını ve bu anlamları paylaştığını anlamak için önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Genel olarak, kültürel ilişkiler, belirli bir kültürel bağlamda bireylerin kimliklerini, inançlarını ve davranışlarını şekillendiren paylaşılan anlamlar, sosyal etkileşimler ve sembolik uygulamalardan oluşan zengin bir dokuyu kapsar. Bu ilişkiler dinamik, çok yönlü ve sosyal, psikolojik ve teknolojik boyutlarla derinlemesine iç içe geçmiş olup kültür ile insan deneyimleri arasındaki karmaşık etkileşimin altını çizmektedir. Değişen ve dönüşen bir olgu olarak kültür nesilden nesile aktarılırken kültürel süreçleri Engin (1990) şu şekilde tanımlamaktadır:

Kültür antropologları aile, akrabalık, evlilik, soy sop ilişkileri; bütünleşme, farklılaşma; alışveriş sistemleri, yönetim vb. gibi konulara ve sorunlara, belli süreklilikler, başı-sonu belli olmayan süregelen olaylar olarak bakarlar ve bu tür sürekli oluşlara süreç adını verirler. Kültürel süreçler ise, kültürel yapının oluşumu ve değişmesinde itici güç ya da aracı durumunda olan çeşitli etki ve baskılardır (Akt: Şahin, 2019: 460).

Genel ve soyut bir kavram olan süreç (process), insanların ve içinde bulundukları sosyal grupların birbirlerini etkiledikleri ve sürekli bir şekilde devam edebilen olaylar dizisinin anlamlandırılmasında kullanılmakla birlikte, aynı zamanda kültürün kendi içinde ayrıştırılıp kategorize edilmesi ile sınıflandırılarak tanımlanmasında da kullanılan yardımcı bir araç görevi de görmektedir (Güvenç, 2011). Bütün bunlarla birlikte toplumsal kültürlerin ve

alt-kültürlerin oluşmasında da temel taşların atılmasını sağlayan kültürel süreçler, kültürlenme (culturation), kültürleme (enculturation), kültürleşme (acculturation), kültür şoku (cultural shock), kültürel yayılma (diffusion), zorla kültürleme (trans-culturation) şeklinde kavramsal olarak tanımlanmaktadır.

1.1.2.1. Kültürlenme

Günümüz yüzyılındaki toplumsal gruplar hızlı bir şekilde birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedir. Dijitalleşme, ulaşım imkanlarının eskiye oranla sağladıkları kolaylıklar, her yeni nesil ile farklı olana doğru yönelen bir merak ve iki kutuplu olarak doğu ve batı ayrımı yapılan soğuk savaş döneminden sınırların artık çok da önemsenmediği bir dünya topluluğuna doğru bir yönelim söz konusu olmaktadır. Bu nedenlerle kendi kültürlerinden kopan bireyler farklı kültürel yapıdaki topluluklarda yaşayarak bir etkileşim oluşturmaktadır. Bu etkileşim neticesinde birey göç ederek ya da dijitalleşme etkisiyle kendi kültüründen aldığı olgular ile yeni ve farklı olarak kabul edilen kültürün olgularını da kullanmayarak ikisinden farklı yeni bir kültürel olgular dizisi oluşturarak *kültürlenme* (culturation) kavramını gün yüzüne çıkarmaktadır. Bery (1999) kültürlenme kavramını şu şekilde açıklamaktadır:

Kültüre uyum sürecinde ele alınacak olan kültürlenme kavramı; orijinal kültür içinde sonradan ortaya çıkan bir veya daha fazla grubun değişimlerle devam eden ilişkisini ve farklı kültürlerden gelen bireylerin aynı gruplarda ilişki sürmesinin sonuçlarını kapsamaktadır. Kültürlenme kavramı prensipte yansızdır, pratikte ise kültürlenme gruplardan birinde, diğerine göre daha fazla değişime neden olmaktadır. Kültürlenme, bir grubun kültüründe meydana gelen değişimdir ve bireyin psikolojisinde de değişiklik yaratmaktadır (Akt: Aliyev ve Öğülmüş, 2016: 90-91).

Asimilasyondan farklı olarak tek yönlü bir etkilenmenin olmadığı kültürlenme, bir toplumun alt-kültürel gruplarının etkileşmesi sonucunda diğer grubun kültürel değer ve özelliklerinin benimsenmesi sürecini ifade etmektedir. Kültürlenme, aynı zamanda kültürleme olarak da bilinir ve bireylerin belirli bir toplumun veya grubun kültürel normlarını, değerlerini, inançlarını ve uygulamalarını edindikleri ve içselleştirdikleri süreci de ifade eder (Mundeza, 2021). Bu süreç, kültürel bileşenlerin bir nesilden diğerine aktarılmasını ve bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve kimliklerini şekillendirmesini içermektedir. Kültürlenme, bireyler ile sosyal ve doğal çevreleri arasında sürekli etkileşim yoluyla meydana gelen ve zaman içinde kültürün üretilmesine ve yeniden üretilmesine katkıda bulunan dinamik bir olgudur (Doğan, 2022; Kimmelmeier ve Kühnen, 2012).

Ritüeller, alt kültürlerarasındaki engelleri azaltarak ve kültürel değişimi kolaylaştırarak kültürlenme sürecinde önemli bir rol oynar (Brooks, 1996b). Günlük rutinler veya törensel uygulamalar gibi ritüeller, ayinsel bir öneme sahiptir ve bir toplumdaki kültürel norm ve değerlerin pekiştirilmesine yardımcı olur (Brooks, 1996'a). Değişim sürecinde ritüellere dikkat ederek, kuruluşlar kültürel entegrasyonu ve uyumu teşvik edebilir ve nihayetinde üyeler arasında aidiyet ve ortak kimlik duygusunu geliştirebilir (Brooks, 1996b). Ayrıca, çok kültürlü deneyimlerin bireyleri farklı kültürlerden farklı bakış açılarına, fikirlere ve bilgilere maruz bırakarak yaratıcılığı artırdığı gösterilmekle birlikte, aynı zamanda çok kültürlü deneyimlerin yaygınlığı, yaratıcı performansla ve fikir üretme ve alışılmadık bilgi edinme gibi yaratıcılığı destekleyen bilişsel süreçlerle de olumlu yönde ilişkilidir (Leung vd., 2008). Bu durum, çeşitli kültürel bağlamlara maruz kalmanın yenilikçi düşünme ve problem çözüme becerilerini teşvik edebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak kültürlenme, bir toplumdaki kültürel unsurların, ritüellerin ve uygulamaların edinilmesini ve içselleştirilmesini içeren karmaşık ve devam eden bir süreçtir. Kültürlenme yoluyla bireyler aidiyet, kimlik ve kültürel gruplarıyla paylaştıkları değerler duygusu geliştirirler. Çok kültürlü deneyimler, bireylerin bakış açılarını genişleterek ve bilişsel esnekliği teşvik ederek yaratıcılığın geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Kültürel çeşitliliği kucaklamak ve kültürlenme dinamiklerini anlamak, zenginleştirilmiş kişisel gelişim ve toplumsal kalkınmaya yol açabilir.

1.1.2.2. Kültürleme

Kültürleme ise, bireylerin kendi toplumlarının veya etnik gruplarının kültürel normlarını, uygulamalarını ve değerlerini miras aldıkları ve içselleştirdikleri temel bir süreçtir (Tiwery vd., 2020). Kültürel bilginin bir nesilden diğerine aktarılmasını içerir bir şekilde bireylerin kendi kültürel çevrelerine entegrasyonunu kolaylaştırmakla birlikte; kültürleme, etnik azınlık grupları için özellikle önemli olmaktadır. Çünkü kimlikler topluluklar içindeki aidiyet duygularını şekillendirmede oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Wolsko vd., 2007; Gonzalez vd., 2022).

Kültürleme ve kültürleşme arasındaki ayrım önemlidir. Kültürleşme yeni bir kültüre uyum sağlamayı içerirken, kültürleme kişinin yerel kültürel mirasını koruması ve sürdürmesine odaklanmaktadır (Wang vd., 2016). Çünkü Kültürleme, bireyin doğumu ile başlayarak aile, çevresi ve ardından okul etkisi ile içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrendiği süreci içermektedir. Bu yüzden kültürleme, toplumun çeşitli kurumları tarafından bireyin kendi kültürel öğelerini öğrenmeyi içeren; dil kullanımı, yemek uygulamaları ve

alışkanlıkları, duygusal tepkiler, inançlar ve değerler dahil olmak üzere davranışlar, duygular ve bilişsel süreçler gibi çeşitli boyutları kapsayarak etkileyen sürekli ve dinamik bir süreçtir (Zimmerman vd., 1996; Devitska, 2019). Kültürleme ve kültürlenme arasındaki ayrımı yapan İsmail Engin (1990) ise çalışmasında şu şekilde ifade etmektedir:

Doğuştan başlayarak edinilen kültürün ışığı altında diğer insanların davranışlarını yorumlayan birey, ona göre bir davranış şekli tutturur. Böylece, bulunduğu kültürün bir parçası olur. Her kültür, varlığını sürdürebilmek için, bireyleri kendi ortamına uyabilecek bir biçimde yaşama hazırlar. Söz konusu uyum, yavaş yavaş gerçekleşir ve ömür boyu sürer. Bireyin, yaşadığı kültürdeki özellikleri kazanmasına ve ait olduğu kültüre uyum sağlamasına *kültürlenme* denir. Aynı süreç, toplum ya da kültür açısından düşünüldüğünde, yani bireye, bulunduğu kültürün aktarılması söz konusu olduğunda, *kültürleme* ile karşı karşıya kalınır (Engin, 1990: 167-168).

Bireylerin doğumundan ölümüne kadar devam eden kültürleme süreci zamansal ve uzamsal olarak işleyen tek başına bir süreç olmayıp stres, başa çıkma mekanizmaları ve refah elde etme gibi faktörleri de içeren daha geniş bir bağlamda gerçekleşmektedir. (Wolsko vd., 2007). Bireyler, kendi kültürel grupları içindeki birincil kültürleme deneyimleri ve dış kültürel etkilere maruz kalma yoluyla kültürel kimliklerini yönlendirdiklerinden, kimlik gelişimi ile derinden iç içe geçmekle birlikte; kültürleme ile bireylerin uygulamalarında değer verilen davranışları öğrenme ve içselleştirme sürecinden geçtiği profesyonel ortamlara kadar da uzanmaktadır (Helmich vd., 2011; Moran vd., 1999).

Son olarak, kültürleme bireylerin kültürel kimliklerini, davranışlarını ve inançlarını şekillendiren çok yönlü bir süreçtir. Kültürel mirasın aktarılması ve bir topluluk veya etnik grup içindeki aidiyet duygusunun geliştirilmesi için de hayati bir mekanizmadır. Kültürlemenin nüanslarını anlamak, farklı sosyal bağlamlarda kültürel dinamiklerin ve bireysel deneyimlerin karmaşıklığını çözebilmek için oldukça önemli olmaktadır.

1.1.2.3. Kültürleşme

Kültürleşme, farklı kültürler etkileşime girdiğinde başka bir ülkenin geleneklerinin, değerlerinin, tutumlarının ve kültürel uygulamalarının benimsenmesini içeren çok yönlü bir süreçtir (Syed ve Juang, 2017). Yeni bir kültürle sürekli temas nedeniyle değerlerde, davranışlarda ve kimliklerde meydana gelen bireysel değişiklikleri kapsar (Pérez-Escamilla, 2011). Kültürleşme, göçmenlerin davranış ve tutumlarını ev sahibi toplumunkilerle uyumlu hale getirdikleri yeni sosyokültürel ortamlara göç kaynaklı adaptasyonlarda temeldir (Rogler vd., 1991). Bu süreç sadece bireysel değil aynı zamanda grup odaklıdır ve kültürel gruplar arasındaki karşılaşmalarla başlar (Guarnaccia ve Hausmann-Stabile, 2016). Sosyal bilimler

içinde kültürleşme konusu 1930'lardan bu yana kapsamlı bir şekilde incelenmiştir (Cortés vd., 1994). Kültürleşme, bireylerin yaşamları boyunca çevreleriyle etkileşimleriyle şekillenen dinamik ve karmaşık bir süreçtir (Pérez-Escamilla, 2011). Yeni bir kültüre uzun süre maruz kalmaya bağlı olarak değerlerde, davranışlarda ve kimliklerde meydana gelen değişiklikleri kapsamaktadır (Syed ve Juang, 2017). Kültürleşme, bireylerin yeni bir kültürel bağlama uyum sağlarken yöneldikleri çeşitli bilişsel ve davranışsal alanları içerir (Cuéllar vd., 1995).

Kültürleşme, bireylerin yaşam döngüsü boyunca çevreleriyle etkileşimini içeren, zaman içinde ortaya çıkan dinamik ve karmaşık bir olgudur. Bireylerin yeni bir kültürel bağlama entegre olurken karşılaştıkları zorlukları ve adaptasyonları yansıtan, farklı sosyal temsiller ve kimlik pozisyonları arasında bir müzakere sürecidir (Andreouli, 2013; Kam vd., 2010). Kültürleşme ruh sağlığını da etkileyebilir, kültürleşme stresi psikolojik iyi oluşu etkileyen önemli bir faktördür (Wu ve Mak, 2011). Kültürleşme süreci, ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin anlaşılmasında rol oynayan sosyokültürel uyum ve kültürleşme stresi gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Kültürleşme bireylerle sınırlı olmayıp, farklı kültürel grupların karşılaşmasıyla başlayan grupları da kapsamaktadır (Guarnaccia ve Hausmann-Stabile, 2016). Göçmenler, gerçek ve ideal durumlarına göre farklı kültürleşme stratejileri kullanabilirler. Kültürleşme doğrusal bir süreç değildir; çeşitli kombinasyonlarda ortaya çıkabilen çok sayıda ayrı süreçten oluşur (Navas vd., 2006; Birman vd., 2005). Kültürleşme temposu olarak bilinen kültürleşme sürecinin süresi, bireylerin adaptasyon sırasında geçtikleri görev ve aşamalara bağlı olarak değişir. Kültürleşme, yalnızca yeni kültürel unsurların benimsenmesini değil, aynı zamanda mevcut kültürel normların ve uygulamaların yeniden düzenlenmesini de içerir (Sokolskaya ve Valentonis, 2020; Titzmann, 2022).

Sonuç olarak, kültürleşme, yeni bir kültürle sürekli temas sonucunda değerler, davranışlar ve kimliklerde hem bireysel hem de grup düzeyinde değişiklikleri içeren incelikli bir süreçtir. Ruhsal durumları ve refahı da dahil olmak üzere bireylerin yaşamlarının çeşitli yönlerini etkileyen dinamik ve çok yönlü bir olgudur ve bu yüzden farklı kültürel bağlamlarda kültürleşmeyi incelemek ve anlamak önemini olmaktadır. Kültürleşme, dinamiktir ve çok kültürlü ortamlarda kültürel çeşitliliğin üstesinden gelmek ve kimlikleri şekillendirmek için gerekli olan çeşitli bilişsel ve davranışsal alanlar aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.4. Kültür Şoku

Kültür şoku, bireylerin kendilerine yabancı bir kültürel ortamla karşılaştıklarında yaşadıkları psikolojik, duygusal ve bilişsel zorlanmaları ifade eden bir kavramdır. İlk olarak antropolog Kalervo Oberg (1960) tarafından tanımlanan kültür şoku, farklı kültürel normlara,

değerlere, alışkanlıklara ve sosyal pratiklere adapte olma sürecinde ortaya çıkan stres, kaygı ve şaşkınlık durumlarını içermektedir. Oberg'e göre, bu durum genellikle bireylerin alışık oldukları kültürel sistemin dışında, yeni ve yabancı bir çevrede kendilerini güvende hissetmemesiyle ilişkilidir. Kültür şoku bireyler üzerinde önemli psikolojik ve sosyal etkilere neden olabilir. Anderson (1994), kültür şokunun bireylerin özsaygısını ve psikolojik dengesini olumsuz etkileyerek izolasyona ve yabancılaşmaya yol açabileceğini belirtmektedir. Ek olarak, Berry (2005) ise kültür şokunun, kültürel adaptasyon sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve bireylerin farklı kimlik stratejileri (asimilasyon, entegrasyon, ayrışma veya marjinalleşme) geliştirmelerine neden olabileceğini vurgulamaktadır.

Kültürlerarası iletişimde önemine değinen Ward ve Kennedy (1993)'e göre ise, kültür şokunun bireylerin kültürlerarası yeterlilik ve duyarlılık geliştirme sürecinde kritik bir rol oynadığını öne sürülmektedir. Kültür şoku, bireyleri yeni iletişim tarzları ve kültürel normlar öğrenmeye zorlayarak, kültürlerarası iletişim becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Ancak bu süreç, destekleyici bir sosyal çevre ve rehberlik olmaksızın bireyler için oldukça zorlu olabilir. Kültür şokunu azaltmak için bireylerin uyum sürecini kolaylaştıracak bazı yöntemler önerilmektedir. Kim (2001), kültürel farkındalık eğitimi, kültürel empati geliştirme ve etkili iletişim becerilerinin bireylerin kültür şokunu yönetmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Ayrıca, sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi ve kültürel rehberlik hizmetleri, bireylerin bu süreci daha az stresli bir şekilde deneyimlemelerine yardımcı olabilmektedir (Ward vd., 2001).

Kültür şoku, kendilerinininkinden önemli ölçüde farklı yabancı bir kültürün içinde bulan bireylerin yaşadığı yaygın bir olgu olmaktadır. Bireyler sosyal etkileşimlerine rehberlik eden tanıdık işaret ve sembollerin kaybıyla boğuşurken bu geçiş hem heyecan verici hem de bunaltıcı olabilmektedir (Guy ve Patton, 1996). Kültürel şokun yoğunluğu iyi bir şekilde belgelenmiştir ve Oberg'in ilk tanımı bunu "*sosyal ilişkinin tüm tanıdık işaret ve sembollerini kaybetmekten kaynaklanan anksiyetenin tetiklediği bir hastalık*" olarak tanımlamıştır (Christofi ve Thompson, 2007). Kültür şoku deneyimi genellikle gerginlik, kayıp, reddedilme, kafa karışıklığı, şaşkınlık, endişe ve yeni çevreyle başa çıkmada güçsüzlük hissi gibi bir dizi duyguyla karakterize edilir (Guy ve Patton, 1996). Ancak zaman içinde bireyler genellikle "U eğrisi" veya "W eğrisi" fenomeni olarak tanımlanan bir adaptasyon ve uyum sürecinden geçerler (Tomlin vd., 2014). Başlangıçta, bireyler yeni kültüre karşı bir heyecan ve hayranlık dönemi yaşayabilir, ardından kültürel farklılıkların zorluklarıyla yüzleştikçe duygusal durumlarında bir düşüş görülebilir. Kendilerini yabancı ortama kaptırmaya devam ettikçe, kültürel normlar ve uygulamalar konusunda giderek daha derin bir anlayış ve takdir

geliştirdikçe, günlük yaşamlarına entegre olmanın ve bir normallik duygusu oluşturma yolunu bulmaya başlarlar, başlangıçtaki yönelim bozukluğu ve rahatsızlıktan daha istikrarlı ve rahat bir varoluş durumuna geçerler. Bütün bunlarla birlikte, kişinin kendi kültürüne yeniden giriş süreci, “*ters kültür şoku*” olarak bilinen bir olgu olan kendi zorluklarını da beraberinde getirebilir (Christofi ve Thompson, 2007). Kendi kültürüne geri dönenler kendilerini kendi kültürlerinden kopmuş hissedebilir, aile ve arkadaşlarıyla yeniden bağ kurmakta zorlanabilir ve tanıdık çevrelerine geri dönme sürecinde yollarını bulmakta zorlanabilmektedir (Tomlin vd., 2013). Bu deneyim genellikle bireyin yurtdışında geçirdiği süre boyunca önemli bir kişisel gelişim ve dönüşüm geçirmiş olması gerçeğiyle birleşerek, kendi değişen perspektifleri ile ev ortamlarının beklentileri veya normları arasında bir uyumsuzluğa da yol açmaktadır

Son olarak, Kültür şoku, bireylerin yabancı bir kültüre uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları zorlukları anlamak için önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu fenomen, kültürlerarası iletişim ve adaptasyon süreçlerinin dinamiklerini anlamak için temel bir alan olarak değerlendirilmektedir. Kültür şokunun bireyler üzerindeki etkilerini azaltmak ve kültürel uyumu kolaylaştırmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Ayrıca, kültür şoku ve ters kültür şoku dinamiklerini anlamak, kültürlerarası geçişlerin karmaşıklığında yol alan bireyler için de oldukça önemli olmaktadır. Bu deneyimlerin duygusal ve psikolojik etkilerini kabul ederek ve bunları etkili bir şekilde yönetmek için stratejiler geliştirerek, bireyler hem yabancı hem de tanıdık kültürel bağlamlara daha başarılı bir şekilde uyum sağlayabilir ve gelişebilir (Alkubaidi ve Alzhrani, 2020; Adler, 1981).

1.1.2.5. Kültürel Yayılma

Kültürel yayılım; fikirler, inançlar, uygulamalar ve teknolojiler gibi kültürel unsurların, farklı kültürlerden bireyler arasındaki etkileşimler yoluyla bir gruptan veya toplumdan diğerine yayılması sürecidir (Coşkun, 2021). Kültürel bilginin bu aktarımı ekonomi, turizm ve sosyal dinamikler de dahil olmak üzere toplumun çeşitli yönlerini etkiler (Qiang vd., 2018).

Kültürel yayılma, genetik kümelerle aynı sınırlamalara sahip olmayan, kültürel kümeleri daha akışkan ve şekillendirilebilir kılan yatay fikir aktarımı gibi mekanizmalar yoluyla gerçekleşebilir (Uchiyama vd., 2021). Turizm bağlamında, kültürel yayılma turizm talebini önemli ölçüde etkileyerek gezginlerin seçimlerini ve deneyimlerini etkiler (Qiang vd., 2018). Kültürel yayılmayı anlamak, tarih öncesindeki demografi ve kültür değişiminin dinamiklerini anlamak için gereklidir ve maddi kültürlerin dönüştürülmesinde demografik ve

kültürel yayılmanın rollerine ışık tutar (Harris, 2017). Güç ilişkileri, küreselleşme ve farklı kültürel değerler ve normlar arasındaki etkileşim gibi faktörler kültürel unsurların yayılmasını etkiler (Baillie, 2012; Yalcinkaya, 2008).

Kültürel yayılımın etkisi, teknoloji aracılı iş birliği, hükümetin etkinliği ve yeni ürün ve yeniliklerin benimsenmesi gibi çeşitli alanlara uzanmaktadır (Kampermann vd., 2021; Kalu, 2019; Yenyurt ve Townsend, 2003). Kültürel yayılım, sosyal ağlar, dinamik sosyal etki ve kanaat çoğunluklarının konsolidasyonu ile iç içe geçerek inançların ve uygulamaların toplumlar içinde ve arasında nasıl yayıldığını şekillendirir (Muthukrishna ve Schaller, 2019). Kültürel bilginin yayılması, kültür ve teknolojik yayılma arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulayarak kültürel uygulamalar tarafından kolaylaştırılabilir veya engellenebilir (Deng vd., 2023; Kalu, 2019).

Sonuç olarak, kültürel yayılım farklı kültürlerarasındaki etkileşimleri etkileyen, toplumsal dinamikleri şekillendiren ve farklı nüfuslar arasında fikirlerin, davranışların ve teknolojilerin aktarılmasında önemli bir rol oynayan çok yönlü bir süreçtir. Kültürel yayılmayı anlamak, tarihsel dönüşümleri, çağdaş sosyal olguları ve küreselleşmenin karmaşıklıklarını anlamak için gereklidir.

1.1.2.6. Zorla Kültürleme

Zorla kültürleşme, bireylerin veya grupların kendi iradeleri dışında baskın veya ev sahibi toplumun kültürel normlarını, değerlerini ve uygulamalarını benimsemeye zorlandıkları bir süreçtir. Bu olgu genellikle bireyler menşe ülkelerinden kaçmaya ve yeni ortamlara entegre olmaya zorlandıklarında ortaya çıkar; bu da izolasyona, dışlanmaya ve yoksullaşmaya yol açarak kalıcı ruh sağlığı sonuçlarıyla birlikte önemli kültürleşme risklerine neden olabilmektedir (Nakash vd., 2015). Bununla ilgili olarak zorla kültürleşme bağlamında, Amerikan yerlileri ve Alaska yerlileri gibi çeşitli gruplar, devlet onaylı eylemler yoluyla dillerinin, dini inançlarının, geleneklerinin ve geleneksel uygulamalarının sistematik olarak ortadan kaldırılmasına maruz kalmış, bu da önemli kültürel travmalara ve ruh sağlığı sorunlarına neden olduğu görülmüştür (McCullagh ve Gray, 2018). Buna ek olarak, Amerikan yerlileri yurtlarından zorla çıkarılma, yatılı okullara devam etme, ruhani uygulamaların yasaklanması ve diğer kültürleşme stratejileriyle karşı karşıya kalmış ve bunların hepsi de toplumların üzerinde derin travmatik etkiler yaratmıştır (Dennis, 2016).

Dışsal etkileyen bir güç olarak kültürleşme, özellikle "*kültürleşme stresi*" kavramının literatürde ruh sağlığı araştırmalarında yaygın olarak incelendiği Amerika'nın latin nüfusu arasında psikolojik sıkıntıya yol açabilecek koşulları şekillendiren önemli bir faktör olarak

tanımlanmıştır (González vd., 2009). Zorla kültürleşme süreci, mültecilerin zorla sürgün edilmesi göz önünde bulundurulduğunda özellikle karmaşık olabilmekte ve istemeden kültürleşme süreçlerinden geçen bireylerin karşılaştığı karmaşık zorlukların altını çizmektedir (Wiese, 2010).

Zorunlu kültürleşme süreci, yerleşik yabancılar, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler arasında ruh sağlığı üzerinde çeşitli olumsuz etkilerle ilişkilendirilmiştir ve bu da istemsiz kültürleşme süreçlerinin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini anlamının ve ele almanın önemini vurgulamaktadır. Bu yüzden, zorla kültürleşme deneyimleri, farklı etnik gruplar arasında artan stres, anksiyete, depresyon ve diğer ruh sağlığı sorunlarıyla ilişkilendirilmiş ve bu tür süreçlerden geçen bireyleri desteklemek için kültürel açıdan hassas yaklaşımlara duyulan ihtiyacın altıda çizilmiştir (Mengistu ve Manolova, 2019; World Health Organization, 2021; Ata, 2019; Buz ve Dikmen, 2021; Solgun ve Durat, 2017; Öztuna ve Kıssal, 2023).

Son olarak, zorunlu kültürleşme, bireylerin ve toplumların ruh sağlığı ile toplumsal uyumunu sağlayan refahı üzerinde derin etkileri olabilecek karmaşık ve zorlu bir süreci temsil etmektedir. Zorunlu kültürleşmenin dinamiklerini anlamak, istemsiz kültürel asimilasyonla ilişkili olumsuz sonuçları hafifletmek için etkili müdahaleler ve destek sistemleri geliştirmek için çok önemlidir. Ayrıca kültürlenme, kültürleme, kültürleşme, kültür şoku, kültürel yayılma, zorla kültürleme gibi kültürel ilişkiler neticesinde oluşan bu durumlar çoğu zaman kültür değişimlerini de beraberinde getirmektedir. Toplumların var olduğu günden itibaren devam eden kültürel ilişkiler neticesinde oluşabilen kültürel değişimlerin neler olduğunun incelenmesi sosyal süreçlerin daha sağlıklı ve doğru bir analizinin yapılabilmesinin de önünü açmaktadır.

1.1.3. Kültür Değişimleri

Kültür değişimi, bir toplumun inanç, değer, norm ve davranış kalıplarındaki dönüşümleri ifade etmekle birlikte; bu değişimler iç ve dış dinamiklerin etkileşimi sonucu ortaya çıkar ve toplumların evriminde kritik bir rol oynamaktadır (Hofstede, 2001; Berry, 1997). Kültürel değişimi tetikleyen başlıca faktörler arasında teknolojik ilerlemeler, ekonomik gelişmeler, politik değişiklikler ve demografik hareketlilik bulunur (Inglehart ve Baker, 2000). Özellikle küreselleşme, farklı kültürlerarasındaki etkileşimi artırarak kültürel değişim süreçlerini hızlandırmıştır (Tomlinson, 1999). Bu etkileşimler, kültürel unsurların bir toplumdan diğerine aktarılmasını kolaylaştırır ve kültürel çeşitliliği artırır (Appadurai, 1996).

Kültür değişimi, bir toplumun kültürünün normlar, inançlar, gelenekler ve uygulamalar gibi çeşitli yönlerinin iç veya dış etkiler nedeniyle zaman içinde dönüşüme

uğradığı süreci ifade eder. Bu kültürel değişim küreselleşme, teknolojik ilerlemeler, göç gibi faktörlerden ya da yeni zorluklara uyum sağlama yönündeki belirli çabalardan da kaynaklanabilir (Tolkach & Pratt, 2019). Farklı kültürlerden gelen bireyler etkileşime girdiğinde ortaya çıkan kültürleşme, kültürel değişimin gerçekleştiği kilit bir mekanizmadır (Siatkowski, 2007). Ayrıca, kültürel evrime katkıda bulunan algıları ve davranışları şekillendirmeye yardımcı oldukları için, kuruluşlarda kültür değişimini kolaylaştırmada hikâye anlatımı ve anlatı tarzlarının rolü vurgulanmıştır (Jordan, 1996; Briody vd., 2012). Kurum kültürü, kültür değişiminin kurumlarda nasıl uygulanacağını şekillendirmede önemli bir rol oynar. Bazıları, güçlü ve homojen kurum kültürlerinin, çalışanların davranışlarını ve inançlarını etkileyerek değişikliklerin uygulanmasını ve sürdürülmesini kolaylaştırdığı için başarılı değişim girişimleri için gerekli olduğunu savunmaktadır (Austin ve Claassen, 2008). Birleşme sonrası etkili kültürel liderlik, kültürel çatışmaların yönetilmesinde ve organizasyonel değişikliklerin ardından başarılı entegrasyonun sağlanmasında kritik bir faktör olarak tanımlanmıştır. Sağlık hizmetleri ortamlarında kurum kültürünü değiştirmeyi amaçlayan stratejilerin performansı artırmada etkili olduğu görülmüştür ve bu da kanıt temelini güçlendirmek için bu tür müdahalelerin değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır (Bligh, 2006; Parmelli vd., 2011).

Kültürel değişim sadece kurumsal ortamlarla sınırlı olmayıp daha geniş toplumsal bağlamlara da uzanmaktadır. Küresel medya ve eğlence holdinglerinin kültürel çeşitlilik üzerindeki etkisi eleştirel bir değerlendirme konusu olmuş, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme karşısında kültürel çeşitliliği, dengeyi ve eşitsizliği koruma ve teşvik etme ihtiyacını vurgulamıştır (Kawashima, 2011). Ayrıca, kültürel mirasın iklim değişikliğine karşı savunmasızlığı, çevresel zorluklar karşısında kültürel değerleri korumak için uyum kapasitesinin değerlendirilmesinin ve önlemlerin uygulanmasının önemini vurgulamaktadır (Ashtari ve Correia, 2021). Kültür değişimi, toplumsal normların, inançların ve uygulamaların evrimini şekillendiren çeşitli iç ve dış faktörlerden etkilenen çok yönlü bir süreçtir. Kültür değişiminin dinamiklerini anlamak, kurumların ve toplumların geçiş süreçlerini etkili bir şekilde yönetebilmeleri ve çağdaş zorluklar karşısında kültürel mirası koruyabilmeleri için hayati önem taşımaktadır.

Kültürel değişim süreçleri genellikle evrimsel veya devrimsel olarak sınıflandırılır. Evrimsel değişim, zaman içinde yavaş ve kademeli olarak gerçekleşirken, devrimsel değişim ani ve köklü dönüşümleri ifade eder. Örneğin, sanayi devrimi, toplumsal yapıları ve kültürel normları hızla değiştirerek devrimsel bir etki yaratmıştır (Giddens, 1990; Rogers, 2003). Kültürel değişim, toplumların adaptasyon yeteneklerini de sınar. Bazı toplumlar değişime

hızlı uyum sağlarken, diğerleri direnç gösterebilir. Bu direnç, genellikle mevcut değerlerin korunma isteğinden kaynaklanır (Berry, 2005; Schwartz, 1994). Ancak, değişime direnç, toplumların gelişimini engelleyebilir ve onları küresel dinamiklerin gerisinde bırakabilir (Hofstede vd., 2010).

Sonuç olarak, kültürel değişim, toplumların sürekli bir dönüşüm içinde olduğunu gösterir. Bu süreçler, toplumların kendilerini yenilemelerine ve değişen dünyaya uyum sağlamalarına olanak tanır (Berry, 1997). Ancak, bu değişimlerin yönetimi ve anlaşılması, toplumsal uyum ve sürdürülebilir gelişim için kritik öneme sahiptir (Inglehart, 2018). Ayrıca, kültürel değişimler; kültürel yabancılaşma, kültürel gecikme, kültürel asimilasyon, kültürel entegrasyon, kültürel emperyalizm gibi süreçleri de beraberinde getireceğinden bu kavramların literatürde neler olduğu ve nasıl etkilerinin olabildiğinin incelenmesi de çalışma kapsamında önemli olmaktadır.

1.1.3.1. Kültürel Yabancılaşma

Kültürel yabancılaşma, güçsüzlük, anlamsızlık, normsuzluk, sosyal izolasyon, kendine yabancılaşma ve kültürel yabancılaşma gibi faktörler nedeniyle bireylerin veya grupların yaşayabileceği kopukluk, izolasyon ve yabancılaşma duygusunu ifade etmektedir. Bu yabancılaşma hissi, maddi zorluklar, engellilik, uzak bölgelerde yaşama veya sosyal ve kültürel süreksizlikle karşı karşıya kalma gibi çeşitli kaynaklardan kaynaklanabilir (Nincic ve Nincic, 2002; Zhang vd., 2022). Ayrıca, marjinalleştirilmiş topluluklar da kültürel yabancılaşma, kültür ve sanatla etkileşim kurma fırsatlarına sınırlı erişim nedeniyle kısıtlı kalmasına ve adaptasyon sorunlarına da neden olmaktadır (Lee ve Oh, 2019). Ek olarak, yabancılaşma kavramı bireysel deneyimlerin ötesine geçerek daha geniş toplumsal etkileri de kapsamaktadır. Örneğin, eğitim alanında, genç yetişkinler, özellikle de üniversite öğrencileri, siyasi, sosyal, dini ve kültürel konularla ilgili paylaşımlarda yabancılık hissedebilir ve bu da kopukluk ve izolasyon hissine yol açmaktadır (Kartal, 2018). Buna ek olarak, yabancı ülkelerde çalışan gurbetçiler ya da yerleşik yabancıların farklı bir kültürel ortama maruz kalmanın verdiği durum, kültürel norm ve değerlerdeki yabancılık ve farklılıklar nedeniyle önemli bir seviyede stres yaşayarak kaygılarını da arttırdığı vurgulamaktadır (Singh ve Mahmud, 2018).

Kültürel yabancılaşma, işyeri gibi çeşitli ortamlarda da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, kurumsal liderlik bağlamında, liderler arasındaki psikopati özellikleri, çalışanların kendilerini çaresiz ve yabancılaşmış hissettikleri bir çalışma ortamına katkıda bulunabilir ve sonuçta motivasyonlarını ve performanslarını etkileyebilmektedir (Wisniewski vd., 2017).

Benzer şekilde, eğitim alanında, hizmetkâr liderlik öğretmen yabancılaşmasını etkileyebilecek bir faktör olarak tanımlanmıştır ve destekleyici bir okul kültürü, eğitimciler arasındaki yabancılaşma duygularını azaltmada aracı bir rol oynamaktadır (Polatcan, 2020). Özünde kültürel yabancılaşma, bireysel kopukluk ve izolasyon deneyimlerinin yanı sıra erişim, kapsayıcılık ve sosyal dinamiklerle ilgili daha geniş toplumsal etkileri de kapsayan çok yönlü boyutları kapsar. Kültürel yabancılaşmayı anlamak ve ele almak, bireyler ve topluluklar arasında sosyal uyumu, refahı ve aidiyet duygusunu teşvik etmek için çok önemlidir.

1.1.3.2. Kültürel Gecikme

Toplumlardaki kültürel gecikme, kültürel normların, inançların ve uygulamaların bir topluluk içindeki çeşitli süreçlerin veya davranışların zamanlamasını veya hızını etkilediği olguyu ifade eder. Bu gecikme, sağlık hizmeti arama davranışları, sosyal entegrasyon, eğitim aşamaları ve hatta ekonomik kalkınma gibi toplumun farklı yönlerinde ortaya çıkabilir. Kültürel gecikme kavramı, herkese uyan tek bir açıklama değil, kültürel faktörlerin toplumsal süreçlerle nasıl etkileşime girdiğine dair incelikli bir anlayıştır. Kültürel gecikme (cultural lag), bir toplumda maddi kültürün (teknolojik yenilikler, araç-gereçler, altyapılar) hızla değişmesine karşın, manevi kültürün (değerler, normlar, inançlar) bu değişime ayak uydurmakta gecikmesi durumunu ifade etmektedir. Bu kavram, Amerikan sosyolog William Fielding Ogburn tarafından ortaya atılmıştır ve toplumsal değişim süreçlerinde önemli bir analiz çerçevesi sunmaktadır (Ogburn, 1927). Kültürel gecikme, toplumsal adaptasyon sorunlarına, çatışmalara ve düzenlemelerde gecikmelere yol açabilir (Postman, 1992). Örneğin, yeni teknolojiler veya bilimsel gelişmeler hızla topluma entegre olabilir, ancak bu yeniliklere uygun sosyal normların ve hukuki düzenlemelerin oluşturulması zaman alır. Bu süreç, toplumda bir dengesizlik durumu yaratmaktadır (Ogburn, 1927; Rogers, 2003). Kültürel gecikmenin eğitim ve sosyalleşme alanında etkisi, ergenlikten yetişkinliğe geçiş, yetişkin statüsüne ulaşmada gecikmeler şeklinde ve bazı grupların yetişkinlik belirteçlerine ulaşmada dağınık veya geçişli gecikmeler yaşadığı görülmektedir (Beckert vd., 2020). Ayrıca, bireyci toplumlara göç, etnik gruplarında değer verilen güçlü aile bağlılığının aksine, ergenlerin daha hızlı bir şekilde özerklik arayışına girmesi nedeniyle nesiller arası farklılıklara da yol açabilmektedir (Kwak, 2003).

Kültürel gecikmeler, bir toplumun veya kültürün belirli yönlerinin, aynı toplumun veya kültürün diğer yönlerinde meydana gelen hızlı değişimlere ayak uyduramaması olgusunu ifade eder. Bu kavram, teknolojik veya sosyal ilerleme hızı ile bir kültürün bu değişikliklere uyum sağlama yeteneği arasındaki eşitsizliği vurgular. Kültürel gecikme kavramı, kültürün

statik bir varlık olmadığı, aksine dinamik ve sürekli gelişen bir sistem olduğu anlayışına dayanmaktadır (Ogihara, 2017). Yeni teknolojiler, fikirler ve sosyal eğilimler ortaya çıktıkça, bir kültürü oluşturan çeşitli unsurlar genellikle senkronize olmakta zorlanır ve bu da farklı kültürel alanlar arasında bir gecikmeye veya kopukluğa neden olur (Arthur, 2000). Kültürel gecikmenin yaygın bir örneği teknoloji ve onun sosyal normlar üzerindeki etkisi alanında görülebilir. Yeni teknolojiler ortaya çıktıkça, bunların kullanımını düzenleyen kültürel uygulamalar ve toplumsal değerler aynı hızda gelişmeyebilir ve bu da bu yeniliklerin günlük hayata entegre edilmesinde gerilimlere ve zorluklara yol açabilir. Bu kopukluk, hukuk sisteminin yeni teknolojilerin etkilerine ayak uyduramaması veya belirli teknolojik ilerlemelerin benimsenmesine karşı toplumsal direnç gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir.

Genel olarak, toplumlardaki kültürel gecikme, çeşitli kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerden etkilenen çok yönlü bir kavramdır. Bu gecikmeleri anlamak, kültürel normların ve uygulamaların toplumun farklı yönleriyle nasıl etkileşime girdiğinin ve zaman içinde davranışları, kararları ve sonuçları nasıl şekillendirdiğinin incelikli bir şekilde incelenmesini gerektirir. Kültürel gecikme, toplumsal değişim süreçlerinde yaşanan uyum zorluklarının anlaşılması için önemli bir kavramdır. Maddi kültürün hızlı değişimi, manevi kültürle arasındaki uyumsuzlukları derinleştirir ve bu da sosyal çatışmalara veya adaptasyon süreçlerinde gecikmelere yol açabilir. Kültürel gecikmeyi azaltmak, değişim süreçlerini planlamak ve toplumların bu değişimlere etkin bir şekilde uyum sağlamalarını desteklemek, politika yapıcılar ve sosyal bilimciler için temel bir hedef olmalıdır.

1.1.3.3. Kültürel Asimilasyon

Kültürel asimilasyon, azınlık kültürlerden gelen bireylerin baskın kültüre entegrasyonunu içeren karmaşık bir süreçtir ve sıklıkla bireylerin kimliklerinde, sosyal dinamiklerinde ve psikolojik durumlarında önemli değişikliklere neden olmaktadır. Kültürel asimilasyonun etkileri, bireylerin kullandıkları stratejiler ve kendilerini içinde buldukları toplumsal bağlam dahil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak hem olumlu hem de olumsuz olabilmektedir. Kültürel asimilasyonu anlamak için temel çerçevelerden biri, kültürel entegrasyona verilen tepkileri dört türe ayıran Berry (1997)'nin kültürleşme stratejileridir: entegrasyon, asimilasyon, ayrılma ve marjinalleşme. Araştırmalar, kültürel kimliklerini korurken baskın kültürle etkileşim kurmayı da içeren bir entegrasyon stratejisi benimseyen bireylerin, tamamen asimile olan veya kendilerini miras kültürlerinden ayıranlara kıyasla daha iyi psikolojik sonuçlar deneyimleme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Christophe vd., 2020; Phinney vd., 2001; Berry vd., 2006; Berry, 1997)). Örneğin, kültürel asimilasyonun

latin ergenler üzerindeki etkisi hakkında yapılan bir çalışmada, bunların etnik kimliklerini korurken aynı zamanda ana akım Amerikan kültürüyle etkileşim kuranların diğerlerine oranla daha olumlu davranışsal uygulamalar ve kültürel değerler bildirdiğini ortaya konmaktadır (Christophe vd., 2020). Tersine, asimile olma baskıları, özellikle bireyler kültürel kimliklerini terk etmeye zorlandığında öfke ve depresyon duyguları da dahil olmak üzere olumsuz duygusal sonuçlara yol açabilmektedir (Phinney vd., 2001; Needham vd., 2017). Kültürel asimilasyon deneyimi, farklı etnik gruplar arasında da önemli ölçüde değişebilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Güney Asyalı göçmenler üzerinde yapılan araştırmalar, Amerikan kültürünü kendi kültürlerine tercih edenlerin, iki kültürlü kimliği koruyanlarla benzer düzeylerde depresif semptomlar sergilediği bulunmuştur. Bu durumda entegrasyonun ruh sağlığı yararlarının daha önce düşünüldüğü kadar basit olmayabileceğini düşündürmektedir (Needham vd., 2017). Ek olarak, asimilasyon süreci bazen, özellikle ana akım kültürel değerlere uymaya zorlanan Meksika kökenli Amerikalı gençler arasında, etnik kimliklerinden kopmayla sonuçlanabilen, azalmış bir özgünlük ve aidiyet duygusuna yol açabilmektedir (Quintana vd., 2010; Ryan vd., 2010). Ayrıca, toplumsal bağlam asimilasyon deneyimini şekillendirmede önemli bir rol oynar. Kültürel çeşitliliğin kutlandığı ve desteklendiği ortamlarda, bireyler kültürel miraslarından ödün vermeden ikili kimliklerinde gezinmeyi daha kolay bulabilirler (Saunders vd., 2021). Buna karşılık, güçlü asimilasyonist baskılarla karakterize edilen bağlamlarda, bireyler kültürel atalet yaşayabilir ve miraslarını kaybetme korkusu nedeniyle kültürel kimliklerindeki değişikliklere direnmektedirler (Quezada vd., 2012). Bu direnç, asimilasyonun olumsuz etkilerine karşı koruyucu faktörler olarak hizmet edebilen kültürel uygulamaların ve dillerin sürdürülmesi de dahil olmak üzere çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Ngo ve Hui, 2016). Karma evlilik kalıpları da kültürel asimilasyonun dinamiklerini göstermektedir. Çalışmalar, göçmen gruplar asimile oldukça, baskın kültürle karma evlilik oranlarının arttığını ve bunun daha geniş topluma kabul ve entegrasyon düzeyini gösterebileceğini vurgulamaktadır (Rosenfeld, 2002; Waters ve Jiménez, 2005). Ancak bu olgu, bireylerin hem miraslarına hem de baskın kültüre göre kimliklerini keşfetmeye çalışmasıyla etnik topluluklar içinde gerginliklere de yol açabilir (Mukherjee ve Pattnaik, 2020; Gültekin, 2012).

Sonuç olarak, kültürel asimilasyonun, benimsenen stratejilerden, toplumsal bağlamdan ve kültürel kimlik ile psikolojik refah arasındaki etkileşimden etkilenen bireyler ve topluluklar üzerinde çok yönlü etkileri vardır. Kültürel entegrasyon faydalı sonuçları sunuyor gibi görünse de kültürel asimilasyon nedeniyle oluşan baskılar önemli zorluklara yol açmakla

birlikte, aynı zamanda kültürel çeşitliliğe saygı duyan ve onu koruyan destekleyici ortamlara olan ihtiyacı da göstermektedir.

1.1.3.4. Kültürel Entegrasyon

Kültürel entegrasyon hem bireyleri hem de toplumları önemli ölçüde etkileyen çok yönlü bir süreçtir. Çeşitli kültürel geçmişlerin harmanlanmasını içerir ve sosyal uyum için hem zorluklara hem de fırsatlara yol açmaktadır. Literatürde, kültürel entegrasyonun etkilerini inceleyen çeşitli çalışmalar sentezlendiğinde; sosyal dinamikler, eğitim ortamları ve bireysel refah üzerindeki etkilerine odaklandığı görülmektedir. Kültürel entegrasyonun temel yönlerinden biri hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun aktif katılımıdır. Bouchara (2021)'a göre, entegrasyonun, her iki tarafın da uyumlu bir toplum oluşturmak için iş birliği içinde çalıştığı iki yönlü bir süreç olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bakış açısı, entegrasyonun farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin kültürel miraslarını korurken ev sahibi kültüre uyum sağlaması gerektiğini de savunan (Gilani vd., 2020)'nin bulgularıyla da uyumludur. Kültürel entegrasyona dair bu ikili yaklaşım, yalnızca çeşitli kültürel unsurların dahil edilmesini kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda (Merola vd., 2019)'nin vurguladığı gibi sosyal sermayeyi de artırır; bu çalışmalar işbirlikçi öğrenme ortamlarının uluslararası öğrenciler arasında sosyal entegrasyonu önemli ölçüde iyileştirdiğini göstermiştir (Bouchara, 2021; Merola vd., 2019; Gilani vd., 2020). Ek olarak, kültürel entegrasyonla ilişkili olarak kültürel zorluklarda oldukça önemli olmaktadır. Bianchi ve Martini (2023)'nin belirttiği gibi, dil engelleri, akademik beklentilerdeki farklılıklar ve sosyal izolasyon, uluslararası öğrencilerin karşılaştığı yaygın engellerdir. Bu zorluklar hem akademik hem de sosyal entegrasyonu engellemekle birlikte, aynı zamanda destekleyici ağlara ve mentorluk programlarına olan ihtiyacı da vurgulamaktadır (Bianchi ve Martini, 2023). Ayrıca, Thompson (2018)'in duygusal ve kültürel zekâ üzerine yaptığı çalışma ile sosyal zorlukların uluslararası öğrencilerin akademik performansını olumsuz etkilediği ve duygusal ve kültürel yeterliliklerin başarılı entegrasyon için oldukça önemli olduğunu öne sürülmektedir (Thompson, 2018). Kültürel entegrasyonun yaratıcılığı artırmadaki rolü ise, bir diğer önemli boyuttur. Çok kültürlü deneyimlerin, bireylerin farklı kültürlerden gelen fikirleri bir araya getirmesine izin vererek yaratıcılığı destekleyebileceği ve böylece yenilikçi düşünmeyi motive edebileceği de görülmekle birlikte, aynı zamanda birden fazla kültüre maruz kalmanın yaratıcı performansı ve bilişsel süreçleri geliştirdiği de ifade edilmektedir (Leung ve Chiu, 2010; Leung vd., 2008). Bu tür bulgular, kültürel entegrasyonun yalnızca sosyal uyuma fayda sağlamadığını, aynı zamanda çeşitli eğitim ve mesleki ortamlarda hayati önem taşıyan

bireysel ve kolektif yaratıcılığa da katkıda bulunduğunu göstermektedir. Göç kapsamında kültürel entegrasyon süreci ise, genellikle ulusötesi bağlardan etkilenmektedir. Polonya'daki Vietnamlı göçmenlere ilişkin yapılan analiz, kültürel entegrasyon motivasyonlarını ev sahibi toplum ve kurumları hakkındaki algıları tarafından şekillendirildiğini görülmektedir (Huu, 2021). Bu durum, kültürel entegrasyonun gerçekleştiği sosyo-kültürel bağlamı anlamının önemini vurgulamaktadır. Çünkü süreci kolaylaştırmakta ya da engelleyebilmektedir. Örnek olarak, uluslararası faaliyetlerin Türkiye'deki Suriyeli mülteciler arasındaki kültürel entegrasyon çabalarını hem nasıl destekleyebileceği hem de nasıl zorlayabileceği tartışılarak kültürel entegrasyon ve ulusötesicilik arasındaki karmaşık etkileşim gösterilmektedir (Şimşek, 2018). Son olarak, kültürel entegrasyonun etkileri ruhsal sağlık ve sosyalleşmenin etkinliğine kadar uzanmaktadır (Yoon vd., 2013). Zihinsel sağlık için entegrasyonun en uygun kültürel uyum stratejisi olduğunu belirten bir meta-analiz yürütülmüş ve kültürel yeterliliği teşvik eden destekleyici ortamların önemi vurgulanmıştır. Bu, zihinsel sağlık bağlamlarında sosyal dışlanma ve damgalanmayı ele almak için kültürel olarak bilgilendirilmiş yöntemlerin geliştirilmesini savunan Baumgartner ve Süsser'in bulgularıyla da desteklenmektedir (Baumgartner ve Süsser, 2012). Sonuç olarak, kültürel entegrasyon, sosyal etkileşim, eğitim ortamları, yaratıcılık ve zihinsel sağlık dahil olmak üzere çeşitli boyutları kapsayan dinamik bir süreçtir. Bu faktörlerin etkileşimi hem göçmenler hem de ev sahibi topluluklar için kapsayıcılığı ve desteği teşvik eden politikalar ve uygulamalara olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Topluluklar kültürel yapılarında evrimleşmeye devam ettikçe, uyumlu ve yenilikçi toplulukları teşvik etmek için etkili kültürel entegrasyonu anlamak ve kolaylaştırmak çok önemli olacaktır.

1.1.3.5. Kültürel Emperyalizm

Kültürel emperyalizm, bir kültürün diğer kültürler üzerinde baskın hale gelerek onları kendi normlarına, değerlerine ve yaşam biçimlerine uymaya zorlaması ya da teşvik etmesi sürecini ifade eder. Bu kavram, özellikle küreselleşme, medya ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Kültürel emperyalizmi, “bir toplumun kültürel düzeninin, diğer toplumlar tarafından kontrol edilmesi veya biçimlendirilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Tomlinson, 1991). Kültürel emperyalizmin kökenleri, sömürgecilik dönemine dayanır. Avrupa ülkeleri, Asya, Afrika ve Amerika kıtalarında siyasi ve ekonomik kontrol kurarken, aynı zamanda kendi kültürel değerlerini de dayatmışlardır. Bu süreç, dil, eğitim, din ve sanat gibi alanlarda etkili olmuştur. Sömürgecilik sonrası dönemde ise kültürel emperyalizm, daha çok ekonomik ve teknolojik araçlarla kendini göstermiştir. Örneğin,

Herbert Schiller (1976)'e göre kültürel emperyalizm, “*kapitalist merkez ülkelerin medya ve iletişim araçları aracılığıyla çevre ülkeler üzerinde kurduğu kültürel hegemonya*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu süreçte, özellikle ABD'nin popüler kültürü (Hollywood filmleri, müzik, moda) küresel bir standart haline gelmiştir.

Kültürel hegemonya aracı olarak küreselleşme ve medya, kültürel emperyalizmin en etkili araçlarından biri olarak görülür. Küresel medya şirketlerinin sahip olduğu güç, yerel kültürlerin görünürliğini azaltabilir ve onları küresel kültüre entegre olmaya zorlayabilir. Edward Said'in “*Oryantalizm*” (1978) adlı çalışmasında belirttiği gibi, medya ve kültürel temsil araçları, Batı'nın diğer toplumlar üzerindeki algısını şekillendirme gücüne sahiptir. Bu durum, “*McDonaldization*” (Ritzer, 1993) ve “*Coca-colonization*” gibi terimlerle açıklanır; bu terimler, küresel markaların ve kültürel ürünlerin yerel kültürleri nasıl etkilediğini ve dönüştürdüğünü vurgular. Böylece, fastfood zincirlerinin dünya genelinde yaygınlaşması, yerel yemek kültürlerini de tehdit edebilir hale getirmiştir.

Kültürel emperyalizm, medya, ekonomik etki ve güç yapıları gibi çeşitli araçlar vasıtasıyla bir kültürün diğeri üzerindeki hâkimiyeti ile karakterize edilen çok yönlü bir olgudur. Daha güçlü bir ulusun kültürel değerlerinin, normlarının ve uygulamalarının daha az güçlü bir ulusa dayatılmasını içerir ve potansiyel olarak yerel kültürlerin ve kimliklerin erozyona uğramasına yol açar. Kültürel emperyalizm kavramı medya, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler alanlarında kapsamlı olarak incelenmiştir. Kültürel emperyalizmin medya etkileri yaklaşımıyla anlaşılabileceğini, gelişmiş ülkelere gelen haber ve eğlence akışının gelişmekte olan ulusların kültürünü ezebileceğini veya domine edebileceğini öne sürmektedir. Bu süreç, küresel kültür ve iletişim akışındaki eşitsizliklerden kaynaklanmakta ve daha az güçlü ulusların kültürel koşullarını olumsuz etkilemekle birlikte; aynı zamanda medya sahipliği, toplumsal güç yapıları ve medya mesajlarının ideolojik önemi arasındaki etkileşim, kültürel emperyalizmin sürdürülmesinde çok önemli olmaktadır (Putri & Sonni, 2022; Salwen, 1991; Salih, 2020). Bir kültürün diğere üstünlüğüne olan inanca dayanarak kültürel değişimleri zorlamak için genellikle zorlayıcı önlemler içeren geleneksel emperyalizmin aksine, çağdaş kültürel emperyalizm daha inceliklidir. Fuller Muyskens (2021), kültürel emperyalizmin yalnızca zorlayıcı etkileriyle tanımlanabileceğini savunarak, baskın kültürlerin diğerlerinin kültürel manzarasını etkilediği ve şekillendirdiği ince ama etkili yolları vurgulamaktadır. Kültürel emperyalizmin etkileri medya ve eğlencenin ötesinde eğitim, dil ve sağlık gibi alanlara da uzanmaktadır. Ulusötesi medya holdingleri, küresel erişimleri sayesinde kültürel hakimiyetin ve sömürünün sürdürülmesinde önemli bir rol oynamakta ve

Sömürgecilik ile emperyalizmin mirası olan çağdaş kültürel uygulamaları ve güç dinamiklerini de etkilemeye devam etmektedir (Gallien & Jokic, 2015; Liu vd., 2021).

Sonuç olarak, Kültürel emperyalizm, küreselleşmenin etkisiyle günümüzde daha karmaşık bir boyut kazanmıştır. Yerel kültürlerin korunması ve kültürel çeşitliliğin sürdürülebilir kılınması, bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Kültürel emperyalizm, güçlü ulusların çeşitli mekanizmalar aracılığıyla daha az güçlü olanlar üzerinde etki kurduğu günümüzün küreselleşmiş dünyasında önemli bir konu olmaya devam etmektedir. Kültürel emperyalizmin ele alınması, kültürel çeşitliliğin desteklenmesi, yerel kimliklerin korunması ve uluslar arasında karşılıklı saygının geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca kültürel emperyalizm sürecinin nasıl etkili olabildiği ve giderek daha fazla işlerlik kazandığının anlaşılabilmesi kültürlerarası iletişim sürecini oluşturan unsurlarında bilinmesini gerekli kılmaktadır.

1.2. Kültürlerarası İletişim

Kültürlerarası iletişim, bireylerin farklı kültürel geçmişlere sahip insanlarla etkili bir şekilde iletişim kurmasını sağlayan bir süreç olarak tanımlanır. Kültürlerarası iletişim, kültürlerin dünya görüşü, değerler sistemi, inançlar ve davranışlar üzerindeki etkisini anlamayı ve bu farkların iletişim süreçlerine yansımaları incelemeyi hedefler. Kültürlerarası iletişim, dil farklılıklarının ötesine geçerek değerler, normlar ve sosyal yapıların iletişim üzerindeki etkisini de araştırmaktadır. Samovar ve Porter (2001)'a göre, "Kültürlerarası iletişim, bir bireyin kendi kültürel çerçevesi dışındaki bireylerle anlam üretmek ve paylaşmak için kullandığı bir iletişim sürecidir." şeklindeki bu tanım, iletişimde kültürel çerçevenin belirleyici bir unsur olduğuna vurgu yapmaktadır. Kültürel çerçeve, bireylerin dünyayı algılama, yorumlama ve anlamlandırma biçimlerini şekillendirmektedir.

Edward T. Hall, kültürlerarası iletişimin öncülerinden biri olarak, kültürün iletişim üzerindeki etkisini "kültürün sessiz dili" (The Silent Language) kavramıyla açıklamıştır (Hall, 1959). Ona göre kültür, bireylerin iletişim biçimlerini belirleyen bir haritadır ve bireyler, bu haritayı bilinçli olmadan kullanmaktadır. Hall, yüksek bağlamlı (high-context) ve düşük bağlamlı (low-context) iletişim sistemleri arasındaki farkı açıklayarak, kültürel arka planın mesajların nasıl alındığını ve yorumlandığını doğrudan etkilediğini ifade etmiştir. Kültürlerarası iletişim, günümüzün küreselleşen dünyasında giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Ting-Toomey (1999), kültürlerarası iletişimin yalnızca dil becerisi gerektirmediğini, aynı zamanda empati, açık fikirlilik ve kültürel farkındalığı da içerdiğini vurgulamıştır. Ona göre, kültürlerarası iletişim becerisi, farklı kültürel perspektifleri anlama ve bu perspektiflerle

uyumlu şekilde etkileşim kurma yeteneği olarak tanımlanabilir. Kültürlerarası iletişimin vurgulanan temel unsurları şu şekildedir: (1) *Kültürel farkındalık*, kültürlerarası iletişimin ilk adımı, bireyin kendi kültürel değerlerini ve bu değerlerin iletişim tarzına olan etkisini anlamasıdır. (2) *Empati*, Farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin bakış açılarını anlamak ve duygusal bir bağ kurmak. (3) *Dil ve söylem*, farklı dillerin yapısal özelliklerinin ötesinde, dilin sosyal bağlamdaki kullanımı. (4) *Kültürel boyutlar*, Hofstede'nin kültürel boyutlar teorisi gibi yaklaşımlar, kültürlerarası iletişimde kültürel farklılıkları anlamak için önemli araçlar sunar (Hofstede, 1980). Bu unsurlar, kültürlerarası iletişimde etkili olmanın temel taşlarıdır. Küresel toplumda başarılı bir şekilde iletişim kurabilmek için bu unsurların farkında olmak ve bunları iletişim sürecine entegre etmek gereklidir. Birbirinden farklı kültürlerin karşılaşmalarında düşüncelerin, fikir ve tutumların iletilebilmesi için karşılıklı olarak sözel ya da sözsüz mesajları içeren anlamlandırmalar bulunmaktadır. Bu yüzden, kültürlerarası iletişim, etkileşimli ortamlarda farklı kültürel geçmişlerden gelen bireyler arasında anlam alışverişini içermektedir. Ting-Toomey (1999)'in çalışması kültürlerarası iletişimin birkaç temel özelliğini vurgulamaktadır. İlk olarak, farklı kültürel topluluklardan gelen bireylerin paylaşılan sözlü ya da sözsüz sembollerin kullanımı ile ortak anlamlarda buluşabildiği ve iletişim kurduğu sembolik alışverişi içeren *sembolik değiş-tokuş* (Ting-Toomey, 1999:17; Pardela, 2023). İkinci olarak, kültürlerarası iletişim, iki ayrı düşünceye değinerek karşılıklı gönderilen mesajların eş zamanlı olarak kodlanarak anlamlandırılmasını ifade eden iletişimin işlemsel (transactional) ve tekrar edilen aynı mesajın farklı izlenimler oluşturması nedeniyle geri dönülemez (irreversible) yapısı ile farklı kültürdeki bireylerin temas kurarak müzakere ettiği ve ortak anlamlar yarattığı etkileşimli durumlarda ortaya çıkan *süreç* özelliğidir (Ting-Toomey, 1999:17-18; Pardela, 2023). Üçüncü olarak, çeşitli kültürel topluluklar arasında var olan farklılıkları anlamının ve bu farklılıkların üstesinden gelmenin önemini vurgulayan *farklı kültürel topluluklar* özelliğidir (Pardela, 2023). Dördüncü olarak, bireylerin kültürel uçurumları kapatmak ve karşılıklı anlayışı geliştirmek için diyaloga girdiği iletişimin etkileşimli doğasının altını çizmekle birlikte kültürlerarası iletişim, kültürel normların ve değerlerin iletişim etkileşimleri üzerindeki etkisini vurgulayarak toplumsal sistemlerin içine gömülü olarak görülmektedir (Pardela, 2023). Kültürlerarası iletişim yetkinliği yaklaşımı, kültürel ve sosyal normlara ilişkin bilginin günlük etkileşimler sırasında dikkatli tutumlarla bütünleştirilmesini içermektedir (Chu, 2014). Bu yetkinlik, kültürlerarasında kimlik temelli etkileşimleri etkin bir şekilde yönetmek için gereklidir ve bireylerin bilgi, farkındalık ve iletişim becerilerini ustalıkla harmanlamasını da gerekli kılmaktadır. Ayrıca, kültürlerarası

bağlamlarda ilişkileri ve anlayışı geliştirmek için dikkatli dinleme ve uyumlu iletişime odaklanılmaktadır (Klassen, 2019; Gowers, 2024).

Son olarak, kültürlerarası iletişim kavramsallaştırması ile özelliklerinin sıralandığı; sembolik alışverişin, anlamların etkileşimli müzakeresinin, kültürel farklılıkları anlamanın, diyaloga girmenin ve iletişimin topluma gömülü olduğunun farkına varmanın önemini vurgulamaktadır. Bu özellikler, günümüzün çeşitlilik içeren ve birbirine bağlı dünyasında etkili kültürlerarası iletişimin nasıl özellikleri olması gerektiği noktasının altını çizerek önemini vurgulamaktadır.

1.2.1. Kültür ve İletişim

Sosyal bilimler, her biri insan davranışının ve toplumsal etkileşimlerin karmaşık dokusunu incelemek için kendine özgü bir merceğe sahip olan çok çeşitli disiplinleri kapsar. Bu çabanın merkezinde, sosyal dünya anlayışımızı şekillendiren iki temel unsur olan kültür ve iletişim arasındaki temel etkileşim yatmaktadır. Çok yönlü bir yapı olan kültür, bireylerin ve toplumların dünya görüşlerini, değerlerini ve davranış kalıplarını üzerine inşa ettikleri temeli sağlar. Çevremizdeki dünyayı algılama, yorumlama ve ona yanıt verme biçimlerimizi şekillendiren, insan deneyiminin çeşitli ipliklerini bir araya getiren dokunun ta kendisidir. Karmaşık ve çok yönlü bir kavram olan kültür, sadece iletişimden daha fazlasıdır. Bir nesilden diğerine aktarılan düşünce kalıpları, davranışlar ve değerlerden oluşan karmaşık bir ağı kapsar ve bireylerin ve toplumların etkileşime girdiği temeli oluşturur (Alexander, 1968). İletişim ise bu kültürel bilginin aktarıldığı, müzakere edildiği ve paylaşıldığı, toplumsal normların ve uygulamaların yayılmasına ve evrimleşmesine olanak sağlayan araçtır. Öte yandan iletişim, bu kültürel bilginin aktarıldığı, müzakere edildiği ve paylaşıldığı, toplumsal normların ve uygulamaların yayılmasına ve gelişmesine olanak sağlayan bir araçtır.

Kültür ve iletişim arasındaki ilişki, her bir unsurun diğerini bilgilendirdiği ve diğer tarafından bilgilendirildiği dinamik bir ilişkidir. Gelenekler, roller, kurallar ve ritüeller gibi kültürel özellikler dil, semboller ve diğer ifade biçimleri aracılığıyla aktarıldığı ve öğrenildiği için iletişim kültürün merkezi bir bileşenidir. Buna karşılık kültür, bireylerin ve grupların iletişim kurma biçimlerini şekillendirerek iletişim tarzlarının, sosyal kimliklerin gelişimini ve mesajların yorumlanmasını etkiler (Saleem, 2022). Bu karşılıklı etkileşim, araştırmacıların bireyler, toplumlar ve daha geniş sosyo-kültürel manzara arasındaki karmaşık karşılıklı ilişkileri anlamaya çalıştığı sosyal bilimler bağlamında özellikle dikkat çekicidir. Küreselleşme insanların, kaynakların ve bilginin sınırlar ötesine taşınmasını kolaylaştırmaya devam ettikçe, kültürlerarası iletişim çalışmaları giderek daha önemli hale gelmiş ve hem

kişilerarası hem de kurumsal ortamlarda kültürel farklılıkların nüansları ve karmaşıklıkları arasında gezinme ihtiyacını vurgulamıştır (Hawali ve Cyrielle, 2020; Diner vd., 2022; Alexander, 1968).

1.2.2. Kültürlerarasılık

Kültürlerarasılık, kültürlerarası iletişimde önemli bir rol oynayan bir kavramdır. Kültürlerarası yeterlilik, duyarlılık ve güç dinamiklerinin farkındalığı gibi çeşitli yönleri de kapsamakla birlikte kültürlerarası iletişimin, ırksal, etnik ve sosyoekonomik farklılıklara odaklanarak farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler arasındaki etkileşimlerini de içermektedir (Chunhong ve Griffiths, 2011; Maisarah, 2023). Bireylerin kültürlerarasılık durumunda, kültürlerarası duyarlılık, farkındalık ve sözlü ve sözlü olmayan iletişimde beceriklilik içeren kültürlerarası iletişim yeterliliğini geliştirmeleri esastır. Bu kültürlerarası yeterlilik, kültürlerarası etkili iletişim için hayati önem taşır ve özellikle yüksek öğrenimdeki yabancı uyruklu uluslararası öğrenciler için oldukça önemli olmaktadır (Chunhong ve Griffiths, 2011; Xiaoyan vd., 2024). Çünkü araştırmalar, öğrencilerin çok kültürlü ortamlarda eğitim alma, sosyalleşme ve bulunma becerilerini geliştirmek için kültürlerarası yeterliliğin eğitim ortamlarına entegre edilmesinin önemini vurgulamaktadır (Zhu, 2024). Ayrıca literatürde, kültürlerarasılık etkinliğinin çok kültürlü eğitim ortamlarında oldukça önemli olduğunu, farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler arasındaki daha iyi anlayış ve iş birliğine de katkıda bulunduğunu göstermiştir (Bećirović vd., 2019). Ek olarak, kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesi, çeşitli bağlamlarda teknoloji aracılı iş birliğini teşvik etmek için esastır ve iletişim ve çalışma pratiklerini şekillendirmede Bilgi İletişim Teknolojilerinin (BİT) uygulamalarının rolünü de vurgulamaktadır (Kampermann vd., 2021). Kültürlerarası yeterliliğin analiz edilip değerlendirilerek ele alınması süreci; görüşmeler, gözlem ve anket de dahil olmak üzere nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karmaşık bir süreci içermekle birlikte, aynı zamanda literatürdeki mevcut araştırmalar, kültürlerarası yeterliliğin kavramsallaştırmalarını belirlemeyi, değerlendirme yöntemlerini incelemeyi ve yükseköğretimde kültürlerarası yeterliliğin nasıl olduğu anlayabilmek için yeni çerçeveler önermeyi de amaçlamaktadır (Griffith vd., 2016; Deardorff, 2006). Ek olarak, kültürlerarasılık kapsamında uluslararasılaşma yaklaşımları, ister yurtdışı eğitim programları isterse de yerel düzeydeki eğitim kurumlarının uluslararasılaşma politikaları çabaları yoluyla olsun, üniversite öğrencileri arasında kültürlerarası yeterliliğin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Wang, 2024).

Son olarak, kültürlerarası iletişim alanındaki kültürlerarasılık, bireylerin çeşitli kültürel bakış açılarıyla etkili bir şekilde etkileşime girebilmeleri için kültürlerarası yeterlilik geliştirmelerini gerektiren çok yönlü bir kavramdır. Eğitim, öğretim ve çok kültürlü ortamlara maruz kalma yoluyla bireyler kültürlerarası iletişim yeterliliklerini geliştirebilir, kültürlerarasında daha iyi anlayış ve iş birliğini teşvik edebilirler.

1.2.3. Kültürel Farklılıklar

Toplumlardaki kültürel farklılıklar, belirli bir kültürel bağlamdaki bireylerin davranışlarını, inançlarını ve değerlerini şekillendiren geniş bir dizi faktörü kapsar. Bu farklılıklar tarihsel geçmişlerden, toplumsal normlardan ve kültürel çeşitliliklerden etkilenmektedir (Zhang, 2024). Kişilerarası uyum kavramı, bu kültürel nüanslar nedeniyle doğu ve batı toplumları arasında önemli farklılıkları göstermektedir. Ayrıca, günümüzün küreselleşmiş toplumunda farklı kültürel geçmişlerin, eğitimlerin, kişiliklerin ve değerlerin varlığı, bireylerin kültürel farklılıklara saygı duyarken ve bu farklılıkları aşarken etkili bir şekilde iş birliği yapmalarını da gerektirmektedir (Zhang, 2024; Lovin vd., 2021).

Literatürdeki çalışmalar, kültürel farklılıkların toplumun farklı yönleri üzerindeki etkisini vurgulamıştır. Örneğin, özel kültürdeki farklılıklar cinsiyetler arasında ve farklı ortamlarda gözlemlenmiş, grup yaşamıyla ilgili kavramlarda daha güçlü kültürlerarası farklılıklar kaydedilmiştir (Stockard ve Dougherty, 1983). Ayrıca, kötü haberlerin verilmiş şekli, liderlik tarzları ve hatta yenilenebilir enerji teknolojilerinin kabulü gibi bile farklı kültürler ve toplumlar arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterebilmektedir (Hoseini, 2020; Rogito ve Nyamota, 2022; Mikalauska ve Mikalauskienė, 2017). Bu farklılıklar yalnızca bireysel davranışlarla sınırlı kalmayıp kişilik özellikleri, tutumlar, değerler ve sosyal normlarda farklı örüntüler sergileyen toplumsal kümeler de uzanmaktadır (Stankov, 2011). Kültürel farklılıkların etkisi bireysel davranışların ve toplumsal normların ötesine de geçmektedir. Çünkü, ruh sağlığı, kriz yönetimi ve kültürel mirasın korunması gibi alanları da etkiler. Araştırmalar, kültürel farklılıkların farklı toplumlarda ruh sağlığı sorunlarının nasıl algılandığı ve ele alındığı konusunda önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Copeland vd., 2023). Ayrıca, mülteci sorunları ve salgın hastalıklar gibi krizlerin yönetimi süreci, ilgili toplumların kültürel geçmişlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir (Akkoyun ve Uyar, 2020). Küreselleşme karşısında, kültürel mirasın korunması ise kritik bir mesele haline gelmekte ve artan homojenleşmenin ortasında farklı kültürel kimliklerin sürdürülmesi ihtiyacını vurgulamaktadır (Hiswara, 2023).

Son olarak, toplumlardaki kültürel farklılıklar çok yönlüdür ve insan etkileşimlerinin, toplumsal yapıların ve küresel dinamiklerin çeşitli yönlerini etkiler. Bu farklılıkları anlamak ve bu farklılıklar arasında gezinmek, giderek daha fazla birbirine bağlanan bir dünyada kapsayıcılığı, etkili iletişimi ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için gereklidir.

1.2.4. Çok Kültürlülük

Toplumlarda çokkültürlülük bir dizi anlam ve etkiyi kapsamaktadır. Bir toplumda mevcut olan farklı kültürel geçmişleri tanımayı, saygı duymayı ve değer vermeyi içermekle birlikte çok kültürlülük, aynı zamanda bu tanıma ile etnik köken, din, dil ve milliyet gibi çeşitli unsurları da kapsamaktadır (Abbasi-Shavazi ve McDonald, 2000; Tanaka-Matsumi, 2022). Çok kültürlülük yalnızca bir toplumun yapısıyla ilgili değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliği teşvik eden ve destekleyen politikaları da içerir. Bunların yanında çok kültürlülük, farklı kültürel grupların katkılarının kapsayıcı bir çerçevede kabul edilmesini de teşvik eden bir kavramdır (Fon, 2023).

Çok kültürlülük hoşgörü, anlayış, farklılıklara saygı ve empatinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, çok kültürlülük farklı toplumlar ve küresel olarak birbirine bağlı bir dünya içinde kültürel çoğulculuk fikriyle de bağlantılıdır (Kırac vd., 2022; Nadelson vd., 2012). Bu yüzden bir toplumdaki önemli etnik ve kültürel çeşitliliği yönetmeyi amaçlayan bir politika olarak da görülmektedir. Bu politika için çok kültürlü eğitim yaklaşımı, çatışmaları önlemede ve çok kültürlü ortamlarda uyumlu bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik etmede gerekli görülmektedir (Abdullah vd., 2022). Çok kültürlülük aynı zamanda toplumun daha kapsayıcı olacak şekilde yeniden şekillendirilmesini, daha önce ötekileştirilmiş olanlar da dahil olmak üzere tüm bireyler için eşitlik ve aidiyet duygusunun sağlanmasını da içerir (Burney, 2021). Günümüz toplumlarında, artan kutuplaşma ve sağcı etkilerin ve nefret suçlarının yarattığı zorluklarla birlikte, sosyal uyumun teşvik edilmesi, demokrasilerin sürdürülebilirliği ve çok kültürlü toplumlarda liberal ideallerin savunulması için çok önemli hale gelmektedir (Schalk vd., 2024). Çok kültürlülük sadece bir toplumdaki çeşitliliği tanımlayan bir terim değil, aynı zamanda farklı kültürel gruplar arasında kapsayıcılığı ve anlayışı teşvik etmeyi amaçlayan politika ve uygulamalara rehberlik eden normatif bir kavram da olmaktadır (Yuk, 2011). Tüm bu noktalardan hareketle çok kültürlü yaşamın toplumun her alanında kabul görecektir şekilde benimsenmesi günümüz dijital toplumunda toplumsal barışı sağlayabilecek bir yaklaşım olacaktır.

Kültürlerarası iletişim çerçevesinde değerlendirilen kültürlerarasılık, kültürel farklılık ve çok kültürlülük gibi kavramların buraya kadar tanımlanarak anlaşılmasına çalışılması

kültürlerarası iletişim sürecinin ayrıntılı incelenebilmesini sağlamakla birlikte, aynı zamanda literatürdeki bu kavramlardan yola çıkarak kültürlerarası iletişimi teorik çerçeveye oturtmaya çalışan çeşitli araştırmalar ile ortaya koyulan kuramsal yaklaşımlara da değinmek bu bölüm kapsamında elzem olmaktadır.

1.3. Kültürlerarası İletişim Kuramları

Kültürlerarası iletişim kuramları, farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerin birbirleriyle nasıl etkileşim ve iletişim kurduklarını anlamaya yardımcı olan temel çerçeveleri göstermektedir. Bu teoriler, kültürlerarası etkileşimlerin karmaşıklığına dair içgörüler sunmakta ve kültürlerarası iletişimi etkileyen çeşitli faktörlere de ışık tutmaktadır. Edward T. Hall, Geert Hofstede, Florence Kluckhohn, Fred L. Strodbeck ve Jürgen Habermas'ın perspektiflerinde kültürlerarası iletişim, farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerin nasıl etkileşime girdiğini ve bilgi alışverişinde bulunduğunu inceleyen kritik bir çalışma alanı olarak görülmektedir. Bu araştırmacılar kültürlerarası iletişim alanına önemli katkılarda bulunarak her biri iletişimdeki kültürel dinamikleri anlamlandırmayı sağlayan kendine özgü perspektifler ve teoriler sunmuştur.

Önde gelen antropologlardan Edward T. Hall, yüksek bağlamlı ve düşük bağlamlı kültürler kavramını ortaya atarak yüksek bağlamlı kültürlerde örtük iletişim ipuçlarının, düşük bağlamlı kültürlerde ise açık sözlü iletişimin önemini vurgulamıştır (Shynkaruk vd., 2018). Bu ayrım, farklı kültürlerin iletişimde sözel olmayan ipuçlarına, bağlama ve paylaşılan bilgiye nasıl farklı derecelerde önem verdiğini vurguladığı için kültürlerarası iletişimde oldukça önemlidir. Bu çalışma alanı, kültürel normların kişilerarası etkileşimlerde iletişim tarzlarını ve beklentilerini nasıl belirlediğini gösteren Hall'un yüksek bağlamlı ve düşük bağlamlı kültürlerle ilişkin çerçevelerinin de gösterdiği gibi, iletişim uygulamalarında kültürel bağlamın önemini vurgulayan çeşitli teorileri kapsamaktadır (Ren, 2023).

Geert Hofstede'in kültürel boyutlar teorisi, kültürlerarası iletişimde bir başka temel çerçevedir (Markovina vd., 2022). Hall'un görüşlerine ek olarak, Hofstede'in kültürel boyutlar teorisi ile kültürel farklılıkların iletişimdaki davranışları nasıl etkilediğini analiz etmek için sistematik bir çerçeve sunmakta, bireyciliğe karşı kolektivizm ve belirsizlikten kaçınma gibi temel boyutlara odaklanarak kültürlerarası etkileşimlerin karmaşıklığını daha da aydınlatmaktadır (Zhang, 2019). Böylece Hofstede, farklı toplumlardaki kültürel değerlerin karşılaştırılmasına yardımcı olan bireyciliğe karşı kolektivizm, güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma ve erillik karşı dişillik gibi çeşitli kültürel boyutları tanımlayıp anlamlandırarak

bireylerin kültürel farklılıkları tanınması ile saygı göstererek kültürlerarası etkileşimlerini daha etkili bir şekilde yönlendirebilmelerini sağlamaktadır.

Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodtbeck'in değer yönelimi teorisi de kültürlerarası iletişimde önemli bir yere sahiptir (Shynkaruk vd., 2018). Bu teori, tüm toplumların sınırlı sayıda evrensel sorunla karşılaştığını ve kültürel değerlerine dayalı benzersiz çözümler geliştirdiğini öne sürer. Bu değer yönelimlerini inceleyerek bireyler, farklı kültürlerdeki iletişim kalıplarını ve davranışlarını şekillendiren temel kültürel normlar ve inançlar hakkında iç gözü kazanmaktadır. Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodtbeck, kültürel etkileşimleri şekillendiren değer yönelimlerinin önemini vurgulayarak, farklı kültürlerin iletişim uygulamalarını yöneten farklı değer kümelerine öncelik verdiğini ve böylece bireylerin birbirlerini nasıl anladıklarını ve birbirlerine nasıl tepki vererek etkilediğini öne sürerek bu söyleme katkıda bulunmaktadır (Zhang, 2019; Miller ve Reinsch, 1998).

Eleştirel teori ve iletişimsel rasyonalite alanındaki çalışmalarıyla tanınan Jürgen Habermas ise, diyalog, karşılıklı anlayış ve iletişimsel eylemin önemine yaptığı vurguyla kültürlerarası iletişime katkıda bulunmaktadır (Ócsai, 2019). Kültürlerarası bağlamlarda Habermas'ın fikirleri, kültürel sınırların ötesinde gerçek bir alışveriş ve iş birliğine olanak tanıyan açık ve kapsayıcı iletişim süreçlerinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca Jürgen Habermas, iletişimsel rasyonalitenin rolüne ve ideal konuşma durumuna odaklanarak eleştirel bir bakış açısı sunmakta, güç dinamiklerinin ve toplumsal yapıların kültürel gruplar arasındaki anlamlı diyalogu nasıl etkileyebileceğini vurgulamakta, böylece kültürlerarası iletişim zorlukların üstesinden gelmek için karşılıklı anlayışa ve iş birliğine dayalı bir yaklaşıma duyulan ihtiyaca da dikkat çekmektedir. (Zhang, 2019; McFarland ve Blalock, 1970)

Sonuç olarak bu teoriler, kültürlerarası iletişimde bulunan bireylerin kültürel yetkinlik ve farkındalık geliştirmesi gerektiğinin altını çizmektedir; zira farklı iletişim tarzlarını tanımak ve bunlara saygı duymak, giderek küreselleşen dünyamızda başarılı etkileşim olasılığını önemli ölçüde artırabilir ve yanlış anlamaları önleyebilmektedir (Zhang, 2019; Chen ve Starosta, 1996; Miller ve Reinsch, 1998). Ayrıca, bu teorilerin pratik çerçevelere entegre edilmesi, kültürlerarası iletişim yetkinliklerinin geliştirilmesini kolaylaştırabilir, bireylerin kültürel farklılıklarla aktif bir şekilde etkileşime girip onlardan öğrenebilecekleri bir ortamı teşvik edebilir ve nihayetinde farklı geçmişler arasında daha fazla empati ve anlayış için de çabalayabilir (Zhang, 2019). Kültürlerarası iletişime katılan bireyler, bu farklı bakış açılarını ve teorileri entegre ederek kültürel dinamikler, iletişim tarzları ve değer sistemleri hakkında daha incelikli bir anlayış geliştirebilirler. Bu teoriler, kültürlerarası etkileşimlerin karmaşıklığını aşmak, empati, saygı ve farklı kültürel bağlamlarda etkili iletişimi teşvik etmek

için bir yol haritası sağlamaktadır. Edward T. Hall, Geert Hofstede, Florence Kluckhohn, Fred L. Strodbeck ve Jürgen Habermas gibi araştırmacıların kültürlerarası iletişim teorileri, kültürlerarası iletişimin inceliklerine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Bu teorileri inceleyerek ve uygulayarak, bireyler ve kuruluşlar kültürlerarası yetkinliklerini geliştirebilir, anlamlı kültürlerarası ilişkiler kurarak küresel iletişimin zorluklarını duyarlılık ve anlayışla aşabilirler.

1.3.1. “Enformasyon Sistemleri Kuramı” ile Edward T. Hall

Ünlü bir antropolog ve kültürlerarası araştırmacı olan Edward T. Hall, bireylerin ve kuruluşların bilgi ile nasıl etkileşime girdiği ve bilgiyi nasıl işlediği konusundaki anlayış üzerinde derin bir etkisi olan kapsamlı bir bilgi sistemleri teorisi geliştirmiştir. Hall'un teorisinin merkezinde, bilginin sadece statik bir varlık olmadığı, aksine dinamik bir organizasyon ve değişim süreci olduğu düşüncesi yer almaktadır. Edward T. Hall tarafından kavramsallaştırılan “*Enformasyon Sistemleri Kuramı*”, insan etkileşimi ve iletişiminin çeşitli boyutlarını kapsar. Hall'un çalışması, bireylerin farklı mekânsal ve kültürel bağlamlarda birbirleriyle iletişim ve ilişki kurma biçimlerini inceler.

Hall'a göre, insan bilgi işleme sistemi, çeşitli bilişsel, sosyal ve kültürel faktörlerin karşılıklı etkileşimini içeren karmaşık ve çok yönlü bir olgudur (Nguyen, 2020). Bu sistem doğrusal veya tek yönlü bir süreç değil, bilgiyi algılama, yorumlama ve yanıtlama şeklimizi biçimlendiren bir dizi birbirine bağlı ve de bağımlı mekanizmadır. Hall'un teorisinin temel bileşenlerinden biri, bilginin bireyler ve kuruluşlar içinde ve arasında aktığı çeşitli kanallar olarak tanımladığı “*bilgi akışları*” kavramıdır (Brown ve Newman, 1985; Ghavasieh vd., 2020). Bu bilgi akışları, bilgi sisteminin yapısı, değiş tokuş edilen bilginin doğası ve içine gömülü olduğu kültürel ve sosyal bağlamlar gibi faktörlerden etkilenebilir.

Hall'un teorisi, “*bilgi duyarlılığının*” ya da karşılaştığımız bilgileri eleştirel bir şekilde değerlendirme ve anlamlandırma becerisinin önemini vurgulamaktadır (Hassoun vd., 2023). Bu, mantıksal yanılgıları, önyargıları ve diğer potansiyel yanlış bilgi kaynaklarını tanımayı ve bu anlayışı karmaşık bilgi ortamında etkili bir şekilde gezinmek için kullanmayı içerir. Ayrıca, Hall'un çalışması bilginin evrimsel doğasını vurgulamakta, bilgiyi sürekli gelişen ve değişen çevresel ve sosyal koşullara uyum sağlayan bir organizasyon modeli olarak görmektedir (Bates, 2005).

Hall'un teorisinin kilit yönlerinden biri de insanların iletişimde mekânı nasıl kullandıklarına ve algıladıklarına odaklanan kişisel alandır (Marquardt, 2011). Bu teori, bireylerin çevrelerindeki diğer kişilerle etkileşimlerini düzenlemek için değişen mesafeler veya yönelimler gibi mekânsal davranışlarını nasıl ayarladıklarını açıklar. Ayrıca Hall'un

yüksek bağlamlı ve düşük bağlamlı iletişim kavramı da Enformasyon Sistemleri Teorisi'nin bir diğer temel bileşenidir. Bu kavram ile farklı kültürlerin iletişimde bağlamsal bilgiye nasıl farklı derecelerde önem verildiği vurgulanır (Kittler vd., 2011). Yüksek bağlamlı kültürler anlamı iletmek için büyük ölçüde örtük ipuçlarına, paylaşılan bilgiye ve bağlama güvenirken; düşük bağlamlı kültürler açık sözlü iletişime öncelik verir. Bu farklılıkları anlamak, etkili kültürlerarası iletişim ve bilgi alışverişi için oldukça önemlidir. Ek olarak, Hall'un gösterge bilim ve sosyal kodlar üzerine yaptığı çalışmalar, sembollerin, işaretlerin ve kültürel kodların iletişimdeki rolünü vurgulayarak Enformasyon Sistemleri Teorisi'ne katkıda bulunmaktadır (Marta vd., 2022). Akademik çalışmalar ile reklamların göstergebilimsel yöntemler kullanılarak analiz edilip, görsel ve metinsel mesajlarda gömülü olan daha derin anlamlar ortaya çıkartılabilir. Böylece bilginin farklı kültürel bağlamlarda nasıl kodlandığı ve bu kodların nasıl çözüldüğüne de ışık tutulmaktadır.

Genel olarak, Edward T. Hall'un enformasyon sistemleri kuramı, bilgi işleme ve değişiminin dinamik doğasını; antropoloji ve psikolojiden örgütsel çalışmalara ve bilgi bilimine kadar çok çeşitli alanlarla ilgisini anlamak için zengin ve çok yönlü bir çerçeve sunmaktadır (Bates, 2005). Edward T. Hall'un Enformasyon Sistemleri Teorisi'ne yaptığı katkılar, bilgi alışverişi ve etkileşimini şekillendirmede mekânsal davranış, kültürel bağlam ve göstergebilimsel kodların önemini vurgulayarak insan iletişiminin karmaşıklığına dair değerli içgörüler sağlamaktadır.

1.3.2. “Kültürel Boyutlar Kuramı” ile Geert Hofstede

Geert Hofstede'nin önerdiği Kültürel Boyutlar Teorisi, toplumlar arasındaki kültürel farklılıkları birkaç temel boyuta dayalı olarak anlamayı ve ölçmeyi amaçlayan bir çerçevedir. İlk olarak 1980 yılında ortaya atılan Hofstede'in teorisi, sosyoloji, uluslararası yönetim, ekonomi ve işletme gibi çeşitli akademik alanları etkileyerek kültürlerarası araştırmalarda bir köşe taşı haline gelmiştir. Teori, kültürün bir grup insanı diğerinden ayıran zihnin kolektif programlaması olarak tanımlanabileceğini ileri sürmektedir (Gerlach ve Eriksson, 2021; Ruanguttamanun, 2023). Hofstede'e göre kültür, toplumların altında yatan değer ve davranışları yansıtan belirli boyutlar aracılığıyla değerlendirilebilir. Hofstede, ulusal kültürleri değerlendirmek için dört temel boyut belirlemiştir: güç mesafesi, bireyciliğe karşı kolektivizm, erillik karşı dişillik ve belirsizlikten kaçınma olarak tanımlamış daha sonra bunlara uzun vadeli yönelim ve hoşgörüyü de eklemiştir (Yang vd., 2022; Hofstede, 1987; Bhagat ve Steers, 2009; Sánchez ve Curtis, 2008). Bu boyutlar, farklı ülke ve bölgelerdeki

kültürel değer ve davranışların karşılaştırılması ve kıyaslanması için bir temel teşkil etmektedir.

Hofstede'in Kültürel Boyutlar Teorisi'ndeki temel boyutlardan biri, bir toplumun daha az güçlü üyelerinin gücün eşitsiz dağılımını ne ölçüde kabul ettiğini ve beklediğini ifade eden güç mesafesidir. Bu boyut, toplumların örgütler ve kurumlar içindeki hiyerarşi ve otoriteyi nasıl ele aldıklarına ışık tutmakla birlikte, aynı zamanda bireyciliğe karşı kolektivizm, bireylerin kişisel çıkarlarını grup uyumuna veya tam tersine önceliklendirme derecesini araştıran bir diğer önemli boyut olmaktadır (Matthes ve Prieler, 2020). Bu boyut, sosyal ilişkileri, karar alma süreçlerini ve bir toplumdaki benlik kavramını da etkilemektedir.

Hofstede tarafından ana hatları çizilen erilik ve dişillik ise, duygusal rollerin cinsiyetler arasındaki dağılımını ve toplumda atılganlık ve rekabetçiliğin önemini incelemektedir. Bu boyut, bakım, yaşam kalitesi ve ilişkiler gibi kadınsı niteliklere karşılık hırs ve maddi başarı gibi geleneksel olarak erkeksi özelliklere verilen değerleri vurgular. Son olarak, belirsizlikten kaçınma, bir toplumun belirsizliğe ve riske karşı toleransını yansıtır ve bir kültürün belirsizliği ve değişimi ne kadar iyi yönetebildiğini gösterir (Matthes ve Prieler, 2020). Bu boyut, farklı kültürel bağlamlarda karar alma, inovasyon ve uyum yeteneğini etkilemektedir. Hofstede'nin Kültürel Boyutlar Teorisi, kültürün toplum ve iş dünyasının farklı yönleri üzerindeki etkisini araştıran çeşitli araştırmalarda etkili olmuştur. Örneğin, belirli çalışmalarda kültürün aile dinamikleri, reklam tercihleri, kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları ve hatta girişimcilik teşvikleri üzerindeki etkisi analiz edilmek için Hofstede'in kültürel boyutları kullanılmıştır (Wilson, 2024; Koprowski vd., 2021; Dimitrova, 2020). Bu yüzden araştırmacılar bu boyutları uygulayarak, kültürel değerlerin farklı ortamlardaki davranışları, tutumları ve uygulamaları nasıl şekillendirdiğine dair içgörü kazanabilirler. Ayrıca, Hofstede'in çerçevesi, kültürel değerlerin çeşitli bağlamlarda nasıl ortaya çıktığını anlamak için Malezya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi örnekler üzerinden farklı ülkelerdeki kültürel yönelimleri karşılaştırmak için kullanılarak ortaya konmuştur (Gould vd., 2000). Ek olarak, teorinin uygulanabilirliği, araştırma yürütenlerin çok uluslu şirketlerdeki kültürleri değerlendirmek ve sınıflandırmak için boyut temelli yaklaşımı kullandıkları liderlik gibi alanlara kadar da uzanmaktadır (Dickson vd., 2003). Ayrıca, Hofstede'nin Kültürel Boyutlar Teorisi, çağdaş kültürlerarası çalışmalarda uygunluğunu ve geçerliliğini değerlendirmek için uluslararası işletme öğrencileri arasında tekrarlanmış ve test edilmiştir (Eringa vd., 2015).

Hofstede'nin çalışmaları psikoloji, sosyoloji, pazarlama ve yönetim çalışmaları da dahil olmak üzere çeşitli disiplinler üzerinde derin bir etki yaratmıştır (Soares vd., 2007). Bu

çerçeve yalnızca kültürel bağlamların karşılaştırılmasını kolaylaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda araştırmacıların kültürel boyutların farklı ülkelerdeki örgütsel davranış ve karar alma uygulamalarını nasıl etkilediğini keşfetmeleri için temel bir araç olarak hizmet etmektedir (Bhagat ve Steers, 2009; Soares vd., 2007). Ayrıca, Hofstede'nin boyutları, kuruluşların yönetim uygulamalarına ilişkin geleneksel varsayımlarının her zaman geçerli olmayabileceği küreselleşmiş bir dünyada faaliyet göstermenin karmaşıklıklarını giderek daha fazla anlamaya ve yönlendirmeye çalıştıklarından, uluslararası pazarlama ve insan kaynakları yönetiminde kültürel çeşitliliğin öneminin vurgulanmasında etkili olmuştur (Hofstede, 1987; Soares vd., 2007; Yang vd., 2022).

Hofstede'nin çalışması geniş çapta benimsenmiş olsa da ilk örneklemin temsil gücü ve hızla değişen bir dünyada çerçevenin potansiyel güncelliğini yitirmesi ile ilgili endişeler nedeniyle bazı eleştirilere de maruz kalmıştır. Ayrıca, bazı araştırmacılar Hofstede'nin araştırmasının sınırlı sayıda ülkeden elde edilen verilere dayanması nedeniyle, dünya çapında var olan kültürel çeşitliliğin zenginliğini yeterince yansıtamayabileceğini savunarak, ek bağlamsal faktörleri ve çağdaş kültürel değişimleri de dikkate alan daha incelikli yaklaşımlara olan önemi de vurgulamaktadırlar (Yang vd., 2022; Kirkman vd., 2006; Bhagat ve Steers, 2009; Soares vd., 2007). Bütün bu eleştirilere rağmen, Hofstede'nin Kültürel Boyutlar Teorisi, araştırmacıların ve uygulayıcıların kültür ve örgütsel dinamikler arasındaki karmaşık etkileşimi keşfedebilecekleri temel bir merceğe sunarak kültürlerarası çalışmalar alanına önemli bir katkı sağlamaya devam etmektedir (Kirkman vd., 2006; Bhagat ve Steers, 2009; Yang vd., 2022; Soares vd., 2007). Hofstede 'in çerçevesi gelişmeye devam ettikçe, sonraki araştırmaların kültürel boyutları entegre eden ve kültürün dinamik doğasını tanıyan daha kapsamlı bir yaklaşım benimsemeye teşvik edilen kültürlerarası etkileşimlerin ve bunların küresel yönetim uygulamaları üzerindeki etkilerinin daha bütüncül bir şekilde anlaşılmasına yol açmaktadır. Bu söylem ile araştırma yürütenlerin Hofstede' in boyutlarını modern kültürel gerçeklikleri ve kurumsal zorlukları daha iyi yansıtacak şekilde uyarlamaya çalıştıkça, bu çerçevede ampirik araştırmaların ve teorik iyileştirmelerin devam etmesi gerekliliğinin de altı çizilmektedir (Kirkman vd., 2006; Soares vd., 2007). Bu bağlamda, mevcut araştırmaların çok kültürlü bir ortamda uluslararası iş stratejilerini ve örgütsel etkinliği önemli ölçüde etkileyebilen kültürel dinamiklerin nüanslarını gerçekçi bir şekilde yakalayabilmesini sağlamak için boylamsal çalışmaların ve çeşitli metodolojik yaklaşımların da dahil edilmesini gerekli kılmaktadır (Bhagat ve Steers, 2009; Yang vd., 2022). Dahası, Hofstede 'in görüşleri, her bir boyutun farklı kültürel bağlamlarda nasıl ortaya çıktığını daha derinlemesine araştıran ve hem örgütsel davranışı hem de tüketici tercihlerini şekillendiren evrensellikleri ve

özgüllükleri ortaya çıkaran zengin bir ampirik araştırmayı teşvik etmiştir (Soares vd., 2007). Özetle, bu araştırma bütünü sadece Hofstede' in orijinal boyutlarının uygunluğunu doğrulamakla kalmamakta, aynı zamanda ortaya çıkan kültürel eğilimlerin ve değişen toplumsal değerlerin zaman içinde bu boyutları nasıl etkileyebileceğine dair daha fazla araştırmaya duyulan ihtiyacı vurgulamakta ve nihayetinde küresel iş ortamındaki pratik uygulamalarının daha zengin bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle araştırmacılar, Hofstede' in boyutlarının çalışan memnuniyeti, liderlik tarzları ve işbirlikçi davranışlar gibi çeşitli kurumsal sonuçlar üzerindeki etkilerini araştırmış ve kültürel değerlerin farklı ulusal bağlamlarda işyeri dinamiklerini şekillendirmede oynadığı kritik rolü vurgulamışlardır (Bhagat ve Steers, 2009). Kültürel boyutları çevreleyen diyalog genişlemeye devam ettikçe, daha geniş bir yelpazedeki kültürel çalışmalardan elde edilen içgörülerin entegre edilmesi, Hofstede' in modelinin rafine edilmesine yardımcı olabilir, çağdaş kültürel değişimlere ve kurumsal bağlamlara duyarlı kalmasını sağlayabilir ve nihayetinde küresel arenadaki kültürlerarası etkileşimlerin daha derin bir şekilde anlaşılmasını da teşvik edebilmektedir. (Bhagat ve Steers, 2009; Yang vd., 2022; Kirkman vd., 2006; Soares vd., 2007) Bütün bunların yanında, Hofstede' in çerçevesine ilişkin son değerlendirmeler, araştırmacıları, modelin farklı kültürel ortamlarda uygulanabilirliğini ve diğer kültürel modellerle entegrasyonunu değerlendiren karşılaştırmalı analizler yapmaya sevk etmiş, böylece küreselleşme ve kültürlerarası yönetimin incelikleri bağlamında uygunluğunu artırmıştır.

Sonuç olarak, Geert Hofstede' in Kültürel Boyutlar Teorisi, toplumlar arasındaki kültürel farklılıkları analiz etmek ve karşılaştırmak için yapılandırılmış kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Güç mesafesi, bireyciliğe karşı kolektivizm, erilliğe karşı dişillik ve belirsizlikten kaçınma gibi temel boyutları tanımlayan teori, kültürün insan davranışının çeşitli yönlerini, karar alma süreçlerini ve toplumsal normları nasıl etkilediğine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Farklı disiplinlerden araştırmacılar, kültürlerarası etkileşimler, örgütsel dinamikler ve küresel iş uygulamaları konusundaki anlayışlarını derinleştirmek için bu teoriden yararlanmaya devam etmektedir.

1.3.3. “Değer Yönelimleri Kuramı” ile Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodbeck

Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodbeck tarafından önerilen Değer Yönelimi Teorisi, bireylerin ve grupların bir dizi ortak değere dayanarak çevrelerindeki dünyayı nasıl önceliklendirdiklerini ve yorumladıklarını anlamaya çalışan sosyopsikolojik bir çerçevedir (Robb vd., 2019). Bu teori, değer yönelimlerinin soyut değerler ile somut davranışlar arasında

bir köprü görevi gördüğünü ve tutumlar ile niyetler arasında daha somut bir bağlantı sağladığını ileri sürmektedir (Robb vd., 2019). Kluckhohn ve Strodtbeck'in çalışmalarında, bu değer yönelimlerinin temel olduğu ve kişilik gelişimi ile psikososyal davranışların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (Szapocznik vd., 1978). Bu değer yönelimlerini tanımlayarak ve analiz ederek, bireyler kültürel farklılıklar ve benzerlikler hakkında içgörü kazanabilir, kültürlerarası karşılaştırmalar yapabilir ve insani kaygıların daha derin bir şekilde anlaşılmasını da sağlayabilmektedir (Pospíšil vd., 2020).

Değer Yönelimi Teorisi beş temel boyuttan oluşmaktadır: insan doğasına yönelim, doğa ile ilişki, zaman yönelimi, faaliyet yönelimi ve sosyal ilişkiler yönelimidir. Bu boyutlar, bireylerin ve toplumların çevrelerindeki dünyayı nasıl algıladıklarını ve etkileşime girdiklerini kategorize etmeye ve anlamaya yardımcı olmaktadır (Mariño vd., 2004). Teori, farklı kültürlerin bu boyutlara nasıl öncelik verdiğini incelemek için bir çerçeve sunarak toplumlar arasında değer ve davranış farklılıklarına yol açmakla birlikte, aynı zamanda araştırmacılar bu değer yönelimlerini inceleyerek kültürel örüntüler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapabilir ve değerlerin nasıl önceliklendirildiği ve tezahür ettiği konusundaki ortaklıkları ve farklılıkları belirleyebilmektedir (Mariño ve Stuart, 2005).

Kluckhohn ve Strodtbeck'in Değer Yönelimi Teorisi, insan davranışını ve toplumsal normları anlamadaki uygulanabilirliği nedeniyle danışmanlık, eğitim ve kültürlerarası çalışmalar da dahil olmak üzere çeşitli alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Mahalik, 1995). Örneğin, psikolojik danışmada bu teori, uygulayıcıların temel değerlerinin terapötik yaklaşımlarını ve karar verme süreçlerini nasıl etkilediğini araştırmak için uygulanmıştır (Mahalik, 1995). Böylece uygulayıcılar, danışmanlık uygulamalarını belirli değer yönelimleri ile uyumlu hale getirerek danışanlarının farklı ihtiyaç ve tercihlerini daha iyi karşılayabilmektedir. Ayrıca teori, bireylerin farklı alanlardaki değer yönelimlerini ölçen Üçüncül Öğrenci Değerleri Ölçeği (TSVS) gibi değerlendirme araçlarının geliştirilmesinde de etkili olmuştur (Steinert, 2023).

Değer Yönelimi Teorisi, değerlerin tüketici davranışlarını ve çevresel tutumları şekillendirmedeki rolüne de ışık tutmaktadır. Çalışmalar, bireylerin değer yönelimlerinin sürdürülebilir tüketim uygulamalarına yönelik tercihlerini ve çevresel mesajlara verdikleri tepkileri etkilediğini göstermiştir (Mahalik vd., 1999). Pazarlamacılar, farklı tüketici segmentlerinin altında yatan değer yönelimlerini anlayarak, stratejilerini belirli değer ve inançlarla rezonansa girecek şekilde uyarlayabilir ve böylece daha sürdürülebilir tüketim modellerini teşvik edebilirler. Ayrıca teori, sektörler arasındaki yönetsel değer yönelimlerini

değerlendirmek ve çok uluslu şirketlerde küresel iş değerlerinin yayılımını araştırmak için kurumsal ortamlarda uygulanmıştır (Carter, 1991; Mahalik vd., 1999).

Sonuç olarak, Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodbeck'in Değer Yönelimleri Teorisi, paylaşılan değerlerin farklı kültürler ve toplumlar arasında bireysel ve kolektif davranışları nasıl şekillendirdiğini anlamak için değerli bir çerçeve sunmaktadır. Araştırmacılar ve uygulayıcılar, insan eylemlerinin altında yatan temel değer yönelimlerini belirleyip analiz ederek kültürel çeşitlilik hakkında içgörü kazanabilir, kültürlerarası iletişimi geliştirebilir ve müdahaleleri farklı nüfusların ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak şekilde uyarlayabilirler. Bu teori, küreselleşmiş bir dünyada değerler, tutumlar ve davranışlar arasındaki karmaşık ilişkiyi keşfetmek için kapsamlı bir mercekle sunarak çeşitli alanlarda geçerliliğini korumaya devam etmektedir.

1.3.4. “İletişimsel Eylem Kuramı” ile Jürgen Habermas

Jürgen Habermas tarafından ortaya atılan İletişimsel Eylem Teorisi, sosyal bilimlerde temel bir zorluk olan sistem ve yaşam dünyası alanlarını uzlaştırmayı amaçlayarak toplumsal yapılar içindeki iletişim dinamiklerini araştırmaktadır (Küçük ve Özkul, 2021). Bu teori, iletişimsel süreçlere katılan bireyler arasında fikir birliği ve anlaşma sağlamanın bir yolu olarak dilsel alışverişlerde rasyonelliğin önemini vurgulamaktadır. (Ustakara, 2015). Habermas'ın iletişimsel eylem çerçevesi, mevcut güç yapılarına meydan okumak, demokratik müzakereyi savunmak, bağımsız değerlendirmeyi teşvik etmek ve etik hususların ve kamu çıkarlarının altını çizmek için bir araç olarak hizmet eder (Picciotto, 2017). Habermas, teorisinde yer alan rasyonaliteden yararlanarak, özellikle vatandaşlık eğitiminde tartışmaya dayalı eğitim programlarının uygulanması için bir temel sağlar ve bu tür girişimlerde söylemi ve katılımı zenginleştirir (Simpson ve Daly, 2005).

Habermas, İletişimsel Eylem Teorisi'nde stratejik eylemler ile iletişimsel eylemler arasında ayrım yapmakta ve ikincisinin konuşma eylemleri, illocutionary force, sosyal bağlayıcı güç ve yaşam dünyasındaki pratiklerle olan içsel bağlantısı nedeniyle çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Filipiak, 2017). Bu ayrım, iletişimsel eylemlerin stratejik eylemlere göre üstünlüğünün altını çizmekte ve bunları bireyler arasında gerçek diyalog ve etkileşimi teşvik eden temel unsurlar olarak konumlandırmaktadır. Ayrıca, Habermas'ın teorisi engellilik gibi karmaşık meseleleri analiz etmek için değerli içgörüler sunmakta, engelli bireylerin karşılaştığı deneyimleri ve ikilemleri araştırmak için iletişimsel eylem temelli sağlam bir analitik çerçeve de sağlamaktadır (Pezdek ve Doliński, 2017).

İletişimsel Eylem Teorisi, belediye ortamlarında bilgi iletişim teknolojileri destekli hizmetlerin müzakereci demokratik potansiyelini araştıran çalışmaların da gösterdiği gibi, teknoloji ve demokrasi alanında da yankı bulmaktadır (Wiklund, 2005). Bu uygulama, Habermas'ın iletişimsel eylem merceğinden demokratik süreçleri anlama ve geliştirmeye yönelik çalışmalarının süregelen önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, Habermas'ın iletişimsel rasyonalite kavramı, eğitim çabalarını düzenlemek ve sınıf ortamlarında eleştirel düşünme ve diyalogu beslemedeki etkinliklerini değerlendirmek için önemli bir referans noktası olarak hizmet etmektedir (Han, 2002).

Habermas'ın İletişimsel Eylem Teorisi akademinin ötesine geçerek hemşirelik gibi farklı alanlara da nüfuz eder; burada rasyonaliteyi hem araçsal mantığı hem de etik mülahazaları içerecek şekilde kavramsallaştırması hemşirelik dokümantasyonu ve hasta bakım uygulamalarının eleştirel analizlerini içerir (Hyde vd., 2005). Modern bağlamlarda rasyonalite biçimlerini tanımlayan Habermas, farklı akıl yürütme biçimlerinin çeşitli profesyonel alanlardaki etkileşimleri ve karar verme süreçlerini nasıl şekillendirdiğine dair bir anlayış sunar. Ayrıca, Habermas'ın demokratik çerçeveler içinde iletişimsel güce yaptığı vurgu söylem, demokrasi ve normatif ilkeler arasındaki etkileşime ışık tutarak demokratik teori ve pratik tartışmaları zenginleştirmektedir (Flynn, 2004).

Sosyal teori ve epistemoloji bağlamında ise, Habermas'ın çalışmaları modernite, gelişmiş kapitalist toplumlar, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konularıyla ilgilenerek çağdaş siyaset ve toplumsal dinamikleri analiz etmek için bir çerçeve sunar. İletişimsel Eylem Teorisi'ne dayanan Habermas, postmodernizm, rasyonalite ve iletişimsel pratiklerle ilgili konuları keşfetmek için bir temel sunarak disiplinler arası akademik söylemleri zenginleştirir. Ek olarak, Habermas'ın teorisi, özellikle iletişimsel rasyonalite ve diyalojik bilgi kavramlarının öğrenciler arasında eleştirel bakış açılarının ve katılımın geliştirilmesini teşvik ettiği eğitim ortamlarında eleştirel düşünmeyi ve diyalogu da teşvik etmektedir (Carvalho vd., 2017).

Sonuç olarak, Jürgen Habermas'ın İletişimsel Eylem Teorisi sosyal teoriye, iletişim çalışmalarına, demokrasiye ve eğitime önemli bir katkı sunmakla birlikte, aynı zamanda çağdaş toplumun karmaşıklıklarını aşmak için kavramlar ve çerçeveler de sunmaktadır. Habermas, rasyonel iletişimi, etik mülahazaları ve demokratik müzakereyi vurgulayarak, insan etkileşiminin çeşitli alanlarında diyalogu, eleştirel katılımı ve fikir birliği oluşturmayı teşvik etmek için bir temel sağlamaktadır. Bütün bu sıralanan kuramsal yaklaşımlar kültürler arasındaki farklılıkları anlamlandırma ve birbirleriyle olan ilişkilerinde çerçeve sunabilmesi

açısından faydalı olmaktadır. Ancak farklı kültürlerin karşılaşmaları beraberinde bir takım algılama anlayışı ve farklı bakış açılarını da doğurmaktadır.

1.4. Kültürlerarası Farklılaşma ve Algılama İlişkisi

Kültürlerarası farklılaşma, bireylerin çeşitli bağlamlardaki algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, kültürlerarası etkileşim algısı faktörlerinin iletişim memnuniyetiyle yakından bağlantılı olduğunu göstermekle birlikte, bireylerin kültürlerarası etkileşimleri nasıl algıladıklarının genel iletişim memnuniyetlerini önemli ölçüde etkilediğini gösteren kültürlerarası ve etnik etkileşimlerle ilgili bulgular olmaktadır (Chen, 2002). Farklı etkileşimler için fırsatların artırılması yoluyla kültürlerarası duyarlılığın geliştirilmesi, farklı kültürlerle ilişkin algıların ve anlayışın gelişmesine katkı sağlayabilmektedir. Bu durum, bireylerin algılarını şekillendirmede ve kültürlerarası yetkinliği geliştirmede farklı kültürel geçmişlere maruz kalmanın önemini göstermektedir (Ekong vd., 2017). Ayrıca, daha fazla kültürlerarası temas, kişinin kültürlerarası yetkinlikteki sınırlılıklarına ilişkin farkındalığının artmasıyla ilişkilendirilmiş ve gerçek değişimden bağımsız olarak bildirilen tutumların azalmasına yol açmıştır (Hofmeyr, 2021). Bu durum, farklı kültürlerle maruz kalmanın, bireylerin kendi kültürlerarası yetkinlikleri üzerinde düşünmelerine ve iyileştirilmesi gereken alanları fark etmelerine katkı sağlayarak kültürlerarası etkileşimlere ilişkin algılarını etkileyebileceğini göstermektedir. Kültürlerarası farkındalığın öğretilmesinin yabancı dil edinimini, tutumları ve dil becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiş ve eğitimin bireylerin kültürlerarası dinamiklere ilişkin algılarını şekillendirmedeki rolü de vurgulanmıştır (Zahran, 2020).

Eğitim alanında, öğrencileri en başından itibaren kültürlerarası öğrenme hakkında bilgilendirmenin, öğretmenlerinin kültürlerarası öğrenmeyi nasıl algıladıklarına aşina olmalarına yardımcı olabileceği, onları aktif olarak katılmaya ve akademik başarıları üzerindeki olası olumsuz etkilerden kaçınmaya motive edebileceği öne sürülmüştür (Echcharfy, 2020). Bu durum, öğrencilerin kültürlerarası öğrenme deneyimlerini etkili bir şekilde yönlendirebilmeleri için doğru beklentileri belirlemenin ve yeterli desteği sağlamanın önemini vurgulamaktadır. Kültürlerarası yetkinlik geliştirmek, kültürlerarası yetkinlik gelişimi için temel olan başkalarının bakış açılarından görebilme becerisini geliştirmeyi içerir. Çünkü bu empati kurma ve farklı bakış açılarını anlama becerisi, etkili kültürlerarası iletişim ve ilişki kurma için gereklidir (Skobba ve Bruin, 2016). Ayrıca, yurt dışında eğitim almanın öğrencilerin kültürlerarası yetkinlikleri üzerindeki etkisi, uluslararası deneyimlerin kültürel kimliğin öz analizini teşvik ettiği ve öz farkındalık ve kişisel gelişime katkıda bulunduğu da

görülmektedir (Sobkowiak, 2019). Bu durum, farklı kültürel ortamlardaki sürükleyici deneyimlerin bireylerin kendilerine ve başkalarına ilişkin algılarını önemli ölçüde etkileyebileceğini ve kültürlerarası dinamiklerin daha derinlemesine anlaşılmasını teşvik edebileceğini göstermektedir. Ayrıca, eğitimciler arasındaki kültürlerarası iletişim yetkinliği algısı, öğrencilerin kültürlerarası farkındalığını ve iletişim becerilerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Eğitimcilerin kendi kültürlerarası yetkinlikleri ve algıları, öğrencileri için kültürlerarası öğrenme deneyimlerini nasıl kolaylaştıracaklarını etkileyebilir ve eğitim ortamlarındaki algıların dalgalanma etkisini de vurgulayabilir (Hasanah ve Abdulrahman, 2021).

Kültürlerarası iş birliğinin bireylerin kültürel farklılıklara ilişkin algılarından etkilendiği, dinamik ve bağlamsallaştırılmış bir kültür görüşünün kültürlerarası çalışma durumlarında daha iyi anlayış ve iş birliğini desteklediği bulunmuştur (Mayer vd., 2017). Bu durum, çok kültürlü ortamlarda iş birliğini geliştirmek ve olası çatışmaları azaltmak için farklı kültürel perspektifleri kabul etmenin ve bunlara saygı duymanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, belirli müdahaleler ve deneyimler yoluyla kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesinin, bireylerin kültürlerarası etkileşimleri etkili bir şekilde yönetme becerilerine önemli ölçüde katkıda bulunduğu görülmüştür (Sierra-Huedo ve Nevado-Llopis, 2022). Özel müdahaleler ve yapılandırılmış deneyimler, bireylerin kültürlerarası yetkinlikle ilgili algılarını ve becerilerini geliştirmede çok önemli bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, kültürlerarası farklılaşma ve algı arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Farklı kültürel etkileşimlere maruz kalma, kültürlerarası farkındalığa odaklanan eğitim müdahaleleri ve farklı kültürel ortamlardaki sürükleyici deneyimlerin tümü, bireylerin kültürlerarası dinamiklere ilişkin algılarını şekillendirmede hayati rol oynar. Kültürlerarası yetkinlik oluşturmak, empatiyi teşvik etmek ve kültürel farklılıkların incelikli bir şekilde anlaşılmasını sağlamak, kültürlerarası iletişim ve iş birliğini geliştirmenin temel bileşenleridir. Kültürlerarası farklılaşmanın algıları etkilemedeki önemini kabul ederek, bireyler ve kuruluşlar daha kapsayıcı ve etkili kültürlerarası etkileşimler için çaba gösterebilirler. Bütün bunların yanında farklı kültürel ortamlarda bulunmak bir takım kültürlerarası süreçleri etkileyen faktörleri de beraberinde getirerek kültürlerarası iletişimin olumlu ya da olumsuz şekillenmesinde etkili olmaktadır.

1.5. Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler

Kültürlerarası iletişim süreçlerindeki bir takım kültürel farklılıklar, duygusal engeller, kaygı ve belirsizlik unsurları, dil engelleri, korku ve güven eksikliği gibi olumsuz duygular

gibi faktörler, etkili kültürlerarası iletişimin önünde önemli engelleri teşkil etmektedir (Peltokorpi ve Clausen, 2011; Zhu, 2020; Subramoney, 2024; Zhao, 2021; Rajan vd., 2021; Philip vd., 2015; Hashim vd., 2022). Bu engeller yanlış anlamalara, çatışmalara yol açmakla birlikte, aynı zamanda dilsel çeşitliliğin olduğu ortamlarda sosyal sermayenin oluşmasını da engellemektedir (Thuesen, 2016). Ayrıca, dili anlama, kalıp yargılar, önyargı, ırkçılık ve ayrımcılık gibi unsurlar kültürlerarası etkileşimleri daha da karmaşık hale getirmektedir (Bojkov, 2022; Taylan ve Weber, 2022; Yusup ve Gemiharto, 2022). Bu zorlukların üstesinden gelmek için kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesi, dil engellerinin ele alınması ve kültürel anlayışın teşvik edilmesi gerekli olmaktadır. İletişim becerilerini geliştirmek, empatiyi teşvik etmek ve profesyonel tercümanlardan yararlanmak da bu engelleri azaltmaya ve kültürlerarası değişimlerin kalitesini artırmaya yardımcı olmaktadır (Braslauskas, 2021; Zhou, 2021; Barrio-Ruiz, 2023).

Bireyler arasında kültürlerarası iletişim becerilerinin eksikliği iletişimde uyumsuzluğa, yanlış anlamalara ve çatışmalara yol açabilir (Tambunan vd., 2021). Kültürel farklılıkların üstesinden gelmek için gerekli yetkinliklere sahip olmayan bireyler, farklı geçmişlere sahip diğer kişilerle etkili bir şekilde iletişim kurmakta zorlanabilir. Dil engelleri ve iletişim becerilerine ek olarak, kültürel kalıp yargılar ve farklılıklar da kültürlerarası iletişimde önemli zorluklar teşkil etmektedir (Arifin vd., 2024). Basmakalıp yargılar, farklı kültürlerden bireyler arasında gerçek bir anlayış ve iş birliğini engelleyen önyargılar ve yanlış anlamalar yaratabilir. Ayrıca, kültürlerarası etkileşimlerde deneyim ve bilgi eksikliği, bireyler arasında düşük düzeyde kültürlerarası iletişimsel yeterlilikle sonuçlanmaktadır (Saini ve Surya, 2023). Kültürel farklılıklar ve iletişim tarzları hakkında farkındalık geliştirmek, kültürlerarası yetkinliği artırmak ve etkili iletişimi teşvik etmek için çok önemlidir. Ayrıca, kültürlerarası iletişim zorlukları sağlık hizmetleri gibi profesyonel ortamlarda daha da kötüleşebilmektedir (Paternotte vd., 2016). Örneğin tıp uzmanları ve sağlıkçılar, dil, beklentiler ve kültürel normlardaki farklılıklar nedeniyle farklı kültürel geçmişlerden gelen hastaları anlamakta zorluklarla karşılaşabilir. Benzer şekilde, eğitim ortamlarında, öğrenciler arasında kültürlerarası yetkinliği teşvik etmek, kültürlerarası arkadaşlıkları teşvik etmek ve kültürlerarası deneyimler için fırsatlar sağlamak gibi kasıtlı çabalar gerektirir (Barrett, 2018; Paternotte vd., 2016). Kültürlerarası anlayışı geliştirmeye yönelik proaktif önlemler alınmadığı takdirde, eğitim kurumları öğrencileri çeşitlilik içeren ve birbirine bağlı ortamlara hazırlamakta zorlanabilir.

Teknolojinin kültürlerarası iletişimdeki rolü de literatürde vurgulanmaktadır. İletişim teknolojisindeki gelişmeler küresel etkileşimleri daha erişilebilir hale getirirken, kültürün

sanal ortamlardaki iletişim tarzlarını nasıl etkilediğini anlamaya da ihtiyaç vardır (Wang vd., 2009). Ayrıca, simülasyonların ve deneyimsel öğrenme yaklaşımlarının kullanılması bireylerin kültürlerarası okuryazarlık geliştirmelerine ve karmaşık kültürel dinamiklerin üstesinden gelmelerine yardımcı olabilir (Wiggins, 2011). Bireyler bu simüle edilmiş kültürlerarası senaryolara katılarak kültürel farklılıkları daha iyi anlayabilir ve iletişim becerilerini geliştirebilmektedir. Genel olarak kültürlerarası iletişim, bireylerin etkili etkileşimleri teşvik etmek için dil engellerini, kültürel klişeleri ve teknolojik etkileri aşmalarını gerektiren çok yönlü bir süreçtir (Shachaf, 2008; Tambunan vd., 2021; Saini, 2023; Paternotte vd., 2016; Barrett, 2018; Wang vd., 2009; Wiggins, 2011). Kültürlerarası yetkinliğin geliştirilmesi, dil yeterliliğinin artırılması ve kültürel farkındalığın teşvik edilmesi, başarılı kültürlerarası iletişimin temel bileşenleridir. Eğitim, öğretim ve deneyimsel öğrenme fırsatları yoluyla bu zorlukları ele alarak, bireyler kültürel farklılıklar arasında köprü kurabilir ve anlamlı kültürlerarası alışverişlerde bulunabilir.

1.5.1. Irkçılık

Toplumlardaki ırkçılık, eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri sürdüren tarihsel, kültürel ve yapısal faktörlerin karmaşık bir etkileşimini içerir. Kökleri beyazların üstünlüğüne dayanan kültürel ırkçılık, toplumun her kademesine nüfuz ederek güç dinamiklerini ve ekonomik eşitsizlikleri sürdürmektedir (Michaels vd., 2023). Bu durum bazı grupları haksız yere avantajlı kılarken diğerlerini dezavantajlı hale getiren ve insan potansiyelinin boşa harcanmasına yol açan bir sistemdir (Trent vd., 2019).

Beyaz olmayan ırksal grupların belirli kaynaklardan ve hareketlilikten sistematik olarak dışlanması, güç farklılıklarını güvence altına almaya veya sürdürmeye hizmet etmektedir (Lukachko vd., 2014). Irkçılığın etkisi, bireysel etkileşimlerin ötesine geçerek daha geniş toplumsal yapıları ve normları da etkilemektedir. Kurumlara, kamu politikalarına ve kültürel temsillere derinlemesine işlemiş olan ırkçılık, ırksal eşitsizlikleri sürdürmektedir (Odzakovic vd., 2023). Bu durum ırkçılık sonrası toplumlarda ırkçılığın mirası, ırksallaştırma süreçlerini adapte ederken ırksal yapıları güçlendirmeye devam etmektedir (Patton, 2019).

Irkçılık sonrası bir topluma doğru ilerleme iddialarına rağmen, ırkçılık devam etmekte ve marjinalleştirilmiş toplulukların ve bireylerin refahını da etkilemektedir (Jones vd., 2020). Dahası, ırkçılık yalnızca açık eylemlerle değil, aynı zamanda mikroagresyonlar gibi kolayca gözden kaçabilen ancak bireyler ve topluluklar üzerinde önemli etkileri olan ince biçimlerle de kendini göstermektedir (Sue vd., 2007). Mizahın çeşitli bağlamlarda ırkçılığı gizlemek için

kullanılması, ırkçı tutum ve inançların toplumda ne kadar yaygın olduğunun altını çizmektedir (Breazu ve Machín, 2021).

İrkçiliğin ele alınması, tüm kurumların hesap verebilir olmasını ve yerleşik ırkçı ideolojileri ortadan kaldırmak için aktif olarak çalışmasını içeren kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Sonuç olarak, toplumlarda ırkçılık, tarihsel adaletsizlikleri, kültürel normları ve sistemik eşitsizlikleri kapsayan çok yönlü bir konudur. İrkçiliği anlamak ve ırkçılıkla mücadele etmek hem açık hem de gizli biçimlerde yaygın doğasını kabul etmeyi ve ırksal eşitsizlikleri sürdüren yapıları ortadan kaldırmak için çalışmayı gerektirir.

1.5.2. Değerler ve Normlar

Değerler ve normlar toplumların şekillenmesinde önemli rol oynayan temel unsurlardır. Normlar, bir toplumda kabul edilebilir olduğu düşünülen yerleşik davranış standartlarıdır; değerler ise davranış ve karar alma süreçlerine rehberlik eden temel inançlardır. Geleneksel toplumlar, kurumsal baskı yoluyla uygulanan normlar, değerler ve davranışlarda homojenlik ile karakterize edilir. Buna karşılık, sanayileşmiş toplumlar normlar, değerler ve davranışlarda daha fazla heterojenlik sergileyerek daha fazla özgürlük ve çeşitliliğe izin verir (Uz, 2014). Geleneksel toplumlarda doğaüstü varlıklara olan inanç, sosyal normların ve değerlerin uygulanmasına yardımcı olarak topluluklar içindeki sosyal düzene katkıda bulunur (Ntiamoah ve Ameyibor, 2023). Eğitim de otoriteye saygı ve sorumluluk gibi değerleri kazandırarak sosyal normları önemli ölçüde şekillendirir (Baral, 2023). Ayrıca, ebeveynler hem kendi kişisel değerlerini hem de toplumun algılanan normatif değerlerini aktararak çocukların sosyalleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Tam ve Lee, 2010; Chan ve Tam, 2016).

Normlar, gruplarda ve toplumlarda düzenleyici mekanizmalar olarak işlev görür, davranış ve karar alma süreçlerine rehberlik eder (Serramia vd., 2018). Zararlı davranışları caydırarak ve faydalı olanları teşvik ederek refahı artırmak için gereklidirler (Andreoni vd., 2021). Norm eleştirisi, toplumda kabul görmüş normlara meydan okuyarak önyargı, ayrımcılık ve ötekileştirmeye yol açabilecek normların belirlenmesine ve ele alınmasına yardımcı olur (Tengelin vd., 2019). Ekonomik eşitsizlik de dahil olmak üzere bir toplumun sosyoekonomik koşulları, normatif iklim ve kolektif olarak benimsenen değerler hakkında fikir verir (Sánchez-Rodríguez vd., 2020; Sánchez-Rodríguez vd., 2019). Sekülerleşme yaşayan toplumlarda, dini değerlerin önemi azalabilir ve bu da yeni normatif çerçevelerin ortaya çıkmasına neden olabilir (Khalil, 2024). Özetle, değerler ve normlar toplumdaki davranış ve etkileşimleri şekillendiren temel unsurlardır. Kültürel inançlar, eğitim, ebeveyn

sosyalleşmesi ve sosyoekonomik koşullar gibi çeşitli faktörlerden etkilenirler. Değerleri ve normları anlamak ve analiz etmek, toplumların dinamiklerini anlamak ve sosyal uyumu ve refahı teşvik etmek için gereklidir.

1.5.3. Zenofobi

Yabancı düşmanlığı olarak bilinen Zenofobi, farklı kültürlerle karşı duyulan olumsuz duyguları ve hisleri içinde barındırır. Bu olumsuz duygular ve hisler, günümüzde sosyal medya üzerinden yayılan yanlış bilgilerin ve önyargıların etkisiyle daha da derinleşmektedir. Zenofobi, özellikle kültürlerarası iletişimin zayıf olduğu ortamlarda, kendinden farklı olan yabancı bireylere karşı oluşan bu tür hisler, bireylerin sosyal kimliklerini koruma çabasıyla ilişkilendirilebilir.

Yabancılarla yönelik olumsuz önyargılarla karakterize edilen bir olgu olan zenofobi (yabancı düşmanlığı) toplumlar üzerinde önemli etkileri vardır. Hedef alınan grupların mağduriyetine, siyasi istikrarsızlığa ve uluslar arasında gerginliklere yol açmakla birlikte yabancı düşmanlığı, her ne kadar ırkçılıkla ilişkili olsa da, öncelikle vatandaşlık, kültür ve dine dayalı insan farklılıklarına ilişkin olumsuz görüşlere odaklanmaktadır (She vd., 2022; Frowd, 2023). Araştırmalar, yabancı düşmanlığının sosyal uyumu önemli ölçüde sınırladığını ve topluluklar içindeki uyumlu etkileşimi engellediğini göstermiştir (Campbell vd., 2018). Ayrıca, yabancı düşmanlığı kapsayıcılıktan ziyade dışlama ile ilişkilendirilmiştir ve bu da uyumlu bir toplum inşa etme çabalarını da engelleyebilmektedir (Makwembere, 2015).

Avrupa'da yabancı düşmanlığı ve İslamofobinin yükselişi, göç ve çeşitliliğin batı toplumlarının ekonomik ve kültürel sürdürülebilirliğine yönelik tehditler olarak algılanmasına ilişkin tartışmalara götürmektedir (Bolognani ve Erdal, 2016). Ayrıca, yabancı düşmanlığı Güney Afrika'da önemli bir sosyal patoloji olarak tanımlanmış, göçmen öğrencileri etkilemiş ve bu konunun eğitim ortamlarında ele alınması gerektiğinin altını çizmiştir (Dube ve Setlalentoa, 2024). Çünkü yabancı düşmanlığı Güney Afrika'da göçmenlere karşı şiddet içeren saldırılara yol açan önemli bir sorun olmuştur (Raborife vd., 2024). Ek olarak, yabancı düşmanlığı, COVID-19 salgını sırasında Asya karşıtı ırkçılık ve yabancı düşmanlığı üzerine yapılan çalışmalar da görüleceği üzere, belirli bölgelerle sınırlı olmamakta, çeşitli kültürlerde yaygın olan sistemik ırkçılık ve yabancı düşmanlığını şeklinde kendini göstermektedir (Kaplan, 2023). Bu süreçte, “Biz” ve ‘onlar’ zihniyetiyle beslenen olumsuz sosyal uyum, toplumlarda yabancı düşmanlığı ve ırkçılığın sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır (Davids, 2019). Yabancı düşmanlığı olan zenofobi, günümüzde birçok toplumda önemli bir sosyal sorun olarak öne çıkmaktadır. Zenofobi ile ilgili yürütülen çalışmalarda ise, bu olgunun çeşitli

yönlerini ele alarak, konu hakkında derinlemesine bir anlayış geliştirmenin amaçlandığı görülmektedir. Örneğin, Monkhe (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, zenofobi'nin temelde asılsız korkulara dayandığı ve yabancıların sosyal ve ekonomik sorunların kaynağı olarak damgalanma eğiliminde olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada Güney Afrika'da yaşanan zenofobi olgusu hem yasadışı göçmenleri hem de yasal olarak yaşayan bireyleri etkileyen bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve bu durum, yerel halk arasında yabancı düşmanlığına ve şiddete yol açmaktadır (Monkhe, 2015). Bu çalışmada zenofobi yabancılara karşı duyulan derin bir nefret ve korku olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir çalışmada ise, Olonisakin ve Adebayo (2017)'a göre zenofobi aşırı ve irrasyonel bir yabancı korkusu olarak görülmekle birlikte, bunun sıklıkla önyargı ve ırkçılık ile ilişkili olduğu ortaya konmaktadır. Araştırmada, zenofobi'nin, yabancılara karşı düşmanca ilişkilerle sonuçlanan bir patolojik korku olarak tanımlandığı da belirtilmektedir. Çalışmada, tarih boyunca yerel halkın yabancılara yönelik saldırılarının gerçekleştiğini ve bu olgunun insan toplumlarında var olmaya devam edeceği vurgulanmaktadır (Olonisakin ve Adebayo, 2017). Bu çalışmada ise zenofobi, bireyler üzerinde olumsuz etkilere yol açan bir sosyal sorun olarak ele alınmaktadır. Bu durum, zenofobi'nin sadece bireyler arası ilişkileri değil, aynı zamanda toplumsal dinamikleri de etkilediğini göstermektedir.

Özetle, yabancı düşmanlığı kavramını ele alan çalışmalar zenofobi'nin etkilerini ele alarak, yabancı düşmanlığının çoğunlukla temelsiz korkulara dayandığı ve yabancıların sosyal ve ekonomik sorunların kaynağı olarak stereotiplendiğini vurgulamaktadır. Böylece "*yabancı düşmanlığı*" terimi, yabancılara karşı duyulan hoşnutsuzluk ve korkunun yanı sıra, yabancılara yönelik şiddet eylemlerini de kapsayacak şekilde ele alınmaktadır. Bu durum, yabancılara ait kültür, dil ve dinle ilgili her şeye karşı bir korku veya güvensizlikle birlikte gelmektedir. Ayrıca, araştırmalarda zenofobi, "*yabancı olan her şeye karşı aşırı ve mantıksız bir korku*" olarak tanımlanarak, zenofobi'nin psikolojik bir durum olarak nasıl şekillendiğini ve bireylerin farklı ulus veya etnik gruplardan gelen insanlara karşı sergiledikleri düşmanca ilişkileri de vurgulamaktadır. Dikkate alınması gereken sosyal bir sorun olan zenofobi'nin azaltılması için yapılabilecek yaklaşımlarda bulunmaktadır. Eski Afrika'da yaşam felsefesi olarak görülen, sevgi, şefkat, hoşgörü, merhamet, paylaşma, yardımlaşma ve birliktelik gibi unsurların önemine dikkat çeken ubuntu ya da botho felsefesi, kutuplaşmış toplumlarda sosyal uyumu teşvik etmek ve ırkçılık, etnik köken ve yabancı düşmanlığı ile mücadele etmek için bir araç olarak önerilmiştir (Chigangaidze vd., 2022; Pescarmona ve Gozzelino, 2020).

Sonuç olarak, yabancı düşmanlığı toplumlarda sosyal uyum ve kapsayıcılık açısından önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Yabancı düşmanlığını ele almak, sosyal uyumu teşvik

etmek ve önyargı ve ayrımcılığın olumsuz etkilerini azaltmak için empati, anlayış ve kültürel kabulü teşvik etmeyi içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.

1.5.4. Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı, toplumlarda bireylerin algılarını ve davranışlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Belirsizlikten kaçınma, bir toplumun üyelerinin belirsiz veya yapılandırılmamış durumlarla karşılaştıklarında yaşadıkları kaygı düzeyini ifade eder (Verma vd., 2020). Teknolojik ilerlemelere ve artan yaşam beklentisine rağmen, modern toplumun karmaşıklığının belirsizlik ve endişe duygularına katkıda bulunduğu dair yaygın bir argüman vardır, çünkü bireyler koşulları üzerinde kontrol eksikliği algılamaktadır (Colic-Peisker ve Johnson, 2010). Geleceğe ilişkin bu belirsizlik, toplum içinde kaygıya yol açabilir (Chang ve Wu, 2023). Toplamlar kaygı ve belirsizlikle başa çıkmak için çeşitli stratejiler uygular. Bazı toplamlar kaygıyı yönetmenin bir yolu olarak belirsizliği en aza indirmeyi amaçlar (Sampet vd., 2019). Örneğin otoriter toplamlar, belirsizliği azaltmak amacıyla kaygıya yanıt olarak bireysel özgürlüğü kısıtlayabilir (Börger, 2012). Dahası, farklı kültürler belirsizlik ve muğlaklıktan kaynaklanan kaygıyı ele almak için farklı yöntemler geliştirmiştir (Riratanaphong, 2014). Örneğin, bir toplumdaki kaygı ve belirsizlik düzeyi, özellikle COVID-19 salgını gibi zorlu zamanlarda halkın endişelerini, ruh sağlığını ve genel refahını etkileyebilmektedir (Emodi-Perlman vd., 2021).

Belirsizlikten kaçınma kavramı daha geniş kültürel boyutlarla bağlantılıdır. Yüksek kaygı düzeyine sahip toplamlar genellikle iş güvenliğine öncelik verir ve bu da kişilik modellerinde nevrotikliğin bir yönünü yansıtır (Minkov, 2018). Buna ek olarak, belirsizlikten kaçınma toplamlar arasında farklı şekillerde ortaya çıkabilir; bazıları belirsizlikle ilgili stres ve kaygıyı vurgularken, diğerleri kural odaklılığa odaklanır (Alipour, 2019). Ayrıca, anksiyete ve belirsizlik, bireysel davranışları ve ruh sağlığını etkileyebilir. Belirsizliğe tahammülsüzlük, sosyal kaygı da dahil olmak üzere çeşitli kaygı bozukluklarıyla ilişkilendirilmiştir. Bilinmeyenden korkma ile karakterize edilen bu özellik, özellikle COVID-19 salgını gibi zorlu durumlarda daha yüksek düzeyde sağlık kaygısı ve korkuya neden olabilir (Radell ve McGuire, 2021; Boelen ve Reijntjes, 2009).

Sonuç olarak, belirsizlik ve kaygı toplumsal normlar, kültürel boyutlar ve bireysel psikolojik özelliklerle kesişen karmaşık olgulardır. Toplamların belirsizliği ve kaygıyı nasıl algıladığını ve yönettiğini anlamak, kamusal kaygıları, ruh sağlığı sorunlarını ve toplumsal refahı ele almak için oldukça önemlidir.

1.5.5. Toplumsal Senaryolar ve Roller

Toplumsal senaryolar ve roller, toplumların şekillendirilmesinde temel öneme sahiptir. Toplumsal senaryolar, teknolojik ilerlemeler, ekonomik değişimler ve çevresel kaygılar gibi faktörlerden etkilenen toplumun gelecekteki potansiyel durumlarını kapsamaktadır. Örneğin bu senaryolar, COVID-19 salgını gibi olayların işletmelerin toplumsal rolleri üzerindeki uzun vadeli etkilerini anlamaya yardımcı olmakla birlikte, aynı zamanda işletmelerin yıkıcı olaylar sırasında nasıl uyum sağlayabilecekleri ve toplumsal refaha nasıl katkıda bulunabilecekleri konusunda öngörüler sunmaktadır (Brammer vd., 2020). Buna karşılık, sosyal roller, bireylerin toplumsal normlara ve kalıp yargılara dayalı olarak bir toplum içinde uydukları davranışları ve beklentileri içerir. Sosyal rol teorisi, erkeklerin ve kadınların toplumsal beklentiler ve cinsiyet kalıp yargıları nedeniyle farklı davranışlar sergilediğini ve farklı roller üstlendiğini öne sürer. Bu roller dinamiktir, zaman içinde gelişir ve kültürlerarasında farklılık gösterir (Yasin vd., 2021; Helen, 2021). Ayrıca, sosyal roller, merkezi kontrolü olmayan toplumlarda bireysel davranışları düzenleyen ve geliştiren mekanizmalar olarak hareket eden sosyal normlarla yakından bağlantılıdır. Sosyal normlar, bireylere kabul edilebilir davranışlar ve etkileşimler konusunda rehberlik ederek topluluklar içinde düzen ve uyumun korunmasına yardımcı olmaktadır (Villatoro ve Sabater-Mir, 2008). Özünde, sosyal senaryolar toplumların geleceğini tasavvur etmek için bir çerçeve sunarken, sosyal roller ve normlar bireylerin bu toplumlar içinde sürdürdükleri davranışları ve beklentileri belirler. Bu sosyal yapıların anlaşılması ve bunlara uyum sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi, eşitliğin desteklenmesi ve toplumlardaki genel yaşam kalitesinin artırılması için çok önemlidir (Otabekovich, 2024).

1.6. Araştırmanın Kuramsal Yaklaşımı

Sosyal yaşamdaki farklı kültürlerin bireyleri ve grupları arasında gerçekleşen etkileşim ve kendinden farklı olanı nasıl algılayıp anlamlandırmasını inceleyerek, iletişime yansıyan kültürel farklılıklar sürecinin açıklanmaya çalışılması kültürlerarası iletişim olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu çalışmada ise yerleşik yabancı olarak görülebilen etnik grupların egemen kültür ile olan etkileşim ve iletişim süreçleri kültürlerarası iletişim olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın kuramsal çerçevesi içerisinde her ne kadar “Enformasyon Sistemleri Kuramı” ile Edward T. Hall, “Kültürel Boyutlar Kuramı” ile Geert Hofstede, Florence Kluckhohn ve Fred L. Strodbeck’in “Değer Yönelimleri Kuramı” ile Jürgen Habermas’ın “İletişimsel Eylem Kuramı” gibi kültürel çeşitlilik ve aralarındaki farklılıkları ortaya koymaya çalışan kuramsal yaklaşımlara yer verilmiş olsa da genel olarak kültürlerin

aralarında “*neler olduğu*” sorusuna odaklanarak farklı kültürlerin iletişimini ele alma noktasında yeterli olmamakla birlikte, kültürlerarası iletişimin temelini oluşturmaları açısından da incelenmesi gerekmektedir.

Kültürlerarası iletişim kuramlarının araştırma sorununu açıklamada yetersiz kalması nedeniyle kuramsal açıdan eksik kalan yanlarının doldurulabilmesi için araştırmanın probleminin açıklanmasında hermeneutik ilgi ve yorumlayıcı paradigmadan yararlanılmıştır. Literatürde yaygın olarak yorumbilim, yorumlayıcı yaklaşım ve yorumlama kuramı gibi oldukça fazla adlandırmaları bulunduğu değinen ve yorumlamanın geçerliliği ile olasılığını açıklayan özelliği ile bir teori, yorumlamayı da formüle ederek bir yöntem işlevi gördüğüne değinen Erdoğan (2014: 74-75)’a göre Hermeneutics 3 temel özelliği vardır bunlar sırasıyla:

1. Yorumbilim, bir metni anlama pratiğidir: Bu okuma pratiğine “yorumlama” (interpretation) denir. Bu tür araştırmaya da yorumlayıcı/yorumsamacı araştırma denir (interpretative research).
2. Yorumbilim “yorumlama kuralları üzerine düşünmez”. Bu bağlamda yorumbilim, metinleri anlama ve yorumlama teorisi olarak tanımlanır ve temel olarak metnin yorumu ile ilgilenir. Hermeneutics’in bu kullanımı modernist döneme aittir. Elbette günümüze modernistler yok olmadığı için, hala kullanılmaktadır.
3. Yorumbilim genel olarak “anlama” üzerine düşünmez. Bu metahermeneutics bağlamında, yorumbilimde her algı ve bilgi “yorum” olarak ele alınır ve felsefe (felsefi hermeneutics) bu yorum üzerine (yorum pratikleri üzerine) düşünme ile ilgilenir.

Şeklinde ifade edilmektedir. Hermeneutik, yani yorumlama çalışması, iletişim araştırmaları alanında çok önemli bir konu haline gelmiştir (Deetz, 1977). Hermeneutik, bir gelenek olarak 16-17. yüzyıllarda kutsal kitap çalışmaları bağlamında ortaya çıkmış ve kutsal metinlerin daha derin anlamlarını ve önemini çözmenin bir yolu olarak önem kazanarak doğru anlama ulaşabilme yöntemi olarak kabul edilmektedir. Yorumlayıcı hermeneutik araştırma geleneği, anlamak için tekil bir yöntem geliştirmeyi değil, insan deneyiminin daha zengin bir şekilde kavranmasına yol açabilecek koşulları açıklığa kavuşturmayı amaçlar. Yorumlayıcı hermeneutik yaklaşım, insan araştırmalarındaki keşif arayışında amacın her şeyi ortaya çıkarmak değil, sadece yansıtıcı bir anlayış yolculuğuna çıkmak olduğunun kabul edilmesi olarak görülmektedir (Holroyd, 2007). Bu yaklaşım, daha öznel ve hümanist bir bakış açısını benimsediği için bilimin pozitivist yöntem ve felsefelerinden ayrılmaktadır. Thiselton’ın gözlemlediği gibi, hermeneutik, “*insan aklına duyulan naif aşırı güvenin*” yanı sıra “*akıl ve rasyonaliteden kötümser geri çekilme*” ile arasına mesafe koyar ve tarihsel ve sosyal faktörlerin muhakememizi şekillendirmedeki etkili rolünü kabul etmektedir (Oliverio, 2020).

Yorumlayıcı hermeneutik paradigma, insan etkileşiminin ve anlam inşasının nüanslarını anlamaya odaklanılan iletişim alanında özellikle önemlidir. Bu gelenek içindeki

akademisyenler, altta yatan felsefi varsayımların derinlemesine incelenmemesi halinde araştırma sonuçlarının anlamının belirsiz olabileceğinin veya kolayca göz ardı edilebileceğinin farkındadır. Hermeneutik yaklaşım, anlamının yansıtıcı ve bağlamsal doğasına yaptığı vurguyla, iletişimde yorumlayıcı araştırmalar için sağlam bir temel sağlar ve araştırmacıların insan deneyimleri ve etkileşimlerindeki daha derin anlam ve önem katmanlarını ortaya çıkarmasına olanak tanır.

Anlamın Keşfi Olarak Hermeneutik İlgisi

Hermeneutik, metinlerin, olayların, sembollerin ve insan deneyimlerinin anlamını yorumlamak için kullanılan felsefi ve metodolojik bir yaklaşımdır (Gadamer vd., 2004). Nitel araştırmada hermeneutik ilgi, araştırmacının veri toplama ve analiz süreçlerinde bireylerin ifadelerine ve deneyimlerine derinlemesine odaklanmasını ifade etmektedir. Hermeneutik yaklaşımla, bir metin ya da olgu sadece yüzeysel bir şekilde ele alınmaz; aynı zamanda onun ardındaki anlam katmanları, bağlam ve tarihsel perspektif de dikkate alınmaktadır (Patton, 2015). Hermeneutik ilgi şu yollarla uygulanır:

- ***Metinlerin Yorumlanması:*** Araştırmacı, bireylerin yazılı ya da sözlü ifadelerini çözümleyerek metnin içeriğinde saklı anlamları keşfetmeye çalışır. Bu süreçte, metnin bağlamı, tarihsel arka planı ve kültürel etkileri dikkate alınmaktadır (Ricoeur, 1981).
- ***Diyalogun Önemi:*** Araştırmacı ve katılımcı arasındaki etkileşim, anlamın daha derin bir şekilde kavranmasını sağlar. Bu süreç, Gadamer'in hermeneutik diyalog anlayışına dayanır; burada anlam, yalnızca araştırmacının değil, aynı zamanda katılımcının katkısıyla ortaya çıkmaktadır (Gadamer, 2004).
- ***Anlam Döngüsü (Hermeneutik Çember):*** Anlam döngüsü ise, bir bütünün anlamının parçaları anlamadan, parçaların anlamının ise bütünü anlamadan kavranamayacağı fikrine dayanır. Araştırmacı, sürekli olarak bütünden parçaya ve parçadan bütüne giderek anlamı oluşturmaktadır (Heidegger, 1962).

Gerçekliğin Sosyal İnşası Olarak Yorumsayıcı Paradigma

Yorumsayıcı paradigma, gerçekliğin bireylerin sosyal etkileşimleri ve kişisel deneyimleri aracılığıyla inşa edildiği varsayımına dayanır (Schutz, 1967). Bu paradigmada, araştırmacı, katılımcıların deneyimlerini ve anlam dünyalarını derinlemesine anlayarak bir “anlam oluşturma” sürecine girer. Yorumsayıcı paradigmanın nitel araştırmalardaki kullanımı şu şekildedir:

- ***Subjektif Anamlara Odaklanma:*** Araştırmacı, bireylerin öznel gerçekliklerini anlamaya çalışır. Bu süreçte, “gerçek” tek bir doğruluk olarak değil, bireylerin anlam

dünyalarında şekillenen çoğul bir yapı olarak ele alınmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2018).

- ***Kültürel ve Bağlamsal Duyarlılık:*** Yorumsayıcı paradigmada, bir olay ya da durum, içinde yer aldığı bağlamdan bağımsız olarak anlaşılamaz. Bu nedenle, araştırmacı, katılımcının yaşadığı çevre, toplumsal normlar ve kültürel dinamikler gibi bağlamsal unsurlara dikkat eder (Creswell, 2013).
- ***Veri Analizi ve Anlam İnşası:*** Veriler, önceden belirlenmiş hipotezlere dayanarak değil, araştırma sürecinde ortaya çıkan temalara göre analiz edilir. Bu analiz süreci genellikle tümevarımsal bir yaklaşımla ilerlemektedir (Merriam, 1998).

Çalışma kapsamında tercih edilen hermeneutik ilgi ve yorumsayıcı paradigma, nitel araştırmalar da bireylerin deneyimlerini ve anlam dünyalarının derinlemesine incelemesine olanak tanımaktadır. Bu yaklaşımla hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki anlamların keşfedilmesi ve analiz edilmesini sağlanmaktadır. Nitel araştırmalarda bu yaklaşımın etkili bir şekilde kullanılması, sosyal bilimlerdeki karmaşık insan ve topluluk deneyimlerini anlamada daha kapsamlı ve derinlemesine bir perspektif sunulmasına yardımcı olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE DİJİTALLEŞEN TOPLUM

Medeniyetlerin ve onları oluşturan toplulukların varoluş tarihi boyunca belirli dönüm noktaları olmuştur. M.Ö. 7.000 yılları itibarıyla ilk yerleşimin ayak izlerinin görüldüğü Çatalhöyük ile başlayan şehirleşerek bir arada yaşama kültürünü tetikleyen tarımsal aletlerin gelişimi ve toplu tarımsal üretimler olmuştur. Bu tarımsal üretim bir araya gelip şehirleşerek yaşamayı tetiklemiştir. İkinci dönüm noktası ise, rönesans ve reform hareketlerinin etkisiyle oluşan sanayi devrimi ile birlikte 19. yy. içerisinde sanayileşme ve makinalı üretimin yanında iletişim teknolojileri açısından da devrim kabul edilebilecek telgraf ve ardından telefonun icadı ile olmuştur (Crowley ve Heyer, 2017). Bu dönüşümün etkisi neticesinde teknolojilerin altyapı sistemlerinin kurulması ve hatlarının zamanla yaygınlaşması ile devam eden iletişim teknolojisi atılımının ardından, 20. Yüzyılda transistörün icadıyla diğer önemli bir dönüm noktasına girilmiş ve böylece bilgisayar teknolojilerindeki mobilleşme süreci hızlanmış günümüzün başat unsuru olan enformasyon ve iletişim teknolojisi olarak internete de zemin hazırlamıştır (Close, 2012: 211). Böylece internet sayesinde dijital odaklı olarak işleyen iletişim sistemleri günümüzde, insanların birbirleriyle yüz yüze olmayan ortamlarda etkileşime girebilmesinin önünü açan bilgisayarların ve akıllı telefonların kullanımıyla yaygınlaşarak yeni iletişim araçları içinde yer bulan sosyal medya uygulamalarını ortaya çıkarmıştır (Farrugia, 2013). Bu sosyal medya uygulamaları, sanal topluluklarda ve ağlarda kullanıcıların bilgi ve fikir oluşturdıkları, paylaştıkları ve değiş tokuş ettikleri ve kendi aralarında da etkileşime geçebildikleri araçlar olmaktadır (Ahlqvist vd., 2008).

Sosyal medya uygulamaları, iletişim kurma ve bilgi paylaşma biçimimiz de devrim yaratarak günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu bölümde internetin doğuşu ve evrimi ile ilişkili olarak sosyal medyanın gelişimine, özelliklerine, kullanım alanlarına bakmakla birlikte, aynı zamanda toplum içindeki kalıp yargıların nasıl tanımlandığı, özellikleri ve niteliğinin de neler olduğuna dair bir bakış açısı sunması da amaçlanmaktadır (Appel vd., 2020). Bugün bildiğimiz haliyle internet, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından finanse edilen ARPANET adlı bir proje aracılığıyla geliştirilmiştir (Castells, 2002; Leiner vd., 2009). Açılımı İleri Araştırma Projeleri Ajansı Ağı olan ARPANET, kaynakların ve bilgilerin paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla çeşitli üniversitelerdeki ve araştırma kurumlarındaki bilgisayarları birbirine bağlamak için oluşturulmuştur. Zamanla ARPANET, bugün internet olarak bildiğimiz şeye dönüşmüş ve dünya çapında milyonlarca kişiyi ve kuruluşu birbirine

bağlamıştır. İnternet, insanların daha önce mümkün olmayan şekillerde bağlantı kurmaları ve iletişim kurmaları için bir platform sağlamıştır (Rogers, 1998). İnternetin temel oluşturmasıyla birlikte sosyal medya, kullanıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimi daha da kolaylaştıran bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Castells, 2002).

Bütün bunların yanında sosyal medyanın ortaya çıkışı birkaç faktöre bağlanabilir. İlk olarak, 1990'larda kişisel bilgisayarların yükselişi ve uygun fiyatlı internet erişiminin mevcudiyeti, bireylerin evlerinden ve iş yerlerinden internete bağlanmalarına olanak sağlamıştır. İkinci olarak, kullanıcı dostu yazılım programlarının geliştirilmesi, sosyal medyanın daha geniş bir kitle tarafından erişilebilir hale gelmesinde önemli bir rol oynamıştır (Castells, 2010). Anlık mesajlaşma istemcileri ve çevrimiçi forumlar gibi programlar, bireylerin çevrimiçi olarak başkalarıyla bağlantı kurmasını ve etkileşimde bulunmasını kolaylaştırmıştır. 2000'lerin başında Web 2.0 teknolojisinin piyasaya sürülmesi, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin ve etkileşimin arttığı sosyal medya platformlarının oluşturulmasını kolaylaştırdı (Appel vd, 2020). Bu platformlar, kullanıcıların daha dinamik ve ilgi çekici bir şekilde içerik oluşturmaya, paylaşmaya ve tüketmesine olanak sağlamıştır. Sosyal medyanın kullanıcı boyutu, bireylerin içerik oluşturma ve paylaşmaya aktif katılımı ile karakterize edilmektedir. Sosyal medya platformları aracılığıyla bireyler fikirlerini ifade etme, deneyimlerini paylaşma ve benzer ilgi alanlarına veya geçmişlere sahip diğer kişilerle bağlantı kurma yeteneğine sahiptir (Pant vd., 2020). Sosyal medyanın bu kullanıcı merkezli doğası, bireyleri daha önce televizyon veya gazete gibi geleneksel medya biçimleriyle sınırlı olan şekillerde söz sahibi olma ve kamusal söyleme katılma konusunda güçlendirmiştir sosyal medyanın medya boyutu, küresel ölçekte bilgi dağıtma ve tüketme yeteneği ile karakterize edilir. Sosyal medya platformları, bireylerin ve kuruluşların metin, resim, video ve sesli mesajlar dahil olmak üzere çeşitli medya içeriklerini paylaşmaya, yaymaya ve tüketmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, internet erişimi olan herkesin medya ortamına katkıda bulunabilmesi ve potansiyel olarak küresel bir kitleye ulaşabilmesi nedeniyle bilginin demokratikleşmesine de yol açmıştır (Appel vd, 2020). Günümüzün bu dijital topluluğuna gelene kadar dünya toplulukları belirli süreçlerden geçmiş ve bugünkü halini almıştır. Bu süreçler şu şekildedir;

Endüstri devrimi öncesi toplumlar olarak görülen ilk süreç, büyük ölçüde tarıma dayalı, kapalı ve durağan bir yapıya sahipti. Bu dönemde toplumsal organizasyonlar, geniş aile yapıları, küçük ölçekli köy toplulukları ve yerel gelenekler etrafında şekilleniyordu. İnsanların yaşam biçimi, ekonomik faaliyetleriyle yakından ilişkilendirildi; tarımsal üretim, geçimlik bir ekonominin temelini oluşturuyordu (Polanyi, 1944). Teknolojik yenilikler

sınırlıydı, üretim el işçiliğine dayanıyordu ve üretim süreçleri zaman alıcıydı. Sosyal hareketlilik oldukça sınırlıydı; bireylerin toplumsal statüsü büyük ölçüde doğuştan gelen özelliklere dayanıyordu. Endüstri devrimi öncesi toplumlar da bilgi aktarımı ve iletişim, kişisel etkileşimlere ve sözlü geleneklere bağlıydı. Yazılı metinlerin kullanımı sınırlıydı ve yalnızca küçük bir elit grup tarafından erişilebilirdi. Bu, toplumun büyük kesiminin bilgiye ulaşımını kısıtlayan bir unsur olarak, iletişimin yavaş ve yerel bir düzeyde kalmasına neden oluyordu.

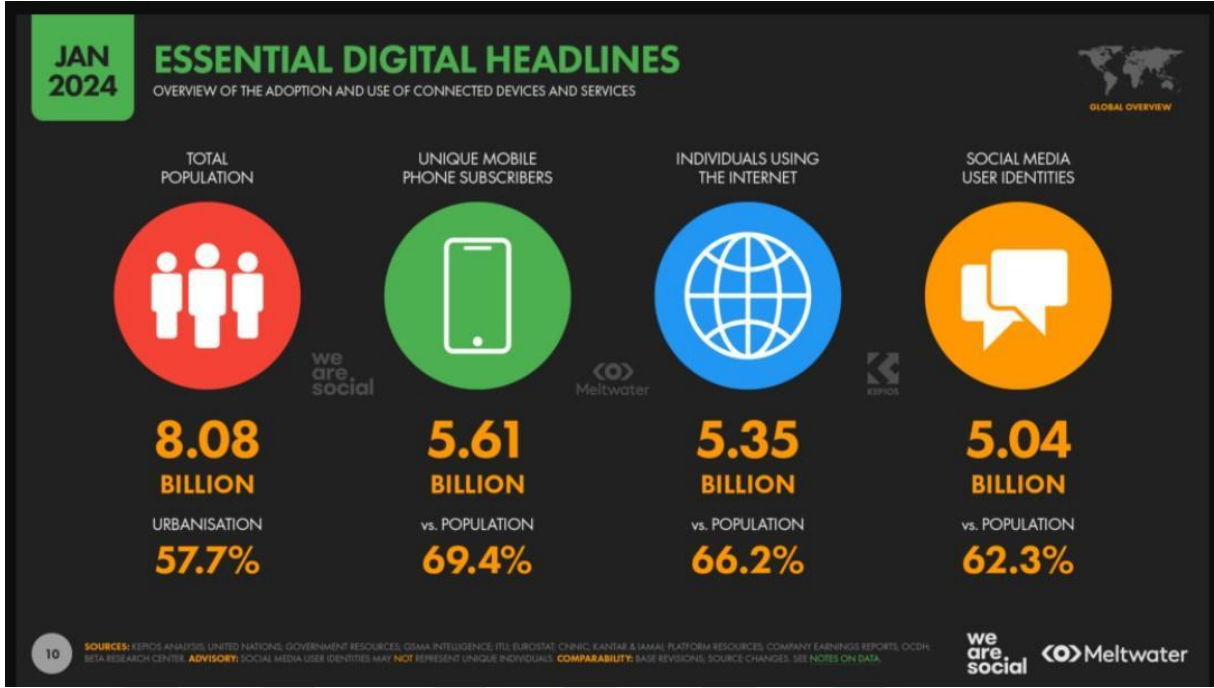
Endüstri devrimi ve sonrası süreç ise, 18. yüzyılda başlayarak sanayi devrimi ile toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarında köklü değişimlere yol açtı. Sanayi toplumuna geçiş, tarımsal üretimin yerini fabrikalarda seri üretime bırakmasıyla karakterize edildi. Buhar gücü ve makineleşme, üretim sürecini hızlandırarak verimliliği artırdı ve ekonomik ilişkileri dönüştürdü. Kentleşme hız kazandı; insanlar iş fırsatları için kırsal alanlardan kentsel merkezlere göç etti. Bu durum, geleneksel kırsal toplulukların çözülmesine ve bireyci bir toplum yapısının ortaya çıkmasına neden oldu (Tonnes, 1887/2014). Sanayi toplumları, toplumsal hiyerarşilerin ve iş bölümünün keskinleştiği, ekonomik çıkarların sosyal ilişkileri şekillendirdiği bir yapı geliştirdi. Modern işçi sınıfı, bu dönemde fabrikalarda örgütlenmeye başladı ve yeni sosyal dinamikler doğdu (Marx, 1867). Bu dönüşüm kapitalist sistemin temel bir sonucu olarak değerlendirilirken, sanayi toplumu sömürü ve sınıf mücadelesi bağlamında ele alındı. İletişim teknolojilerinde de önemli değişiklikler yaşandı. Matbaanın yaygınlaşması ve telgrafın icadı, bilgiye erişimi kolaylaştırdı ve toplumlar arasındaki mesafeleri azalttı. Sanayi devrimi sonrası toplumlar, bilgiye daha hızlı ulaşabilen, kitlesel üretimi ve tüketimi teşvik eden bir yapıya dönüştü.

Dijital ve sanal topluluğun ortaya çıkışı ise 20. yüzyılın sonlarına doğru bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde toplumsal yapının dijitalleşmesine yol açtı. İnternetin icadı ve yaygınlaşması, sanayi sonrası toplumların bilgi toplumlarına dönüşümünü hızlandırdı (Castells, 1996). Bilgi toplumunda üretim ve tüketim, fiziksel mal ve hizmetlerden ziyade bilgi ve dijital içeriklere yöneldi. Bu bağlamda, toplumsal etkileşimler de sanal ortamlarda yoğunlaşmaya başladı. Dijital toplumlar, coğrafi sınırlamaların ötesinde etkileşim kurmayı mümkün kılan ağ tabanlı topluluklarla karakterize edilir. Sanal topluluklar, bireylerin ortak ilgi alanları, değerleri ve hedefleri etrafında bir araya geldiği çevrimiçi platformlar aracılığıyla şekillenmiştir (Rheingold, 2000). Sosyal medya, forumlar ve dijital içerik paylaşım platformları, bireylerin kimliklerini ifade etme ve farklı sosyal gruplara katılma olanaklarını artırmıştır. Dijitalleşme, aynı zamanda ekonomik ve kültürel faaliyetlerin yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. E-ticaret, uzaktan çalışma ve çevrimiçi eğitim, dijital toplumların ekonomik ve sosyal yapılarını dönüştürmüştür. Bununla birlikte, sanal

toplulukların sınırları ve etik boyutları da tartışmaya açılmıştır. Dijital ortamlar, toplumsal bağları güçlendirme potansiyeline sahipken, aynı zamanda bireylerin mahremiyetini tehdit eden bir alan haline gelmiştir (Turkle, 2017).

Özetle, Endüstri devrimi öncesi toplumlar, tarımsal ve yerel bir yapıya dayanırken, sanayi devrimi sonrası toplumlar kentleşmiş, seri üretimle şekillenen ve bireyci bir yapıya evrilmiştir. Dijital çağ, toplumu sanal ve ağ tabanlı bir düzene taşıyarak bilgi paylaşımı ve sosyal etkileşimlerde köklü değişimler yaratmıştır. Ancak bu dönüşüm, yalnızca teknolojik bir değişim değil, aynı zamanda toplumsal normlar, değerler ve ilişkiler açısından da bir yeniden yapılandırmayı beraberinde getirmiştir. Dijital toplumların geleceği, teknolojinin daha fazla entegre olduğu bir yapıya doğru ilerlerken, toplumsal eşitsizlikler, dijital mahremiyet ve etik gibi önemli sorunlarla başa çıkma becerimize bağlıdır. Bu bağlamda, toplumsal yapıların esnek, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde evrilmesi, dijital çağın fırsatlarından tam anlamıyla yararlanmayı mümkün kılabilir. Toplumsal dönüşümlerin her üç aşamasında da bireylerin ve toplumların uyum sağlama kapasiteleri, bu süreçlerin başarısında kilit bir rol oynamıştır.

Endüstri sonrası dijital toplum modelinde internet kullanımı giderek yaygınlaşarak Dünyada hızla yükselmektedir. We Are Social'ın yayınladığı Digital 2024 raporunun görsel 2.1'de gösterilen verilerine göre; Dünyadaki tüm insanların %66'sından fazlası artık internet kullanıyor ve son veriler ile küresel kullanıcı sayısı toplamı 5,35 milyara çıkmaktadır. Ayrıca raporun verilerine göre internet kullanıcıları, 2023'ün başından bu yana 97 milyon yeni kullanıcısı sayısı ile son 12 ayda %1,8 oranında arttığı da görülmektedir (Kemp, 2024). Ek olarak 16 ile 64 yaş arası internet kullanıcılarının %57,6 sı günlük internete mobil cihazlar üzerinden erişirken, %42,4'ü bilgisayar üzerinden kullanmakla birlikte, aynı zamanda toplam dünya nüfusunun %62,3'ü ile 5 milyardan fazla internet kullanıcısı aynı zamanda sosyal medya araçları kullanıcısı da olmaktadır (Görsel 2.1).

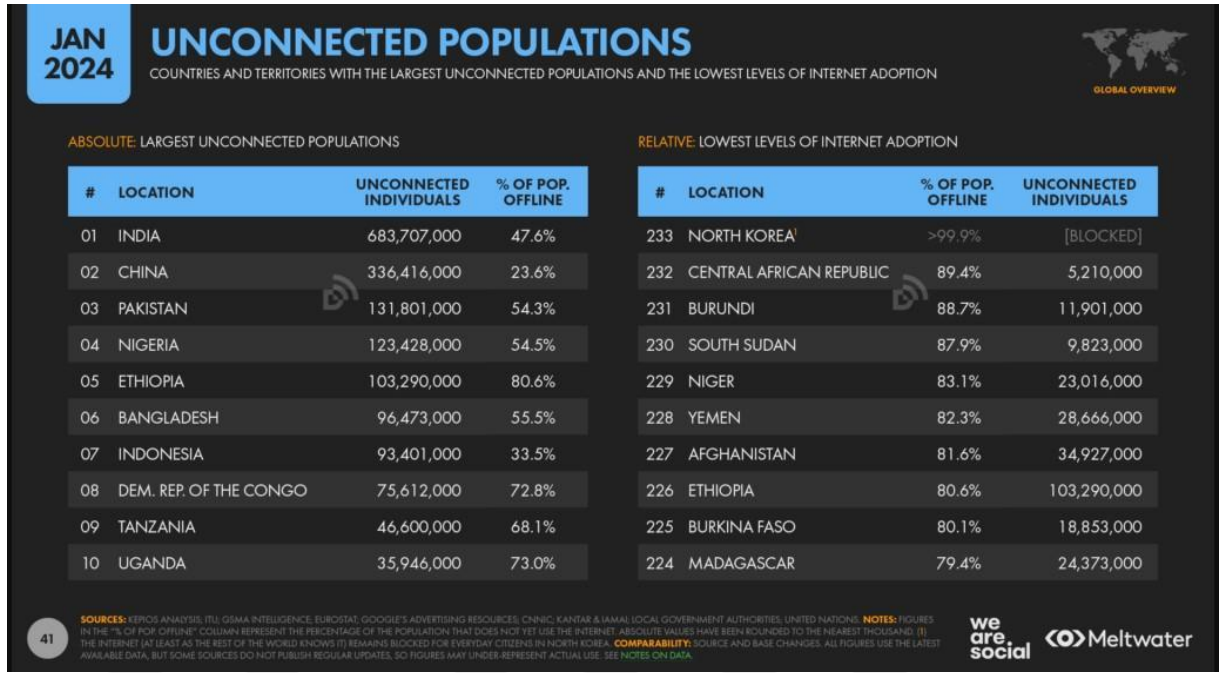


Görsel 2.1 Essential Digital Headlines

Kaynak: Kemp, S. (2024). Digital 2024: Global Overview Report. DataReportal.

<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report> (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Rapora göre internet kullanıcı sayısı dünya genelinde her geçen gün artmakta ve giderek daha fazla insan internet erişimine ulaşarak günün her saati çevrimiçi olabilecek imkana kavuşmaktadır. Ancak bu etkileyici yükselişe rağmen, Görsel 2.1’de yer alan oranlar ve rakamlara bakıldığında dünya genelinde yüzde 33,8 ile 2,7 milyardan fazla insanın çevrimdışı kalmaya devam etmesinin yanında, nüfusunun %47,6’sı ile Hindistan da 680 milyondan fazla, Afrika ülkelerinden Uganda, Kongo ve Etiyopya ise nüfusunun yüzde 70’inden fazla sayıda "bağlantısız" insana ev sahipliği yapmaktadır. Ek olarak, özellikle Afrika ülkeleri neredeyse yüzde 90'lara varan oranlarıyla internetin benimsenmesinin en düşük olduğu bölgeler olmaktadır (Dijital in 2024). Özetle dünya genelinde internet erişiminin yaygınlaştığı sosyal medya kullanımını arttığı kabul edilse de bilhassa gelişmemiş ülkeler olan Afganistan, Yemen ve bazı Afrika ülkelerinde internetin kabul edilme ve benimsenmesi oldukça düşük olmaktadır.



Görsel 2.2 Unconnected Populations

Kaynak: Kemp, S. (2024). Digital 2024: Global Overview Report. DataReportal.

<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report> (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Günümüze kadar gelen her bireyin içerisinde yer aldığı geleneksel toplumsal yapılar ve işleyişleri de internetin yaygınlaşması ile kendi paradigması çerçevesinde bir dönüşüm sürecine girmiştir denilebilir. Sosyal yapılar içerisinde bulunan üstü örtülü sorunlar olabilen olumsuz algılar, kalıp yargılar ve bunların tekrarı ile pekişerek oluşabilen önyargılar artık dijitalleşme ile daha da gün yüzüne çıkmakla birlikte, aynı zamanda İndirgemeci bir yaklaşım olan teknolojik determinizmden uzak iki tarafında birbirini şekillendirdiği bir süreç olarak görülmektedir. Bu olumlu ya da olumsuz toplumsal olgular içerisinde bulunan sosyokültürel yapının etkisiyle ya da teknoloji kaynaklı olarak 2 şekilde de ortaya çıkabilmektedir. Dijital topluluk çağında empatik iletişimden uzak bir şekilde sosyal medya aracı ile işleyen kültürlerarası iletişim çabaları farklı kültürlerin geleneksel toplumsal yapıları içerisinde var olan ve diğer kültürel gruplar hakkında oluşturdukları kalıp yargıların da yeniden üretilmesinde rol oynamaktadır. Empatik iletişimin bileşenlerinden olan karşı tarafın bakış açısı ve hislerinin anlaşılmasını ifade eden *bilişsel boyut*, diğer kişinin ruhsal durumu ile duygularının anlaşılmasını gösteren *duygusal boyut* ile bakış açısının anlaşılmasına yönelik iletişimi ifade eden *davranışsal boyut* ile kurulabilecek iletişim faaliyetleri olumsuz devam etmesini engelleyebilecek iletişim çalışmaları içerisinde yer alabilir. Bütün bu sıralananlar nedeniyle, sanal topluluklar içerisindeki sosyal medya araçları ile de empatik iletişim kazanımı sağlanabileceği ifade edilebilir.

2.1. Sosyal Medyanın Doğuşu ve Gelişimi

Sosyal medya, son yıllarda iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte hayatımızın önemli bir parçası haline gelerek yaşamın her anında kullanılabilen sürekli bağlantıda kalınma ve kendini gösterebilme isteği ile kullanıcıları etkisi altına alan arka planında bilgisayar yazılım kodlarının işlediği ve yakın zamanda da yapay zekâ odaklı yazılımlar vasıtasıyla da gelişip dönüşebilen bir uygulama olarak kendini göstermektedir. Sosyal medya; *“katılımcıların online ortamlarda kendilerini ifade etme, iletişime geçme, gruplara katılma ve bu ortamlara fikir, yorum ve yayınlarıyla katkıda bulunma imkânı sağlayan sosyal içerikli web siteleri”* (Köksal ve Özdemir, 2013: 325) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu nedenle, sosyal medya, internet üzerinde kullanıcıların içerik oluşturup paylaştıkları, diğer içerikler ve kullanıcılar ile her daim iletişime geçebildikleri, sosyal örgütlenme ve gruplaşmaların da olabildiği web siteleri veya mobil uygulamalar olarak da tanımlanabilir (Kaplan ve Haenlein, 2010: 59; Odabaşı ve Aksünger, 2022: 6). Ayrıca, Sosyal medya, kullanıcıların birbirleriyle etkileşime girmesi ve farklı konularda içerik üretip paylaşmasına olanak tanımakla birlikte, aynı zamanda kullanıcıların tercihlerine göre içerik sunan ve her kullanıcının kendisini ifade etmesine de olanak sağlayan bir platformdur (Özdemir, 2020: 50). Çünkü sosyal medya, kullanıcıların ilgi alanlarına göre bağlantı kurmalarını, bilgi, fikir, düşünce, kişisel mesaj ve diğer içerikleri (video, müzik, podcast, haber bülteni vb.) paylaşmalarını sağlamaktadır. Bunun yanında sosyal medyanın bir formu olan sosyal ağ siteleri de kullanıcıların akranları, takipçileri ve genel olarak kamuoyu ile etkileşimde bulundukları platformlar olmaktadır. Dinamik, sürekli bağlantılı, görünürde eşitlikçi olmaya çalışan ve etkileşimli özellikleri ile sosyal medya, aynı zamanda sosyal ağ siteleri, içerik toplulukları, sanal topluluk merkezli örgütlenme projeleri, sanal oyun dünyaları ve dijital sosyal dünyalar gibi farklı türlerde kendini göstermektedir (Kaplan ve Haenlein, 2010: 61-63). Sosyal medya kitle iletişim araçlarının çerçevesi belirlenirken kullanılan ve geleneksel olarak işleyen gönderici, mesaj, hedef kitle ve geri besleme özelliklerinde de dönüşüme neden olarak üç temel değişimi tetiklemiştir, bunlar: (1) kullanıcıların hem hedef kitle hem de mesaj gönderici olduğu pasif izleyicilerden aktif katılımcılara dönüşmesi (Aydın, 2022: 15), (2) iletişim odaklı işleyen pazarının merkezileşmesi ve demokratikleşme çabaları (Çıtak, 2019: 12), (3) pazarlama iletişiminin geleneksel olarak tek yönlü olmaktan çıkarak, çok yönlü ve karşılıklı etkileşim ile diyalogun ön planda olması şeklindedir (Kaplan ve Haenlein, 2010: 63-68; Özdemir, 2020: 20). Bu değişimler aslında sosyal medyanın kitle iletişim araçlarında yarattığı dönüşümü ortaya koymaktadır. Böylece sosyal medya, kullanıcıların hem hedef kitle hem de mesaj gönderici olduğu pasif izleyicilerden aktif katılımcılara dönüşmesine etki etmekle birlikte,

aynı zamanda bu durum, geleneksel kitle iletişim araçlarının sahip olduğu tek yönlü iletişim yapısını da değiştirmiştir.

Kitle iletişim araçlarındaki iletişim yapısının değişimi, internetin geniş bantlı olarak yaygınlaşması ve gelişmesiyle multimedya araçları olarak dönüşerek sosyal medya ortamları şeklinde kendini göstermesi şeklindedir (Doğan ve Karaman, 2022). Bu sosyal medya ortamları; sanal toplumsal gruplar ve bunları harekete geçiren sosyal medya etkileyicileri ile genellikle yaşam tarzı, sağlık, güzellik, moda, seyahat, spor, eğlence, oyun, eğitim, teknoloji, sanat, siyaset, din gibi farklı konularda içerik üretip ve paylaşanları da ortaya çıkarmıştır. Böylece multimedya aracı olan Sosyal medya, aynı zamanda kullanıcıların sosyal medya etkileyicileri (*influencers*) adı verilen bu kişilerden etkilenmesine ve onların tavsiyelerini, eleştirilerini, değerlendirmelerini ve deneyimlerini takip etmesine olanak tanımıştır (Lamberton ve Stephen, 2016: 146; Önem, 2021; Yeşilyurt, 2020). İlk sosyal medya siteleri, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin ve ortak ilgi alanları veya bağlantıları olan kişilerin etkileşime girebileceği sanal toplulukların kurulmasının temellerini atmıştır. "Sosyal medya" terimi, araştırmacılar tarafından ağırlıklı olarak 2010 yılı civarında kullanılmaya başlandı ve bu platformların daha geniş çapta benimsenmesini ve günlük hayata entegre edilmesini kolaylaştırdı. Böylece sosyal ağ siteleri sadece arkadaşlar arasında kişisel etkileşim için bir yer olmaktan çıkıp flört, iş ağı kurma ve tanıtım gibi çeşitli amaçlara yönelik platformlar haline gelmiştir (Aichner vd., 2021).

Sosyal ağ siteleri popülerlik kazandıkça, yeni platformlar ortaya çıktı ve eskileri giderek önemini yitirdi. Bu süre zarfında ortaya çıkan platformlardan ilki denilebilecek olan ve 1997'de faaliyete geçerek kullanıcıların profil oluşturmaya ve başkalarıyla bağlantı kurmasına olanak tanıyan *SixDegrees.com* çevrimiçi sosyal ağ kavramının önünü açarak ardından gelen ve 2002'de erişime açılan *Friendster* ile kullanıcı profilleri kavramı tanıtıldı ve kullanıcıların arkadaşlarıyla bağlantı kurmasına ve yenilerini de oluşturmaya imkân sağladı (Onat ve Aşman Alikılıç, 2008; Lusted, 2011: 8). Bu gelişmeler, 2004'te *Facebook* ve 2006'da *Twitter* olan şimdiki adıyla *X* gibi platformların daha sonraki başarısı için zemin hazırlamış ve bugüne kadar gelişmeye devam eden yeni bir sosyal etkileşim ve içerik paylaşımı çağını başlatmıştır (Kaplan ve Haenlein, 2010; Penni, 2017; Hansen vd., 2020). *SixDegrees* platformu, Facebook tarafından geçilmeden önce özellikle Asya'da yaygın bir popülerlik kazandı. Ardından Şubat 2004'te Mark Zuckerberg ve üniversitedeki oda arkadaşları tarafından *Facebook* Harvard Üniversitesi'ndeki yurt odasında erişime açılmasının yanında, kuruluşundan sonraki bir ay içerisinde Harvard üniversitesi öğrencilerinin nüfusunun yarısı kaydolmuştu (Phillips, 2007; Markoff, 2007). İlerleyen süreçte Facebook onaylanan ağlar

listesini hızla genişleterek daha geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmasını sağladı ve 2005 yılına gelindiğinde Facebook, 800'den fazla kolej ve üniversite ağının yanı sıra lise ağlarına da erişime izin veriyordu (Arrington, 2005). Özetle, başlangıçta yalnızca Harvard Üniversitesi'ndeki öğrencilere açık olan Facebook, hızla diğer kolejlere ve üniversitelere yayıldı ve 2006 yılına kadar genel halka uygun hale geldi. Bunun neticesinde Facebook'un hızlı büyümesi ve sosyal medya alanındaki hakimiyeti, sosyal ağ sitelerinin gelişiminde bir dönüm noktası oldu.

Sosyal medyanın ortaya çıkışı, tarihsel olarak internetin doğuşuyla bağlantılı olarak teknoloji ve toplumdaki birbirine bağlı gelişmelere bağlanabilir. İnternet, bireylerin çevrimiçi iletişim ve etkileşim kurması için altyapı ve bağlantı sağladığından, birkaç önemli gelişme sosyal medyanın evrimini teşvik etmiştir. İlk önemli gelişme, statik web sitelerinden dinamik platformlara geçiş olmuştur (Appel vd., 2020). Bu dinamik platformlar, kullanıcıların içerik oluşturmaya ve paylaşmaya, başkalarıyla etkileşime girmesine ve çevrimiçi topluluklara katılmasına olanak sağlamıştır (Saputra ve Siddiq, 2020). Sosyal medyanın doğuşu, statik web sitelerinden kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği ve etkileşimi teşvik eden dinamik platformlara geçişe kadar izlenebilir. Sosyal medyanın ortaya çıkışı, internetin doğuşu ve evrimine kadar uzanmaktadır. Bugün bildiğimiz şekliyle internet, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında ARPANET olarak ağların geliştirilmesi ve TCP/IP gibi protokollerin oluşturulmasıyla şekillenmeye başlamıştır. Bu ağlar ve protokoller, bilgisayarlar arasında bilgi alışverişi ve iletişim için temel oluşturmuştur (Ryan, 2019: 26-38; Leiner vd., 2009). İnternetin teknolojik olarak gelişiminin tarihsel sürecini ise, *Web 1.0*, *Web 2.0* ve *Web 3.0* olarak üç aşamada incelemek gerekmektedir. *Web 1.0*, 1990'lı yıllarda internetin yaygınlaşmasıyla başlayan ve kullanıcıların statik web sayfalarına erişebildikleri, ancak içerik oluşturamadıkları veya paylaşamadıkları bir aşamadır. Bu aşamada, sosyal medya, e-posta, sohbet odaları, forumlar, bloglar, wikiler ve podcastler gibi sınırlı formlarda mevcuttur. Kişisel yayıncılığın ön planda olduğu kullanıcıların paylaşarak ve ortaklaşa hareket edebildiği sosyal iletişim sistemleri merkezli işleyen *Web 2.0* kavramı ilk kez Tim O'Reilly tarafından ortaya atılarak 2000'li yıllarda internetin hızlanması, mobil cihazların gelişmesi ve web tabanlı uygulamaların ortaya çıkmasıyla başlayan ve kullanıcıların dinamik web sayfalarına erişebildikleri, geri-bildirimlerin olduğu, içerik oluşturabildikleri ve bunları da diğer kullanıcıların geliştirerek paylaşabildikleri bir aşama olarak görülmektedir (Fuchs, 2014: 49). Web'in kurucusu Tim Berners-Lee tarafından adlandırılıp akıllı web olarak tanımlanarak bilgisayar sistemleri ile insan kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçerek iletişim kurdukları kompleks bir süreci gösteren *Web 3.0* ise, 2010'lu yıllarda internetin akıllanması, kullanıcılara özel algoritma sistemlerinin oluşturulmaya başlandığı ve yapay zekanın öncü uygulamalarının gün yüzüne çıkması ile büyük verilerin kullanımı, bulut bilişimin, artırılmış gerçekliğin, sanal

gerçekliğin, blok zincirinin ve diğer dijital teknolojilerin devreye girmesiyle başlayan ve kullanıcıların “*semantik web*” sayfalarına erişebildikleri, içerik oluşturabildikleri, paylaşabildikleri, işleyebildikleri, öğrenebildikleri ve geliştirebildikleri bir aşamadır (Coşan, 2022; Ersöz, 2020; Özden, 2022). Ancak güncel olarak 2020 yılı itibarıyla web’in gelişimi ile ilgili olarak literatürde web’in sınıflandırmasının yapıldığı tabloların değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıktığı için güncellenerek son bir aşama olarak eklenen Tablo 2.1 de görüleceği üzere “*simbiyotik web*” olarak adlandırılan *Web 4.0* eklenmiştir. *Web 4.0* ile birlikte artık OpenAI¹ şirketinin ürünleri ile daha da yaygınlaşan ve yapay zekanın internet temelli işleyen her türden araçlarının uygulamalarında yer alarak dezenformasyon kaynaklı yeniden oluşturulmuş yapay zeka videoları, fotoğrafları ve haberleri, yapay zekalı kullanıcı tarafından üretilen sosyal medya içerikleri ve yapay zekalı araştırma makaleleri gibi kullanıcıların artık, gerçek olmayan yapay zeka kullanıcıları ile etkileşime girdiği, onlardan etkilendiği ve onların içeriklerini deneyimleyip paylaştığı bir internet sürecini getirmiştir.

Tablo 2.1 Web Gelişim Süreci

Özellikleri	Web 1.0 (Monolog)	Web 2.0 (İnteraktif Web)	Web 3.0 (Semantik Web)	Web 4.0 (Intelligent Web)
Aktif Yıllar	1990-2000	2000-2010	2010-2020	2020-2030
İletişim Şekilleri	Doküman Üzerinden Yayın	İnsan Odaklı olarak İnteraktif iletişim	Bilgi Odaklı olarak Her yerden Çevrimiçi	Yapay Zekâ Odaklı Sanal gerçeklik
Enformasyon	Statik (Durağan) Bilgiler.	Dinamik (Değişken) Bilgiler	Taşınabilir ve Kişiselleştirilebilir Bilgiler	Veri tabanından faydalanarak Sanal Üretilmiş Bilgiler
Kullanım Şekli	Kişisel Web Sayfaları	Bloglar/Wikiler, Alışveriş siteleri ve Sosyal Medya	Kullanıcı tercihlerine göre Dosya Akışları	Kullanıcıya özel Algoritmalarla Yapay zekalı sürekli değişen Dosya Akışları
İçerik Üretim Şekli	Eğlence	Yayıncılık	Yaratıcılık	Yapay Zekâ Üretimli Yaratıcılık
Etkileşim Şekilleri	Statik Web sayfaları	Web Uygulamaları	Akıllı Uygulamalar	Yapay Zekalı Uygulamalar

Kaynak: Sharma, 2022

¹ Araştırma ve patentlerini halka açık bir şekilde sunan Yapay zekâ araştırma şirketi olarak 2015 yılı sonlarına doğru ABD’nin San Francisco şehrinde kurulmuştur. GPT-3 ile ChatGTP gibi ürünleri yapay zekâ uygulamalarının miladı olmuştur.

Özetle, sosyal medya araçları zaman içinde internete erişim şekilleri ve kullanımlarının gelişimiyle bağlantılı olarak ortaya çıkmış ve dönüşüm sağlayarak dijital ortamımızın da şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Appel vd., 2020). Sosyal medya, çevrimiçi iletişim ve bağlantı için temel sağlayan 1980'lerin sonlarında internetin ortaya çıkışına kadar izlenebilmekle birlikte, aynı zamanda bu erken aşamada, sosyal medya platformlarının nispeten basit ve öncelikle e-posta iletişimi ve çevrimiçi forumlara odaklandığı düşünüldüğünde, zamanla e-posta ve anlık mesajlaşma gibi araçların popülerlik kazanmaya başlaması ve insanların birbirleriyle gerçek zamanlı olarak bağlantı ve iletişim kurmasının da önünü açmıştır. İlerleyen süreçte, sosyal medya kavramı, 2004 yılına gelindiğinde internet teknolojinin gelişmesiyle, özellikle de Web 2.0 teknolojisinin kullanılmaya başlanmasıyla kendini göstermektedir (Fuchs, 2014: 49). Web 2.0 teknolojisi, statik web sitelerinden kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği ve etkileşimi teşvik eden dinamik platformlara geçişi kolaylaştıran bir alt yapı sağlamıştır. Bu yüzden Kaplan ve Haenlein sosyal medya kavramını, *“Web 2.0’in teknolojik ve fıkırsel temelleri üzerine kurulmuş, kullanıcı tarafından oluşturulmuş içeriğin yaratılmasına ve karşılıklı değişime izin veren internet tabanlı uygulamalar grubu”* (Kaplan ve Haenlein, 2010: 63-68) şeklinde web 2.0 kapsamı içerisinde tanımlamaktadır. Böylece, Facebook, X ve YouTube gibi sosyal medya platformları bu dönemde ortaya çıkmış ve kullanıcıların kişisel profiller oluşturmaya, fotoğraf ve video paylaşmasına ve başkalarıyla gerçek zamanlı olarak etkileşime girmesine de olanak sağlamıştır (Pant vd., 2020; Fuchs, 2015: 13; Scott, 2010: 38). Ancak, bugün bildiğimiz şekliyle kullanımı olan sosyal medyanın ortaya çıkışı, 2000'lerin başında MySpace ve Friendster gibi sosyal ağ sitelerinin yükselişine bağlanabilir (Boyd ve Ellison, 2007; Toor, 2020). Çünkü, bu platformlar, kullanıcıların profil oluşturmaya, arkadaşlarıyla bağlantı kurmasına ve fotoğraf, video ve mesaj gibi içerikleri paylaşmasına olanak sağlamıştır. Bu sosyal ağ siteleri popülerlik kazandıkça, daha gelişmiş ve uzmanlaşmış sosyal medya platformlarının geliştirilmesinin temeli atılmıştır. Sosyal medyanın evrimindeki önemli kilometre taşlarından biri olarak 2004 yılında Facebook'un piyasaya sürülmesiyle birlikte facebook'un lansmanı, haber akışları, durum güncellemeleri ve gönderileri *"beğenme"* ve *yorum yapma* gibi özellikler getirdiği için sosyal medyanın gelişiminde bir dönüm noktası olmuştur. Bu özellikler, insanların çevrimiçi etkileşim kurma ve içerik paylaşma biçiminde devrim yaratarak kullanıcı katılımında ve sosyal medya platformlarının genel popüleritesinde önemli bir artışa yol açmıştır (Appel vd., 2020). Örneğin, AOL Instant Messenger ve MSN Messenger gibi mesajlaşma platformları, kullanıcıların gerçek zamanlı konuşmalar yapmasına ve medya dosyalarını paylaşmasına olanak tanımıştır. Bunlar arasında mesajlaşma

platformları, çevrimiçi forumlar ve belirli ilgi alanları etrafında düzenlenen eş zamansız çevrimiçi sohbetler yer almaktadır. Akıllı telefonların ortaya çıkışı da sosyal medyanın gelişmesinde ve büyümesinde diğer dönüm noktalarından biri olmuştur. Akıllı telefonun icadı, özellikle de Apple'ın 2007'de ilk iPhone'unu piyasaya sürmesiyle, sosyal medyayı masaüstü ve dizüstü bilgisayarların ötesine taşıdı ve özellikle de Apple'ın iPhone'u, sosyal medyayı her zaman ve her yerden mobil bir şekilde ulaşılabilmenin sağlandığı, dünya çapında milyonlarca insanın eline getirecek gelişmenin önünü açtı (Walls ve Vie, 2018; Baatarjav ve Dantu, 2011; Kaplan ve Haenlein, 2010; Appel vd., 2020). Ek olarak sosyal medya ile ticari işletmeler, müşterilerine yeni, daha basit etkileşim yöntemleri ile mal ve hizmet satın almanın yeni yollarını sunarak bu yeni tüketici hareketliliğinden de yararlandı. Bilhassa 1980 ve 1990'larda ortaya çıkan bu platformlar, kullanıcılara bağlantı kurma ve bilgi paylaşma alanı sağladı. CompuServe ve Prodigy gibi bu ilk platformlar, kullanıcıların arkadaşlarıyla, iş arkadaşlarıyla, aile üyeleriyle ve yüz yüze asla tanışamayacakları benzer fikirlere sahip kişilerle dijital olarak bağlantı kurmasına olanak tanıdı. İlk başlarda sosyal medya, son kullanıcıların başkalarıyla dijital olarak bağlantı kurmasına ve çevrimiçi topluluklar oluşturmalarına yardımcı olmak için vardı. Ancak, sosyal medyada kullanımı, yaygınlaşması ve yeni uygulamalarının ortaya çıkmasında gerçek anlamda devrim yaratan akıllı telefonun icadı ve gelişimi olmaktadır.

Sonuç olarak, sosyal medyanın öncülleri olarak görülen, ilan tahtası hizmetleri ve çevrimiçi topluluklar gibi ilk dijital iletişim biçimlerine dayanmakla birlikte, aynı zamanda sosyal medyanın ortaya çıkışı ve gelişimi de sosyal ağ sitelerinin doğuşuna bağlanabilir. MySpace ve Friendster gibi bu siteler 2000'li yılların başında popülerlik kazanmış ve günümüzün sosyal medya ortamının temellerini atmıştır. 2000'li yılların başında kurulan MySpace, başlangıçta müzik paylaşımına odaklanmış ve kısa sürede dünya çapında en popüler sosyal medya sitelerinden biri haline gelmiştir. Bu ilk sosyal ağ siteleri, dünyada baskın ve en yaygın kullanılan sosyal medya platformu haline gelecek olan Facebook'un gelişiminin önünü açmıştır (Appel vd., 2020; Vrabie, 2014; Dhingra ve Mudgal, 2019; Squires, 2016). Ardından bir sonraki gelişme olan akıllı telefonların ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal medya önemli bir dönüşüm geçirerek mobil sosyal medya uygulamalarının gelişiminin önünü açmıştır. Sosyal medya platformlarına hareket halindeyken erişebilme yeteneği, insanların birbirleriyle bağlantı kurma ve etkileşim kurma biçiminde devrim yaratarak dönüştürmüştür. Artık günümüzde sosyal medya'nın masaüstü bilgisayarlarla sınırlı kalmayarak, mobil cihazlar aracılığıyla da her zaman ve her yerden erişilebilir hale geldiği görülmektedir. Bu dijital evrimsel süreç, görüntülerin ve videoların birincil iletişim biçimi

haline geldiği Instagram, Snapchat ve TikTok gibi son dönemlerde çıkan yeni sosyal medya platformlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Böylece bu platformlar daha genç bir demografiyi cezbederek sosyal medyanın erişiminin her geçen gün daha da genişlediği bir süreci de beraberinde getirmiştir. Bütün bunlarla birlikte genç kullanıcıların daha da yaygınlaşması ve artması ile sosyal medyanın yeni uygulama araçlarının ortaya çıkması, artık geleneksel medyadan bilgi ve haber alma alışkanlıkları ve kullanımlarını da değiştirerek sosyal medya araçlarının yeni medya ortamı olmasını da doğurmuştur.

2.1.1. Sosyal Medya Araçlarının Medya Boyutu

Sosyal medyanın ortaya çıkışı, geleneksel medya araçlarını etkileyerek bilginin yayılma ve tüketilme biçimini de dönüştürmüştür. Geleneksel anlamda medya kavramı, içeriğin firmalar veya medya kuruluşları tarafından üretildiği gazete, dergi, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarının yerleşik iletişim biçimlerini ifade etmektedir (Manyam ve Padma, 2018). Bu medya kuruluşları, bilgi sunmak için yapılandırılmış ve kontrollü bir yaklaşım izlemektedir (Diao ve Zhao, 2023). Medya kelimesinin kökenine inildiğinde “*araç*” anlamına gelerek, “*bir araç anlamında medya, yazılı basın, radyo ya da televizyon gibi iletişim araçları olarak tanımlanırken, bu teknolojilerden bir veya daha fazlasını büyük sayıda insanla iletişim kurmak üzere kullanan geniş ölçekli organizasyonlar toplamı biçiminde de ifade edilebilir.*” (Marshall, 1999: 484) şeklinde tanımlamak mümkün olmaktadır. Öte yandan, sosyal medya platformları, bireylerin içerik oluşturma, paylaşma ve içerikle etkileşime girme özgürlüğüne sahip olduğu, kullanıcı tarafından oluşturulan içerikle karakterize edilir. Sosyal medya ile geleneksel medya arasındaki bu temel fark, sosyal medyanın yeni medya olarak değerlendirilmesinde farklı bir yaklaşım gerektirmektedir. Sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirirken, onu geleneksel medya ile karşılaştırmak önemlidir. Geleneksel medya yukarıdan aşağıya bir yaklaşıma dayanır ve bilgi medya kuruluşlarından izleyicilere doğru akar. Buna karşın sosyal medya, bireylerin bilginin yaratılması ve yayılması sürecine aktif olarak katıldığı daha merkezi olmayan ve katılımcı bir yaklaşıma olanak tanır. Kontrol ve katılımdaki bu değişim, sosyal medyanın yeni medya olarak değerlendirilmesinde kilit bir faktördür. Ayrıca, sosyal medya platformları geleneksel medyaya kıyasla daha yüksek düzeyde etkileşim ve katılım sağlamaktadır. Sosyal medya platformlarında kullanıcılar gerçek zamanlı olarak yorum yapabilir, beğenebilir, paylaşabilir ve içerikle etkileşime geçebilir. Bu etkileşim ve katılım düzeyi, bir topluluk duygusunu teşvik eder ve anında geri bildirim ve yanıt verilmesine olanak tanır. Ayrıca, sosyal medya içeriğin özelleştirilmesine ve kişiselleştirilmesine olanak tanır. Kullanıcılar kendi akışlarını

düzenleyebilmekte ve hangi bilgileri göreceklerini seçerek daha özel ve kişiselleştirilmiş bir deneyim yaratabilmektedir. Bunun aksine, geleneksel medya genellikle herkese uyan tek bir yaklaşım izler ve içerik geniş bir kitleye yayınlanır. Kısaca, sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirmek aslında, kontrol ve katılım, etkileşim ve katılım, içeriğin kişiselleştirilmesi ile özelleştirilmesi açısından geleneksel medya ile karşılaştırmayı içerir (Dawot ve Ibrahim, 2014; Carr ve Hayes, 2015).

Yeni medya olarak sosyal medya, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği, bilgi akışının merkezileştirilmesini, yüksek etkileşim ve katılımı ve içeriğin özelleştirilmesini kapsayan çok yönlü bir kavramdır (Wang vd., 2021). Genel olarak, sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirmek, kullanıcı tarafından oluşturulan içerik, merkezi olmayan bilgi akışı, yüksek etkileşim, katılım ve içeriğin özelleştirilmesi gibi benzersiz özelliklerini tanımayı kapsamakla birlikte aynı zamanda kontrol ve katılımındaki değişim, daha yüksek etkileşim ve katılım düzeyi ve içeriği özelleştirme yeteneği gibi geleneksel medyadan temel farklılıklarını tanımayı içermektedir (Dawot ve Ibrahim, 2014; Wang vd., 2021). Sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli husus da haber ve bilgi almayı sağlayan medya boyutudur. Medya boyutu, bilginin sunulduğu ve erişildiği çeşitli biçim ve kanalları ifade etmektedir. Ancak geleneksel medya söz konusu olduğunda, boyut genellikle bir gazetenin boyutu veya televizyon ve radyodaki yayın süresi gibi ortamın fiziksel kısıtlamalarıyla sınırlıdır. Bu sınırlama, paylaşılabilecek içeriğin miktarını ve izleyiciye sunulma şeklini etkilemektedir. Bu nedenlerle, sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirirken, geleneksel medyadan temel farklılıklarını kabul etmek önemlidir (Hansen vd., 2020). Sosyal medya, kullanıcı tarafından oluşturulan içerik için bir platform sağlayarak bireylerin bilginin oluşturulmasına ve yayılmasına aktif olarak katılmasına olanak tanır. Bilgi akışının bu şekilde merkezileştirilmesi, kullanıcılara tükettikleri içerik üzerinde daha fazla kontrol ve sahiplik hissi vermektedir (Wang vd., 2021). Öte yandan, sosyal medya platformları daha çeşitli bir medya boyutu sunmaktadır. Kullanıcılar içeriğe metin, resim, video, canlı yayın ve etkileşimli özellikler gibi çeşitli formatlarda erişebilmektedir. Medya boyutundaki bu çok yönlülük, izleyiciler için daha sürükleyici ve dinamik bir deneyim sağlayarak içerikle daha zengin ve daha ilgi çekici bir etkileşime olanak tanır. Ayrıca, sosyal platformlardaki medya boyutu, içeriğin farklı cihazlar ve teknolojiler üzerinden erişilebilirliğini de kapsamaktadır. Kullanıcılar akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar ve diğer bağlı cihazlar üzerinden sosyal medya içeriğiyle etkileşime geçebilmekte, bu da daha geniş bir erişim ve daha esnek bir bilgi tüketimi sağlamaktadır. Medya boyutunu göz önünde bulundurmak, içeriğin sunulduğu ve erişildiği çeşitli biçim ve

kanalları vurguladığı ve nihayetinde izleyicilerin bilgiyle etkileşim kurma biçimini etkilediği için sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Buna ek olarak, medya boyutu, sosyal medya platformlarının geleneksel medyaya kıyasla sunduğu etkileşim ve katılım düzeyini de kapsamaktadır (Hansen vd., 2020). Genel olarak, sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirirken, çeşitli medya boyutunu, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği ve çeşitli cihazlar üzerinden bilgiye erişme ve tüketme becerisini göz önünde bulundurmak oldukça önemlidir. Ancak, sosyal medyanın yeni medya olarak değerlendirilmesi sadece medya boyutunun ötesine geçmemekte, aynı zamanda üretici ve tüketici nüfusunun büyüklüğü, etkileşim hızı, temel unsurların türü ve kontrolü, bağlantı türleri ve içeriğin kalıcılığı gibi diğer faktörler de yeni bir medya biçimi olarak sosyal medyanın benzersiz özelliklerini ve etkisini anlamada oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, sosyal medyayı yeni medya olarak değerlendirmek, içerik sunumu ve erişiminin çeşitli biçimlerini ve kanallarını içeren medya boyutunun yanı sıra geleneksel medyaya kıyasla etkileşim ve katılım düzeyini de dikkate almayı içerir (Hansen vd., 2020).

Sosyal medya araçları modern gazetecilikte çok önemli bir rol oynamakta, gazetecilerin bilgi toplama, izleyicilerle etkileşim kurma ve haber yayma yöntemlerini dönüştürerek önemli ölçüde etkilemiş, yeni boyutlar ve zorluklar ortaya çıkarmıştır. Gazeteciler *Twitter (X)* ve *Facebook* gibi sosyal medya platformlarını kaynakları izleme, bilgi toplama, haber üretme, yayma, izleyici etkileşimi ve kaynak doğrulamak gibi çeşitli amaçlarla giderek daha fazla kullanmaktadır (Thurman, 2017; Powers ve Vera-Zambrano, 2017). Bu araçlar gazetecilere bireysel kamu paylaşımlarına erişim sağlayarak kamuoyunu temsil etmelerine ve trend olan konular hakkında haber yapmalarına olanak tanır (McGregor, 2019; Dubois vd., 2020). Ayrıca, sosyal medyanın gazetecilikte kullanımı, çevrimiçi tacizle ve siber zorbalıkla başa çıkmak için stratejilerin geliştirilmesi ve sosyal medyanın iletişim ve bilgi paylaşımı için haber odalarına entegre edilmesi gibi yeni uygulamaların benimsenmesine yol açmıştır. (Chen vd., 2018; Alsrudi, 2019). Dahası, sosyal medya gazetecilerin bilgi bulmasına, iletişim kurmasına, güncel kalmasına, içerik paylaşmasına ve tartışmalara katılmasına olanak tanıyarak haber üretimi için vazgeçilmez hale gelmiştir (Mansour, 2016). Gazeteciler artık yeni adı ile X olan twitter gibi platformlar aracılığıyla, gazeteci olmayanları retweet ettikleri veya kullanıcılara yanıt verdikleri, daha etkileşimli bir haber ortamını teşvik ederek daha kolay yollarla halkla karşılıklı etkileşim kurmalarıyla birlikte, aynı zamanda bu gibi sosyal medya platformları gazeteciler tarafından haber yaymak, çıktılarını tanıtmak içinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Zulqarnain vd., 2020; Jerónimo vd., 2020). Ek olarak, sosyal medya gazeteciler için doğrulama sürecini kolaylaştırırsa da kaynak güvenilirliğinin

değerlendirilmesinde yeni zorluklar da ortaya çıkarmaktadır (Fletcher vd., 2020). Çünkü gazeteciler sosyal medyayı kullanırken ikilemlerle karşı karşıya kalmakta, bilgi yayınlamak ve etkileşimde bulunmak, gerçeklere bağlı kalmak ve görüş bildirmek, kişisel bilgileri paylaşmak ve profesyonelliği sürdürmek ile kendilerini örtük veya açık bir şekilde tanıtmak arasında denge kurmak zorundadır (Kristensen ve From, 2018). Böylece sosyal medyanın benimsenmesi, gazetecilerin haberlerde kamuoyunu temsil etme biçimlerini de etkileyerek gazetecilik rutinlerini şekillendirmiştir ve sosyal medya kaynaklarının güvenilirliği, gazetecileri doğrulama için insan yargısını otomatik araçlarla birleştiren hibrit yaklaşımları da benimsemeye sevk etmiştir (Fletcher vd., 2020; McGregor, 2019). Gazetecilerin sosyal medya faaliyetleri ile izleyici algıları arasındaki ilişki, sosyal medyada kendini ifşa etmenin ve etkileşimin izleyicilerin gazetecilere yönelik algılarını hem kişisel hem de profesyonel boyutlarda etkileyebileceğini ve bunun da haber ürünlerine yönelik algıları etkileyebileceğini göstermiştir. Böylece, sosyal medya araçlarının kullanımı gazeteciler arasında şeffaflık, kapı tutma rolleri ve profesyonel meslek kimliği ile ilgili sorunları da gündeme getirmiştir (Wihbey vd., 2018; Lee, 2015).

Sonuç olarak, sosyal medya araçları modern gazetecilik pratiklerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve gazetecilere kitlelerle etkileşim kurmak, bilgi bulmak, kaynakları doğrulamak ve haberleri yaymak için yeni yollar sunmuştur. Sosyal medya gazeteciler ve izleyicileri arasındaki ilişkiyi yeniden şekillendirmiştir. Sosyal medya araçlarının gazetecilik pratiklerine entegrasyonu, geleneksel norm ve uygulamalarda değişikliklere yol açarak gazetecileri yeni rol ve sorumluluklara uyum sağlamaya zorlamıştır (Jukes, 2019). Bu araçlar gazeteciler için fırsatlar sunarken, çevrimiçi taciz, siber zorbalık ve kişisel ifade ve profesyonellikle ilgili ikilemlerin üstesinden gelme ihtiyacı gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Ancak olumsuzluklara rağmen gazeteciler, sosyal medya platformlarından yararlanarak haberlerini geliştirebilir, daha geniş kitlelere ulaştırabilir ve gelişen medya ortamına uyum sağlayabilir hale gelmiştir. Sosyal medya araçlarının gazetecilik boyutlarını anlamak, gazetecilerin gazetecilik standartlarını ve güvenilirliğini korurken bu platformları etkili bir şekilde kullanmaları için oldukça önemli olmaktadır.

Özetle, sosyal medyanın, içerik sunumu ve erişiminin çeşitli biçim ve kanallarını içeren medya boyutuna dayalı olarak yeni medya olarak değerlendirilmektedir. Buna ek olarak, sosyal medyanın yeni medya olarak değerlendirilmesi, haber değeri taşıyan içeriğin firmalar ya da haber üretici kurumlardan ziyade kullanıcılar tarafından kolektif olarak oluşturulduğu ve mesaj üreticisi olarak kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğinde dikkate alınmasının gerektiği bir süreci beraberinde getirmiştir.

2.1.2. Sosyal Medyanın Kullanıcı Boyutu ve Etkileri

Sosyal medyanın kullanıcı boyutu, bireylerin çevrimiçi platformlara aktif olarak katılması, profil oluşturma, içerik paylaşması ve diğer kullanıcılarla tartışmalara ve etkileşimlere girmesi ile karakterize edilir (Appel vd., 2020). Sosyal medyanın kullanıcı boyutu, bu platformlarla etkileşime giren bireylere ve topluluklara odaklanmaktadır (Hansen vd., 2020). Kullanıcılar, çeşitli şekillerde aktif olarak katılarak ve bu platformlardaki içeriği ve etkileşimleri şekillendirerek sosyal medyanın merkezinde yer almaktadır. Kullanıcıların, sosyal medya da çeşitli rolleri bulunmaktadır. Bunlar; *yaratıcılar*, *küratörler* *tüketiciler*, *işbirlikçiler* ve bağlayıcılar şeklindedir. *Yaratıcılar* olarak kullanıcılar orijinal içerik üretir ve yeni medyanın oluşturulmasına katkıda bulunur. Blog yazıları yazabilir, videolar oluşturabilir, fotoğraf çekebilir veya grafik tasarlayabilirler (Hansen vd., 2020; Zeitzoff, 2017; Hacker vd., 2017). *Küratörler* olarak sosyal medya kullanıcıları çeşitli kaynaklardan içerik toplayıp arşivleyip, ardından onları düzenleyerek bir sergileyici misali başkalarıyla dijital olarak paylaşır (Hansen vd., 2020). Kullanıcılar aynı zamanda başkaları tarafından oluşturulan içerikleri tüketen ve bunlarla etkileşime giren *tüketiciler* olarak da kendini göstermektedir. Kullanıcılar, blog gönderilerini okuyabilir, videoları izleyebilir, resimleri görüntüleyebilir veya podcastleri dinleyebilirler. *İşbirlikçi* olarak, sosyal medya kullanıcılar aktif olarak tartışmalara katılır, gönderilere yorum yapar ve paylaşılan projelere veya içeriğe katkıda bulunur. Wiki özellikli (bilgi verici) sayfalar üzerinde iş birliği yapabilir, forumlara veya grup tartışmalarına katılabilir veya iş birliğine dayalı bloglara katkıda bulunabilirler. Ek olarak, kullanıcılar sosyal medyada bağlayıcılar olarak hareket eder, başkalarıyla bağlantılar kurar ve sürdürür, ağlar ve topluluklar oluşturur. Bunu diğer kullanıcıları takip ederek, arkadaş ekleyerek, gruplara veya topluluklara katılarak ve diğerleriyle sohbetler edip etkileşimlerde bulunarak yapmaktadır (Manyam ve Padma, 2018).

Sosyal medyada kullanıcılarının davranış boyutlarını incelemek, aynı zamanda bireylerin sosyal medya platformları ile nasıl etkileşim kurduğunu analiz etmenin ve anlamının farklı yollarını da temsil etmektir. Bu boyutlar, kullanıcı davranışını karakterize etmek için yol gösterici olmaktadır ve şunları içermektedir: (1) bir kullanıcının sosyal bir ağda ne kadar aktif olduğunu ifade eden ve genellikle gönderi, yorum, beğeni ve paylaşım sayısı ile ölçülen *Etkinlik Düzeyi*, (2) Bir kullanıcı tarafından yayınlanan bilgi veya içeriğin başkaları için yararlı, doğru veya ilgi çekici olma derecesini gösteren *içerik kalitesi*, (3) kullanıcıların ağ içinde nasıl bağlantılı olduğunu ifade ederek metriklerle ölçülen *Ağ yapısı*, (4) metin, resim, video, bağlantı gibi kullanıcıların yayınladığı içerikleri ifade eden *içerik türü*, (5) kullanıcıların diğerleriyle ne ölçüde etkileşime girdiği, ne sıklıkla sohbet başlattığı veya aldığı

yanıtları gösteren *kullanıcı etkileşimi*, (6) sosyal medya kullanıcısının dikkatinin ağ içerisindeki farklı konulara yada konuşmalara ne kadar dağıldığı durum olan *odak dağılımı*, (7) herhangi bir sosyal medya kullanıcısının sosyal ağa ne sıklıkta katkıda bulunduğu durum olan *Katılım sıklığı*, (8) sosyal medyada içerik üreticisi konumunda bulunan kullanıcıların başkaları tarafından sorulan sorulara ne sıklıkla yanıt verdiği *Cevapla İlgili Davranış*, gibi sıralanan bu boyutlar, sosyal medya araştırmacıları ve kurumsal şirketler tarafından pazarlama, bilgi yayma ve kişiselleştirilmiş kullanıcı deneyimleri oluşturma gibi çeşitli uygulamalardan faydalanabilmek ve kullanıcı davranışlarını anlamlandırmak amacıyla kullanılmaktadır (Hacker vd., 2017; Hansen vd., 2020). Sosyal medyanın, kullanıcılar üzerinde çok yönlü bir etkiye sahip olduğu ve bireylerin hayatlarının çeşitli yönlerini etkilediği şeklinde sosyal medyanın kullanıcılar üzerindeki etkisini araştıran oldukça fazla çalışma Literatürde bulunmaktadır. Bunlar;

Sosyal medya bağımlılığının bireyler açısından öz saygının azalması yoluyla ruh sağlığının bozulmasına yol açabileceği görülmektedir (Hou vd., 2019). Öte yandan, sosyal medyanın algılanan değeri, kullanıcıların kimlik ve aidiyet duygusunu geliştirerek sosyal medyayı duygusal olarak kullanmalarını olumlu yönde etkileyebilmektedir (Wang vd., 2021). Ayrıca, sosyal medya etkinliği sayesinde, dijital ortamlardan kaynaklı olan gelişmeleri ve haberleri öğrenebilme fırsatları ve çeşitli bilgiler sağlayarak bireylerin kariyerleri ile ilgili algılarını da etkilemektedir (O'Connor vd., 2021). Bütün bunların yanında, kullanıcıların sosyal medyaya katılımı ile algılanan fayda ve değeri artırarak sosyal medya kullanımının genel olumlu etkisine de katkıda bulunmaktadır (Yang vd., 2021). Ancak, sosyal medyanın etkisi yalnızca olumlu değildir. Örneğin; sosyal medyanın özerklik üzerinde olumsuz etkileri olabileceği ve kullanıcıların bağımsızlığının potansiyel olarak sınırlandırılabilceği de tespit edilmiştir (Sahebi ve Formosa, 2022). Ayrıca, sosyal medya ve araçların yaygın kullanımı, bağımlılık durumlarında zihinsel ve davranışsal bozukluklar da dahil olmak üzere hem olumlu hem de olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Sosyal medya, tüketici davranışlarının şekillenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal medya reklamlarının tüketici satın alma davranışını güçlü bir şekilde etkileyebildiği gözlemlenmekle birlikte, aynı zamanda sosyal medyanın e-ticaret sektöründeki kullanıcı etkisinin önemini de vurgulamaktadır (Gaurav ve Ray, 2020). Psikoloji ve sosyoloji temelli yürütülen diğer çalışmalarda ise, sosyal medya gençler arasında kendinden yaşça büyük kişilerle ilişkiyi cazip hale getirme, aynı anda birden fazla kişi ile beraber olma, ilişki ile uyuşturucu ve bağımlılık yapıcı madde ve alkol alımı gibi riskli cinsel davranışlar olarak tanımlanan toplum içindeki sosyal davranış kalıplarını etkilemektedir (Adegboyega, 2019). Ayrıca, sosyal medya kullanıcılara belirli

çerçevede önyargılı bilgiler sunup, bunların hızlı bir şekilde yayılmasını sağlayarak toplum içindeki siyasi kutuplaşmayı da tetiklemektedir (Rosyadi ve Eriyanto, 2019). Sosyal medya, pazarlama iletişimi açısından da çeşitli alanlardaki kullanıcılar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Alan yazındaki araştırmalar, sosyal medyanın karmaşık satın alma davranışını etkilediğini ve algının bu ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir (Zahoor ve Shah, 2024). Bu yüzden sosyal medya, kullanıcıların karmaşık satın alma davranışı ve algısı üzerinde olumlu ve oldukça önemli bir etkiye sahip olmakla birlikte, aynı zamanda uzun süreli sosyal medya kullanımı bir moderatör işlevi görerek bu ilişkileri de geliştirmektedir. Ayrıca, sosyal medya pazarlaması sayesinde sosyal etkileşim ile algılanan kalitenin Apple firmasının iPhone markalı telefon kullanıcıları arasında marka sadakatinin şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak olumlu yönde etkilemekte ve markaya yönelik bağlılığı, ilişkileri ve sadakati artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Simatupang ve Purba, 2023). Bununla birlikte, aşırı veya dengesiz sosyal medya kullanımı sosyal etkileşimleri ve ruh sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu yüzden sosyal medya kullanımının akıllıca yönetilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Sutikno ve Basit, 2023). Çünkü bu çalışmaya göre sosyal medyanın öğrencilerin sosyal etkileşimleri üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmakla birlikte, aynı zamanda sosyal medyanın aşırı veya dengesiz kullanımı, yüz yüze iletişimi ve ruh sağlığını da etkilemektedir. Diğer bir çalışmada, sosyal medya platformları sağlık bilgilerinin yayılması için kullanılmakta ve salgın dönemindeki Covid-19 gibi sağlık krizleri sırasında kullanıcıların kaygılarını, öz yeterliliklerini ve koruyucu davranışlarını etkilemektedir (Handayani vd., 2023). Sosyal medyaya aktif katılım kaygıyı artırabilirken, pasif katılımın ise, öz yeterliliği ve koruyucu davranışları artırdığı görülmektedir. Dijital iletişim ile gelen toplumdaki değişimi ve olumsuz etkileri gösteren son çalışma ise, Pakistan'daki gençler üzerine yürütülerek sosyal medya platformlarının yüz yüze iletişimin azalmasına neden olduğu, siber zorbalık gibi yeni sorunlarında ortaya çıkmasını ve gençler üzerinde olumsuz psikolojik etkilere yol açmıştır (Rustam vd., 2023). Sosyal medya, yüz yüze iletişimin yerini alarak kullanıcıları etkilemekte, sosyal etkileşim sorunlarına, içerikleri kaçırma korkusuna, siber zorbalığa yol açarak anksiyete, depresyon ve düşük öz saygıya da neden olmaktadır.

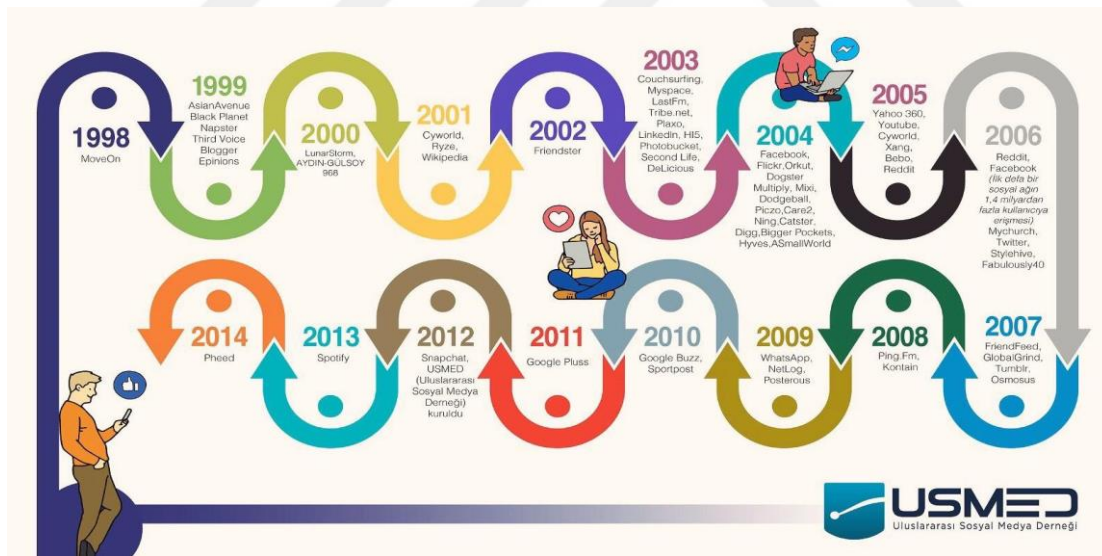
Bütün bu bulgular, sosyal medyanın kullanıcılar üzerindeki çeşitli etkilerini vurgulamakta ve olumlu sonuçlar oluşturabilmesi için kullanımına dengeli bir yaklaşım gerektirmektedir. Sonuç olarak, sosyal medyanın kullanıcılar üzerindeki etkisi karmaşık ve çeşitlidir; ruh sağlığını, kimliği, kariyer algılarını, tüketici davranışlarını, sosyal etkileşimleri ve hatta siyasi görüşleri etkiler. Bu çeşitli etkilerin anlaşılması hem kullanıcılar hem de

politika yapıcılar için sosyal medya kullanımının evrilen manzarasında gezinmek için oldukça önemlidir.

2.2. Sosyal Medya Araçları

Sosyal medyanın araçlarının doğuşu, kullanıcıların etkileşime girmesine ve içerik paylaşmasına olanak tanıyan çeşitli çevrimiçi platformların geliştirilmesiyle 1990'ların sonlarına ve 2000'lerin başlarına kadar uzanmaktadır. "*Sosyal medya*" terimi aslında ilk kez 1994 yılında *Matisse* adlı bir çevrimiçi medya ortamında kullanıldı. Ticari internetin ilk günlerinde ilk sosyal medya platformları geliştirilmiş ve piyasaya sürülmüştür (Thelwall, 2009; Aichner vd., 2021). Ardından ilk örnekler arasında görülen kullanıcıların profil oluşturup arkadaşlarını listelemesine izin veren ilk sosyal ağ sitelerden biri olan *SixDegrees.com* 1997'de ortaya çıkmıştır. Bunu, 2000'lerin başında çevrimiçi toplulukları ve ağları teşvik eden *Friendster*, *MySpace* ve *LinkedIn* gibi diğer siteler izlemiş ve 2004'te geldiğinde sosyal medya ortamında daha da devrim yaratan *Facebook*'un kurulmasına yol açmıştır (Boyd ve Ellison, 2007; Dhingra ve Mudgal, 2019). Ardından 2005 yılına gelindiğinde kullanıcıların videolarını uluslararası düzeyde yayınlamasını sağlayarak, diğer kullanıcılarında yorumlar yapabilmesinin önünü açan çevrimiçi video paylaşım platformu *Youtube* ortaya çıkmıştır. Görsel 2.3'de görüleceği üzere sosyal medya'nın tarihsel süreci içerisinde internetin sms'i olarak da adlandırılan 280 yazı karakterli metin odaklı sosyal paylaşım platformu *Twitter*'ın şimdiki adıyla *X* uygulaması 2006 yılında erişime açılmıştır. *USMED* (Uluslararası Sosyal Medya Derneği) tarafından hazırlanan ve yine aynı tarihsel süreç görselinde yer alarak günümüzde yaygın bir şekilde telefonlara yüklenerek kullanılan anlık mesajlaşma ve görüntülü arama uygulaması olan *WhatsApp*'ın ise 2009 yılı itibariyle ortaya çıkarak sosyal medya araçları içerisinde yer aldığı görülmektedir. Ardından 2010 yılında kullanıcıların kendilerinin ya da ürünlerinin fotoğraflarını çekerek, aynı zamanda filtrelerde kullanarak tanıtımlarını yapabildikleri ve güncellemelerini de kolayca paylaşabildikleri nispeten yeni bir iletişim şekli olarak *Instagram* uygulaması, piyasaya sürülmesinden bu yana hem kullanıcı sayısı hem de yüklemelerinde hızlı bir büyüme kaydedilmesi ile internet üzerinden fotoğraf paylaşarak kullanıcıların kendi ve ürünlerini tanıtılabildikleri bir sosyal medya biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Hoffman ve Schwartz, 2012). 2011 yılına gelindiğinde ise, video sohbet odaları gibi yenilikleri içermesine rağmen fazla rağbet görmeyen sosyal ağ girişimi *Google +* uygulaması, ek olarak başlangıçta *Google Plus* a entegre olarak gelmesinin yanında 2013 yılına gelindiğinde ise *Google hangout* adıyla platformlar arası mesajlaşma uygulaması olarak sosyal medya araçları içerisinde yer

almaktadır. Aynı yıl içerisinde diğer kullanıcıların içeriklerine ulaşma imkânı veren müzik veri akışı ve podcast servisi olan *Spotify* mobil versiyonu uygulama olarak yüklenebilir hale gelmiştir. Son olarak Çin merkezli teknoloji geliştiricisi ByteDance firması 2016 yılında kısa video platformunu *Douyin* adıyla piyasaya sundu ve ardından ABD'deki gençler arasında tercih edilerek belirli bir başarıya sahip olan dudak senkronizasyonu platformu *Musical.ly*'yi satın aldı. ByteDance firması birleşme neticesinde 2018 yılına gelindiğinde ise, satın alınan uygulamasını Douyin'in kısa video teknolojisine entegre ederek günümüzde küresel ölçekte yaygın bir şekilde kullanılan *Tik Tok* uygulamasını ortaya çıkardı (Spangler, 2016; Jia ve Ruan, 2020). Çinde halen bilindiği "Douyin" adı altında piyasaya sürülen Tik Tok, birleşme sonrası video paylaşımına ağırlık vererek, kullanıcıların 2-60 saniyelik müzik ve dudak senkronizasyonu ile mimiklerine odaklanan döngüsel videolar oluşturmaya imkân vererek küresel ölçekte kullanılabilir hale gelmiştir. 2019 yılına gelindiğinde Hindistan'da yasaklanmış olmasına rağmen 323 milyon indirme oranı ile giderek yaygınlaşan ve diğer video içerik uygulamalarından farklı olarak Tik Tok, bir öneri algoritması, içerik sınıflandırma algoritması ve kullanıcı profillemeye algoritması şeklinde üç temel algoritma ile kullanıcılara hangi videoları sunacağını belirlemektedir (Wang, 2020; Williams, 2020).



Görsel 2.3 Sosyal Medya'nın Tarihsel Süreci

Kaynak: www.usmed.org.tr/

Görüleceği üzere 21. yüzyıl, sosyal medyanın ortaya çıkışına tanıklık eden ve tarihsel süreç içerisindeki yeni varyasyonlarının ve uygulama alanlarının olduğu yüzyıl olmaktadır. Bu yüzden dijital olarak iletişim kurmak ve içerik paylaşmak için çevrimiçi ağların oluşturulduğu ana alanları kapsayan bir sistem olarak kendini göstermektedir. Sosyal medya platformları sürekli büyüyen gelişen ve her geçen gün yeni bir sosyal medya aracının

eklendiği çevrimiçi uygulamalar ile web sitelerinden oluşmaktadır. Ancak bu araçların her ne kadar amaçları ve yapabildikleri farklı olsa da bütün sosyal medya platformlarının bir noktaya kadar kullanıcılarına sundukları imkanlar ile geleneksel medyalarından ayrılan temel yapı taşları olabilecek genel ortak özellikleri de bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir (Lerman, 2007: 16-17; Keitzmann vd., 2011):

- Sosyal medya platformları kullanım şekilleri amaçları farklı da olsa kimlik ve kullanıcı odaklı işleyerek istedikleri türden içerik oluşturup paylaştıkları ve kendi kültürel kimliklerini ifade etmelerini sağlamaktadır. Sosyal medya platformlarının bu özelliği, kullanıcıların kendi kimliklerini ve fikirlerini özgürce ifade etmelerine olanak tanırken aynı zamanda bireyler arası etkileşimi güçlendiren bir araç haline gelmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu durum, kullanıcıların yalnızca içerik tüketen pasif izleyiciler değil, aynı zamanda aktif içerik üreticiler oldukları bir ekosistem oluşturur (Lerman, 2007: 16-17). Böylece, sosyal medya platformları geleneksel medya ile kıyaslandığında daha etkileşimli ve kullanıcı merkezli bir yapı sergiler.
- Kullanıcı katılımı ve paylaşım dinamikleri ortak özelliği açısından sosyal medya platformları, kullanıcıların bireysel ve toplumsal düzeyde bağlar kurmalarına olanak tanırken, aynı zamanda fikir ve bilgi paylaşımını hızlandırır. Kaplan ve Haenlein'in (2010) sosyal medya çerçevesine göre, bu platformlar, içerik üretiminin ve tüketiminin aynı anda gerçekleştiği ve bu dinamiklerin birbirini beslediği çift yönlü bir iletişim yapısı sunar. Örneğin, bir kullanıcı kendi fikirlerini yansıtan bir gönderi paylaşırsa, diğer kullanıcıların yorumları, beğenileri veya paylaşımları yoluyla bu içerik geniş kitlelere ulaşabilir.
- Etkileşim ve sosyal bağlar oluşturma gibi ortak özellikleri de bulunan sosyal medya, (Keitzmann vd., 2011) sosyal medya modeli tanımlaması ile, bu platformların kimlik, paylaşım, konuşma, varlık, ilişkiler, itibar ve gruplar gibi yedi temel yapı taşı üzerinde şekillendiği belirtilmektedir. Bu yapı taşlarından “*paylaşım*” ve “*konuşma*” sosyal medyayı geleneksel medyadan ayıran en belirgin özelliklerdendir. Kullanıcılar yalnızca içerik tüketmekle kalmaz, aynı zamanda geri bildirimde bulunarak platformun bir parçası haline gelir. Bu, kullanıcılar arasında güçlü sosyal bağlar oluşturur ve bireylerin dijital topluluklarda aidiyet hissetmelerine olanak tanır.

Tüm bu özellikler, sosyal medya platformlarını bireysel ifadeyi teşvik eden, sosyal etkileşimleri kolaylaştıran ve bilgi paylaşımını hızlandıran güçlü birer araç haline getirmektedir. Geleneksel medya ile kıyaslandığında, sosyal medyanın kullanıcı odaklı yapısı ve çift yönlü iletişim imkânı, bireylerin ve toplulukların kendilerini ifade etme biçimlerini

dönüştürmüştür. Bu dönüşüm hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha dinamik bir medya ekosistemine katkı sağlamaktadır (Lerman, 2007; Keitzmann vd., 2011; Kaplan ve Haenlein, 2010; Kaplan ve Haenlein, 2012).

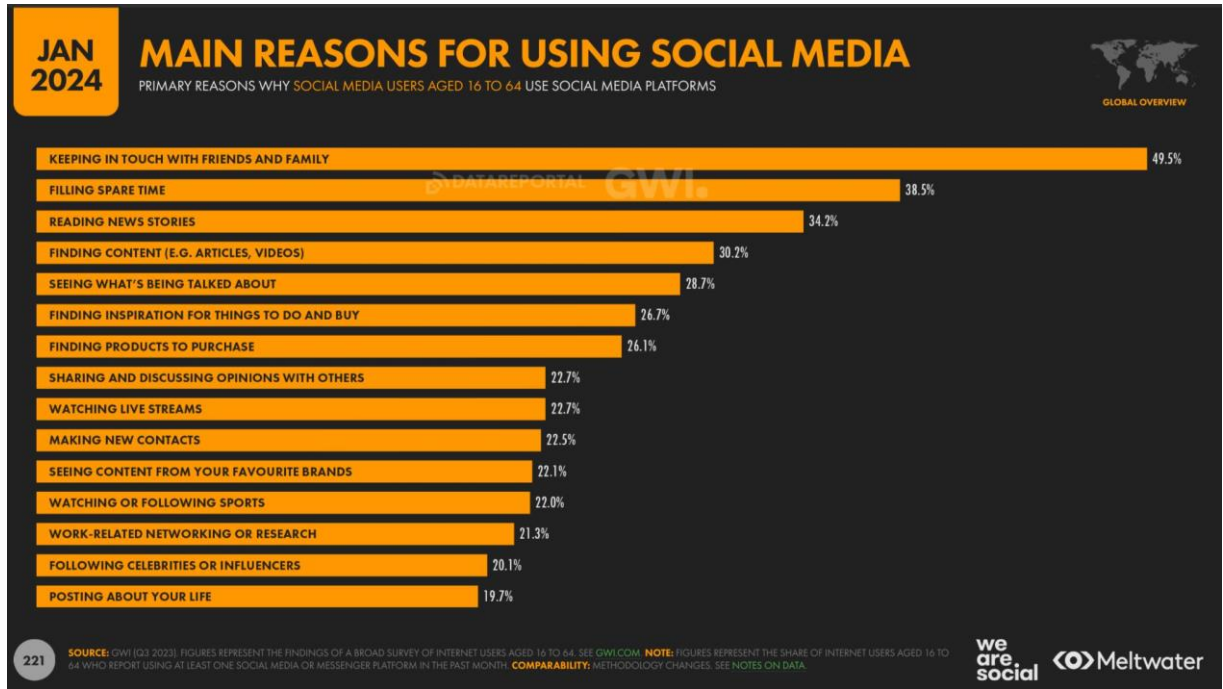
Sosyal medya araçlarının bu ortak özellikleri kullanımı teşvik etmekle birlikte, her geçen gün değişen kullanıcı sayılarının 2024 yılı itibarıyla, dünya genelinde en çok kullanılan sosyal medya platformları ve aylık aktif kullanıcı sayılarını gösterir Tablo 2.2 şu şekildedir:

Tablo 2.2 Sosyal Medya Kullanıcı Sayısı

Platform	Aylık Aktif Kullanıcı Sayısı (Milyon)
Facebook	2.963
YouTube	2.527
WhatsApp	2.000
Instagram	2.000
WeChat	1.263
TikTok	1.051
Facebook Messenger	931
Douyin	715
QQ	574
Sina Weibo	573

Kaynak: <https://datareportal.com/>

Bu veriler, We Are Social ve Meltwater'ın ortaklaşa hazırladığı “Digital 2024 Global Overview Report”tan alınmıştır. Bu platformlar, dünya genelinde milyarlarca kullanıcıya ulaşarak dijital iletişim ve etkileşimde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Facebook, YouTube, WhatsApp ve Instagram gibi platformlar, geniş kullanıcı tabanlarıyla öne çıkmaktadır. Çin merkezli WeChat, Douyin ve QQ gibi platformlar da büyük kullanıcı kitlelerine sahiptir, ancak bu platformların kullanıcı sayıları genellikle Çin pazarına odaklanmıştır. Ayrıca, We Are Social ve Meltwater'ın 2024 Türkiye Raporun'da görüleceği üzere Türkiye'de 50 milyondan fazla kullanıcıya sahip olarak ilk sırada YouTube ardından Instagram platformu gelmektedir (Dijital in 2024). Sosyal medya platformlarının hem globalde hem de Türkiye'de ne kadar geniş kitlelere ulaştığını göstermektedir. Özellikle YouTube, Instagram ve WhatsApp gibi platformlar, Türkiye'de en çok tercih edilen sosyal medya araçları arasında yer almaktadır. Bu veriler, sosyal medya kullanımının dünya genelinde ne kadar yaygın olduğunu ve bu platformların günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline geldiğini göstermektedir.



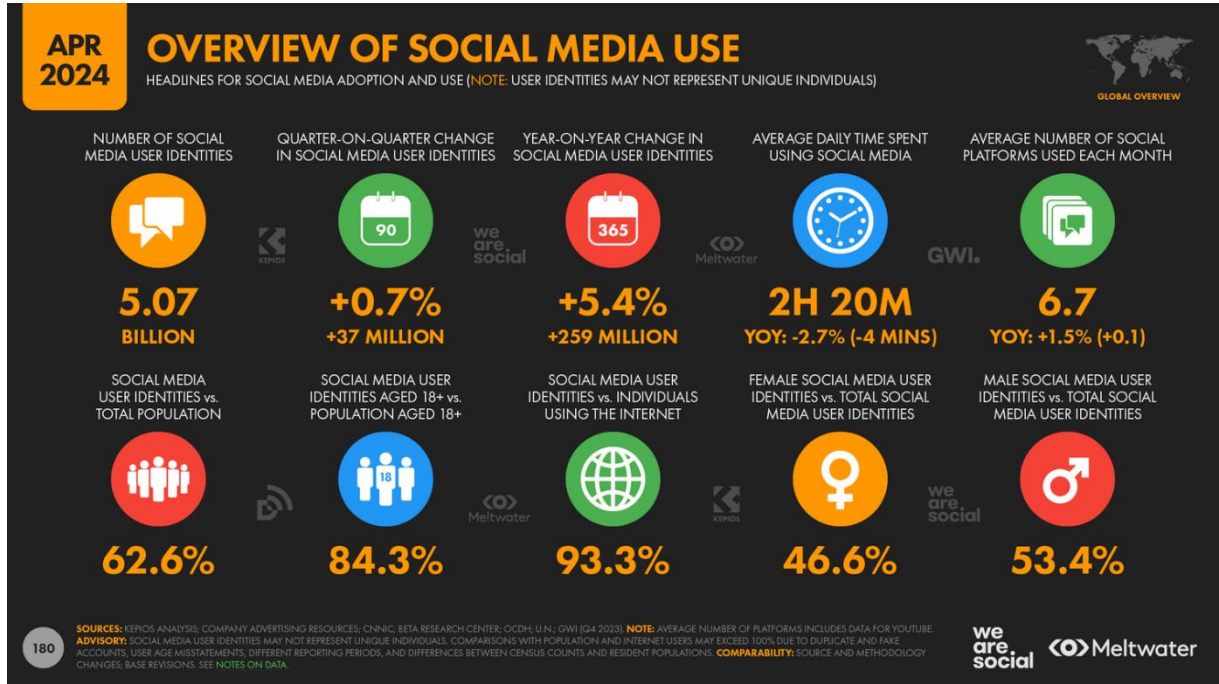
Görsel 2.4 Main Reasons For Using Social Media,

Kaynak: Kemp, S. (2024). Digital 2024: Global Overview Report. DataReportal.

<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report> (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Her yıl dünya genelindeki dijital verileri ortaya çıkaran, Meltwater ve We Are Social ortaklığında yayınlan Dijital 2024 Küresel Genel Bakış Raporuna göre; 16-64 yaş arası aktif sosyal medya kullanıcılarının %49,5'i birincil amacı olarak “arkadaşları ve aileleri ile iletişimde bulunmak” şeklinde kullanmaktadır. Görsel 2.4’te görüleceği üzere, sosyal medya kullanıcılarının neredeyse yarısı veri setinde sosyal medya platformlarını en üst sırada çevresi ile iletişimde kalmak için kullanmakla birlikte, aynı zamanda aynı katılımcı grubunun %38,5’inin sosyal medyayı “boş zamanlarını doldurmak” şeklinde kullandığı ifade edilmektedir (Kemp, 2024). Bu rapora göre sosyal medya kullanıcılarının diğer kullanım amaçları sırasıyla; (1) yeni hikayeler okumak, (2) içerik bulma, (3) neler hakkında konuşulduğunu görebilme, (4) yapılacak ve satın alınabilecek şeyler için fikir edinme, (5) diğer kullanıcılar ile fikirlerin paylaşılması ve tartışılması vb. şeklinde olmaktadır. Bütün bu veriler ışığında, Kaplan ve Haenlein'a göre, sosyal medya araçlarının tam tanımı konusunda bir fikir birliği olmasa da, genel olarak kullanıcılar arasında etkileşimi, bilgi edinmeyi, vakit geçirmeyi, içerik oluşturması ve paylaşımını, sosyal veya topluluk bağlamında başkaları ile etkileşime girilmesine olanak tanıyarak işbirliğini de kolaylaştırmak için tasarlanmış web siteleri ve çevrimiçi platformlar bazlı uygulamalar kümesi olarak tanımlanabilir (Kaplan ve Haenlein, 2010; Pant vd., 2020). Sosyal medya araçları kavramı, 2000’li yılların başında teknolojinin gelişmesiyle, özellikle de Web 2.0 teknolojisinin kullanılmaya başlanmasıyla

ortaya çıkmıştır. Web 2.0 teknolojisi, statik web sitelerinden kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği ve etkileşimi teşvik eden dinamik platformlara geçişi kolaylaştırmıştır (Fuchs, 2014: 49). Facebook ve YouTube gibi sosyal medya platformları bu dönemde ortaya çıkmış ve kullanıcıların kişisel profiller oluşturmalarına, fotoğraf ve videolar paylaşmasına ve başkalarıyla gerçek zamanlı olarak etkileşime girmesine olanak sağlamıştır (Pant vd., 2020). Bu etkileşimlerin nüfusun büyük bir çoğunluğunu kapsayacak bir şekilde gerçekleştirildiği de ifade edilebilir.



Görsel 2.5 Overview of Social Media Use

Kaynak: Kemp, S. (2024). Digital 2024: Global Overview Report. DataReportal.

<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report> (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Meltwater ve We Are Social'ın ortaklığında hazırlanıp yayınlanan ve her yıl dünya genelindeki dijital verileri ortaya koyan We Are Social Dijital 2024 raporunun görsel 2.5 de gösterilen verilerine göre; Nisan 2024'ün başından itibaren dünya genelinde 5,07 milyar sosyal medya kullanıcısı olduğunu ve bunun toplam küresel nüfusun yüzde 62,6'sına denk geldiğini gösteriyor. Araştırmanın verilere göre, sosyal medya kullanıcı sayıları son 12 ayda da artmaya devam ederek geçen yılın bu döneminden itibaren 259 milyon yeni kullanıcı sosyal medyaya katılmıştır. Bu durum, her bir saniyede ortalama 8,2 yeni kullanıcının sosyal medyaya katıldığı ve yıllık yüzde 5,4'lük oranı olan bir büyümeye denk gelmektedir. Rakamlar her 10 internet kullanıcısından 9'undan fazlasının artık her ay sosyal medyayı kullandığını ifade etmekle birlikte, aynı zamanda tipik bir sosyal medya kullanıcısının her ay

ortalama 6,7 oranı ile farklı sosyal medya platformunu aktif olarak kullanıp ziyaret ederek günde ortalama 2 saat 20 dakikasını sosyal medya kullanarak geçirdiğini göstermektedir. Ek olarak, en son veriler dünya genelinde 18 yaş ve üzeri “yetişkin” olarak tanımlanan sosyal medya kullanıcılarının sayısının şu anda bu yaş grubundaki tüm yetişkinlerin yüzde 84'ünden fazlasına eşit olduğu görülmektedir (Dijital in 2024). Bütün bunların yanında, gösterilen verilerde sosyal medya kullanıcılarını toplam nüfus rakamlarıyla karşılaştırmanın sosyal medya kullanımını tam olarak yansıtamayabileceğini de belirtmek gerekir, çünkü çoğu sosyal medya şirketi platformlarının kullanımını sadece 13 yaş ve üzeri kişilerle sınırlandırmaktadır. Ayrıca bütün sosyal medya kullanıcılarının neredeyse yarısı denilebilecek bir oran ile %46,6 sı kadın olan kullanıcılardan oluşmaktadır. Ancak, sosyal medya kullanıcılarına ilişkin rakamların istisna bireyleri temsil etmeyebileceğini ve tekrar eden hesaplamalar gibi sorunlar nedeniyle sosyal medya kullanıcı rakamlarının internet kullanıcıları ve toplam nüfus için belirtilen rakamları da aşabilmektedir.

2.2.1. Facebook

Sosyal medya araçlarından Facebook'un tanıtımı ve ardından hızlı bir şekilde yükselişi son on yılın en önemli sosyal medya trendlerinden biri olmuştur denilebilir. 2004 yılının şubat ayında Mark Zuckerberg ve arkadaşları Eduardo Saverin, Andrew McCollum, Dustin Moskovitz ve Chris Hughes ile birlikte Facebook'u (o zamanki adıyla “Thefacebook”) Harvard Üniversitesi'ndeki yurt odasında kurmuştur (Markoff, 2007). Facebook'un kuruluşundan sonraki bir ay içerisinde Harvard üniversitesinin öğrenci nüfusunun yarısı uygulamaya kaydolmuştu (Phillips, 2007). Facebook onaylanan ağlar listesini hızla genişletmeye devam ederek daha geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmayı başardı ve 2005 yılına gelindiğinde ise, facebook 800'den fazla kolej ve üniversite ağının yanı sıra lise ağlarına da erişime izin verir hale geldi (Arrington, 2005). Aradan geçen bir yıllık süreç sonunda 2006 yılında ise, facebook, ağ tabanını genişletmeye devam ederek 22.000'den fazla ticari kuruluş ağını bünyesine kattı (Zywica & Danowski, 2008). Son büyük ağ genişlemesini ise, 2006 yılında gerçekleştirmiş ve geçerli bir e-posta adresi olan 13 yaşından büyük herkesin erişimine izin vererek halka açılmıştır (Brown, 2008). 2006 yılında halka açılmış olan Facebook, küresel olarak genişlemenin yanı sıra daha geniş bir yaş grubu yelpazesini de kendine çekerek hızla büyümeye devam etti ve aynı yılın sonunda aylık bir milyar aktif kullanıcıya hizmet verdiğini bildirmekle birlikte aynı zamanda, büyümenin çoğunluğu uluslararası alanda gerçekleşerek, bu büyümedeki kullanıcıların %80'inden fazlası Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.) dışında ikamet etmekte ve hizmetler de 70 dilde sunulmaktadır.

Bütün bunlar Facebook'u dünya çapında bir platform haline gelmiştir. (Schonfeld, 2010). Facebook'un bu kadar hızlı bir şekilde yaygınlaşmasında yatan nedenlerin başında insanın yaratılışı gereği sosyal bir varlık olması nedeniyle sürekli olarak toplumsallaşma isteği ve arzusu ile yaşamını sürdürerek diğer insanlarla sürekli bağlantıda kalarak iletişim kurma durumu neticesinde kontrol eden ve edilen bir toplumsal gruplar içinde yer almasını da beraberinde getirdiği bir süreç olarak görüldüğü ifade edilebilir. Facebook, çevrimiçi sosyal ağ oluşturma aracı olarak ortaya çıkan, kullanıcıların başkalarıyla bağlantı kurmasına, bilgi paylaşmasına ve çeşitli etkinliklere katılmasına olanak tanıyan bir sosyal medya platformudur. Başlangıçta platform, iletişimi kolaylaştırma ve sosyal bağlantıları sürdürme yeteneği nedeniyle popülerlik kazanmıştır. Böylece kullanıcılar profil oluşturabiliyor, arkadaş ekleyebiliyor ve mesajlar ve gönderiler aracılığıyla etkileşime girerek sosyal bağlılığı ve izlenim oluşumunu teşvik edebilmektedir (Ryan vd., 2014; Nadkarni & Hofmann, 2012). Çünkü;

Facebook, insanların arkadaşlarıyla internet üzerinden iletişim kurmasını, fotoğraf, video, bilgi ve diğer içerikleri paylaşmasını mümkün kılan bir sosyal ağ sitesidir... Ücretsiz olan Facebook'u kullanmak için sadece geçerli bir e-posta adresine sahip olmak yeterlidir... Türkiye'de Facebook kullanıcı profilleri incelendiğinde en yaygın grup 18-24 yaş aralığı olarak dikkat çekiyor... Kullanıcı profillerine bakıldığında artık yeni neslin dijital yaşadığını görmek çok da zor değil (Özutku vd., 2014: 117).

Aradan geçen süre boyunca Facebook aylık 2,9 milyar aktif kullanıcı sayısı ile en çok kullanılan sosyal ağ olmakla birlikte, aynı zamanda Ekim 2022 yılı itibariyle 18-24 yaygın yaş aralığının, kullanıcıların %29,9 ile 648 milyondan fazla kişinin olduğu en yaygın grup olarak 25-34 yaş aralığına doğru değiştiği ifade edilebilir (Erginoğlu, 2023). Sosyal medya kullanıcısı her birey Facebook.com web sitesinde bir hesap oluşturabilirler. Bazı kişisel bilgileri (isim, doğum tarihi, cinsiyet, e-posta adresi vb.) verdikten sonra, yeni hesap açan kullanıcı bir şifre seçerek belirler ve hesap erişimine sahip olur. Facebook, kullanıcı hesapları için oldukça standart bir düzen ile arayüz tercih etmektedir. Kimin hesabı olduğuna bakılmaksızın, birçok özellik ekranda aynı yerde görünür, bu da kişinin aradığı verileri tanımasını ve bulmasını kolaylaştırır. Facebook hesabında iki önemli kısım vardır: ana sayfa ve profil. Genellikle 'duvar' olarak da adlandırılan profil sayfası, kullanıcıların kendilerini tanıttıkları yerdir. Sayfanın üst kısmındaki büyük kapak fotoğrafına küçük bir profil fotoğrafı eklenir ve bunun altında kullanıcının adı, bazı temel bilgiler ve arkadaşlara, fotoğraflara ve “beğenilere” atıfta bulunan birkaç düğme ile sunulur. Bunun altında ise “durum güncellemelerinin” görüldüğü alan yer almaktadır. Kullanıcılar durumlarında istedikleri herhangi bir şeyi yayınlatabilirler ve arkadaşlar bu ifadeye metin yorumlarıyla veya

beğenerek (durumun hemen altında gösterilir) yanıt verebilirler. Genellikle “haber akışı” olarak da adlandırılan ana sayfada, kullanıcılar arkadaşlarının durum güncellemeleri ve diğer etkinlikleri (gruplara katılma veya beğendikleri bir şeyin hayranı olma vb..) hakkında bilgilendirilir. Böylece otomatik ve kronolojik olarak arkadaşların son birkaç saat içindeki neler yaptığının önemli noktaları yansıtılır. Bir profil oluşturulduktan sonra, yeni kullanıcı arkadaş aramaya başlayabilir ve arkadaşlık isteği gönderebilmekle birlikte, aynı zamanda kabul edildiğinde, Facebook iki kişiyi birbirlerinin profil sayfasını görmelerini sağlayarak ve etkinliklerini birbirlerinin haber akışına ekleyerek de birbirine bağlamaktadır. Facebook böylece görmek, görülmek ya da diğer bir ifade ile “üretmek” (prosume) için çevrimiçi bir uygulama olarak işlev görerek, aynı anda hem üretmek hem de tüketmenin yeni bir yolunu da açmıştır (Le ve Tarafdar, 2009; Ritzer ve Jurgenson, 2010; Stroud, 2008).

Facebook'un yaygın bir şekilde ilgi görmeye başlamasıyla birlikte akademik çalışmalar, kullanımının ardındaki motivasyonları keşfetmeye çalışan araştırmalar ile kendini gösterdi. Literatürdeki bu araştırmalar, izlenim yönetimi, sosyal bağlılık, kimlik inşası ve kültürel farklılık gibi faktörlerin platformdaki kullanıcı davranışını etkileyen temel faktörler olduğunu vurgulamıştır (Nadkarni ve Hofmann, 2012). Örneğin, kolektivist kültürlerdeki kullanıcıların çevrimiçi etkileşimlerini değerlendirirken sosyal normlara ve aile ve arkadaşlarının değerlendirmelerine daha fazla güvendikleri görülmüştür (Nadkarni ve Hofmann, 2012). Ayrıca, platformun çevrimdışı ilişkiler üzerindeki etkisinin oldukça fazla olup, gerçek hayattaki bağlantıların facebook'taki çevrimiçi arkadaşlıklardan önce geldiği de görülmekle birlikte, aynı zamanda platformun izlenim oluşturma ve sosyal etki deki rolü, kullanıcıların algıları ve davranışları üzerindeki etkisinin de altı çizilmiştir (Wilson vd., 2012; Nadkarni ve Hofmann, 2012). Yaygın bir şekilde Facebook kullanımının sosyal medya kullanıcıları arasındaki kimlik inşası üzerindeki etkisi de incelenerek; Afrikalı, Amerikalı, Latin, Hint ve Vietnam kökenli öğrencilerin Facebook profillerinin içeriğini bu kullanıcılarla yapılan yüz yüze görüşmelerle karşılaştırılarak ırksal/etnik grupların Facebook'ta kimlik inşasında farklı stratejiler kullandığını ortaya koymuştur. Örneğin, Afro-Amerikalılar, Latinler ve Hint kökenli öğrenciler, beyaz öğrenciler ve Vietnam kökenli öğrenciler olarak tanımlananlara kıyasla daha yoğun belirli tüketici ve popüler kültürel tercihlerle şekillenmiş kültürel benlikler sergilemiştir (Grasmuck vd., 2009). Vasalou ve arkadaşları (2010) tarafından hazırlanan bir diğer çalışmada ise, ABD, İngiltere, İtalya, Yunanistan ve Fransa dahil olmak üzere kültürlerarasında Facebook kullanımındaki farklılıklar incelemiş ve kullanıcılar arasında kültürel farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. ABD'deki Facebook kullanıcılarıyla karşılaştırıldığında, Birleşik Krallık'taki kullanıcılar uygulama içindeki

grupları daha önemli olarak değerlendirmiştir. Ayrıca, İtalyan kullanıcılar hem *grupları* hem de *oyun ve uygulamaları* en önemli olarak değerlendirirken, Yunan kullanıcılar Facebook *durum güncellemelerini* daha az önemli bulmuştur. ABD'deki kullanıcılarla karşılaştırıldığında, *durum güncellemeleri* ve *fotoğraflar* siteyi daha az ziyaret eden Fransız kullanıcıları için ise daha az önemlidir (Vasalou vd., 2010).

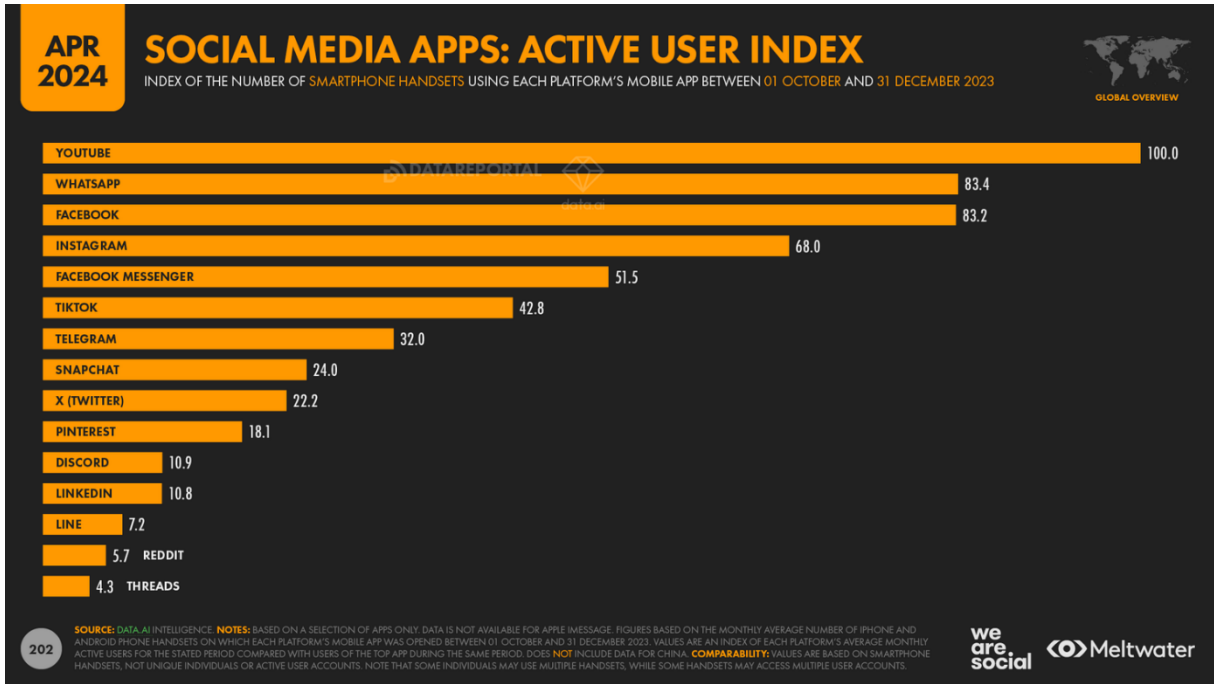
Facebook, zaman içinde değişerek gelişmiş bir sosyal ağ platformudur. Başlangıçta insanları birbirine bağlamayı amaçlayan facebook, arkadaşlarla ve aileyle bağlantıda kalmak, ilişkileri geliştirmek ve olumlu bir öz imaj sunmak için önemli bir araç haline gelmiştir (Kaspar ve Müller-Jensen, 2019; Wolfer, 2017). Ayrıca, Facebook gençler olarak kabul edilen topluluk grupları arasında da siyasi katılımı etkili olmuş, sivil katılım ve karar vericilere yönelik lobi faaliyetleri için bir platform görevi görmüştür. Ek olarak, Facebook, sosyal sermaye, marka topluluklarına müşteri katılımı ve aldatıcı izlenim yönetimi üzerindeki etkisiyle de tanınmaktadır (Antheunis vd., 2015; Warren vd., 2016).

Sonuç olarak facebook, sosyal ilişkiler, sağlık müdahaleleri, siyasi katılım ve marka toplulukları dahil olmak üzere çeşitli alanlarda etkileri olan çok yönlü bir platformdur. Bireylerin çevrimiçi ortamda nasıl etkileşimde bulunacaklarını, etkileşim kuracaklarını ve kendilerini nasıl sunacaklarını şekillendirmeye devam eden hem olumlu hem de olumsuz yönleri ile toplum üzerinde etkisi olmaktadır. Facebook, kullanıcılara sosyal etkileşim, bilgi paylaşımı ve kimlik ifadesi için bir platform sunan dönüştürücü bir sosyal medya aracı olarak ortaya çıkmıştır. Facebook ve onu örnek alan türevlerinin evrimi, internet bağlantısı ve sosyal ağlardaki daha geniş eğilimleri yansıtırken, kullanıcı davranışı ve gizlilik hususları üzerindeki etkisi araştırma ve tartışma konusu olmaya devam etmektedir.

2.2.2. Youtube

Bir video paylaşma sitesi olarak YouTube, Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim tarafından eğlence amacıyla kurulduğu 2005 yılında erişime açılmış ve ilerleyen süreçte de Google tarafından 1,65 milyar dolara satın alınarak kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan önemli bir mecra haline gelen tarihin ilk video içerik yükleme, yükleyenleri takip etme ve videolar üzerine yorumlar yapabilme imkanı sunan bir video paylaşım platformu kategorisinde sosyal medya sitesi olmaktadır (Sanlav, 2014: 80; Jarrett, 2008). YouTube, 2 milyardan fazla kullanıcısı ve her saat yüklenen 500 saatlik video içeriği ile dünya çapında en çok ziyaret edilen ikinci web sayfasıdır (Sui vd., 2022). Platform, kullanıcıların çok çeşitli video içeriği yüklemesine, paylaşmasına ve bunlarla etkileşim kurmasına olanak tanıyarak onu eğitim, eğlence ve bilgi yayma dahil olmak üzere çeşitli amaçlar için çok yönlü bir araç

haline getirmektedir. YouTube, kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriklerin izlenebildiği, yorumlar yapılabilirdiği, paylaşılabilirdiği ve ayrıntılı etkileşime de girebildiği bir katılımcı kültür alanı olarak kabul edilmektedir (Schneider, 2018). YouTube'un bu katılımcı yönü, bireylerin kendilerini ifade edebildikleri, bilgi paylaşabildikleri ve farklı kitlelerle etkileşime girebildikleri benzersiz bir çevrimiçi topluluğun gelişmesine de yol açmıştır. YouTube'un temel özelliklerinden biri, videoların hızla yaygın popülerlik kazanabildiği ve geniş bir kitleye ulaşabildiği virallliği kolaylaştırma yeteneğidir (Alshanqiti vd., 2020). YouTube'daki videoların virallğine katkıda bulunan faktörleri anlamak, erişimlerini ve etkilerini en üst düzeye çıkarmak isteyen içerik oluşturucular ve bu işi pazarlamak isteyenler için oldukça önemlidir. Platformun önerilerinde tıklama oranlarından ziyade izleme süresine vurgu yapması, 2012'den bu yana kullanıcı davranışını ve içerik oluşturma stratejilerini etkilemiştir (Wilson, 2022). Bu değişim, YouTube'un izleyicileri daha uzun süre platformda tutan ilgi çekici içeriğe odaklandığını göstermektedir. Ayrıca, YouTube'un bir eğitim aracı olarak rolünün etkinliğini değerlendirmek, üzere çeşitli alanlarda öğretme ve öğrenme potansiyelini vurgulayan çalışmalarla da bulunmaktadır (Yang, 2023; Gratsiouni vd., 2016). Çünkü platformun erişilebilirliği ve geniş içerik kütüphanesi, onu bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen eğitimciler ve öğrenciler için değerli bir kaynak haline getirmektedir. Bu eğitim ve öğretme özelliği ile YouTube, sağlık alanında çalışanlar için kanser hastalarının bakıcılarının ağrıyla etkili bir şekilde yönetebilmesine yönelik bilgi ve kaynaklar için rehber işlevi gören platforma başvurusuyla birlikte ağrı yönetimi için bir araç olarak da kullanılmıştır (Wittenberg-Lyles vd., 2014). Bu durum, YouTube'un eğlencenin ötesinde eğitim işlevi, farklı kültürleri tanıma, sağlık ve zindelik gibi alanlara da uzanan çeşitli işlevlerinin olduğunu göstermektedir.



Görsel 2.6 Social Media Apps: Active User Index

Kaynak: Kemp, S. (2024). Digital 2024: Global Overview Report. DataReportal.

<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report> (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

We Are Social ortaklığıyla yayınlanan Dijital 2024: Küresel Genel Bakış raporunda yer alan sosyal medya uygulamalarının aktif kullanıcı sayısı endeksinin 1 Ekim ile 31 Aralık 2023 tarihleri arasındaki sosyal medya ortamlarının mobil uygulamalarını kullanan akıllı telefon sayısı dizinine göre, Dünyanın en çok kullanılan sosyal medya platformları arasında YouTube'un bugün en fazla sayıda aktif mobil kullanıcıya sahip olduğu ve platformun 100 endeksi verdiğini gösteriyor. WhatsApp ve Facebook'un sırasıyla ikinci ve üçüncü sırada yer aldığı görülmekle birlikte, bu iki platform arasında uygulama kullanıcı sayıları açısından oldukça küçük bir fark bulunmaktadır. YouTube'un kitlesinin bu iki Meta platformunun kitlelerinden yaklaşık yüzde 20 daha büyük olduğu görülmektedir. Instagram dördüncü sırada yer alıyor ve platformun aktif uygulama kullanıcıları YouTube'un aktif uygulama kullanıcı tabanının yüzde 68'ine denk gelmektedir. Ayrıca giderek yaygınlaşan Tik Tok altıncı sırada yer alarak platformun aktif uygulama kullanıcı tabanının YouTube'un kinin yalnızca yüzde 42,8'i kadar olduğu ifade edilmekle birlikte, aynı zamanda diğer tüm platformların YouTube'un aktif uygulama kullanıcı sayısının üçte birinden daha azına sahip olduğu Görsel 2.6'da görülmektedir.

Bütün bunların yanında, YouTube, yaratıcılık ve ifade için sayısız fırsat sunarken, içerik denetimi ve sansürle ilgili endişeleri de gündeme getirmektedir. Reklam veren dostu içeriğe ilişkin daha katı kuralların getirilmesi gibi platformun gelişen politikaları, ifade özgürlüğü ve kabul edilebilir içeriğin sınırları hakkında tartışmalara yol açmıştır. Özellikle

İŞİD propagandası gibi aşırılık yanlısı içeriklerin YouTube'da yayılmasıyla ilgili olarak platformun hesap verebilirliğine ilişkin sorunlar da gündeme gelmiştir (Murthy, 2021). Bu zorluklar, milyarlarca kullanıcısı ve çeşitli içeriği olan bir platformu yönetmenin karmaşık doğasının altını çizmektedir. Dahası, YouTube kültürel temsil ve kimlik oluşumu için bir alan görevi de görmektedir; kullanıcılar bireyselliklerini ifade etmek ve ilgi alanlarını ve değerlerini paylaşan topluluklarla etkileşim kurmak için platformdan yararlanmaktadır (Smith, 2017; Smith, 2014). Platformun küresel erişimi, farklı geçmişlere sahip kullanıcıların bağlantı kurmasına, iş birliği yapmasına ve dünya çapındaki kitlelerde yankı uyandıran içerikler oluşturmaya olanak sağlamıştır. YouTube aynı zamanda göçmen topluluklar ve aktivist gruplar gibi marjinalleştirilmiş seslerin yükselmesinde de etkili olmuş, anlatılarının duyulması ve paylaşılması için bir platform sağlamıştır (Mallapragada, 2016). Ayrıca, YouTube'un bir eğitim aracı olarak rolü de araştırılmış, STEM eğitimi ve dans eğitimi de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda öğretme ve öğrenme potansiyelini vurgulayan çalışmalar da yapılmıştır (Yang, 2023; Gratsiouni vd., 2016). Böylece, platformun erişilebilirliği ve geniş içerik kütüphanesi, onu bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen eğitimciler ve öğrenciler için değerli bir kaynak haline getirmektedir. Bütün bunların yanında YouTube, kanser hastalarının bakıcılarının ağrısı etkili bir şekilde yönetmeye yönelik bilgi ve kaynaklar için platforma başvurusuyla birlikte ağrı yönetimi için bir araç olarak bile kullanılmıştır (Wittenberg-Lyles vd., 2014). Bu, YouTube'un eğlencenin ötesinde sağlık ve zindelik gibi alanlara kadar uzanan çeşitli uygulamalarını göstermektedir.

YouTube, insanların iletişim kurma, bilgi paylaşma ve öğrenme biçimlerinde devrim yaratan önemli bir sosyal medya aracı olmaktadır (Castells, 2010). Kullanıcıların büyük ölçekte video yüklemesine, görüntülemesine ve paylaşmasına olanak tanıyarak YouTube, kullanıcıların erişebileceği milyonlarca video ile dünyanın en büyük kitle iletişim aracı haline gelmiştir. Herkes birkaç kısıtlamayla video gönderebildiğinden, video içeriğinin oluşturulmasını ve tüketimini demokratikleştirmiştir. Bireylere, kuruluşlara ve işletmelere yaratıcılıklarını sergilemeleri, fikirlerini ifade etmeleri ve küresel olarak başkalarıyla bağlantı kurmaları için bir platform sağlamıştır (Schwemmer ve Ziewiecki, 2018; Navarrete vd., 2023). YouTube'un bir sosyal medya aracı olarak ortaya çıkması birkaç faktöre bağlanabilir: Temel faktörlerden biri, bir medya tüketimi ve üretimi biçimi olarak video akışının artan popüleritesi, bir diğer faktör ise bireylerin kendi videolarını oluşturma ve paylaşma yeteneğine sahip olduğu kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin yükselişidir. Bu eğilim özellikle YouTube'u kendini ifade etme ve şöhret ya da tanınma aracı olarak benimseyen genç kullanıcılar arasında daha belirgindir (Kaplan & Haenlein, 2010) Ayrıca, sosyal ağ sitelerinin

ve çevrimiçi toplulukların yükselişi YouTube'un bir sosyal medya aracı olarak ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu platformlar kullanıcılara video paylaşma ve tartışma alanı sağlayarak YouTube'un erişimini ve etkisini daha da artırmıştır. Böylece, Youtube, insanların medya tüketme ve üretme biçimlerini yeniden tanımlamış, içeriklerini kendileri yükleyerek bir tiyatro sahnesi gibi var olmalarını sağlamakla birlikte, aynı zamanda bireylere ve kuruluşlara bakış açılarını, eğlencelerini, eğitim içeriklerini ve daha fazlasını küresel ölçekte paylaşabilecekleri bir platform olmuştur (Özutku vd., 2014: 86-87). Küresel ölçekli bir platform olan YouTube'un video paylaşım aracı olarak hızlı bir şekilde yayılması ve tercih edilen olmasının arka planında en yaygın kullanılan arama motoru olan Google aramalarında üst sıralarda video içerikleri olarak YouTube'un görülmesi ve yine Google ile olan senkronizasyonu da en çok tercih edilen ve izlenen video portalı olmasında etkili olmuştur denilebilir. Ayrıca, her kesimden kullanıcının birkaç kısıtlama ile video yayınlamasına izin vererek video içeriğinin oluşturulmasını ve tüketimini demokratikleştirmiştir. Bu erişimin demokratikleşmesi YouTube'u kullanıcıların erişebileceği milyonlarca video ile dünyanın en büyük kitle iletişim aracı haline getirmiştir.

Sonuç olarak, YouTube'un bir sosyal medya aracı olarak ortaya çıkması, bireylerin etkileşim kurma, içerik paylaşma ve bilgiye erişme biçiminde devrim yaratmıştır. Youtube'un geniş kullanılabilirliği, onu farklı alanlardaki uygulamalarla çok yönlü bir platform haline getirerek modern toplumdaki önemini vurgulamıştır. Böylece, YouTube, sadece video paylaşımının ötesine geçerek eğitim, eğlence, topluluk oluşturma ve aktivizm yönlerini kapsayan çok yönlü bir platforma dönüşmüştür. Toplum, kültür ve dijital ortam üzerindeki etkisi derindir ve bireylerin medyayı tüketme, kendilerini ifade etme ve çevrimiçi ortamda başkalarıyla etkileşim kurma biçimlerini şekillendirmektedir. YouTube büyümeye ve değişen trendlere ve kullanıcı davranışlarına uyum sağlamaya devam ettikçe, etkisi muhtemelen genişleyecek ve çevrimiçi video içeriği alanında baskın bir güç olarak konumunu daha da sağlamlaştıracaktır. YouTube, kurulduğu 14 Şubat 2005 tarihinden itibaren kullanıcılara kendilerini temsil etmeleri ve topluluk oluşturmaları için ulus ötesi bir alan sunarak kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan önemli bir mecra haline gelen küresel çapta en popüler sosyal medya video paylaşım platformlarından biri haline gelmiştir. (Malmberg ve Pantti, 2020; Jarrett, 2008). YouTube, 2 milyardan fazla kullanıcısı ve her saat yüklenen 500 saatlik video içeriği ile dünya çapında en çok ziyaret edilen ikinci web sayfasıdır (Sui vd., 2022). Platform, kullanıcıların çok çeşitli video içeriği yüklemesine, paylaşmasına ve bunlarla etkileşim kurmasına olanak tanıyarak onu eğitim, eğlence ve bilgi yayma dahil olmak üzere çeşitli amaçlar için çok yönlü bir araç haline getirmektedir. Böylece YouTube, kullanıcılar

tarafından oluşturulan içeriğin hazırlandığı, paylaşılabildiği ve etkileşime de girebildiği bir katılımcı kültür alanı olarak kabul edilmiştir (Schneider, 2018). YouTube'un bu katılımcı yönü, bireylerin kendilerini ifade edebildikleri, bilgi paylaşabildikleri ve farklı kitlelerle etkileşime girebildikleri benzersiz bir çevrimiçi topluluğun gelişmesine yol açmıştır. Ek olarak, YouTube büyümeye ve değişen trendlere ve kullanıcı davranışlarına uyum sağlamaya devam ettikçe, etkisi muhtemelen genişleyecek ve çevrimiçi video içeriği alanında baskın bir güç olarak konumunu daha da sağlamlaştıracaktır.

2.3. Sosyal Medyanın Kültürel Etkisi

Web'in gelişimi ile birlikte yeni toplumsal yapıların ve sosyal alanların ortaya çıkışı kaçınılmaz olarak Kamusal alan olarak tanımlanan toplumun ortak etkinlik alanının, artık çevrimiçi/online kamusal alan şeklinde yeni bir versiyonunun olduğu söylenebilir. Habermas'a (1989) göre kamusal alan, özel alan ile devlet arasında, vatandaşların genel çıkarlarla ilgili endişelerini özgürce ifade edebildikleri bağımsız bir alan olarak hizmet eder. Demokratik siyaset kolektif bir çaba olduğundan, sosyal ağlar aktif kamusal davranışları ve kamusal karar alma süreçlerini sürdürmek için önemlidir (Huckfeldt, 1995). Burjuva kamusal alanının gelişim ipucundan yola çıkarak, Avrupa'da 17. ve 18. yüzyıllarda gelişen edebiyat salonları, kahvehaneler ve kulüpler kamusal tartışma için temel mekanları sağlamıştır (Habermas, 1989). Günümüzde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin evrimi içinde, kamusal alan da çevrimiçi alana doğru genişlemiştir. Bu yeni çevrimiçi kamusal alan incelenirken, sosyal medyadaki güçlenme ve karşı-hegemonik güç yaygın ilgi görmüştür. Ancak genel halk ve toplumsal örgütler, mobilizasyon kaynaklarının yetersizliği nedeniyle siyasi hayatta genellikle marjinalleştirilmektedir. Sosyal medyanın kamusal alana getirdiği siyasi fayda olarak görülebilecek bu durum, vatandaşların medyaya günlük erişimini ve siyasi kararlarını verme becerilerini geliştirmesi ve aynı zamanda küresel bağlayıcı eylemler için kilit bir unsur sağlamasıdır (Bennett ve Segerberg, 2013). Özellikle Çin, Malezya, Kuzey Afrika gibi otoriter rejimlerde, sosyal medyanın bilgi üzerindeki devlet kontrolünü azaltma ve sivil katılımın gelişimini teşvik etme konusundaki olumlu etkileri araştırmalar tarafından ortaya konmuştur (Herold ve Marolt, 2011; Tufekci ve Wilson, 2012; Kaur, 2015). Bu yüzden günümüzde, sosyal ağlar aracılığıyla kamuoyunun dikkatini çekmek, protestocuların toplumsal hareketleri örgütlemesi için temel bir nitelik haline getirmiştir. Bu gelişmeler, sosyal medyanın geleneksel kamusal alanın yeniden sahiplenilmesi durumunu gösterdiği iddialarını oluşturmaktadır. (Bennett ve Segerberg, 2013; Gerbaudo, 2012). Çevrimiçi kullanıcıların sosyal ağlara katılımı onları yalnızca dijital dünyada güçlendirmekle kalmıyor,

aynı zamanda gerçek hayatı da derinden değiştirmektedir. Sosyal medya kullanımı kamusal yaşamda derin kökler salmakta ve siyasi kültürde önemli sonuçlar da doğurmaktadır.

Sosyal medya siyasi demokrasiye uygulandığında da tartışmalara yol açmaktadır. Bir yandan, derin bir güç boşluğu mevcuttur. İnternette yer alan blogları tarayan Google benzeri bir arama motoru olan Technorati²'nin blog içerik endekslerine göre, küresel ağdaki blogların çoğu her gün çok az ziyaret almaktadır. Dolayısıyla, Hindman (2008)'ın kötümser bir şekilde ifade ettiği gibi, çevrimiçi kamusal alan sıradan vatandaşları dışlamaktadır ve çevrimiçi olarak güçlenen kişiler gerçek dünyada zaten avantajlı bir sosyal statü kazanmış olanlardır. Bireysel etkileşim düzeyinde, sosyal medya çevrimiçi katılımı önemli ölçüde artırmaktadır. Ancak, popüler bir eleştiri de sosyal medyanın seçici maruziyet ve kontrol altındaki yanlış bilgi nedeniyle ideal bir kamusal alan olmadığını vurgulamaktadır (Liu ve Weber, 2014). Öte yandan, sosyal medyadaki söylem irrasyonelliği de bir başka endişe kaynağı haline gelmektedir. Halk, demokratik tartışmalara katılmak için yeni medyayı kullanma konusunda yetersiz kapasiteye sahip olmaktadır. Çünkü birçok durumda, sosyal medya kullanıcılarının katılımı dürtüseldir (Smith ve Gallicano, 2015). Örneğin, Çin Halk Cumhuriyeti'nin sosyal medyasında 2011'deki *tuz paniği* ve 2012'deki *askeri Pekin (jun che jin jing)* gibi tipik sansasyonel olaylara bakıldığında, yanıltıcı bilgilerin X platformu benzeri Weibo aracılığıyla kolayca yayıldığı ve kamuoyunda korkuya ve sosyal istikrarsızlığa neden olduğu görülmektedir. Açık bir sosyal ağ, olumsuz kamu davranışlarını demokratik açığın giderilmesiyle hiçbir ilgisi olmayan davranışlar filtrelenemez. Araştırmacılar ayrıca aşırı sosyal medya kullanıcılarının yasadışı faaliyetleri kaydetme ve yayınlama olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve hatta bazılarının antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini karşıladığını tespit etmiştir (Drouin ve Miller, 2015; Li ve Sakamoto, 2014), Twitter ve Facebook üzerine yapılan çalışmada, sosyal medyadaki kolektif görüşlerin algılanan doğruluğu ve bilgi paylaşma davranışını etkilediği öne sürülmekte ve böylece, çevrimiçi bağımsız yargı probleminin altı daha da çizilmektedir. Sosyal medya kullanımı, bireyleri hem güçlendirdiği hem de dışladığı için siyasi kültür üzerinde derin etkilere sahiptir (Sayed, 2012; Zhuravskaya vd., 2020). Sosyal medya, bireyleri güçlendirme ve siyasi tartışmalara katılımlarını artırma potansiyeline de sahiptir, ancak aynı zamanda sınırlamaları ve riskleri de vardır.

Sosyal medyanın kitle ve toplumsal kültür üzerindeki etkisi beraberinde sosyal medya kaynaklı kültürel üretim ve tüketim, değişen kültürel kimlikler ve sosyal karşılaştırmalar, değişen sosyal normlar, kültürün küreselleşmesi ve yerel kimliğin kaybolmaya başlaması,

² Normal internet içeriklerinden farklı olarak yalnızca blogların taranarak indekslendiği arama motorları da bulunmaktadır. Weblogs.com gibi Technorati de internetteki blogları tarayan bir arama motorudur.

yeni çevrimiçi toplumsal hareketler ve aktivizm gibi kültür üzerinde etkisi olan durumları da doğurmuştur. Bunlar sırasıyla şu şekildedir:

Sosyal medya, kültürü tüketme, paylaşma ve hatta tanımlama şeklimizi büyük ölçüde değiştirerek hayatımızın dokusuna işlemiştir. Böylece (1) *Kültürel Üretim ve Tüketimin Demokratikleşmesi* ile sosyal medya, geleneksel medyanın kapı bekçilerini ortadan kaldırarak bireyleri içerik yaratma ve paylaşma konusunda güçlendirmektedir. YouTube ve Tik Tok gibi platformlar herkese bir sahne sunarak amatör yaratıcılar olarak kullanıcılar ve topluluklar açısından daha önce duyulmamış kültürel ifadelerin artmasına yol açmıştır. Bu demokratikleşme, kitle kültürünün homojenleşmesine meydan okumakta, çeşitli ve genellikle karşı kültürel anlatıları teşvik etmektedir. (2) *Algoritmik Düzenleme ve Kültürel Yankı Odaları* ile sosyal medya farklı sesleri güçlendirirken, algoritmalar içeriği kullanıcı tercihlerine göre düzenleyerek potansiyel olarak yankı odaları yaratmaktadır. Filtre balonları mevcut inançları güçlendirir ve karşıt bakış açılarına maruz kalmayı sınırlandırarak eleştirel düşünmeyi potansiyel olarak engeller ve toplumsal kutuplaşmayı da körükler. Örnek olarak Sunstein (2009) ve Pariser (2011)'nin tarafından yapılan çalışmalar, yankı odalarının tehlikelerini ve bunların siyasi söylem ve sosyal uyum üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. (3) *Mikro Etkileycilerin Yükselişi ve Kültürel Özgünlük* ile geleneksel ünlü kültürü, ilişkilendirilebilir içerik ve uzmanlaşmış sosyal medya fenomenleri aracılığıyla güven ve etkileşim inşa eden mikro-etkileycilerin meydan okumasıyla karşı karşıyadır. Özgünlük ve kişiselleştirmeye doğru yaşanan bu değişim, tüketici eğilimlerini ve marka pazarlamasını etkilemektedir; zira markalar yalnızca tanınmış ünlülere güvenmek yerine giderek daha fazla ilişkilendirilebilir bireylerle ortaklık arayışına girmektedir. (4) *Kimlik Performansı ve Sosyal Karşılaştırma* tanımlaması ile sosyal medya platformları, kullanıcıların özenle oluşturdukları çevrimiçi kişilikleri ile kendilerini sunma sahneleri haline gelmektedir. Goffman (1959) tarafından analiz edilen bu kimlik performansı, özellikle gençler gibi savunmasız demografik gruplar için sosyal karşılaştırma ve kaygıya yol açmaktadır. (Przybylski vd., 2013) tarafından yapılan çalışmalar, sosyal medya kullanımı ile öz saygı ve refah arasındaki negatif korelasyonu vurgulamaktadır. (5) *Çevrimiçi ve Çevrimdışı Alanların Bulanıklaşması* nedeniyle sosyal medya dijital alanı aşarak çevrimdışı etkileşimleri etkilemekte ve sosyal normları şekillendirmektedir. Anılar ve çevrimiçi trendler gerçek dünya referansları haline gelir ve çevrimiçi mücadeleler ve hareketler fiziksel alanlara yayılmaktadır. Çevrimiçi ve çevrimdışı kültürlerin bu şekilde melezleşmesi, yeni sosyal etkileşim ve kültürel ifade biçimleri yaratmaktadır. (6) *Küreselleşen Kültür ve Yerel Kimliğin Kaybına* neden olarak sosyal medya küresel trendlerin yayılmasını kolaylaştırmakta ve kültürel deneyimleri

homojenleştirmektedir. Bu birbirine bağıllık kültürlerarası anlayışı teşvik ederken, yerel geleneklerin sulandırılmasına ve kültürel çeşitliliğin erozyona uğramasına da yol açmaktadır. Bununla ilgili olarak (Appadurai, 1996) tarafından yapılan çalışmalarda ise, "*küreselleşme*" kavramını ve küresel ve yerel kültürel güçler arasındaki gerilimi incelemektedir. (7) *Toplumsal Hareketler ve Çevrimiçi Aktivizmin Gücü* ile birlikte ise, sosyal medya, mobilizasyon, iletişim ve bağış toplama platformları sağlayarak toplumsal hareketleri güçlendirmektedir. Twitter ve Facebook gibi platformlar farkındalık yaratmak, protestolar düzenlemek ve sınırlar ötesinde dayanışma oluşturmak için çok önemli araçlar haline gelmiştir. (Castells, 2012) ise sosyal medya'nın kültürel etkisine sosyal medyanın toplumsal değişim ve demokratikleşme potansiyeline dikkat çekerek yaklaşmaktadır. Bütün bu sıralananlar nedeniyle, sosyal medyanın kitle kültürü ve toplumsal kültür üzerindeki etkisi çok yönlüdür ve sürekli gelişmektedir. Kültürel üretimi demokratikleştirir, deneyimleri çeşitlendirir ve sınırları bulanıklaştırırken, yankı odaları, eylemlilik ve yerel kimliğin erozyona uğraması gibi endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bu karmaşıklıkları anlamak, dijital ortamda gezinmek ve çeşitli, kapsayıcı ve kültürel açıdan zenginleştirici bir gelecek sağlamak için çok önemlidir.

Ayrıca, sosyal medyanın ruh sağlığı ve sosyal davranışlar üzerindeki uzun vadeli etkileri ile sosyal medyanın siyasi söylem ve seçimler üzerindeki farklı etkileri ortaya konmakla birlikte, algoritmik düzenleme ve veri gizliliğinin etik sonuçları da sosyal medyanın olumsuz yönlerini azaltmaya ve olumlu potansiyelini desteklemeye yönelik stratejiler geliştirilebilmesine katkı sağlayabilecektir. Böylece sosyal medya ve kültür arasındaki etkileşim araştırılmaya devam edilerek, sosyal medyanın dönüştürücü gücü daha iyi anlaşılabilir potansiyeli de ortaya konulabilecektir.

Kitleleri ve toplumları dönüştüren bir etken olarak sosyal medya, toplumsal kültürü şekillendirme ve etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Alan yazında yer alan oldukça fazla çalışmada bunu göstermektedir. Sosyal medya, kültürleşmeyi kolaylaştıran, kültürü etkileyen ve kültürden etkilenen bir unsur olarak hareket etmektedir (Kumari vd., 2022). Sosyal medya etkileyicilerinin satın alma niyeti ve müşteri tutumları üzerindeki etkisi, sosyal medyanın tüketici davranışlarını ve algılarını nasıl şekillendirebileceğini de göstermektedir (Lim vd., 2017). Ayrıca, Covid-19 salgını sırasında, sosyal medya kullanımında kayda değer bir kültürel değişim yaşanmış ve bu da platformun toplumsal normları ve davranışları yansıtmaya ve etkileme yeteneğini vurgulamıştır (Huda ve Nur, 2021). Bununla birlikte, sosyal medyanın dezavantajları da yok değildir. Bazı çalışmalar, sosyal medyanın toplum içinde bölünmeler ve sorunlar yaratabileceği antisosyal yönlerine dikkat çekmiştir. Buna rağmen, sosyal medya

kullanımı modern toplumun ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, iş ve iletişim de dahil olmak üzere hayatın çeşitli yönlerini etkilemiştir (Nhongo vd., 2020; Baharuddin vd., 2022). Bu yüzden sosyal medya fenomenleri, tüketici davranışlarını ve satın alma kararlarını şekillendirmede kilit oyuncular olarak ortaya çıkmış ve bireylerin onları rol model olarak gördükleri toplumsal kabullere geçilmiştir (Dinh & Lee, 2021). Buna ek olarak, sosyal medya kuruluşlar için iletişim ve etkileşimi artıran, büyüme ve katılım için yeni fırsatlar sunan bir araç olarak da kabul edilmiştir (Alvarillo & Nikiphorou, 2022). Ayrıca, sosyal medyanın Müslüman toplumlar da dahil olmak üzere farklı topluluklardaki kamuoyu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiş ve algıları ve inançları şekillendirmedeki gücü de ortaya konmuştur (Mohammed ve Inusa, 2020). Bütün bu nedenlerle, sosyal medyanın kültürel güvenlik ve farkındalık üzerindeki etkisi, kültürel etkinliklerin ve bilgilerin yayılmasındaki rolünü daha da vurgulamaktadır.

Özetle, sosyal medyanın zaman içinde toplumun kültürünü şekillendirdiği yadsınamaz (Sayed, 2012). Özellikle de insanların birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurma biçimlerinin yanı sıra bilgiye erişim ve bilgiyi paylaşma biçimlerini de değiştirmektedir. Sosyal medya, bireylere küresel ölçekte başkalarıyla bağlantı kurabilecekleri bir platform sunarak coğrafi engelleri ortadan kaldırmış ve yeni ilişkileri teşvik etmiştir. Ayrıca, bilgi ve görüş paylaşımını demokratikleştirerek bireylere bir ses vermiş ve kamusal söylemlere katılmalarına olanak sağlamıştır. İnsanlar sosyal medya platformları aracılığıyla toplumsal meseleler hakkında farkındalık yaratmak, değişimi savunmak ve hatta toplumsal hareketler başlatmak için harekete geçebilmekte ve örgütlenebilmektedir. Bu durum özellikle son yıllarda bilhassa işyerlerinde cinsel taciz mağdurlarının sosyal medyada örgütlenerek MeToo etiketi ile ve Black Lives Matter (siyahların yaşamları değerlidir.) etiketi ile Afrika kökenli Amerikan vatandaşlarının polis ırkçılığı ve şiddetine karşılık oluşturdukları örgütlenmeler gibi hareketlerin sosyal medya aktivizmi yoluyla ivme kazanmasıyla belirginleşmiştir (Xiong vd., 2019). Genel olarak sosyal medya, iletişimde devrim yaratarak, bilgi paylaşımını demokratikleştirerek ve bireyleri kolektif eylem ve sosyal değişime katılmaları için güçlendirerek toplum kültürü üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştur. Ancak, sosyal medyanın yanıltıcı bilgilerin yayılması, olumsuz etki ve davranış potansiyeli ve yankı odalarının oluşturulması gibi zorlukları ve dezavantajları da olduğunu kabul etmek önemlidir. Bununla birlikte, sosyal medyanın kültürümüzün ayrılmaz bir parçası haline geldiği ve gelecekte de toplumu şekillendirmeye devam edeceği açıktır. Sosyal medya, iletişimde devrim yaratarak, bilgi paylaşımını demokratikleştirerek ve bireyleri kolektif eylem ve sosyal değişime katılmaları için güçlendirerek toplumun kültürünü zaman içinde değiştirmektedir.

Sosyal medya gelişmeye ve günlük hayatımıza daha fazla yerleşmeye devam ettikçe, toplum kültürü üzerinde derin bir etkiye sahip olduğu açıktır. Sosyal medya toplumun ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, zaman içinde kültürü önemli ölçüde etkilemiş ve dönüştürmüştür. İletişimde bir paradigma değişikliğine de yol açmış, engelleri yıkmış ve farklı geçmişlerden ve coğrafyalardan insanları birbirine bağlamıştır. Sonuç olarak, sosyal medya modern toplumda kültürel normları, tüketici davranışlarını, kamuoyunu ve iletişim dinamiklerini etkileyen, farklı kültürlerinde kendi kabul, inanç ve davranışlarına göre yeni medyayı kullandığı bir güç haline gelmiştir. Hem olumlu hem de olumsuz etkileri çeşitli alanlarda kendini göstermekte ve sosyal medyanın toplumsal kültürle nasıl etkileşime girdiği ve onu nasıl şekillendirdiğinin toplumlarında sosyal medyayı nasıl kullanarak farklı amaçları ve şekilleri olarak kendini gösterdiğinin incelikli bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.

2.4. Pekiştirme ve Mobilizasyon Teorileri Bağlamında Sosyal Medya

Mobilizasyon kelimesi, bir grubun pasif bireyler topluluğu olmaktan çıkıp kamusal yaşamda aktif bir katılımcı haline geldiği süreci uygun bir şekilde tanımlamaktadır. John Kelly tarafından 1998 yılında kavramsallaştırılan mobilizasyon teorisi, bireysel işçilerin nasıl kolektif örgütler kurup sürdürebilen ve işverenlerine karşı kolektif eylemlerde bulunabilen kolektif aktörlere dönüştüğünü açıklamaya çalışan bir çerçevedir (Lopes & Hall, 2015). Kelly'nin teorisi, kolektif eylem için önemli bir ön koşulun, genellikle yönetim tarafından gerçekleştirilen eylemlerden kaynaklanan ortak bir adaletsizlik veya gayrimeşruluk duygusu olduğunu vurgulamaktadır. Bu teori, sendikal örgütlenme çabalarının anlaşılmasında etkili olmuş ve kolektif mobilizasyon dinamiklerini analiz etmek için çeşitli bağlamlara uygulanmıştır (Lopes & Hall, 2015; Holgate vd., 2018; Gahan ve Pekarek, 2012; Buttigieg vd., 2008; Simms ve Dean, 2014; Percival ve Lee, 2020; Gibbs ve Kerr, 2020).

Kelly'nin mobilizasyon teorisi, çalışanların bir adaletsizlik algılamasının ve algılanan adaletsizliğin kolayca göz ardı edilemeyecek kolektif bir endişe haline geldiği bir sosyal özdeşleşme sürecinden geçmesinin önemini vurgulamaktadır (Simms ve Dean, 2014). Teori aynı zamanda çalışanların kolektif eylemlere katılmanın önemini değerlendirirken rasyonel karar verme sürecine girebileceğini de kabul etmektedir (Cunningham, 2008). Diğer bir noktada teori, sendika üyelerinin endüstriyel eylemlere katılma istekliliğini etkileyen faktörleri araştırmak için kullanılmış ve işçi hareketleri içindeki mobilizasyonun karmaşıklığına ışık tutmuştur (Buttigieg vd., 2008).

Endüstriyel çatışmaları ve sendikal örgütlenmeyi anlamadaki önemine rağmen, Kelly'nin mobilizasyon teorisi, bazı araştırmacıların alternatif, daha yapısal olarak determinist

yaklaşımlar önermesiyle, uygulaması ve nedensellik sırasına ilişkin eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır (Atzeni, 2009; Gall ve Holgate, 2018). Bununla birlikte, Kelly'nin çerçevesi kolektif işyeri mobilizasyon süreçlerini analiz etmek için değerli bir araç olmaya devam etmektedir ve sendikası kampanyalar ve fabrika işgalleri de dahil olmak üzere çeşitli senaryoları araştırmak için kullanılmıştır (Percival ve Lee, 2020; Gibbs ve Kerr, 2020). John Kelly'nin mobilizasyon teorisi, bireysel işçilerin algılanan adaletsizliklere karşı kolektif eylemlerde bulunan kolektif aktörlere dönüşümünü incelemek için kapsamlı bir mercek sunmaktadır. Bu teori, paylaşılan şikayetlerin, sosyal özdeşleşmenin ve rasyonel karar almanın rolünü vurgulayarak, işçi hareketleri içindeki kolektif mobilizasyon dinamiklerine ilişkin değerli içgörüler sağlamaktadır.

Bir kolektif eylem teorisi olarak mobilizasyon teorisi, bireylerin ortak hedefler ve çıkarlar peşinde koşmak için bir araya geldikleri mekanizmalara odaklanır (Murphy, 2016). Sosyal ağlar ve grup bağlantıları gibi harekete geçirici yapıların kolektif eylemin oluşturulması ve sürdürülmesindeki rolünü vurgular. Teori aynı zamanda ortak anlam yaratmak ve katılımcıları protestolar için harekete geçirmek amacıyla kültürel sembollerin kullanımının da altını çizmektedir (Eschenfelder vd., 2005). Ayrıca, sosyal protestonun grupların hedeflerini ilerletmek ve iktidardakilere taleplerini karşılamaları için baskı yapmak amacıyla gerçekleştirdikleri rasyonel kolektif eylemleri içerdiğini öne sürer (Zomerer vd., 2008). Kolektif eylem üzerine klasik bir teori olan kaynak mobilizasyonu teorisi, bireylerin kaynak ve fırsatlardan yararlanarak mağduriyetleri gidermek için kolektif olarak hareket ettiğini öne sürer. Bu teori, grupların hedeflerine ulaşmak için nasıl harekete geçtiklerini anlamada etkili olmuştur (Buttigieg vd., 2008). Siyasi süreç teorisi ve sosyal ağlar çalışması gibi diğer teorik perspektifleri tamamlayarak toplumsal hareketleri analiz etmek için ortak bir paradigma oluşturur (Caruso ve Cini, 2020).

Kolektif eylem çerçeveleri, fırsat yapıları ve harekete geçirici yapılar, mobilizasyon teorisi içindeki anahtar kavramlardır (Lindgren, 2018). Bu unsurlar, bireylerin kolektif eylemi nasıl algıladıklarını ve bu eyleme nasıl katıldıklarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Benford ve Snow, 2000). Teori aynı zamanda bedavacılık sorununa ve kolektif eylemlerin koordine edilmesinde resmi örgütlenmenin önemine de değinmektedir (Bimber vd., 2005). Genel olarak, bireylerin kaynakları nasıl harekete geçirdiğini, sosyal ağlardan nasıl faydalandığını ve ortak hedeflere ulaşmak ve mağduriyetleri gidermek için kolektif eyleme nasıl katıldığını anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunar. Kolektif eylem süreçlerini yönlendirmede sosyal yapıların, kültürel sembollerin ve rasyonel karar vermenin önemini vurgular.

Mobilizasyon teorileri, bireylerin ve grupların dijital platformlar aracılığıyla çeşitli amaçlar için nasıl mobilize edildiğini açıklayarak sosyal medyanın toplum üzerindeki etkisini anlamada önemlidir. WhatsApp, Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya platformları, kullanıcılar için benzersiz fırsatlar sunarak modern yaşamın ayrılmaz parçaları haline gelmiştir (Sunkad, 2023). Bu platformlar, kişiler arası ağlar aracılığıyla yayılan bağlayıcı eylemi, kendi kendini organize eden kişiselleştirilmiş siyaseti mümkün kılmakta ve sivil ve siyasi katılımı teşvik etmektedir (Chen vd., 2017). Sosyal medya yalnızca kişisel etkileşimler için değil, aynı zamanda kolektif eylem hareketleri için de kullanılmakta, çok sayıda insanı çeşitli amaçlar için hızla birbirine bağlamakta ve harekete geçirmektedir (Johnson, 2017). Kaynak mobilizasyonu teorisi, hareketlerin nasıl oluştuğuna ve kolektif eyleme nasıl katıldığına odaklanarak, sosyal medyanın hükümetlerin geleneksel bilgi akışı kontrolüne meydan okumadaki ve devlet dışı aktörleri ve vatandaşları bilgi yayma konusunda güçlendirmedeki rolünü vurgulamaktadır (Opiyo ve Kuruç, 2016). Buna ek olarak, homofili teorisi, edinilen ve atfedilen özelliklerin sosyal ağlar üzerinden mobilizasyon sürecini nasıl etkilediğini inceleyerek sosyal mobilizasyonun hızını vurgulamaktadır (Alstott vd., 2014). Bu teoriler, sosyal medyanın bireylerin ve grupların çeşitli sosyal, siyasi ve sivil faaliyetler için mobilizasyonunu kolaylaştırmadaki önemini altını çizmektedir. Dahası, sosyal medyanın etkisi siyasi mobilizasyonun ötesine geçerek kamuoyunu etkilemek, kültürel stereotipleri şekillendirmek ve sosyal değişime katkıda bulunmak şeklinde genişlemektedir. Sosyal medya platformlarının, özellikle müslüman nüfus gibi belirli topluluklarda kamuoyunu etkilemedeki rolü kabul edilmektedir. Ayrıca, gençler arasında etno-kültürel algıları etkileyerek görüşleri, tüketici izlenimlerini ve tutum ve stereotiplerin oluşumunu yönetme potansiyeline de sahiptirler (Mohammed ve Inusa, 2020; Chudnovskaya ve Lipatova, 2018).

Sosyal medyanın toplum üzerindeki etkisi kültür, ekonomi ve siyaset alanlarındaki daha geniş toplumsal değişimleri de kapsamaktadır. Sosyal medya da dahil olmak üzere dijital teknolojilerin, medya kullanımında davranışsal değişikliklere neden olduğu ve bunun da toplumsal dinamikler ve siyasi manzaralar üzerinde etkileri olduğu gösterilmiştir (Adhiorso vd., 2019). Sosyal medyada ergenliğin inşası, bu platformların iş birliğini, topluluk oluşturmaya ve paylaşımı nasıl desteklediğini yansıtmakta ve bireylerin dijital alanlara ilişkin algılarını ve katılımlarını etkilemektedir (Danso, 2019). Medya tüketim kalıplarındaki bu değişim, teknolojik ilerlemelere yanıt olarak toplumun değişen doğasını vurgulamaktadır. Sosyal medyanın çağdaş demokrasideki rolü, siyasi mobilizasyon, çevrimdışı kampanya katılımı ve siyasi faaliyetlere katılanların çeşitliliği üzerindeki etkisini gösteren çalışmalarla kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır (Ugochukwu, 2021). Sosyal medyanın kolektif eylem

hareketleri yaratma kabiliyeti, özellikle bireyleri çeşitli amaçlar için harekete geçirmede önemli bir rol oynadığı ulus ötesi hareketlerde ve sosyal değişim projelerinde belirgindir. Bu bulgular, sosyal medyanın toplumsal etkileşimleri, diyalogu ve okuryazarlığı şekillendirmedeki dönüştürücü gücünün altını çizmekte, dolayimli mobilizasyona ve yeniden yapılandırmaya katkıda bulunmaktadır (L'Etang vd., 2013). Mobilizasyon teorileri, sosyal medyanın bireyleri ve grupları siyasi katılımdan kültürel değişime kadar çeşitli amaçlarla harekete geçirerek toplumu nasıl etkilediğini anlamak için bir çerçeve sunmaktadır. Sosyal medya platformlarının birbirine bağlı doğası bağlayıcı eylemi, kolektif seferberliği ve bilgi yayılımını mümkün kılmakta, nihayetinde toplumsal dinamikleri şekillendirmekte ve sivil katılımı teşvik etmektedir. Araştırmacılar, bu teorileri sosyal medyanın etkisinin analizine dahil ederek, dijital platformların sosyal davranışı, kolektif eylemi ve toplumsal dönüşümleri etkilediği çok yönlü yollar hakkında içgörü kazanabilirler.

Davranış psikolojisinde temel bir kavram olan Skinner'ın pekiştirme teorisi ise, davranışın sonuçlarından etkilendiğini ve pekiştirilen davranışların tekrarlanma olasılığının daha yüksek olduğunu öne sürer. Skinner'ın teorisinin sosyal medyaya uygulanması incelendiğinde, platformun tasarımının ve işlevlerinin kullanıcı davranışını şekillendiren güçlü pekiştiriciler olarak hareket edebileceği ortaya çıkmaktadır. Pekiştirme mekanizmaları ile sosyal medya dinamikleri arasındaki etkileşim, sosyal medya etkileşimlerinin pekiştirme ilkelerinden nasıl etkilendiğine ışık tutan çeşitli çalışmalarda ilgi konusu olmuştur. Literatürde vurgulanan önemli bir husus, sosyal medya platformlarına katılımı şekillendirmede pekiştirmenin rolüdür. Sosyal medya katılımının genellikle kullanıcıların çevrimiçi davranışlarını pekiştiren beğeniler, yorumlar veya paylaşımlar şeklinde ödüller aldığı bir "Skinner Kutusu"na nasıl benzetildiğini tartışmaktadır (Lindström vd., 2019). Bu karşılaştırma, sosyal medya etkileşimleri tarafından sağlanan aralıklı pekiştirmenin, bireyler çevrimiçi faaliyetleriyle ilişkili ödüllendirici sonuçları aradıkça, alışkanlık ve bağımlılık yaratan kullanım modellerine yol açabileceği fikrinin altını çizmektedir. B.F. Skinner'ın pekiştirme teorisi, sosyal medya platformlarına katılımı şekillendirmede önemli bir etkiye sahiptir. Kökleri davranışçılığa dayanan bu teori, davranışın sonuçlarından etkilendiğini, olumlu sonuçların ardından gelen davranışların pekiştirildiğini ve tekrarlanma olasılığının daha yüksek olduğunu öne sürer (Chen vd., 2020). Sosyal medya bağlamında, bu teori, kullanıcıların aldıkları geri bildirim ve ödüllere dayalı olarak içerikle nasıl etkileşime girdiklerinde gözlemlenebilir. Örneğin, çalışmalar sosyal medya katılımının medya zenginliği, diyalogik döngüler ve sosyal pekiştirmeli öğrenme gibi faktörlerden etkilendiğini göstermiştir (Chen vd., 2018; Lindström vd., 2019). Bir iletişim kanalında mevcut olan bilgi ve geri

bildirim miktarını ifade eden medya zenginliğinin, hükümetin sosyal medyası aracılığıyla vatandaş katılımını olumsuz yönde tahmin ettiği bulunmuştur (Lindström vd., 2019). Öte yandan, iki yönlü iletişim ve etkileşimi kolaylaştıran diyalojik döngülerin katılımı artırdığı gösterilmiştir. Bu durum, kullanıcıların sosyal medya platformlarında aldıkları etkileşim ve geri bildirim türünün katılımlarını nasıl şekillendirebileceğini göstermektedir. Pekiştirme teorisi bağlamında sosyal medya ile ilgili araştırmalar şu şekildedir:

Church (1994) tarafından yapılan çalışma, kullanıcı katılımını en üst düzeye çıkarmak için makine öğrenimi algoritmalarının kullanımının, ikna edici teknolojiler ve Skinner'ın aralıklı değişken pekiştirmesi yoluyla insan zayıflıklarının nasıl sömürülmesine yol açtığına işaret ederek, aslında günümüzde sosyal medya katılımının karanlık tarafını göstermektedir (Church, 1994). Skinner'ın pekiştirme teorisi de dahil olmak üzere psikolojik ilkelerin bu şekilde istismar edilmesi, sosyal medya platformlarında yanlış bilgi ve bağımlılık yaratan davranışların yaygınlaşmasına katkıda bulunmuş ve kullanıcı etkileşimlerini yönlendirmede pekiştirme mekanizmalarının güçlü etkisini vurgulamıştır. Benzer bir şekilde, Frimer ve arkadaşları (2023) Twitter gibi platformlarda siyasi nezaketsizliğin yükselişine dikkat çekerek, bu eğilimi bu tür davranışları teşvik eden sosyal geri bildirim mekanizmalarına bağlamaktadır (Frimer vd., 2023). Bu gözlemi pekiştirmeli öğrenme ilkeleriyle uyumlu hale getiren çalışma, Twitter'daki sosyal etkileşimler yoluyla incivility'nin pekiştirilmesinin artan yaygınlığına katkıda bulunabileceğini öne sürmekte ve pekiştirme mekanizmalarının çevrimiçi alandaki etkileşimlerin tonunu ve içeriğini nasıl şekillendirebileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, Vosoughi ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışma, sosyal teknolojilerin hem doğru hem de yanlış bilginin çevrimiçi olarak yayılmasını kolaylaştırmadaki rolünün altını çizerek, hızlı bilgi paylaşımının ve büyük ölçekli basamakların yanlış bilginin yayılmasını nasıl güçlendirebileceğini vurgulamaktadır (Vosoughi vd., 2018). Bu olgu Skinner'ın pekiştirme teorisiyle yakından ilişkilidir; zira sansasyonel ya da yanıltıcı içerikle etkileşim ve bu içeriğin pekiştirilmesi, sosyal medya ağlarında yayılmasını sürekli hale getirerek kamuoyunun algılarını ve davranışlarını etkileyebilir.

Özünde, bu referansların sentezi, Skinner'ın pekiştirme teorisinin sosyal medya platformlarındaki kullanıcı davranışlarını ve etkileşimlerini şekillendirmedeki yaygın etkisinin altını çizmektedir. Beğeniler ve paylaşımlar yoluyla etkileşimin pekiştirilmesinden, pekiştirme mekanizmaları tarafından yönlendirilen yanlış bilginin yayılmasına kadar, Skinner'ın ilkelerinin dijital alanda uygulanması, çağdaş çağda insan davranışı, teknoloji ve sosyal dinamikler arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulamaktadır. Pekiştirme teorileri ve

mobilizasyon teorileri, sosyal medyada toplumu etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Kaynak mobilizasyonu teorisi, toplumsal hareketlere katılımın rasyonelliğini vurgulayarak yapısal faktörlerin ve kaynakların bir kolektivite için kullanılabilirliğinin önemini ortaya koymaktadır (Klandermans, 1984). Bu teori, bireylerin kaynaklara erişimleri olduğunda ve destekleyici sosyal ağlar içinde konumlandıklarında kolektif eyleme katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca teori, kolektif faydalar ile seçici faydalar arasındaki ayrıma açıklık getirerek rasyonel bireylerin kolektif bir malın üretimine katılmak için seçici teşviklere ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir (Klandermans, 1984). Dahası, sosyal medya gibi mobilizasyon sistemleri, insan eylemini motive ve koordine eden teknolojiler olarak hizmet edebilir. Bireyler arasında spontane koordinasyonu kolaylaştırabilir, sürekli katılımı ve katılımı teşvik edebilirler. Bununla birlikte, sosyal medya aracılığıyla kolektif eylemin güçlendirilmesi, Twitter ve Facebook gibi yeni medya platformlarının yardımıyla başlatılan ve koordine edilen, yaygın kaos ve yıkımla sonuçlanan Londra'daki 2011 ayaklanmalarında görüldüğü gibi, olayların potansiyel olarak tehlikeli bir şekilde hızlanmasına da yol açabilir (Heylighen vd., 2012). Ayrıca, toplumsal hareketlerin başarılı bir şekilde mobilize edilmesi, kaynakların mevcudiyeti, grup içi ağların gücü ve net hedeflerin formüle edilmesi gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Hedeflerin formüle edilmesi özellikle odaklanma ve bağlılık yaratmak, gelecekteki faaliyetler için bir hedef oluşturmak ve eylemin gidişatını yönlendirmek açısından çok önemlidir. Sonuç olarak, pekiştirme teorileri ve mobilizasyon teorileri, özellikle sosyal medya bağlamında, toplum üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu teoriler, toplumsal hareketlere katılımın rasyonelliği, yapısal faktörlerin ve kaynakların rolü ve yeni medya platformları aracılığıyla güçlendirilmiş kolektif eylemin potansiyel tehlikeleri hakkında içgörü sağlamaktadır. Bu teorileri anlamak, sosyal mobilizasyonun dinamiklerini ve dijital çağda toplum üzerindeki etkisini anlamak için gereklidir.

Pekiştirme kuramı açısından sosyal medya, çeşitli teorik çerçeveler aracılığıyla davranış ve tutumların pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Pekiştirici Spiraller Modeli gibi pekiştirme teorileri, medyaya maruz kalma ile tutumların geliştirilmesi ve sürdürülmesi arasındaki karşılıklı ilişkiyi vurgulamaktadır. Bu model, belirli medya içeriklerine maruz kalmanın mevcut tutum ve davranışları pekiştirebileceğini, bunları sürdüren ve güçlendiren bir geri bildirim döngüsü yaratabileceğini öne sürmektedir (Slater, 2014). Sosyal medya platformları, algoritmik içerik seçimi ve sosyal etkileriyle, içeriği kullanıcıların tercihlerine ve inançlarına göre uyarlayarak bu pekiştirme mekanizmasını daha da geliştirir (Ohme, 2020). Ayrıca, sosyal karşılaştırma teorisi, sosyal medya kullanıcısı

bireylerin kendilerini sıklıkla medyada tasvir edilen idealize edilmiş görüntülerle karşılaştırdıklarını, bunun da beden memnuniyetsizliğine ve gerçekçi olmayan standartlara yol açtığını göstermektedir (Myers ve Crowther, 2009). Medya temsilleriyle yapılan bu sürekli karşılaştırma, belirli güzellik standartlarının ve toplumsal normların pekiştirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Buna ek olarak, sosyal medya platformlarındaki yankı odaları kavramı, farklı bakış açılarına maruz kalmayı sınırlandırarak ve benzer düşünen bireyler arasında homofiliyi (eşcinselliği) teşvik ederek mevcut inançları daha da güçlendirmektedir (Cinelli vd., 2021). Bütün bunların yanında sosyal medyada yanlış bilginin yayılması durumu sosyal pekiştirme ile daha da kötüleşmekte, yankı odası etkisi ve paylaşılan inançların pekiştirilmesi nedeniyle yanlış bilgilerin düzeltilmesini zorlaştırmaktadır. Bu olgu özellikle sosyal medya görünürlüğünün ve yayılımının yanlış bilginin yaygınlaşmasına katkıda bulunduğu komplo teorilerinde belirgindir (Bessi vd., 2015; Mahl vd., 2021).

Sonuç olarak sosyal medya, içerik seçim algoritmaları, sosyal etkiler ve yankı odası etkileri aracılığıyla tutum, davranış ve inançların pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal medya bağlamında pekiştirme teorilerinin mekanizmalarını anlamak, bu platformların bireysel algıları ve toplumsal normları nasıl şekillendirdiğini anlamak için gereklidir. Özetle, bu teoriler sosyal medyanın toplumu nasıl etkilediğine dair içgörüler sağlamaktadır. Pekiştirme teorileri izleyici seçiciliğinin rolünü vurgularken, mobilizasyon teorileri kaynak mobilizasyonu ve medyanın toplumsal hareketler üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu dinamikleri anlamak, sosyal medyanın bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini kavramak için önemli olmaktadır.

2.5. Dijitalleşme ile Yeni Toplumsal Yapılar: Ağ toplumu

Geleneksel bakış açısı ile toplumsal ilişkilerin oluşturduğu bir sistem olarak sosyal yapı kavramı, sosyoloji gibi sosyal bilimler disiplinlerinin temel kavramlarından biridir. Toplumsal yapı kavramı toplumun rastgele ya da kaotik bir şekilde oluşmuş bireyler ve gruplar topluluğu değil, bireylerin ve grupların davranışlarını ve etkileşimlerini düzenleyerek koordine eden sosyal kurumlar ve kurumsallaşmış ilişki örüntülerinden oluşmakla birlikte, aynı zamanda bunlar tarafından şekillendirilerek yapılandırılmış ve organize bir oluşum olduğu varsayımına dayanmaktadır (Giddens, 2013 :189-190). Sosyal kurumlardan olan aile, eğitim, din, ekonomi, siyaset ve medya gibi sosyal yaşamın temel alanları olmalarının yanında ilgili sosyal kurum içindeki bireylerin ve grupların rollerini, haklarını ve sorumluluklarını da tanımlamaktadır. Bu nedenle sosyal ilişkiler, bir sosyal yapı içindeki bireyler ile gruplar arasındaki ilişkinin doğasını ve çerçevesini şekillendirilebilen statü, rol,

güç, otorite, etki, iş birliği, çatışma ve mübadele gibi çeşitli faktörlere dayanan etkileşimler ile bağlantıları da içermektedir (Turner, 2014 :19-20).

Doğa bilimlerinin etkisiyle sosyal yapı/toplumsal yapı kavramını yaşam bilimsel betimlemeler ile ilk kullanan Herbert Spencer³ olmasının yanında, Radcliffe-Brown, belirli bir zaman ve uzamda bir araya gelen bireyler yada insan gruplarının sosyal ilişkilerinin somut bir sonucu olarak oluşan yapısal biçimi toplumsal yapı şeklinde tanımlarken⁴, M. Ginsberg ise, toplumsal yapıyı toplumu oluşturan insan gruplarının ve bunların örgütlenmesi ile oluşabilen toplumsal kurumların ortaya çıkardığı karmaşık ilişkiler şeklinde tanımlamaktadır. Sosyal ilişkilerin oluşturduğu bir sistem olarak toplumsal yapı kavramı, Emile Durkheim, Max Weber, Karl Marx, Talcott Parsons, Robert Merton ve Anthony Giddens gibi çeşitli sosyoloji teorisyenleri tarafından geliştirilmiş ve kavramsallaştırılmıştır (Durkheim, 2013; Weber, 1968; Parsons, 2013; Merton, 1968; Giddens, 1984). Bu kuramsal araştırmacılar, sosyal ilişkilerin oluşturduğu bir sistem olarak toplumsal yapı kavramına ilişkin farklı bakış açıları ve yaklaşımlara sahip olsalar da belirli ortak tema ve soruları da gündeme getirmektedirler. Bunlar; (1) *Sosyal yapı, bireylerin ve grupların davranışlarını ve etkileşimlerini nasıl etkiler ve kısıtlar?* şeklindeki soruya Durkheim, sosyal yapıyı bireylerin ve grupların davranışlarını ve etkileşimlerini yönlendiren ve sınırlayan dışsal bir güç olarak tanımlayarak yanıt vermiştir. (Durkheim, 2013: 3-30); (2) *Bireyler ve gruplar sosyal yapıyı nasıl etkiler ve değiştirir ?*; sorusuna Weber'in yaklaşımı, bu etkileşim ve değişimlerin, bireysel eylemlerin ve sosyal kurumların karşılıklı etkileşimi olarak tanımlamaktadır (Weber, 1968: 1-25) (3) *Sosyal yapı zaman ve mekan içinde nasıl değişir ve çeşitlenir ?*; (4) *Sosyal yapı, kültür, sosyal değişim, sosyal tabakalaşma, sosyal çatışma ve sosyal sorunlar gibi toplumun ve sosyal yaşamın diğer yönleri ve boyutlarıyla nasıl ilişkilidir ?* şeklindeki soruyu Parsons, sosyal yapının bu faktörleri düzenleme ve dengeleme işlevi gördüğüne değinerek kültüründe sosyal yapıyı şekillendirdiği bir ilişki süreci olduğunu vurgulamaktadır." (Parsons, 2013, s. 158-163)

Toplumsal yapı kendini oluşturan sosyal kurumlar, sosyal ilişkiler, sosyal statü, sosyal roller, sosyal normlar, sosyal değerler ve sosyal ağlar gibi çeşitli bileşenleri birbirine bağlayarak ilişkilendiren sistematik ve bütünlük bir çerçeveye dayanmaktadır. Aynı zamanda toplumsal yapı; kültür, sosyal değişim, sosyal tabakalaşma, sosyal çatışma ve sosyal sorunlar gibi toplumun ve toplumsal yaşamın çeşitli yönleri ile boyutlarını kapsayan geniş bir

³ Spencer, H., *Principle of Sociology* (3. gözden geçirilmiş baskı, 1885). C I, Kısım II.

⁴ Radcliffe, A. R., *On Social Structure, Structure and Function in Primitive Society* (Londra, Cohen and West, 1952), s. 191-192. Radcliffe bu çalışmada, toplumsal yapı kavramını ayrıntılı, kolay anlaşılır ve sistemli bir şekilde açıklamaktadır.

alan da sunmaktadır. Bütün bunlarla birlikte toplumsal yapıyı diğer bir değişle sosyal yapıyı oluşturan bireyler ve insan gruplarının davranışları istikrarlı ve sabit bir oluşum olarak görülmemekte, aksine içinde yer aldığı toplumsal yapıyı etkileyebilme ve değiştirebilme gücünü de içinde barındırarak yaratıcılık özelliğine sahip olarak dinamik ve değişken bir yapılanma olmaktadır. Bu yüzden sosyal ilişkilerin oluşturduğu bir sistem olarak sosyal yapı kavramı, toplumun tüm üyeleri tarafından paylaşılan ve kabul edilen tek tip homojen değil, farklı çıkarlara, değerlere ve bakış açılarına sahip olan toplumun farklı üyeleri tarafından tartışılan ve müzakere edilebilen heterojen bir oluşum olarak görülmektedir. Böylece toplumsal yapı kavramı değerlendirilirken, bireysel ve grup eylemliliğinin sosyal yaşam üzerindeki etkisi tanımlanarak, etkileşimli bir şekilde dinamik bir bakış açısını da içermekle birlikte, aynı zamanda toplumun farklı üyeleri arasında sosyal ilişkilerin çeşitliliği ile farklılaşmasını tanıyan çoğulcu bir bakış açısını da kapsamaktadır. Toplumsal yapı kavramı, toplumun bir bütün olarak nasıl işlediğini, nasıl değiştiğini ve nasıl sorunlarla karşılaştığını anlamamıza ve açıklamamıza yardımcı olur. Toplumsal yapı kavramı hem bir toplumsal etkileşim ürünüdür hem de toplumsal etkileşimi doğrudan belirlemekle birlikte, aynı zamanda toplumsal yapı, bireylerin ve grupların davranışlarını ve seçimlerini etkileyerek kısıtlamaktadır. Bireyler ve gruplar da toplumsal yapının zaman ve mekân içerisinde değişmesine ve dönüşmesine katkıda bulunarak toplumsal tabakalaşma, toplumsal değişme ve toplumsal çatışma ile sorunların oluşmasında etkili olmaktadır (Türkkahraman, 2009; Gökçe, 1996; Yazıcı, 2016).

Dijitalleşme ise her alanda etkisini göstererek, ekonomi, siyaset, kültür ve sosyal yapılar gibi toplumun çeşitli yönlerini etkileyen önemli bir sosyal değişim itici gücü olarak ortaya çıkmıştır. Dijital teknolojilerin toplum üzerindeki etkisi derindir. Ancak determinist bakış açısı ile indirgemeci bir yaklaşımdan uzak bireylerin nasıl etkileşime girdiği ve toplumun bunu nasıl ve ne şekilde kullandığı noktasında çift yönlü sürecin olduğu bir bütün olarak işlediği konusunda dönüşümlere yol açmaktadır. Toplamların kendine has kabulleri ve kullanım amaçlarına göre dijital dönüşüm ilerleme ve verimlilik getirirken, işsizliğin artması, işgücü dinamiklerinin değişmesi ve siber suçlar gibi potansiyel sosyal sonuçları da beraberinde getirmektedir. Bu değişiklikler yalnızca maddi olmayıp, toplulukların sosyal yapılarındaki değişimlerle de yakından ilişkilidir. Teknoloji geliştikçe, sadece sosyal süreçleri yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda şekillendirir, toplumsal kültürün değer, inanç ve alışkanlıklarına göre de kendini değiştirerek dönüştürür ve kendi içinde sosyal yapıların kurulmasına da katkıda bulunur. Teknolojinin kendisi, iş dünyası ve toplumun birlikte devam eden evrimi, pazar karmaşıklığının artmasına, istihdam fırsatlarının değişmesine ve önemli

sosyal değişimlere yol açarak yeni toplumsal yapılar oluşturmaktadır (Cech ve Tellioglu, 2019; Alver ve Sarisakaloglu, 2023).

Dijital teknolojiler yalnızca iletişim ve bilgi alışverişi için kullanılan araçlar değil, aynı zamanda sosyal olarak etkileyen sistemler aracılığıyla davranış ve tutumların şekillendirilmesinde de rol oynayabilmektedir. Teknoloji kullanımı sosyal süreçlerle i içedir ve bireyler artan teknolojik değişikliklere uyum sağladıkça, bu uyarlamalar daha geniş toplumu ve sosyal etkileşimleri etkiler. Dijitalleşmenin sosyal yapılar üzerindeki etkisi karşılıklı etkileşimli olarak birbirini etkiler şekilde çok yönlü olmakla birlikte, aynı zamanda bireylerin nasıl ve hangi durumlarda etkileşime girdiği, kuruluşların ve toplulukların nasıl işlediğini de etkilemektedir. Teknoloji ilerlemeye devam ettikçe, teknoloji ve sosyal yapılar arasındaki etkileşimi anlamak, dijital bir toplumun karmaşıklıklarında gezinmek için giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu dijital topluluklar, öncelikle dijital kanallar ve platformlar aracılığıyla birbirleriyle etkileşime giren ve etkileşim kuran birey gruplarını ifade eder. Bu topluluklar ortak ilgi alanları, hedefler veya kimlikler etrafında oluşur ve iletişim, iş birliği ve sosyalleşme için dijital teknolojilere dayanır. Dijital teknolojilerin hayatın çeşitli alanlarında giderek yaygınlaşmasıyla birlikte dijital topluluklar, insanları coğrafi sınırların ötesinde birbirine bağlamada ve bilgi, kaynak ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlamada önemli bir araç haline de gelmiştir (Sayar, 2016; Koç, 2022; Samur, 2020).

Dijital topluluklar kavramı, dijital medya ve teknolojilerin günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmasından kaynaklanan zorlukları ve fırsatları kapsayan daha geniş dijital refah kavramıyla yakından bağlantılıdır. Bireyler mobil cihazlar ve evrimii platformlar aracılığıyla giderek daha bağlantılı hale geldikçe, sosyal medya kullanımını yönetme, iş-yaşam dengesini koruma ve dijital okuryazarlığı teşvik etme ile ilgili konular önem kazanmıştır (Duan vd., 2023). Ayrıca, toplum içindeki kullanıma dair dijital uçurumlar ve dijital teknolojilere erişimlerdeki eşitsizlikler bağlamında, bu erişime dair mesafeleri kapatma ve dijitalleşmeyi teşvik etme çabaları da çok önemli hale gelmiştir. Özellikle marjinalleştirilmiş topluluklar, dijital topluluklara ve daha geniş dijital ekonomiye anlamlı katılım için gerekli olan dijital okuryazarlık ve beceri geliştirmeye odaklanan girişimlerden faydalanmaktadır. Genel olarak dijital topluluklar, dijital çağda sosyal etkileşimlerin, bilgi paylaşımının ve kolektif eylemin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler ve kuruluşlar dijital teknolojilerden yararlanarak bağlantılar kurabilir, güven inşa edebilir ve çeşitli girişimler üzerinde iş birliği yapabilir ve nihayetinde kapsayıcı ve canlı dijital ekosistemlerin geliştirilmesine de katkıda bulunabilir. (Van Dijk, 2020; Kartal vd., 2017; Helsper, 2021).

Dijitalleşmenin yaygınlaşması ile ortaya çıkan ve Manuel Castells tarafından ortaya atılan ve Jan Van Dijk tarafından geliştirilerek daha da detaylandırılan ağ toplumu kavramı, ağların yaşamın çeşitli yönlerinde yaygın etkisi ile karakterize edilen çağdaş bir toplumsal yapıya atıfta bulunmaktadır. Castells, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesinde ağların merkezi bir rol oynadığı bir sosyal oluşumu tanımlamak için ağ toplumu fikrini ortaya atmıştır. Bu kavram, modern toplumları şekillendirmede bilgi ve iletişim teknolojilerinin kolaylaştırdığı birbirine bağlılığın önemini vurgulamaktadır. Ağ toplumu, toplumun farklı alanlarında kapsamlı bilgi alışverişi ve dijital teknolojilerin kullanımı ile işaretlenmektedir.

Manuel Castells tarafından açıklandığı şekliyle ağ toplumu kavramı, ağların çağdaş yaşamdaki yaygın etkisinin getirdiği toplumsal örgütlenmedeki temel bir değişimi temsil etmektedir. Castells, özellikle dijital teknolojiler ve internet tarafından kolaylaştırılan ağların, bu yeni toplumsal yapının belirleyici özelliği haline geldiğini öne sürmektedir. "Ağ Toplumunun Yükselişi" adlı ayrıntılı çalışmasında, teknoloji, ekonomi ve toplum arasındaki karmaşık etkileşimi inceleyerek, bu unsurların dijital ağlar tarafından desteklenen iletişim düğümlerinin hâkim olduğu bir toplumu şekillendirmek için nasıl bir araya geldiğini vurgulamaktadır. Ağ toplumuna doğru yaşanan bu kayma, geleneksel toplumsal yapılardan uzaklaşmayı ifade etmekte ve ağlar artık toplumsal örgütlenmenin bel kemiğini oluşturmaktadır (Castells, 2000; Van Dijk, 2016).

Castells'in ağ toplumu teorisinin merkezinde, bu ağların yalnızca iletişim araçları olmadığı, aynı zamanda bireylerin etkileşim, çalışma ve bilgi ile ilişki kurma biçimlerini etkileyerek toplumun dokusunun ayrılmaz bir parçası haline geldiği fikri yer almaktadır. Castells, ağ toplumunun, sınırların bulanıklaştığı ve bilginin çeşitli düğümler arasında sorunsuzca aktığı küresel bir birbirine bağlılık ile karakterize edildiğini vurgulamaktadır. Bu birbirine bağlılık coğrafi sınırlamaları aşarak ağların fiziksel kısıtlamalar olmaksızın işlediği küresel bir toplum yaratmaktadır (Castells, 2010). Ağların sadece toplumun bir özelliği olmadığı, aynı zamanda sosyal organizasyondaki derin bir dönüşümün merkezinde yer aldığı da ifade edilmektedir. Castells, bu dönüşümün o kadar önemli olduğunu savunmaktadır ki, dijital ağlar, özellikle de İnternet tarafından desteklenen birbirine bağlı iletişim düğümleriyle karakterize edilen yeni bir toplum türünü başlatmıştır. Bu yeni toplumsal paradigmada iletişim, geleneksel hiyerarşik yapılara meydan okuyarak merkezi olmayan bir şekilde düğümler arasında. Ayrıca Castells, ağ toplumunda bilgi, sermaye ve gücün geleneksel sınırlarla kısıtlanmadan küresel ağlar aracılığıyla dolaştığı "*akışlar alanı*" kavramını ortaya atmıştır (Castells, 2010). Ağ toplumunda ağların bu küreselleşmiş doğası, coğrafi

sınırlamaları aşarak dijital iletişim yoluyla birbirine bağlanan sınırsız bir toplum yaratmaktadır. Castells, ağ toplumunun küresel bir toplum olduğunu, çünkü ağların fiziksel sınırların ötesinde işlediğini ve küresel ölçekte kesintisiz etkileşimlere olanak sağladığını ileri sürmektedir (Castells, 2010).

Castells'in analizine göre ağ toplumu sadece yapısal bir dönüşüm değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik bir devrimdir. Castells, ağ toplumunun yükselişinin kapitalizmin yeniden yapılandırılması ve 1970'lerden bu yana ağ teknolojilerinin yaygınlaştırılması ile iç içe geçtiğini savunmaktadır (Fisher, 2008). Bu yeniden yapılanma sadece ekonomik dinamikleri değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda ağ çağında bireysel eylemleri ve sosyal yaşam yorumlarını şekillendiren yeni bir ethosun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Fisher, 2008). Ayrıca Castells, ağ toplumundaki güç dinamiklerini şekillendirmede ağların rolünü de vurgulamaktadır. Ağlar genellikle merkezi olmayan ve merkezlessiz sosyal örgütlenme biçimleri olarak görülse de, Castells bunların aynı zamanda güç ilişkilerinin önemli ölçüde yeniden yapılandırılmasına yol açtığını kabul etmektedir (Urtiaga, 2014). Ağ toplumunda güç, sosyal yapıları ve güç dinamiklerini etkileyerek ağa bağlı etkileşimler yoluyla dağıtılır ve uygulanır (Urtiaga, 2014). Özetle, Manuel Castells'in ağ toplumu teorisi, dijital ağların çağdaş toplum üzerindeki derin değişim ve etkileri anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Castells, dijital ağların sosyal, ekonomik ve siyasi etkileşimleri şekillendirmedeki merkezi rolünü vurgulayarak, ağ toplumunun dinamikleri ve bunun insan hayatının çeşitli yönleri üzerindeki etkileri hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Giderek daha fazla birbirine bağlanan bir dünyada yol almaya devam ederken, Castells'in teorisi ağ toplumunun karmaşıklıklarını analiz etmek ve yorumlamak için hayati bir araç olmaya devam etmektedir.

Ağ toplumu bağlamında, dijital teknolojilerin yaygınlaşması, bireylerin birbirleriyle bağlantı kurma, iletişim kurma ve etkileşime geçme biçimlerinde bir dönüşüme yol açmıştır. Ağ toplumuna doğru yaşanan bu kayma, dijital platformlar ve iletişim araçları tarafından kolaylaştırılan artan birbirine bağlılık ile vurgulanmaktadır. Ağ toplumu kavramı üzerine çalışan bir diğer araştırmacı olan Jan Van Dijk'in ağ toplumuna ilişkin perspektifi, sosyal ağların yalnızca iletişimde değil, aynı zamanda toplumun çeşitli yönlerinin örgütlenmesinde de etkili olduğu düşüncesiyle örtüşmektedir. Ağ toplumu çerçevesi, çağdaş toplumların yapı ve işleyişinin sosyal ve medya ağlarının dinamiklerinden büyük ölçüde etkilendiğini öne sürmektedir (Eimhjellen, 2014). Bu birbirine bağlılık, dijital etkileşimler ve bilgi paylaşımı ile karakterize edilen daha geniş bir toplumsal altyapıyı kapsayacak şekilde yalnızca iletişimin ötesine uzanmaktadır (Eimhjellen, 2014). Özünde ağ toplumu paradigması, dijital ağların modern sosyal, ekonomik ve siyasi sistemler üzerindeki yaygın etkisinin altını çizmektedir.

Ayrıca, ağ toplumu çerçevesinde, dijital toplum kavramı kilit bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Dijital toplum, dijital teknolojilerin sosyal etkileşimleri ve bilgi yayılımını şekillendirmede merkezi bir rol oynadığı ağ toplumunun bir ürünüdür. Van Dijk'ın çalışması, dijital teknolojilere erişim ve kullanımdaki eşitsizlikleri ifade eden dijital uçurumun, ağ toplumundaki mevcut sosyal eşitsizlikleri nasıl daha da kötüleştirebileceğini vurgulamaktadır (Dijk, 2006). Dijital toplumun dinamiklerini daha geniş ağ toplumu bağlamında anlamak, çağdaş sosyal yapıları ve iletişim kalıplarını kavramak için elzemdir.

Van Dijk'in analizine göre, ağ toplumu sadece teknolojik bir olgu değil, bireylerin dünyayı algılama ve dünyayla ilişki kurma biçimlerini etkileyen sosyo-kültürel bir yapıdır. Ağ toplumu çerçevesi, sosyal ilişkilerin birbirine bağlı doğasını ve dijital ağların kolektif davranışları ve normları şekillendirmedeki etkisini vurgulamaktadır (Eimhjellen, 2014). Bu birbirine bağlılık, ağ toplumunun insan etkileşiminin çeşitli yönleri üzerindeki yaygın etkisinin altını çizerek sosyal, ticari ve hükümet faaliyetleri de dahil olmak üzere yaşamın çeşitli alanlarına uzanmaktadır. Ek olarak, Van Dijk'ın ağ toplumuna ilişkin araştırması, dijital teknolojilerin sosyal tabakalaşmayı ve bilgiye erişimi yeniden tanımlamadaki dönüştürücü gücünün altını çizmektedir. Ağ toplumu çerçevesi, bu dijital ortamdaki bireylerin, çok yönlü iletişim kanallarında gezinme yetkisine sahip olanlar ile önceden paketlenmiş sınırlı seçeneklerle kısıtlananlar arasında bölündüğünü ileri sürmektedir. Bu ikilik, dijital yetkinliklerin ve bilgiye erişimin bireylerin sosyal hiyerarşi içindeki konumlarını şekillendirdiği ağ toplumundaki sosyal etkileşimin değişen dinamiklerini yansıtmaktadır (Castells, 1996; Van Dijk, 2006).

Sonuç olarak, Jan Van Dijk'ın ağ toplumu kavramsallaştırması, dijital teknolojilerin çağdaş sosyal yapılar ve iletişim kalıpları üzerindeki derin etkisini anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Ağ toplumu paradigması, sosyal ağların ve dijital platformların modern toplumları şekillendirmedeki merkezi rolünü vurgulamakta ve dijital çağda insan etkileşimlerinin birbirine bağlı doğasına dikkat çekmektedir. Van Dijk, ağ toplumunun dinamiklerini açıklığa kavuşturarak, dijital dönüşümlerin 21. yüzyılda sosyal ilişkileri, iletişim kanallarını ve bilgiye erişimi nasıl yeniden şekillendirdiğine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Ağ toplumunun ortaya çıkışı kriminoloji gibi alanları da etkilemiş, akademisyenler dijital teknolojilerin suç ve adalet üzerindeki etkisini bu ağ çerçevesi içinde araştırmışlardır. Ayrıca ağ toplumu, çağdaş sosyal yapıların birbirine bağlı doğasını vurgulayan siber kültür ve siber toplum gibi kavramlarla da ilişkilendirilmiştir.

Genel olarak, ağ toplumu kavramı, ağların ve dijital teknolojilerin modern sosyal organizasyon, ekonomik faaliyetler, yönetim yapıları ve eğitim paradigmaları üzerindeki

dönüştürücü etkisinin altını çizmektedir. Toplumun çeşitli alanlarında dijital ağlar tarafından kolaylaştırılan birbirine bağlılık, bilgi alışverişi ve işbirlikçi ilişkilere doğru bir kaymayı temsil etmektedir.

2.5.1. Toplumsal Hareketler ve Kitle Toplumu

Toplumsal değişim çalışmalarının meşru bir mesele olarak kabul edilmesi sosyolojide August Comte'un sosyolojiyi (toplumsal alanını) toplumun nasıl belirli bir düzen içerisinde işlediğini araştıran sosyal statikler ve toplumun hangi süreçlere göre değiştiğini gösteren sosyal dinamikler olarak ikiye ayırmasına kadar uzanır; ilki sosyal düzenin anlaşılmasıyla, ikincisi ise ilerlemeyle ilgilidir. Sosyal dinamikler esasen toplumun temel gelişimini ve evrimini, toplumun bir aşamasından onu takip eden bir sonraki aşamaya geçişi anlamakla ilgiliydi. Sonraki sosyologlar da değişim çalışmalarının sosyolojinin alanına girdiğini kabul etmişlerdir; ancak bu çalışmalara (değişim çalışmalarına) sadece çevresel bir ilgi gösterilmiş ve sosyolojik çalışmaların merkezi konusu haline getirilmemiştir. Yakın zamana kadar sosyal değişimin, kültürel, ekonomik ya da teknolojik olsun, toplum üzerinde etkili olan güçlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülüyordu. Toplumdaki bireyler ve grupların sosyal değişimin yaratıcıları değil, etkilenenleri olduğuna inanılıyordu. İnsan inisiyatifinin ve sosyal değişim sürecine katılımının ihmal edilmesi, sosyal değişimin sosyal hareketler çalışmasından farklı ve ayrı olarak ele alınmasına da yansımıştır. Toplumsal hareketlerin ne olduğu, nasıl ortaya çıktıkları ve değişimle ilişkilerinin anlaşılmasına önemli katkılarda bulunan bazı yakın dönem sosyologları bile bu başlık altındaki çalışmalarında toplumsal hareketleri kolektif davranışın bir yönü olarak ele almışlardır (Smelser, 1962; Turner ve Killian, 1972). Gusfield gibi sosyologlar, kolektif davranışın tüm biçimlerinin toplumsal hareketleri etkileyebileceğini ancak yine de bu iki alanın birbirinden farklı olduğunu çok yakın bir zamanda belirtmişlerdir (Gusfield, 1970:2). Dolayısıyla, geleneksel olarak bir kolektif davranış biçimi olarak ele alınan toplumsal hareketler, meşru bir şekilde değişimin bir yönü olarak da ele alınabilir ve bu durum ancak yeni yeni fark edilmeye başlanmıştır.

Toplumsal hareketlerin toplumsal değişimle olan yakın ilişkisi, toplumsal değişimin toplumsal hareket kavramına temel bir unsur olarak dahil edildiği birkaç toplumsal hareket tanımını incelediğimizde açıkça ortaya çıkmaktadır. Turner ve Killian toplumsal hareketi "parçası olduğu toplumda ya da grupta bir değişikliği desteklemek ya da değişikliğe direnmek için belli bir süreklilik içinde hareket eden bir kolektivite" olarak tanımlamaktadır (Turner ve Killian, 1972: 246). Heberle'ye göre toplumsal hareketler "görselleştirilmiş bir hedefe, özellikle de belirli toplumsal kurumlarda bir değişikliğe ulaşmak için kolektif bir girişimden

oluşur (Heberle, 1951:6). Gusfield toplumsal hareketleri "toplumsal düzenin bazı yönlerinde değişim taleplerine yönelik toplumsal olarak paylaşılan faaliyetler ve inançlar" olarak ele almaktadır (Gusfield, 1970:2). Roberts ve Kloss'a göre toplumsal hareketler, toplumsal eğilimlere tepki olarak gücü ve geliri (düzeni) değiştirme girişimleridir (Roberts ve Kloss, 1974:15). Roberta Ash Garner toplumsal hareketi "bir grup insanın bilinçli olarak bir toplumun sosyal yapısını ve/veya ideolojisini değiştirmeye yönelik bir dizi eylemi" olarak tanımlar ve bu eylemler ya ideolojik olarak meşrulaştırılmış değişim kanallarının dışında sürdürülür ya da bu kanalları yenilikçi şekillerde kullanır (Garner, 1977: 1).

Toplumsal hareketin oluşumunda iletişimin rolü toplumsal hareketlerin başlangıcında, mevcut düzenin adaletsiz olduğu ve değişimin arzu edildiği konusunda hemfikir olacak şekilde benzer şekilde etkilenen bireyler arasındaki etkileşimleri sağlama açısından önemlidir. Bu durum, toplumsal hareketlerin doğuşu ve oluşum sürecinde iletişimin rolünün önemine işaret etmektedir. İnsanlar mevcut düzeni meşru olarak kabul ettikleri sürece, mutlak standartlara göre ne kadar baskı altında olurlarsa olsunlar, toplumsal hareketler gelişemez. Kolektif cehalet, ne kadar adaletsiz olursa olsun bir sistemin yıkılmasına ya da meydan okunmasına karşı bir sigorta görevi görür. Sosyal düzen insanlar tarafından sürdürülür çünkü insanlar mağdur olsalar bile onu meşru kabul ederler. Toplumsal protestonun açık bir şekle bürünmesinden önce, protestocuların sıkıntılarının kaynağının farkına varmaları ve parçası oldukları toplumun doğasında var olan adaletsizlik ve haksızlığa zihinlerinde ikna olmaları gerekir. Beiger'in çok veciz bir şekilde ifade ettiği gibi 'devrimlere baktığımızda, eski düzene karşı dışa dönük eylemlerin her zaman içsel bağlılık ve sadakatlerin çözülmesinden önce geldiğini görürüz. Kralların imgeleri tahtlarından önce devrilir. (Berger, 1963:130). Bu durum, hoşnutsuzluğun ve dolayısıyla toplumsal hareketlerin filizlenmesinde iletişimin önemine işaret etmektedir. Benzer şekilde etkilenen çok sayıda bireyin varlığı kendi başına toplumsal bir hareketin ortaya çıkmasına neden olmaz. Benzer deneyimleri paylaşan bireyler, deneyimlerinin benzersiz olmadığını, kendileriyle aynı fiziksel veya sosyal özelliklere sahip başkaları tarafından da paylaşıldığını fark etmelidir. Bu farkındalık iletişim ve bilgi alışverişini gerektirir. Dolayısıyla sosyal düzenin korunması ve değişimin her ikisi de iletişim gerektirir. Afrikalılar Amerika Birleşik Devletleri'ne köle olarak ilk getirildiklerinde farklı plantasyonlara dağıtılmış ve böylece benzer kültürlere sahip siyahların bir araya gelmesi engellenmiştir. Köle sahiplerinin iletişim kanallarını kapalı tutma çabası tesadüf değildir. Amerikan Devlet ve hükümet başkanlarının, muhalefetin önünü kesmek ya da muhalefeti engellemek amacıyla siyasi faaliyetleri yasaklayarak, haber medyasını sansürleyerek, bazı örgütleri yasadışı ilan ederek ve dört ya da daha fazla kişinin bir yerde toplanmasını

engelleyerek kendi ülkelerinin vatandaşları arasındaki iletişim kanallarını tıkamaya çalıştıkları çağdaş örnekler mevcuttur. Her iki durumda da amaç aynıdır, yani insanlar arasında mevcut sistemin sorgulanmasına ve devrilmesine yol açabilecek her türlü iletişimi ve dolayısıyla hareketlenmeyi önlemek. Dolayısıyla iletişim toplumsal yaşamın özüdür. Toplumsal hareketler için de vazgeçilmezdir.

Kitle toplumu, modern toplumu homojenleşmiş ama aynı zamanda atomize bireylerden oluştuğu için ayrılmış olarak nitelendirmek için kullanılan kavram. Kitle toplumu terimi genellikle geleneksel insan birlikteliği biçimlerinin zayıfladığı ve yerini konformist ya da hatta totaliter kolektif davranış biçimlerine bıraktığı modern bir durumu tanımlamak için kullanılmaktadır (Brown ve Gaertner, 2002; Britannica, 2021).

Bu kavramın kökenleri, Fransız Devrimi'ne (1787-1799) muhafazakâr bir tepki olarak şekillenmiştir. Özellikle Hippolyte Taine gibi eleştirmenler, devrimin en önemli etkisinin anayasal değişikliklerden ziyade, neden olduğu derin toplumsal çalkantılarda yattığını savunmuşlardır. Taine ve onun gibi düşünönlere göre, Fransız Devrimi, Roma Katolik Kilisesi gibi geleneksel kurumların etkisini zayıflatarak Fransız toplumunu bir arada tutan sosyal bağların çözölmesine neden olmuştur. Bu düşünörlöer devrimin özgürlük sağlamaktan çok, ara düzeydeki dernekleri ve toplulukları zayıflatarak kolektif bir despotizmin yolunu açtığını ileri sürmüşlerdir (Potofsky, 2011). Edmund Burke'den Hannah Arendt'e kadar uzanan birçok eleştirmen, devrimi sıradan insanların siyasete katılımına olanak sağladığı için önemli bulmuşlardır. Ancak bu eleştirmenler, halkın siyasete katılım biçiminden rahatsızlık duymuşlardır; çünkü bu katılım, kurumsal yapılar üzerinden değil, daha çok muhalif kalabalıklar ya da çeteler aracılığıyla gerçekleşmiştir (Freeman, 1977). Fransız psikolog Gustave Le Bon ise devrimci kalabalıkların yükselişini "kitlelerin iktidara gelişöi" olarak tanımlamıştır. Le Bon'un kalabalık psikolojisi teorisine göre, kalabalıklar akıl dışı tutkular ya da dürtülerle hareket eden, bir liderin yönlendirmesiyle tek bir varlık gibi davranan veya kendi kaprislerini körü körüne takip eden gruplardır. Bu görüşe göre, kalabalık zihniyeti, bulaşıcı ve tehlikeli bir popüler coşku biçimiydi (Shafer, 1961).

Kalabalık psikolojisi, kitle toplumu teorisinin gelişiminde önemli bir etki bırakmıştır. Sosyal bilimciler sıklıkla kalabalık ve kitle kavramlarını birbirinin yerine kullanmışlardır, çünkü her iki kavram da bireylerin geleneksel toplumsal bağlardan koparak bir tür kolektif bilinçsizlik durumuna geçtiğı fikrini barındırmaktadır. Kitle toplumu teorisi karmaşık ve çok yönlü bir perspektiftir. Ancak toplumsal hareketlere uygulandığında temel fikir, sosyal olarak izole olmuş insanların aşırılık yanlısı hareketlerin cazibesine karşı özellikle savunmasız olduklarıdır. Teori 1930'lar ve 1940'larda faşist ve komünist hareketlere yönelik korkularla

yankı bulmuş ve 1950'lerin sonlarında zirveye ulaşmıştır. İdeolojik olarak, kitle toplumu kavramı muhafazakâr düşünürler tarafından sanayi toplumunun düzleşme eğilimleri ile aile ve cemaatin azalan etkisinden duyulan endişeyi ifade etmek için kullanılmıştır (Swingewood ve Akınhay, 1998). Aynı zamanda radikal düşünürler tarafından da büyük bürokratik kurumların (özellikle kitle kültürü kisvesi altında) nüfusları pasivize etme ve statükoyu pekiştirme biçiminden yakınmak için kullanılmıştır (Marcuse, 1964). Önemli bir sosyolojik öncül, Emile Durkheim'ın modern toplum ve bireyciliğin yükselişine dair analizidir. Artan büyüklük ve karmaşıklıkla birlikte, toplumsal bütünleşme iki şekilde sorunlu hale gelmiştir. Anomi, davranışların yetersiz düzenlenmesini içerirken, egoizm insanların aşırı bireyselleşmesini içerir. Her ikisi de intihar da dahil olmak üzere işlevsiz sonuçlara katkıda bulunan zayıflamış sosyal entegrasyon ve gevşemiş sosyal kontroller anlamına gelir (Durkheim, 2013). Kitle, daha sonra Chicago Sosyoloji Okulu (Blumer, 1951) tarafından tanımlanan bir kolektif davranış türüdür. Kalabalıklar, halklar ve sosyal hareketlerin yanı sıra, kitleler büyük boyutları, anonim yapıları, gevşek örgütlenmeleri ve seyrek etkileşimleri ile ayırt edilirler. Bu haliyle kitle kavramı, manipülasyon ve kontrol için olgunlaşmış bir grubu çağırıştırır. C. Wright Mills 1956, güç elitine ilişkin analizinde bu tehlikelerin farkına varmıştır. İktidar seçkinleri, kısmen demokratik diyalog ve siyasi etkiye sahip olan halkların, bunların hiçbirine sahip olmayan kitlelere dönüşmesi sayesinde güç kazanmıştır. Halkların kitlelere dönüşmesiyle birlikte, *"yolun sonunda Nazi Almanya'sı ya da Komünist Rusya'da olduğu gibi totalitarizm vardır"* (Mills 1956: 304). Chicago Okulu öğrencilerinden olarak sosyolojisi eğitimi almış olan William Kornhauser, *The Politics of Mass Society* (1959) adlı kitabını bu bağlamda yazmıştır. Bu kitap, kitle toplumu ve toplumsal hareketler arasında olduğu iddia edilen bağlantıların en açık ifadelerinden biri olmaya devam etmektedir. Yukarıda bahsedilen totaliter eğilimlerin gölgesinde yazılan kitle toplumu teorisi, yurtdışında aşırıçılığın yükselişini ve yurtiçinde demokrasiye yönelik tehlikeleri açıklamaya çalışmıştır. Durkheim'ın egoizm ve anomi analizini hatırlatan kitle toplumu, küçük yerel gruplar ve ağlar azaldığında ortaya çıkar ve bir tarafta güçlü elitler ve devasa bürokrasiler, diğer tarafta ise izole bireyler kalır. Kornhauser'in yazdığı gibi: *"Kitle toplumu nesnel olarak atomize olmuş toplum, öznel olarak ise yabancılaşmış nüfustur. Dolayısıyla kitle toplumu, elitler tarafından mobilize edilebilecek bir nüfusun yüksek oranda mevcut olduğu bir sistemdir."* (Kornhauser 1959: 33). Diğer bir ifadeyle, kitle toplumu *"hem elitlerin hem de elit olmayanların sosyal yalıtımdan yoksun olduğu; yani elitlerin elit olmayanlar tarafından doğrudan müdahaleye açık olduğu ve elit olmayanların da elitler tarafından doğrudan harekete geçirilmeye müsait olduğu"* bir sistemdir (Kornhauser 1959: 43).

Sonuç olarak, kitle toplumu kavramı zaman içinde gelişmiştir ve hem muhafazakâr hem de radikal düşünürler tarafından sanayileşme, bürokratikleşme ve teknolojik ilerlemelerin sosyal uyum ve bireysel yabancılaşma üzerindeki etkisine ilişkin endişeleri ifade etmek için kullanılmıştır. Teorinin, sosyal olarak izole edilmiş bireylerin aşırılık yanlısı hareketlere karşı savunmasızlığı ve büyük, anonim gruplardaki manipülasyon ve kontrol potansiyeli hakkındaki endişeleri çağdaş söylemde hala geçerlidir. Toplumsal hareketler bağlamında sosyal medya ve kitle toplumu teorisi arasındaki ilişki tartışma konusu olmaya devam etmekle birlikte, aynı zamanda sosyal medyanın toplumsal hareketlere uygulandığında kitle toplumu teorisiyle ne ölçüde örtüştüğü ayrı bir tartışma konusudur. Sosyal medyanın bireylerin atomizasyonunu ve yabancılaşmasını artırarak kitle toplumunun oluşumuna yol açtığı da savunulmakla birlikte, aynı zamanda sosyal medyanın aslında bireylerin bağlantı kurması, iletişim kurması ve harekete geçmesi için bir bağlanabilirlik ve mobilizasyon platformu sağlayarak atomizasyon ve yabancılaşmaya karşı koyduğu da söylenebilir. Bu değişkenlikler, sosyal hareketlerle ilgili olarak sosyal medya ve kitle toplumu teorisi arasındaki örtüşmenin karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Sosyal hareketlere uygulandığında sosyal medyanın kitle toplumu teorisiyle ne ölçüde örtüştüğü daha fazla araştırma ve inceleme gerektiren bir konudur (Jenkins, 1983). Bütün bunlarla birlikte, bu örtüşmenin karmaşıklığını ve çok yönlü doğasını göz önünde bulundurmak ve sosyal medyanın iletişimi ve mobilizasyonu kolaylaştırırken, kitle toplumunun karakteristik özelliği olan atomizasyon ve yabancılaşmaya aynı düzeyde yol açmaktadır. Ancak, sosyal medyanın toplumsal hareketlerle ilişkili olarak kitle toplumu üzerindeki etkilerini tam olarak anlamlandırmak için daha fazla araştırma ve inceleme yapılması da gerekmektedir.

2.5.2. Toplumsal Değişme

Toplumsal değişim, toplumsal yapıların, normların ve davranışların zaman içinde dönüşümünü içeren karmaşık bir süreçtir. Tarihsel süreçler, sosyal sistemlerin ve davranışların evrimini etkileyerek sosyal değişimin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Sosyal grupların ve toplulukların evrimi, toplum içindeki bireyler arasındaki tarihsel etkileşimlerle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır (Palla vd., 2007). Bu etkileşimler, zaman içinde evrimleşen ve sosyal değişim dinamiklerine katkıda bulunan üst üste binen topluluklar gibi karmaşık topluluk yapılarının ortaya çıkmasına neden olur. Örgütsel biçimlerdeki tarihsel değişimlerin ve sürekliliğin ardındaki nedensel süreçleri anlamak, belirli bağlamlardaki sosyal değişimi anlamak için gereklidir. Farklı örgütsel yapılar, toplumsal refah hedeflerine ulaşmak için farklı tarihsel noktalarda ortaya çıkmakta ve toplumsal evrimin dinamik doğasını

yansıtmaktadır. Ayrıca, toplumsal dönüşümler sırasında ulusal öz bilinç kavramı, çok etnikli toplumlarda ulusal kimliklerin şekillenmesinde tarihsel açıklamaların ve öngörülerin önemini vurgulamaktadır (Yereskova ve Mazuryk, 2022). Ulusal özbilinci ele almak, toplumsal değişimleri yönlendirmek ve dönüşüm dönemlerinde etnik süreçlerin etkisini anlamak için hayati önem taşımaktadır. Sonuç olarak, sosyal değişim, sosyal yapıların, davranışların ve kimliklerin evrimini şekillendiren tarihsel süreçlerle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır.

Anthony Giddens tarafından kavramsallaştırıldığı şekliyle sosyal değişim, onun yapılaşma teorisiyle iç içe geçmiştir. Giddens, toplumun, bu unsurların birbiriyle ilişkili ve karşılıklı olarak kurucu olduğu bir eylem ve yapı ikiliği olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir (Hardcastle vd., 2005). Teorisi, kurumlar içindeki pratikler aracılığıyla yapı ve eylem arasındaki karşılıklı ilişkiyi vurgulamakta ve sosyal pratikleri şekillendiren hem kuralları hem de kaynakları dikkate alarak toplumu analiz etmek için bir çerçeve sunmaktadır (Poudel, 2021; Delormier vd., 2009). Giddens'ın yapılaşma üzerine çalışması, bireylerin ve grupların sosyal değişimi nasıl yönlendirdiğini ve şekillendirdiğini anlamak için sosyal ortamların makro ve mikro yönlerini analiz ederek yapı ile eylemliliği uzlaştırmayı ve birbirine bağlamayı amaçlamaktadır (Braithwaite, 2006). Ayrıca, Giddens'ın sosyal değişim perspektifi, modernite öncesinden post-moderniteye geçişi incelemesine dayanır ve değişimin temel itici güçleri olarak mekân, zaman ve bunların karşılıklı ilişkilerinin gelişen sosyal yapılarını ve organizasyonlarını vurgular (Palitsky vd., 2016). Giddens, teknolojik ilerlemelerin, çalışma biçimlerindeki değişimlerin ve sosyal kurumlardaki dönüşümlerin yeni sosyal kaygılara ve yönetim biçimlerine yol açarak toplumsal gelişimin yörüngesini etkilediğini ileri sürmektedir (Hasson, 2005). Giddens'in içgörülerini, diğer çağdaş sosyologlarla birlikte aşk ve yakınlık gibi duyguların toplumsal doğasının altını çizdiği ve bu alanlardaki değişimlerin daha geniş toplumsal dönüşümlerle nasıl iç içe geçtiğini gösterdiği yakın ilişkiler alanına da uzanmaktadır (Montagna, 2023). Özetle, Anthony Giddens'ın toplumsal değişime bakış açısı, bireysel eylemler ile toplumsal yapılar arasındaki etkileşimi vurgulayan yapılaşma teorisine derinlemesine dayanmaktadır. Giddens, sosyal sistemler içindeki eylemlilik ve yapı arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceleyerek, sosyal değişimin nasıl gerçekleştiğini ve bireylerin ve kurumların toplumun dinamiklerini şekillendirmeye nasıl katkıda bulunduğunu anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

2.5.3. Toplumun Dijital Dönüşümü: Dijitalleşme ile Toplumsal Yapıyı Anlamak

Geçmişten günümüze devam eden tarihsel süreç boyunca toplum kontrolünü sağlayan iktidar ve güç erkine sahip olabilme şeklinin de dahil olduğu toplumsal ilişkiler, toplumsal

yapılanmalar ve toplumsal sınıflandırmaların değişim ve dönüşümünü tetikleyen unsurlar belirli dönemlerdeki sosyal değişimlerin arka planını oluşturmaktadır. İnsan aklının ön plana çıkarak yaygınlaştığı Aydınlanma dönemi ile başlayan ilk tetikleyici unsur olan, siyasi otorite ile ilahi otorite arasındaki bağın kopmaya başlamasıyla birlikte aynı zamanda aristokrasiye özgü olan toprak mülkiyeti yapısının değişerek para ile de elde edilebilen bir burjuvazi sınıfın ön plana çıktığı kapitalizmin de giderek yaygınlaşarak yükselmesi şeklinde olmaktadır. Böylece toplum üzerindeki bu değişim ile sadece ticaret ile ilgilenen burjuva sınıfının yanında, bilim, sanat ve felsefe alanında yaşanan olumlu gelişmelerinde neticesinde bu alanda çalışanların saygınlığının ve statüsünün arttığı doktorluk, avukatlık, mühendislik, gazetecilik ve yazarlık gibi entelektüel sermaye sağlayarak yükselebilen meslekleri de ön plana çıkarmıştır. Aydınlanma dönemi için yeni bir kavram olarak *kamusal alanı oluşturmaya* başlayan bu yükselen meslekler matbaanın gelişmesi ile geleneksel kitle iletişim aracı olan gazeteler aracılığıyla devlet meselelerinin bütün toplumsal kesimler tarafından tartışılabildiği yeni toplumsal yapılar da ortaya çıkarmıştır. Bu yeni toplumsal yapılar arkadaşlık ağları, siyasi fikir ve düşünce paylaşım yapıları gibi Fransız devrimini oluşturacak zemini de hazırlamıştır. Ardından gelen Fransız devrimi ile tanrı vergisi sayılan ayrıcalıklarının yok olarak aristokratik yönetim anlayışının devrilebileceğinin toplum üzerinde kabul gördüğü ve değişimin giderek daha da hızlandığı bir süreci beraberinde getirmiştir. Bütün bu süreçler neticesinde toplumların yönetiminde dinsel olanın bir aracı olarak kullanımından uzaklaşmaya başlanması ile birlikte yeni toplumsal örgütlenme toplum içindeki farklı dini inanç ve kültürel unsurlara ait olanlarında nasıl yönetebileceği sorusu ile yeni yönetim şekillerini oluşturan iktidar ve güç ilişkileri de gündeme gelmiştir (Habermas, 1991; Hobsbawm, 2010).

İkinci tetikleyici unsur olan 19.yy. ile başlayan sanayi devrimi ile sömürgeciliğin yayılmaya başlamasıyla tarımsal üretim koşullarından uzaklaşarak kentlere doğru yönelen insan gruplarının sanayi kentlerinin belirli mahallelerinde kendini gösterdiği yeni bir toplumsal sınıf olan işçi kavramını oluşturduğu görülebilir. Kadınların ve çocukların da üretim sürecine katıldığı makineleşmeyi oluşturarak toplumsal yapılarda da dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bütün bunlarla birlikte toplumsal yapı, toplumsal yapılardaki ilişkiler ve toplumsal yapılardaki değişimler sosyolojik araştırmanın merkezinde yer almaktadır. Günümüz toplumsal yapıları ve dinamiklerini anlamak, toplumların nasıl işlediğini, geliştiğini ve çeşitli eşitsizlikler ile nasıl kolektif eylem biçimleri ürettiğini de incelemek oldukça çok önemli olmaktadır. Bu nedenle, toplumsal yapıyı kavramsallaştırmaya yönelik farklı kuramsal

yaklaşımlardan kısaca değinerek, bunların güçlü yönlerini, sınırlılıklarını ve günümüzün toplumsal karmaşıklıkları ile nasıl ilgisinin olabildiğini vurgulamak gerekmektedir.

(1) *İşlevselci Perspektifler*: Talcott Parsons (1951, s. 47), toplumsal yapıları, toplumsal istikrar ve dengeyi korumak için hayati işlevleri yerine getiren birbirine bağlı kurumlar (aile, eğitim vb.) olarak görerek işlevselci perspektiflerin temelini atmıştır. Bu yapılar, her biri bütünün düzgün işleyişine katkıda bulunan, birbirine bağımlı yapılar olarak görülür. Bu yaklaşımın gücü, toplumun farklı parçalarının birlikte nasıl çalıştığını anlamak için bir çerçeve sunarak düzen ve uyuma yaptığı vurguda yatmaktadır. Bununla birlikte, istikrara odaklanması, yapılar içindeki çatışma ve güç dinamiklerinin rolünü küçümseyebilir ve potansiyel olarak eşitsizlik ve marjinalleşme eleştirilerini gözden kaçırabilir (Collins, 2000, s. 256).

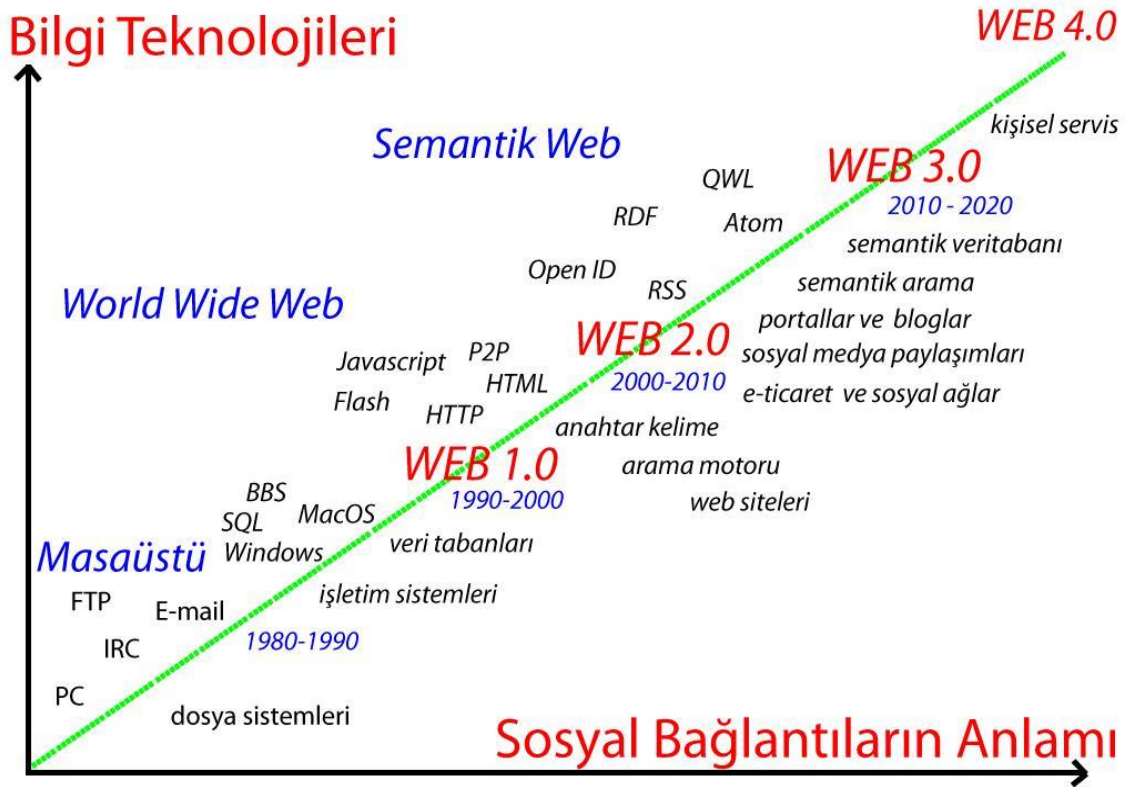
(2) *Çatışma Teorisi Perspektifleri*: Toplumsal yapıları anlamaya yönelik çatışma teorileri ise, işlevselci uyum görüşüne meydan okur ve sosyal yapıların doğasında var olan eşitsizlikleri ve güç mücadelelerini vurgular. Karl Marx (1848) toplumu sınıf çatışması ile bölünmüş olarak görmüş, baskın grupların kaynakların ve kurumların kontrolü yoluyla güç ve ayrıcalıklarını koruduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, feminist ve eleştirel ırk teorisyenleri de toplumsal cinsiyet ve ırka dayalı yapıların sınıfla nasıl kesişerek karmaşık tahakküm ve ayrıcalık sistemleri yarattığını ortaya koymaktadır (Crenshaw, 1989). Bu perspektiflerin gücü, eleştiri ve sosyal değişim için araçlar sağlayarak eşitsizlikleri ve güç dinamiklerini ortaya çıkarma becerilerinde yatmaktadır. Bununla birlikte, çatışmaya odaklanmaları bazen sosyal yapılar içinde de işleyen iş birliği unsurlarını ve paylaşılan değerleri gözden kaçırabilir.

(3) *Ağ Teorisi Perspektifleri*: Katı yapısal modellerin ötesine geçen ağ teorileri, sosyal sistemlere daha dinamik ve akışkan bir bakış açısı sunar. Aktörler, çeşitli sosyal bağlarla birbirine bağlanan, davranışları ve kaynaklara erişimi şekillendiren örtüşen ağlar oluşturan düğümler olarak görülür. Granovetter (1973, s. 1361), farklı sosyal çevreler arasında köprü kuran ve bilgi ve kaynak akışını kolaylaştıran zayıf bağların önemini vurgulamaktadır. Ağ perspektifleri, yapılar arasındaki sınırların giderek bulanıklaştığı çevrimiçi topluluklar ve küreselleşme gibi çağdaş sosyal olguları analiz etmek için esnek bir çerçeve sunar. Bununla birlikte, bireysel düğümlere ve bağlara odaklanmaları bazen daha geniş sosyal güçlerin ve kurumların makro düzeyde analizini eksik bırakabilir.

(4) *Kesişimsellik Perspektifleri*: Hem işlevselci hem de çatışmacı perspektiflerin önemli bir eleştirisi olarak ortaya çıkan kesişimsellik, farklı sosyal yapıların (ırk, cinsiyet, sınıf, vb.) nasıl kesiştiğini ve birbirlerini karşılıklı olarak nasıl güçlendirdiğini ve benzersiz baskı ve ayrıcalık deneyimleri yarattığını vurgulamaktadır (Collins, 2000, s. 255). Bu yapıları

izole bir şekilde analiz etme eğilimine meydan okur ve farklı bireysel ve grup deneyimlerini şekillendirdikleri karmaşık yolları vurgular. Kesişimsellik, ayrımcılık, önyargı ve toplumsal hareketler gibi güncel sosyal meseleleri anlamak için incelikli bir çerçeve sunar, ancak karmaşıklığı bazen onu operasyonel hale getirmeyi ve somut araştırma metodolojilerine dönüştürmeyi zorlaştırabilir. Sosyal yapıyı kavramsallaştırmanın tek bir yolu onun tüm karmaşıklığını kapsamaz. Çerçeve seçimi, spesifik araştırma sorusuna ve araştırılan toplumsal olgulara bağlıdır. İşlevselci perspektifler sosyal düzen ve uyum hakkında içgörüler sunarken, çatışma teorileri eşitsizlikleri ve güç dinamiklerini vurgular. Ağ teorileri, günümüzün birbirine bağlılığını analiz etmek için esnek bir çerçeve sağlarken, kesişimsellik de çeşitli sosyal yapıların nasıl iç içe geçtiğini ve yaşanan deneyimleri nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Araştırma yürütücüler, bu farklı perspektifleri bir araya getirerek, toplumsal ilişkilerin, sistemlerin ve güç dinamiklerinin toplumlarımızın karmaşık gerçekliklerini yaratmak için nasıl etkileşime girdiğine dair daha kapsamlı bir anlayış kazanarak açıklayabilirler.

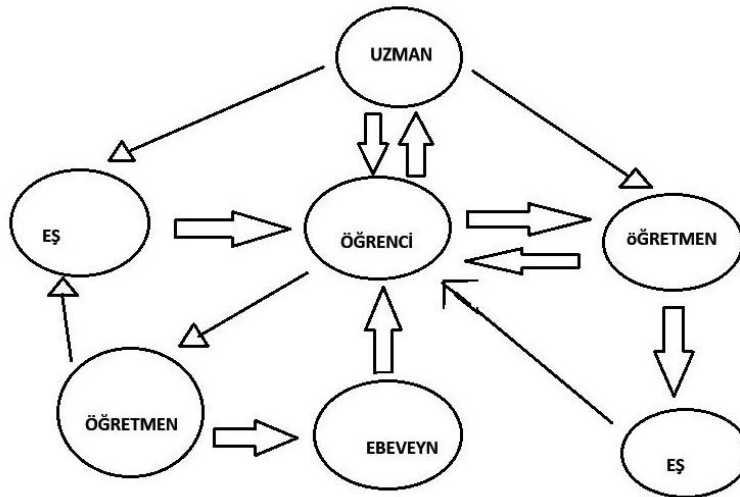
Bütün bunlarla birlikte geleneksel toplumsal yapılara eklenebilen bu yeni dijital toplumsal grupların ortaya çıkışının ardında yatan teknoloji ve dosya sisteminin nasıl olduğu şekilde görüldüğü üzere dijital toplulukların temelini oluşturan ilk sosyal medya ve sanal topluluk örneklerinin görülmeye başladığı Web 2.0 ile başlayan süreç, web içeriklerinin artık birbirine bağlı veriler üzerinden bilgisayar ve veri tabanları tarafından anlaşılabilir olarak öneriler verilerek kişilere özel içerik ve tavsiyelerin yoğunlaştığı semantik web olarak adlandırılan Web 3.0 ile yakın geçmişimiz olan 2020 yılına kadar devam etmiştir (Usta, 2013; Aghaei vd., 2012).



Görsel 2.7 Web Teknolojisinin Gelişim Süreci-The Development Process of Web

Kaynak: <https://sosyalmedyamacerasi.blogspot.com/2013/01/>

Günümüz dijital toplulukları artık görsel 2.7’de görüldüğü üzere simbiyotik web olan yapay zekâ temelli işleyen web 4.0’ın hakim olduğu internet süreci içerisinde bulunmaktadır. Bütün bunların yanında 20. yüzyılın sonlarında internetin ortaya çıkmasıyla ve ardından web’in kişisel yayıncılık ve kullanıcılarında içeriği güncelleyerek değiştirdikleri süreç ile başlayan sosyal medyanın gelişimiyle birlikte internet, insanların iletişim kurma ve bilgiye erişme şeklini değiştirmiş, bireylerin coğrafi sınırların ötesinde başkalarıyla bağlantı kurması için bir platform sağlamıştır. İnternetin doğuşu ve sosyal medyanın gelişimi iletişim ve bilgi paylaşımı için yeni olanaklar yaratmıştır. İnternetin popülerliği ve erişilebilirliği arttıkça, çevrimiçi sosyal etkileşimleri kolaylaştırmak için çeşitli platformlar ve teknolojiler de geliştirilmiştir. Böylece sosyal medyanın doğuşundaki en önemli gelişmelerden biri olarak statik web sitelerinden kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği ve etkileşimi teşvik eden dinamik platformlara geçiş olmuştur. Bunun neticesinde web 2.0 temelli sosyal medya görsel 2.8 de görüleceği üzere asimetric iletişim modelinden eş zamanlı olarak karşılıklı etkileşimin işlediği temel halkla ilişkiler modeli olan iki yönlü simetrik iletişim modelinin işlediği bir iletişim yönetimi olarak kendini göstermektedir (Grunig ve Hunt,1984: 6).



Görsel 2.8 Sosyal Medya Kullanımı İletişim Grafiği

Kaynak: Dawley, 2009: 112

Özetle, günümüz toplumsal yapılanmalarının etkileşimlerini sağlayan kitle iletişim araçlarının merkezinde geleneksel Medya'nın dönüşerek yeni medya olarak tanımlanan sosyal Medya'nın yer aldığı sanal topluluklarda zaman ve uzam sınırlaması olmadan günün her saatinde eş zamanlı olarak; etkileşim (interactivity), hipermetinsellik (hypertextuality), dağılım (dispersion), sanallık (virtuality), eş zamansızlık (asynchronous), dijitalleşme (digitalization) özelliklerinin ön planda olduğu simetrik iletişim modelinin kullanıldığı dijital topluluklar olduğu görülmektedir. Bu sıralanan özellikleri ile birlikte, sosyal medya kullanımı iletişim grafiğine göre artık dijital toplumsal yapılar içinde iki yönlü simetrik iletişim modeli hakimdir. Çünkü, toplumun dijitalleşmesi ile birlikte boş zamanın geçirilme şekli, sosyal çevre ile etkileşim, bireyin mahrem alanını ağına içerisine sokması, sosyal ağ hizmetleri ile yeni kamusal alanlardaki ifade şekilleri gibi yeni davranış kalıplarını da ortaya çıkararak bu kültürel süreçleri değiştirmektedir. Böylece Castells'in sosyal medya ortamları ile maddi ve maddi olmayan toplumsal olguların olduğu geçirilen zamanın algılanmasının *zaman dışı* (timeless time) ve mekânın da *akışkan* (the space of flows) olarak tanımlandığı ağ toplumlarını oluşturmaktadır (Castells, 2000: 500). Sanal toplulukların bir araya gelerek oluşturduğu bu ağ toplumunda geleneksel insan gruplarından ayrımının çerçevesini çizen belirli özellikler: “etkileşim, bağlantılı halinde olan iletişimciler, kamusal olarak paylaşılan bir arabulucu iletişim yeri ve sürekli üyeliktir” (Navarro vd., 2018:73) şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak kültürlerarası iletişimde oldukça fazla etkisi olan ve geleneksel toplum yapılarında görülen ayrımcılık, ötekileştirme, önyargılar ve kalıp yargılar bu dijital toplumsal yapılarda da kendini göstererek yeniden üretmektedir.

2.6. Sosyal Medya ile Yeni Toplumsal Yapılardaki Grup Psikolojisi ve Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler

Kültürlerarası iletişimde toplumsal grupların kitle psikolojisi, farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerin sosyal gruplar içinde nasıl etkileşime girdiği, iletişimi algılama, yorumlama ve bunlara nasıl yanıt verdiklerine odaklanarak, kitlelerin karar verme süreçlerini ve sosyal davranışlarını nasıl etkilediğini de araştırmaktadır (Fisher, 1991; MacIntyre vd., 1998). Böylece toplumsal grupların birbiriyle olan ilişkileri, farklı kültürel gruplardan gelen bireylerin birbirlerini nasıl algıladıkları ve birbirleriyle nasıl etkileşime girdiklerine odaklanan, iletişimi ve ilişkilerini etkileyen kilit bir unsur olmasının yanında, aynı zamanda üslup uygunluğu, kültürel nüanslar ve sözsüz iletişim gibi sosyal bağlamsal unsurlar kültürlerarası etkileşimleri şekillendiren temel faktörler olmaktadır (MacIntyre vd., 1998; Berry vd., 2021).

Sosyal yapılar içindeki psikoloji, bireysel psikolojik süreçler ile davranışları, kimlikleri ve sonuçları şekillendiren daha geniş sistemik faktörler arasındaki karmaşık bir etkileşimi içerir. Sosyal psikoloji, günlük faaliyetlerin ve uygulamaların yapısal ve sistemik unsurlardan nasıl etkilendiğini ve sosyal kimliklerin oluşumuna nasıl katkıda bulunduğunu araştırır (Gallagher vd., 2015). Örneğin, görünmez engellilik kavramı, sosyal kategorizasyon, kimlik, statü ve damgalamanın sonuçları şekillendirmedeki ve yaşam seyri boyunca eşitsizlikleri sürdürmedeki rollerinin altını çizmektedir (McLeod, 2000). Bu durum, sosyal yapıların psikolojik süreçlerle etkileşime girerek eşitsizlikleri nasıl yarattığını ve sürdürdüğünü göstermektedir. Araştırmalar, kültürleşme ve kültürel kimliklere yönelik tutumlardaki değişikliklerin gruplar arası ilişkileri ve iletişim etkinliğini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Berry vd., 2006). Kültürlerarası yetkinlik, farklı kültürel bağlamlarda etkili iletişim için hayati önem taşır ve görüşmeler ve gözlemler gibi çeşitli yöntemlerle değerlendirilir (Wei vd., 2020). Bireylerin farklı kültürel grupları anlamasını, onlara saygı duymasını ve onlarla iletişim kurmasını sağlayarak kültürlerarası ilişkileri ve iş birliğini geliştirir (Deardorff, 2006). Kültürel duyarlılık, empati ve esneklik, başarılı kültürlerarası etkileşimler için gereklidir ve kültürlerarası karşılaşmalarda anlayış ve saygıyı teşvik eder (Khukhlaev vd., 2020). Sosyal kimlik alanında, sosyal psikoloji bireylerin kendi sosyal dünyalarını yaratma ve bu dünya ile ilişki kurma esnekliğine odaklanır. Sosyal kimliğe tahakküm, direnç ve değişim merceklerinden bakılır ve çeşitli güç yapıları içinde sosyal kimliklerin dinamik doğası vurgulanır (Reicher, 2004). Bu, sosyal kimlikleri ve etkileşimleri şekillendirmede sosyal yapılar ve bireysel eylemlilik arasındaki karmaşık ilişkiyi vurgular.

Kültürlerarası adaptasyon, sosyokültürel uyum ve stresle başa çıkma mekanizmaları gibi faktörlerden etkilenecek yeni kültürel ortamlara uyum sağlamayı ve farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerle etkileşim kurmayı içerir (Bierwiazzonek & Waldzus, 2016). Bu süreçleri anlamak, bireylerin kültürlerarası zorlukları etkili bir şekilde aşmasına ve diğer kültürel gruplarla ilişkiler kurmasına yardımcı olur (Davies vd., 2015). Gustave Le Bon'un "Kalabalıkların Psikolojisi" adlı kitabında odak noktası, psikoloji merceğinden toplumun dinamiklerini anlamaktır. Le Bon, sosyal bağlamın davranış üzerindeki etkisini vurgulayarak bireylerin kalabalık bir ortamda nasıl davrandığını araştırmaktadır. Bu, bireylerin sosyal bir bağlamda başkalarının varlığından ve eylemlerinden nasıl etkilendiğini araştıran daha geniş sosyal psikoloji alanıyla uyumludur. Sosyal psikoloji, bireysel davranış, toplumsal normlar ve grup dinamikleri arasındaki etkileşimi vurgulayarak toplumun insan davranışını nasıl şekillendirdiğine ve etkilediğine ışık tutmaktadır (Motohashi vd., 2012).

Gustave Le Bon tarafından 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ortaya konan kalabalık psikolojisi, günümüzde popüleritesinin azalmasına rağmen önemli bir çalışma alanı olmaya devam etmektedir (Sieben vd., 2017). Le Bon'un çalışması, kalabalıkların bireysel davranışların toplamını aşan kolektif bir akla sahip olduğunu vurgulamış ve bireylerin kalabalık içinde bir araya geldiklerinde psikolojik bir dönüşüm geçirdiklerini öne sürmüştür (Bouchard vd., 2014). Bu dönüşüm, kalabalıkların bireylerinkinden farklı özelliklere ve davranışlara sahip varlıklar olarak nasıl işlediğini anlamak açısından çok önemlidir (Drury, 2020). Le Bon'un teorileri, kalabalıkların sadece içlerindeki bireylerin bir yansıması değil, daha ziyade paylaşılan bir psikolojik durumun sonucu olan benzersiz dinamikler ve davranışlar sergilediğini vurgulamıştır (Mahalleh vd., 2017). Araştırmalar, bireylerin kalabalıklar içindeki davranışlarının, tek başlarına ya da fiziksel kalabalıklar içindeki davranışlarından önemli ölçüde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Templeton vd., 2018). Bireylerin kendilerini kolektif bir varlığın parçası olarak algıladıkları psikolojik kalabalıklar, fiziksel kalabalıklardan farklı olarak birbirine daha yakın yürüme ve daha yavaş hareket etme gibi davranışlar sergiler (Drury, 2020). Bu ayrım, kalabalıkların dinamiklerini ve davranışlarını anlamada psikolojik yönlerini dikkate almanın önemini vurgulamaktadır (Templeton vd., 2018). Dahası, sosyal kimlik teorisi kavramı, psikolojik kalabalıkların davranışlarını şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır, çünkü bu kalabalıklar içindeki bireyler kendilerini ortak bir sosyal kimliğin parçası olarak algılamakta, eylemlerini ve etkileşimlerini etkilemektedir (Templeton vd., 2018). Le Bon'un teorileri aynı zamanda kalabalıklar içinde liderliğin ve etkinin rolüne de ışık tutmakta ve "büyük adamların" milliyetçi amaçlar için kalabalık psikolojisinden yararlanabileceğini öne sürmektedir (Stott ve

Drury, 2017). Bu husus, liderlerin belirli hedeflere veya sonuçlara ulaşmak için kalabalığın kolektif psikolojisinden yararlanabileceği kalabalıklar içindeki manipülasyon ve yönlendirme potansiyelini vurgulamaktadır (Stott ve Drury, 2017). Dolayısıyla, kalabalıkların psikolojisini anlamak, yalnızca onların içsel dinamiklerini anlamak için değil, aynı zamanda bu dinamiklerin çeşitli bağlamlarda nasıl kullanılabileceğini veya yönetilebileceğini keşfetmek için de elzem hale gelmektedir (Alnabulsi ve Drury, 2014).

Hac gibi kitlesel toplantılar bağlamında, araştırmalar sosyal özdeşleşmenin kalabalık yoğunluğunun güvenlik üzerindeki etkisini hafiflettiğini göstermiştir; bu da kalabalıklar içindeki psikolojik dinamiklerin bu tür ortamlarda bireylerin refahını sağlamada önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Alnabulsi ve Drury, 2014). Bu bulgu, büyük ölçekli etkinliklerde kalabalık psikolojisi, sosyal kimlik ve güvenlik yönetimi arasındaki karmaşık etkileşimin altını çizmektedir (Alnabulsi ve Drury, 2014). Ayrıca, çalışmalar sosyal kimliklerin kalabalıklar içindeki davranışları etkilemedeki önemini vurgulayarak, kalabalık modelleyicilerinin simülasyonlarında bu psikolojik faktörleri dikkate almaları gerektiğini vurgulamaktadır (Sivers vd., 2016). Love Parade felaketi gibi kalabalık felaketleri, yalnızca "psikolojik panik durumuna" atfedilmek yerine sistemik başarısızlıklar merceğinden analiz edilmiştir (Helbing ve Mukerji, 2012). Bakış açısındaki bu değişim, kalabalık dinamiklerinin karmaşıklığının ve kalabalıkla ilgili olayları anlamada bireysel psikolojinin ötesinde bir dizi faktörün dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir (Helbing ve Mukerji, 2012). Araştırmacılar, kalabalık felaketlerini sistemik bir perspektiften inceleyerek, bu tür olaylara katkıda bulunan altta yatan sorunları ortaya çıkarabilir ve kalabalık yönetimi ve güvenliği için daha etkili stratejiler geliştirebilirler (Helbing ve Mukerji, 2012). Sosyal kalabalığın bireylerin tercihleri ve davranışları üzerindeki etkisi, kalabalık ortamlarda altta yatan psikolojik mekanizmaları ortaya çıkarmak için incelenmiştir (Wenting vd., 2022). Bu araştırma, kalabalık gibi sosyal faktörlerin tüketici tercihlerini ve tutumlarını nasıl şekillendirebileceğini vurgulamakta ve kalabalık psikolojisinin insan davranışının çeşitli yönleri üzerindeki yaygın etkisini göstermektedir (Wenting vd., 2022). Ayrıca, kalabalık ve deneyimsel stresin karşılıklı etkisi, çevresel faktörler, psikolojik durumlar ve başa çıkma mekanizmaları arasındaki karmaşık ilişkinin altını çizmektedir (Hotwani, 2017). Gustave Le Bon'un kalabalık psikolojisine ilişkin teorileri, farklı davranış ve özelliklere sahip kolektif varlıklar olarak kalabalıkların karmaşık dinamiklerini anlamak için temel oluşturmuştur. Araştırmacılar, kalabalıklar içinde meydana gelen psikolojik dönüşümleri inceleyerek, kalabalık davranışını yönlendiren, karar vermeyi etkileyen ve çeşitli bağlamlarda sonuçları şekillendiren altta yatan mekanizmaları ortaya çıkarabilmişlerdir. Kalabalık psikolojisinin sosyoloji, psikoloji ve diğer

alanlardan beslenen disiplinler arası doğası, farklı ortamlardaki kalabalıkları kapsamlı bir şekilde incelemek ve yönetmek için gereken çok yönlü yaklaşımın altını çizmektedir.

Sigmund Freud ise, kitle psikolojisini, grupların dinamiklerinin ve kolektif davranışın bu gruplar içindeki bireyler üzerindeki etkisini inceler. Freud'un Kitle Psikolojisi ve 'Ben' Analizi üzerine yaptığı çalışmalar, birey ve kolektif arasındaki karmaşık ilişkiyi araştırarak sosyal güçlerin kişisel davranışları nasıl etkilediğine ışık tutmaktadır (De Vos, 2021). Bu çalışma alanı, özellikle dijital dünyanın grup dinamiklerini ve kitlesel davranışları şekillendirmede önemli bir rol oynadığı günümüz dijital zamanlarıyla ilgilidir (De Vos, 2021). Freud'un Robert Wälder gibi akademisyenler tarafından daha da genişletilen kitle davranışı ve kitle psikozuna ilişkin içgörüler, bireylerin daha geniş sosyal bağlamlarda nasıl etkileşime girdiğini ve grup dinamiklerinin bireysel eylemlerden farklı kolektif davranışlara nasıl yol açabileceğini anlamak için bir çerçeve sağlar (Nitzgen, 2022).

Freud'un kitle psikolojisine ilişkin teorileri, insan davranışını şekillendirmede bilinçdışı güdülerin ve çatışmaların rolünü vurgulayan daha geniş psikoanalitik çerçevesine dayanmaktadır. Freud'un psikanalizi öncelikle bireysel terapiye odaklanırken, fikirleri grup psikolojisi gibi kavramlar aracılığıyla grup olgularını anlamak için genişletilmiştir (Truscott, 2010). Psikanaliz ve psikodinamik arasındaki ayrım, psikanalizin daha çok terapi odaklı olması ve psikodinamiğin Freud'un bilinçdışı teorilerine dayanan daha geniş bir terapi yelpazesini kapsaması ile uygulama alanında yatmaktadır (Truscott, 2010). Freud'un etkisi psikolojinin ötesinde psikiyatri ve dini çalışmalar gibi alanlara da uzanmaktadır. Dine yönelik eleştirileri psikiyatri ve psikoterapiler üzerinde kalıcı bir etki yaratmış, dini fenomenlerin psikodinamikten etkilenen bilişsel, duygusal ve davranışsal yönlerle birbirine bağlı olduğunu vurgulamıştır (Baumann ve Pajonk, 2014). Dahası, Freud'un bilinçdışı zihin üzerine çalışmaları ve kişilik teorileri, kişilik psikolojisi üzerinde önemli bir iz bırakmış, bilinçdışı güdüler ve çatışmalar üzerine sonraki araştırmaları şekillendirmiştir (Zhang, 2020).

Edebiyat ve kültürel analiz alanında, Freud'un id, ego ve süper ego gibi psikoanalitik kavramları, karakterlerin karmaşıklıklarını ve motivasyonlarını anlamada etkili olmuştur. Akademisyenler, Freud'un psikanalizi edebi eserlerdeki ana karakterleri analiz etmek için uygulamış ve Freud'un teorilerinin insan davranışını ve motivasyonlarını yorumlamadaki kalıcı önemini göstermiştir (Pratiwi vd., 2019). Buna ek olarak, Freud'un bilinçdışı zihin hakkındaki fikirleri, William James gibi diğer önde gelen isimlerin fikirleriyle karşılaştırılmış ve Freud'un psikoloji ve felsefeye katkılarının disiplinler arası doğasını ortaya koymuştur (Taylor, 1999). Freud'un psikolojideki mirası, psikanaliz ve psikodinamik teori alanındaki öncü çalışmaları ile karakterize edilir. Bazı şüphecilik ve eleştirilere rağmen, Freud'un

bilinçdışına yaptığı vurgu ve insan dürtülerini araştırması, psikodinamik olarak bilgilendirilmiş psikoloji biliminin temelini atmıştır (Westen, 1998). Freud'un teorileri, özellikle yirminci yüzyılın ortalarına kadar psikanalitik yaklaşımların hakim olduğu duygusal ve davranışsal bozukluklar gibi alanlarda insan davranışının anlaşılmasını şekillendirmede etkili olmuştur (Learoyd-Smith, 2010). Genel olarak Sigmund Freud'un kitle psikolojisine katkıları, grup davranışının karmaşıklığı, birey ve kolektif arasındaki etkileşim ve bilinçdışı süreçlerin insan eylemlerini şekillendirmedeki rolü hakkında değerli içgörüler sağlamıştır. Freud'un çalışmaları psikolojiden edebiyata kadar çeşitli alanları etkilemeye devam etmekte ve insan zihni ve davranışının inceliklerini anlamada teorilerinin kalıcı önemini ortaya koymaktadır.

Bireylerin yeni bir kültüre uyum sağlama süreci olan kültürleşme, kültürlerarası iletişimi ve psikolojik iyi oluşu önemli ölçüde etkiler. Göçmenler ve ikinci nesil bireyler genellikle birden fazla kültürel kimliğe bürünerek davranışlarında, dil kullanımlarında ve kültürel bağlılıklarında değişikliklere yol açarlar (Berry ve Hou, 2019). Kişinin orijinal kültürü ile ev sahibi kültür arasındaki etkileşim, psikolojik uyumu ve genel refahı etkileyebilir. Kültürlerarası yetkinlik geliştirmek, kültürlerarasında etkili iletişim kurmak için çok önemlidir ve bireylerin kültürel farklılıkların üstesinden gelmesini ve anlamlı ilişkiler kurmasını gerektirir (Liu, 2017). Kültürel duyarlılık, kültürlerarası empati ve kültürlerarası belirsizliğe tolerans gibi yapılar kültürlerarası yetkinliğin gelişimine katkıda bulunur (Khukhlaev vd., 2020). Bu faktörler, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda açıklık ve esneklikle hareket etmelerine yardımcı olarak karşılıklı anlayış ve iş birliğini teşvik eder.

Sonuç olarak, kültürlerarası iletişimde grup psikolojisi çok boyutludur ve farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerin grup ortamlarında nasıl etkileşime girdiğini araştırır. Araştırmacılar ve uygulayıcılar, gruplar arası ilişkileri, kültürlerarası yetkinliği, kültürel duyarlılığı ve kültürlerarası adaptasyonu inceleyerek, kültürlerarası etkileşimleri şekillendiren ve günümüzün birbirine bağlı dünyasında etkili iletişimi teşvik etmek için gerekli olan kültürel farklılıklar arasında olumlu ilişkileri teşvik eden psikolojik mekanizmalar hakkında fikir sahibi olurlar.

2.6.1. Stereotipler (Kalıp Yargılar)

Sosyal grup psikolojileri, bireylerin sosyal gruplar içinde nasıl davrandıkları ve etkileşimde bulundukları ve bu grupların bireysel davranış ve psikoloji üzerindeki etkilerinin incelenmesini ifade eder. Bu araştırma alanı, kişilik ve sosyal psikoloji alanlarının yanı sıra örgütsel davranış çalışmalarında da önemli bir ilgi görmüştür. Sosyal grup psikolojilerine

ilişkin mevcut literatür, sosyal yapılar içindeki farklı etkileşim türlerini ve bunların bilişsel süreçleri ve davranışları nasıl etkilediğini anlamının önemini vurgulamaktadır (Liu ve Pelowski, 2014). Sosyal psikoloji alanındaki araştırmalar, bireylerin kendilerini ve başkalarını algılama biçimleri de dâhil olmak üzere, insan varlığının doğası ve anlamı hakkındaki temel soruları yanıtlamayı amaçlamıştır (Karterud ve Kongerslev, 2019). Ayrıca, alanda yalnızca bireysel davranış değişikliğine odaklanmak yerine kolektif eylemi ve bunun sosyal değişimin sağlanmasında oynadığı rolü incelemeye doğru bir kayma olmuştur (Rees ve Bamberg, 2014). Ayrıca bu çalışma alanı, gençlerden oluşan sokak suçu gruplarının üyelerinin sosyopsikolojik özelliklerini ve bu gruplar ile çevreleri arasındaki etkileşimleri araştırarak şekilde genişlemiştir (Mukhametzyanova vd., 2020). Son zamanlarda yapılan çalışmalar, sosyal gruplar içindeki farklı etkileşim türlerinin farklı bilişsel süreçler ve davranışlar içerdiğini göstermiştir (Liu ve Pelowski, 2014). Sosyal grup psikolojisi alanındaki bazı önemli çalışmalar arasında, organize çocuk suçluluğunun oluşumu ve işleyişi ile suç grupları içinde sosyal çevrenin algılanması ve kabulüne odaklanan J. Finkenor, H. Stridzel, J. Levine, J. Rabrenovich ve V. Ferraro'nun çalışmaları yer almaktadır (Mukhametzyanova vd., 2020). Sosyal yapılar içindeki sosyal grup psikolojilerini anlamının önemi, insan davranışının dinamikleri, kimlik oluşumu ve sosyal değişim hakkında içgörü kazanma potansiyelinde yatmaktadır. Araştırmalar, sosyal grup psikolojilerini inceleyerek, bireylerin davranışlarının ve psikolojilerinin ait oldukları gruplardan nasıl etkilendiğini ve bu grupların sosyal yapıları nasıl şekillendirdiğini daha iyi anlayabilir. Sosyal grup psikolojileri literatüründeki bazı temel bulgular şunlardır:

- Sosyal grup psikolojileri, sosyal yapılar içerisinde bireysel davranış ve psikolojinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.
- Alt kültürler, dini gruplar, sosyal sınıflar ve kentleşme arasındaki kültürel farklılıklar kişinin benlik kavramı, duyguları, düşünceleri ve davranışları üzerinde derin bir etkiye sahiptir.
- Sosyal grup psikolojilerinin incelenmesi, kolektif eylemin ve sosyal değişimin sağlanmasındaki rolünün daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunur.
- Sosyal psikoloji alanındaki araştırmalar, kültürel geçmiş ve çevreden etkilenen bilişsel süreçleri ve davranışları incelemiştir.

Sosyal grup psikolojileri, organize çocuk suçluluğunun oluşumu ve işleyişi ile suç grupları içindeki sosyal çevreye ilişkin içgörüler sağlayabilir (Mukhametzyanova vd., 2020). Ayrıca, sosyal psikolojik bir çerçeve benimsemek, kültürel çeşitliliğe sahip eğitim ekiplerinin dinamiklerini ve çeşitlilik ile liderliğin bu gruplar içinde nasıl kesiştiğini anlamaya yardımcı

olabilir (Muqarshi vd., 2020). Kültürel çeşitliliğe sahip eğitim ekiplerindeki grup dinamiklerini incelemek için sosyal psikolojik kavramsal bir çerçeve kullanmak, eğitim liderliği araştırmalarının kapsamını genişletebilir ve çeşitlilik ve liderlik hakkında kapsamlı bir anlayış kazanmak için diğer disiplinlerden teoriyi entegre edebilir. Genel olarak, sosyal yapılar içindeki sosyal grup psikolojilerinin incelenmesi, bireylerin davranışlarının ve psikolojilerinin ait oldukları gruplar tarafından nasıl şekillendirildiği ve bu grupların da sosyal yapıları nasıl şekillendirdiği konusunda değerli bilgiler sağlar.

Sosyal psikolojik teoriler, gruplar arası şiddet ve prososyal davranış gibi olguları daha iyi anlamak ve öngörmek için gereklidir (Vollhardt, 2009). Sosyal psikoloji, gruplar arası şiddet gibi makro düzeydeki olaylar ile prososyal davranış gibi bireysel sonuçlar arasındaki bağlantıyı incelemek için benzersiz bir konuma sahiptir.

Sosyal psikolojik yaklaşımlar, sosyal kimlik ve sosyal kategorizasyondan kaynaklananlar da dahil olmak üzere, acıdan doğan özgecilikle ilgili altta yatan motivasyonel, bilişsel ve duygusal süreçleri inceleyebilir. Sosyal grup psikolojilerini alt kültür düzeyinde incelemek önemlidir çünkü bir alt kültürden çıkarılan sonuçlar daha büyük bir gruba veya ulusa genellenemeyebilir. Sonuç olarak, sosyal yapılar içinde sosyal grup psikolojilerinin incelenmesi, bireylerin davranış ve psikolojilerinin ait oldukları gruplar tarafından nasıl şekillendirildiği ve bu grupların da sosyal yapıları nasıl şekillendirdiğine dair incelikli bir anlayış sunmaktadır. Araştırmacılar, alt kültürler, dini gruplar ve çeşitli eğitim ekipleri de dahil olmak üzere çeşitli sosyal grupların sosyo-psikolojik özelliklerini inceleyerek, insan davranışının ve kimlik oluşumunun karmaşıklığı hakkında değerli bilgiler edinmektedir. Ayrıca, sosyal psikolojik teorilerin entegrasyonu, gruplar arası şiddet ve prososyal davranış gibi olguların kapsamlı bir şekilde anlaşılması için gereklidir ve makro düzeydeki olaylar ile bireysel sonuçlar arasındaki bağlantıyı incelemek için bütünsel bir yaklaşım sağlar. Ayrıca, bir alt kültürden çıkarılan sonuçlar daha büyük bir gruba veya ulusa genellenemeyebileceğinden, sosyal grup psikolojilerini alt kültür düzeyinde incelemeye yapılan vurgu çok önemlidir. Sosyal grup psikolojilerinin incelenmesinden elde edilen bu kapsamlı anlayışın, toplumsal sorunların ele alınması ve sosyal değişimin teşvik edilmesi için etkileri vardır. Bilişsel süreçleri, duyguları, düşünceleri ve davranışları etkileyen faktörlere ışık tutarak, nihayetinde insan varlığının ve sosyal dinamiklerin daha geniş bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu tür araştırmalardan elde edilen içgörüler, olumlu ve kapsayıcı sosyal yapıları teşvik etmeyi amaçlayan müdahaleleri, politikaları ve stratejileri bilgilendirebilir. Genel olarak, sosyal yapılar içindeki sosyal grup psikolojilerinin

incelenmesi, insan davranışını ve bireyler ile ait oldukları gruplar arasındaki karmaşık etkileşimi anlamamıza anlamlı katkılar yapma potansiyeline sahiptir.

Sosyal yapılar içerisindeki sosyal grup psikolojilerinin bir diğer önemli yönü de önyargıların ve stereotiplerin varlığıdır. Önyargılar ve stereotipler, bireylerin sosyal yapılar içindeki davranışlarını ve etkileşimlerini şekillendiren sosyal yapılardır. Sosyal psikolojide, özellikle de sosyal kimlik teorisi alanında yapılan araştırmalar, grup kimliğinin yabancı düşmanlığı, liberal uygulamalar veya vatandaşlık normlarının kabulü gibi tutumlar üzerindeki etkisine aracılık etmede belirginliğin rolünü ortaya koymaktadır (Elbert, 2017).

Walter Lippman tarafından kavramsallaştırıldığı şekliyle stereo tipleştirme, bireyler veya gruplar hakkında basitleştirilmiş genellemelerin oluşturulmasını içerir (Permatasari ve Fajar, 2018). Lippman, kalıp yargıları düzen yaratma, kısayol görevi görme, dış dünyaya atıfta bulunma ve kalıp yargıyı oluşturan kişinin değer ve inançlarını yansıtma araçları olarak görmüştür (Schulz ve Haerle, 1995). Kalıp yargıyı, kişinin kendi değer, konum ve hak anlayışını dünyaya yansıtmasının bir aracı olarak görmüştür (Valkonen ve Ruuska, 2012). “Kalıp yargı” terimi 1922 yılında Lippman tarafından ortaya atılmış ve insanların belirli bir sosyal grup hakkında düşünürken sahip oldukları tipik zihinsel imaj olarak tanımlanmıştır (Permatasari ve Fajar, 2018). Walter Lippman tarafından kavramsallaştırıldığı şekliyle stereo tipleştirme, bireylerin veya grupların belirli özelliklerine veya niteliklerine dayalı olarak basitleştirilmesini ve genelleştirilmesini içerir. Lippman kalıp yargıları düzen yaratma araçları, bilgi işleme için kısayollar, dış dünyaya referanslar ve kalıp yargıcıların kendi değer ve inançlarının yansımaları olarak kabul etmiştir (Valkonen ve Ruuska, 2012). Bu stereotipler, bireylerin davranışlarının kendilerine atfedilen stereotipler tarafından belirlenen beklentilerle uyumlu olduğu kendi kendini gerçekleştiren kehanetlere yol açabilir (Snyder vd., 1977).

Kalıp yargı tehdidi üzerine yapılan araştırmalar, kalıp yargıların bireylerin yeteneklerini ve isteklerini baltalayan yıkıcı bir durum ortaya çıkararak performans üzerinde zararlı etkileri olabileceğini göstermiştir (Spencer vd., 2016). Kalıp yargı tehdidi, olumsuz öz-yargılar aktive edildiğinde yaşanan tehdit benzeri hislerin aracılık ettiği performans düşüşlerine yol açabilir (Wheeler ve Petty, 2001). Ayrıca, kalıp yargılar cinsiyet, etnik köken ve zekâya ilişkin örtük teoriler gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilir (Ghavami ve Peplau, 2012; Froehlich vd., 2016). Özellikle zorlu durumlarda kalıp yargıların harekete geçirilmesi, olumsuz kalıp yargılara sahip gruplardan bireylerin performansını etkileyerek kalıp yargı tehdidine yol açmaktadır (Marx ve Goff, 2005; Froehlich vd., 2018). Kalıp yargılar statik

olmayıp gruplar arası ilişkiler ve çatışmalara bağlı olarak değişebilmekte, algılayıcının grup dinamiklerini ve gerçekçi çatışma teorilerini yansıtmaktadır (Poppe, 2001).

Kalıp yargılar sosyal etkileşimleri kendini gerçekleştiren kehanetler yoluyla etkileyebilir; bir algılayıcının kalıp yargı tarafından üretilen atıflara dayalı eylemleri hedef bireyin bu atıfları doğrulamasına neden olabilir (Snyder vd., 1977). Kalıp Yargılar sabit değildir ancak varlık teorileri (grup özelliklerinin sabit olduğuna inanma) veya artımsal teoriler (grup özelliklerinin şekillendirilebilir olduğuna inanma) gibi gruplarla ilgili örtük teorilerden etkilenebilir (Rydell vd., 2007; Werhun ve Penner, 2010). Bu örtük teoriler kalıp yargıları ve grup özelliklerine ilişkin algıları etkileyebilir. Ek olarak, Kalıp yargılar sosyal etkileşimlere derinlemesine yerleşmiştir ve izlenim oluşturma ve iletişim stratejilerini etkilemektedir (McGlone ve Pfister, 2014). Walter Lippman'ın kişisel değerleri ve inançları yansıtan basitleştirilmiş genellemeler olarak kalıp yargılar anlayışı, kalıp yargı tehdidi, kendini gerçekleştiren kehanetler ve gruplar hakkındaki örtük teorilere dayanan kalıp yargıların şekillendirilebilirliği üzerine yapılan araştırmaların temelini atmıştır. Kalıp yargıların bireysel performans, sosyal etkileşimler ve grup özelliklerine ilişkin algılar üzerinde önemli etkileri olmakla birlikte, aynı zamanda Walter Lippman'ın kalıp yargılara ilişkin görüşleri, kalıp yargıların çok boyutlu doğasını ve sosyal düşünce ve etkileşim üzerindeki önemli etkilerini de vurgulamaktadır. Bu nedenlerle kalıp yargılar (stereotipler), bireylerin farklı sosyal grupların üyelerini nasıl algıladıklarını ve onlarla nasıl etkileşime girdiklerini etkileyerek sosyal yapılar içinde ayrımcılığa, eşitsizliğe ve marjinalleşmeye yol açmaktadır. Ayrıca, belirli grupların özelliklerine göre üstün veya aşağı olarak algılandığı sosyal hiyerarşilerin oluşumuna ve pekiştirilmesine de katkıda bulunabilirler. Önyargıların ve kalıp yargıların sosyal yapılar içinde etkisini anlamak, kapsayıcılığı, eşitliği ve sosyal adaleti teşvik etmek için çok önemlidir. Sosyal yapılarda stereotip Sosyal yapılar stereotipleri devam ettirebilirken, bireylerin de bu stereotipleri pekiştirme veya bunlara meydan okumada aktif bir rol oynadığını kabul etmek önemlidir (Chahbane ve Alaoui, 2023). Bireyler, gruplar arası teması teşvik ederek, empati ve anlayışı geliştirerek ve kendi sosyal ortamlarında sosyal değişimi savunarak stereotiplere meydan okuma ve ortadan kaldırma gücüne sahiptir. Örneğin, Facebook gibi sosyal medya platformları bireylere kendilerini ifade etme ve başkaları tarafından görülme ve duyulma fırsatı sunmaktadır. Bu platformlar, farklı bakış açılarını paylaşarak, diyaloga girerek ve farklı sosyal grupların olumlu temsillerini teşvik ederek kalıp yargılara meydan okumak ve bunları yıkmak için kullanılabilir (Chahbane ve Alaoui, 2023). Ayrıca araştırmalar, gruplar arası teması artırmanın ve farklı sosyal gruplar arasında iş birliğine dayalı ilişkileri teşvik etmenin stereotipleri ve önyargıları azaltabileceğini

göstermektedir. Farklı sosyal gruplardan bireylerin karşılıklı bağımlılık ve eşitliği vurgulayan koşullarda etkileşime girmesi ve birlikte çalışması için fırsatlar yaratmak, kalıp yargıların yıkılmasına yardımcı olabilir. Örneğin, okullarda kapsayıcı eğitimi ve çok kültürlü öğrenme ortamlarını teşvik eden programların öğrenciler arasındaki kalıp yargıları ve önyargıları azalttığı gösterilmiştir. Çok kültürlü öğrenme ortamları, öğrencilerin farklı kültürleri öğrenmeleri ve takdir etmeleri, kalıp yargılara meydan okumaları ve başkalarına empati ve saygı geliştirmeleri için fırsatlar sağlayabilir (Cunningham vd., 2023; Jr., 2022) Kalıp yargıların ve önyargıların sosyal yapılar içindeki etkisi, belirli sosyal grupların ayrımcılığına, eşitsizliğine ve marjinalleştirilmesine katkıda bulunabilecekleri için önemlidir. Bu önyargılar, belirli bir sosyal yapının normlarına ve beklentilerine uymayanlar için haksız muameleye, sınırlı fırsatlara ve dışlanmaya yol açabilir. Ayrıca, kalıp yargılar dezavantajlı gruplar arasında kolektif eylem ve sosyal mobilizasyonu engelleyebilir (Klein ve Licata, 2003). Bu durum statükoyu daha da kalıcı hale getirebilir ve mevcut sosyal hiyerarşileri pekiştirebilir. Kolektif eylem ve sosyal seferberlik, baskıcı sosyal yapılara meydan okumak ve sosyal değişimi savunmak için çok önemlidir. Kalıp yargıların sosyal yapıların şekillendirilmesinde oynadığı rol nedeniyle, bunların nasıl oluştuğunu ve sürdürüldüğünü anlamak önemlidir. Özellikle, stereotipler genellikle sosyalleşme ve kültürel norm ve inançların aktarımı yoluyla oluşur. Sosyalleşme ve kültürel norm ve inançların aktarımı, sosyal yapılar içerisinde kalıp yargıların şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Genel olarak, kalıp yargılar mevcut sosyal yapıların ve hiyerarşilerin korunmasına ve sürdürülmesine hizmet eder.

Kalıp yargıların sosyal yapılardaki olumsuz etkileriyle mücadele etmek için çeşitli stratejiler aracılığıyla bunlara meydan okumak ve ortadan kaldırmak önemlidir. Bu stratejiler arasında gruplar arası temas ve iş birliğini teşvik etmek, empati ve anlayışı geliştirmek, sosyal değişimi savunmak ve kalıp yargılara meydan okuyan ve çeşitliliği teşvik eden kapsayıcı ortamlar yaratmak yer almaktadır. Buna ek olarak, araştırmalar stereotip karşıtı bilgi ve deneyimlere maruz kalmanın stereotipleri ve önyargıları etkili bir şekilde azaltabileceğini göstermiştir (Jilani, 2019). Sosyal yapılar içinde kalıp yargıların ve önyargıların oluşması ve sürdürülmesi çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bunlar arasında ebeveynlerin, öğretmenlerin ve akranların inanç ve tutumları gibi kişiler arası etkiler de yer almaktadır. Bu bireyler sosyalleşme araçları olarak görev yapar ve doğrudan veya dolaylı etki yoluyla bir bireyin kalıp yargılarını şekillendirebilir. Televizyon, filmler ve haber kaynakları dahil olmak üzere medya kaynakları da sosyal yapılar içinde kalıp yargıların şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Belirli grupları önyargılı veya basmakalıp şekillerde tasvir etmek, mevcut önyargıları sürdürmek ve sosyal hiyerarşileri güçlendirmek için genellikle stereotiplere

dayanırlar (Worthy vd., 2025). Ayrıca, kültürel ideolojiler de sosyal yapılar içerisinde kalıp yargıların oluşmasına ve pekişmesine katkıda bulunur. Bu ideolojiler bir toplumun değerlerine, normlarına ve inançlarına derinlemesine yerleşmiş olabilir ve bireylerin farklı sosyal grupları nasıl algıladıklarını ve onlarla nasıl etkileşime girdiklerini etkileyebilir. Genel olarak, sosyal yapılar içerisinde stereotiplerin oluşumu ve sürdürülmesi, bireysel, kişilerarası ve toplumsal faktörlerin bir kombinasyonunu içeren karmaşık süreçlerdir. Psikologlar grup kalıp yargılarının tanımını konusunda tam olarak hemfikir olmasalar da bunların belirli bir sosyal grubun nitelikleri hakkında olumsuz, olumlu veya nötr olabilen genelleştirilmiş inançlar olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu kalıp yargılar ebeveynler, öğretmenler ve akranlar gibi çeşitli sosyalleşme araçları aracılığıyla öğrenilir. Bu kalıp yargılar aynı zamanda televizyon, filmler ve haber kaynakları da dahil olmak üzere medya kaynakları tarafından da pekiştirilebilir ve sürdürülebilir. Medya, belirli grupları önyargılı veya basmakalıp şekillerde tasvir etmek, mevcut önyargıları sürdürmek ve sosyal hiyerarşileri pekiştirmek için genellikle stereotiplere dayanır (BetterHelp Editorial Team, 2024).

Ayrıca, kültürel ideolojiler ve toplumsal değerler de sosyal yapılar içerisinde kalıp yargıların oluşmasında ve pekiştirilmesinde rol oynamaktadır. Kalıp yargıların, çoğu zaman yanlış ve çarpıtılmış olmakla birlikte, sosyal etkileşimlerde işlevsel bir amaca hizmet edebileceğini belirtmek önemlidir. Etkili sosyal etkileşim için bireyler, sosyal çevrelerindeki diğer kişiler hakkındaki bilgileri hızlı bir şekilde işlemek için bilişsel bir kısayol olarak kalıp yargılara sıklıkla güvenirlir. Bu literatür taraması, kalıp yargıların sosyalleşme, kişisel deneyimler ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle geliştiğini göstermektedir. Sosyal grup stereotiplerinin kitle iletişim araçlarında, özellikle de televizyonda yaygın olduğu yaygın bir kanıdır. Ancak stereotiplerin tanımını ve anlaşılması sosyal psikoloji, kitle iletişimi ve popüler kültür eleştirisi gibi disiplinler arasında farklılık göstermektedir. Gerçekten de sosyal grup psikolojileri, sosyal yapıların işleyişini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Belirli bir sosyal grubun nitelikleri hakkında genelleştirilmiş inançlar olan stereotiplerin oluşumuna ve pekiştirilmesine katkıda bulunurlar. Bu stereotipler, bireylerin farklı sosyal grupları nasıl algıladıkları ve onlarla nasıl etkileşime girdikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir (Oğuz, 2000; Limon vd., 2019). Ayrıca araştırmalar, sosyal yapıların da kalıp yargıların oluşumunu ve içeriğini etkileyebileceğini göstermiştir. Örneğin, politika, hukuk ve kültürel inançlardaki yapısal önyargılar, belirli özelliklerin veya kimliklerin sosyal olarak değersizleştirilmesine yol açarak damgaları ve stereotipleri sürdürebilir. Ek olarak, sosyal yapılar içerisinde güç ve kaynakların eşitsiz dağılımı, kalıp yargıların ve önyargıların oluşmasına katkıda bulunabilir. Bu stereotipler ve önyargılar daha sonra sosyal dokunun içine

yerleşerek bireylerin farklı sosyal grupların üyelerini nasıl algıladıklarını ve onlarla nasıl etkileşime girdiklerini de etkiler.

2.6.2. Ön Yargı

Sosyal yapılar bağlamında önyargı, bireylerin veya grupların ırk, etnik köken, cinsiyet veya sosyal sınıf gibi özelliklere dayalı olarak diğerlerine karşı sahip oldukları olumsuz tutumları, inançları ve kalıp yargıları ifade eder. Bu önyargılı görüşler genellikle toplumsal sistemlerin derinliklerine işlemiş olup ayrımcılığa, eşitsizliğe ve hatta şiddete yol açabilmektedir. Önyargı sadece bireysel bir olgu olmayıp, daha geniş sosyal yapılar ve güç dinamikleri ile karmaşık bir şekilde bağlantılıdır (Pratto vd., 1994). Sosyal baskınlık yönelimi (SDO), sosyal ve siyasi tutumları yordayan bir kişilik değişkenidir ve grup eşitsizliklerini sürdüren ve ayrımcılığı meşrulaştıran ideolojileri onaylamaya yönelik bir yatkınlığa işaret eder. Bu, önyargının yalnızca bireysel tutumların bir sonucu olmadığını, eşitsizliği sürdüren daha geniş toplumsal normlardan ve yapılardan nasıl etkilendiğini vurgulamaktadır (Pratto vd., 1994).

Önyargı kavramı, ayrımcılık, aşırıcılık ve soykırım gibi çeşitli sosyal sorunların merkezi bir açıklaması olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmıştır (Dixon vd., 2012). Önyargı rastgele değildir, toplum içinde yapılandırılmıştır ve genellikle sosyal statü bilinci ve üstünlük algıları gibi faktörlerden etkilenir (Crandall ve Eshleman, 2003). Yüksek önyargı seviyeleri genellikle genel sosyal yapıda ortalamanın biraz üzerindeki sosyal gruplarda yoğunlaşır, bu da önyargının toplumlardaki statü ve hiyerarşi kavramlarıyla nasıl iç içe geçebileceğini gösterir (Crandall ve Eshleman, 2003). Göçmen entegrasyon politikaları, göçmen varlığı ile göçmen karşıtı önyargı arasındaki bağlantıyı ılımlı hale getirebilir ve kurumsal çerçevelerin bir toplumdaki önyargılı tutumları nasıl şekillendirip etkileyebileceğini gösterir (Kende vd., 2022).

Aydınlanma düşüncesinin şekillendirdiği önyargı anlayışına karşı çıkarak onun yerine zıt bir ön yargı anlayışı sunan Hans-Georg Gadamer'e göre, önyargı kavramı hermenötik bir perspektiften bakıldığında anlama için temeldir. Gadamer, Heidegger'in ön-anlama vurgusunun izinden giderek "önyargı" kavramını felsefi hermenötiğin temeline yerleştirir. Aydınlanmanın 'önyargıya karşı önyargısı'na karşı çıkan Gadamer, önyargıların doğaları gereği olumsuz olmadığını, aksine anlama için bir temel oluşturduklarını savunur (Çelik, 2011).

Hans-Georg Gadamer'in felsefi hermenötiği, anlamanın doğasını ve önyargıların bu süreçteki rolünü derinlemesine incelemiştir. Gadamer, önyargıların Almanca Vorurteile

ifadesi ile anlama sürecinin kaçınılmaz ve gerekli bir parçası olduğunu savunur. Ona göre, önyargılar, bireylerin tarihsel ve kültürel bağlamlarından kaynaklanan ön kabulleridir ve bu kabuller, anlamayı mümkün kılar. Bu bakış açısı, Aydınlanma düşüncesinin önyargıları olumsuz ve hatalı inançlar olarak gören anlayışına bir meydan okuma niteliğindedir. Gadamer'in "ufukların kaynaşması" (Almanca: Horizontverschmelzung) kavramı, anlamanın, yorumcunun ufku ile metnin veya fenomenin ufkunun birleşmesiyle gerçekleştiğini ifade eder. Bu süreçte, yorumcu kendi önyargılarını fark eder ve bunları metinle diyalog içinde yeniden şekillendirir. Bu diyalog süreci, anlamanın dinamik ve sürekli bir oluşum olduğunu gösterir. Ayrıca, Gadamer'in hermenötiğinde "hermeneutik çember" kavramı da önemli bir yer tutar. Bu kavram, bütünün parçalar aracılığıyla, parçaların ise bütün bağlamında anlaşıldığını belirtir. Anlama süreci, bu çember içinde sürekli bir ileri-geri hareketle ilerler ve bu hareket, önyargıların ve tarihsel bağlamın etkisiyle şekillenir (Gadamer, 1989; Gadamer, 1976; Grondin, 1994; Linge, 1977; Warnke, 1987). Gadamer'in bu kavramları, anlamanın nesnel bir yeniden inşa değil, tarihsel ve önyargılarla yüklü bir süreç olduğunu vurgular. Bu perspektif, yorumlama ve anlama süreçlerine daha derin bir bakış açısı sunar.

Stereotip içerik modeli (SCM) ise, sosyal yapıların kültürel stereotiplerin ve duygusal önyargıların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Sosyal yapılar, bireylerin farklı sosyal gruplara yönelik algılarını ve tutumlarını şekillendirerek kalıp yargıların ve önyargıların gelişmesine ve devam etmesine yol açabilir (Caprariello vd., 2009). Önyargı sadece kişisel bir önyargı olmayıp, örneğin, Çin'de yeni inşa edilen kentsel mahallelerde yerinden edilmiş köylülere karşı önyargının yaygınlığının da gösterdiği gibi, toplumsal yapılarda derin köklere sahiptir ve yapısal nedenlerin önyargıya nasıl katkıda bulunduğunu ve önyargıyı nasıl sürdürdüğünü vurgulamaktadır (Du vd., 2021). Önyargı, stres olarak görüldüğünde, stresin sosyal yapıların içine gömülü olduğu yönündeki sosyolojik perspektiflerle uyumludur ve önyargının daha geniş toplumsal çerçevelerle bağlantılı olduğunu vurgular. Bilgisel önyargı, sosyal yapılarla yakından bağlantılıdır ve sağlık sistemleri içinde uygulayıcılar ve hastalar arasında önyargıların nasıl yaşanabileceğini göstermektedir. Sosyal hiyerarşileri güçlendirerek ırksal önyargıyı teşvik eden özcülük, sosyal yapılar ve statü farklılıkları hakkındaki inançların önyargının açık ifadelerinin altında nasıl yatabileceğinin altını çizmektedir. Farklı önyargı biçimleri arasındaki ilişki genellikle sosyal ve kültürel tehdit, rekabet ve hiyerarşi algılarını şekillendiren sağcı otoriterlik ve sosyal baskınlık yönelimi gibi bireysel kişilik özelliklerinden etkilenmektedir (Cuddy vd., 2009; Caprariello vd., 2009).

Önyargıya yönelik ikili süreç modeli yaklaşımı, dış grup tabakalaşması ve sosyal algı ile ilgili genelleştirilmiş önyargının birden fazla boyutu olduğunu ve her bir boyutun sağ kanat otoriterlik ve sosyal baskınlık yönelimi gibi faktörler tarafından öngörüldüğünü öne sürmektedir (Asbrock vd., 2010). Önyargıyı azaltma çabaları, önyargılı tutumları etkileyen ve sürdüren sosyal normları ve anlık durumsal yapıları dikkate alınmalıdır. Önyargının boyutsal yapısı, sosyal etki açıklamaları tarafından desteklenmekte ve önyargıların izole olmadığını, daha geniş sosyal dinamiklerden etkilendiğini göstermektedir (Paluck ve Green, 2009). Önyargıdaki bireysel farklılıklar genellikle kişilik özelliklerinden ziyade sosyal ve ideolojik tutumlara bağlanır ve önyargılı görüşlerin şekillenmesinde toplumsal inanç ve normların rolü oldukça fazladır. Kültürel tevazu, özellikle gruplar arası hiyerarşileri sürdürmek için önyargıyı onaylayan yüksek sosyal baskınlık yönelimine sahip bireyler için önyargıya karşı bir tampon görevi görebilir. Sosyal baskınlık yönelimi, sosyal yapıların önyargılı inançları nasıl güçlendirebileceğini vurgulayarak, sosyal hiyerarşide daha düşük grupların ikincilleştirilmesini ve ayrımcılığını meşrulaştıran önyargıların onaylanmasına yol açmaktadır (Korkmaz ve Özbesler, 2022).

Önyargı sadece bireysel tutumlarla ilgili olmayıp, daha geniş sosyal bağlamlardan, ideolojik önermelerden ve grup dışı tehdit algılarından etkilenmektedir (Vallejo-Martín vd., 2021). İstikrar, geçirgenlik, meşruiyet ve iç grup statüsü dahil olmak üzere gruplar arası yapıya ilişkin algılar, sosyal yapıların gruplar arası ilişkileri nasıl etkilediğini göstererek önyargı ve stereo tiplere düzeylerini tahmin edebilir (Johnson vd., 2005). Sağcı otoriterlik ve sosyal baskınlık yönelimi, genelleştirilmiş önyargının gelişiminde kilit faktörler olarak görülmekte ve bu yapıların önyargılı tutumların şekillenmesindeki rolünü vurgulamaktadır (McFarland, 2010). Okullar, baskın grup perspektiflerine meydan okuyarak ve azınlıkları değişim ajanları olarak güçlendirerek kapsayıcı toplulukları teşvik etmede önemli bir rol oynamakta ve önyargı ile mücadelede eğitimin önemini vurgulamaktadır (Andreouli vd., 2013).

Sonuç olarak, sosyal yapılar içerisinde önyargı, bireysel tutumlar, toplumsal normlar ve güç dinamiklerinden etkilenen karmaşık bir olgudur. Önyargılı görüşler münferit olmayıp toplumsal sistemlerin içine derinlemesine gömülüdür ve sosyal baskınlık yönelimi, özcülük ve kurumsal politikalar gibi faktörler tarafından sürdürülmektedir. Önyargıyı anlamak ve ele almak, daha kapsayıcı ve eşitlikçi toplumlar yaratmak için bireysel inançlar ve daha geniş sosyal yapılar arasındaki etkileşimi dikkate alan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir.

2.6.3. Ayrımcılık

Sosyal yapılar içerisinde ayrımcılık, bireylerin veya grupların belirli özellikler veya nitelikler temelinde karşılaştıkları çeşitli damgalama ve önyargı biçimlerini kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Stigma, (Link ve Phelan, 2001) tarafından tartışıldığı üzere, bireylerin kalıplaşmış inançlarla bağlantılı bilişsel kategoriler inşa ettiği ayrımcılığın önemli bir bileşenidir. Bu kategori inşası, toplumdaki belirli grupların marjinalleştirilmesine ve kötü muamele görmesine yol açabilir. Dahası, (Bohren vd., 2022) tarafından vurgulandığı üzere, damgalama ve ayrımcılık yalnızca toplumun genelinde yaygın olmakla kalmayıp, aynı zamanda güç farklılıklarını ve toplumsal ayrıcalığı yansıtan sağlık hizmetleri ortamlarında da kendini göstermektedir. (Hatzenbuehler vd., 2013) tarafından da belirtildiği üzere, ayrımcılığın toplum sağlığı ve refahı üzerindeki etkisi çok büyüktür. Kişileri ve toplumları damgalama, kaynaklar, sosyal ilişkiler ve başa çıkma mekanizmaları gibi yaşamın çeşitli yönlerini bozan sağlık eşitsizliklerinin temel bir nedeni olarak kabul edilmektedir. Ayrımcılık, (Rothstein, 2015) tarafından tartışıldığı üzere, genellikle bireysel liyakatten ziyade kalıp yargılara (stereotiplere) dayanmaktadır. Sorgulanabilir stereotiplere olan bu güven, toplumsal tabakalaşmaya ve nüfusun tercih edilmeyen kesimlerinin fırsatlardan mahrum bırakılmasına yol açmaktadır. Irk ayrımcılığı bağlamında, Cénat (2022) siyah, yerli ve beyaz olmayan insanların (BIPOC) sistematik ve kişiler arası düzeyde ırkçılığın çeşitli biçimlerini nasıl deneyimlediklerini vurgulamaktadır. Irksal mikro agresyonların ve sistematik ırkçılığın tekrarlayan ve kümülatif doğası, toplumda yerleşik yapısal eşitsizliklerin altını çizmektedir. Ayrıca, Chen ve Xie (2020) ayrımcılığı toplumsal ve siyasi biçimler olarak kategorize ederek kurumsal ayrımcılığın sosyal yapılar içindeki sistematik önyargıları ve eşitsizlikleri nasıl sürdürebileceği vurgulanmaktadır. Algılanan ayrımcılık, bireylerin toplumsal yaşamdaki engellere ilişkin öznel deneyimlerini ifade etmekte ve bu engelleri ayrımcı muameleye bağlamaktadır denilebilir.. Bu öznel ayrımcılık algısı, bireylerin toplum içindeki etkileşimlerini ve genel refahlarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. (Mohan vd., 2021), ayrımcılığın bir biçimi olan önyargının toplumsal refahı nasıl etkileyebileceğini daha ayrıntılı olarak ele almakta ve ayrımcı uygulamaların daha geniş sosyal ve ekonomik sonuçlarla bağlantılı olduğunu da vurgulamaktadır. Ayrımcılığın sonuçları, bireysel deneyimlerin ötesinde toplumsal yapılara ve davranışlara kadar uzanmaktadır. Ayrımcılık, sosyopolitik davranışları etkilemekte ve toplumdaki adaletsizlikleri devam ettirebilmektedir. Kendi kendini damgalama, nezaket damgası ve kamusal damgalama gibi farklı damgalama biçimleri, toplumsal tutum ve davranışların belirli grupların damgalanmasına nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu damgaların, ayrımcılığa maruz kalan bireylerin ruh sağlığı

ve refahı üzerinde zararlı etkileri olabilir. Ayrıca, (Neblett vd., 2013) tarafından vurgulandığı üzere, kültürel sosyalleşmenin ve önyargıya hazırlıklı olmanın ırk ayrımcılığının olumsuz etkilerini hafifletmedeki rolü, ayrımcı deneyimlerin üstesinden gelmede sosyal desteğin ve başa çıkma mekanizmalarının öneminin altını çizmektedir. Schmitt ve Branscombe (2002) ise, sağlık eşitsizlikleri bağlamında, algılanan ayrımcılığın dezavantajlı ve ayrıcalıklı sosyal gruplar üzerindeki sonuçlarını vurgulamaktadır. Ayrımcılığın çeşitli sosyal gruplar üzerindeki farklı etkisi, toplumdaki eşitsizlikleri daha da şiddetlendirmektedir. Ayrıca, (Pradipto ve Setiadi, 2019) tarafından tartışıldığı üzere, içselleştirilmiş damgalama, bireylerin öz saygılarını ve davranışlarını etkileyerek ayrımcılık ve ötekileştirme döngülerini devam ettirebilir.

Genel olarak, sosyal yapılar içindeki ayrımcılık, kurumsal önyargılardan bireysel damgalama algılarına kadar geniş bir yelpazedeki deneyimleri kapsamaktadır. Toplumsal tutumlar, güç dinamikleri ve bireysel deneyimler arasındaki karmaşık etkileşimi anlamak, çeşitli sosyal bağlamlarda ayrımcılığı ele almak ve ayrımcılıkla mücadele etmek için oldukça önemlidir.

2.6.4. Ötekileştirme

Ötekileştirme, bireylerin veya grupların marjinalleştirildiği, insanlıktan çıkarıldığı veya bir toplumdaki baskın gruptan temelde farklı muamele gördüğü sosyal yapılara derinlemesine gömülü bir kavramdır. Bu süreç genellikle “ötekinin” aşağı, tehlikeli veya sapkın olarak görüldüğü bir “bize karşı onlar” zihniyetinin yaratılmasını içerir (Low ve Purwaningrum, 2020). Toplumsal yapılar bağlamında ötekileştirme, olumsuz stereotipler korku, sosyal mesafe ve belirli gruplara karşı saygı eksikliği gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Low ve Purwaningrum, 2020). Örneğin, demanslı bireyler toplumda ötekileştirme yaşayabilir, bu da damgalanma ve ayrımcılığa yol açabilir. Ötekileştirme kavramı bireysel etkileşimlerle sınırlı olmayıp, kurumların ve sistemlerin işleyişini etkileyen daha geniş toplumsal dinamiklere kadar uzanmaktadır. Örneğin halk sağlığı alanında, dış etkiler kişiler arası ve toplum düzeyindeki etkileşimleri şekillendirerek belirli nüfusların ötekileştirilmesine katkıda bulunabilir (Latvala vd., 2019). Bu durum, sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizliklere, sosyal kategorilere dayalı farklı muamelelere ve toplum içindeki eşitsizliklerin devam etmesine neden olabilir. Ek olarak, ötekileştirmenin etkileri hem marjinalleştirilmiş grupları hem de daha geniş sosyal dokuyu etkileyerek derin olabilir. Bireyler veya topluluklar ötekileştirmeye maruz kaldığında, bu durum yabancılaşma, dışlanma ve sosyal uyumun azalması hissine yol açabilir (Vogel ve Willems, 2020). Ötekileştirme sürecinin ruh sağlığı ve

esenliği üzerinde de etkileri olabilir; zira sürekli olarak ötekileştirilen bireyler olumsuz stereotipleri içselleştirebilir ve toplumdan kopma hissi yaşayabilir (Dik vd., 2012).

Liderlik ve örgütsel davranış bağlamında, ötekileştirme kavramı bireylerin bir grup veya kurum içindeki rollerini ve katkılarını nasıl algıladıklarını etkileyebilir. Örneğin dönüşümcü liderler, çalışanları için görevlerin anlamını ve amacını şekillendirmede önemli bir rol oynar ve böylece motivasyonlarını ve bağlılıklarını etkiler (Bryant vd., 2023). Bununla birlikte, liderlerin ekiplerindeki ötekileştirme potansiyelini ne ölçüde kabul ettikleri ve ele aldıkları, örgüt iklimini ve çalışanların refahını önemli ölçüde etkileyebilir. Ötekileştirmenin etkisi kişiler arası ilişkilerle sınırlı olmayıp daha geniş toplumsal yapıları ve politikaları da şekillendirebilir. Örneğin sivil toplumun gücü, ulusal ve uluslararası düzeylerde politikaların uygulanmasını etkileyebilir ve toplumsal tutumlar ile yönetim sonuçları arasındaki bağlantıyı vurgulayabilir. Bu anlamda, bir toplumda mevcut olan ötekileştirme derecesi, karmaşık zorlukları ele alma ve kapsayıcı karar alma süreçlerini teşvik etme becerisini etkileyebilir (Sparviero ve Ragnedda, 2021). Ötekileştirmenin sonuçları çok yönlüdür ve ekonomi, kamu sağlığı ve çevresel sürdürülebilirlik de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda yankı bulabilir. Örneğin ekonomi alanında, önyargı ve grup üstünlüğü algıları, eşitsizlikleri sürdürerek ve marjinalleştirilmiş nüfuslar için fırsatları sınırlandırarak toplumsal refahı engelleyebilir (Mohan vd., 2021). Benzer şekilde, sürdürülebilirlik bağlamında, ötekileştirme süreci, sosyal uyumu ve kolektif eylemi baltalayarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşma çabalarını engelleyebilir (Bro ve Bøllingtoft, 2016).

Sonuç olarak, ötekileştirme, bireylerin ve grupların nasıl algılandığını, nasıl muamele gördüğünü ve topluma nasıl dahil edildiğini etkileyen sosyal yapılar içinde yaygın bir olgudur. Ötekileştirmenin mekanizmalarını ve etkilerini anlayarak, ayrımcı uygulamalara meydan okumak, sosyal uyumu teşvik etmek ve daha kapsayıcı ve eşitlikçi topluluklar oluşturmak mümkün hale gelir. Ötekileştirmenin ele alınması, daha adil ve şefkatli bir toplum yaratmak için bireylerin, kurumların ve politika yapıcılarının birlikte çalışmasını içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.

2.6.5. Etnomerkezcilik

Antropoloji ve sosyoloji alanında temel bir kavram olan etnosantrizm, bireylerin veya grupların kendi kültürlerini, değerlerini ve inançlarını evrenin merkezi olarak görme ve diğer kültürleri bu bakış açısına göre değerlendirme eğilimini ifade eder (Bizumic, 2014). Bu fikir, insanların kendi gruplarını üstün görme ve diğer grupları aşağılama veya değersizleştirme yönünde doğal bir eğilime sahip olduğunu savunan Amerikalı sosyolog William Graham

Sumner tarafından belirgin bir şekilde dile getirilmiştir. Sumner'ın etnosentrizm kavramsallaştırması, bireylerin kendi kültürel normlarını ve standartlarını diğer toplumların davranışlarını ve uygulamalarını yargılamak için temel olarak kullanma yollarını vurgulamış, bu da genellikle kültürel üstünlük duygusuna ve kültürel çeşitlilik için anlayış veya takdir eksikliğine yol açmıştır (Sumner, 1906).

1870'lerde Ludwig Gumplowicz tarafından ortaya atılan ve 20. yüzyılın başlarında William Graham Sumner tarafından popülerleştirilen bir kavram olan etnosentrizm, kişinin kendi grubunun her şeyin odak noktası olarak görüldüğü, birlik duygusuna, sadakate ve kendi grubunun diğerlerine göre üstünlüğüne inanmaya yol açan bir bakış açısı olarak tanımlanmaktadır (Bizumic vd., 2020). Sumner'ın çalışması, etnosentrizmi gruplar arası ilişkileri ve algıları etkileyen evrensel bir insan fenomeni olarak anlamının temelini atmıştır. Sumner'ın etnosentrizm tanımı, diğer grupları kendi grubunun standartlarına göre değerlendirme eğilimini vurgulamakta ve dünyaya önyargılı bir bakış açısına yol açmaktadır. William Graham Sumner tarafından açıklandığı şekliyle etnosentrizm, sosyoloji, antropoloji ve psikoloji alanlarında temel teşkil eden bir kavramdır. Amerikalı bir etnolog ve sosyolog olan Sumner, etnosentrizm terimini "*Folkways: A Study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals*" adlı 1906 yılında yayımlanan çalışmasında ortaya atmış ve burada kavramın kişinin kendi etnik grubunun merkez olarak kabul edildiği ve diğer tüm grupların buna göre değerlendirildiği bir bakış açısı olarak tanımlanmıştır (Sefiha, 2016). Sumner'ın çalışması, etnosentrizmin grup içi tercih, üstünlük, saflık, sömürücülük gibi çeşitli gruplar arası ifadelerin yansısı grup uyumu ve bağlılığı gibi çeşitli yönlerini vurgulamakla birlikte, aynı zamanda bireylerin kendi etnik gruplarını her şeyin merkezi olarak gördükleri ve diğer tüm grupları kendi gruplarının standartlarına göre yargıladıkları grup merkezilik fikri etrafında dönen kavramın yıllar içinde daha fazla araştırılarak kullanılması William Graham Sumner'ı etnosentrizm teriminin yaratıcısı olarak kabul edildiğini de göstermektedir (Bizumic, 2014; Alkan ve Erdem, 2021; Sefiha, 2016).

Etnosentrizm, bireylerin veya grupların kendi kültürel normlarını ve değerlerini evrensel standartlar olarak kabul etmesi ve diğer kültürleri bu perspektiften değerlendirmesi olarak tanımlanan temel bir sosyolojik ve antropolojik kavramdır (Sumner, 1906). Kavram, Amerikalı sosyolog William Graham Sumner tarafından "Folkways" adlı eserinde geliştirilmiş ve iç grup (biz) ile dış grup (onlar) arasındaki algısal ve davranışsal ayrımları açıklamak için kullanılmıştır (Sumner, 1906). Sumner'a göre, etnosentrizm bireylerin ait oldukları grubu merkeze alarak, diğer grupları daha az gelişmiş, eksik veya yanlış olarak değerlendirmelerine yol açar. Bu kavramsallaştırma, etnosentrizmin bireyler arası ve gruplar

arası ilişkileri nasıl şekillendirdiğini anlamada kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle grup dayanışmasını artırırken, farklı gruplara yönelik dışlayıcı veya ayrımcı tutumları da besleyebilmektedir (Keith, 2015). Sumner'ın geliştirdiği bu teori, günümüzde kültürel önyargılar, uluslararası ilişkiler, tüketici davranışları ve eğitim gibi farklı alanlarda önemli bir analitik çerçeve olarak değerlendirilmektedir (West vd., 2021).

Etnosentrizmin sosyo-psikolojik etkileri, bireylerin kendi kültürel çerçevelerini mutlak doğruluk olarak görmeleriyle bağlantılıdır. Bu bağlamda, etnosentrizm genellikle kültürel üstünlük algısıyla ilişkilendirilmekte olup, bireylerin diğer kültürlerle yönelik önyargılı tutumlar geliştirmesine neden olmaktadır (Shone, 2004). Çalışmalar, bu eğilimin sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda kurumsal ve devlet politikaları çerçevesinde de şekillendiğini göstermektedir (Lebow, 2008). Özellikle tüketici davranışları bağlamında etnosentrizm, yerli mallara yönelik olumlu tutumların güçlenmesine ve yabancı ürünlerin olumsuz algılanmasına yol açmaktadır (Wanninayake ve Chovancová, 2012; Bizumić, 2019). Uluslararası pazarlama alanındaki araştırmalar, etnosentrizmin bireylerin satın alma kararları üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu ve tüketicilerin yerel ürünlere yönelik vatansever bir eğilim gösterme ihtimalinin arttığını ortaya koymaktadır (Nadiri ve Tümer, 2010; Zalega, 2019). Bununla birlikte, etnosentrizmin etkileri yalnızca tüketici davranışlarıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumsal kimlik, milliyetçilik ve uluslararası ilişkiler gibi daha geniş ölçekli dinamikleri de kapsamaktadır (Mohamed, 2022). Sumner'ın çalışmaları etnosentrizmin, bireylerin aidiyet ve kimlik algıları üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Michailova vd., 2017). Günümüzde yapılan araştırmalar, etnosentrizmin grup içi bağlılığı güçlendirdiği kadar, dış gruplara yönelik ayrımcı politikaların da temelini oluşturabileceğini göstermektedir (Bizumić ve Duckitt, 2008; Abdalrahman et al., 2018).

Sonuç olarak, Sumner tarafından geliştirilen etnosentrizm kavramı, yalnızca bireysel ve toplumsal algıları açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda kültürler arası ilişkilerin nasıl şekillendiğine dair önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Etnosentrizmin günümüzde halen geçerli bir analiz aracı olarak kullanılması, kavramın farklı akademik alanlardaki önemini ve geniş kullanım alanını ortaya koymaktadır (Mustofa, 2021; Ledford, 2012).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOUTUBE İÇERİKLERİNDE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ANALİZİ: ETİMOLOJİ YOUTUBE KANALI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Araştırma'nın metodoloji kısmı olan bu bölümde, Kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin sosyal medya ortamı olan YouTube kanalı üzerinden analiz edilmesine odaklanılarak tez çalışması içerisinde hem video içerik anlatıları hem de yorum yapanların görüşleri kapsamında; çalışmanın konusu ve önemi hakkında bilgi verilip, araştırmanın amacı ve araştırma soruları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ardından araştırmanın yöntemi, çalışma grubunun seçimi ile sınırlılıklarına değinerek veri toplama süreci ve analizinin güvenilebilirlik, aktarılabilirlik ve doğrulanabilirliğini gösteren kodlayıcılar arası uzlaşım tablosu ile kodlayıcılar arası farkı ölçen kappa değeri Maxqda nitel veri analiz aracı ile ortaya konmuştur. Son olarak, araştırma sorularında yanıt aranan cevaplara ulaşılarak nitel araştırma bulgularının sunumunda veriler bu çerçevede değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Sosyal yaşam içerisindeki farklı kültürlerin bir araya geldiği geleneksel ve fiziksel mekanlarda kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar bulunmaktadır. Ancak her geçen gün giderek yaygınlaşarak büyüyen dijital iletişim ortamlarının kullanımı, kültürlerarası iletişimin dijital ortamlarda da nasıl işlediği ve kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin sosyal medya toplulukları olarak görülen uzamlarda da kendini gösterebileceğini gündeme getirmektedir. Türkiye'ye yerleşmiş ya da eğitim görmek için gelmiş yerleşik yabancılar ile yapılan YouTube röportajlarının sosyal medya kullanıcıları açısından nasıl görüldüğü, değerlendirildiği ve anlamlandırıldığı bu tezin araştırma konusudur. Kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurların dijital zemin üzerinde kendini göstererek geleneksel ortamlara göre daha hızlı bir şekilde yayılabileceği ve olumsuz algıları da ekerek kalıp yargı ve önyargıları pekiştirip dijital zorbalık durumlarının daha da artacağı ifade edilebilir. Bu araştırma dijital ortamlar kaynaklı sorunların önüne geçebilmek, giderek küreselleşen dünyada farklı kültürlerin daha sağlıklı ve anlayışlı yaşayabilmesine de katkı sağlamayı hedeflemektedir. Araştırmanın yürütülen metodolojik yaklaşımı sayesinde insana ve topluluklara dair durumların sayılarla ifade edilemeyebileceği göz önüne alındığında ve literatürde anlamaya, betimlemeye yönelik kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler üzerine yürütülen çalışmaların da kısıtlı olması bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

3.2. Araştırmanın Varsayımı ve Felsefesi

Nicel araştırma yöntemlerinde oluşturulan hipotezlere ifade ve şekil açısından benzeyen varsayımlar, sınanmak için oluşturulmazlar. Bununla birlikte, araştırmaların dayanak noktaları olan teoriler her zaman ve her durumda geçerli olan kurallar olmamasıyla birlikte, aynı zamanda belirli koşullar ve sınırlarda kendini göstererek geçerli olmaktadır. Bu yüzden oluşturulan varsayımlar ile teorilerin çerçeveleri belirlenerek hangi koşullarda uygulanarak geçerli olabileceği de belirlenmiş olmaktadır (Lin, 1976, 18). Bu tez çalışmasının yürütülmesi ve verilerin analiz edilmesi sürecinde çerçeve oluşturabilmesi açısından oluşturulan varsayımlar şu şekildedir: (1) Sosyal yaşamda aktif bir şekilde ön planda olan mülteci durumundaki yabancı göçmenlere yönelik olan tutum ve kanaatlerin etkisi sosyal medya ortamlarında da kendini göstererek Türkiye’de yaşayan diğer yerleşik yabancıların konu olduğu YouTube içerik anlatılarının izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen ve engelleyen unsurları barındırmaktadır. Bu unsurların yoğunluğu etnomerkezcilik, zenofobik ve ırkçılık yaklaşımlarını da arttırmaktadır. Ayrıca (2) video içeriklerinde röportaj yapılan yerleşik yabancıların etnik kimliklerine göre Türkiye’deki deneyimleri açısından kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları değişmekle birlikte, aynı zamanda yorum yapan çevrimiçi katılımcılarında yine yabancıların bu etnik kimliklerine göre kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları farklı olmaktadır. Şeklinde 2 temel varsayım üzerine kurulmuştur.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu durum çalışmasının temel amacı; dijital ortamlardaki çevrimiçi katılımcıların YouTube uygulaması kullanıcı yorumları üzerinden kültürlerarası duyarlılık ile kültürlerarası farkındalık durumlarının kültürlerarası iletişimi nasıl şekillendirdiğinin ayrıntılı betimlenmesini sağlayarak kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları anlamak, tanımlamak ve ortaya çıkarmaktır. Bu temel amaç kapsamında; kültürlerarası iletişimi etkileyen zenofobi, etnosentrizm, ırkçılık, kalıp yargı ve önyargılar, karşı kültürün değer ve normlarına tepki, karşı kültürün toplumsal senaryolar ve rollere tepki, kendi kültürü hakkında belirsizlik ve kaygı taşıma ve karşı kültürün dilini anlamlandıramamak gibi kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin dijital iletişimde de etkin bir rol oynayarak kendini nasıl gösterdiğinin önemini ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle öncelikli olarak; Yerleşik yabancılar ile röportaj yapılan YouTube kanalı video içeriklerinde kültürlerarası duyarlılık, farkındalık ve kültürlerarası iletişim becerikliliği (duyuşsal, bilişsel ve dilsel süreç etkisi) bileşenlerinin nasıl kullanıldığı ortaya konulmuştur. İkinci olarak ise, izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler nasıl işlemektedir ve video içeriklerindeki görüşülen yerleşik yabancılar göre de

birbirlerinden nasıl ayrışmakta ve algılanmakta olduğunun ayrıntılı betimlenerek keşfedilmesi hedeflenmektedir. Nitel veri analizi yapılan çalışma kapsamında ana araştırma sorusu: (1) *Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancılar sosyal medya üzerinden yürüttükleri dijital iletişim süreçlerinde kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurları nasıl kullanmaktadır ?* ve (2) *Türkiye’de yaşayan sosyal medya kullanıcılarının yerleşik yabancılar konulu YouTube video içeriklerindeki izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar nasıl şekillenmektedir ?* şeklinde 2 temel araştırma sorusu ile yola çıkılmıştır. Bu temel araştırma sorularına bağlı olarak cevap aranan diğer alt sorular ise şu şekildedir:

- Youtube video içerik anlatılarında geçen kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler nelerdir ve hangi temalar daha fazla kullanılmaktadır?
- YouTube video içeriklerinde yerleşik yabancılar deneyimlerini aktarırken duyuşsal, bilişsel ve dilsel süreç etkisi olan bileşenleri nasıl kullanmıştır?
- Yerleşik yabancıların YouTube video içerik anlatılarındaki kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalıkları nasıl tanımlanmaktadır?
- YouTube izleyici yorumlarında elde edilen olumsuz ifadelerde kültürlerarası iletişimi etkileyen temalar nelerdir ve video içeriklerine göre nasıl farklılaşmaktadır?
- Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası farkındalığı düşüren temalar nelerdir?
- Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası duyarlılığı düşüren temalar nelerdir?
- Yerleşik Yabancılar yönelik olarak gerçekleştirilen YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişim becerikliliğini düşüren kategoriler nelerdir?

Sosyal medya ortamlarında aktif bir şekilde devam eden dijital iletişim süreçlerinin ayrıntılı betimlenmesi ve buzdağının görünmeyen tarafını görebilmek, nicel araştırmalar ile saklı olanın ortaya çıkarılamayacağı durumların ortaya konulabilmesi için bu araştırma sorularına cevap aramak tez çalışmasının ana hedefi olmaktadır. Sosyal medyanın verdiği rahatlık ortamı ve kendini gizleyerek istediğini ifade etme anlayışı bu tez çalışmasının amacı içinde önemli bir fırsat sunmaktadır.

3.4. Araştırma Metodolojisi

Araştırmalarda veri çeşitlemesine gidilerek doküman da sadece video görüşmelerinin nitel veri analizine tabi tutulmadığı, aynı zamanda yapılan video görüşmelerine ilişkin olarak izleyenlerin yorumlarının da dahil edilerek izleyenler açısından nasıl bir izlenim bıraktığı ve düşündükleri şeklinde bir yaklaşımla yerleşik yabancıların görüşlerine odaklanan kültürel

uyuma yönelik bir araştırma dan farklı olarak, çalışmanın asıl amacı yerleşik yabancılara ait videolardaki röportajları izleyerek yorum yapan hedef kitle olan YouTube kullanıcılarının, ya da video dışındaki yorumları olan bir şekilde YouTube video izleyici yorumlarının konu hakkındaki ne düşündükleri ile kendi bakış açıları ve görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma deseni olarak durum çalışması (case study) içerisindeki örnek olay hikayesi olmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan durum çalışması, (1) güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam bağlamı içerisinde araştırır, (2) olgu ile içerisinde bulunduğu bağlam arasındaki sınırların belirgin şekilde çizilemediği ve (3) birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma metodolojisidir (Yin, 1984/1989: 23). Durum çalışmasında analiz edilecek veri noktalarında oldukça fazla ilgi çekici değişkenler olabileceği gibi bağlamın bir araştırması doğrudan dahil edilerek hem müdahale hem de uygulama sürecini kapsamaktadır (Yin, 1992: 123-124).

Nitel araştırma deseni olarak örnek olay hikayesi (sample case story), kendiliğinden oluşan hikâye özelliği olan fotoğraf ya da herhangi bir filmin kişilere anlatılarak konu hakkındaki düşüncelerinin alınmasıdır. Diğer bir ifade ile, yaşanmış, olmuş, bitmiş bir hikâye ya da filme dayalı olarak izleyenlerin görüşlerini bildirmeleri ve bu görüşler üzerine analiz yapılmasıdır. Ardından hikayeler kıyaslanarak içerik analizi yapılmaktadır. Çalışmanın yaklaşımının nitel araştırma deseni örnek olay hikayesi durum çalışması olması nedeniyle durum çalışmasında yaşanan ortama girilmektedir. Ancak, örnek olay hikayesi (sample case story) başkalarının konu hakkındaki görüşlerinin alınmasıdır. Böylece araştırma verileri internet ortamındaki yazılı, görsel ve işitsel materyallerden oluşmaktadır. Bu nedenlerle durum analizi yapmak için belge-belge inceleme tekniğinden faydalanılarak öncelikle video içeriklerine belge analizi yapılmış, ardından her videonun çevrimiçi katılımcı görüşleri de verilere dahil edilerek nitel içerik analizi yapılmıştır.

Yorumcuların görüşleri dikkate alınmadan literatüre dayalı olarak yerleşik yabancılara yönelik bu YouTube videoları kültürel uyum kuramı açısından tartışılarak örnek durum çalışması da yürütülebilir. Ancak başkalarının bu konu hakkındaki görüşleri üzerinden veri toplayarak anlayıp yorumlandığı çalışmalar ise örnek olay hikayesi durum çalışması olmaktadır. Çünkü örnek durum olması için kuramsal, olgu sunumu olması gerekmektedir. Kültürel uyum kuramı açısından literatüre dayalı olarak YouTube videolarının analiz edilmesi örnek durum olmaktadır. Araştırma süresince video içerik anlatıları ve izleyici yorumları olan çevrimiçi katılımcı görüşleri literatüre dayalı olarak oluşturulan şekilde görüleceği üzere kültürlerarası iletişimi etkileyenler kod şemasına göre kodlanarak temalara ulaşılmıştır.

inandırıcılığın artmasını sağlayan yöntemlerden olan derinlik odaklı veri toplama ve çeşitleme (triangulation) stratejileri kullanılmış olmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985; Erlandson vd., 1993). Sonuç kısmı olan tartışma bölümünde ise analitik genelleme yapılmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak çalışma grubuna dahil edilen 14 Video doküman analizine tabi tutulmuş, ardından çalışmanın diğer aşamasında videoları izleyenlerin yorumları tema ve betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Son olarak videolar ile videoları izleyerek yorum yapanlar karşılaştırılarak derine inmeyi sağlayan içerik analizi ile kıyaslama yapılmıştır.

Nitel veri analizi tür ve aşamalarından da anlaşılacağı üzere tema ve betimsel analizde bulguları bağlama, bakış açısı ve görüşe dayalı olarak anlama, içerik analizinde yorumlama söz konusu iken ve ilk üç analiz araştırmanın bulgular bölümünü yazarken kullanılırken, analitik genelleme ulaşılan araştırma sonuçlarının alan yazına dayalı olarak tartışıldığı bölüm olan tartışma bölümünde kullanılır (Günbayı, 2019).

Çalışmada Tema, betimsel ve İçerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi derine indirmek bu yüzden Video 'da anlatılanlar ile izleyici olan YouTube kullanıcılarının yorumları karşılaştırılmıştır. Örnek olay hikayesi durum çalışması olan araştırmada kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin literatürdeki tanımlamalarına uygun olarak; (1) temalar belirlenerek oluşturulmuş, (2) çalışma grubu içerisinde elde edilen veriler bu temalara uygun bir şekilde kodlanmış, (3) ulaşılan verilerden yapılan kodlama ve oluşturulan temaların çalışma kapsamında düzenlenmesi yapılmış ve son olarak (4) elde edilen bulguların tanımlanması ve yorumlamasını yapılarak araştırma sorularının cevaplarına ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3.4.1. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Nitel araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemine başvurularak verilerdeki farklılığın gösterilebilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın evrenini oluşturan Etimoloji YouTube kanalı “Benim Türkiye” video oynatma listesi içerisindeki 29 video röportajları ve çevrimiçi katılımcı görüşleri olan 19.186 YouTube kullanıcı yorumları içerisinde amaçlı örneklem ile seçilen 7si erkek, 7si kadın yerleşik yabancı röportajı içeren 14 YouTube videosu ve bunlar ile ilgili çevrimiçi katılımcı görüşlerinden 9.863 YouTube kullanıcı yorumları da araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. “Benim Türkiyem” video oynatma listesinde yer alarak en çok izlenen, beğenilen ve yorum yapılan 14 en tipik video seçilmiştir. Ayrıca zamanla kullanıcı yorumları üzerindeki değişimleri görebilmek adına da ilk yüklenen 3 video ve son yüklenen 3 video 'da çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışma grubunun yeterli düzeyde olduğunu anlayabilmek açısından Morse (2015), nitel

araştırmalarda veri doyumu (data saturation) kavramını, veri toplama sürecinde araştırma sorularına verilen yanıtların ya da ulaşılan verilerin yeterli düzeyde bilgi sağladığını ve yeni veri toplama ihtiyacının kalmadığını belirten bir strateji olarak tanımaktadır. Veri doyumu, nitel araştırmalarda güvenilebilirlik, aktarılabirlik sağlamak adına da kritik bir aşamadır. Çalışma grubunun yeterli olduğunu gösterir veri stratejilerinin temel unsurları şu şekildedir: (1) *Açık ve Odaklı Araştırma Soruları*, veri doyumuna ulaşmanın ön koşulu, açıkça tanımlanmış araştırma sorularıdır. Belirgin sorular, veri toplama sürecinde gereksiz tekrarların önüne geçer ve araştırmacının hangi verilere ihtiyaç duyduğunu netleştirir, (2) *Yeterli Katılımcı Çeşitliliği*, nitel araştırmalarda veri doyumuna ulaşmanın, katılımcıların demografik ve deneyim çeşitliliğini göz önünde bulundurmaya gerektirdiği vurgulanmaktadır. Bu süreç, birden fazla bakış açısının ele alınmasını sağlar ve kapsamlı bir veri tabanı oluşturur, (3) *Veri Toplama Sürecinde Esneklik*, Araştırmacının, veri toplama sürecinde esnek olması ve gerektiğinde veri toplama yöntemlerini değiştirmesi önemlidir. Örneğin, görüşmelerden elde edilen bilgiler doyuma ulaşmışsa, başka bir teknik olan gözlem eklenebilir, (4) *Kodlama ve Tematik Analiz*, veri doyumu genellikle tematik analiz sırasında belirgin hale gelmektedir. Kodlama sürecinde aynı temaların tekrarlanmasıyla yeni temaların ortaya çıkmadığını gözlemlemenin, verilerde doyuma ulaşarak çalışma grubunun yeterli olduğunun bir göstergesi olmaktadır, (5) *Boşlukların Analizi*, veri doyumuna ulaşıldığından emin olmak için verilerdeki boşlukları analiz etmek gerekmektedir. Henüz yanıtlanmamış soruların olup olmadığını değerlendirmek, süreci tamamlamadan önce eksiklikleri giderme fırsatı sağlar, (6) *Veri Toplamayı Sonlandırma Kriterleri*, yeni bilgi elde edilmeyen bir noktaya ulaşıldığında, veri toplama süreci sonlandırılabilir. Bu durum, “*artan verimlilik azalması*” (diminishing returns) olarak adlandırılmaktadır. Çalışma grubunun yeterli olduğu kanısı ve veri doyumuna ulaşmanın yalnızca veri toplama sürecinin bir parçası olmadığı, aynı zamanda analitik süreçlerin tamamına entegre edilmesi gerektiği vurgulanmasının yanında araştırmacı, her aşamada veri doyumunu kontrol ederek araştırmadaki çalışma grubunun yeterliliği ile metodolojik sağlamlığını da artırabilmektedir (Morse, 2015).

3.4.2. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında tercih edilen YouTube örneklem grubu, veri toplanan ortam, dahil edilme kriterleri ve nitel veri analizinde tercih edilen tematik, betimsel ve nitel içerik analizi de çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar olan; zenofobi, etnomerkezcilik, kalıp yargı ve önyargı, toplumsal senaryolar ve roller, karşı kültürün değer ve normlarına tepki, ırkçılık,

toplumsal belirsizlik ve kaygı, argo ve cinsiyetçi kullanımlar, karşı kültürün dilini anlamlandırmayı kapsayan temalar oluşturularak Türkiye’de bulunan yerleşik yabancılar ile video röportajların gerçekleştirildiği etimoloji YouTube kanalı içindeki “Benim Türkiyem” video oynatma listesi içerisinde yer alan 29 video içerisinden en çok izlenen, yorum yapılan ve beğenilen 14 video içerikleri ve videolar ile ilgili görüşlerini bildiren çevrim-içi katılımcı görüşleri olan YouTube yorumları da çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. İleri araştırmacılar bu araştırmanın verilerinden faydalananarak örneklem grubu içerisinden derinlemesine nitel bulgular ile nicel bulgulara da ulaşabilecek bir çalışma ile karma yöntem araştırmasını kullanarak kültürlerarası iletişimi etkileyen daha fazla ve farklı olumsuz bulgulara da gidebilir.

3.4.3. Çalışmanın Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Örnek olay hikayesi durum çalışması olarak yürütülen araştırma kapsamında öncelikle çalışma grubu olarak seçilen Etimoloji Youtube kanalının “Benim Türkiye” oynatma listesi içerisinde yer alan çok izlenen, yorum yapılan ve beğenilen 14 adet video içeriklerine doküman analizi yapılmıştır. Ardından videolar ile ilgili olan kullanıcı yorumlarını ifade eden çevrim-içi katılımcı görüşlerine ulaşılarak MAXQDA nitel veri analiz programı yardımıyla oluşturulan tema ve kategoriler ile tematik, betimsel ve içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiştir. Araştırmada veri toplama süreci çalışma grubunun yapısı gereği dijital ortamdaki kullanıcı yorumlarını içerdiğinden değişkenliği ve sürekli güncellenmesi de düşünülerek 1 yıllık bir süreçte 2 kişi olarak birbirinden bağımsız doktora seviyesindeki araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Çalışma grubundaki videoların yüklenme tarihlerinin birbirinden farklılaşması ve sürekli güncellenmesi nedeniyle veri toplama sürecine 2023 yılı itibariye başlanmış ve 2024 yılının Kasım ayında sonlandırılmıştır.

Nitel araştırma yöntemleri içerisinde elde edilen verilerin analiz edilmesi ise belirli aşamalardan geçmekle birlikte, aynı zamanda anlama yönelik keşiflerin yapılabilmesini de sağlamaktadır. Nitel veri analizi aşamaları şu şekildedir: (1) verilerin tümdengelim, tümevarım ve hibrit yaklaşım ile kodlanması, (2) literatüre dayalı olarak kodları kapsayan temaların oluşturulması, (3) araştırma amacına göre kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) araştırma bulgularının tanımlanarak yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ayrıca nitel veriler analiz edilirken araştırma soruları ile ilgili olarak örüntü oluşturarak anlamları temsil eden göstergeler olan temaları oluşturmakla birlikte, aynı zamanda 2’den daha fazla döngü ile yapılan kodlamalar neticesinden araştırmaya en uygun olan kategori ve kavramların anlamları yakalanarak kuramsal bir dayanak

oluşturulabilmektedir (Saldana, 2019: 9). Maxqda bilgisayar yazılımı ile yürütülen nitel veri analizinin odak noktasını oluşturulan kodlamalar ile ayrıntılı tanımlama ve sınıflandırmayı sağlayarak kapsamlı açıklamaların yapılabilirdiği temalara ulaşmakla birlikte, aynı zamanda elde edilen verilerin program aracılığıyla görsel, şekil ve tablolar şeklinde sunulmasını da sağlamaktadır (Creswell, 2021: 185-189; Yıldırım ve Şimşek, 2021: 254-255). Böylece tematik kodlama olarak adlandırılan bu süreç ile literatüre ve araştırma amacına uygun kategoriler ve temalar oluşturularak verilerin yorumlanmasını sağlayarak betimsel analiz ile sunulması mümkün olmaktadır. Sunulan bu verilerin ayrıntılı betimlenmesi sürecinin ardından video anlatıları ile izleyici yorumlarının kıyaslanarak karşılaştırılmasının yapıldığı süreç ile de içerik analizi gerçekleştirilmektedir.

Araştırma'nın veri analizinde bulguların gösterimi ve yorumlanması süresince temsil gücü en yüksek alıntılar okuyuculara mevcut durumu gözlerinde canlandırmalarına fırsat tanımak için seçilmiştir. Diğer bir ifade ile, çalışmanın raporlanması esnasında çevrimiçi katılımcıların ifade ettikleri cümleler, metaforlar, deyimler ve atasözleri doğrudan metin içerisinde kullanılarak alıntılar yapılmış, bu alıntılar seçilirken ise katılımcıların görüşlerini en güzel şekilde temaya uygun olarak ortak kanaati yansıtacak temsil gücü en yüksek olan alıntılar seçilmiştir.

3.4.4. Çalışmanın İnanırlılık, Güvenilebilirlik, Aktarılabirlik ve Doğrulanabilirliği

Nitel araştırma yöntemleri doğası gereği anlamaya yönelik olarak yürütüldüğünden ve araştırmacının da içinde bulunduğu sosyokültürel yapı nedeniyle kendine has anlam dünyasını konuya aktarması yaygın bir şekilde gündeme gelmektedir. İçinde bulunduğu koşullar ve yaşadığı ortamlar farklı olan araştırmacıların aynı metinler üzerinden yaptığı kodlamalar da birbirinden farklı olabilmektedir. Bu nedenle bilimsel çalışmalar içerisinde nitel araştırmaların en fazla eleştiri aldığı ve nicel araştırma geleneği içinde sıklıkla kullanılan araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği üzerine olmaktadır. Bu nedenle iki ve daha fazla araştırmacının yürüttüğü çalışmalarda verilerin kodlanması ve analizi sürecinde farklı yorumlamaların olması nedeniyle, kodların izlenmesi ve tartışmasının bir parçası olarak kodlayıcılar arası uzlaşa önerilmiştir (Richards ve Morse, 2013; Kuckartz, 2014). Ayrıca, nitel araştırmanın güvenilebilirliğini arttırmaya yönelik olarak geleneksel yaklaşımda araştırma konusu ile ilgili alan uzmanına danışarak araştırmacı ile aynı çıkarımda bulunduğu, aynı anlama gidip gitmediği öğrenilerek süreç yürütülmektedir. Ancak gelişen bilgisayar teknolojileri sayesinde kullanılan yazılımlar aracılığıyla da alan uzmanına danışma yoluna alternatif olarak diğer bir yöntem, kodlayıcılar arası uzlaşmayı ölçebilmeyi sağlayan Maxqda nitel veri analiz programı

sayesinde iki bağımsız kodlayıcı arasındaki kodlama farklılığını gösteren Kappa değeri alınarak ortaya konulmaktadır. Görsel 3.2’de görüleceği üzere kodlayıcılar arasındaki fark ne kadar az ise Kappa değeri yüksektir. Araştırmanın güvenilebilirlik ve doğrulanabilirliği açısından 1’e en yakın olan ve en az Kappa 0.80 üzeri olan değerler geçerli kabul edilmektedir. Böylece kodlayıcılar arası uzlaşmada %85 ile %90 arası bir oran yeterli kabul edilmektedir (Miles vd., 2014; Cohen, 1960).

		Kodlayıcı 1		
		1	0	
Kodlayıcı 2	1	a = 21378	b = 1356	22734
	0	c = 1394	0	1394
		22772	1356	24128

$$P(\text{observed}) = P_o = a / (a + b + c) = 0.89$$

$$P(\text{chance}) = P_c = 1 / \text{Kodların Sayısı} = 1 / 89 = 0.01$$

$$\text{Kappa} = (P_o - P_c) / (1 - P_c) = 0.88$$

Bölüm başına eşit olmayan sayıda kod mevcutsa veya değerlendirilecek yalnızca bir kod varsa:

$$P(\text{chance}) = P_c = \text{Kodların Sayısı} / (\text{Kodların Sayısı} + 1)^2 = 0.01$$

$$\text{Kappa} = (P_o - P_c) / (1 - P_c) = 0.88$$

Görsel 3.2 Kodlayıcılar Arası Uzlaşmayı Gösterir Kappa Değeri

Araştırmada birbirinden bağımsız kodlayıcılar arasındaki uyumu ölçmeye yönelik olarak Maxqda uygulaması üzerinden cohen’in kappa katsayısını ölçebilmek adına kodlamaların yapıldığı farklı dosyalar uygulama üzerinden birleştirilerek bu sonuç elde edilmiştir. Bu işlem için Maxqda 2022 sürümü üzerinden analiz sekmesi içerisinde yer alan “Kodlayıcılar Arası Uzlaşma” seçeneği aktif edilerek daha önce birbirinden bağımsız olarak kod çizelgesine göre kodlamaları yapan 2 ayrı bağımsız araştırmacının dosyaları coder 1 ve coder 2 kısımlarına .mx22 dosya uzantıları olarak yüklenmiştir. Ardından bölümlerdeki kod çakışması ile görsel 3.2’ de görülen ve aşağıda belirtilen değerlere ulaşılmıştır.

		Kodlayıcı 1		
		1	0	
Kodlayıcı 2	1	a = 21378	b = 1356	22734
	0	c = 1394	0	1394
		22772	1356	24128

$$P(\text{observed}) = P_o = a / (a + b + c) = 0.89$$

$$P(\text{chance}) = P_c = 1 / \text{Kodların Sayısı} = 1 / 89 = 0.01$$

$$\text{Kappa} = (P_o - P_c) / (1 - P_c) = 0.88$$

Bölüm başına eşit olmayan sayıda kod mevcutsa veya değerlendirilecek yalnızca bir kod varsa:

$$P(\text{chance}) = P_c = \text{Kodların Sayısı} / (\text{Kodların Sayısı} + 1) = 0.01$$

$$\text{Kappa} = (P_o - P_c) / (1 - P_c) = 0.88$$

İnandırıcılık ve doğrulanabilirliği arttırmaya yönelik olarak kodlayıcılar arasındaki uzlaşmayı da sağlayabilmek amacıyla yapılabilecek diğer bir aşama ise, Tablo 3.1’de görüleceği üzere kodlayıcılar arası uzlaşmayı sağlayıcı kod çizelgesi düzenlemesidir. Bu kod çizelgesi düzenlemesi içerisinde kodların tanımı, kullanım zamanları ve örnek alıntılar ile nasıl sınıflandırılarak birbirinden ayrıştığını gösterir bir şekilde Guest, Bunce ve Johnson’ın çalışmalarında kullandıkları kod çizelgesi şeması örnek alınarak bu çalışmaya uyarlanmıştır (Guest vd., 2006). Kodların kullanım ile ilgili olarak her bağımsız kodlayıcının tablodaki kodların çerçevesi dahilinde metinleri kodlama işlemini gerçekleştirmesi araştırmanın bilimselliğini arttırmaktadır. Böylece kodlayıcılar arası uzlaşma sağlanarak kappa değeri 1.00 (mükemmel uzlaşma)’a daha yakın olarak kendini göstermektedir.

Tablo 3.1 Kodlayıcılar Arası Uzlaşmayı Sağlayan Kod Çizelgesi Düzenlemesi

Kod	Kod Tanımı	Kod Kullanım Zamanı	Kod'un Kullanılmaması Gereken Zaman	Örnek Alıntılar
Zenofobi	Yabancı düşmanlığını karşı kültürle ilgili olumsuz algılar, genellikle yabancılara yönelik nefret, ayrımcılık, ötekileştirme ve dışlama gibi olumsuz tutumlar, söylemler ve davranışlarla kendini göstermektedir (Bauman, 2013; Hogg ve Vaughan, 2018). Kendi kültüründeki olumsuz durum ve olayların karşı kültürden kaynaklı olduğu durumlar ile ve kendi kültürüne olumsuz yaklaşan diğer kültürleri ötekileştirmeyi içermektedir.	“Biz” ve “Onlar” zihniyetini ifade ederek toplumsal dışlamayı kapsayan, kendi kültürüne karşı tarafın zarar verdiği anlamları da çağrıştıran karşı kültürün istenilmediğini gösteren ve yabancı düşmanlığını çağrıştıran nefret, ötekileştirme, öfke, tiksinti, dışlama ve aşağılama içeren cümleler geçtiğinde kodlama yapılır.	Ötekileştirmenin olmadığı çoğunlukla etnomerkezciliğe uygun kendi kültürünü övme ve yüceltme unsurlarını ifade eden cümle ve ifadeler geçtiğinde kodlama dışında bırakılır.	“Bende Fransızları, İngilizleri, Almanları ve Arapları sevmiyorum.” “Türk düşmanı Bosnalıların Türklerle yaptığı kötü muameleleri gördükten sonra bu ülkede daha fazla kalmak istemedim ve tatilimi yarıda kesip gerisin geriye Almanya'ya döndüm...” “Türkiye’de yeterince allahu ekber kalabalığı var. Disaridan daha fazlasını istemiyoruz” “Araplar mı kardeşimiz biraz tarih oku Osmanlı Türk askerlerini İngilizlerle birlik olup Türkleri nasıl şehit ettiklerini öğren! Bilgisizliğinizden her müslümana kardeş diyorsunuz”
Toplumsal Senaryolar ve Roller	Kendi kültüründeki geleneklerin etkisi ile bireyin toplumsal konumlara göre nasıl davranacakları ve ne söyleyecekleri. Eve gelen misafiri ağırlama, telefonla konuşma, iş ortamları ile görüşmeleri, alışveriş merkezi, sinema, okul ve sosyal etkinlikler gibi toplumsal alanlardaki senaryolarda nasıl davranılacağını ifade etmektedir. İçinde yetiştikleri toplumsal yapının aile, çevre, devlet kuruluşları, eğitim vb. kültürel ortamların etkisiyle edindikleri bilgi ve deneyimler. Benzer durumlara kendileri gibi yaklaşan insanlarla bir arada yaşamının verdiği etkiler.	Toplumsal alanlarda gösterilen tepkiler ile farklı olarak olumsuz gelen sosyal davranış kurallarını anlamlandırmaya çalışan ifade ve kelimeler geçtiğinde kodlama yapılacaktır.	Sosyal davranış kurallarını anlamaya yönelik konuşmaların anlaşılamadığı ve yorumlanmadığı zaman kodlanmayacaktır.	“Avrupa’da da tanımak için sorular soruyorlar... Bu yüzden bir şirketin CEO’su kadın ile bir garson rahatlıkla görüşebiliyorlar.” “Bir Türk annenin oğlunu evden atması için akıl hastası olması lazım ama Almanya’da bu normal. O yüzden yaslandıkları zaman da hepsi yalnızdır” “Geçen tramvayda çocuğu olan bir Suriyeliye yer verdim sanki o yeri vermek zorundaymışım gibi yüzüme bile bakmadan teşekkür bile etmeden sülalecek geldi oturdu. Hâlbuki ondan önce de bir Türk adam ikili koltuktaydı ve yanındaki koltuk boştu. Ancak annemi yaşlı görünce annem tek kalmasın diye tüm ısrarlarım rağmen asla oturmadı bana yer verdi. Elinde de kocaman valizi vardı ayakta zor duruyordu. Ama bu Suriyeliler çok medeniyetsiz.”

Kod	Kod Tanımı	Kod Kullanım Zamanı	Kod'un Kullanılmaması Gereken Zaman	Örnek Alıntılar
Kalp yargı ve Önyargılar	Farklı kültürler ve halklarla ilgili olarak daha önce edinilmiş bilgiler ve izlenimlere dayalı düşüncelerin olması durumlarıdır.	Farklı kültür ve ulus hakkında önceden edinilmekle birlikte, topluluğun belirli nitelikleri üzerine kurulu olan birtakım özelliklerinin olduğu sanılan inanışları ifade eden cümle ve kelime gruplarının kodlanmasıdır	Önceden edinilmiş izlenimi ifade eden fikirleri barındıran ve karşılaştırmalı şekilde ifade edilen cümleler, kelime grupları yoksa kodlama dışında tutulur.	“Alman arkadaşımızı türkiyemize davet ettik gelmem beni hapse atarlar dedi” “Valla, bende Türkmenistanliyim... Daha önce bizde Türkleri Arap olarak biliyorduk, dindar müslüman” “Belgesellerde özel olarak sürekli dans edince insanlar da sizi sürekli dans ediyor sanıyor :)” “Türkiye deyince senin aklına ne geliyor? Çok kötü olabilir ama savaş geliyor aklıma benim hep.” “Türkiye nasıl biliniyor Eskiden durum ben buraya ilk geldiğim zamanlarda insanlar bana derdi ki A orada kara çarşaf mı giyeceksin bu şekilde biliniyordu”
İrkçilik	Etnik kimlikler üzerinden ideolojik söylemlerin yapıldığı ve kendi toplumunun kültürel özelliklerini ırksal özelliklere indirgeyerek üstünlük ifade edilmesidir.	Karşı kültürün aşağılanarak ideolojik cümleler kullanılarak etnik kimlikler ile ırksal özelliklerin aşırı milliyetçiliğe götürdüğü önyargı ve ayrımcılık içeren yorumlar içinde cümleler kullanıldığı zaman kodlanmalıdır.	Etkin kimlikler üzerinden ırksal özelliklere üstünlük eklemeyi ve aşağılamayı içeren cümle, söz kalıplarından oluşan yorumlar geçmediğinde kodlama yapılmaz.	Rum Yahudi Ermeni tohumu olan senin taptıklarındır. Sen aşağılık Türk irkinin neyini kiskaniyorsun? Milliyetçilik ve vatanseverlik adı altında ırkçılık, gericilik ve yobazlığın alasini yapıyor Türk irki. Bu yamyamlar yuzunden olmasın “İNGİLİZ AJANI ATAPUT İLE KARIŞTIRMA... AJANLIGIN KRALINI, SAB ÜLKELERİ, ELİ KANLI KATİL BATI, EN FAZLA DA SIRTLAN İNGİLİZ YAPIYOR...”

Kod	Kod Tanımı	Kod Kullanım Zamanı	Kod 'un Kullanılmaması Gereken Zaman	Örnek Alıntılar
Etnomerkezcilik	Kendi grubu, kültürünü üstün sayarak yabancı kültür ve grupları aşağı derecede görmesidir. Kendi kültürüne ait değer, norm, alışkanlıklar, davranış ve yaklaşımlara uymayanlar kıymetsiz, değişik ve garipsenir.	Kendini beğenmişlik içererek diğer kültürlerden kendi kültürünün, değer ve normlarını üstün gördüğü cümleler ile kendi toplumunu merkeze koyarak en iyi ve en doğrunun kendi toplumu olduğunu ifade eden yorumlar geçtiği zaman kodlama yapılır.	Etnik kimlikler üzerinden belirli bir topluluğu işaret ederek yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa giden anlamları taşıyan söz, cümle ve ifadeler geçtiğinde kodlama yapılmaz.	“Bizim ülkemizi bir arada tutan vatan ve millet sevgisi zaten...Halk arasında ayırım yok sadece bizde siyasi ayrımlar var. Bir şehirde bir şey olsun hemen herkez yardıma koşar..Gurur duyuyorum ülkemle♥ mesela ne gibi guzellik? Eger batıda refah varsa bugun gecmislerinde bu onlarin hirsiz olduklarindandir biz serefli bir milletiz kimseyi somurmedik ama sen avrupaya ozenmeye gipta etmeye devam et. Türkler o şehit isimleriyle olan okullara, duraklara, semtlere bakmadan, umursamadan geçiyor sanma. Her Türk gizli gizli ağlıyor ama ağlamamız çaresizlik sanılıp da düşmanı sevindirmemek için dışarıya belli etmeyiz. Çünkü aciz değiliz sadece senin de farkettiğin o savaşçı millet olarak savaş gününü bekliyoruz. Savaş Türk'ün düğünüdür.
Değer ve Normlarına Tepki	Her kültürün kendine has fikir, duygu, düşünce ve davranışları değerlerini belirlemektedir. Kültürün üyelerinin nasıl davranılması gerektiğini belirleyen kurallar bütününe de Norm denir. Ahlak, bayrak, vatan, misafire bakış her kültüre göre farklı bir şekilde değer olarak algılanmaktadır.	Karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, değişik bulunduğu, olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen tepkilerin kodlanacağı yer	Farklı Kültürün değer ve normlarını ilgilendiren söz, yorum ve cümle yapıları yok ise kodlanmayacaktır.	Türklerde böyle farklı bulduğun ne var? Çok fazla adet var. Her şey için bir farklı adet var ve Türkiye'de her konudan farklı bir adetler var.En anlamsız bulduğun adet hangisiydi? Yani çeyiz yapmak. Benim için çok anlamsız yani. “Hayır adet çünkü Araplarda elle yiyor . Peygamberimiz de Arap olduğu için o da elle yiyor . Kültür ve dini karıştırmayın @@bertugarig” “2024 Yılında Afrika'da elle hatta ayaklarınızla yemek yemeniz normal, normal olmayan bunu yadırgayanları anormal görmeniz. Neden çağın gereği ulaşım da Uçağa ya da otomobile binerken hala yemeği elle yiyorsunuz, elle yemek yemek mağara devrinde kalması greken bir ilkelik.” “Ülke insanları çok mutsuz, ekonomi her zaman Çok kötüydü; bir de geçmişte yaşıyoruz. Fazla ataerkil bir yapımız var, tüm bunlar bir araya Gelinece sinirlilik ortaya çıkıyor.”

Kod	Kod Tanımı	Kod Kullanım Zamanı	Kod 'un Kullanılmaması Gereken Zaman	Örnek Alıntılar
Karşı Kültürün Dili	Yerleşik yabancıların ya da Türkiye’de yaşayan yerlilerin farklı kültürdeki kelimelerin anlam farklılıklarından kaynaklanan anlaşılama sorunu ve ortak dili kullanamama kültürlerarası iletişimi etkileyenler olmaktadır.	Karşı kültürün dilini öğrenmekte zorlanma, dilin anlaşılama ya da zor anlaşılaraq farklı anlamlara gidilmesini ifade eden yorumlar ile ilk bakışta anlaşılama yapan yabancı dil yorumlarını içeren durumlarda kodlama yapılır.	Dilsel süreçleri içeren kavramlar ya da adlandırmaları kapsayarak anlamaya yönelik çalışmaların olmadığı söz ve cümleler kodlama dışı bırakılır.	“Reče likuša da su Turci dobri prema zenama, toliko dobri da imaju femicida ko u Latinskoj Americi, svako malo muz ubije zenu” “Peki seni en çok zorlayan kelime hangisi? Herhalde, teşekkür ederim. Yani ilk zamanlarda çok zorlanıyordum. O yüzden eşim bana sağ ol diyebilirdin dedi ve onu kullanıyordum.” “Yani her kelime 'u' ile olan, çok zor geliyordu bana. 'Çünkü' mesela, hala böyle çok hızlı konuştuğum zaman yanlış söylüyorum” “Так смешно рассказывает, слушаю и смеюсь вместе с ним)))”
Belirsizlik ve Kaygı	Kültürlerarası iletişimi etkileyen önemli faktörlerden biri belirsizlik ve kaygıdır. Özellikle kendi kültürü ve yabancı kültür hakkında bilgi sahibi olmayarak sosyal olayları insanlar, yabancı kültürlerle iletişim kurarken daha fazla belirsizlik ve kaygı yaşamaktadır.	Kendi toplumu hakkında gelecek kaygısı yaşayarak sosyal sorunların devlet politikaları, sosyal yapı ve yabancılar nedeniyle artarak devam ettiğine inanarak gelecek ile ilgili olarak belirsizlik ve kaygı yaşayanların ifadelerinin kodlanacağı yer.	Kendi toplumu hakkında olumsuz durumların oluşabileceğine dair belirsizlik ifade eden ve kaygıyı çağrıştıran cümle ve ifadeler yoksa kodlama dışı bırakılır.	“ama biz böyle yaşamaya alışkın değiliz, ilk defa bu kadar büyük bir ekonomik krizin içindeyiz. Tabi bu agresifliğin içinde toplumsal değerlerin kaybedilmesi, hukuk, eğitim vs. gibi sorunlar da var” “kültürün farkı mi yok? Yeme icmeden, sokaktaki kargasaya, zamani kullanmaktan insani iliskilere kadar dogunun umursamaz, geri kalmis, niteliksiz girdabındayiz. Bu girdap bir süre sonra milletleri boguyor. Irak, suriye, yemende yasananlar(eger biz böyle devam edersek) basimiza gelecek.” “gelin ama geri dönmeyi unutmayın. kaç milyon sığınmacı ve göçmeni besliceğiz???ülkem insanı aç ve işsiz.” “Esnafta artık sertifika alma mecburiyeti getirilmeli ipin ucu kacti dunyaya rezil oluyoruz adamina göre fiyat olmaz birde insan hakları hak hukuk vicdan diyoruz”

Kod	Kod Tanımı	Kod Kullanım Zamanı	Kod 'un Kullanılmaması Gereken Zaman	Örnek Alıntılar
Argo İfadeler	Kültürlerarası iletişimi olumsuz etkileyebilen argo ve küfürlü ifadelerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca katılımcılar arasında karşılıklı saygı ve anlayışın eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Youtube 'un filtrelemesi gereken hakaret, küfür ve argo içeriği barındıran cümle ve kelime içeren yorumları kapsamaktadır. Hibrit yaklaşım ile daha sonradan oluşturularak eklenen kod temasıdır.	Kullanıcı yorumlarında birbirlerine karşılıklı ya da herhangi bir gruba yönelik olarak ifade edilen küfür, hakaret ve argo içeren cümle ve yorumlar geçtiğinde kodlama yapılacaktır.	Küfür, hakaret ve argo içeren cümleler yoksa kodlama dışı bırakılacaktır.	“Ne acaip?! Birisin karşısına geçip "siz adam yiyormusunuz?"^diye sormak terbiyesizlik, öküzlük hatta şerefsizliktir” “@@selcukcilek555 hassiktir kırma” “Bi laf var yediğin kaba pisleme diye. Senide tarzında sevmedim.buraya uçakla gelmişsin ama eşşekle dönme” “Sunların götünü kaldırmayın medyanın oyunları”
Cinsiyetçi Yaklaşımlar	Kültürlerarası iletişimde olumsuz algı oluşturan karşı cinsiyeti cinsellik bağlamında aşağılama ve onur kırıcı klişeleri içeren kendi cinsiyetinin üstün olduğu inancını taşıyan ideolojik çerçeveleri kapsamaktadır. Hibrit yaklaşım ile daha sonradan oluşturularak eklenen kod temasıdır.	Youtube yorumları olan çevrimiçi katılımcı görüşlerinde filtrenmesi gereken karşı cinsiyete ithafen sarf edilen cinsellik kapsamında yer alan aşağılama, sapkınlık ve sözlü taciz cümlelerini çağrıştıran ifadeler geçtiğinde kodlanacaktır.	Cinsellik çağrıştıran ifadeler geçmediği zaman kodlama dışı bırakılır.	“Bayan mısın? Zenciler in Beyaz kadın sevgisini unutm. Onlar kendi gibi siyahi kadınlar sevmiyor iki tarafta siyah olunca ee olmuyor haklılar da..” “Ashında Türkçe o kadar tatlı değil inan bana sen tatlandırıyorsun 𐄂𐄂𐄂” “ne kadar güzel kız çitlenbik gibi” “Karabükte 10 bin zenci öğrenci var deli pompa yapıyor zenci erkek öğrenciler𐄂” “@@@ziroskzirosk4303 bende aynı durumdayım. Ama zenci olsaydık inan kızlar sıraya girerdi konuşmak için. Malum sopa çubuk büyük olunca...”
Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler	Kişi, olay ve durumların iğneleyici ve aşağılayıcı bir şekilde ifade edilerek eleştirildiği hiciv cümlelerini kapsamaktadır.	Yorumlar içinde kişilerin ve sosyal olayların küçük düşürücü benzetmeler ve yapılarak hicvedildiği cümleler geçtiğinde kodlama yapılacaktır.	Benzetme yapılarak ifade edilen iğneleyici ve aşağılayıcı ifadeler yoksa kodlama dışı bırakılır.	“Bu nedenle Bosnakcaya yatay gecis yapması kolay olmuştur Tayyip te hemencecik İngilizceyi nasıl van munut te öğrendi..” “kendisi imamhatip mezunu olduğu için ingilizcesi de yok bi van minüt demeyi biliyor𐄂” @@@justanypersonsana fransanın kılkuyruk başbakanı var onu verelim tam sana lâik :D Zamları çokmu özlüyorsunuz𐄂
Değer ve Normlara Tepki				“@@@vonhumboldt8 , mesela uyusturucuyu rahat rahat kullanmak yada erkek erkege evlenmek gibi guzellikler mi?” “Türkiye’de ne rahatsız ediyor seni? Hemen samimiyet kurma. Bu biraz garip geliyor. Rahatsız ediyor mu? Fazla olunca ediyor açıkçası” “Ülke insanları çok mutsuz, ekonomi her zaman çok kötüydü; bir de geçmişte yaşıyoruz. Fazla ataerkil bir yapımız var, tüm bunlar bir araya gelince sinirlilik ortaya çıkıyor.”

Son olarak, çalışmanın inanılrlık ve doğrulanabilirliği açısından internet ortamından elde edilecek verilerin dijital ortamda her zaman bulunduğu ve istenildiği zaman ulaşılabilmekle doğrulanabileceği mümkün olmakla birlikte, aynı zamanda mülakat-görüşmeler ve gözlem yoluyla veri toplamaya göre de avantaj sağlamaktadır. Çünkü görüşmelerde kendini olduğu gibi göstermek istemeyen örneklemeler gizlemek adına birtakım durumlarını ifade etmeyebilir ve rahatsız olabilmektedir. Ancak internet ortamında gerçek ismini ve görselini kullanmayan kullanıcılar yasal yükümlölüklerden de korunur bir şekilde oldukça rahat ve cesaretle bir durumda kendilerini ifade etmekte, hatta bazı durumlarda siber zorbalığa varabilecek yaklaşımlarda bile bulunmaktadır.

3.5. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatısındaki Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular ve Analizi

Çalışmanın bu bölümünde örneklem olarak belirlenen 14 videonun içerik anlatılarına ilişkin olarak kültürlerarası iletişimi etkileyen bileşenleri olan ırkçılık, karşı kültürün değer ve normlarına tepki, kalıp yargı ve önyargılar, cinsiyetçi yaklaşımlar, toplumsal senaryolar ve roller, kendi kültürü hakkında belirsizlik ve kaygı, zenofobi (Yabancı düşmanlığı), etnomerkezcilik (kendi kültürünü üstün görme) temaları üzerinden belge analizine tabi tutulmuştur.

3.5.1. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatıları Hakkında Bilgi ve Açıklamalar

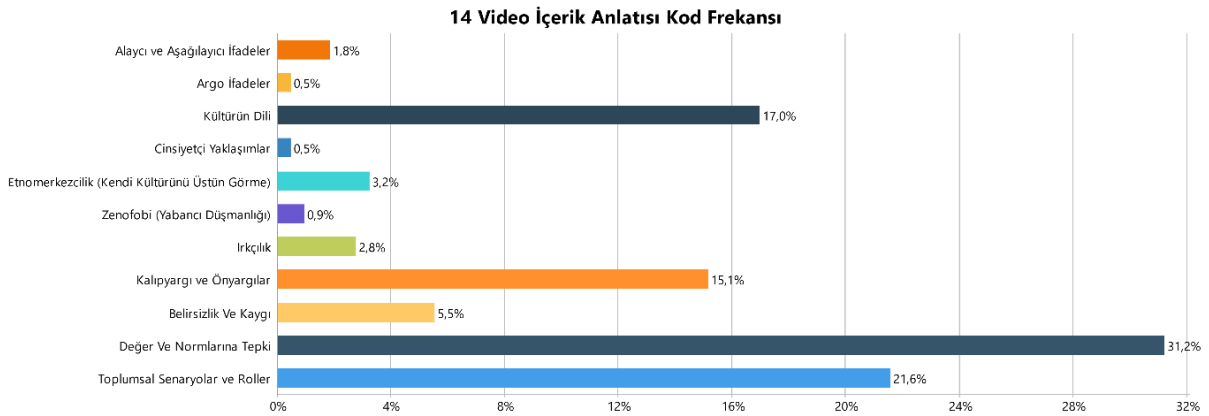
Etimoloji YouTube kanalı video içerikleri dilin kullanımını içeren kelimeler üzerine ve Türkiye’de yaşayan ya da öğrenci olarak gelmiş bulunan yerleşik yabancılar ile gerçekleştirilen röportajları içermektedir. Kanalın röportajlarını gerçekleştirdiği yabancıların etnik kimlikleri her video ’da farklı olmaktadır. Videolarda yerleşik yabancılarla görüşme gerçekleştirilen röportajlar; Türkçe de en çok zorlandıkları kelimeler, farklı gelen toplumsal davranış kuralları ile değer ve normlar, Türkiye’deki zorlandıkları durumlar, rahatsız oldukları ve hoşlarına giden olaylar gibi konular etrafında gerçekleşmektedir. Etimoloji YouTube kanalı içindeki “Benim Türkiyem” oynatma listesinde yer alan 29 röportajın hepsi Türkçe olarak yapılmıştır. Görüşme yapılan yabancılar Türkçeyi ikinci dilleri olarak kullanmaktadır. Araştırma için örneklem olarak seçilen videolardaki yerleşik yabancıların ana vatanları ve etnik kimlikleri ise sırasıyla; Afrika, Fransa, A.B.D., Bosna Hersek, Rusya, Kazakistan vb. şeklindedir. Tablo 3.2’de görüleceği üzere Etimoloji kanalı içerisinde toplam 200 video yüklenmiş ve kanalın görüntülenme sayısı 30.357.304 iken “Benim Türkiyem” oynatma listesi içerisinde yer alan 29 videonun görüntülenme sayısı ise 4.844.000 olarak görölmektedir.

Tablo 3.2 Etimoloji Kanalı Hakkında Bilgiler

KANAL ADI	URL	ABONE SAYISI	TOPLAM VİDEO	GÖRÜNTÜLENME SAYISI	KANAL AÇILIŞ TARİHİ
	www.youtube.com/@etimoloji1	90,2 B abone	200	30.357.304	18 Kas 2021
Etimoloji Kanalı “Benim Türkiyem” Video oynatma listesi	https://youtube.com/playlist?list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&si=A_Vw8KxknDcey2GC	90,2 B abone	29	4.844.000	22 Tem 2022

3.5.2. Video İçerik Anlatıları İçerisindeki Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

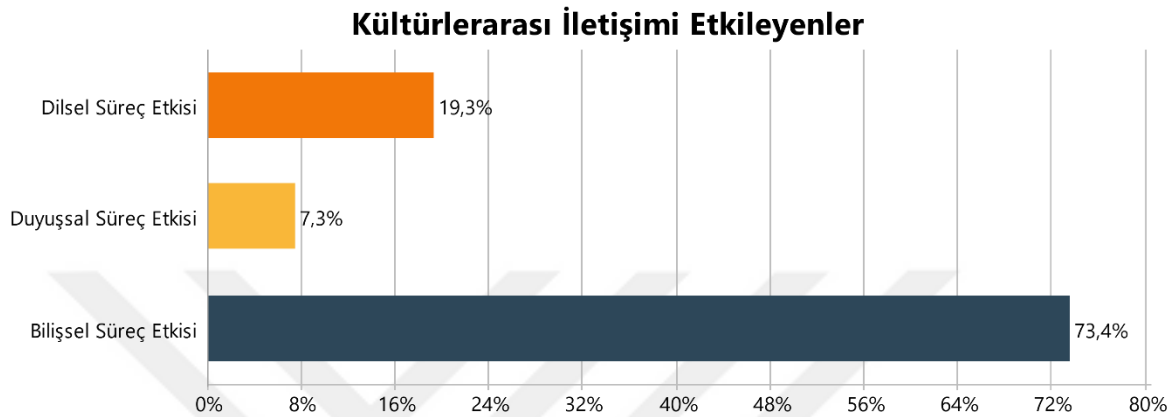
Nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan araştırma amacı ve sorularına göre çerçeve oluşturularak dergi, gazete, anket, günlük gibi videolar da belge olarak değerlendirilerek veri toplama aracı olmaktadır. Bu başlık altında gözleme yardımcı bir unsur olarak videoların doküman analizi yapılarak video içerik anlatılarının kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlere nasıl bir tema ve kategoride değerlendirilebildiği üzerinde durulacaktır. Grafik 3.1’de görüleceği üzere çalışma kapsamında ele alınan 14 video içerik anlatılarında en yoğun olarak *Değer ve Normlara Tepki* ile *Toplumsal Senaryolar ve Roller* temasının kodlandığı ifadeleri kullanan yerleşik yabancılar ekseninde ilerlemektedir.



Grafik 3.1 Video İçerik Anlatıları Temaları

Video içerikleri kültürlerarası iletişimi etkileyenler açısından bilişsel süreç etkisi temalarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Zenofobi, ırkçılık, etnosentrizm gibi duyuşsal süreç etkisini içeren temalarının yoğunluğu kültürlerarası duyarlılıktan uzaklaştırmakta iken, aksine değer ve normlara tepki ve toplumsal senaryolar ve rollere tepkileri içeren bilişsel süreç etkisi temalarının kullanımı kültürlerarası farkındalık oluşturabilmektedir. Bu durum bireyin veya toplumsal grubun karşılaştığı durumları kendi kültürü ile kıyaslaması neticesinde

farklı gelen anlamları içselleştirmeyi hızlı ve kolay bir süreç ile geçirmesi neticesinde kazandığı empatik bakış açısı ile anlama ve yorumlanması ile olmaktadır. Böylece bilişsel süreç etkisi temaları kültürlerarası farkındalık oluşumuna götürerek kültürlerarası iletişim becerikliliğinin bir ayağının oluşmasını da sağlamaktadır. Ancak belirsizlik ve kaygı ile önyargılar ve kalıp yargı temalarının yoğunluğu açısından süreç daha güç olmaktadır.



Grafik 3.2 Video İçerik Anlatıları Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

Çalışma grubu olarak seçilen 14 video içeriğinin anlatısının tamamına yakını kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin bilişsel süreç etkisinin temaları üzerinde ilerlemektedir. Bilişsel süreç etkisi temaları olumlu ve anlamlandırmaya yönelik ifadeleri de içinde barındırmaktadır. Ancak izleyici yorumlarında ise duyuşsal süreç etkisinin temaları olan kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin çoğunlukla olumsuz temaları olan xenofobi, ırkçılık, etnomerkezcilik ifadeleri üzerinde ilerlediği görülmektedir. Video içeriklerinin duyuşsal süreç içerisinde yer alan temalardan uzak olması olumsuz algıları oluşturacak söylem ve ifadelerin ekilerek sosyal medya aracılığıyla yayılmasının da önüne geçmektedir.



Görsel 3.3 Video İçerik Anlatıları Kelime Bulutu

Video içerikleri ile ilgili en çok geçen kelimeleri tespit etmeye yönelik olarak Maxqda programı ile kelime bulutu analizi yapıldığında video röportajlarında kullanılan ifadelerde ağırlıklı olarak Türkiye, Türkçe, insanlar, farklı, ilginç, başka, zor, komik, aynı vb. gibi çoğunlukla anlamlandırma ya da karşılaştırmalar için kullanılan kelimelerin geçtiği görülmektedir. Böylece bu kelime bulutu bağlamında içerik anlatılarında en çok geçen karşı kültürün değer ve normları ile sosyal alanlardaki yaklaşımlarını içeren toplumsal senaryolar ve rolleri anlamaya çalışma durumları görüşme yürütülen yerleşik yabancıların temaları olmaktadır.

3.5.2.1. Video 1'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Araştırma kapsamında etimoloji kanalı “Benim Türkiyem” oynatma listesi içerisinden örneklem olarak dahil edilen ve Tablo 3.2.’de ayrıntılı bilgilerinin görüleceği üzere Türklerin Vatan Sevgisini Kıskanıyorum (Benim Türkiyem 9 – Bosna) başlıklı Video 1’in en fazla görüntülenenen içerik olduğu ve röportaj yapılan G1 yerleşik yabancının da Bosna Hersek’ten evlenerek Türkiye’ye yerleştiği gözlemlenmiştir. Bu video, Bosnalı G.1’in Türkiye’deki yaşam deneyimlerini, Türkiye’ye dair gözlemlerini ve Türk kültürüne olan adaptasyon sürecini içeriyor. G.1, Visoko’dan Türkiye’ye taşınmış, Türk bir eşle evlenmiş ve burada bir çocuk sahibi olmuş bir grafik tasarımcıdır. Türkiye’ye gelmeden önce Türk kültürüne dair ilgisi, Tarkan ve Mustafa Sandal gibi Türk şarkıcılarının şarkılarını dinleyerek başlamıştır. Üniversite döneminde ve eşiyle sohbetlerinde Türkçeyi öğrenmiş, ancak resmi bir dil kursuna katılmamıştır. Bu süreçte Türkçeyi sevimli, akıcı ve şarkı gibi bir dil olarak değerlendirmektedir. G.1 in, Bosna dili ile Türkçe arasındaki ortak kelimelere dikkat çekmekte ve Boşnakça dilinde bazı Türkçe kelimelerin aynen ya da değişikliklerle kullanıldığını belirtmektedir. Örneğin, “yastık” (Boşnakça’da “yastuk”) ve “yorgan” kelimeleri her iki dilde de kullanılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun Bosna üzerindeki etkisi sonucunda, kültürel bağlar ve dildeki Türkçe etkisi Bosna’da halen hissedilmektedir. Bu bağlamda Bosna’da popüler olan geleneksel “Sevdalinka” şarkılarının kökeninin de Osmanlı kültürüne dayandığını ifade etmektedir.

Tablo 3.3 Etimoloji Kanalı Video 1 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 1.
Başlık	Türklerin Vatan Sevgisini Kıskanıyorum (Benim Türkiyem 9 - Bosna)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=Yn-9BMPZ96E&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=8
Yüklenme Tarihi	15 Ekim 2022
İzlenme	641.910 görüntüleme
Beğenilme	9,7 Bin
Yorumlar	963
Video Açıklaması	Bu hafta Bosna Hersek'ten Türkiye'ye baktık.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

Türk kültüründe ve günlük hayatta karşılaştığı zorluklardan biri, “teşekkür ederim” gibi Türkçedeki bazı uzun ve zor telaffuz edilen kelimelerdir. Türkçeyi öğrendiği süreçte özellikle “u” harfi içeren kelimeleri söylemekte zorlandığını paylaşmaktadır. G.1’in en sevdiği Türkçe kelime ise “hayat” tır, bu kelimenin kulağa hoş geldiğini ve anlamını beğendiğini belirtmektedir. Türkiye’de gözlemlediği farklı kültürel adetler arasında özellikle çeyiz hazırlama geleneğini anlamakta zorlandığını ve bunu masraflı bulduğunu ifade etmektedir. Türkiye’deki kültürel adetlerin fazlalığını ilk başta zorlayıcı bulmuş ancak zamanla bu adetlere uyum sağlamaya çalışmıştır. Türk insanının misafirperverliğinden ve yabancılara karşı olan sıcak yaklaşımından bahseden G.1’in Türk halkının vatan sevgisini ve milliyetçiliğini kıskandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, Bosna’da insanların vatan sevgisinin Türkiye’deki gibi güçlü olmadığını dile getirmekte ve Türklerin bu özelliklerini çok sevdiğini belirtmektedir. G.1, Türkiye’deki komşuluk ilişkilerinden ve insanlardan gördüğü destekten memnuniyetini dile getirirken, kadınlara duyulan saygıyı da olumlu bir özellik olarak vurgulamaktadır. Metroda bebek arabasıyla yolculuk ettiğinde yardım almasının ve çevresindeki insanların yardımseverliğinin kendisini mutlu ettiğini belirtmektedir. Ancak, Türklerin yüksek sesle konuşma alışkanlığını bazen rahatsız edici bulduğunu ve özel konularla ilgili meraklı soruların (örneğin, çocuk sahibi olup olmama hakkında) kendisini zor durumda bıraktığını belirtmektedir. G.1, Türk toplumunun kendisine olan ilgisinden memnun kalmış, ancak insanların bazen aşırı kişisel sorular sormalarını garip bulmuştur. Örneğin, evlendikten sonra “*Ne zaman çocuk olacak?*” gibi özel sorulara maruz kaldığını ifade etmektedir. Bosna’dan Türkiye’ye gelen annesinin ve dedelerinin Türkiye’yi üretken bir ülke olarak gördüğünü ve Türkiye’de “*iğneden trene kadar her şeyin bulunabildiğini*” düşündüklerini paylaşmaktadır. Son olarak, Türkiye’yi çok seven G.1, Türk halkına vatan sevgilerini korumalarını tavsiye ederek Türkiye’ye duyduğu hayranlığı dile getirmektedir. Bu video içeriği, kültürlerarası etkileşimi, Bosnalı bir bireyin gözünden Türk toplumuna dair gözlemlerini ve iki ülke arasındaki kültürel benzerlik ve farklılıkları incelemek için değerli bir kaynak sunmaktadır. G.1’in deneyimleri, Türk toplumunun

misafirperverliğini, güçlü vatan sevgisini ve toplumsal yapısının yabancılar üzerindeki etkisini analiz etmeye yönelik önemli bir temel oluşturabilir.

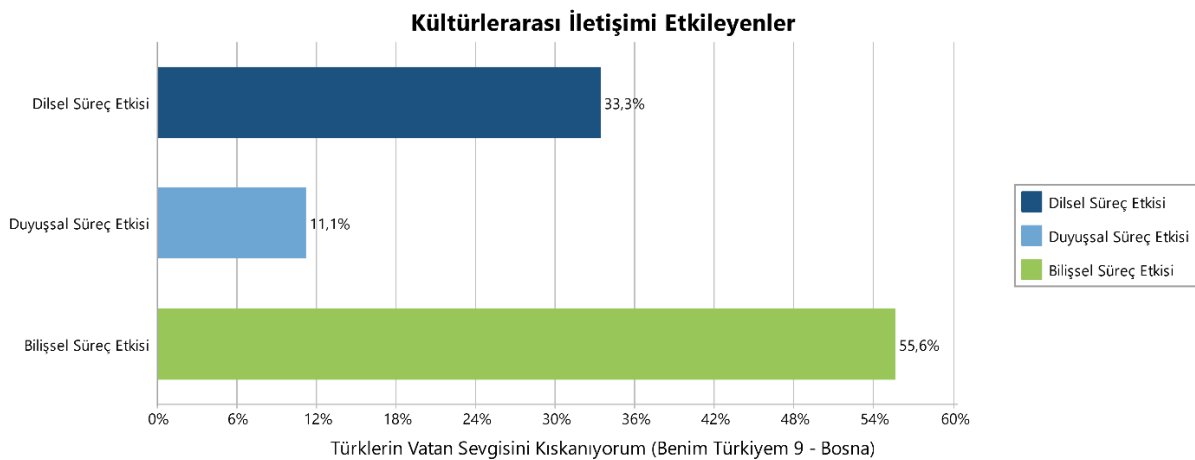
Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler
Etnomerkezcilik (Kendi Kültürünü Üstün Görme)

Değer Ve Normlarına Tepki

Toplumsal Senaryolar ve Roller
Kültürün Dili

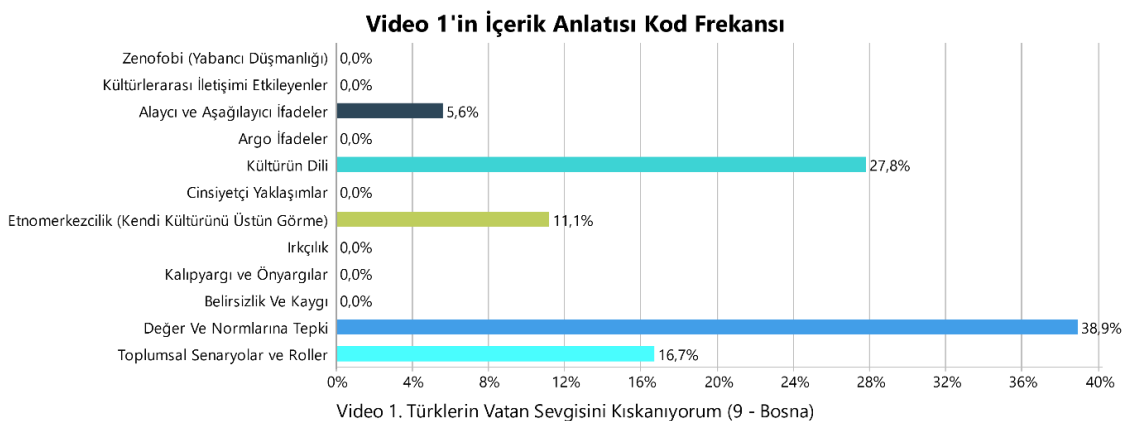
Görsel 3.4 Video 1 İçerik Anlatısı Kod Bulutu

Kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurların içinde daha önce literatür kısmında açıklandığı ve kodlama şemasında belirtildiği üzere Video 1'in içerik anlatısının en çok kodlandığı, karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, 'yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, değişik bulunduğu, olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen tepkilerin kodlanacağı tema olan Değer ve Normlara tepki olduğu gözlemlenmiştir. Video 1'in içerik anlatısında röportaj yapılan kişi Türkiye'deki adetler ve geçmişten gelen alışkanlıkların kendi kültürü açısından ne anlam ifade ettiği ya da nasıl algılandığını aktarmıştır. Şekil 3'te yoğun olanın büyük daha az yoğunluğa sahip olanın küçük olarak gösterildiği üzere G.1 ile yürütülen Video 1 röportajı metin içeriklerine dönüştürüldüğünde elde edilen metin kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin temalarına göre kodlandığında en fazla kodlananlar sırasıyla; Değer ve Normlarına Tepki, Kültürün Dili, Toplumsal Senaryolar ve Roller, Etnomerkezcilik ve Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler olmaktadır.

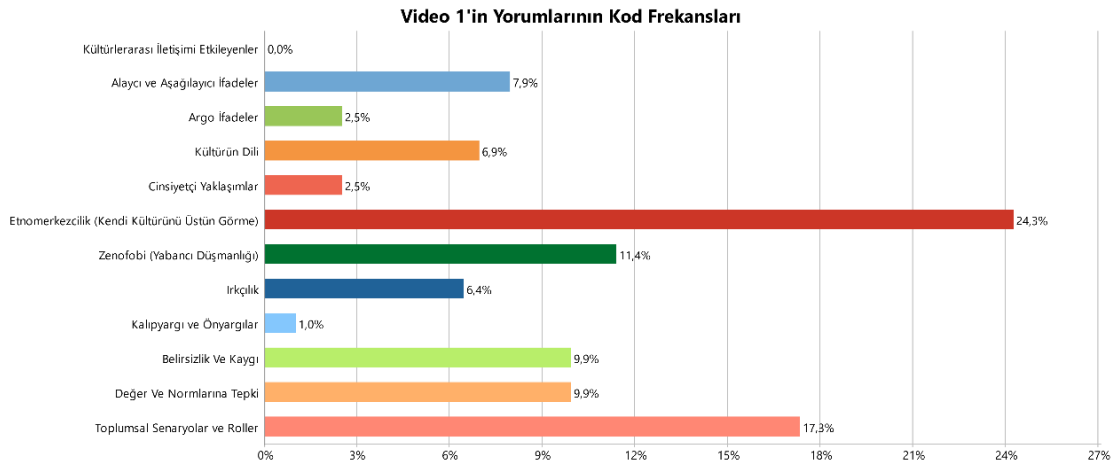


Grafik 3.3 Video 1 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

Kültürlerarası iletişimi etkileyenler kavramı temelinde süreci etkileyenler temelde 3 ayrı kategoride ele alınmaktadır. Alaycı ve aşağılayıcı ifadeler, argo ifadeler ve kültürün dili kod temaları “*Dilsel Süreç Etkisi*” olarak görülürken, Cinsiyetçi yaklaşımlar, etnomerkezcilik, zenofobi ve ırkçılık “*Duyuşsal Süreç Etkisi*”, kalıp yargı ve önyargılar, belirsizlik ve kaygı, değer ve normlara tepki, toplumsal senaryolar ve roller ise “*Bilişsel Süreç Etkisi*” şeklinde değerlendirilmektedir. Video 1’in içeriği yoğun olan bilişsel süreç etkisi altında karşı kültürlerle ilgili farkındalığı oluşturabilmek adına, adetler, gelenek ve görenek, sözlü ya da sözsüz iletişim biçimleri, inançlar, toplumsal kurumlar ve yaşam şekilleri hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduğu ve nasıl anlamlandırıldığını kapsayan kültürlerarası farkındalık düzeyi ile ilgilidir. Video 1’in yorumlarına bakıldığında ise duyuşsal süreç etkisinin temasının daha yoğun olduğu görülmekle birlikte, aynı zamanda izleyici yorumları etnomerkezcilik ile toplumsal senaryolar ve roller temalarının yoğun olarak kodlandığı hem bilişsel süreci hem de duyuşsal süreci aynı barındırmaktadır. Video 1’in izleyici yorumları yoğun bir şekilde kültürlerarası iletişim sürecinin kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalık boyutlarını kapsamaktadır. Görüşülen yerleşik yabancıların etnik kimliğinin balkan ülkelerinden olan Bosna Hersek olması durumu da izleyici yorumlarında etnomerkezciliğin yoğun kullanımına neden olmaktadır. Örneğin Video 1’in izleyici yorumlarında K. 633, K. 639 ve K. 692 etnomerkezcilik olarak kodlanan ifadelerini, “*OSMANLI ECDADIMIZ HALA ORALARDA HİSSEDİLİYOR ELHAMDÜLİLLAH*”, “*Bosna eski Bir Osmanlı Eyaleti birgün tekrar bir olma dileğiyle...*”, “*s.a. toprağından kopmasına üzuldüm , korkuyor halaa . ama şunu bilmesini isterdim ; asyadan avrupalıya türkün kanın damladığı her toprak onun vatani*” şeklinde ifade etmektedir. G.1 Türkiye’den evlendiği için öncelikle oradan yola çıkarak etnomerkezcilik düşüncesini aktaran diğer izleyici K. 708 ise “*Öncelikle Allah mesut etsin, Türk milleti dünyada görülmuş en güzel medeniyet seviyesine göre en güzel millettir Türk milleti bu işte elhamdülillah*” şeklinde açıklamaktadır.



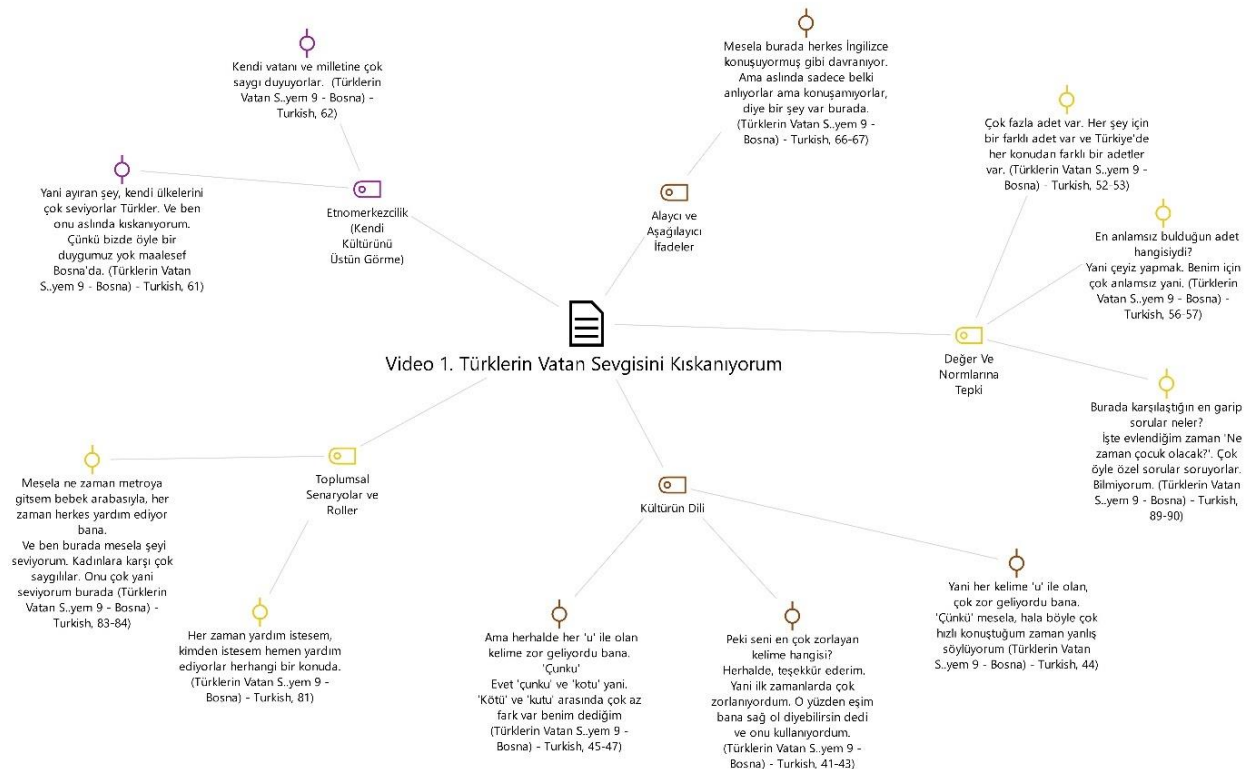
Grafik 3.4 Video 1 İçerik Anlatısı Kod Frekansları



Grafik 3.5 Video 1 İzleyici Yorumları Kod Frekansları

Video 1'in içeriği metne dönüştürülerek video transkripti elde edildiğinde içerik metinleri kültürlerarası iletişimi etkileyenler kod şemasına göre kodlanarak değerlendirilmiştir. Kod şemasının yanında araştırmanın güvenilirlik ve doğrulanabilirliğini artırarak kodlayıcılar arası uzlaşmayı sağlayan kod tanımı, kodun kullanım zamanları ve kodun kullanılmaması gereken zamanları gösterir tablodan da faydalanılarak oluşturulan betimsel bulguları gösterir kodlu bölümler Tek-Vaka Modeli ile örnek video içeriğinin örnek alıntılarını gösterir Görsel 3.5'de görülmektedir.

Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.5 Video 1 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video 1 sürecinde içeriğin metne dönüştürüldüğü Tek-Vaka modelinde görüleceği üzere görüşme yürütülen örneklem G.1 şaşkın bir yüz ifadesi ile tepki gösterir mimiklerini ifade ettiği düşünülen bir yaklaşım ile **değer ve normlara tepki teması** olarak kodlanan görüşlerini “*Peki en çok neye gülüyorsun burada?* sorusuna, “*Türkler çok meraklı insanlar. Her şeyi soruyorlar.*” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca, moderatörün “*Türklerde böyle farklı bulduğun ne var?*” sorusuna karşılık olarak 5.38 – 5.43 dakika ve saniyeleri arasında gelenek ve görenekleri yadırgayıp garipsediğini aktardığı ve gülerek beden dilini kullandığının görüldüğü diğer bir görüşünü ise, “*Çok fazla adet var. Her şey için bir farklı adet var ve Türkiye’de her konudan farklı bir adetler var.*” şeklinde açıklamaktadır. G.1 anlamaya çalışır bir şekilde oldukça farklı adet olduğunu bildirdiği görüşünde “*En anlamsız bulduğun adet hangisiydi?*” sorusuna ise, “*Yani çeyiz yapmak. Benim için çok anlamsız yani.*” şeklinde vurgulamaktadır. “Ayrıca video süresince G.1’in genel olarak heyecanını ve kaygısını gösterir bir şekilde oturarak beden dilini kullandığı görülmektedir. Video 1 süresince G.1 bir kültürün misafir ağırlama, alışveriş merkezlerindeki davranışları, sinema, okul, mahalle ve iş ortamları gibi sosyal alanlardaki senaryolarda nasıl davranılacağını ifade eden **toplumsal senaryolar ve roller teması** için ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “*Mesela komşular çok iyi yani. Burada komşuluk çok önemli ve aile çok önemli.*”, “*Her zaman yardım istesem, kimden istesem hemen yardım ediyorlar herhangi bir konuda.*”, “*Ve ben burada mesela şeyi seviyorum. Kadınlara karşı çok saygılılar. Onu çok yani seviyorum burada*”. Türkiye’de gerek toplu taşıma gerekse de diğer sosyal alanlarda yaşlılar, hamileler gibi yardıma ihtiyacı olabilecek insanlara karşı hoşgörülü olmak ve destek olma alışkanlıkları Türkiye’deki toplumsal senaryolar ve rollerin etkisiyle G.1 düşüncesini, “*Mesela ne zaman metroya gitsen bebek arabasıyla, her zaman herkes yardım ediyor bana.*” şeklinde açıklamaktadır.



Görsel 3.6 Beden Dilinin Kullanımına Yönelik Video 1’den Örnekler

G.1'in karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, gülünç ve değişik bulunduğu ve bazen olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen **değer ve normlara tepki** teması olarak kodlanan diğer görüşleri ise şu şekildedir: “*Peki en çok neye gülüyorsun burada? Türkler çok meraklı insanlar. Her şeyi soruyorlar.*”, “*Rahatsız? Evet Türkler çok bağırtıyormuş. Yani her şeyi böyle şikâyet eder gibi oluyor bazen. Ama o da demek ki haksızlık sevmiyorlar.*”, “*O da iyi bazen ama. Genelde böyle çok yüksek sesle konuşuyorlar ama bakıyorsun yani hiç kavga etmiyorlar, öyle konuşuyorlar.*” ayrıca, Türkiye’deki gelenek ve göreneklerin etkisi ile sorulan sorudan rahatsız olduğunu da şu şekilde ifade etmektedir: “*Burada karşılaştığın en garip sorular neler? İşte evlendiğim zaman 'Ne zaman çocuk olacak?'. Çok öyle özel sorular soruyorlar. Bilmiyorum.*”

G. 1'in kültürlerarası iletişimi etkileyenlerin dilsel süreç etkisi boyutundaki temalardan olan içinde bulunduğu topluluğun dilini öğrenmekte zorlanma ve farklı anlamlara gidilmesi durumlarını ifade eden **karşı kültürün dili teması** olarak kodlanan görüşleri ise şu şekildedir: “*Peki seni en çok zorlayan kelime hangisi? Herhalde, teşekkür ederim. Yani ilk zamanlarda çok zorlanıyordum. O yüzden eşim bana sağ ol diyebilirsin dedi ve onu kullanıyordum. Yani her kelime 'u' ile olan, çok zor geliyordu bana. 'Çünkü' mesela, hala böyle çok hızlı konuştuğum zaman yanlış söylüyorum. Ama herhalde her 'u' ile olan kelime zor geliyordu bana. 'Çunku' Evet 'çunku' ve 'kotu' yani. 'Kötü' ve 'kutu' arasında çok az fark var benim dediğim*”, “*Mesela bizde de 'buyurun' yok, 'buyurum' var. Ve 'aferin' de yok 'aferim'. Yani öyle kaldı herhalde yazıldığı zaman. Mesela bizim de simite biz 'cevrek' diyoruz. İzmir'de herhalde 'gevrek' diyorlar ona. Biz de 'cevrek' kaldı.*”

Son olarak, Video 1'in içindeki içerik anlatısının kültürlerarası iletişimin bilişsel süreç etkisi boyutundaki temaların yoğun olarak kodlandığı görülmektedir. Kültürlerarası farkındalık olarak değerlendirilen bilişsel süreç boyutunun kavranması, kültürlerarası iletişimi etkileyen olumsuz faktörlerin etkilerinin azaltılarak farklı kültürel grupların çeşitliliğini anlamayı, ön yargı ve kalıp yargılara karşı farkındalık geliştirmeyi, kendi kültürel aidiyetlerinin diğer topluluklar arasındaki farklılığı görerek anlayış geliştirmeyi ve bilgi sahibi olabilmeyi de sağlamaktadır.

3.5.2.2. Video 2'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Araştırma kapsamında etimoloji kanalı “Benim Türkiyem” oynatma listesi içerisinde çalışma grubuna dahil edilen ve Tablo 3.3.'de ayrıntılı bilgilerinin görüleceği üzere

Türkiye'de Öğrenci Olmak- (Benim Türkiyem – 14) başlıklı Video 2'in en fazla görüntülenen 2. Video içeriği olduğu ve röportaj yapılan G.2 yerleşik yabancının da Afrika Eritre'den Türkiye'ye Tıp öğrencisi olarak eğitim için geldiği gözlemlenmiştir. Bu video, Eritreli G.2'nin Türkiye'deki yaşam deneyimlerini, kültürel gözlemlerini ve Türkiye hakkında sahip olduğu izlenimleri içermektedir. Türkiye'ye lise eğitimi için gelen G.2, şu anda Karabük'te tıp eğitimi almaktadır. Türkiye'ye geliş sebebi, ailesinin Türkiye'yi güvenli ve kültürel olarak yakın bir ülke olarak görmesi olmuştur. Eritreli bir birey olarak Türk kültürünü tanımaya çalışan G.2, ilk olarak dil öğrenme sürecinden bahsetmektedir. Türkçeyi öğrenmenin kendisi için zorlayıcı olmadığını, ailesinin farklı kültürel geçmişlerden gelmesinden dolayı dil çeşitliliğine alışık olduğunu belirtmektedir. 3 ay içinde temel iletişimi kurabilecek düzeye geldiğini ve kısa sürede Türkçe konuşmayı başardığını ifade etmektedir. Bu süreçte duyduğu ilk Türkçe şarkının Murat Boz'un “Özledim” adlı parçası olduğunu, bu şarkının kendisine ailesini hatırlattığını paylaşmaktadır. G.2'nin Türk kültüründe en çok dikkatini çeken unsurlardan biri, Türklerin misafirperverliği ve toplumda gözlemlediği yüksek vatan sevgisidir. Türk bayrağının evlerde, sokaklarda ve çeşitli yerlerde sıkça sergilendiğini fark eden G.2, bu durumun ona etkileyici geldiğini belirtmektedir. Türkiye'de, vatan sevgisinin yanı sıra, bireylerin birbirlerine karşı kullandıkları saygı ve dua içerikli ifadeler de dikkatini çekmiştir. “Allah razı olsun” ve “Hakkını helal et” gibi Türkçede yaygın kullanılan deyimleri beğendiğini ve kendi kültüründe bu tür ifadelerin olmamasından dolayı bu ifadeleri değerli bulduğunu belirtmektedir.

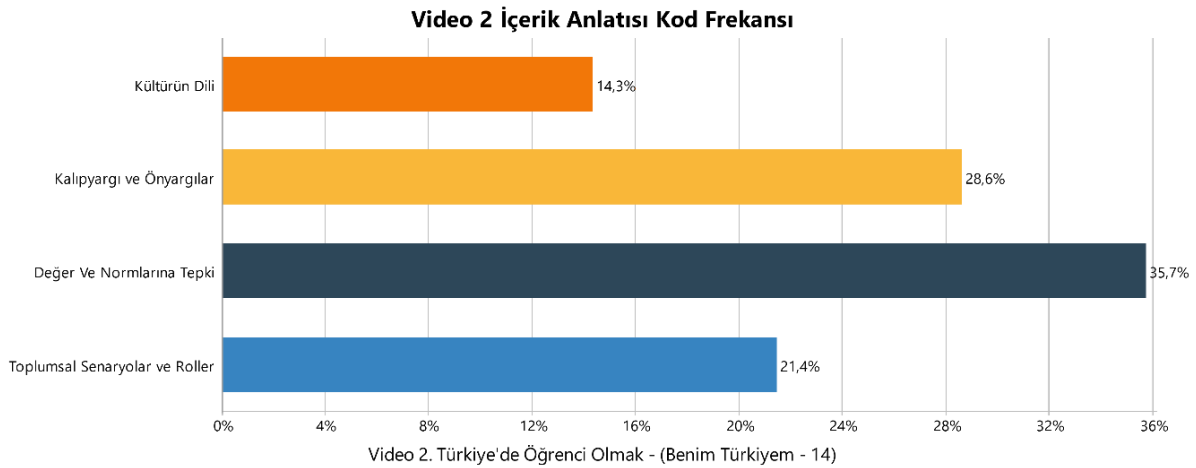
Tablo 3.4 Etimoloji Kanalı Video 2 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 2
Başlık	Türkiye'de Öğrenci Olmak- (Benim Türkiyem - 14)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=K1DppGEizpM&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=13
Yüklenme Tarihi	7 Ekim 2023
İzlenme	450.882 görüntüleme
Beğenilme	9,7 Bin
Yorumlar	974
Video Açıklaması	Eritreli, Türkiye'de tıp öğrencisi.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine bire bir röportaj

Türkiye'de karşılaştığı komik ve ilginç anılardan da bahseden G.2, kültürel farklılıkların günlük hayatta nasıl karşısına çıktığını anlatmaktadır. Örneğin, kendisinin yardıma ihtiyacı olmadığını belirtmesine rağmen, bir dolmuşta amcanın kendisine yardım teklifinde bulunmasını, Türkiye'deki yardımseverliğin bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Ayrıca, lisede arkadaşlarının kendisine Afrika hakkında “su var mı?”,

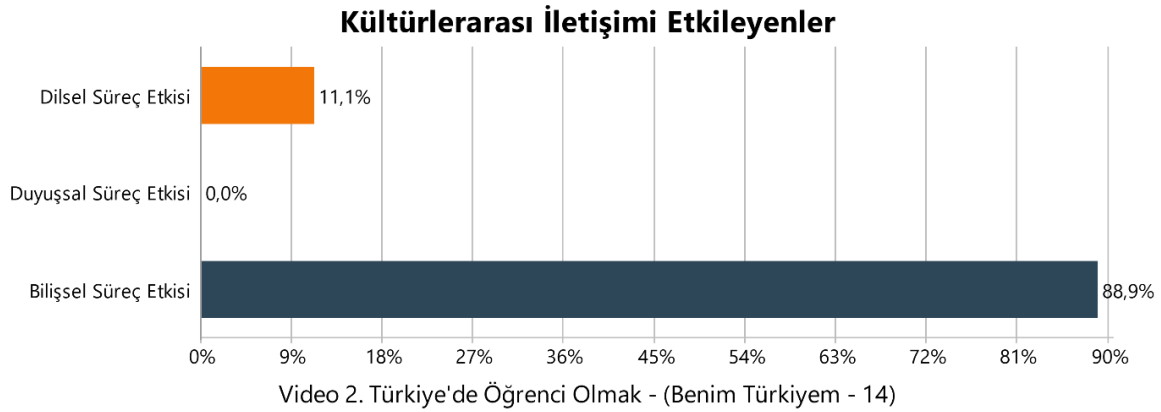
“gökyüzü var mı?” gibi sorular sormasını, Afrikalılara yönelik yanlış algılara bir örnek olarak sunmaktadır. G.2’nin Türkiye ile ilgili gözlemleri arasında mezarlık kültürü, spor takımlarına duyulan yoğun ilgi ve bireylerin hızlı bir şekilde samimi olma eğilimi gibi konular da yer almaktadır. Türkiye’de mezarlıkların açık alanlarda bulunmasını ve şehitler adına yapılan anıtları, Türk toplumunun ölümle yaşamı iç içe yaşaması olarak tanımlamaktadır. Türklerin, özellikle futbol gibi konularda gösterdikleri coşkuyu ve bağlılığı ise kendisine ilginç ve biraz da komik geldiğini ifade etmektedir. Video boyunca G.2, Türk kültürünün hoşgörü ve misafirperverlik gibi güçlü yönlerinden bahsetmekle beraber, Türk toplumunda hızlı samimiyet kurma eğiliminin kendisi için rahatsız edici olabileceğini belirtmektedir. Yeni tanıştığı bireylerin özel hayatı hakkında detaylı sorular sormasını garip bulduğunu dile getirmektedir. Son olarak G.2, Türkiye’nin eşsiz coğrafi konumuna ve sahip olduğu kültürel zenginliğe vurgu yaparak, Türk toplumuna “özgün” kalmaları ve kendi kültürlerine sahip çıkmaları yönünde bir mesaj vermektedir. Türkiye’nin doğal ve kültürel zenginliklerini korumasının önemini vurgulamakta ve Türkiye’nin bu özelliklerini benzersiz (unique) olarak değerlendirmektedir. Bu video içeriği, kültürel farkındalığın önemi ve Türkiye’de yaşayan bir yabancıdan gözünden Türk toplumunun yapısal özelliklerine dair kıymetli bir perspektif sunmaktadır.

Kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurların içinde daha önce literatür kısmında açıklandığı ve kodlama şemasında belirtildiği üzere Video 2’in içerik anlatısının en çok kodlandığı, karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, değişik bulunduğu, olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen tepkilerin kodlanacağı tema olan Değer ve Normlara tepki olduğu gözlemlenmiştir. Video 2’in içerik anlatısında röportaj yapılan G.2’nin Türkiye ile ilgili bir takım kalıp yargı ve önyargıları bulunmakla birlikte, aynı zamanda toplumsal senaryolar ve rollere olan tepkileri de vardır. Daha önceden edindiği yanlış bilgiler ile anlamlandırmaya çalışmaktadır. Grafik 3.6’da yoğun olanın büyük daha az yoğunluğa sahip olanın küçük olarak gösterildiği üzere G.2 ile yürütülen Video 2 röportajı metin içeriklerine dönüştürüldüğünde elde edilen metin kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin temalarına göre kodlandığında en fazla kodlananlar sırasıyla; Değer ve Normlarına Tepki, Kalıp yargılar ve Önyargılar, Toplumsal Senaryolar ve Roller ile İfade olmaktadır.



Grafik 3.6 Video 2 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Grafikte, video içerik anlatısında bilişsel sürecin etkisinin yüksek olduğu, buna karşın diğer kategorilerin dilsel ve duyuşsal süreç etkisinin çok düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum, G.2'nin verdiği cevaplardan olaylara daha çok zihinsel ve düşünsel bir yaklaşımla yaklaştığını, ancak kültürlerarası farkındalığın düşük olduğunu gösterir. Yerleşik yabancı olarak G.2, farklı kültürel durumları anlamada daha çok mantıksal ve bilişsel yaklaşımlar sergilemektedir. Ancak empati kurmak, farklı kültürlerle duygusal bir bağlantı sağlamak gibi yönleri daha az gelişmiş durumdadır denilebilir. Bu tür bir dağılım, kültürlerarası etkileşimde karşı tarafı anlamakta zorluk yaşanabileceğini ve bireyin kendi bakış açısıyla sınırlı kalabileceğini düşündürür. Kültürel farkındalık, sadece bilişsel değil, aynı zamanda duygusal bir süreci de içerdiği için bu dengesizlik, kültürel farklılıklara karşı duyarlılık eksikliğine işaret eder. Bu durum, kültürel anlayış ve etkileşim süreçlerinde sınırlı bir bakış açısına yol açabilmektedir. Grafikte görüleceği üzere Bilişsel süreç etkisi altında değer ve normlara tepki, kalıp yargı ve önyargılar ile toplumsal senaryolar ve roller temalarının kodları bireysel bakış açısı ile anlamları içselleştirmede zorluk yaşayan için kültürlerarası farkındalık düşürmektedir. Diğer bir ifade ile, birey karşı kültür hakkında farklı gelen durumlar ve olaylarla ilgili bilgiler ve deneyimleri tecrübe etmekle birlikte, aynı zamanda ilerleyen süreçte bu edinimleri içselleştirerek hayatın olağan akışının bir çeşitliliği olarak görüp normal kabul ettiği ölçüde kültürlerarası farkındalık sağlamaktadır.



Grafik 3.7 Video 2 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

G.2, 2013 yılından beri Türkiye’de uzun bir süre bulunduğu için ve anlamları içselleştirerek empatik bakış açısı ile anlama ve yorumlamaya yönelik ifadeler de kullandığı için duyuşsal süreci olumsuz etkileyecek ifadeler de bulunmamaktadır. Eritreli bir öğrenci olan G.2’nin Türkiye’deki kültürel uyum sürecine dair deneyimlerini aktarmaktadır. G.2, 2013 yılında ailesinin Türkiye’yi güvenli bir yer olarak görmesi sebebiyle eğitim amacıyla Türkiye’ye gelmiştir ve Karabük’te tıp fakültesinde öğrenim görmektedir. Türkçe öğrenme sürecinde zorlanmadığını, çok kültürlü bir ailede yetişmesi nedeniyle dile hızlı uyum sağladığını belirtmektedir. Bazı Türkçe ifadeler, özellikle “Allah razı olsun” ve “hakını helal et” gibi kelimelerin anlam derinliğinden etkilenmiştir. G.2, Türk toplumundaki vatan sevgisi ve misafirperverliğe dikkat çekerken, Türklerin futbol takımlarını sahiplenmelerini garip bulmaktadır. Türkiye’ye dair ilk algısı, ülkenin “*savaşçı*” ve “*aşıklar şehri*” kimlikleri arasında şekillenmiştir. Mezarlıkların toplumda yaygın ve görünür olması, ölümle hayatın iç içe geçmiş olması ona alışılmadık gelmiştir. İlk geldiğinde Karabük’te yaşadığı yalnızlık hissini aşarak, artık bu küçük şehirde yaşamaktan memnun olduğunu ifade etmektedir. Türk toplumuna yönelik önerisi, toplumun özünü koruyarak eşsiz kimliğini sürdürebilmesi yönündedir; Türkiye’nin coğrafi ve kültürel konumunu “*eşsiz*” olarak tanımlamaktadır. G.2 Türkiye’ye ilk geldiğinde karşılaştığı kültürel farklılıkları ve adaptasyon sürecini açık bir şekilde anlatıyor. İlk başta, Türkiye’nin dili ve sosyal dinamikleri hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğunu belirtmesi, “*Herkes konuşuyor. Bana Farsça gibi geldi.*” ifadesiyle öne çıkıyor. Bu durum, G2’nin kendisini yabancı bir ortamda bulduğunu ve bu durumu nasıl algıladığını gösteriyor. Zamanla, G2’nin bu yabancılaşma hissi azalmış ve Türk kültürüne daha fazla entegre olmuştur. “*3 ayda anlamaya başladım... 6 ayda da artık konuşuyordum*” cümlesi, adaptasyon sürecinin başarılı bir şekilde ilerlediğini ve dilin öğrenilmesiyle beraber sosyal etkileşimin de arttığını vurguluyor. Bu, kültürel entegrasyonun sadece dil öğrenimi ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda sosyal bağların kurulması ile de ilgili olduğunu gösterir.

Türkçeyi ilk defa Türkiye'ye geldiğinde, havalimanında duymuştur ve başlangıçta dili Farsça 'ya benzetmiştir. Ancak çok kültürlü bir ailede büyümenin etkisiyle Türkçeyi öğrenmede zorlanmadığını, hatta üç ay gibi kısa bir sürede anlamaya başladığını ve altı ayda akıcı bir şekilde konuşabildiğini ifade etmiştir. Türkçe kelimeler arasında en zorlandığı kelimelerden biri “*çöp kutusu*” olmuştur. Öte yandan, Türkçede “*Allah razı olsun*” ve “*hakkını helal et*” gibi kültürel derinliğe sahip ifadelerden etkilenmiştir ve bu ifadelerin Eritre’de benzer bir karşılığının olmamasını ilginç bulmuştur. Dil öğrenimi, G.2'nin hayatındaki en önemli zorluklardan biri. Türkçeyi öğrenirken yaşadığı güçlükler, onun bu süreçteki çabasını ve azmini gözler önüne seriyor. “*Bilmiyorum, orta. Aslında şöyle, bu soru kişiden kişiye değişir cevabı.*” ifadesi, dil öğrenimindeki farklılıkları ve kişisel deneyimlerin bu süreçteki etkisini öne çıkarıyor. Türkçe öğrenmenin sadece bir dil öğrenimi olmadığını, aynı zamanda kültürün ve toplumun dinamiklerini de anlamak anlamına geldiğini belirtiyor. “*Anlamıyordum asla Türkçe ama video klipte şeydi, acı çekiyordu.*” diyerek, Türk kültüründeki duygusal ifadelerin bile dil öğreniminde önemli bir rol oynadığını gösteriyor. G.2'nin Türkiye'ye dair algıları, kültürel arka planına göre şekilleniyor. “*Savaşçı olarak biliniyor Türkiye bizde.*” ifadesi, Türkiye'nin uluslararası algısını ve G2'nin bu konudaki düşüncelerini yansıtıyor. Bu durum, tarihsel olayların ve medyanın insanların zihnindeki Türkiye imajını nasıl oluşturduğunu gösteriyor. Aynı zamanda, G2'nin Türkiye'deki yaşamına dair olumlu duyguları da var. “*Yardımseverler*” dediği Türk insanları, onun için önemli bir değer taşıyor. Bu durum, kültürel çeşitliliğin ve hoşgörünün bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. G.2, Türk kültürüne dair ilk gözlemlerinde, toplumun vatan sevgisini ve bayrak sevgisini çok güçlü bulduğunu belirtmiştir. Bu yoğun bağlılığın bireylerin kimliklerini ve kültürel köklerini korumasında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Vatan sevgisinin Türk toplumundaki merkezi konumunun bireylerin kendi tarih ve kültürlerine sahip çıkmasını sağladığını gözlemlemiştir: “*Ama bir insan vatanını sevdiği zaman şeye tutunur, kültüre tutunur, tarihe tutunur. Benzemez kolay kolay, yıkılmaz kolay kolay. Sağlam kalır.*” Şeklinde açıklamıştır. Ek olarak, Türkiye’de insanların futbol takımlarına olan bağlılığını ise ilginç bulmuş ve bu durumu bir yandan komik, bir yandan da garip olarak tanımlamıştır. Ayrıca, Türk toplumunda özellikle tanımadıkları insanlarla hızlı bir şekilde samimi olunmasının kendisini rahatsız ettiğini ifade etmiştir. Türkiye’de ilk kez karşılaştığı insanların aile yapısı gibi özel konuları sorgulaması ona alışılmadık gelmiştir. Bu durumu “*Daha ilk buluşmadayız, ilk defa tanışıyorum seninle. Geliyorsun, sevgilin var mı? Kaç kardeşsiniz? Baban ne iş yapıyor?*” şeklinde vurgulamaktadır. G.2, Türk kültüründeki belirli incelikleri ve değerleri, özellikle de “*Allah razı olsun*” gibi ifadeleri öğrenmesiyle açıklıyor. “*Hakkını helal et*” gibi sözlerin de

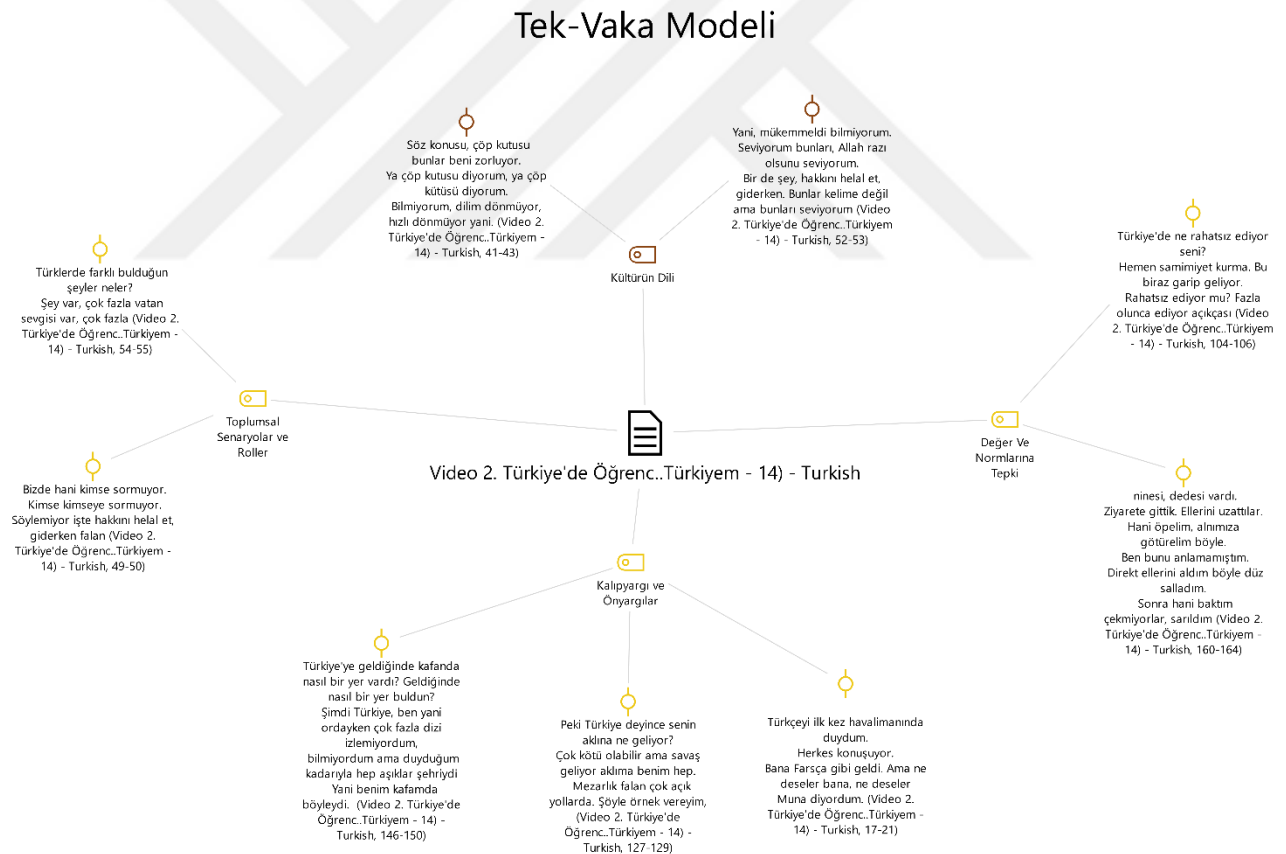
kültürel olarak önemli olduğunu ve Eritre kültüründe yer almadığını belirtiyor. Bu durum, G.2'nin Türkiye'deki sosyal etkileşimlerin derinliğini ve anlamını keşfetme sürecini temsil ediyor. Ayrıca, G2'nin Türkiye'deki insanlara dair gözlemleri, onların yardımseverliğini vurguluyor. *"Ben ağlıyordum. Geliyor, soruyor ' bir şeye ihtiyacın var mı?"* ifadesi, insanların birbirine olan yakınlığını ve destek verme istekliliğini gösteriyor. Bu durum, G.2'nin Türkiye'de hissettiği aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Türk toplumunun mizah anlayışını ve bazı alışkanlıklarını da gözlemlemektedir. Özellikle futbol takımlarına olan tutku ve bu tutkunun getirdiği komik durumlar hakkında düşüncelerini paylaşıyor. *"Futbol takımlarını çok fazla sahiplenmelerini"* şeklinde, toplumun kolektif kimliğini oluşturan unsurlardan birini temsil ediyor. Bu tür gözlemler, G2'nin kültürel farklılıkları nasıl algıladığına dair bir perspektif sunmaktadır.



Görsel 3.7 Beden Dilinin Kullanımına Yönelik Video 2'den Örnekler

G.2, insani ilişkiler ve toplumsal normlar olarak görülebilecek durumları, Türkiye'deki insanların samimi ve meraklı yapısını, ilk tanıştıkları anlarda *"Geliyorsun, sevgilin var mı? Kaç kardeşsiniz?"* gibi kişisel sorularla anlatmaktadır. Bu tür sosyal normların Eritre'deki ilişkilerle kıyaslandığında daha yakın ve doğrudan olduğunu ifade ediyor. Bu durum, iki kültür arasında bir iletişim tarzı farklılığına işaret ediyor. Ayrıca, G.2'nin konuşması, kültürel etkileşimi, dil öğrenimini, sosyal normları ve insani değerleri derinlemesine ele alıyor. Bu unsurlar hem bireysel deneyimlerin hem de toplumsal dinamiklerin nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı oluyor. Başlangıçta küçük bir şehir olan Karabük'te uyum sağlamakta zorlanmış olsa da zamanla bu şehre alışmış ve İstanbul gibi büyük şehirlerde kalabalık nedeniyle huzursuz hissetmeye başlamıştır. Türkiye'ye yönelik genel bir tavsiyede bulunarak, ülkenin kültürel zenginliğine sahip çıkmasını ve diğer kültürlerle özenmekten kendi kültürünü korumasını önermektedir: *"Özenmeyin, bir olun, çok güzel burası kesinlikle çok güzel."* Sonuç olarak, bu metin G 2'nin Türkiye'deki deneyimlerinin kültürel, dilsel ve toplumsal boyutlarını ortaya koyarak, Türkiye'yi hem kendi toplumuna hem de diğer kültürlerle göre nasıl değerlendirdiğini açıklamaktadır. Türkiye'nin coğrafi ve kültürel yapısını

"eşsiz" olarak tanımlayan G.2, bu ülkeye dair olumlu bir algıya sahiptir ve yaşadığı deneyimlerin etkisiyle Türk toplumuna derin bir sevgi ve takdir duymaktadır. Görselde görüleceği üzere görüşmeci başlangıçta, sakin ve nötr bir ifadeye sahip görünür. Yüz ifadesi ve vücut dili, dingin bir duruşu yansıtır. Bu tür bir ifade genellikle dikkatle dinleme, düşünme veya duruma odaklanma halinde olan birini çağırıştırır. Heyecan ya da belirgin bir coşku yok; daha çok sessiz bir ilgi veya bekleyiş ifadesi mevcuttur. Ancak görüşmenin ilerleyen aşamasında kendini rahat bir şekilde ifade ederek Türklerin toplumsal senaryolar ve rollerine gösterdiği tepki olarak, videonun 3.59- 4.02 saniye ve dakikalarında *"Bilmiyorum, savaşa gider gibi gidiyorlar maça, garip garip yani."* şeklinde enerjik ve heyecanlı bir duygu hali içinde görünmektedir. Yüz ifadesi ve ellerinin pozisyonu, güçlü bir coşku veya motivasyon ifadesi olarak yorumlanabilir. Bu tür bir beden dili genellikle bir şeyi başarma arzusu veya kendini rahat ifade etme isteği ile ilişkilendirilir. Kişi, pozitif bir heyecan veya sevinç yaşamaktadır denilebilir.



Görsel 3.8 Video 2 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video içeriğindeki anlatının kodlanan temaları betimsel bulguları gösterir T-Vaka modeline göre G.2, Türkiye'deki deneyimleri ve gözlemleri üzerinden belirli Kalıp yargı ve Önyargılar, Değer ve Normlara Tepki, Toplumsal Senaryolar ve Roller, Karşı Kültürün Dili gibi temalar üzerinden kültürel etkileşimleri nasıl algıladığı değerlendirilmektedir. Temalar,

G.2'nin kültürel adaptasyon sürecinde belirli yönlelere odaklanarak, Türkiye'deki farklılıkları nasıl anladığını ve bu farklılıklarla nasıl başa çıktığını göstermektedir. G.2, Değer ve normlara tepki temasında Türk toplumundaki vatan sevgisi ve bayrak sevgisi, öğrencinin dikkatini çeken en önemli değerlerden biri olmuştur. Türklerin vatanlarına olan bağlılığını güçlü bir değer olarak gözlemleyen G.2, bu özellikten etkilendiğini şu şekilde belirtmiştir: *Türkiye'de en çok neyi sevdim? Yine en garip bulduğum şeyi çok fazla vatanını sevmelerini seviyorum.*", ayrıca Türk toplumundaki vatan sevgisinin aşırıya kaçtığını düşünen G.2, bunu hem garip buluyor hem de bu değer karşısında hayranlık duymaktadır. Türkiye'nin normları arasında vatanseverliğin güçlü bir yer tutması, farklı kültürlerden gelen bireyler için dikkat çekici olabilmektedir. Bunu da *"Yine en garip bulduğum şeyi çok fazla vatanını sevmelerini seviyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Değer ve normlara tepki temasında kodlanan bir diğer ifadesinde G.2 toplu taşımada tanımadığı birinden ücretinin ödenmesinin teklifi alması karşısında şaşırması, Türk toplumundaki yardımseverlik ve paylaşım gibi değerlerin farklı bir kültürde nasıl anlaşılabilirliğini göstermektedir. Bu durumu *"Bir amca bindi. Geldi bana doğru para uzattı... Ben çok utandım."* şeklinde ifade etmektedir. Değer ve normlara tepki olarak garipsediği diğer biri durumu ise *"Ölümlerle hayat bir noktada iç içe... Ben duruyorum, bakıyorum, adını okuyorum."* şeklinde vurgulayarak Türkiye'de mezarlıkların günlük yaşam alanlarına çok yakın olmasıdır. Bu, toplumdaki ölümle yaşamın iç içe geçmişliğine dair kültürel normların başka kültürlerden gelen biri için alışılmadık olabileceğini göstermektedir. G.2 Kültürlerarası farkındalık elde edebilme olan Bilişsel süreç etkisi boyutundaki diğer tema olan Toplumsal senaryolar ve roller açısından, Türk kültüründe yaşlılara gösterilen saygının geleneksel bir rol oynadığına dikkat çekmiştir. Özellikle el öpme geleneği, G.2 açısından kendi kültüründe benzeri olmayan bir davranış olarak dikkatini çekmiş ve bu kültürel davranışı ilk başta anlamakta zorlanarak: *"Bir arkadaşımın ninesi, dedesi vardı. Ziyarete gittik. Ellerini uzattılar. Hani öpelim, alnımıza götürelim böyle. Ben bunu anlamamıştım."* Diyerek ifade etmiştir. Özellikle yaşlıların elini öpme geleneği, G.2'nin kendi kültüründe alışkın olmadığı bir davranış olduğundan, burada bir uyum zorluğu yaşamıştır. Böylece Türk kültüründe, yaşlılara gösterilen saygı gibi gelenekler, G.2'nin dikkatini çeken bir diğer kültürel farklılık olmuştur.

Toplumsal Senaryolar ve Roller temasındaki diğer ifadeler ise şu şekildedir: *"Biz evet, ateşin etrafında dönüyoruz ama bunu dans olarak ya da Allah'tan bir şey bekliyor değil."* G.2, Eritre'deki bazı kültürel ritüellerin yanlış anlaşıldığını, ateşin etrafında dönmenin bir ibadet değil, bir kutlama olduğunu belirterek açıklık getirmektedir. Bu, toplumların ritüelleri farklı şekilde yorumlayabileceğini gösteriyor. *"Şey var, çok fazla vatan sevgisi var,*

çok fazla." G. 2, Türkiye’de karşılaştığı aşırı vatanseverliği Türk toplumunun bir özelliği olarak tanımlıyor. Bu, toplumun genel bir tavrının ve ortak bir değerinin dışarıdan nasıl algılandığını gözler önüne sermektedir. Diğer ifadesini ise, *"Bizde hani kimse sormuyor... Söylemiyor işte hakkını helal et, giderken falan."* Şeklinde belirterek Türkiye’de insanların ayrılırken “hakkını helal et” demeleri, G.2 için şaşırtıcı bir detay olmaktadır. Bu, Türk toplumundaki ilişki biçimlerine dair bir senaryo sunuyor ve toplumdaki ayrıntılı nezaket normlarını da göstermektedir.

Kalıp yargılar ve önyargılar teması olarak kodlanan; *"Şimdi Türkiye, ben yani ordayken çok fazla dizi izlemiyordum... ama duyduğum kadarıyla hep aşıklar şehriydi bende."* Şeklindeki ifadesi ile G.2’nin Türkiye’ye dair ilk izlenimi olarak, Türkiye’nin *"aşıklar şehri"* olarak bilindiği bir romantik imajla şekillenmiştir. Bu, popüler kültür ve medya aracılığıyla aktarılan bir kalıp yargının, farklı bir kültürdeki kişinin kafasında belirli bir ülkeye dair önyargılı bir imaj oluşturabileceğini de göstermektedir. Ayrıca, G.2; *"Peki Türkiye deyince senin aklına ne geliyor?... Savaş geliyor aklıma benim hep."* şeklindeki yaklaşımı ile de Türkiye denince aklına savaş gelmesi ve ülkesinde Türkiye’nin savaşçı bir ülke olarak algılandığını göstermektedir. Bu algı, tarihten ve siyasi olaylardan etkilenmiş bir kalıp yargı olarak öne çıkmaktadır. Kalıp yargı ve önyargı olarak ifade edilen bir diğer görüşünde ise, *"Türkçeyi ilk kez havalimanında duydum... Bana Farsça gibi geldi."* şeklinde Türkçe ile ilk karşılaşması, dili başka bir dille kıyaslamasına neden olmuştur. Bu, dilin ses yapısı veya tonalitesine göre oluşturulan hızlı bir önyargıyı da ifade etmektedir.

Karşı Kültürün Dili temasında G.2 bazı Türkçe kelimeleri telaffuz etmekte zorlanması, dil bariyerinin bir yansımasıdır. Bu tür ifadeler, bir kültüre ait dil yapısının yabancılar için anlaşılmasının ve alışılmasının zaman alabileceğini göstererek *"Söz konusu, çöp kutusu bunlar beni zorluyor... dilim dönmüyor, hızlı dönmüyor yani."* Şeklinde ifade etmektedir. Ek olarak G.2, *"Seviyorum bunları, Allah razı olsunu seviyorum... hakkını helal et, giderken."* Diyerek *"Allah razı olsun"* ve *"hakkını helal et"* gibi Türkçeye özgü dini temelli ifadeleri anlamlı bulması, dilin kültürel ve manevi derinliğine dair bir keşfini yansıtır. Bu ifadeler, kültürlerarası dil öğreniminde anlam bulma ve değer katma süreçlerine de işaret etmektedir. Ölüm ve mezarlık kültürü ile alakalı olarak kültürel şok içinde olan G.2 Türkiye’deki mezarlıkların görünür olmasından etkilenerek *"Mezarlık falan çok açık yollarda... Görüyorsun, mezarlık falan. Bilmiyorum, ben duygulanıyorum yani. Oturuyorum, dua ediyorum böyle, şehitler var"* sözleri ile durumu anlatmaktadır. Ayrıca, Türkiye’deki mezarlık kültürünü Afrika Eritre ile karşılaştırarak, *"Bu beyaz taş falan bizde yok, bizde yok."*

Direkt gömüldüm bitti. Neydi adı? Tuğla oluyor. Tuğla koyuluyor, küçük tuğla. Hani sadece burada bir mezarlık var. Anla, üstüne basma diye" şeklinde anlatmaktadır.

Son olarak, G. 2 Türkiye'deki deneyim ve algılarını anlaşılır bir şekilde ortaya koyarak Türkiye'ye gelişinin temelinde ailesinin Türkiye'ye duyduğu güven yattığına dikkat çekiyor. Bu durumu, *"Aslında annem, babam, ailem... yani hepsi güvendiler buraya. Hani din olsun, başıma bir şey gelmez falan. O açıdan onlar seçti öyle, ben de geldim"* şeklinde ifade ediyor. Bu cümle, Türkiye'nin dini ve kültürel yapısının ailesi için bir güven unsuru olduğunu gösteriyor. Türk kültürünün değerlerine hayranlık duyan G.2, Türkçede en sevdiği kelimeler arasında *"Allah razı olsun"* ve *"hakkını helal et"* ifadelerini sıralıyor. Bu ifadelerin anlamını çok derin ve özel bulduğunu, *"Anlamı gerçekten çok güzel. Mesela bizde yok o... Burada bu inceliği gördüm. Yani, mükemmeldi bilmiyorum. Seviyorum bunları, Allah razı olsunu seviyorum"* sözleriyle dile getiriyor. Bu ifade, Türk kültüründe manevi değerlerin G.2 üzerinde bıraktığı etkiyi açıkça gösteriyor. Türkiye'deki vatan sevgisi ve milli bağlılık üzerine olumlu ifadeleri olan G.2, Türklerin vatan sevgisini ve bayrağa olan bağlılığını sık sık gözlemlemiş. Bu durumu, *"Şey var, çok fazla vatan sevgisi var, çok fazla. Balkonda var, Türkiye Bayrağı"* şeklinde anlatmaktadır. Vatan sevgisinin toplumda çok yaygın olduğunu vurgulayan G.2, bu gözlemiyle Türk halkının milliyetçi duygularına olan saygısını ifade etmektedir. Ayrıca, *"Ama bir insan vatanını sevdiği zaman şeye tutunur, kültüre tutunur, tarihe tutunur. Benzemez kolay kolay, yıkılmaz kolay kolay. Sağlam kalır"* sözleriyle, vatan sevgisinin bireyi nasıl güçlü kıldığını düşündüğünü belirtiyor. Bu cümle, G.2'nin Türk halkının milli kimliğine duyduğu hayranlığı yansıtmaktadır. Türkiye'deki yardımseverlik ve hoşgörüye de dikkat çeken G.2 Türkiye'de zor bir anında sokakta ağlarken insanların kendisine yardım teklif etmelerinden çok etkilenmiş. Bunu, *"İnsanlar gerçekten merak ediyor değil, insanlar gerçekten yardımsever. Ben ağlıyordum. Geliyor, soruyor 'bir şeye ihtiyacın var mı? neyin var? Yapalım yardım gerekiyorsa'"* şeklinde ifade ediyor. Bu, G.2'nin Türkiye'deki insanların yardımseverliğine duyduğu takdiri göstermektedir. Bu yardımseverlik, toplumun çeşitli kesimlerinde ortak bir değer olarak göze çarpıyor. G.2, *"Bir de bunu hani sadece kapalı değil ya da açık da geliyor, dövme de geliyor, kapalı da geliyor. Gerçekten çok yardımseverler"* diyerek, hoşgörünün her kesimde benimsendiğini ifade ediyor. G.2 ifadelerinde İnsanların birbirine olan yakınlığını ve destek verme istekliliğini göstermekle birlikte, aynı zamanda Türkiye'de hissettiği aidiyet duygusunda pekiştirmektedir. G.2 Türk halkına *"özenmeyin, bir olun"* mesajını veriyor. Türkiye'nin eşsiz bir coğrafi konuma ve kültürel zenginliğe sahip olduğunu vurgularken, *"Özenmeyin, bir olun, çok güzel burası kesinlikle çok güzel. Coğrafi konum olsun. Yani unique (eşsiz) kesinlikle unique, çok ender"*

sözleriyle ülkenin eşsizliğine dikkat çekiyor. Bu, G.2'nin bir göçmen olarak Türkiye'ye duyduğu sevgi ve saygıyı ortaya koymaktadır.

Video 2 içerik anlatısı süresince G.2 Türkiye'deki kültürel uyum sürecinde karşılaştığı zorlukları, dilsel ve toplumsal farkındalıklarını ortaya koymaktadır. G.2'nin kültürel değerler, dil ve toplum yapısı konusundaki gözlemleri, Türkiye'deki yaşamını anlamlandırmasına yardımcı olmuştur. Dilsel ve toplumsal farklılıklar, G.2'nin Türkiye'de geçirdiği uyum sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu süreç, kültürel çeşitlilikle ilgili farkındalığını artırırken, Türkiye'ye olan olumlu bakış açısını da desteklemiştir. Dildeki bazı ifadeler de onun için hem anlaması zor hem de anlam derinliği olan kültürel öğeler içerir. Türkiye'de gözlemlediği değerler olan vatan sevgisi, yardımseverlik, hoşgörü gibi ona göre Türkiye'yi diğer ülkelerden farklı ve özel kılan unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'ye olan sevgisini, Türkiye'nin güzelliklerine dair önerilerde bulunarak gösteriyor ve ülkenin kültürel zenginliğine katkı sağlamayı amaçlayan bir bakış açısını da yansıtıyor.

3.5.2.3. Video 3'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Araştırma kapsamında etimoloji kanalı “Benim Türkiyem” oynatma listesi içerisinde çalışma grubuna dahil edilen ve Tablo 3.5.'de ayrıntılı bilgilerinin görüleceği üzere siyahiliğimden Dolayı Katil Olacaktım- Benim Türkiyem (Senegal) başlıklı Video 3'ün en fazla görüntülenen 3. Video içeriği ve örneklemeler içerisinde en çok yorum yapılan olduğu görülmektedir. Röportaj yapılan G.3 yerleşik yabancının da Afrika Senegal'den Türkiye'ye 2011-2012 yıllarında gelerek Lise ve üniversiteyi eğitimini Türkiye'de tamamladığı ifade edilebilir. Bu video, G.3'ün Türkiye'deki yaşam deneyimlerini ve Türkiye'ye dair gözlemlerini içermektedir. G.3 Türkiye'ye lise eğitimi için geldikten sonra burada üniversite eğitime devam etmiş ve Türkiye'de uzun yıllar yaşamıştır. Videoda, Türkiye'ye geliş sürecinde yaşadığı kültürel şokları, günlük yaşantısında karşılaştığı önyargıları, toplumsal algıları ve Türk toplumuna dair izlenimlerini detaylandırmaktadır.

Tablo 3.5 Etimoloji Kanalı Video 3 Anlatısı Hakkında Bilgiler

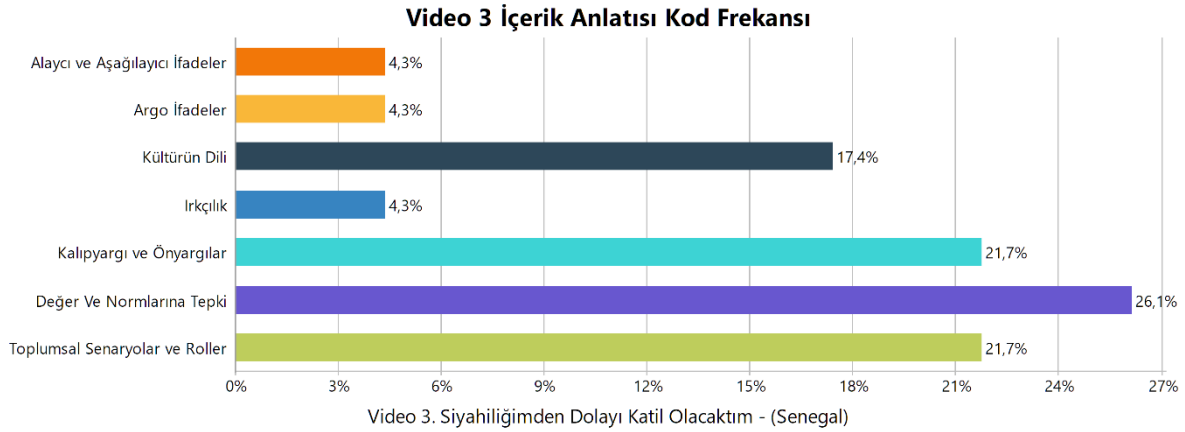
Video Kodu	Video 3
Başlık	Siyahiliğimden Dolayı Katil Olacaktım- Benim Türkiyem (Senegal)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=Nrn4wcAq3jo&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=1
Yüklenme Tarihi	22 Temmuz 2022
İzlenme	447.446 görüntüleme
Beğenilme	12 Bin
Yorumlar	1.380
Video Açıklaması	Senegalli , bisikletle Türkiye'yi gezmiş bir öğrenci. Türkiye'nin dört bir yanında farklı hikâyeler biriktiren Mustafa, maceralarını Benim Türkiye'ye anlatıyor.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine bire bir röportaj

Türkiye'ye geldiğinde karşılaştığı bazı sorular, özellikle Afrika hakkındaki yanlış algıları gözler önüne sermektedir. G.3, Türkiye'de bazı kişilerin Afrika'yı hâlâ ilkel ve dış dünyadan kopuk bir coğrafya olarak düşündüğünü ve bu nedenle kendisine “*Afrika’da havalimanı var mı?*”, “*Orada su var mı?*” gibi sorular yöneltildiğini belirtmektedir. Bu tür soruların, medya aracılığıyla oluşan yanlış ve eksik bilgilere dayandığını görülmektedir. G.3, aynı zamanda ilk başlarda Türkiye'deki dil farklılıklarından kaynaklanan zorluklarla da karşılaştığını ifade etmektedir. Türkçedeki çeşitli şiveler ve bölgesel ifadeler, ülkenin farklı bölgelerine gittiğinde iletişim kurmada zorlanmasına yol açmıştır.

G.3'ün Türk kültürüne dair gözlemleri arasında, Türkiye'de misafirperverliğin güçlü bir gelenek olması ve yabancılara karşı hoşgörülü bir yaklaşım sergilenmesi bulunmaktadır. Türk toplumunda yabancılara yönelik sıcak bir tavrın yaygın olduğunu ve bir yabancıya “baş tacı” edildiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşımın Afrika'daki toplulukların misafirperverliğine benzediğini belirten G.3, Türklerin sosyal yapısının birçok Batı ve Arap toplumundan farklı olarak samimi ve misafirperver bir anlayış üzerine kurulu olduğunu vurgulamaktadır. Kültürel farkların yanı sıra, Türkiye'de karşılaştığı sosyal olayları ve deneyimleri paylaşan G.3, Türkiye'nin bölgesel farklılıklarının da oldukça dikkat çekici olduğunu ifade etmektedir. Ege, Karadeniz, İç Anadolu gibi bölgelerin kendine özgü kültürel özelliklere sahip olduğunu ve her bölgenin yemek kültüründen günlük yaşantısına kadar farklı bir toplumsal yapı sunduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin kültürel çeşitliliğinin oldukça etkileyici olduğunu dile getirmektedir.

G.3'ün Türkiye'de karşılaştığı önyargılar arasında, siyahi olduğu için bazı insanların kendisine “*yamyam*” olup olmadığını sorması gibi durumlar da yer almaktadır. G.3 bu tür soruları insanların dünyayı ne kadar sınırlı bir bakış açısıyla gördüğünün göstergesi olarak değerlendirerek, bu tür önyargıların, yeterli bilgi ve farkındalık eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu önyargılara rağmen Türkiye'de genel olarak hoşgörü ve misafirperverlikle karşılandığını vurgulamakta ve Türkiye'nin Afrikalıları için birçok yönüyle olumlu bir yaşam

alanı sunduğunu ifade etmektedir. G.3'ün Türkiye'ye dair gözlemleri, kültürlerarası karşılaştırmalar ve sosyokültürel uyum süreçleri bağlamında dikkate değer bir perspektif sunmaktadır. Türkiye'de yabancı bireylerin karşılaştığı kültürel şoklar, toplumsal algılar ve önyargılar gibi konulara değinen bu video, kültürlerarası diyalog ve kültürel farkındalığın önemini vurgulayan bir içerik sunmaktadır.



Grafik 3.8 Video 3 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurların içinde daha önce literatür kısmında açıklandığı ve kodlama şemasında belirtildiği üzere Video 3 ün içerik anlatısının en çok kodlandığı, karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, değişik bulunduğu, olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen tepkilerin kodlanacağı tema olan Değer ve Normlara tepki olduğu gözlemlenmiştir. Video 3 ün içerik anlatısında röportaj yapılan G.3 ün Türkiye ile ilgili bir takım kalıp yargı ve önyargıları bulunmakla birlikte, aynı zamanda toplumsal senaryolar ve rollere olan tepkileri de vardır. Daha önceden edindiği yanlış bilgiler ile anlamlandırmaya çalışmaktadır. Şekil 3'te yoğun olanın büyük daha az yoğunluğa sahip olanın küçük olarak gösterildiği üzere G.3 ile yürütülen Video 3 röportajı metin içeriklerine dönüştürüldüğünde elde edilen metin kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin temalarına göre kodlandığında en fazla kodlananlar sırasıyla; Değer ve Normlarına Tepki, Kalıp yargılar ve Önyargılar, Toplumsal Senaryolar ve Roller ile ifade olmaktadır.



Görsel 3.9 Video İçerik Anlatısı Kelime Bulutu

Görsel 3.9’da görüleceği üzere Video 3 içerik anlatısının metne dönüştürülerek Maxqda programı aracılığıyla en sık geçem kelimeleri gösterir kelime bulutu ile temalar hakkında bir izlenimde oluşmaktadır. Bu kelime bulutu, G.3’ün Türkiye’de yaşadığı deneyimlerde sıkça kullandığı terimleri görselleştirmektedir. En belirgin kelimeler arasında "Arap," "farklı," "bayağı," ve "Türkiye" gibi sözcükler bulunuyor. Bu kelimeler, G.3’ün Türkiye’deki deneyimleri sırasında karşılaştığı kültürel farklılıklara ve önyargılara nasıl tepki verdiğini yansıtıyor.

- **Arap:** Mustafa, Türkiye’deki insanların onu ten rengi nedeniyle “Arap” olarak nitelendirmesinden bahsediyor. Bu durum, ten rengi üzerinden yapılan bir etiketlemeyi ve Afrikalılara dair yaygın önyargıları temsil ediyor. Türkiye’deki insanların, siyahi birini gördüklerinde Arap olarak sınıflandırması, kültürel bilgi eksikliği ve önyargının bir sonucu olarak öne çıkıyor.
- **Farklı:** “Farklı” kelimesi, Mustafa’nın Türkiye’deki sosyal ve kültürel alışkanlıklarla kendi kültürü arasındaki karşılaştırmalara vurgu yapıyor. Mustafa, Türkiye’deki yaşam tarzı, dil, yemek kültürü ve insanların davranış biçimleri gibi birçok farklılık gözlemliyor. Bu, onun Türkiye’ye dair farkındalığını artırıyor, ancak bazı durumlarda şaşkınlık yaratıyor.
- **Esağfurullah:** G.3, Türk kültüründe sıkça kullanılan “esağfurullah” ifadesini ilginç buluyor. Bu kelime, Türkiye’deki nezaket ve tevazu gösterme biçimlerinin onun kültürüne göre farklılığını yansıtıyor. Türkçede birine övgü yapıldığında veya teşekkür edildiğinde kullanılan bu ifade, G.3’ün dikkatini çeken bir kültürel öğe olarak öne çıkıyor.

- **Türkiye ve Türkçe:** Türkiye ve Türkçe kelimeleri, G.3'ün yeni bir ülke ve dil öğrenme sürecindeki deneyimlerini temsil ediyor. Türkçenin kendisine başlangıçta zor geldiğini ve bölgesel şivelerin dili anlamayı zorlaştırdığını belirtiyor. Türkiye'de farklı bölgelerdeki insanların farklı şiveler kullanması, onun iletişim sürecinde karşılaştığı zorluklara vurgu yapıyor.
- **Hayat Tarzı ve Ciddiyet:** “Hayat” ve “ciddi” gibi kelimeler, G.3'ün Türkiye’de gözlemlediği yaşam tarzı ile kendi ülkesindeki daha rahat, “Hakuna Matata” felsefesine dayalı yaşam tarzı arasındaki farkı ifade ediyor. Türk toplumunda yaşamın daha ciddi bir şekilde ele alınması, ona kendi kültüründen farklı gelen bir özellik olarak dikkat çekiyor.
- **Komik ve Kadın:** G.3, Türkiye’de yaşadığı bazı komik anılara ve bu anıların içindeki kişilere (örneğin yaşlı bir kadının kendisini ilk defa siyahi olarak görüp şaşırması) atıfta bulunuyor. Bu anılar, kültürel farkındalığın eksikliğinden kaynaklanan bazı yanlış anlamaları ve yanlış tepkileri mizahi bir şekilde dile getirdiğini gösteriyor.

Genel olarak bu kelime bulutu, G.3'ün Türkiye’deki kültürel farklılıkları nasıl algıladığını, özellikle ten rengi ve kökenine yönelik önyargılarla nasıl yüzleştiğini ve Türkiye’nin yaşam tarzı, dil ve sosyal alışkanlıklarına nasıl uyum sağlamaya çalıştığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, kelime bulutunda yer alan bazı ifadeler, kültürlerarası iletişimde karşılaşılan mizahi ve zorlu anları temsil ediyor. Bu analiz, G.3'ün kültürlerarası farkındalığının ve uyum sürecinin nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı oluyor.

G.3'ün Türkiye’de yaşadığı deneyimleri ve gözlemlerini içeren Video 3, onun kültürel farklılıklarla nasıl başa çıktığını, Türkiye’ye ve Türk toplumuna dair izlenimlerini derinlemesine anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Kültürel Önyargılar ve Yanlış Algılar

G.3, Türkiye’ye ilk geldiğinde Afrika hakkında Türk halkının bazı yanlış algılarıyla karşılaşılıyor. Özellikle eğitilmiş kişilerin bile ona "*Afrika'da su var mı, havalimanı var mı?*" gibi sorular sorması, Afrika’nın geri kalmış veya ilkel bir kıta olarak algılandığını gösteriyor. G.3'ün, bu soruları bazen mizahi bir dille yanıtlayarak "*eşekle geldik buraya*" gibi esprilerle karşılık veriyor, ancak alt metinde Afrika hakkında bilgi eksikliğine sahip insanların varlığından rahatsızlık duyduğu görülüyor. Ayrıca, Türkiye’de siyah tenli insanları Arap olarak nitelendiren insanların olması da kültürel önyargılara işaret ediyor.

Türkiye'ye Dair İlk İzlenimler ve Medyanın Etkisi

G.3'ün Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'yi "*terörle dolu, tehlikeli bir ülke*" olarak bildiğini belirtiyor. Bu algının arkasında medyanın tek taraflı veya abartılı haberleri yer alıyor. G.3'ün Türkiye'ye gelip buradaki insanların sıcak ve misafirperver olduğunu fark etmesi, medya aracılığıyla oluşan bu önyargıların ne kadar yanıltıcı olabileceğini gösteriyor. Bu deneyim, Türkiye'yi bizzat deneyimlemeden önce sahip olunan algıların medyanın etkisiyle ne kadar çarpık olabileceğini ortaya koyuyor.

Dil ve İletişim Zorlukları

Mustafa'nın Türkiye'deki deneyimlerinde dil büyük bir engel olarak karşımıza çıkıyor. İlk başlarda Türkçeyi "*kuş dili gibi*" duyduğunu, anlamakta zorlandığını ifade ediyor. Ayrıca, Türkiye'de Türkçe öğrendiğini düşündüğü halde bölgesel şiveleri anlamakta zorlanması, ülkenin dilsel çeşitliliğinin onun için karmaşık ve şaşırtıcı bir deneyim olduğunu gösteriyor. G.3'ün Karadeniz şivesiyle konuşan insanları anlamakta güçlük çekmesi, farklı kültürlerdeki dil bariyerlerinin insanları nasıl zorlayabileceğine dair önemli bir örnek sunuyor.

Türkiye'nin Misafirperverliği ve Sosyal İlişkiler

G.3, Türk toplumundaki misafirperverlikten oldukça etkilenmiş durumda. Özellikle "*Türklerde yabancı baş tacıdır*" ifadesiyle Türkiye'deki misafirperverliği övüyor. Ona göre, Türkler yabancılara karşı çok sıcak ve cömert davranıyor, bu da diğer milletlerde nadir bulunan bir özellik olarak dikkatini çekiyor. G.3, Karadeniz'de kendisini kendi çocukları gibi benimseyen bir aile ile yaşadığı deneyimden bahsederek bu kültürel değerleri somutlaştırıyor.

Türkiye'deki Bölgesel ve Kültürel Çeşitlilik

Türkiye'nin farklı bölgelerinde (Karadeniz, Ege, Doğu Anadolu) edindiği deneyimlerle, G.3 ülkenin kültürel çeşitliliğini gözlemliyor. Bir bölgeden diğerine geçerken yemeklerin, şivelerin ve sosyal alışkanlıkların değişmesi, ona Türkiye'nin aslında birçok farklı kültürün bir araya geldiği bir mozaik olduğunu gösteriyor. Farklı düşün gelenekleri ve şiveler G.3 için Türkiye'yi keşfetmenin önemli bir parçası haline geliyor.

Afrika ve Türkiye'nin Yaşam Tarzlarına Dair Karşılaştırmalar

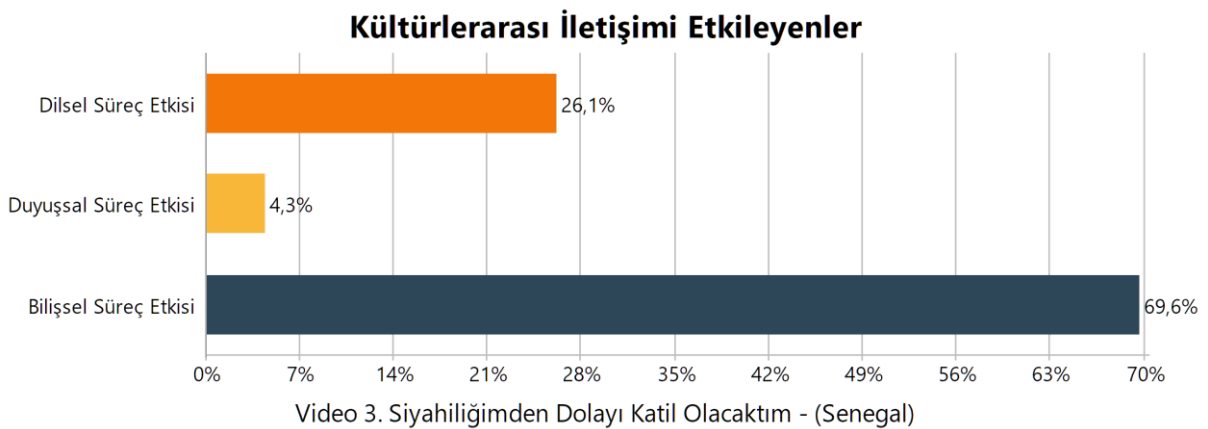
G.3, Türkiye'deki hayatın ciddiyeti ve insanların genel olarak memnuniyetsiz olmasıyla kendi ülkesindeki rahat yaşam tarzını karşılaştırıyor. Afrika'daki "*Hakuna Matata*" felsefesi ("rahat ol, sorun yok") ona göre yaşamın stresini azaltıyor ve insanları mutlu kılıyor. Türkiye'de ise ekonomik durum iyi olsa bile insanların sürekli bir şeylerden şikayet etmeleri

ve hayatı fazla ciddiye almaları onu şaşırtıyor. Mustafa, Türkiye’deki insanların genel olarak ciddi bir yaşam tarzını benimsemesini kendi kültürüne göre yabancı buluyor.

Olumsuz ve Komik Deneyimler

G.3, Türkiye’de yaşadığı bazı kültürel şokları mizahi bir dille anlatıyor. Özellikle Karadeniz’de bir yaşlı kadının onu ilk defa siyahi olarak görüp korkması ve bayılması gibi olayları esprili bir şekilde paylaşıyor. Bu olay G.3 için o anda ürkütücü olsa da, zamanla gülünç bir anıya dönüşüyor. Böyle anekdotlar, kültürel farkındalık ve uyum sürecinin zorluklarına rağmen G.3’ün pozitif bir bakış açısı geliştirdiğini gösteriyor.

G.3’ün deneyimleri, Türkiye’de bir yabancı olarak kültürel uyum sürecinde karşılaştığı farklılıkları, önyargıları ve sosyal uyumu anlamamıza yardımcı oluyor. Afrika ve Türkiye’nin toplumsal değerleri, yaşam tarzları ve insan ilişkileri arasındaki farklar, G.3’ün bakış açısıyla somutlaşıyor. Medyanın, dil bariyerlerinin ve önyargıların etkileri, Türkiye’de geçirdiği zamanla yavaş yavaş değişiyor ve G.3, Türkiye’yi daha derinlemesine anlamaya başlıyor. Bu içerik analizi, kültürel etkileşim ve uyum süreçlerinin karmaşıklığını, aynı zamanda mizahi bir yaklaşımla bu zorlukların üstesinden gelmenin önemini ortaya koyuyor.



Grafik 3.9 Video 3 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

Bu grafikte, **bilişsel süreç etkisinin** %69,6 oranında en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Bu yüksek oran, Afrikalı görüşmecinin Türkiye’deki deneyimlerine dair **kalıp yargılar ve önyargılar, değer ve normlara tepki ile toplumsal senaryolar ve roller** gibi temalara yoğunlaştığını göstermektedir. Bu temalar, görüşmecinin Türkiye’de farklı kültürel değerlerle karşılaştığında bu değerleri analiz etme ve kendi kültürüyle kıyaslama sürecini kapsar. Yani, bilişsel süreç etkisi, görüşmecinin bu farklılıkları anlamaya ve yorumlamaya çalıştığını, dolayısıyla **kültürlerarası farkındalığının** yüksek olduğunu gösterir.

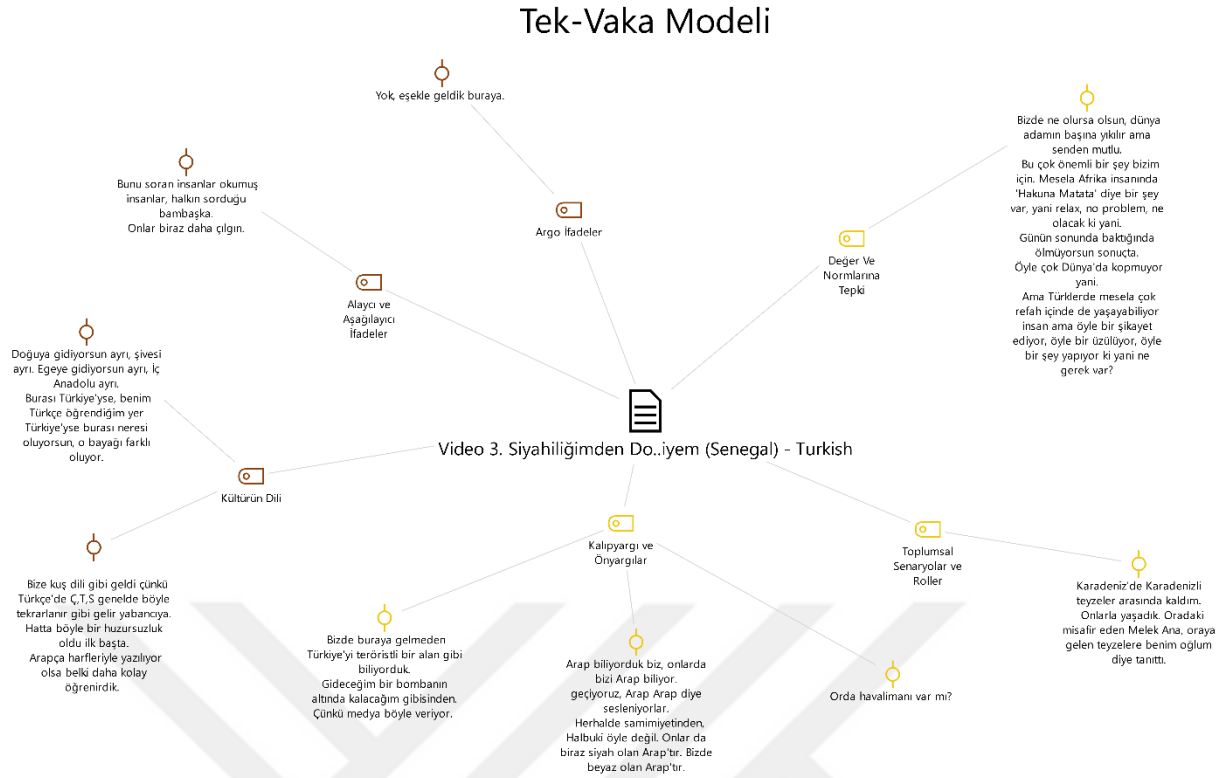
Dilsel süreç etkisi ise %26,1 ile ikinci sırada yer almaktadır ve bu oran, görüşmecinin dilsel engeller ve iletişim becerikliliği konularında yaşadığı zorlukları yansıtır. Bu bağlamda, görüşmecinin Türkiye'deki farklı şiveleri anlamakta güçlük çekmesi, Türkçe ses yapısının kendisine yabancı gelmesi gibi durumlar dilsel süreç içinde değerlendirilmektedir. Dilsel süreç, görüşmecinin kültürlerarası iletişim becerilerini geliştirme ve farklı bir dilin yapısına alışma çabasını gösterir.

Duyusal süreç etkisi ise %4,3 ile en düşük oranda kalmıştır, bu da görüşmecinin duygusal olarak etkilenme veya kültürel farklılıklara duygusal tepkiler vermekten çok, rasyonel bir bakış açısıyla olayları değerlendirdiğini gösterir. Dolayısıyla, görüşmecinin deneyimlerini daha çok bilişsel ve dilsel bir çerçevede ele aldığı söylenebilir.

Bu grafikte, **bilişsel süreç etkisi** %69,6 ile en yüksek orana sahiptir ve bu etki altında **kalıp yargılar ve önyargılar, değer ve normlara tepki ile toplumsal senaryolar ve roller** gibi temalar öne çıkmaktadır. Afrikalı görüşmecinin Türkiye'deki deneyimlerinde en çok kodlanan bu temalar, görüşmecinin Türkiye'de karşılaştığı kültürel farklılıkları analiz etme ve kendi kültürü ile kıyaslama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bilişsel sürecin ağırlıklı olması, görüşmecinin **kültürlerarası farkındalık** seviyesinin düşük olabileceğine işaret eder, çünkü kişi daha çok kendi bakış açısıyla değerlendirmeler yaparak farklı kültürlerin anlamlarını içselleştirmekte zorluk yaşayabilir.

Dilsel süreç etkisi %26,1 ile ikinci sırada yer almakta ve bu oran, görüşmecinin Türkiye'de dil bariyerleri ve iletişim güçlükleri yaşadığını yansıtır. Dilsel süreç, görüşmecinin kültürlerarası iletişim becerilerini geliştirme çabasıyla ilgilidir. Özellikle farklı Türkçe şiveleri anlamada zorluk çekmesi, yeni bir dilin yapısına alışma sürecinde yaşadığı güçlükleri ifade eder.

Bu dağılım, görüşmecinin Türkiye'deki kültürel farklılıkları daha çok bilişsel ve analitik bir bakış açısıyla ele aldığını, ancak duygusal olarak farklı kültürleri benimsemeye sınırlı kaldığını göstermektedir.



Görsel 3.10 Video 3 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

G.3'ün kültürlerarası iletişimi etkileyeneler temaları olarak kodlanan Video içerik anlatısının ifadeleri şu şekildedir:

Kalıp yargı ve Önyargılar

"Orda havalımanı var mı? Yok, eşekle geldik buraya."

G.3, Türkiye'ye geldiğinde Afrika'ya yönelik yaygın yanlış algılarla karşılaşmış. Özellikle *"eşekle geldik"* gibi alaycı bir cevap vermesi, bu soruların absürtlüğünü ve onun gözündeki tuhaflığını yansıtıyor. Eğitimli insanların bile Afrika'nın modern altyapıya sahip olup olmadığını sorgulaması, Afrika hakkında bilgi eksikliğine işaret ediyor.

"Yamyam. İnsan eti yiyor musunuz?"

G.3'e yöneltilen bu soru, Afrika'ya yönelik yanlış ve klişe önyargılardan biri. İnsan eti yeme gibi sorular, Afrika'nın vahşi bir yer olduğu algısını pekiştiriyor ve bu tür sorular G.3 için rahatsızlık verici olmaktadır.

"Bizde buraya gelmeden Türkiye'yi teröristlik bir alan gibi biliyorduk."

G.3'ün Türkiye'ye dair ilk algısı da medya kaynaklı önyargılarla şekillenmiş. Medyanın, ülkeler hakkında yanlış bilgi yayarak önyargılar yaratabileceğini vurguluyor. G.3, Türkiye'ye dair terör tehlikesi algısıyla geldiğini, ancak buradaki gerçeklikle bu algının uyuşmadığını görüyor.

Değer ve Normlara Tepki

"Türklerde yabancı baş tacıdır."

G.3, Türk toplumunun misafirperverliğine hayran kalmış durumda. Türklerin yabancılara karşı sıcak ve cömert davrandığını, onları sorgulamadan evlerine kabul ettiklerini belirtiyor. Bu, Türkiye’de yabancılara verilen değer ne kadar yüksek olduğunu gösteriyor ve G.3 için bu özellik Türk toplumunun diğer toplumlara kıyasla farklı bir yönünü yansıtıyor.

"Ama Türklerde mesela çok refah içinde de yaşayabiliyor insan ama öyle bir şikayet ediyor, öyle bir üzüliyor..."

Türkiye’de insanların iyi bir yaşam standardına sahip olmalarına rağmen sürekli memnuniyetsiz olmaları, G.3’ün dikkatini çekmiş. Afrika’da yaygın olan *"Hakuna Matata"* (rahat ol, sorun yok) felsefesinin aksine, Türklerde daha ciddi ve stresli bir hayat tarzı olduğunu gözlemliyor. Bu, Türkiye’deki değer ve normların Afrika’dan ne kadar farklı olduğuna dair bir karşılaştırma sunuyor.

Toplumsal Senaryolar ve Roller

"Karadeniz’de Karadenizli teyzeler arasında kaldım. Onlarla yaşadık."

G.3’ün Karadeniz’de bir aile tarafından evlat gibi kabul edilmesi, Türkiye’deki sosyal rollerin ve toplumsal senaryoların bir yansımasıdır. Misafirperverlik ve aileye dahil etme gibi kültürel özellikler, Türkiye’deki sosyal ilişkilerin sıcak ve yakın olduğunu gösteriyor. Bu deneyim, farklı kültürel senaryolarla karşılaşan G.3 için ilginç bir gözlem olarak öne çıkıyor.

"Bir Türk’le az önce tanışıp sanki yıllardır tanışıyormuş gibi sıcak şey yapabiliyorsun."

G.3, Türkiye’de insanların tanışır tanışmaz samimi ve sıcak bir ilişki kurabilmesinin kendisi için yeni bir durum olduğunu söylüyor. Bu, Türkiye’deki sosyal ilişkilerin doğrudan ve açık olduğunu, insanların yabancılara bile içten bir şekilde yaklaştığını ifade ediyor.

Kültürün Dili

"Türkçe ‘de Ç,T,S genelde böyle tekrarlanır gibi gelir yabancıya."

G.3, Türkçenin ses yapısını ve bazı harflerin sık tekrarlanmasını yabancı bir dil olarak tuhaf bulmuş. Türkçenin kulağına *"kuş dili gibi"* gelmesi, yeni bir dilin fonetik özelliklerinin yabancılar için nasıl ilginç ve zorlayıcı olabileceğini gösteriyor.

"Türkçe öğrendiğimizi zannediyorduk, Karadeniz şivesini duyunca anlamakta zorlandık."

G.3, farklı bölgelerde farklı şivelerle karşılaştığını ve bunun Türkçe öğrenme sürecini zorlaştırdığını ifade ediyor. Türkiye’nin dilsel çeşitliliği, dil öğrenme sürecinde adaptasyonu zorlaştıran bir faktör olarak öne çıkıyor. Bu durum, kültürün dilsel boyutunun ne kadar karmaşık olabileceğini de göstermektedir.

G.3'ün deneyimleri, Türkiye'ye dair yaygın önyargılar, kültürel değerler, sosyal normlar ve dilsel zorluklar gibi çeşitli yönleri içeriyor. Afrika hakkında var olan kalıp yargılar ve Türkiye'ye dair medya kaynaklı önyargılar, kültürlerarası etkileşimde bilgi eksikliğinin nasıl sorunlar yaratabileceğini ortaya koyuyor. G.3'ün gözlemleri, Türk toplumunun misafirperverliği, dilin farklı şiveleri ve yaşam tarzı ile Afrika'daki rahat yaşam tarzı arasındaki farkları da içeriyor. Tüm bu deneyimler, kültürel uyum sürecinde karşılaşılan zorlukları ve Türkiye'deki farklı değerlerin bir yabancı tarafından nasıl algılandığının anlamlandırılmasına da yardımcı olmaktadır.

3.5.2.4. Video 4'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Araştırma kapsamında etimoloji kanalı "Benim Türkiyem" oynatma listesi içerisinde örneklem olarak dahil edilen ve Tablo 3.10.'de ayrıntılı bilgilerinin görüleceği üzere Fransa'yı Terk Edip Türkiye'ye Yerleşmek- Benim Türkiyem – 2 başlıklı Video 4'ün en fazla görüntülenen 4. Video içeriği olduğu ve röportaj yapılan G.4 yerleşik yabancının da Fransa'dan Türkiye'ye gelmiş bir kişi olarak Türkiye'ye dair izlenimlerini, kültürel farklılıkları ve Türkiye'deki yaşam deneyimleri konu edinilmektedir. G.4, ilk kez Erasmus programıyla Türkiye'ye gelmiş, burada kaldığı sürede Türkiye'yi derinlemesine tanıma fırsatı bulmuş ve ardından Türkiye'ye kalıcı olarak yerleşmiştir.

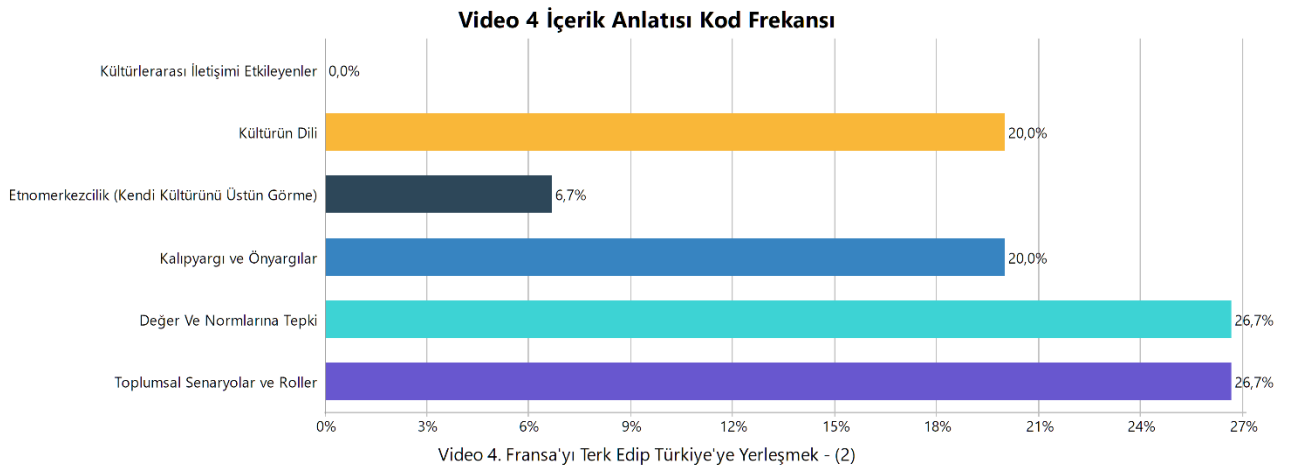
Tablo 3.6 Etimoloji Kanalı Video 4 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 4
Başlık	Fransa'yı Terk Edip Türkiye'ye Yerleşmek- Benim Türkiyem – 2
URL	https://www.youtube.com/watch?v=WA43uqPC--g&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=2
Yüklenme Tarihi	28 Ağustos 2022
İzlenme	362.512 görüntüleme
Beğenilme	10 Bin
Yorumlar	1.105
Video Açıklaması	Bu haftaki konuğumuz Fransa'dan Kafasında farklı bir imajla gelen, Türkiye'yi tanıdıktan sonra burada kalmaya karar verir.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine bire bir röportaj

G.4, Türkiye hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadan geldiğini, ancak ülkenin tarihi ve kültürünün kendisini etkilediğini belirtmektedir. Türk kültüründe misafirperverliğin, samimiyetin ve sosyal bağların güçlü olduğunu vurgulamaktadır. Fransa'da bireysel düşünme eğiliminde olan bireylerin aksine, Türklerin daha kolektif bir anlayışa sahip olduğunu, birbirlerine bağlı olduklarını ve dayanışmayı önemsediklerini ifade etmektedir. Türkçe diline dair deneyimlerini paylaşırken, dili öğrenmenin zorluklarından bahsetmiş ve Türkçeyi ilk

duyduğunda beklediğinin aksine şiirsel ve uyumlu bulduğunu ifade etmiştir. Türk kültüründe yer alan bazı Fransızca kökenli kelimelere rastlamasının kendisini şaşırttığını belirtmiştir. Örneğin “*espri*” ve “*reklam*” kelimeleri, Fransızcadaki anlam ve kullanımları üzerinden Türkçedeki anlam ve kullanım biçimlerine dair düşüncelerini dile getirmiştir. Ayrıca “*hasret*” kelimesinin Fransızca ’da tam karşılığı olmayan bir duygu yoğunluğunu ifade ettiğini ve kendisini etkilediğini belirtmiştir. G.4, Türkiye’de yaşarken karşılaştığı kültürel olaylardan da bahsetmektedir. Anadolu turu sırasında Konya’da karşılaştığı kişilerin kendisini ağırlaması, misafirperverliklerini ve samimiyetlerini göstermeleri gibi anekdotlarla Türkiye’deki sosyal hayatın farklı boyutlarını vurgulamaktadır. İstanbul’un dinamik yapısı, sürprizlerle dolu olması ve insanların sanata olan ilgisi de G.4’ün dikkatini çeken özellikler arasında yer almaktadır.

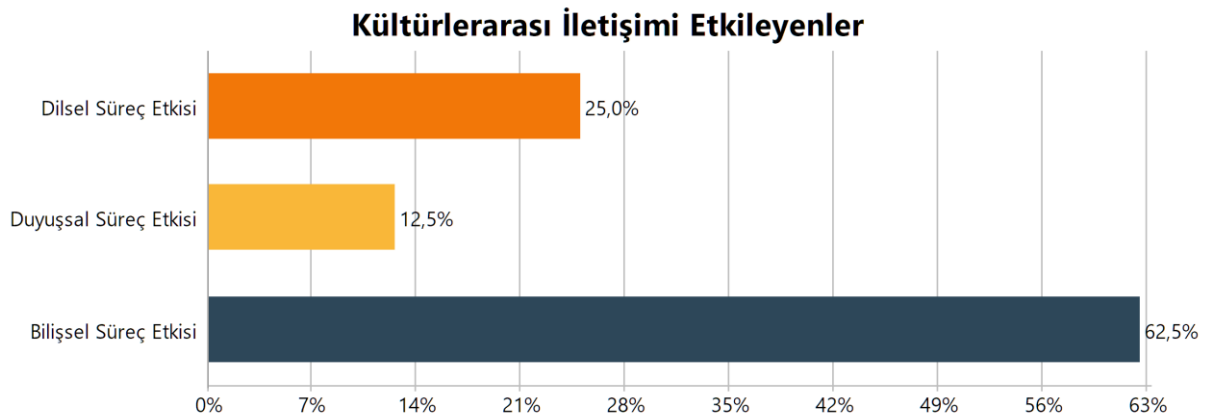
G.4, Türkiye’nin güçlü bir geleceği olduğunu ve bunun Türk insanlarının cömertliği, cesareti ve adanmışlık duygusu sayesinde mümkün olacağını düşünmektedir. Türkiye’de kalmayı düşündüğünü ifade ederek, Türk kültürünün kendisine kattığı değerleri ve Türkiye’ye olan bağlılığını vurgulamaktadır. Bu yüzden Video 4, kültürel farkındalığın artırılması ve kültürlerarası iletişimin geliştirilmesi açısından önemli bir içerik sunmaktadır.



Grafik 3.10 Video 4 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurların içinde daha önce literatür kısmında açıklandığı ve kodlama şemasında belirtildiği üzere Video 4 ün içerik anlatısının en çok kodlandığı, karşı kültürün alışkanlıkları, ahlaki kabulleri, davranış şekilleri, yaklaşımları, gelenek ve göreneklerinin garipsendiği, değişik bulunduğu, olumsuz görüldüğü ya da anlamlandırılmadığı durumlarda gösterilen tepkilerin kodlanacağı tema olan Değer ve Normlara tepki olduğu gözlemlenmiştir. Video 4 ün içerik anlatısında röportaj yapılan G.4 ün Türkiye ile ilgili bir takım kalıp yargı ve önyargıları bulunmakla birlikte, aynı zamanda

toplumsal senaryolar ve rollere olan tepkileri de vardır. Daha önceden edindiği yanlış bilgiler ile anlamlandırmaya çalışmaktadır. Görsel 4'te yoğun olanın büyük daha az yoğunluğa sahip olanın küçük olarak gösterildiği üzere G.4 ile yürütülen Video 4 röportajı metin içeriklerine dönüştürüldüğünde elde edilen metin kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin temalarına göre kodlandığında en fazla kodlananlar sırasıyla; Değer ve Normlarına Tepki, kalıp yargılar ve Önyargılar, Toplumsal Senaryolar ve Roller ile ifade edilmektedir.



Grafik 3.11 Video 4 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

Video 4 içerik anlatısındaki ifadelerde, Türkiye’de yaşayan bir Fransız olan G4’ün, Türk kültürü ve diliyle etkileşimini gösteriyor. Bu grafik üzerinden G4’ün kültürlerarası iletişim deneyimleri analiz edildiğinde, bilişsel süreç etkisinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu durum, G.4’ün Türk toplumuna dair algı ve düşüncelerinin, bilişsel seviyede derinlemesine bir etkileşimle şekillendiğine işaret etmektedir.

Bilişsel Süreç Etkisi (62.5%), toplumsal senaryolar ve roller, değer ve normlara tepki, kalıp yargılar ve önyargılar temaları üzerinden kodlanmıştır. G.4, Türkiye’nin tarihsel olarak Fransa’dan aldığı ilhamdan, kültürel değerlerinden ve sosyal yapısından oldukça etkilenmiştir. Örneğin, *"Cumhuriyet kurulurken Atatürk Fransız Cumhuriyeti'nden çok ilham aldı bunu hiç bilmiyordum"* ifadesi, Türkiye ile Fransa arasındaki tarihsel bağlara olan hayranlığını ve şaşkınlığını yansıtır. Bu durum, G.4’ün Türk kültürüne dair farkındalık kazandığını ve önyargılarının azaldığını göstermektedir. Türkiye hakkında daha önce sahip olduğu *"Müslüman ülkeleriyle karıştırma"* ve *"çöl ülkesi"* gibi kalıp yargılarının yanlış olduğunu deneyimleyerek öğrenmiş ve kültürel farkındalığını arttırmıştır.

Dilsel Süreç Etkisi (25%), kültürün dili teması üzerinden kodlanmış olup, G.4’ün Türkçeyi öğrenme sürecinde yaşadığı zorlukları ve ilginç bulduğu kelimeleri içermektedir. *"Türkçe’nin cümle düzeni çok farklı"* ifadesi, Türk diline yapısal olarak adapte olmanın zorlayıcı olduğunu, ancak kültürel merakı sayesinde bu zorlukların üstesinden gelebildiğini

anlatır. Ayrıca “*hasret*” ve “*espri*” gibi kelimelerde, bu sözcüklerin Fransızca karşılıklarının tam anlamıyla bulunamayışından etkilendiğini ifade etmiştir. Bu durum, Türkçenin derin anlam katmanlarını keşfetmesine ve kültürel bir bağ kurmasına olanak tanımıştır.

Duyuşsal Süreç Etkisi (12.5%), etnomerkezcilik (kendi kültürünü üstün görme) teması üzerinden kodlanmış olup, G.4’ün Türk toplumundaki farklılıkları kendi kültürüyle kıyaslayarak değerlendirmesini içerir. G.4, Fransız toplumunun bireysel yapısına kıyasla Türk toplumunun kolektif yapısını ve samimiyetini gözlemlemiş, bu durumu olumlu karşılamıştır. “*Türkler her zaman birlikte olmaya çalışıyorlar*” ifadesi, bu gözlemlerini destekler. Bu tür duyuşsal farkındalık, onun kültürel esnekliğini artırmış ve Türk toplumuna dair empati geliştirmesine yardımcı olmuştur.

Grafikteki ağırlıklı bilişsel süreç etkisi, G.4’ün Türkiye’de yaşadığı süreçte edindiği gözlem ve deneyimlerin, kültürlerarası farkındalığını artırdığına işaret etmektedir. Önyargılarını aşarak Türk kültürünü anlamaya çalışması, onun empatik bir bakış açısıyla Türk toplumuna yaklaşmasına olanak tanımıştır. Dilsel süreç etkisi ise Türkçeyi öğrenme sürecindeki motivasyonunu ve kültürel anlamları keşfetme çabasını ortaya koymaktadır. Duyuşsal süreç etkisinin düşük olması ise, her ne kadar etnomerkezcilik teması olarak kodlanan ifadeleri bulunsada G.4’ün Türk toplumunu kendi kültürüyle karşılaştırırken çoğunlukla büyük bir üstünlük algısına kapılmadan, daha çok kültürel farkındalık geliştirmeye odaklandığı görülmektedir. Bu analiz, G.4’ün Türkiye’de empati ve anlama yoluyla kültürlerarası bir perspektif kazandığını ortaya koymaktadır.

Kalıpyargı ve Önyargılar
Etnomerkezcilik (Kendi Kültürünü Üstün Görme)
Toplumsal Senaryolar ve Roller
Kültürün Dili
Değer Ve Normlarına Tepki

Görsel 3.10 Video 4 İçerik Anlatısı Kod Bulutu

Görsel 3.11’de görüleceği üzere ne çok kodlanan temaların daha büyük olduğu Video 4 içerik anlatısında Fransız bir birey olan G.4’ün Türkiye’ye taşındıktan sonra yaşadığı kültürel uyum sürecini ve bu süreçteki Türkiye’ye dair beklentileri, gözlemlediği kültürel farklılıklar ve Türkiye’de karşılaştığı sosyal normlara yönelik değerlendirmeleri şu şekilde ele alınabilir:

- *Önyargı ve beklentileri* olarak değerlendirilebilecek durumda, G.4'ün Türkiye'ye gelmeden önceki düşünceleri ile Türkiye'ye dair önyargılarını ortaya koymaktadır. G.4, Türkiye'yi diğer Müslüman ülkelerle özdeşleştirerek çöl gibi bir coğrafi yapıya ve kapalı bir topluma sahip olduğunu düşünmüştür. Ancak Türkiye'ye geldikten sonra insanların misafirperver ve açık görüşlü olduğunu fark etmiştir. Bu durum, Fransa'daki genel algının Türkiye'yi nasıl yanlış tanıttığını ve bireyin bu algıyı kendi gözlemleri ile değiştirdiğini göstermektedir.
- *Dil ve Kültürel Anlamları* olarak ifade edilebilecek durumda, G.4, Türkçe ve Fransızca arasındaki dilsel farklılıklara dair dikkat çekici gözlemler yapmıştır. Türkçe kelimelerin armonik bir yapıya sahip olması, dilin ritmik ve şiirsel bir karakter taşıdığı algısını üzerinde yaratmıştır. Ayrıca, bazı Türkçe kelimelerin Fransızcadaki karşılıklarının eksik veya farklı anlamlar ifade etmesi, kültürel ve dilsel bağlamda farklılaşan değerlerin altını çizmektedir. Örneğin, “hasret” kelimesinin Fransızcada tam karşılığının olmaması, bu duyguya yönelik Türk kültürünün derin bir anlam yüklediğini ortaya koymaktadır.
- *Türk Kültürüne Yönelik Değerler ve Normlar* olarak ifade edilebilecek durumu G.4, Türk toplumunda gözlemlediği değerleri Fransa'daki bireyselci yaklaşımlar ile karşılaştırarak analiz etmektedir. Özellikle Türk toplumunun kolektif bir yapıya sahip olması, bireysel çıkar yerine toplumsal bağlılığa daha fazla önem verilmesi gibi unsurlar dikkat çekmektedir. Bu kolektif yapı, Fransız kültüründeki bireyselci yaklaşımın tersine, Türklerin “biz” bilinci ile hareket ettiğini ve sürekli olarak bir uyum sağlamaya çalıştıklarını göstermektedir.
- *Sosyal İlişkiler ve Misafirperverlik* olarak ifade edilebilecek durumu G.4, Türkiye'de bireyin deneyimlediği misafirperverlik örneklerine yer vererek ifade etmiştir. Anadolu turu sırasında tanıştığı insanların ona rehberlik etmesi ve kendi özel zamanlarını ona ayırarak yardım etmelerini Türk kültüründe yabancılara yönelik misafirperverlik ve cömertlik gibi değerlere verilen önemin bir göstergesi olmaktadır. Bu deneyimler, Türkiye'deki sosyal ilişkilerin sıcak ve yakın olduğunu göstermekle birlikte, aynı zamanda bireylerin birbirine olan bağlılıklarının güçlü olduğunu da yansıtmaktadır.
- *Türkiye ve Fransa Arasındaki Kültürel Etkileşim* olarak değerlendirilebilecek durumda ise G.4, Türkiye'de yaşarken bazı Türklerin Fransız kültürüne olan ilgisini ve Fransız sanatçılara dair bilgisini şaşırtıcı bulmaktadır. İstanbul gibi büyük şehirlerde Fransa'ya duyulan sevgi ve Fransız kültürüne olan ilgi, G.4'te hem

şaşkınlık hem de memnuniyet yaratmaktadır. Türkiye’de Fransa’ya dair nostaljik bir bakış açısı olduğunu fark etmiştir. Bu durum, iki kültür arasında tarihsel ve kültürel bağların varlığını ortaya koymaktadır.

Özetle, “Fransa’yı Terk Edip Türkiye’ye Yerleşmek- Benim Türkiyem – video 4” içerik anlatısında G.4, Türkiye’deki kültürel, sosyal ve dilsel farkındalığın gelişim sürecini gözler önüne sermektedir. Türkiye’ye dair önyargılarının zamanla nasıl dönüştüğünü, Türk kültürünün kolektif yapısına dair edindiği yeni bakış açısını ve Türkiye’deki misafirperverliğe olan hayranlığını dile getirmektedir. Ayrıca, Türkiye’nin geleceğine yönelik olumlu bir görüşe sahip olup, insanların cömert, cesur ve adanmış olduğunu gözlemlemiştir. Bu video içerik anlatısı, yerleşik yabancı G.4’ün kültürel uyum sürecinin anlaşılmasına ve Türkiye’yi dışarıdan nasıl bir gözle gördüğünü değerlendirme açısından da olanak sağlamaktadır.



Görsel 3.11 Video İçerik Anlatısı Kelime Bulutu

Maxqda ile oluşturulan Video 4 içerik anlatısının bu kelime bulutu, Türkiye ve Fransa arasındaki kültürel ve dilsel farklılıkları ele alan temel kavramları öne çıkarmaktadır. En büyük kelimelerden olan “Türkiye” ve “Türkler”, bireyin Türkiye’deki deneyimlerine dair gözlemlediği kültürel, sosyal ve dilsel özellikleri temsil eder. Bu kelimelerin sıkça geçmesi, bireyin Türkiye toplumuna olan ilgisini ve burada karşılaştığı kültürel öğeleri ifade etme ihtiyacını yansıtır.

➤ Kültürel Karşılaştırmalar:

"Fransa" ve "Fransızca" kelimelerinin öne çıkması, bireyin Fransız kültürü ile Türk kültürü arasında yaptığı karşılaştırmaları gösterir. Bu karşılaştırmalar, bireyin Türkiye’ye dair önyargıları ve gerçek deneyimleri arasındaki farkları ortaya koyar. Türkiye'nin Fransız kültürüyle olan ilişkisini, Türkiye'deki Fransız etkisini ve bazı Türklerin Fransa'ya duyduğu ilgiyi analiz eder.

➤ **Dil ve İfade Farklılıkları:**

Kelime bulutunda yer alan “**Türkçe**” ve “**ifade**” kelimeleri, dilin kültür üzerindeki etkisini incelemekte önemli rol oynar. Türkçe'nin cümle yapısı, ritmi ve bazı Fransızca kelimelerin Türkçeye adapte edilme şekli, bireyde nostaljik bir his uyandırmaktadır. Ayrıca, bazı Türkçe kelimelerin anlamı ve kullanım şekli, bireyde kültürel bir keşif ve hayranlık oluşturmuştur.

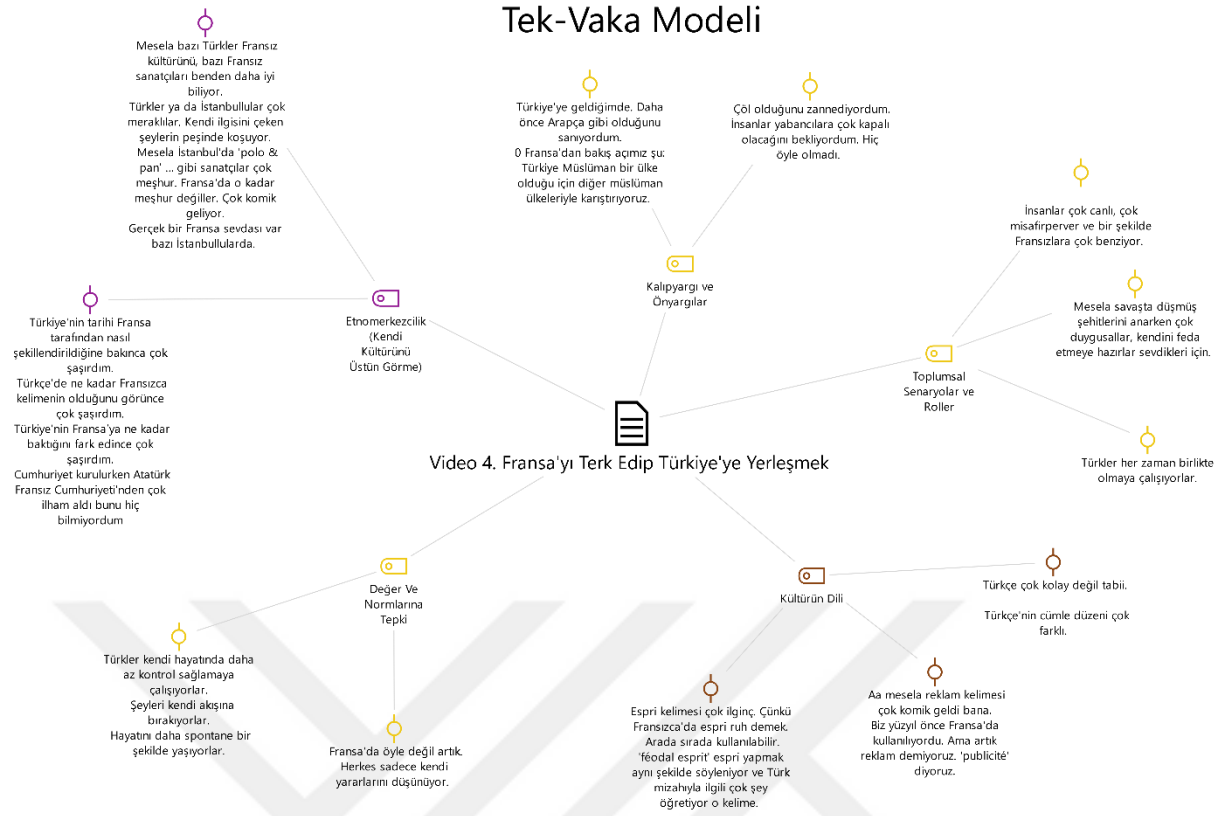
➤ **Sosyal Davranış ve Toplumsal Normlar:**

"**Zaman**," "**şekilde**," ve "**mesela**" gibi kelimeler, bireyin Türk toplumundaki sosyal davranış ve normları analiz etme çabasını yansıtır. Türk kültüründe insanların daha kolektif bir yapıya sahip olmaları, bireycilikten çok birlikte hareket etmeye yatkın olmaları, bireyin gözlemlediği ve vurguladığı önemli bir toplumsal normdur.

➤ **Duygusal ve İnsani Değerler:**

"**Çünkü**" ve "**zor**" gibi kelimeler, bireyin Türkiye'deki deneyimlerinde zorlandığı ya da hayranlık duyduğu durumları açıklarken kullandığı anlatım biçimini ifade eder. Bireyin "**hasret**" gibi Türkçedeki bazı kelimelerle karşılaştığında hissettiği anlam zenginliği, duygusal değerlerin Türk kültüründe güçlü bir yere sahip olduğunu anlamasına yardımcı olmuştur.

Kelime bulutu, bireyin Türkiye'deki deneyimlerini, gözlemlediği kültürel farklılıkları ve Türkiye ile Fransa arasında yaptığı karşılaştırmaları ifade etmektedir. Türkiye toplumunun kolektif yapısı, Fransız kültürüne duyduğu ilgi ve Türk dilinin özgün yapısı, G.4 için dikkat çekici unsurlar olmuştur. Böylece, G.4'ün Türkiye'deki kültürel uyum sürecindeki deneyimlerini anlamlandırabilme imkan oluşmaktadır.



Görsel 3.12 Video 4 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video 4 içeriği, G.4'ün Türkiye'de gözlemlediği toplumsal roller ve sosyal normlara dair gözlemlerini yansıtmaktadır. "**Toplumsal senaryolar ve roller**" olarak kodlanan bu ifadeler, Türk kültüründeki misafirperverlik, duygusal bağlar ve toplumsal birlik anlayışının güçlü olduğunu göstermektedir. G.4, Türklerin sosyal ilişkilerde ve topluluk içinde sahip oldukları rollerin, bireylerin yaşam tarzlarına ve toplum içindeki etkileşimlerine nasıl yön verdiğini anlamış ve bunu vurgulamıştır.

Misafirperverlik ve Sosyal İlişkilerde Bağlılık

G.4, Türkiye'de karşılaştığı insanların kendisine gösterdiği yoğun misafirperverlikten ve sosyal sıcaklıktan etkilenmiştir. "*Birkaç erkek karşılaştı benimle ve sonra bana tur attırdılar. Beni yemeğe götürdüler. Sonra camiye gittik.*" ifadesi, tanımadığı insanların ona hemen rehberlik etmeye ve misafirperverlik göstermeye hazır olduğunu belirtmektedir. Bu durum, Türk kültüründe yabancılara karşı samimi ve cömert bir tutumun ne kadar değerli olduğunu ve sosyal ilişkilerde bağlantı kurmaya ne kadar önem verildiğini yansıtır. G.4'ün gözlemi, Türklerin misafirlere yönelik cömertlik ve hoşgörü ile şekillenen toplumsal rolünü anlamasına yardımcı olmuştur.

Duygusal Bağlar ve Fedakârlık

Türk toplumunda gözlemlendiği duygusal bağlar, bireylerin sevdikleri için fedakârlık yapmaya hazır olduğunu vurgulamaktadır. G.4'ün “*Türkler çok duygusal mesela. Aşkın gücüne gerçekten inanıyorlar... kendini feda etmeye hazırlar sevdikleri için.*” ifadesi, Türk kültüründe ilişkilerin güçlü duygusal temellere dayandığını ve bireylerin ilişkilerinde fedakârlığı değerli gördüklerini yansıtır. Bu durum, bireylerin toplumsal rollerini, güçlü duygusal bağlar ve derin bir sevgi anlayışıyla şekillendirdiğini göstermektedir. Türk toplumunun bu duyarlılığı, G.4'ün gözünde, bireysel faydayı önceleyen Batı toplumlarından farklı bir yapı olarak öne çıkmaktadır.

Birlik ve Kolektif Hareket

G.4, Türklerin toplumsal bir arada olma arzusuna dikkat çekmiştir. “*Türkler her zaman birlikte olmaya çalışıyorlar.*” ifadesi, bireylerin yalnızca kişisel çıkarları için değil, topluluk içinde uyum içinde yaşamayı önemseyen bir anlayışa sahip olduğunu yansıtır. Bu durum, Türklerin “*biz*” bilinciyle hareket ettiğini ve toplumsal bağların bireysel tercihler karşısında önemli bir rol oynadığını gösterir. Türkiye’de toplum üyeleri, topluluğun bir parçası olarak hareket etmeye ve kolektif bir uyum sağlamaya yönelik güçlü bir eğilim sergilemektedir.

İslam ve Toplumsal Yaşam

G.4, Anadolu’da İslam’ın bireylerin yaşam tarzında önemli bir rol oynadığını gözlemlemiştir. “*İslam’ın ne kadar önemli bir rol oynadığını gördüm hayatında.*” ifadesi, toplumun dini değerler ekseninde şekillenen bir yapıya sahip olduğunu anlatır. Özellikle Anadolu’daki insanlarla olan etkileşimlerinde, dini değerlerin toplumsal roller ve normlar üzerinde nasıl etkili olduğunu fark etmiştir. Bu durum, G.4’ün Türk toplumundaki dindarlık seviyesinin bölgesel farklılıklarla nasıl çeşitlendiğini anlamasını sağlamıştır. Örneğin, Konya gibi şehirlerde toplumsal normlar ve roller, laik değerlere sahip olan İstanbul gibi büyük şehirlerden daha fazla dini değerlerle iç içe yaşanmaktadır.

Bağlantı Kurmaya ve Yardımlaşmaya Hazır Olma

G.4’ün gözlemlerinde dikkat çektiği bir diğer önemli unsur, Türklerin sosyal ilişkilerde bağlantı kurmaya her zaman hazır olmasıdır: “*Türkler her zaman biriyle bağlantı kurmaya hazır.*” şeklindeki ifade, Türk toplumunun ilişkisel yapısını ve insanların iletişimde bulunma konusundaki açıklığını yansıtır. Toplumda, tanımadıkları kişilerle bile hızlı bir şekilde yakın ilişkiler kurma eğilimi vardır. Bu sosyal norm, insanların toplum içinde yalnız

olmadığını hissetmesini ve yabancılara yönelik bir dayanışma anlayışının gelişmesini sağlamaktadır.

Etnomerkezcilik

G.4'ün Türkiye'de gözlemlediği ve onu şaşırtan bazı kültürel etkileşimleri ve Türkiye'nin Fransa'ya yönelik ilgisini anlatmaktadır. G.4, Türkiye'de Fransız kültürüne olan yoğun ilgiyi ve etkileri fark ettiğinde şaşırmış, bunu Türkiye'nin kültürel yapısının bir parçası olarak gözlemlemiştir. Özellikle, Türkiye'nin modernleşme sürecinde Fransız Cumhuriyeti'nden esinlenmesi ve Atatürk'ün Fransız değerlerinden ilham alması, G.4 için önemli bir buluş olmuştur: G.4 "*Cumhuriyet kurulurken Atatürk Fransız Cumhuriyeti'nden çok ilham aldı bunu hiç bilmiyordum.*" Bu cümlesi ile, Türkiye'nin batılılaşma sürecinde Fransa'ya bakarak oluşturduğu bazı yapıların fark edilmesi ile ilgili etnomerkezcı bir yaklaşımı ifade eder. G.4, Fransız kültürünün Türkiye üzerindeki etkisini öğrendiğinde şaşırmış ve bu durumu kendi kültürünün üstünlüğü veya merkezi bir konumda olduğu algısıyla ilişkilendirmiş olabilir.

Türkiye'de Türkçeye geçen birçok Fransızca kelimenin bulunması, ayrıca bazı İstanbulluların Fransız sanatçıları ve kültürel öğeleri detaylı bir şekilde bilmeleri, G.4 için komik veya ilginç gelmiştir: "*Mesela İstanbul'da 'polo & pan' ...gibi sanatçılar çok meşhur. Fransa'da o kadar meşhur değiller. Çok komik geliyor.*" Şeklindeki ifadesi, G.4'ün Fransız kültürüne dair bilgilerin Türkiye'de daha popüler veya değerli bulunmasını beklemediğini ve bunu şaşırtıcı bulduğunu göstermektedir. G.4'ün bu şaşkınlığı, Fransız kültürünün belirli bir üstünlüğe veya evrensel bir çekiciliğe sahip olduğu algısıyla örtüşebilmektedir. Son olarak, "*Gerçek bir Fransa sevdası var bazı İstanbullularda.*" ifadesi, G.4'ün, Fransız kültürüne Türkiye'de gösterilen ilgiyi etnomerkezcı bir bakış açısıyla yorumladığını gösterir. Türk kültüründe Fransız kültürüne yönelik yoğun ilginin olması, ona göre Türkiye'nin kendi kültüründen etkilendiğinin bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır.

G.4'ün Fransa'nın kültürel etkisini, kendisini ve Fransız kültürünü merkeze koyarak değerlendirdiğini yansıtır. Fransa'nın kültürel etkisinin merkezi bir konumda olduğunu düşünmesi, bu gözlemlerinde etnomerkezcı bir yaklaşımın ipuçlarını vermektedir.

Kalıp yargı ve önyargılar

G.4'ün Türkiye'ye gelmeden önce sahip olduğu kalıp yargı ve önyargıları, ayrıca Türkiye'yi tanıdıktan sonra bu önyargıların nasıl değiştiğini göstermektedir. G.4, Türkiye'yi Müslüman bir ülke olması nedeniyle diğer Müslüman ülkelerle, özellikle Arap ülkeleriyle aynı kategoride değerlendirmiş ve bunun sonucu olarak dil, kültür ve coğrafi yapı açısından

yanlış bir algıya sahip olmuştur. *“Daha önce Arapça gibi olduğunu sanıyordum.”* ifadesi, Türkiye'nin dilini Arapça olarak tahayyül ettiğini gösterir; bu yanlış algı, Fransa'da oluşan kalıp yargılardan kaynaklanmaktadır.

G.4'ün *“Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için diğer Müslüman ülkeleriyle karıştırıyoruz.”* ifadesi, Türkiye'yi tanımadan önce sahip olduğu basitleştirici bir bakış açısını yansıtır. Müslüman ülkeler arasında çok sayıda kültürel, dilsel ve coğrafi farklar bulunmasına rağmen, Fransa'daki genel algının Türkiye'yi Arap kültürleriyle aynı gruba yerleştirdiği görülmektedir. Bu kalıp yargı, G.4 ün Türkiye'ye dair önyargılarını güçlendirmiştir. Ayrıca, G.4 Türkiye'nin coğrafyası hakkında da yanlış bir algıya sahiptir. *“Çöl olduğunu zannediyordum.”* ifadesi, Müslüman ülkelerin çöl coğrafyasında yer aldığına dair önyargının, Türkiye'nin doğal yapısına dair yanlış bir izlenim yarattığını gösterir. Türkiye'nin coğrafi çeşitliliğini ve farklı iklim özelliklerini tanımayan G.4, Türkiye'yi daha tanımadan, onu diğer Müslüman ülkelerle aynı coğrafi özelliklere sahip olarak değerlendirmiştir. G.4'ün Türkiye toplumunun yabancılara karşı soğuk ve kapalı bir yapıya sahip olacağına dair önyargısı da dikkat çekicidir. *“İnsanlar yabancılara çok kapalı olacağını bekliyordum. Hiç öyle olmadı.”* ifadesi, Türkiye'ye dair negatif bir beklentisinin olduğunu, ancak ülkeye geldikten sonra bu önyargının hızla değiştiğini gösterir. G.4'ün beklediğinin aksine, Türk toplumu ona sıcak, misafirperver ve açık davranmış, böylece onun Türkiye'ye yönelik ön yargılarını kırmıştır.

Video 4'ün içerik anlatısı önyargıların gerçek deneyimler ve birebir etkileşimler sonucu nasıl kırılabilceğine dair bir örnek sunmaktadır. G.4'ün Türkiye hakkında sahip olduğu yanlış kanılar, onun Türkiye'de bizzat yaşadığı deneyimlerle çürütülmüş ve Türkiye'ye dair daha gerçekçi ve olumlu bir bakış açısı geliştirmesine olanak sağlamıştır. Bu süreç, kültürlerarası etkileşimin önyargıların aşılmasındaki önemini vurgular ve kültürel çeşitliliği anlamının, toplumlar arası daha sağlıklı ilişkiler kurmak için ne kadar kritik olduğunu gösterir.

Değer ve normlara tepki

G.4'ün Türk toplumuna dair gözlemlerini ve bu toplumun değerleri ile normlarına olan tepkisini yansıtmaktadır. G.4, Türklerin kendilerini ifade etme biçimlerini, yaşam tarzlarını ve sosyal iletişimdeki doğal yaklaşımlarını yorumlarken, kendi kültüründe alışkın olmadığı bazı özellikleri fark etmiş ve bunları olumlu bir merakla değerlendirmiştir.

İletişimde Duygusal İfade ve Beden Dili Kullanımı

G.4, Türklerin iletişimde kendilerini yoğun bir şekilde ifade ettiklerini ve konuşurken beden dili kullanmalarını ilginç bulmaktadır. *“İnsanları Türkçe konuşurken görürken*

tartışıyorlarmış gibi hissettim... Çünkü hep elleriyle konuşuyor, kendini çok ifade ediyorlar ve duygularını ortaya çıkarıyorlar.” ifadesi, Türklerin iletişim sırasında duygularını açıkça göstermelerinin G.4 üzerinde şaşkınlık yarattığını göstermektedir. Onun gözlemlerine göre, Türkler iletişimde sadece sözle değil, aynı zamanda jest ve mimiklerle de yoğun bir şekilde kendilerini ifade etmektedirler. Bu durum, Türk toplumunda duyguların açıkça ifade edilmesinin ve bireyler arasında samimi bir iletişim kurulmasının değerli bir norm olduğunu yansıtır.

Spontane ve Akışa Bırakılan Bir Yaşam Tarzı

G.4’ün gözlemlediği bir diğer önemli unsur, Türklerin hayatı kendi akışına bırakma eğiliminde olmalarıdır. *“Türkler kendi hayatında daha az kontrol sağlamaya çalışıyorlar... Şeyleri kendi akışına bırakıyorlar... Hayatını daha spontane bir şekilde yaşıyorlar.”* ifadesi, Türklerin yaşam tarzına dair gözlemlerini özetlemektedir. Türk toplumunda bireylerin, olayları kontrol etme çabası yerine, hayatı olduğu gibi kabul etme ve akışa göre hareket etme eğiliminde olduklarını fark etmiştir. Bu, Türk kültüründe bir tür *“teslimiyet”* veya *“anı yaşama”* felsefesine işaret eder ve bireylerin hayatlarında daha rahat, doğal ve esnek bir yaklaşımı benimsemelerini sağlar.

Değer ve Normların Kültürel Farklılıkları

G.4’ün gözlemlerine göre, Türk toplumundaki bu değerler, Fransa gibi daha planlı ve kontrol odaklı bir kültürden gelen biri için alışılmadık olabilir. Türklerin bu rahat ve akışa bırakma eğiliminde olan yaşam tarzı, G.4’e farklı ve ilginç gelmiştir. Bu durum batı kültürlerinde daha yaygın olan düzenli, kontrollü ve planlı yaşam anlayışından ayrılır. G.4’ün bu duruma olan tepkisi, Türk kültüründeki değerlerin kendisi için yeni ve farklı bir yaşam perspektifi sunduğunu göstermektedir. Özellikle Türklerin hayatın beklenmedik yönlerine karşı daha açık ve esnek bir yaklaşım sergilemesi, G.4’ün gözünde özgün bir kültürel değer olarak belirmiştir.

Türk Kültüründe Duygusal İletişimin Önemi

G.4’ün, Türklerin duygularını konuşmalarına yansıtma biçimini tartışmacı bir tavır olarak algılaması, Türk toplumunda duygusal ifadenin günlük yaşamda ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. *“Senin dikkatini çekmeye çalışıyorlarmış gibi hissettim.”* ifadesi, Türklerin iletişimde karşısındaki kişiye ulaşma, etkili olma ve samimi bir bağ kurma çabasını yansıtır. Bu tarz iletişim, Türk toplumunda yakın ilişkilerde güven ve samimiyet oluşturmanın bir yolu olarak kabul edilir. Türkler için duygularını açıkça ifade etmek, sosyal ilişkilerde karşılıklı anlayış ve bağlılığı artıran önemli bir unsurdur.

Genel olarak, G.4'ün Türk toplumunda gözlemlediği değer ve normlara tepkisini yansıtır. Türklerin iletişimde duygularını yoğun bir şekilde ifade etmeleri, beden dili kullanımları ve hayatı daha spontane bir şekilde yaşamaları, G.4'ün gözünde Türk toplumunun kendine has değerlerini ortaya koyar. Bu analiz, Türk kültüründe iletişimdeki samimiyetin ve doğal yaşam tarzının bireyler üzerinde nasıl bir etki yarattığını göstermektedir. G.4, bu normları hem şaşkınlıkla hem de hayranlıkla gözlemleyerek, kendi kültüründeki planlı yaşam ve kontrollü iletişim tarzı ile Türk kültürünün bu özelliklerini karşılaştırma fırsatı bulmuştur. Bu deneyimler, G.4'ün Türkiye'de daha esnek, duygusal ve spontane bir yaşam anlayışını tanımasını sağlamış ve kültürel farkındalığını artırmıştır.

Kültürün dili kodu

G.4'ün Türkçe öğrenme sürecindeki deneyimlerini ve Türk dilinin kültürel anlamlarını nasıl keşfettiğini yansıtmaktadır. G.4, Türkçede bazı kelimelerin kültürel derinliğini anlamaya çalışırken, aynı zamanda dilin kendine özgü zorluklarıyla da karşılaşmıştır. “*Kültürün dili*” olarak kodlanan bu ifadeler, bir dilin kültürle olan bağlantısını, dil öğrenme sürecinin sadece kelimeleri öğrenmekten ibaret olmadığını, aynı zamanda kültürel anlamları ve duyguları da keşfetmek olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkçenin Yapısal Farklılıkları ve Zorlukları

G.4, Fransız bir birey olarak Türkçeyi öğrenmenin yapısal zorluklarına dikkat çekmiştir. “*Türkçe'nin cümle düzeni çok farklı.*” ifadesi, Türkçenin dil bilimsel yapısının Batı dillerinden oldukça farklı olduğunu vurgular. Fransızca, İngilizce ve Almanca gibi dillerde alışkın olunan dil yapıları Türkçede bulunmamaktadır, bu nedenle G.4 için öğrenmesi zorlayıcı olmuştur. Ancak, “*Türk kültürünü çok merak ettiğim için zor olmadı.*” diyerek, dil öğrenme motivasyonunun kültüre duyduğu ilgiyle birleştiğini ve bu sayede dil öğrenme sürecinin daha kolay hale geldiğini belirtmektedir. Bu gözlem, dil öğrenmenin, kültüre olan ilgiden ve bağlılıktan güç alabileceğini göstermektedir.

Kelimelerin Kültürel Anlam Derinliği: Hasret ve Espri

G.4'ün Türkçedeki bazı kelimelerin anlam derinliğine duyduğu hayranlık, dilin kültürle olan ilişkisini derinlemesine anlamasını sağlamıştır. Özellikle “*hasret*” kelimesine dair gözlemi, Türkçede bazı kelimelerin duygusal ve kültürel yükünün Fransızcada tam karşılığının olmadığını göstermektedir: “*En çok sevdiğim kelime hasret. Çünkü çok şey ifade ediyor... Fransızca 'da aynı kelime yok.*” G.4, bu kelimenin Türk kültüründe taşıdığı anlam derinliğini fark ettiğinde, Türklerin hasret duygusunu nasıl ifade ettiğini daha iyi anlamıştır. Bu duygu, özellikle meyhane kültürü ve rakı-balık gibi geleneksel öğelerle ilişkilendirilmiş ve

Türk toplumunda yoğun bir nostalji ve özlem duygusunu yansıtmaktadır. Aynı şekilde “*espri*” kelimesine dair gözlemi de dikkat çekicidir. Fransızcada “*ruh*” anlamına gelen “*espri*” kelimesinin Türkçede mizah anlamında kullanılmasını ilginç bulmuştur. Bu kelimenin Türk kültüründe mizahi bir anlam kazanması, kültürün dili nasıl şekillendirdiğini ve kelimelere yeni anlamlar yükleyebildiğini gösterir. Türkçede “*espri*” kelimesinin sadece şaka yapmak değil, olayları ikinci derecede değerlendirmek ve gerçeği daha mesafeli bir şekilde algılamak gibi derin bir anlam taşıdığını ifade eder. Bu, Türk mizah anlayışının Fransız kültüründeki mizah kavramından nasıl farklı olduğunu yansıtır ve G.4’e Türk mizahı hakkında ipuçları sunar.

Arapça Kökenli Kelimeler ve Zorlukları

G.4, Türkçede yer alan bazı Arapça kökenli kelimeleri telaffuz etmede ve anlamada zorlandığını belirtmiştir. “*Türkçe ‘de söyleyemediğim kelimeler Arapça kökenli kelimelerdir... Mesela tahammül, taahhüt...*” ifadesi, Türkçede kullanılan ve özellikle Arapça kökenli olan bazı kelimelerin, telaffuz ve anlam açısından zorluk yaratabildiğini gösterir. Arapça kökenli bu kelimeler, Türkçeye tarihsel ve kültürel bir bağ aracılığıyla dahil olmuştur. Bu tür kelimeler, dilin sadece iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel aktarım aracı olarak da işlev gördüğünü ve Türkçenin çok katmanlı yapısını yansıttığını ortaya koyar.

Dil Öğrenmede Sosyal Etkileşim ve Kültürel Motivasyon

G.4, Türkçeyi öğrenme sürecinde Türkiye’deki insanların onunla iletişim kurma isteğinin öğrenme sürecini nasıl kolaylaştırdığını vurgulamaktadır. “*Türkiye’de yaşarken herkes konuşmak istediği için öğrenmek kolay geliyor ama öğrenmek istemek şart.*” ifadesi, dil öğrenme sürecinin sosyal etkileşimle güçlendiğini ve bireyin o dili öğrenmeye yönelik motivasyonunun önemini ortaya koyar. Türklerle olan günlük etkileşimleri sayesinde dilin sadece dil bilgisel kurallarını değil, aynı zamanda dilin kültürel anlamlarını ve sosyal işlevlerini de öğrenmiştir. Türkçeye dair kültürel farkındalığı, bu sosyal etkileşimler sayesinde gelişmiştir.

Genel olarak, Video 4 içeriği G.4’ün gözlemleri üzerinden Türk toplumundaki toplumsal senaryoları ve rollerin nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Türk kültüründe bireylerin misafirperverliği, duygusal bağlılığı, kolektif hareket etme isteği ve toplumsal değerlerin dine dayalı unsurlarla birleşmesi, toplumun sosyal yapısını belirginleştirir. G.4’ün gözlemleri, Türk toplumunun yabancılara karşı açık bir iletişim anlayışına sahip olduğunu ve toplumsal bağlılık değerlerini güçlü bir şekilde yaşadığını vurgular. Bu analiz, kültürlerarası farkındalık bağlamında, G.4’ün Türk toplumunun sosyal normlarını ve rolleri

anlamlandırmasına olanak tanır. Ayrıca, G.4'ün Türkçeyi öğrenirken karşılaştığı kültürel ve dilsel zorlukları ve bu dilin kendine has özelliklerini nasıl keşfettiğini göstermektedir. Türkçe kelimelerin kültürel anlamlarını anlamak, G.4 için sadece bir dil öğrenme sürecinden ibaret olmamış, aynı zamanda Türk kültürünü derinlemesine tanımasına katkıda bulunmuştur. Hasret, espri ve Arapça kökenli kelimeler gibi anlam derinliği taşıyan sözcükler, G.4'e Türk kültürünün duygusal ve tarihsel katmanlarını keşfetme fırsatı sunmuştur. Böylece dilin kültürle olan bağını ve bir dilin öğrenilmesinin, kültürel anlamları ve toplumsal değerleri de öğrenme süreci olduğunu ortaya koymaktadır. G.4, Türkçeyi öğrenirken yalnızca kelimeleri değil, aynı zamanda bu kelimelerin arkasında yatan kültürel bağlamı da anlamış ve böylece kültürel farkındalığını da geliştirmiştir.

3.5.2.5. Video 5'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

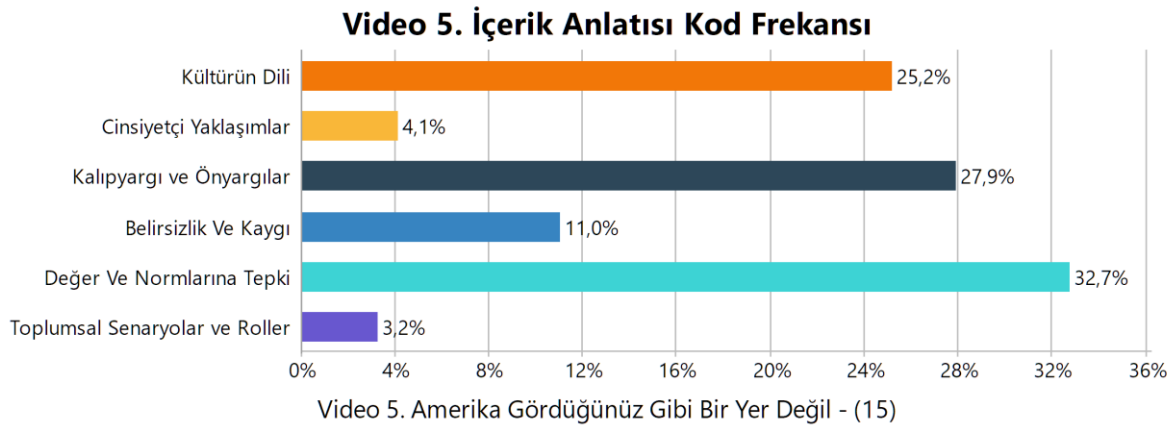
Video 5'in içerik anlatısını gösteren röportajda, Amerikalı G.5'in Türkiye'ye dair deneyimleri ve düşünceleri ele alınmaktadır. G.5, New York'ta doğmuş, tiyatro eğitimi almış bir sanatçıdır. Türkiye ile ilk olarak, lisede tanıştığı Türk arkadaşı sayesinde ilgilenmeye başlamıştır. Orta Doğu kültürüne duyduğu ilgi, Türkiye'ye dair merakıyla birleşmiş, Türkiye'de İngilizce öğretmenliği yapmaya başlamış ve burada bir Türk vatandaşıyla evlenmiştir. Daha sonra Amerika'ya dönmede, çocuklarıyla birlikte tekrar Türkiye'ye gelmiş ve İstanbul'da yaşamaya başlamıştır. G.5, Amerika'nın Instagram'daki gösterişli imajının gerçekte olmadığını, sosyal bağların zayıf olduğunu ifade ederken; Türkiye'de insanların daha sıcak ve yardımsever olduğunu vurgulamaktadır. Türkçe öğrenmeye ilk başlarda zorlansa da pratik yaparak ilerlemiş ve bazı Türkçe kelimeleri ilginç bulmuştur. Örneğin “*tingırdatmak*” ve “*pişmaniye*” kelimelerini anlamakta zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 3.7 Etimoloji Kanalı Video 5 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 5
Başlık	Amerika Gördüğünüz Gibi Bir Yer Değil- (Benim Türkiyem – 15)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=VAxL286hTCs&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=14
Yüklenme Tarihi	22 Aralık 2023
İzlenme	326.334 görüntüleme
Beğenilme	9.5 Bin
Yorumlar	1.081
Video Açıklaması	H....a, yıllar önce Türkiye'ye yerleşmiş ve burada yaşamaya karar vermiş. Onun gözünden Türkiye'ye ve Türk insanına bakıyoruz. Videolarımızın devamı, sizin desteklerinize bağlı.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

G.5'in Amerika'da yaşayanların Türkiye'yi Orta Doğu'nun geri kalmış bir bölgesi olarak gördüğünü, hatta deve ve çöl imgeleriyle bağdaştırdığını aktarması, iki kültür arasındaki yanlış algıları ortaya koymaktadır. Kendisine sıkça sorulan “*Neden Türkiye'ye geldin?*” sorusuna da Amerika'nın ekonomik durumu iyi olsa da yaşamının zorluklarından bahsederek cevap vermektedir. G.5, Türkiye'de taksiciler ve bazı kişilerin, kadın olduğu için fazla kişisel sorular sormasından rahatsızlık duyduğunu belirtmiş, kendisine Amerika'da Trump ve Amerikan siyaseti hakkında sorular sorulmasının ilginç olduğunu eklemiştir. Türkiye'de en çok sevdiği şeyin deniz ve dalış olduğunu ifade eden G.5, pazarlardaki satıcıların bağırarak satış yapmasının kendisine komik geldiğini belirtmiştir.

Türkiye'de güzel insanlarla tanışmanın ve arkadaşlıklar kurmanın kendisi için en değerli şeylerden olduğunu vurgulamış, kötü olaylarla karşılaşmış olsa da bunları kişisel gelişim sürecinin bir parçası olarak gördüğünü söylemiştir. En kötü deneyimlerinden birini de bir kuşun üstüne dışkı yapması olarak belirtmiştir. Ayrıca, Müslüman olduğunu ve bu yolculuğun kendisine içsel bir huzur verdiğini ifade etmiştir. G.5, Amerikalıların Türkiye hakkında bilgi eksikliği olduğunu ve önyargılı olduklarını dile getirmiş, Türkiye'de insanlara mesaj olarak önyargısız ve daha hoşgörülü olunması gerektiğini ifade etmiştir. Röportajın sonunda, Amerika'ya gitmek isteyenlere yüksek beklentilere kapılmadan gitmelerini, ancak maddi birikim yapmalarını tavsiye etmektedir.



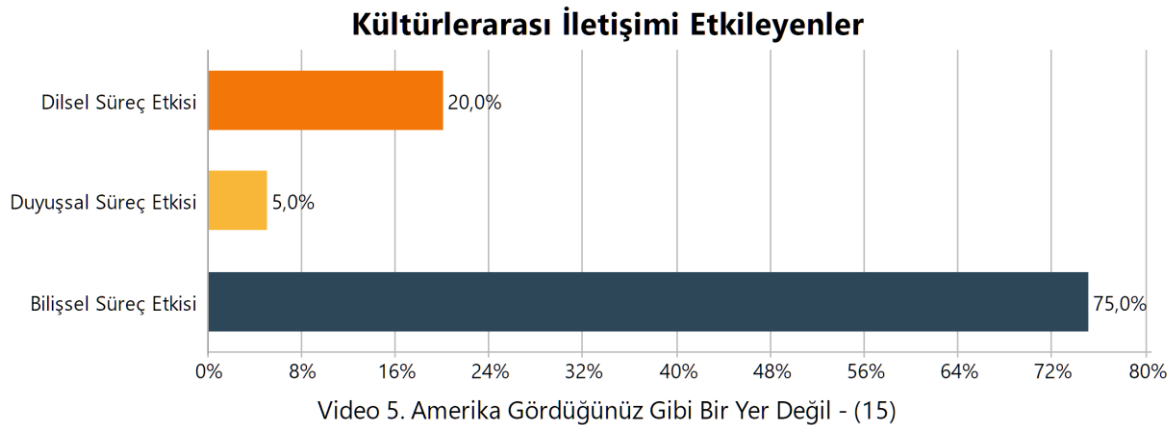
Grafik 3.12 Video 5 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Video 5 içeriğinde Amerikalı bir kişinin Türkiye'ye dair ilk izlenimleri, Amerika'dan bakış açısıyla Türkiye hakkında oluşan önyargılar, dil ve kültür farklılıklarının etkileri gibi temalar yoğun bir şekilde işlenmiştir. Özellikle Amerika'da Türkiye'nin Orta Doğu'ya dair yaygın algıların bir parçası olarak, çölde develerin gezdiği bir yer olarak görüldüğü vurgulanmıştır. “*Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'yi çöl gibi ve develerin gezdiği bir yer*

olarak düşünüyordum" ifadesi, kültürlerarası farkındalık eksikliğine işaret eden kalıp yargılar ve önyargıların varlığını ortaya koymaktadır.

Katılımcının *Türkiye'deki sosyal yapıya* dair gözlemleri, ülkedeki insanlar arasındaki sıcak ilişkileri, yardımlaşma kültürünü ve sosyalliği öne çıkarmaktadır. "*Türkiye'de en çok sevdiğim şey, insanların birbirine yardım etmesi*" ifadesi, bireyler arası etkileşimlerde toplumsal bağların ne denli güçlü olduğunu göstermektedir. Buna karşın, Amerika'da sosyal yaşamın daha bireysel bir yapıda olduğu ve insanların kişisel alanlarına fazla müdahalede bulunmadan daha mesafeli ilişkiler kurdukları gözlemlenmiştir. Bu durum, Türkiye'de sosyal hayatın "biz" odaklı bir yaklaşıma dayandığını, buna karşın Amerika'da daha "ben" odaklı bir yaklaşımın hâkim olduğunu göstermektedir.

Dilsel süreç açısından katılımcının Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştığı zorluklar, kültürel adaptasyon sürecinin önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Örneğin, "*Tıngırdatmak kelimesi*" gibi bazı Türkçe kelimelerin katılımcıya zorluk yaşattığı belirtilmiş, bu da dilin bir kültür taşıyıcısı olarak karmaşık yapısına işaret etmiştir. Dil öğrenme süreci, kültürel entegrasyonu hızlandırırken aynı zamanda kültürel farklılıkların fark edilmesini sağlayarak kültürel etkileşimi güçlendirmiştir.



Grafik 3.13 Video 5 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

G.5'in ifadelerinde en dikkat çekici unsurlardan biri de, katılımcının *Türk kültürüne duyduğu hayranlık ve ilginin*, ülkenin misafirperverliği ve toplumsal bağları ile daha da pekişmiş olmasıdır. Özellikle manevi değerlere ve kolektif kültürel normlara olan saygı, Amerikalı katılımcıyı etkileyerek Türkiye'ye olan bağlılığını artırmıştır. Türkiye'de "*insanların duygularını daha açık bir şekilde ifade etmesi*" ve "*birbirlerine karşı daha sıcak ve içten olmaları*" gibi gözlemler, Türk toplumunun daha kolektif bir yapıya sahip olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Video 5 içeriği Amerikalı bir birey olan yerleşik yabancı G.5'in Türkiye'yi keşfetme sürecindeki gözlemlerinin, ülkeler arası kültürel farklılıkları ve Türkiye'nin misafirperverlik, yardımlaşma ve sosyallik gibi özelliklerini öne çıkardığını göstermektedir. Türkiye'deki kolektif değerlerin etkisi, bireyin kültürel farkındalığını artırmış ve kendi kültürel perspektifini genişletmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye deneyimi, katılımcının kendi kültürüne dair yeni bir bakış açısı geliştirmesine de olanak tanımıştır.

Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.13 Video 5 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video 5'in anlatımında G.5'in ifadelerinden yola çıkarak kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlere ulaşılabilmektedir. Elde edilen bulgulardan ulaşılan temalar şu şekildedir:

Değer ve Normlara Tepki

"Değer ve normlara tepki" teması, bir bireyin farklı kültürel normlarla karşılaştığında yaşadığı uyumsuzluk veya şaşkınlık hissini içerir. Belgedeki ifadelerde, özellikle kişisel bilgilerin paylaşılmasının sınırlı olduğu bir kültürde yetişmiş bireylerin, Türkiye gibi daha sosyal ve sıcak bir toplumda yaşadıkları zorluklar ortaya konulmaktadır. Örneğin, Türkiye'de pazardaki yüksek sesle satış yapma ve kişisel soruların çokça sorulması gibi normlara yabancı olan kişi, bu durumu hem komik hem de şaşırtıcı bulmaktadır. Bu tema, bireylerin kendilerine yabancı kültürel normlara gösterdiği tepkileri ve bu süreçte yaşanan uyum zorluklarını ele almaktadır. Türkiye'de kişisel soruların yaygın olması ve pazarlardaki bağırma gibi kültürel normlar, bireyin alışık olmadığı bir sosyal etkileşim tarzını temsil eder. Örneğin, G.5 pazarda

duyduğu ifadeleri komik bulduğunu ifade ederken, bu durumu şöyle dile getiriyor: *“Hani Türkiye’de gördüğümde, dikkat çekmek için bazen pazarda böyle değişik şeyler bağırlıyorlar ya, o çok komik geliyor bazen bana”*. Bu ifade, kültürel normlara yabancı olan bireyin mizahi ve şaşkınlık içeren tepkisini gösterir. Öte yandan, toplumsal normların paylaşım üzerine kurulu olması, kişinin özel alan ihtiyacıyla çelişebilir ve G.5 bu durumu *“Yani ilk önce ben çekiniyordum, bu kadar paylaşmaktan”* şeklinde belirtir. Bu örnekler, değerler ve normlara dair kültürel farklılıkların uyum sürecindeki etkisini yansıtmaktadır.

Kalıp yargı ve Önyargılar

Kalıp yargılar ve önyargılar, bir kültür hakkında yüzeysel ve genelleyici algıları içerir. Video 5’te, Türkiye’nin Orta Doğu olarak algılanması, çöl ve develerle özdeşleştirilmesi gibi basmakalıp yargılar göze çarpmaktadır. Bu yargılar, Amerikalı bir bireyin Türkiye’ye dair yeterince bilgi sahibi olmaması durumunda ortaya çıkabilecek yanlış anlamaları göstermektedir. Ayrıca, bireylerin yüzeysel algılarını aşmaları için daha derinlemesine bilgi edinmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Kalıp yargılar ve önyargılar, genellikle bir kültüre dair yüzeysel ve eksik bilgiye dayanır. Amerika’dan gelen bir bireyin, Türkiye’yi çöl ve deve imgeleriyle Orta Doğu’ya özgü bir yer olarak algılaması, bu tür genellemelerin tipik bir örneğidir. Video 5’te şu ifade bunu net bir şekilde ortaya koymaktadır: *“İnsanlar ne düşünüyor. Tam Orta Doğu bir yer. Yani develerin geziyor, gibi geliyor onlara gerçekten”* Şeklinde G.5’in ifadesinin bu tür algıları, bireylerin bir ülkeyi medya veya söylentiler üzerinden tanıması sonucu oluşur ve yüzeysel yargılarla sınırlıdır. Ayrıca, G.5’in çevresindeki insanların, Türkiye gibi bir ülkeye giderken dikkatli olunması gerektiğini söylemesi, güvenlik kaygılarına dayanan bir başka önyargıyı yansıtmaktadır: *“O da şey diyor, uyarıyor beni hep hani dikkat et oraya girince”* Bu örnekler, bireylerin kültürlerarası anlayışı geliştirmesi için önyargılarını fark etmeleri ve aşmaları gerektiğini göstermektedir.

Kültürün Dili

Dilin kültürle ilişkisi, bireylerin farklı dillerde ifade ederken zorlandıkları ve aynı zamanda mizah buldukları dilsel süreçler üzerinden ele alınmaktadır. Örneğin, Türkçedeki *“tungırdatmak”* gibi kelimelerin yabancılar için hem zor hem de komik bulunması, dilin kültüre özgü yönlerini ortaya koymaktadır. Bu tür ifadeler, dil öğrenme sürecinde karşılaşılan güçlüklerin kültürel bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Dil, kültürel kimliği yansıtan güçlü bir unsurdur. Farklı bir dili öğrenmek, yalnızca kelimeleri ezberlemek değil, o dilin kültürüne de aşina olmayı gerektirir. Örneğin, Türkçede bazı kelimelerin zorluğu, Amerikalı yerleşik yabancı G.5’in bu dili öğrenirken yaşadığı sıkıntılarda kendini gösterir. *“Seni en çok*

zorlayan Türkçe kelime hangisi?” sorusuna yanıt olarak G.5, “Pürtelaş, çok zordu” şeklinde yanıt verir. Bu kelime, kültürel dil ve ifade farklarının birey üzerindeki etkisini ortaya koyar. Aynı şekilde, “pişmaniye” gibi kelimeleri yanlış anlaması ve kullanması, dilin kültürel bağlamını öğrenme sürecinde yaşanan güçlüklerin örneğidir: “Ben eskiden pişman olduğumla karıştırıyordum. Mesela pişmaniye oldum falan diyordum eskiden”. Bu tür dilsel zorluklar, kişinin yeni bir kültüre adapte olma sürecinde yaşadığı dil engellerini gözler önüne sermektedir.

Toplumsal Senaryolar ve Roller

Toplumsal senaryolar ve roller, farklı kültürlerde insanların beklentileri ve birbirleriyle olan etkileşimlerini kapsar. Belgede, Türk insanının misafirperverliği ve sıcakkanlılığına vurgu yapılırken, bu durumun farklı kültürlerdeki bireylerde nasıl karşılandığına dair gözlemler bulunmaktadır. Örneğin, Türk toplumunda kişisel soruların yoğun şekilde sorulması, daha bireyci toplumdaki gelen kişiler için beklenmedik bir durum olarak algılanmaktadır. Toplumsal senaryolar ve roller, bireylerin farklı kültürlerdeki etkileşim biçimlerini ve bu etkileşimlerdeki beklentilerini içerir. Türkiye’de misafirperverlik ve sıcaklık gibi değerler, Amerikalı G.5 için alışılmışın dışında ve şaşırtıcı olabilir. Bu bağlamda, Türkiye’de sürekli kişisel sorular sorulması birey için bir farklılık olarak değerlendirilir: “Türklerde mesela Türk insanında farklı bulduğum şeyler neler? Çok soru soruluyor” şeklindeki G.5’in bu ifadesi, Türk toplumunun daha samimi ve iletişime açık bir yapıya sahip olduğunu, fakat bireyin bu durumu farklı ve belki de biraz sınır ihlali olarak gördüğünü gösterir. Toplumsal roller açısından, bu tür iletişim tarzları, bireyin kendi kültürel normlarıyla uyumlu olmadığı için onu zorlayabilir.

Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı teması, bireylerin farklı kültürler arasında yaşamaları durumunda yaşadıkları aidiyet sorunlarını ifade eder. Video 5’te, Amerika’da yaşamının birey için zorlayıcı olduğu ve aidiyet hislerinin zayıf olduğu belirtilirken, ailenin ve sosyal desteğin eksikliğinden kaynaklanan kaygılar ön plana çıkmaktadır. Bu durum, G.5’in yaşadığı kültürel geçişin zorlayıcı yanlarını ortaya koymaktadır. Belirsizlik ve kaygı, bireyin kültürel geçiş dönemlerinde yaşadığı aidiyet sorunlarıyla ilişkilidir. Amerika’da yaşamın zorluklarından ve aidiyet eksikliğinden bahseden G.5, Türkiye’ye geldiğinde ailenin ve sosyal çevrenin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Amerika’daki yalnızlık hissini ifade ederken “Amerika; yani bazen ev gibi geliyor, ama bazen ev gibi gelmiyor” şeklindeki ifadesi, G.5’in iki kültür arasında kalmışlık durumunu anlatır. Ayrıca, Amerika’da bile olsa para ve sosyal destek

eksikliğinin yarattığı sıkıntıları ifade eden G.5, “Gerçekten Amerika’da bahsettiğim gibi yani yaşamak zor yani. Para bile varsa” şeklinde açıklamada bulunmaktadır. Bu ifadeler, kültürel aidiyet ve sosyal destek eksikliğinin bireyde yarattığı kaygıyı gözler önüne serer.

Cinsiyetçi Yaklaşımlar

Cinsiyetçi yaklaşımlar, özellikle kadınların toplumdaki yeri ve yabancı kadınlara karşı gösterilen önyargılar bağlamında ele alınmıştır. Video 5’te, yabancı kadınlara kişisel sorular sorulması, bireyin rahatsızlık duyduğu ve kültürel farkındalığın eksik olduğu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu tür yaklaşımlar, toplumun cinsiyet ve yabancı kimlikler hakkındaki önyargılarını göstermektedir. Cinsiyetçi yaklaşımlar, toplumların kadınlara yönelik davranışlarında kültürel farklardan doğan farklılıkları içermektedir. Türkiye’de yabancı bir kadın olarak çok sayıda kişisel soru yöneltilmesi, G.5’in cinsiyet temelli bir rahatsızlık hissetmesine yol açar. Örneğin, taksicilerin yabancı bir kadın olarak kendisine yönelttiği soruları fazla kişisel bulan G.5, bu durumu “*bu kadar sorular, yani yabancı kadın olduğum için. Hem de yabancı hem de kadın olduğum için sorular soruyor ama benim için, çok hoşlanmıyorum bazen soğuyorum birazcık*” şeklinde dile getirir. Bu durum, toplumun yabancı kadınlara yönelik farklı bir yaklaşım sergilemesi ve bireyin bu yaklaşımı hoş karşılamamasına işaret eder.

Video 5 içerik anlatısındaki G.5’in ifadeleri kültürlerarası farkındalığın gelişmesi için bireylerin diğer kültürlerle dair önyargılarını aşmaları, empati kurmaları ve iletişimde açık fikirli olmaları gerektiğini göstermektedir. Her bir tema, bireylerin kültürel çatışma ve uyum süreçlerinde yaşadıkları farklı deneyimleri detaylı olarak ortaya koyar. Bu analiz, kültürel farkındalık eksikliğinin nasıl yorumlanabileceğini ve G.5’in bu süreçlerde nasıl kendini geliştirebileceğini vurgulamaktadır. Bu temalar, bireylerin kültürlerarası etkileşimlerde karşılaştıkları zorlukları, uyum sürecini ve bu süreçte karşılaşılan farklı tepkileri betimlemektedir. Her tema, farklı kültürel perspektiflerden bakıldığında bireylerin deneyimlerini ve kültürel çatışma veya uyum süreçlerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

3.5.2.6. Video 6’in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Etimoloji kanalı Youtube içeriğinde en çok yorum yapılan 4. Video olarak “Yılan Eti İsteyince Kovdu Beni. - (Benim Türkiyem- 12)” başlıklı Video 6’nın ayrıntılı bilgilerinin Tablo 3.8’de görüleceği üzere Nijeryalı G.6’nın Türkiye’ye geliş hikayesi, Türk kültürüne uyum süreci ve yaşadığı deneyimler anlatılmaktadır. G.6’nın, eğitim için geldiği Türkiye’ye dair ilk başlarda herhangi bir beklentisi olmadığını, ancak burada yaşadıkça kendini evinde

gibi hissetmeye başladığını ve Türk insanının misafirperverliği, sıcak kanlılığı sayesinde Türkiye’yi ikinci vatanı olarak benimsediği belirtilmektedir. G.6, Türkçeyle ilk tanışmasının yanı sıra, Türkçe öğrenme sürecindeki ilginç anekdotlarını da paylaşmaktadır. Örneğin, Türkçedeki “*papağan*” kelimesi ve yumuşak g harfi hakkında yaşadığı ilk şaşkınlığı, öğrendiği ilk Türkçe şarkının “*Bas Gaza*” olduğunu anlatmaktadır. Türkçeyi öğrenmenin zor olmadığını düşünmekte, hatta İngilizcenin daha karmaşık olduğunu belirtmektedir.

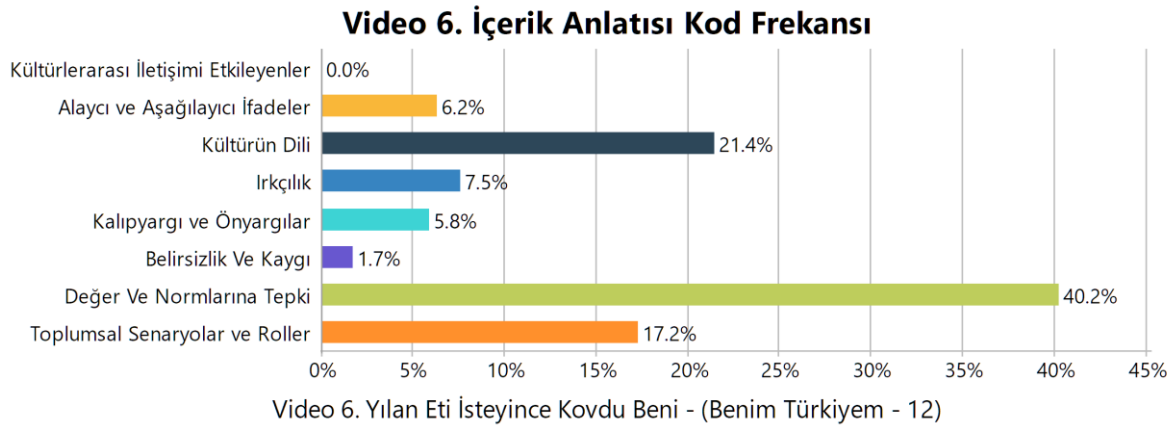
Tablo 3.8 Etimoloji Kanalı Video 6 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 6
Başlık	Yılan Eti İsteyince Kovdu Beni. - (Benim Türkiyem- 12)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=-yppCSykLi4&t=6s
Yüklenme Tarihi	10 Kasım 2022
İzlenme	268.617 görüntüleme
Beğenilme	11 Bin
Yorumlar	1.092
Video Açıklaması	Bu haftaki konuğumuz Nijerya'dan
Konu	Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj yürütülen video oynatma listesi

Türkiye’deki sosyal yaşam ve kültürel farklardan da bahseden G.6, özellikle Türklerin samimi selamlaşma ritüellerinin kendisini şaşırttığını söylemektedir. Ayrıca, çay sevgisini, tokalaşma ve sarılma alışkanlıklarını, efkar müziklerine olan ilgisini komik ve sıcak bir dille aktarmaktadır. Türk kültüründeki bazı kavramların ve duyguların, kendi ülkesindeki yaşamdan oldukça farklı olduğunu, ancak bunları benimseyerek bir nevi asimile olduğunu dile getiriyor. G.6, Türkiye’de karşılaştığı bazı zorluklardan da söz ediyor. Örneğin, gece geç saatlerde başına gelen bir hırsızlık girişimini ve insanların kendisine “*zenci*” kelimesiyle hitap etmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor. Bu kelimenin anlamını bilmeyen kişilerin iyi niyetle kullandığının farkında olsa da kelimenin tarihsel bağlamda olumsuz çağrışımlar içerdiğini ve siyahi insanlar için rahatsız edici olduğunu ifade etmektedir.

Video 6’nın sonunda G.6, Türkiye’ye “toparlan ve kendine güven” şeklinde bir mesaj vererek, Türkiye’nin İslami değerlerine duyulan saygının Nijerya’da da olumlu bir izlenim yarattığını, ancak bazı yanlış algıların da mevcut olduğunu belirtmektedir. Türkiye’nin, ona göre, “*sonsuz imkanlarla dolu bir ülke*” olduğu ve bu ülkede kendini evinde hissettiğini dile getirmektedir. Videoda, G.6’nın Türk kültürüne olan samimi bakışı, mizahi anlatımı ve yaşadığı deneyimleri renkli bir şekilde paylaşması, izleyicilere hem eğlenceli hem de düşündürücü bir içerik sunmaktadır. Dil, kültürel kimliğin ve aidiyetin önemli bir yansımasıdır. Katılımcının, anneannesinin verdiği ismi kullanmayı tercih etmesi, dilin kültürel bir bağ kurmadaki önemini gösterir: “*Onimisi benim göbek adım. Anneannemin vermiş*

olduğu bir isim. O yüzden onu kullanmayı daha çok tercih ediyorum” Bu tercih, isimlerin yalnızca bireysel kimlik değil, aynı zamanda kültürel bir miras olduğunu göstermektedir. Ayrıca, katılımcının Türkçede zorlandığı bazı kelimeleri ifade etme çabası, dil öğrenmenin zorluklarına ve kültürün dil üzerindeki etkisine de işaret eder. Türkçede sesli harflerin kullanımı, katılımcı G.6 için şaşırtıcıdır ve bazı kelimelerin anlamlarına dair kafa karışıklığı yaşamaktadır. Bu, kültürlerarası iletişimde dilin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel bir deneyim olarak yaşandığını da gösterir.



Grafik 3.14 Video 6 içerik Anlatısı Kod Frekansları

Grafik, "*Video 6: Yılan Eti İsteyince Kovdu Beni*" başlıklı Video 6'nın içeriğinde kullanılan kodların frekans dağılımı gösterilmiştir. Her bir kod, içerikteki belirli temaların ne kadar sıklıkla yer aldığını yüzdelik olarak ifade eder. Video 6'nın hangi konulara ve temalara odaklandığının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Değer ve Normlara Tepki (%40,2)

Grafikte en yüksek orana sahip olan kod "Değer ve Normlara Tepki" dir. Bu, videoda Türkiye'deki toplumsal değerler ve normlara yönelik tepkilerin öne çıktığını gösterir. G.6'nın, Türkiye'deki sosyal ve kültürel alışkanlıklarla karşılaştığında yaşadığı şaşkınlık veya uyum zorlukları bu temanın altında yer almaktadır. Özellikle, kendisi için yeni veya farklı gelen toplumsal normlara verdiği tepkiler, farklı kültürel değerlerin anlaşılmasında önemli bir rol oynar. "Değer ve Normlara Tepki" kodunun yüksek oranda bulunması, videoda Türkiye'nin toplumsal normları veya değerlerine karşı şaşkınlık veya uyum zorlukları yaşandığını gösterir. Bu tema, farklı kültürlerdeki değerler ve alışkanlıklar karşısında bireyin verdiği tepkileri veya uyum sağlama sürecini ifade eder. Bu durum, Ali'nin Türkiye'deki bazı sosyal normları veya değerleri kendi kültürel perspektifinden ele aldığını düşündürür.

Kültürün Dili (%21,4)

İkinci en yüksek oran "Kültürün Dili" koduna aittir. Bu, videoda dilsel farklılıklar ve kültürel ifadelerin önemine dair konuların sıkça ele alındığını gösterir. G.6'nın Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştığı zorluklar, belirli kelimelerin anlamlarını anlama çabası ve bu süreçte yaşadığı kültürel deneyimler bu tema altında değerlendirilir. İkinci en yüksek oran "Kültürün Dili" koduna aittir. Video 6'nın bu, içeriğinde dilsel farklılıkların, dil öğrenme sürecinin veya kültürel dilin önemi üzerinde durulmaktadır. Video 6'da Türkçede zorlanılan kelimeler veya farklı bir dilde iletişim kurarken yaşanan zorluklar anlatılmıştır. Dil, kültürlerarası etkileşimde önemli bir unsur olduğundan, bu kodun yüksek frekansı, bireyin kültürel uyum sürecinde dilin rolünü vurgular.

Toplumsal Senaryolar ve Roller (%17,2)

"Toplumsal Senaryolar ve Roller" kodunun grafikte üçüncü sırada yer alması, videoda sosyal roller ve toplumdaki davranış kalıplarının önemsendiğini gösterir. G.6'nın Türkiye'deki günlük sosyal etkileşimleri veya toplumun belirli tepkilerini gözlemlemesi ve farklı kültürlerdeki toplumsal roller arasındaki farklılıkları anlamaya çalışması bu kodla ifade edilir. Bu, kültürlerarası farkındalık gelişiminde önemli bir adımdır. Video 6'da toplumsal ilişkiler, sosyal roller ve kültürel normlar etrafında şekillenen deneyimlerin sıklıkla ele alındığını gösterir. Örneğin, Türkiye'de yabancı bir birey olarak karşılaşılan bazı kültürel farklılıklar veya toplumun belirli tepkileri bu kodun altında değerlendirilebilir. Bu durum, videonun odağında sosyal etkileşimler ve bireyin farklı bir kültürdeki deneyimlerinin yer aldığını gösterir.

Kalıp yargı ve Önyargılar (%5,8)

Bu kod, G.6'nın Türkiye'de karşılaştığı bazı kalıp yargıları ve önyargılı yaklaşımları ifade eder. Özellikle, kendisine yöneltilen bazı basmakalıp sorular ve bunlara verdiği mizahi yanıtlar, kültürel farklılıkların nasıl algılandığını göstermektedir. Bu tür önyargılar, kültürlerarası iletişimde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur ve G.6'nın bu sorulara karşı esprili bir yaklaşım sergilemesi, uyum sürecinde mizahın rolünü vurgular. "*Kalıp yargı ve Önyargılar*" kodu, belirli önyargılar veya yanlış anlamalarla ilgili içeriklerin varlığını gösterir. Bu, G.6'nın Türkiye'deki bazı bireyler tarafından kendisine yöneltilen kalıp yargılarla karşılaştığını veya Afrika kökenli bireyler hakkında yanlış bilgilere dayalı sorular aldığını gösterir. Kalıp yargılar, kültürlerarası iletişimde sorun yaratabileceğinden, bu tür içerikler bireyin bu önyargılara nasıl tepki verdiğini veya nasıl başa çıktığını yansıtabilir.

Belirsizlik Ve Kaygı
Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler
Kalıpyargı ve Önyargılar
Değer Ve Normlarına Tepki
Kültürün Dili **Irkçılık**
Toplumsal Senaryolar ve Roller

Görsel 3.14 Video 6 İçerik Anlatısı Kod Bulutu

Belirsizlik ve Kaygı (%1,7)

"Belirsizlik ve Kaygı" kodunun varlığı, bireyin farklı bir kültürde yaşadığı kaygıları ve belirsizlikleri ifade eder. G.6'nın Türkiye'deki sosyal yaşama uyum sağlama sürecinde karşılaştığı belirsizlikler veya kültürel uyumsuzluk hissi, kültürlerarası adaptasyon sürecinin zorluklarını gözler önüne serer. Bu kodun oranı, bireyin Türkiye'de yaşadığı bazı belirsizlikler veya kaygı durumlarının ele alındığına işaret eder. Farklı bir kültürde yaşarken yaşanan belirsizlikler veya aidiyet duygusunun eksikliği gibi konular, bireyin uyum sürecindeki zorlukları açıklayabilir.

Irkçılık (%7,5)

"Irkçılık" kodu düşük bir orana sahip olmasına rağmen, videoda ayrımcılık veya ırkçılıkla ilgili bazı deneyimlerin yer aldığını işaret eder. G.6'nın, Türkiye'de kendisine karşı doğrudan bir ırkçılık hissetmediğini belirtmesi veya bu konuda düşüncelerini paylaşması olasıdır. Ancak, bu oranın düşük olması, ırkçılığın videoda çok fazla ele alınmadığını gösterir. "Irkçılık" kodunun varlığı, videoda bazı ayrımcılık deneyimlerinin veya kültürel farklılıkların vurgulandığını gösterir. Türkiye'de karşılaşılabilecek ırkçılıkla ilgili deneyimler veya bireylerin farklı kültürel geçmişlere sahip bireylere karşı tutumları bu temada incelenebilir. Ancak, bu oran oldukça düşüktür ve videoda bu konunun daha az vurgulandığını gösterir.

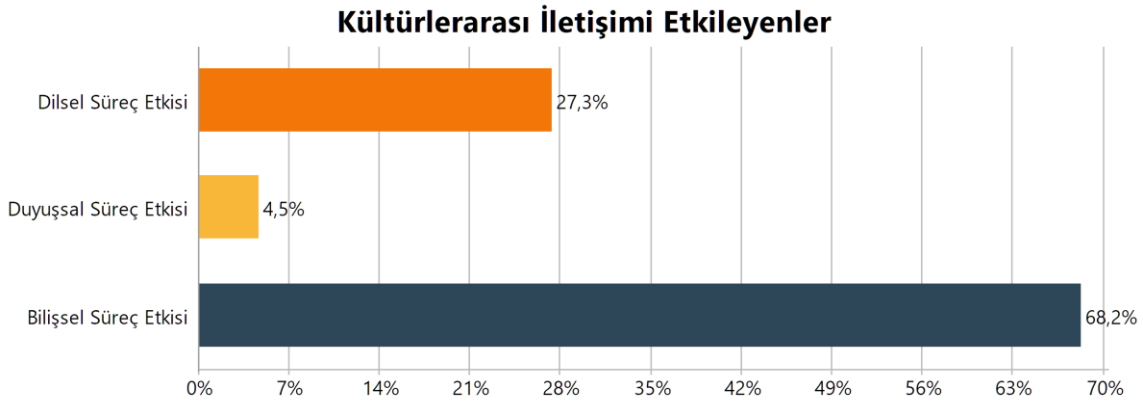
Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler (%6,2)

Bu kod, G.6'nın karşılaştığı bazı durumlara veya sorulara mizahi ve alaycı bir dille yaklaştığını gösterir. Örneğin, önyargılı sorulara verdiği esprili yanıtlar, kültürel farklılıkları mizah yoluyla ifade etme becerisini yansıtır ve toplumsal farklılıkları yapıcı bir dille ele alma yöntemini gösterir. Bu kod, videoda alaycı veya mizahi bir yaklaşımın kullanıldığını gösterir. G.6'nın kendisine yöneltilen önyargılı sorulara karşı mizahi bir dille yanıt vermesi bu kategoride yer alabilir. Bu tür ifadeler, bireyin kültürel farklılıklarla başa çıkma yöntemlerinden biri olarak mizahı kullandığını gösterebilir.

Diğer Kodların Yokluğu

Grafikte "Argo İfadeler," "Cinsiyetçi Yaklaşımlar," "Etnomerkezcilik," ve "Zenofobi" kodlarının frekansı sıfırdır. Bu, videoda bu tür temalara yer verilmediğini gösterir. Yani içerik, dilsel, sosyal ve normatif farklılıklar üzerinde yoğunlaşırken, argo, cinsiyetçilik, etnosentrizm veya yabancı düşmanlığı gibi konulara değinmemektedir.

Bu grafik, "Video 6: Yılan Eti İsteyince Kovdu Beni" içeriğinde Türkiye'nin toplumsal değerleri, dilsel farklılıklar ve sosyal roller gibi konuların ön planda olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile video içerik anlatısında sosyal etkileşimler, kültürel normlar, dil ve toplumsal roller gibi kültürlerarası deneyimlere yoğunlaşan bir anlatımın bulunduğunu görülmektedir. G.6'nın Türkiye'de karşılaştığı normlar, dil bariyerleri ve önyargılar gibi deneyimleri, kültürlerarası etkileşimin nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Toplumsal senaryolar, dilin kültürel bağlamı, kalıp yargılar ve normlara karşı tepkiler gibi temalar ön plana çıkmakta, mizahi bir yaklaşım yer yer kullanılarak önyargılara dikkat çekilmektedir. G.6'nın Türkiye'deki deneyimlerinin dilsel ve sosyal adaptasyon süreçlerini içerdiğini, toplumsal normlara uyum sağlama ve önyargılara karşı mizahi bir yaklaşımla baş etme çabalarını ortaya koymaktadır. Özellikle, toplumsal değerler ve normlara verilen tepkiler ile dilin kültürel anlamları üzerine yapılan gözlemler, G.6'nın uyum sürecinde karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yollarını gözler önüne sermektedir.



Grafik 3.15 Video 6 İçerik Anlatısı Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçler

Grafikte, kültürlerarası iletişimde etkili olan süreçler, üç ana başlık altında gösterilmektedir: **Bilişsel Süreç Etkisi**, **Dilsel Süreç Etkisi** ve **Duyuşsal Süreç Etkisi**. Her bir sürecin yüzdelik frekansı, kültürlerarası iletişimde hangi alanların daha baskın olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Bilişsel Süreç Etkisi (%68,2)

Grafikte en yüksek oranda görülen "Bilişsel Süreç Etkisi", kültürlerarası iletişimde bilgi edinme, düşünce geliştirme ve analiz yapma süreçlerinin ön planda olduğunu göstermektedir. Bu yüksek oran, bireylerin farklı kültürleri anlamaya çalışırken bilişsel süreçlere ağırlık verdiğini işaret eder. Diğer kültürleri analiz etmek, karşılaştırmak ve bilgiye dayalı çıkarımlar yapmak, kültürlerarası farkındalık geliştirme sürecinde önemli bir rol oynar. Bu, kültürlerarası iletişimde daha çok mantıksal ve analitik bir yaklaşımın tercih edildiğini gösterir. Bu bilişsel sürecin etkisi ile birey farklı anlamları içselleştirme de kolaylık sağlayarak, empatik bakış açısı ile anlamlandırma ve yorumlama neticesinde kültürlerarası farkındalık kazanabilmektedir. Ancak anlamları içselleştirmede zorluk yaşayarak bireysel bakış açısı ile anlama ve yorumlama kalıp yargıları ve önyargıları arttırarak kültürlerarası farkındalığı düşürmektedir.

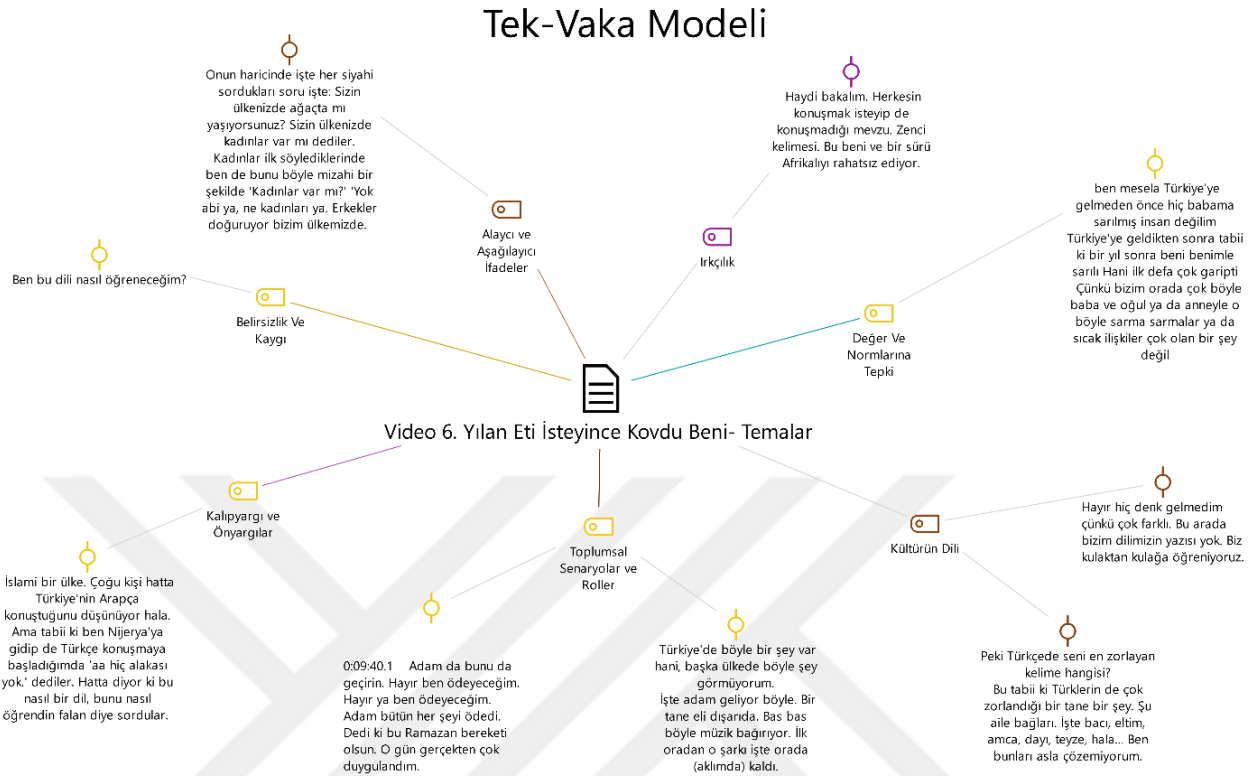
Dilsel Süreç Etkisi (%27,3)

İkinci en yüksek oran "Dilsel Süreç Etkisidir. Bu, kültürlerarası iletişimde dilin önemli bir rol oynadığını ancak bilişsel süreçler kadar baskın olmadığını gösterir. Dilsel süreçler, diğer kültürleri anlamada ve iletişim kurmada önemli bir araçtır. Özellikle farklı dillerde kelime seçimleri, anlam farklılıkları ve dil yapısının kültürel bağlamda anlaşılması, iletişimi kolaylaştırıcı bir faktör olarak ortaya çıkar. Bu oran, dilsel faktörlerin kültürlerarası iletişimde dikkate alındığını ancak daha çok bilişsel unsurlara odaklanıldığını göstermektedir.

Duyuşsal Süreç Etkisi (%4,5)

Grafikte en düşük orana sahip olan "Duyuşsal Süreç Etkisidir. Bu düşük oran, kültürlerarası iletişimde duygusal tepkilerin ve empati kurma gibi duygusal süreçlerin diğer faktörlere kıyasla daha az ön planda olduğunu göstermektedir. Duyuşsal süreçlerin düşük olması, kültürlerarası iletişimde daha çok bilgiye ve dilsel uyuma dayalı bir yaklaşım benimsendiğini ancak empati ve duygusal anlayışın nispeten geri planda kaldığını işaret eder. Duygusal süreçlerin düşük olması, kültürel farklılıklar karşısında derinlemesine bir duygusal bağ kurmanın henüz gelişmediğine işaret edebilir. Özetle bu grafik, Video 6'nın içeriğindeki kültürlerarası iletişimde bilişsel süreçlerin en önemli etken olduğunu, bunu dilsel süreçlerin izlediğini ve duyuşsal süreçlerin daha düşük seviyede kaldığını göstermektedir. Bu dağılım, kültürlerarası iletişimde mantıksal ve bilgiye dayalı yaklaşımların önceliklendirildiğini, dilsel uyumun önemsendiğini ancak duygusal bağ kurma ve empati süreçlerinin sınırlı kaldığını işaret eder. Kültürlerarası farkındalığı arttırmak için duygusal süreçlerin de güçlendirilmesi

gerektiği söylenebilir; böylece iletişim sadece bilişsel ve dilsel değil, aynı zamanda duygusal bir uyum içerisinde gerçekleşebilir.



Görsel 3.15 Video 6 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

G.6'nın röportajı, kültürlerarası etkileşimde yaşanan uyum sürecini ve kültürel farklılıklara dair gözlemleri anlatan değerli bir örnektir. G.6'nın deneyimleri, Türk kültürüne dair gözlemler ve farklılıklara verilen tepkiler bağlamında toplumsal roller, kalıp yargılar, dil bariyerleri ve normlara karşı duyulan şaşkınlık gibi birçok boyutta ele alınmıştır. Özellikle, dil öğrenme sürecinde karşılaştığı zorluklar ve bu dilin kendisine sunduğu kültürel deneyimler, kültürün dil üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Toplumsal senaryolarda, Türklerin sıcak kanlılığına dair gözlemleri, Nijerya gibi daha mesafeli kültürlerden gelen bireyler için farklı bir deneyim sunar. G.6'nın gözlemleri, kültürlerarası farkındalığın gelişmesinde dilsel, normatif ve sosyal farkların nasıl bir rol oynadığını açıkça ortaya koymaktadır.

G.6'nın Türkiye'de karşılaştığı kültürel farklılıklar ve uyum sürecinde yaşadığı deneyimleri kültürlerarası iletişimin belirli temaları altında incelenebilmektedir.

Dilsel Farklılıklar ve Zorluklar

G6, Türkiye'ye geldiğinde ilk olarak Türkçeyle tanışır ve bu dili öğrenme sürecinde karşılaştığı zorlukları açıklar. Örneğin, “papağan” kelimesini duyduğunda, bu kelimenin neden “papakan” şeklinde olmadığını sorgular ve Türkçedeki “yumuşak g” sesini anlamakta

zorlanır “Yumuşak ne demek? Söylenmiyor. Söylenmiyorsa neden var o zaman dedim. Hani direkt 'papaan' diyelim geçelim” Bu durum, farklı dil yapılarının, özellikle de ses sistemi ve harf kullanımı farklılıklarının bireyin adaptasyon sürecinde karşılaştığı engelleri gözler önüne serer. Ayrıca, Türkçedeki akrabalık ilişkilerine dair terimlerin karmaşıklığını ifade ederek, dilin toplumsal yapıdaki yansımalarına dair bir gözlem yapar.

Kalıp yargı ve Önyargılar

Kalıp yargı ve önyargılar, katılımcının Türkiye’de karşılaştığı bazı yanlış algıları ve genellemeleri içerir. Türkiye’nin Arapça konuşan bir ülke olarak algılanması ve Türk kültürüne dair yanlış bilgilere dayanan sorular, bu önyargıların örnekleridir: G.6’nın “Çoğu kişi Türkiye’nin Arapça konuştuğunu düşünüyor” şeklindeki ifadesi, kültürlerarası iletişimde yanlış algıların ve basmakalıp yargıların etkisini gösterir. Bu tür önyargılar, bireyin yeni bir kültüre dair bilgi eksikliklerinden kaynaklanan yanlış anlamaları gözler önüne serer ve kültürel farkındalığın artırılmasının gerekliliğini vurgular.

Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı teması, bireyin dil öğrenme sürecinde yaşadığı endişe ve uyum sağlama çabalarını ifade eder. Katılımcı, Türkçeyi öğrenirken duyduğu endişeyi şu sözlerle dile getirir: “Ben bu dili nasıl öğreneceğim?” şeklindeki Bu ifadesi ile G.6, dil bariyerinin kültürlerarası iletişimdeki rolünü ve bireyin uyum sağlama sürecindeki belirsizlikleri gözler önüne serer. Farklı bir kültürle karşılaştığında hissettiği bu kaygı, aynı zamanda bireyin kendini ifade etme ve anlamlandırma çabasının bir göstergesidir. Bu tür belirsizlikler, kültürel uyum sürecinde yaşanan zorlukların psikolojik boyutunu yansıtır.

Kültürel Normlara Uyum ve Beklentiler

G.6, Türkiye’de karşılaştığı sosyal davranış ve kültürel normlara dair şaşkınlığını sıkça dile getirir. Türkiye’deki selamlaşma ritüelleri onun için yeni bir deneyimdir; bir erkeğin kendisini yanağından öpmesi onu şaşırtır ve bu durumu mizahi bir dille anlatır “Adam beni çekti. Dedim ki 'Haydi Bismillah'. Çekti yanına dedim ki Allah Allah bu mesafe, kardeşim çok yakınız” Bu ifade, G.6’nın alışık olmadığı kültürel davranışlarla karşılaştığında yaşadığı şoku ve bu şoku mizah yoluyla ifade etme eğilimini gösterir. G6’nın bu gözlemi, farklı kültürlerdeki sosyal mesafe ve samimiyet kavramlarının değişken olduğunu vurgular.

Değer ve Normlara Tepki

G.6’nın Türkiye’de gözlemlediği bazı alışkanlıklar ve toplumsal değerler, onun için şaşırtıcıdır. Türklerin çaya olan düşkünlüğü onun için beklenmedik bir durumdur: “Türkiye’de

ortalama olarak en az 10 bardak çay içmeye gerekiyor sabahtan akşama kadar. Şeklindeki çay kültürü, G.6'nın Nijerya'da karşılaşmadığı bir gelenek olarak, Türkiye'nin sosyal ve kültürel bağlamını anlamasında önemli bir unsur haline gelir. Bu durum, farklı kültürel normların birey üzerindeki etkisini ve bireyin bu normlara uyum sağlama sürecini gözler önüne serer. Katılımcının, farklı kültürlerdeki bu tür alışkanlıklara duyduğu şaşkınlık, kültürel normların bireyler üzerindeki etkilerini ortaya koyar. Türk toplumunun çaya olan düşkünlüğü, sosyal etkileşimi ve paylaşım olan ilgiyi yansıtırken, katılımcı bu normları kendi kültürel perspektifinden değerlendirir. Bu tür gözlemler, kültürel değerlerin birey üzerindeki etkisini vurgularken, kültürlerarası etkileşimde normatif farklılıkların önemini de ortaya koymaktadır.

Toplumsal Senaryolar ve Roller

Katılımcının Türkiye'de yaşadığı toplumsal deneyimler ve gözlemler, toplumun kendisine sunduğu sosyal rolleri ve toplumsal senaryoları anlamasında etkili olmuştur. Özellikle Türkiye'deki misafirperverlik ve sıcak kanlılık, katılımcının burada kendini evinde hissetmesini sağlamıştır. *“İnsanlarla kaynaştıktan sonra, insanların bize gösterdiği hoşgöründen sonra, burada kendi memleketimdeymişim gibi hissettim”* diyerek, Türkiye'de karşılaştığı sosyal desteğin ve yakın ilginin onun üzerindeki etkisini ifade eder. Ayrıca, *“Tofaş”* kültürü gibi Türkiye'ye özgü toplumsal ritüelleri gözlemlemesi ve bu durumu şaşkınlıkla karşılaması da dikkat çekicidir: *“Türkiye'de böyle bir şey var, başka ülkede böyle şey görmüyorum. Diyelim ki bir arabanın sesi tee 40 kilometreden geliyorsa... bil ki ya Murat'tır ya Tofaş'tır”* G.6'nın bu örnekleri, Türkiye'deki sosyal rollerin ve toplumsal davranışların kültürlerarası farkındalık üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu gösterir.

Toplumsal Stereotipler ve Önyargılar

G.6, Türkiye'de siyahi bir birey olarak karşılaştığı bazı kalıp yargıları ve önyargıları mizahi bir dille ifade eder. Örneğin, bir çocuğun kendisine *“çikolata abi mi?”* diye sorması veya *“Sizin ülkenizde kadınlar var mı?”* şeklindeki sorularla karşılaşması, toplumun bazı bireylerinde Afrika'ya dair sınırlı bilgiye dayalı kalıp yargıların varlığını gösterir. G.6'nın bu sorulara mizahi bir şekilde yanıt vermesi, önyargıları kırma çabası ve iletişimde yapıcı bir yaklaşım sergilediğini gösterir.

İrkçılık ve Ayrımcılık Algısı

G.6, Türkiye'de kendisine karşı doğrudan bir ırkçılık hissetmediğini belirtmekle birlikte, bazı kelimelerin geçmişi ve çağrışımları nedeniyle rahatsızlık yarattığını ifade eder. Örneğin, *“zenci”* kelimesinin kökeninin hoş olmayan anlamlar taşıdığını vurgular ve bu kelimenin kullanılmamasını önerir: *“Zenci kelimesini kullanırken bizim bildiğimiz kadarıyla*

kimse bunu ırkçılık anlamıyla kullanmadığını biliyoruz. Lakin kelimenin kökeni... bizim hoşumuza gitmiyor” şeklindeki bu durum, kültürel farkındalık eksikliğinin neden olabileceği yanlış anlamaları ve toplumsal duyarlılığın önemini gösterir.

Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler Kültürlerarası Mizah Kullanımı

G.6'nın, kendisine yöneltilen garip sorulara mizahi bir yaklaşımla yanıt vermesi, kültürlerarası etkileşimde mizahın bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Örneğin, kendisine yöneltilen önyargılı sorulara alaycı bir şekilde *“Kadınlar, kadın ne demek? Uzun süre 'Aaa ilk defa Türkiye'de gördüm ben' falan gibi bir şeyler söylüyordum”* şeklinde yanıt vermesi, mizahın kültürel farklılıkların kabulü ve iletişimde empati kurulması için bir köprü görevi gördüğünü gösterir.

Video 6'nın içerik anlatısı G.6'nın Türkiye'deki kültürel uyum sürecinde karşılaştığı dilsel, sosyal ve normatif farklılıkları nasıl deneyimlediğini ve bu farklılıklara verdiği tepkileri açığa çıkarmaktadır. G.6'nın deneyimleri, kültürlerarası etkileşimde dilin, toplumsal normların, önyargıların ve aidiyet duygusunun önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Farklı bir kültürde yaşarken mizahi yaklaşım ve empati, önyargıları kırmada ve uyum sürecini hızlandırmada etkili olmaktadır. G.6'nın Türkiye'ye uyum sağlama sürecinde yaşadığı deneyimler, kültürlerarası farkındalığın gelişimi ve kültürel çeşitliliğin kabul edilmesi için değerli bir örnek sunmaktadır. Ayrıca, katılımcının Türkiye'deki deneyimleri aracılığıyla kültürlerarası iletişimde dil, sosyal normlar, önyargılar, empati ve kültürel farkındalığın önemini ortaya koymaktadır. Dil, katılımcının kültürel kimliğini ve aidiyetini ifade etme aracı olarak öne çıkarken, Türkiye'deki toplumsal normlara dair gözlemleri kültürel farklılıkların anlaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Alaycı ifadelerle başa çıkma çabası ve ırkçılıkla ilgili duyarlılığı, kültürlerarası iletişimde empati ve saygının önemini vurgulamaktadır. Bu video analizi, bireylerin farklı kültürlerdeki deneyimlerinde karşılaştıkları zorlukları, önyargıları ve adaptasyon süreçlerinin anlaşılabilmesi için değerli bir çerçeve sunar ve kültürlerarası farkındalığın geliştirilmesi için yapılması gerekenlere de ışık tutmaktadır.

3.5.2.7. Video 7'in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 7'nin Tablo 3.9'da ayrıntılı bilgilerinin görüleceği üzere röportaj yapılan G.7 yerleşik yabancıların da aslında Moldova'dan tatil için Türkiye'ye geldiği ve Türkiye'den evlenmekle birlikte buraya yerleşerek 10 yıldır Türkiye'de bulunduğu görülmektedir. Türkiye'ye yerleştikten sonra da Gagavuz Türkü olduğunu öğrenmektedir. Bu Video anlatısında, Türkiye'de yaşayan yabancı bir bireyin, kültürel adaptasyon sürecinde yaşadığı

deneyimleri ve kültürlerarası farkındalık seviyesi incelenmektedir. Türkiye’de geçirdiği süre boyunca sosyal normlara uyum sağlama, yeni kültürel kodları tanıma ve dil bariyerlerini aşma gibi çeşitli süreçlerden geçen yerleşik yabancının ifadeleri, bu sürecin dinamiklerini ortaya koymaktadır. Bu metin, Türkiye’ye yerleşen Moldovalı bir göçmen olan G.7’nin Türkiye’deki yaşam deneyimlerini, Türk kültürüne dair gözlemlerini ve iki kültür arasındaki farklılıkları ele alır. G.7 in, annesi Türkiye’de yaşadığı için bu ülkeye olan bağını derin bir sevgi ve aidiyetle tanımlamaktadır. Türkiye’ye gelişinden önce Türkçeye ve Türkiye kültürüne olan ilgisini, bu ilgiyi geliştiren koşulları ve deneyimlerini aktarır. Video 7 içeriğinde, G.7’nin Türk kültürüne adaptasyon süreci, karşılaştığı zorluklar, özellikle dil ve kültürel normlardaki farklılıklar ile nasıl başa çıktığı detaylandırılır.

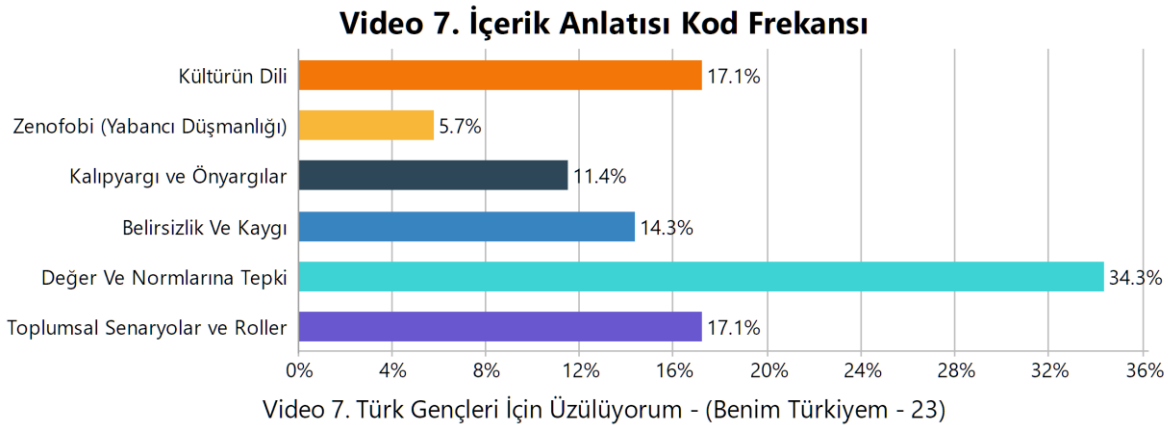
Tablo 3.9 Etimoloji Kanalı Video 7 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 7
Başlık	Türk Gençleri İçin Üzülüyorum- (Benim Türkiyem- 23)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=Zgcpu5ykbr4&t=36s
Yüklenme Tarihi	7 Nis 2024
İzlenme	201.874 görüntüleme
Beğenilme	6.3 Bin
Yorumlar	1.162
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta Gagavuz Türk’ü ile karşınızda.
Konu	Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj yürütülen video oynatma listesi.

G.7, Türk misafirperverliğini ve cömertliğini vurgularken, Türkiye’de zaman yönetimi ve planlılık konusunda karşılaştığı esnekliği eleştirir. Ayrıca, Türkiye’deki insanların yardımsever ve korumacı tavırlarına hayranlık duyduğunu ifade ederken, Moldova’daki kültürel sertlik ve disiplinle karşılaştırmalar yapar. Türkiye’de en sevdiği kültürel öğelerden biri olan Yunus Emre’nin düşüncelerine büyük bir ilgi duyarak Türk tasavvuf edebiyatına olan ilgisini belirtir. G.7, bu edebiyatın derin anlamını araştırmış ve kendi yaşam felsefesine entegre etmiştir. Ayrıca, Moldova kültürüne özgü bazı gelenekleri tanıtırken, iki kültür arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri de ele alır. Özellikle Moldova’daki cenaze törenleri ve yeni yıl geleneklerini Türk kültürüyle kıyaslar. Videonun sonunda, G.7’in Türk kültürünü ve dilini anlamada gösterdiği gayret, Türkiye’deki yaşamını nasıl benimsediği ve iki kültür arasında köprü kurma arzusuyla birleşerek, Türk toplumunda kendini nasıl konumlandığına dair güçlü bir aidiyet duygusunu yansıtır.

Kültürlerarası iletişim sürecinde dil, bireyin kendi kimliğini ifade etme ve kültürel aidiyetini ortaya koyma aracı olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı, Türkçeyi öğrenme sürecinde dilsel engellerle karşılaşırken, aynı zamanda Türkiye’nin sosyal normlarına ve toplumsal

değerlerine karşı adaptasyon sağlamaktadır. Türkiye’de çaya olan yoğun ilgiyi, sosyal etkileşimdeki rahatlık ve esneklik gibi özellikleri şaşkınlıkla karşılayan katılımcı, bu gözlemler aracılığıyla Türkiye’ye dair yeni kültürel bir farkındalık geliştirmiştir. Toplumsal senaryolar ve roller çerçevesinde, Türk toplumundaki misafirperverlik ve samimiyetin birey üzerindeki olumlu etkileri dikkat çekmektedir. Katılımcı, Türkiye’de karşılaştığı sıcak ilgi ve destekle kendini evinde hissettiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda, Türkiye’deki bazı kültürel klişeler ve önyargılar karşısında mizahi bir yaklaşım sergileyerek iletişimi kolaylaştırma eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Irkçılık teması altında, birey Türk toplumunda bazı kelimelerin tarihsel bağlamını bilmeden kullanılmasının kendisi üzerinde yarattığı olumsuz etkiye dikkat çekmektedir. Bu tür deneyimler, kültürlerarası iletişimde dilin tarihsel kökenleri hakkında bilgi sahibi olmanın önemini vurgulamaktadır. G.7’nin Türkiye’deki kültürel değerleri, sosyal normları ve günlük etkileşimlerde karşılaştığı davranış kalıplarını analiz etme süreci, kültürlerarası farkındalığın gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu deneyimler, kültürel farklılıkların anlaşılması ve kültürlerarası uyumun sağlanması için bireylerin empati ve anlayışa dayalı bir yaklaşım benimsemelerinin önemini göstermektedir.



Grafik 3.16 Video 7 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

G.7’nin, Türkiye’de yaşayan bir yabancı olarak kültürel adaptasyon sürecinde karşılaştığı deneyimleri ve kültürlerarası farkındalık gelişimini belirli temalar üzerinden değerlendirilebilmektedir. G.7’nin ifadeleri, Türkiye’deki sosyal normlara uyum sağlama, dil bariyerlerini aşma, toplumsal roller ve önyargılarla başa çıkma çabalarını göstermektedir.

Dil ve Kültürel Kimlik

Dil, katılımcının kültürel kimliğini tanımlamada önemli bir rol oynamaktadır. G.7, Türkçeyi öğrendiğinde kendini daha çok "*Türk*" olarak hissettiğini ifade etmekte ve Türk kültürüne olan aidiyetini dile getirmektedir: "*Türkiye’ye geldikten sonra ben aslında Türk*

olduğumu öğrendim” şeklindeki bu durum, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bireyin kültürel kimliğini pekiştiren bir unsur olduğunu göstermektedir. Türkçedeki bazı kelimelerin ses özelliklerinden etkilenmesi, dilin kültürel bağlamını öğrenmenin önemini ortaya koyar.

Toplumsal Senaryolar ve Roller

Toplumsal senaryolar ve roller, katılımcının Türkiye’de kendini evinde hissetmesine katkı sağlayan bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de karşılaştığı misafirperverlik ve cömertlik, bireyin Türk toplumunu olumlu bir ışık altında değerlendirmesine yol açmıştır. *“Türk milletini gerçekten çok seviyorum bir kere çok misafirperver... Avrupa’da görmediğim bir şey cömertlik”* ifadesi ile G.7 Türk toplumuna dair gözlemlerini olumlu bir perspektiften değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Değer ve Normlara Tepki

Türkiye’deki sosyal ritüeller ve kültürel alışkanlıklar, katılımcının dikkatini çeken farklılıklar arasında yer almaktadır. Örneğin, Türkiye’de çayın küçük bardaklarda içilmesi ve sürekli olarak sunulması, bireyin kültürel normlara şaşkınlıkla yaklaşmasına neden olmuştur: *“Çay olayı var ya hala işte küçük bardakta içilmesi çok tuhaf geliyor bana”* şeklindeki ifadesi ile G.7, kültürel alışkanlıkların kendisi üzerindeki etkisini ve Türkiye’deki sosyal normlara dair gözlemlerini yansıtmaktadır.

Kalıp yargı ve Önyargılar

G.7, Türkiye’de kendisine karşı sergilenen bazı önyargılardan etkilenmiştir. Ancak bu önyargılara mizahi bir yaklaşım geliştirmiştir ve kendini toplum içinde kabul ettirmek için empati kurmaya çalışmıştır. Türkiye’de bazı kişilerin yabancılara yönelik yanlış algıları ve önyargıları, bireyin sosyal etkileşimlerde karşılaştığı önemli zorluklardan biridir. Ancak birey, bu önyargılar karşısında uyum sağlamayı tercih ederek topluma adapte olmuştur.

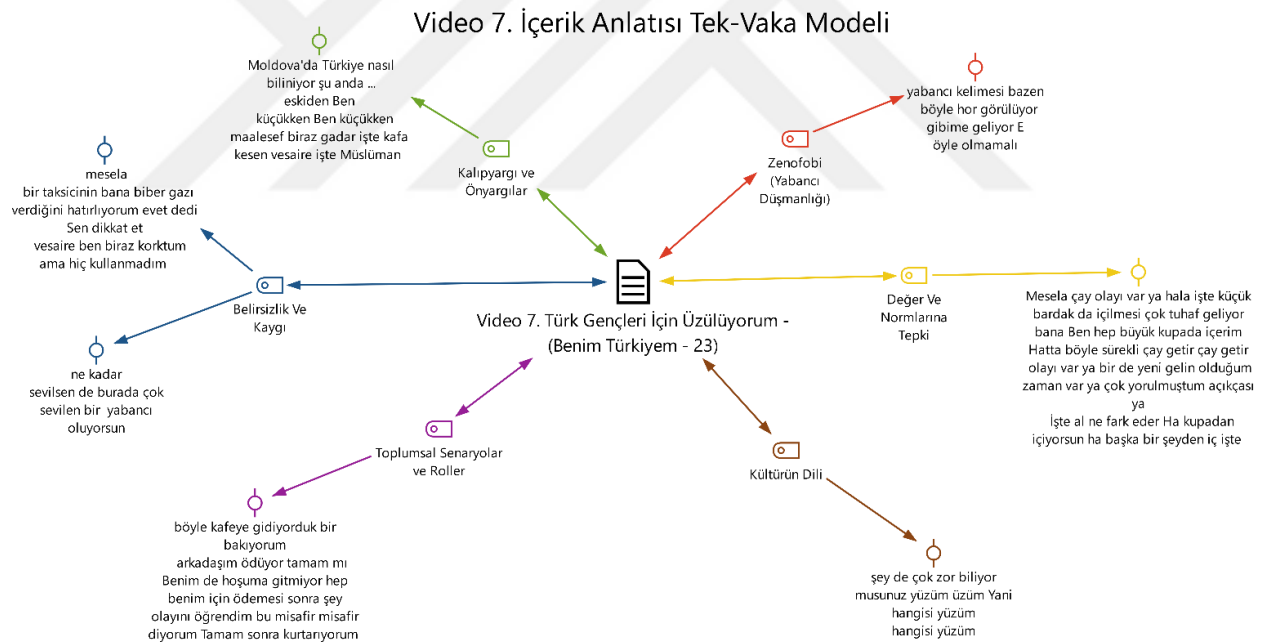
Kültürel Değerler ve İslam

G.7, Türkiye’ye geldikten sonra İslam ile tanışmış ve bu süreçte dini öğrenirken kendisine yapılan yönlendirmelerin etkisiyle İslam’ı kabul etmiştir. Dini öğrenme sürecindeki yavaş ve etkili yaklaşım, bireyin inancını geliştirmesinde önemli bir etken olmuştur: *“Bir Türk ailesi bana Romencesi hediye ettiler ve bunu bir sürü olayı tartışmadan önce yaptılar... beni sonunda ikna ettiler”* ifade edilen bu durum, dini ve kültürel değerlerin empatiyle sunulmasının bireyler üzerindeki etkisini göstermektedir.

Kültürel Kimlik Algısı ve Ait Olma Hissi

G.7, Türkiye'de yaşadıkça kendini daha çok *"Türk"* olarak hissetmeye başlamış, Türkiye'yi bir *"vatan"* gibi benimsemiştir. Bu aidiyet duygusu, bireyin kültürel kimlik algısında derin değişiklikler yaratarak kendisini Türk kültürünün bir parçası olarak görmesine neden olmuştur: *"Kültürünüze, dininize, her şeyinize çok fazla değer veriyorum. Yani ben artık Türküm"* şeklinde bu ifade ile, G.7 Türkiye'deki yaşamında derin bir kültürel bağlılık geliştirdiğini ve kültürel uyum sürecinin başarıyla tamamlandığını göstermektedir.

Video 7, Türkiye'de yaşayan bir yabancı bireyin, kültürel değerler, sosyal normlar ve toplumsal rollerle etkileşimi sırasında yaşadığı dönüşüm sürecini ortaya koymaktadır. G.7, dil öğrenme ve sosyal normları benimseme sürecinde karşılaştığı zorlukları aşarak kendini Türkiye'ye ait hissetmeye başlamış; Türkiye'deki misafirperverlik, cömertlik ve sosyal bağlılık gibi değerlerin etkisiyle kültürel kimliğini yeniden tanımlamıştır. Böylece, kültürlerarası iletişimde empati ve hoşgörünün önemini vurgulamakta ve bireylerin kültürel çeşitliliği benimseyerek adaptasyon sürecinde daha başarılı olabileceği de gösterilmektedir.



Görsel 3.16 Video 7 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video 7 içerik anlatısı içerisinde G.7 ile yapılan röportajın ifadeleri kültürlerarası iletişimi etkileyenler olarak kodlanan temaları da içerisinde barındırmaktadır. Bu temaların çerçevesi şu şekildedir:

Kültürün Dili

Dil, kültürlerarası iletişimde bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerini ve kültürel aidiyetlerini doğrudan etkileyen bir unsurdur. Katılımcı, Türkçenin ses yapısını

anlamlandırma sürecinde Türkçeyi bir "melodi" olarak tanımlar: *"Türkçeyi çok seviyordum bana böyle ahenk yani çok farklı bir müzik gibi geliyordu"* Bu ifade, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda kültürel bir deneyim sunduğunu gösterir. Katılımcının, Türkçeyi farklı bir perspektiften değerlendirerek kendine özgü bir anlam yüklemesi, dil öğreniminin kültürel adaptasyon üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Türkçeyi bu şekilde algılamak, kültürlerarası farkındalık geliştirme sürecinde önemli bir adımdır. Ek olarak, Türkçedeki belirli ifadelerin anlamını çözme ve kullanma sürecinde yaşadığı zorluklar, bireyin dil üzerinden kültüre dair kodları çözme çabasını yansıtır. Bu tür dilsel zorluklar, kültürel kimliğin yeniden şekillenmesine katkı sağlarken, dilin kültürel aidiyeti güçlendiren bir bağ olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, bazı Türkçe kelimeleri öğrenme sürecinde karşılaşılan zorluklar da kültürel dil bariyerine işaret eder.

Toplumsal Senaryolar ve Roller

Katılımcı, Türkiye'deki toplumsal senaryoları ve sosyal rolleri anlamaya çalışırken, misafirperverlik ve cömertlik gibi Türk toplumuna özgü değerlere dikkat çekilmektedir: *"Ben Türk milletini gerçekten çok seviyorum bir kere çok misafirperver... Avrupa'da görmediğim bir şey cömertlik"* Misafirperverlik ve cömertlik, katılımcının Türk toplumuna dair olumlu algılar geliştirmesine katkı sağlamış ve Türkiye'de kendini rahat hissetmesine olanak tanımıştır. Bu tür toplumsal roller, Türkiye'de bireylerin birbirlerine karşı samimi ve açık bir tutum sergilemesine yol açmakta, katılımcının kültürel adaptasyon sürecine olumlu katkılarda bulunmaktadır. Ayrıca, katılımcının gözlemleri arasında Türkiye'ye özgü bazı davranış kalıpları da bulunmaktadır. Örneğin, toplumsal normlara göre gençlerin ve yetişkinlerin rollerinin belirgin olması, bireyin toplumsal senaryoları ve beklentileri anlamasını sağlamakta ve bu normlar çerçevesinde kendini konumlandırmasına yardımcı olmaktadır. Türk toplumunda misafirperverlik ve cömertlik gibi rollerin önemli olması, katılımcının kültürel farkındalık ve uyum geliştirmesinde etkili bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Değer ve Normlara Tepki

Katılımcı G.7, Türkiye'deki bazı kültürel alışkanlıkları kendi kültürel perspektifinden değerlendirmekte ve bu normlara alışmakta zorluk yaşamaktadır. Örneğin, çayın küçük bardaklarda sunulması ve sürekli ikram edilmesi, katılımcı için alışılmadık bir durumdur: *"Çay olayı var ya hala işte küçük bardakta içilmesi çok tuhaf geliyor bana"*. Şeklindeki ifadesi çay içme alışkanlığının, Türk kültüründe sosyalleşme ve samimiyetin bir göstergesi olarak kabul edilmekte; katılımcının bu ritüele duyduğu şaşkınlık, kültürel normların birey üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Bu durum, katılımcının Türkiye'deki sosyal

normlara yönelik gözlemlerini ifade ederken kendi kültürel kodlarıyla kıyaslama yapma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Türkiye’deki değer ve normlara verilen tepkiler, bireyin kültürel alışkanlıklara uyum sağlama sürecini ve bu süreçte karşılaştığı zorlukları anlamamıza olanak tanır. Bu tür gözlemler, kültürlerarası uyum sürecinde sosyal normların önemini vurgulamaktadır.

Kalıp yargı ve Önyargılar

Türkiye’de bireylerin yabancılara dair sahip olduğu bazı kalıp yargılar, katılımcının deneyimlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcı, gençlerin eğitim ve kültürel yönelimleri hakkında değerlendirmelerde bulunarak, Türkiye’deki gençlerin Avrupa veya kendi ülkesindeki gençlere kıyasla sanata daha az ilgi gösterdiğini ifade etmektedir: *“Ben buradaki gençlere biraz üzülüyorum”* G.7’nin bu ifadesi, bireyin kültürel farkındalık düzeyinde Türkiye’deki gençlerin ilgi alanlarına dair belirli bir önyargı geliştirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte, katılımcı toplum tarafından kendisine yöneltilen bazı basmakalıp sorulara da mizahi bir yaklaşım geliştirmiştir. Özellikle, Afrikalıları yönelik önyargılı sorular karşısında mizahi bir tutum sergileyerek iletişimi kolaylaştırma çabası içindedir. Bu tür tepkiler, bireyin kültürlerarası etkileşimde empati ve hoşgörü geliştirmeye çalıştığını, kalıp yargılara karşı yapıcı bir tutum benimsediğini göstermektedir. Bu yaklaşım, önyargıları kırmada etkili bir strateji olarak dikkat çekmektedir.

Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı teması, bireyin Türkiye’deki sosyal çevresinde kabul görme ve kendini ifade etme sürecinde yaşadığı zorlukları anlatmaktadır. Katılımcı, bir yabancı olarak Türk toplumunda kalıcı bir aidiyet hissi geliştirmekte zorluk yaşadığını ifade ederken, *“ne kadar sevilsen de burada çok sevilen bir yabancı oluyorsun”* şeklinde bir belirsizlik hissettiğini dile getirmektedir. Bu ifade, bireyin toplumsal aidiyet duygusunu tam olarak geliştiremediğini ve toplum içinde kendini kalıcı bir birey olarak görme konusunda endişe duyduğunu yansıtmaktadır. G.7’nin yaşadığı bu kaygı, farklı bir kültürde kendini kabul ettirme ve topluma uyum sağlama sürecinde karşılaşılan zorlukları gözler önüne sermektedir. Kültürlerarası uyum sürecinde aidiyet duygusunun eksikliği, bireyin sosyal çevresiyle kurduğu bağların derinleşmesini zorlaştırabilir. Bu bağlamda, belirsizlik ve kaygı, kültürel adaptasyon sürecinde bireylerin karşılaştığı en önemli psikolojik engellerden biridir.

G.7 ile yürütülen röportajın Video 7’deki ifadeleri üzerinden kültürlerarası iletişimde dil, toplumsal senaryolar, normatif tepkiler, kalıp yargılar, ırkçılık ve aidiyet duygusu gibi temalar altında nasıl anlam bulduğu gösterilmektedir. Katılımcının Türkiye’deki deneyimleri,

kültürel uyum sürecinde karşılaşılan zorlukları, empati geliştirme çabalarını ve sosyal normlara uyum sağlamada yaşadığı güçlükleri açığa çıkarmaktadır. Bu videonun analizi, kültürlerarası etkileşimin birey üzerindeki çok boyutlu etkilerini anlamak için değerli bir çerçeve sunmakta ve kültürel farkındalığın geliştirilmesinde empati, duyarlılık ve hoşgörünün önemini vurgulamakla birlikte, aynı zamanda kültürel kimliğinin Türkiye’de nasıl şekillendiği ve Türk toplumuna nasıl uyum sağlanılabileceğinin anlaşılabilmesine de yardımcı olmaktadır.

3.5.2.8. Video 8’in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 8 içerik anlatısı Türkiye’de yaklaşık 16 yıldır yaşayan ve burada mütercim tercümanlık eğitimi almış olan Rus kökenli bir kadının, Türkiye’ye geliş sürecini, kültürel deneyimlerini ve karşılaştığı farklılıkları detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Tablo 3.10’da ayrıntılı bilgilerinin yer aldığı G.8’in Türkiye’ye olan ilgisini nasıl keşfettiğini, Rusya’da Türkçe öğrenmeye başlamasının tesadüfi gelişimini ve bu ilginin İstanbul’da üniversite eğitimi almaya nasıl dönüştüğünü anlatılmaktadır. G8’in Türkçeye yönelik ilk algısı, dildeki “r” ve “ü” seslerinin belirginliği gibi bazı fonetik özellikler üzerinden şekillenir. Bunun yanı sıra, Türkçeyi öğrenme sürecinde yaşadığı bazı zorluklardan, örneğin "aşık" gibi bazı kelimeleri doğru telaffuz etmenin onun için ne kadar zor olduğundan bahseder. Türkçeyi akıcı şekilde konuşma noktasına gelene kadar harcadığı çabanın altı çizilmektedir.

Tablo 3.10 Etimoloji Kanalı Video 8 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 8
Başlık	Türkiye'deki Kadınlar Savaşıyor- (Benim Türkiyem - 26)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=84iC5ImElcY&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=28&t=414s
Yüklenme Tarihi	9 Mayıs 2024
İzlenme	42.000 görüntüleme
Beğenilme	1.5 Bin
Yorumlar	429
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta Rusya'dan ile karşınızda
Konu	Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

G.8, Türk kültürü ve Rus kültürü arasında gözlemlediği farklara dair ayrıntılı açıklamalar yapar. Türkiye’de kadınların çalışma ve ev içi sorumlulukları bir arada üstlenmeye yönelik mücadeleci tavırları kendisini şaşırtmıştır; Rusya’da kadınların bu türden bir yaşam tarzını daha doğal bir şekilde kabullenmesine karşın, Türkiye’de kadınların bu konularda daha fazla tartışma ve çatışma yaşadıklarını gözlemlemiştir. Türk kadınlarının, tarih boyunca sosyal ve ekonomik özgürlükler için verdikleri mücadelenin bir yansıması

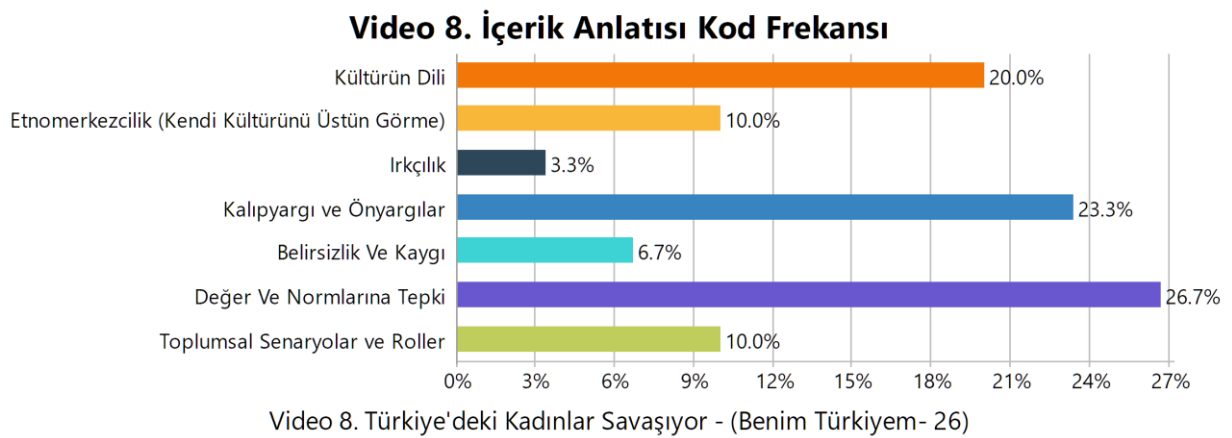
olarak, günümüzde de iş ve aile yaşamını dengelemeye çalıştıklarını ifade eder. Bu G.8'in Rus kültüründeki kadın-erkek rolleriyle kıyasladığında kendisine farklı gelen bir durumdur. Video 8'in içeriğinde G.8'in Türk kültüründe karşılaştığı diğer şaşırtıcı durumlara da yer verilir. Örneğin, Türkiye'deki misafirperverlik ve şefkat kültürünü özellikle Rusya'daki soğuk ve mesafeli toplumsal normlarla karşılaştırır. Rusya'da, birinin sosyal ya da tıbbi yardım gerektiren bir durumda bile kayıtsızca davranılabilmesi onu şoke etmiştir. Buna karşın, Türkiye'de insanların böyle bir durumda çok daha yardımsever davranacaklarını düşünmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki gündelik yaşama dair dikkatini çeken ayrıntılardan biri, çayın küçük bardaklarda ikram edilmesi gibi alışkanlıklardır; bu, ona alışılmadık ve sıcak bir kültürel özellik olarak görünmektedir.

G.8, Türkçeye olan ilgisinin, özellikle popüler kültür aracılığıyla nasıl geliştiğini anlatırken, Tarkan gibi Türk sanatçıların şarkılarıyla bu dili nasıl ilk kez duyduğunu ve dil öğrenme sürecine nasıl başladığını da açıklar. Türkçeye olan sevgisinin, dili öğrenmek ve iletişimde akıcı hale gelmek için bir motivasyon kaynağı olduğunu belirtir. Ayrıca, Türkçedeki bazı yerel ağızlara ve deyimlere duyduğu merakı, öğrendiği bazı ilginç kelimeler ve onların etimolojisi üzerinden de paylaşır. Türkiye'de yaşamayı sevdiğini belirten G.8, özellikle İstanbul'un kendisi için çok özel bir şehir olduğunu vurgulamaktadır. İstanbul'un karmaşık yapısına rağmen, şehirle uyum sağlamayı ve buradaki yaşamı düzenlemeyi başardığını belirtir. Şehir hayatının sunduğu zorlukların üstesinden gelerek İstanbul'u bir "cennet" olarak tanımlamaktadır; bu, onun Türkiye'ye dair derin bir bağ kurduğuna işaret eder. Eğitim sistemine dair yaptığı değerlendirmeler ise Türkiye'deki devlet okulları ve özel okullar arasındaki kalite farkına dikkat çeker. G.8, Türkiye'de çocukların kaliteli bir eğitim alması için özel okullara yönelmenin bir zorunluluk olduğunu ifade ederken, Rusya'da Sovyet eğitim sistemi temeline dayalı güçlü bir genel kültür eğitiminin herkes için erişilebilir olduğuna işaret eder.

G.8, ayrıca Türkiye'deki bazı toplumsal alışkanlıkları ve normları Rus kültürüyle karşılaştırarak değerlendirir. Örneğin, Türkiye'de insanların yüz yüze iletişimde nazik davranırken, arka planda daha farklı yorumlar yapabilmelerini kültürel bir farklılık olarak tanımlar. Bu tür bir iletişim şekline alışmasının zaman aldığını belirtir. Türkiye'deki insanların gösterdiği dostça tavırlara karşın, arka planda başka konuşmaların yapılmasını alışılmadık bulmuştur. Bu, G.8'in Türkiye'deki sosyal dinamiklere dair kritik bir gözlemde bulunduğunu ve kültürlerarası incelikleri anlamaya çalıştığını gösterir. Ekonomik durumlara dair de yorumlarda da bulunan G.8, Türkiye'de hayat pahalılığının giderek arttığını ve özellikle büyük şehirlerde yaşamın zorluklarından bahseder. Kendi ülkesinde yaşadığı bazı

zorluklar ve buradaki deneyimleri arasında karşılaştırmalar yaparak, Türkiye’de yaşamının kendisi için ne anlama geldiğini ve ülkeye olan bağlılığını ifade eder. G.8’in Türkiye’de geçirdiği yıllar boyunca, yerel kültüre olan ilgisinin ve burada kendini evinde hissetme arzusunun arttığını belirtmesi, bu süreçte kazandığı kişisel gelişimi ve kültürel uyumu da öne çıkarır.

Video 8’in içerik anlatısının kültürel adaptasyon, toplumsal normlar, dil ve kimlik temaları üzerinden analiz edilebilmektedir. Video 8, yabancı bir bireyin Türkiye’deki kültürel, sosyal ve kişisel deneyimlerini anlamaya ve uyum sağlamaya yönelik anlatımlarıyla, kültürlerarası iletişim ve adaptasyon sürecini çok boyutlu bir şekilde yansıtmaktadır.



Grafik 3.17 Video 8 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Kültürel Adaptasyon Süreci

G.8’in anlatımı, bir yabancı olarak Türkiye’de geçirdiği yıllar içinde kültürel uyum sağlama sürecini gözler önüne serer. Kültürel adaptasyonun onun için nasıl bir öğrenme süreci olduğunu ve Türk toplumuna olan ilgisini arttırdığını ifade eder. Türk kültürüne dair ilk izlenimleri, “*Tarkan’ın şarkıları*” gibi popüler kültür öğeleri üzerinden gelişmiştir: “*Tarkan’ın şarkılarında... o yıllarda Tarkan çok meşhurdu Rusya’da.*” Bu tür bir popüler kültür referansı, kültürel adaptasyon sürecinin bireyler için nasıl daha erişilebilir hale gelebildiğini gösterir. Ayrıca, Türkçeyi öğrenme süreci de bu uyum sürecinin bir parçasıdır ve dili öğrenmeye olan ilgisi kültürel adaptasyonun bir göstergesidir.

Toplumsal Normlar ve Cinsiyet Roller

G.8, Türkiye’deki kadın-erkek rolleri ve cinsiyet beklentilerini Rusya’daki normlarla karşılaştırır. Türk toplumunda kadınların hem çalışma hayatında hem de ev içindeki sorumluluklarda aktif rol almasına dikkat çekerek, Türkiye’de kadınların daha fazla mücadele etmek zorunda kaldığını vurgular: “*Türkiye’de kadınlar bir savaşçı modunda çok*

savaşıyorlar." G.8'in bu gözlemi, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili farklı bakış açılarının altını çizer. Türkiye'de kadınların, çalışma hayatını aile sorumluluklarıyla dengeleme çabalarını gözlemlemesi, cinsiyet rolleri üzerine yaptığı eleştirel değerlendirmeleri içermektedir. Rusya'da kadınların benzer sorumlulukları daha az çatışmalı bir şekilde kabul ettiğini ifade etmesi, iki kültürdeki toplumsal normların farklılığını da ortaya koymaktadır.

Dilin Önemi ve Zorlukları

G.8'in Türkçe öğrenme sürecine dair yaşadığı deneyimler, dilin kültürel adaptasyonda önemli bir araç olduğunu gösterir. Türkçeyi öğrenirken karşılaştığı zorlukları ve özellikle bazı seslerin (örneğin "r" sesi) kendisi için ne kadar zorlayıcı olduğunu ifade eder: *"Rusçada uzun sesler yok böyle aşık diyordum kaşık Aşık Aynı şey."* şeklinde, Türkçenin öğrenilmesi sürecinde seslerin ve kelimelerin telaffuzunun kendisi için önemli bir zorluk teşkil ettiğini gösterir. Ayrıca, Türkiye'deki bazı yerel deyimlere ve farklı kelimelere duyduğu ilgiyi ifade etmesi, dilin kültürel öğrenmenin bir aracı olarak nasıl işlev gördüğünü vurgular. Bu bağlamda dil, yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda kültüre uyum sağlamanın da bir yolu olarak görülmektedir.

Misafirperverlik ve Yardımseverlik

Türkiye'de misafirperverlik ve şefkat kültürü G.8'in en çok dikkatini çeken özelliklerden biridir. Türkiye'deki insanların, toplumsal yardımlaşmaya ve misafirperverliğe verdikleri değeri, Rusya ile karşılaştırmalı olarak ifade eder. Özellikle, Türkiye'deki insanların yardıma muhtaç bir kişiye kayıtsız kalmayacağına inanırken, Rusya'daki insanların bu tür durumlara karşı daha kayıtsız davrandığını şu sözlerle belirtir: *"Türkiye'de böyle bırakmazdı ölürdü çünkü adam Ama Ruslar bırakıyor."* Bu durum, G8'in Türk toplumuna dair olumlu bir özellik olarak gördüğü yardımseverlik anlayışını yansıtır. Türkiye'de karşılaştığı bu davranış şekli, kültürel bir farklılık olarak öne çıkar ve Türk toplumundaki yardımseverlik kültürünün onun üzerinde bıraktığı etkileri de gösterir.

İletişimde Samimiyet ve Yüzeysel Davranışlar

G.8'in Türkiye'de gözlemlediği bir diğer kültürel özellik, insanların yüz yüze ilişkilerdeki samimiyet düzeyine dair düşünceleridir. Türk toplumunda yüzeysel dostlukların ya da samimiyetin bazen samimi bir temelden yoksun olduğunu ifade eder. Türklerin yüz yüze iletişimde güler yüzlü olup, arka planda farklı düşüncelere sahip olabileceğini belirtir: *"Türkiye'de insanlar bazen yüzüne gülüyor ama arkanda bambaşka şeyler konuşuyor."* G.8, Rus kültüründe daha doğrudan bir iletişim şekline alışkın olduğundan, bu durumu alışılması

gereken bir farklılık olarak görmektedir. Bu tespit, kültürlerarası iletişim farklılıklarına dair önemli bir gözlem olarak değerlendirilebilir.

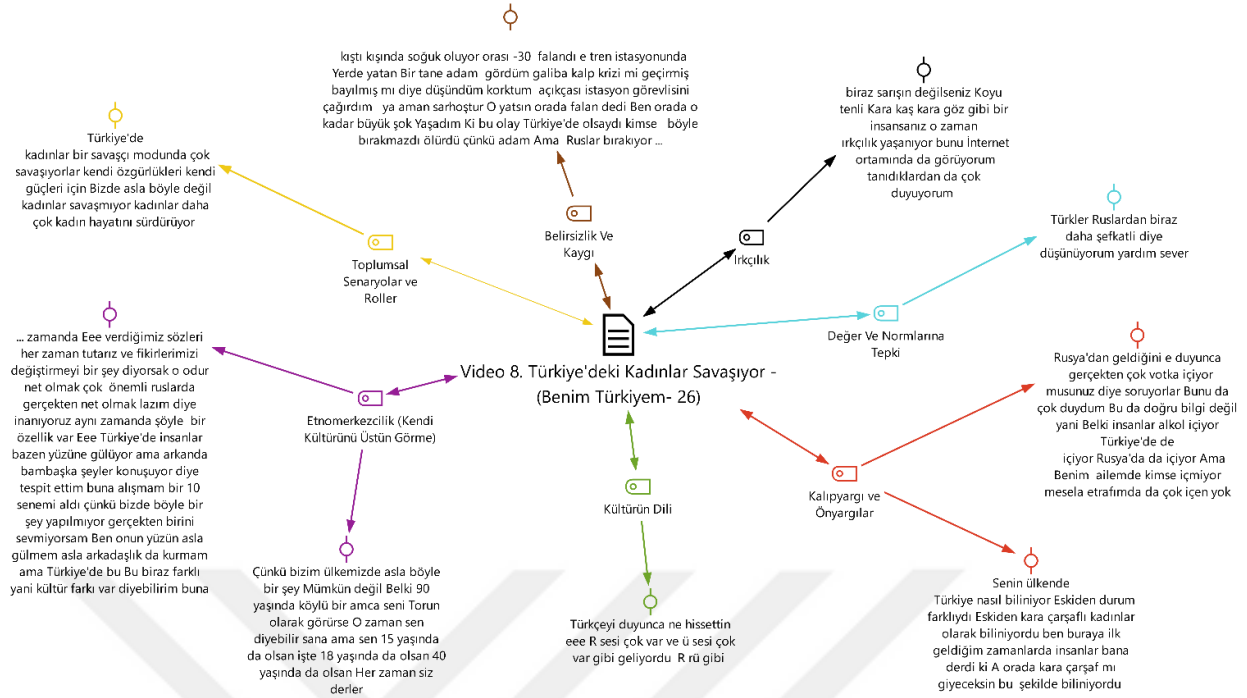
Ekonomik Zorluklar ve Hayat Pahalılığı

Türkiye’de son yıllarda yaşanan hayat pahalılığı, G.8’in dikkatini çeken bir diğer konudur. Ekonomik koşullara dair yaptığı gözlemler, Türkiye’deki yaşamın giderek zorlaştığını vurgular: *"Türkiye’de yaşamak daha çok zorluyor bence herkesi daha çok zorluyor."* Moskova ile Türkiye arasındaki hayat pahalılığını kıyaslayan bu ifade, Türkiye’de yaşam şartlarının giderek zorlaştığına dair kişisel bir gözlem sunmaktadır. G.8’in ekonomik zorluklara dair bu gözlemi, yabancıların Türkiye’de karşılaştığı ekonomik zorluklar ve adaptasyon süreçlerini anlamamıza katkıda bulunmaktadır.

Türkiye’ye Olan Bağlılık ve Kendini Yabancı Hissetme

G.8’in Türkiye’ye olan bağlılığı, onun kendisini burada bir *"yabancı"* olarak görmesine rağmen, Türk kültürüne ve toplumsal değerlere uyum sağlama arzusunu göstermektedir. Türkiye’yi sevmekte ve buradaki sosyal bağları önemsemektedir. Ancak, zaman zaman kendisini bir yabancı olarak hissettiğini ve bu durumun kendisi için çeşitli zorluklar getirdiğini ifade eder: *"ne kadar sevilsen de burada çok sevilen bir yabancı oluyorsun."* Bu ifade, yabancıların uzun süreli ikamet etmelerine rağmen karşılaştıkları kimlik ve aidiyet sorunlarına dikkat çeker. G.8’in bu gözlemi, bir yabancı olarak Türkiye’de yaşamaya dair karmaşık hislerini ve iki kültür arasında bir köprü olma konumunu ortaya koymaktadır.

Video 8. İçerik Anlatısı Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.17 Video 8 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video 8'in içerik anlatısında kültürlerarası iletişimi etkileyenlerin temaları ise şu şekilde ilerlemektedir:

Toplumsal Senaryolar ve Roller

Toplumsal senaryolar ve roller teması, bireylerin ve grupların toplumsal cinsiyet, kültür ve kimlik gibi faktörler üzerinden toplumda üstlendikleri rolleri ve bu rollerin farklı toplumlardaki algılanışını ele alır. *"Türkiye'de kadınlar bir savaşçı modunda çok savaşıyorlar kendi özgürlükleri, kendi güçleri için. Bizde asla böyle değil, kadınlar savaşıyor, kadınlar daha çok kadın hayatını sürdürüyor. Çalışmak zorundalar, çocuklara da bakıyorlar, temizlik de yapıyorlar, yemek de yapıyorlar ve bunu bir sorun haline getirmiyorlar genelde."* Şeklinde kadınların toplumsal rolleri ve mücadelelerini gösterir bu ifadeler, Türkiye'deki kadınların toplumsal rollerini, hakları ve özgürlükleri için verdikleri mücadele üzerinden değerlendirmektedir. Türkiye'de kadınların özgürlüklerini kazanmak için *"savaşçı"* bir tutum sergilediği ifade edilirken, Rusya'da kadınların toplumsal rolleri daha çok geleneksel bir yapıda sürdürdüğü belirtilmektedir. Bu, iki toplum arasındaki toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınların toplum içindeki konumları arasındaki farklara dikkat çeker. Türkiye'de kadınların kendi hakları için verdiği mücadelenin, toplumun kadınlara yüklediği sorumluluklarla birleştiğinde önemli bir toplumsal dönüşüm sürecine işaret ettiği görülmektedir. Kültürel ürünler ve toplumsal roller olarak *"Son zamanlarda benim sevdiğim Fi dizisi var. Onun dışında Meze vardı, yıllar önce onu seviyordum. İlk geldiğim zamanlarda Ezeli*

seyrediyordum. Türk edebiyatından Çalikuşu en sevdiğim kitaplardan biri. Bunun Türkçesini hiç okumadım ama Rusya'da da çok popüler olduğu için Rusçasını okudum." Şeklinde kültürel ürünlerin, bireylerin bir toplumun normları ve toplumsal rollerine dair algılarını şekillendiren önemli bir araç olduğu bu örnekle vurgulanmaktadır. Türk dizileri ve edebiyatı, yabancı bir birey için Türkiye'nin toplumsal yapılarına dair bir pencere işlevi görmektedir. Örneğin, "*Çalikuşu*" gibi eserler, kadınların toplumsal rollerine ve bu rollerin tarihsel evrimine dair bir anlayış sunarken, Türk dizileri de modern toplumsal senaryoları gözler önüne sermektedir. Kültürel ürünlerin bireylerin toplumsal yapıları anlamalarına ve bu yapılarla ilişki kurmalarına olanak sağladığı görülmektedir. Yabancı olma ve toplumsal algılar ise, "*Yabancı olmak güzel bir duygu dediğim gibi Kuzeyli olmak güzel bir duygu. Çünkü kuzeyliler seviliyor burada, o yüzden her zaman destek alabiliyoruz, her zaman sevildiğimizi de hissediyoruz.*" Şeklindeki bu ifade ile, yabancı bir bireyin Türkiye'deki toplumsal algılar üzerindeki deneyimini yansıtır. Birey, kuzeyli olmanın kendisine bir avantaj sağladığını ve Türk toplumunda olumlu bir karşılanma algısı yarattığını belirtmektedir. Ancak bu durum, toplumdaki belirli stereotipilerin ve ön yargıların yabancılar üzerindeki etkisini de gözler önüne serer. Kuzeyli olmanın pozitif bir imaj sunduğu bir bağlamda, farklı coğrafyalardan gelen bireylerin daha farklı toplumsal rollere maruz kalabileceği düşünülmektedir.

Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı teması, bireylerin farklı kültürel ve sosyal bağlamlarda yaşadıkları endişe, stres ve bilinmezlik duygularını ifade eder. Aynı zamanda, bireylerin diğer kültürlerle dair olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerini de içeren karşılaştırmalar, kültürlerarası uyum sorunlarının ve beklentilerin belirsizlikten nasıl etkilendiğini gösterir. Kültürel belirsizlik ve şok durumunu gösterir "*Rusya'ya gittim... Tren istasyonunda yerde yatan bir adam gördüm... İstasyon görevlisi 'sarhoştur, yatsın orada' dedi. Bu olay Türkiye'de olsaydı kimse böyle bırakmazdı.*" Şeklindeki Bu ifade ile, farklı kültürlerdeki insan davranışlarına yönelik algılar arasındaki farktan kaynaklanan kültürel belirsizlik ve şok deneyimini açıkça ortaya konmaktadır. Türkiye'deki yardımseverlik ve müdahale kültürüne alışık olan bir birey, Rusya'daki görevlilerin daha kayıtsız bir tutum sergilemesi karşısında büyük bir şaşkınlık yaşamaktadır. Bu durum, bireyin alışık olmadığı bir kültürel bağlama uyum sağlamaya çalışırken yaşadığı kaygıyı ve belirsizlik hissini temsil eder. Şefkat ve insanlık algısındaki karşılaştırma ile "*Sizde iyi olan kesinlikle şefkat ve insanlık, çünkü bizde bu biraz eksik.*" Şeklindeki bu ifade, kültürel farkındalık sürecinde bireyin kendi toplumundaki özellikleri diğer bir kültürle karşılaştırarak değerlendirdiğini gösterir. Türk toplumundaki şefkat ve yardımseverliğe vurgu yapılırken, Rus toplumunun daha katı ve bireysel bir yapıda olduğu

belirtilmektedir. Bu karşılaştırmalar, bireyin iki farklı kültür arasında anlam ve uyum sağlamaya çalışırken yaşadığı bilişsel belirsizliği ve bu belirsizliğe bağlı kaygıları yansıtır. İş ortamında kültürel farklılıkların yaratabileceği kaygı ise, *"Ruslar çok katı ve sert, iş ortamında da genel hayatta da o yüzden Türklerle çalışmayı daha çok seviyorum."* G.8'in ifadesinden iş ortamındaki kültürel farklılıklar, bireyin sosyal bağlamdaki belirsizlik ve kaygı seviyesini etkileyebildiğini göstermektedir. Türklerle çalışmanın daha kolay ve rahat olduğunu belirten bu ifade, bireyin alıştığı esnek ve sosyal ilişkilere dayalı bir çalışma ortamına olan tercihinin işaret etmektedir. Rus toplumundaki katı ve sert iş anlayışı ise, bireyin bu ortamda kendini rahatsız hissetmesine ve kaygı yaşamasına neden olmaktadır. Belirsizlik ve kaygı teması, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda hissettikleri stres ve endişeyi açıklamaktadır. Bu kaygılar, bireylerin kendilerini güvende hissetmedikleri ya da kültürel farklılıklar karşısında zorlandıkları durumlarda artış göstermektedir. Özellikle göçmenlere yönelik ayrımcı tutumlar ve önyargılar, toplumsal çatışmalara zemin hazırlamaktadır.

Değer ve Normlara Tepki

Değer ve normlara tepki teması, bireylerin farklı kültürel değerler ve sosyal normlarla karşılaşması durumunda verdiği tepkileri ve bu durumlara ilişkin algılarını ifade eder. Bu tema, bireylerin kendi kültürel değerlerini diğer kültürlerle karşılaştırarak anlamlandırma sürecini ve bu süreçte yaşanan uyum ya da direnç durumlarını kapsamaktadır. Video 8'in içeriği G.8'in, farklı kültürlerdeki sosyal ve bireysel davranışlara karşı gösterilen tepkilerinden hareketle, değer ve normlarına ilişkin algı farklılıklarını ele almaktadır.

Yardımseverlik ve Şefkat Algısı

"Türkler Ruslardan biraz daha şefkatli diye düşünüyorum, yardımsever. Tren istasyonunda yerde yatan bir adam gördüm... İstasyon görevlisi, 'Sarhoştur, yatsın orada' dedi. Bu olay Türkiye'de olsaydı kimse böyle bırakmazdı." Bu ifade, Türk toplumundaki yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin, Rusya'daki göreceli bireyselci tutumlarla karşılaştırılarak değerlendirilmesini yansıtır. Türk kültüründeki sosyal dayanışma normlarına alışkın olan bir birey, Rusya'daki bu tür olaylara yönelik kayıtsız tutumu bir norm farklılığı olarak algılamakta ve şaşkınlıkla tepki vermektedir. Yardımseverlik gibi değerlerin kültürel bağlama göre değişiklik gösterebileceği bu örnekle açıkça görülmektedir.

Ataerkillik Algısı

"Bizim toplumumuz gerçekten çok ataerkil bir toplum. Türkiye böyle değil." Bu ifade, bireyin kendi toplumunda ataerkilliğin hâkim bir norm olduğunu belirterek, Türk toplumundaki farklı bir değer sistemine dikkat çekmesini yansıtır. Ataerkillik, bireyin kendi

kültüründeki değerlerin bir parçası olarak kabul edilirken, bu durum Türkiye'deki normlarla kıyaslanarak daha az belirgin ya da farklı bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. Bu, değer ve normların farklı kültürlerde nasıl yorumlandığını gösteren önemli bir karşılaştırmadır.

Norm Farklılıkları

"Rusya'da bebekleri buzlu suya atıyor musunuz gerçek mi diyorlar? Böyle bir şey yok tabii ki." Bu ifade, kültürlerarası norm algılarında yanlış bilgilere dayalı önyargılardan kaynaklanan şaşkınlığı yansıtır. Türk toplumunda Ruslara yönelik yanlış bir norm algısı, bireyde şaşkınlık ve rahatsızlık yaratmaktadır. Bu durum, kültürel farkındalık eksikliğinin değer ve norm algılarına nasıl etki ettiğini göstermektedir.

Yemek Kültürüne Uyum ve Değer Farklılıkları

"Türk mutfağını çok seviyorum ama ilk geldiğimde bir sürü yemeği yiyemiyordum. Nar ekşisi çok ekşiydi, kısır çok ekşiydi. Şu anda bunları seviyorum, zamanla alıştım." Bu ifade, bireyin farklı kültürlerdeki tat ve yemek normlarına yönelik algısındaki değişimi temsil eder. İlk başta Türk mutfağındaki belirli tatlara (örneğin ekşi tatlara) yabancılik hissedenden birey, zamanla bu normlara uyum sağlamış ve Türk mutfağı değerlerini benimsemiştir. Bu, kültürel uyum sürecindeki değişim ve adaptasyonu gösterir.

Arkadaşlık Normları ve Sosyal Çevre

"Arkadaş bulmak zor. Türklerle çok arkadaşlık kuramıyoruz, buradaki bütün Ruslar Ruslarla arkadaş oluyor." Bu ifade, sosyal ilişkilerdeki kültürel normlara dair algıyı ve bireyin bu normlara yönelik uyum sorununu açıkça göstermektedir. Farklı kültürlerde sosyal bağlar kurma ve iletişim normlarının değişkenliği, bireylerin yabancılik hissini artırabilir ve sosyal normlara uyum sağlama sürecini zorlaştırabilir.

Gelenek ve Norm Farklılıkları

"Bizde hamam var, sauna gibi bir şey. Türkiye'deki hamamdan iki kat daha sıcak olduğunu düşünüyorum. Oradan çıkıp kar yığınınına atlıyorlar, ama bu bana tehlikeli geliyor." Bu ifade, kültürel geleneklerin bireyin değer sisteminde nasıl bir norm olarak algılandığını ve başka bir kültürdeki benzer uygulamalara kıyasla farklılıkları yansıtır. Bireyin, kendi kültüründeki geleneklerin tehlikeli ya da farklı görülen yönlerine rağmen, bunların norm haline geldiği bir duruma işaret etmektedir.

Ekonomik Normlar ve Algılar

"Hayat pahalı mı Türkiye'de? Son zamanlarda pahalı. Eskiden Moskova daha pahalıydı ama şu anda Türkiye'de yaşamak daha zorluyor." Bu ifade, ekonomik değerlerin ve normların kültürel bağlama göre değişkenliğini gösterir. Türkiye'deki ekonomik durumun birey üzerindeki etkisi, normların algısal bir değişikliğe uğramasına ve bireyin yaşam standartlarını yeniden değerlendirmesine yol açmaktadır.

Etnomerkezcilik

"Bizde kadınlar her zaman çok güçlü pozisyonudadır, bunu ispatlamak zorunda değiller..." Bu ifade, yerleşik yabancınn kendi kültüründeki kadınların toplumda güçlü bir konuma sahip olduklarını ve bunu kanıtlamak için çaba sarf etmelerine gerek olmadığını belirtmektedir. Ancak bu durum, dolaylı olarak diğer kültürlerdeki kadınların benzer şekilde güçlü konumlara sahip olmadıkları veya kendilerini sürekli ispat etmek zorunda oldukları varsayımını da barındırmaktadır. Bu tür bir yaklaşım, kendi kültürünün kadınlara yönelik daha iyi koşullar sunduğu görüşüne dayalı etnomerkezci bir bakış açısını yansıtmaktadır.

Hitap Şekilleri ve Sosyal Hiyerarşi

"Bizim ülkemizde insanlar her zaman 'siz' derler. 15 yaşında da olsan, 40 yaşında da olsan bu değişmez..." Bu cümlede, kendi kültüründe sosyal hiyerarşi ve saygı göstergesi olarak "siz" hitabının kullanımı vurgulanırken, diğer kültürlerde benzer bir uygulamanın olmadığını ima eden bir karşılaştırma yapılmaktadır. Yazar, bu farklılığı norm olarak kendi kültürünü merkeze alarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda, diğer kültürlerin bu tür formaliteleri göz ardı ettiği ya da saygıyı yeterince göstermediği algısını yaratmaktadır. Bu, etnomerkezci bir tutumun örneği olarak değerlendirilebilir.

Netlik ve Dürüstlük Üzerine Yargılar Alt Teması

"Bizde bir şey diyorsak o odur. Türkiye'de insanlar yüzüne gülüyor ama arkanda bambaşka şeyler konuşuyor..." Bu ifade, netlik ve dürüstlük konularında yazarın kendi kültürünü üstün gördüğünü açıkça göstermektedir. Yazar, kendi kültüründe fikirlerin net bir şekilde ifade edildiğini ve samimiyetin ön planda olduğunu savunurken, Türkiye'de insanların sahte davranışlar sergilediğini ve arka planda farklı söylemler geliştirdiğini iddia etmektedir. Bu durum, diğer bir kültürün değerlerini küçümseyerek kendi kültürünü daha üstün bir konumda değerlendirme eğilimidir ve etnomerkezci bir tutumun güçlü bir örneğidir.

İrkçilik

İrkçilik, bir bireyin ya da grubun dış görünüş, ten rengi ya da fiziksel özellikler gibi biyolojik faktörlere dayanarak ötekileştirilmesi ve ayrımcılığa maruz kalması durumunu ifade eder. Alıntıda yer alan *"biraz sarışın değilseniz koyu tenli kara kaş kara göz gibi bir insansanız o zaman ırkçılık yaşıyor"* ifadesi, toplumda fiziksel görünüş temelinde ayrımcılık yapıldığını ve bunun bir dışlama biçimi olduğunu göstermektedir. Burada, fiziksel özelliklere dayalı ayrımcılık ve ön yargıların hem sosyal ilişkilerde hem de dijital platformlarda sıklıkla karşılaşıldığı vurgulanmaktadır. Bu tür ırkçı tutumlar, toplumdaki ayrımcılığı ve ötekileştirmeyi körüklemekte, bireyler arası eşitliği zedelemektedir.

Kalıp yargı ve Önyargılar

"Türkiye'de kadınlar yıllar boyunca çok baskı altında kaldı... Bizde kadınlar her zaman çok güçlü." Bu ifade, Türk kadınlarının toplumsal olarak baskı altında olduğuna dair bir kalıp yargıyı yansıtırken, Rus kadınlarının güçlü ve bağımsız olduğuna yönelik olumlu bir genelleme yapılmaktadır. Ancak bu tür karşılaştırmalı genellemeler, bireysel ve kültürel farklılıkları göz ardı ederek bir toplumun tüm kadınlarını tek bir kategoriye indirgeme riski taşır. Bu, kültürel önyargıların ve toplumlar arası karşılaştırmaların yaygın bir örneğidir.

Rus Kültürüne Yönelik Önyargılar

"Rusya'da bebekleri buzlu suya atıyor mu gerçek mi diyorlar?" Bu ifade, Rus kültürüne yönelik yanlış bir algıyı ortaya koymaktadır. Bebeklerin buzlu suya atılması gibi yanlış bir inanış, kültürel bilgiden yoksun bir önyargıyı temsil eder. Bu tür ifadeler, kültürlerarası iletişimde yanlış anlamaları artırabilir ve bireylerin karşılıklı empati geliştirmesini engelleyebilir. *"Rusya'dan geldiğini duyunca gerçekten çok votka içiyor musunuz diye soruyorlar."* Şeklindeki bu ifade ise, rus halkı hakkında yaygın bir stereotipi yansıtır. Rusların aşırı alkol tükettiğine dair bu genelleme, kültürel bir önyargıyı temsil eder. Bu tür basmakalıp yargılar, bireylerin gerçek kişiliklerini gölgede bırakabilir ve kültürlerarası ilişkilerde olumsuz algılara yol açabilir.

Türkiye'ye Yönelik Kalıp Yargılar

"Eskiden Türkiye kara çarşafli kadınlar olarak biliniyordu... Bu şekilde biliniyordu." Burada, Türkiye'ye yönelik geçmişte var olan bir kalıp yargı dile getirilmiştir. Türk kadınlarının tamamını "kara çarşafli" olarak tanımlayan bu algı, ülkedeki kültürel ve sosyal çeşitliliği göz ardı etmektedir. Bu tür genellemeler, bir toplumun yanlış ve eksik şekilde tanınmasına yol açabilir. *"Türkiye deyince aklıma çay bardağı geliyor. Hâlâ tutamıyorum, çok sıcak."* Bu ifade ile, Türk kültürüne yönelik olumlu bir kalıp yargıyı temsil eder. Çay bardağı,

Türk toplumunun bir simgesi olarak algılanırken, bu simge üzerinden yapılan bir genelleme kültürel bir stereotipin oluşumuna katkı sağlayabilir.

Kültürel Benzerlikler ve Farklılıklar Üzerine Kalıp Yargılar

"Din açısından farklı olsa bile aile yapısı, köydeki gelenekler çok benziyor." Bu ifade, iki toplum arasında benzerlik kuran bir yargıyı yansıtır. Türk ve Rus köylerindeki kadınların giyinme tarzlarına yönelik yapılan genellemeler, olumlu bir bakış açısını temsil etse de yine de bireysel farklılıkları göz ardı ederek stereotip oluşturma potansiyeli taşır.

Eğitim ve Kültürel Değerler Hakkındaki Kalıp yargılar

"Türkiye'de genel kültür eksikliği konusunda bir sorun var diye düşünüyorum." Bu ifade, Türk eğitim sistemine ve genel kültürel seviyeye yönelik olumsuz bir kalıp yargıyı dile getirmektedir. Türk gençlerinin ve bireylerinin yeterli genel kültüre sahip olmadığına yönelik bu tür genellemeler, toplumun bireysel farklılıklarını göz ardı eden bir önyargıyı temsil etmektedir. *"Çocuğunuzu güzel bir özel okula göndermek zorundasınız, yoksa kötü eğitim alma ihtimali çok yüksek."* şeklindeki ifade ise, Türkiye'deki devlet okullarının yetersiz olduğuna dair bir kalıp yargıyı yansıtır. Bu tür genellemeler, bireylerin kendi deneyimlerine dayansa bile toplumu genel olarak değerlendirdiği için önyargılı bir algıya neden olabilir.

Kültürün Dili

"Türkçeyi ilk kez o kursta mı duydun? Yok, Tarkan'ın şarkılarında... Tarkan çok meşhurdu Rusya'da..." Bu ifadede, bir bireyin başka bir kültüre ait bir dili müzik aracılığıyla nasıl tanıdığı ve dil ile kültür arasındaki bağın nasıl kurulduğu vurgulanmaktadır. Tarkan'ın şarkılarının popüleritesi, Türkçe'nin bir iletişim aracı olmanın ötesinde, kültürel bir sembol olarak nasıl algılandığını gösterir. Bu durum, dilin bir kültür taşıyıcısı olarak önemini ortaya koymaktadır.

Dilsel Zorluklar ve Farklılıklar

"R sesi çok var ve ü sesi çok var gibi geliyordu... Rusçada uzun sesler yok, böyle 'aşık' diyordum, kaşık aşık aynı şey..." Burada, Türkçe'nin ses özellikleri ile Rusçanın ses yapısı arasındaki farklılıklar ele alınmaktadır. Türkçe'nin "ü" ve "r" sesleri gibi belirli fonetik unsurları, Rusça konuşan biri için alışılması zor bir özellik olarak tanımlanmıştır. Bu tür dilsel zorluklar, bir dilin öğrenilmesi sırasında bireyin kültürel ve fonetik alışkanlıklarıyla nasıl mücadele ettiğini yansıtmaktadır.

Dil ve Kimlik Belirleme

"Rusların hataları ayrı, mesela bizde 'R' çok baskın olur... O yüzden Türkçede hemen belli oluyor bir Rus konuşunca." Bu ifadede, bireyin kendi dilsel özelliklerini başka bir dilde nasıl fark edilebilir hale getirdiği ve bunun bir kimlik unsuru olarak algılandığı görülmektedir. Farklı bir dil konuşulduğunda bile bireyin ana diline özgü telaffuz özellikleri, o kişinin kültürel kimliğini taşımaya devam eder. Bu durum, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kimlik belirleyici bir unsur olduğunu da göstermektedir.

Kelime Anlamlarındaki Kültürel Farklılıklar

"Durak kelimesi bizde aptal anlamına geliyor... Halat bizde bornoz anlamına geliyor..."

Bu ifadeler, aynı kelimenin farklı kültürlerde tamamen farklı anlamlara sahip olabileceğini gösterir. "Durak" ve "halat" gibi kelimeler, dilin ve kültürün birbirini nasıl etkilediğinin çarpıcı örnekleridir. Bu tür anlam farklılıkları, kültürlerarası iletişimde yanlış anlamalara ve potansiyel kültürel çatışmalara yol açabilir.

Kültürel Mizah ve Anlamlandırma

"Burak erkek ismi Türkiye'de, bizde kırmızı pancar anlamına geliyor... Bu yüzden komik geliyor." Bu örnek, farklı kültürlerdeki kelimelerin hem anlam hem de çağrışım açısından nasıl mizah ve algı farklılıklarına yol açtığını ortaya koyar. Dilsel bir farklılık, bazen kültürel mizahın bir unsuru haline gelebilir ve bu durum bireylerin kültürlerarası etkileşimde eğlenceli anlar yaşamalarına da olanak tanıyabilir.

Video içerik anlatısı G.8'in Türkiye'deki yaşam deneyimlerine dair derinlemesine bir bakış sunar. G.8, Türk toplumunun olumlu özelliklerini takdir ederken, kendisi için farklı olan kültürel normlar karşısında zaman zaman zorlandığını ifade etmekle birlikte, aynı zamanda Kültürel adaptasyon, toplumsal normlar, dil ve kimlik gibi temalar üzerinden yapılan bu analiz, Türkiye'de uzun süre yaşayan bir yabancının topluma uyum sağlama sürecinde karşılaştığı fırsatlar ve zorluklara dair çok boyutlu bir perspektif de sunmaktadır. G.8'in deneyimleri, kültürlerarası iletişim ve adaptasyon süreçlerinin nasıl şekillendiğini gösterirken, yabancıların bu süreçte hissettikleri karmaşık duyguları ve kültürel farklılıklara dair gözlemlerini de yansıtır.

Video içerik anlatısında incelenen temalar, kültürlerarası iletişimi etkileyen önemli dinamikleri göstermektedir. Toplumsal senaryolar, değerler ve normlar, önyargılar ve dil gibi unsurlar, bireyler arasında kültürel farkındalık geliştirilmesi ve etkili iletişim kurulması için

kritik öneme sahiptir. Bu temaların daha derinlemesine analiz edilmesi, kültürlerarası uyumu ve anlayışı artırmak için stratejik adımlar atılmasını da sağlayabilmektedir.

3.5.2.9. Video 9'un Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 9, Cezayirli bir öğrenci olan G.9'un Türkiye'ye geliş hikayesini, Türkiye'deki deneyimlerini ve gözlemlerini içeren bir röportajı yansıtmaktadır. G.9, ailevi nedenlerle Cezayir'den Türkiye'ye gelmiş ve burada Sakarya Üniversitesi'nde eğitimine devam etmektedir. Türkiye'ye babasının yönlendirmesiyle gelmiş olup, başlangıçta bu duruma şaşırılmış, ancak babasının teşvikiyle Türkiye'de okumaya karar vermiştir. Amine, Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığını ve Türkçeyi ilk kez Türkiye'de duyduğunu ifade etmektedir. Türkçeyi öğrenmenin ilk başta zorlayıcı olduğunu, ancak dilde Arapça ve Fransızca kökenli kelimeler olduğu için bazı avantajlar sağladığını söylemektedir. Örneğin, “araba,” “asansör” ve “kitap” gibi Türkçedeki yabancı kökenli kelimeler, öğrenme sürecini kolaylaştırmıştır. Bazı Türkçe kelimelerin (örneğin “kâğıt”) telaffuzunun ise kendisini zorladığını belirtmektedir.

Tablo 3.11 Etimoloji Kanalı Video 9 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 9
Başlık	Başka Dilde Konuşmamak İçin Anneme Cevap Vermiyorum- (Benim Türkiyem – 28)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=p84Or0MQcng&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=27
Yüklenme Tarihi	23 May 2024
İzlenme	57.601 görüntüleme
Beğenilme	1.6 Bin
Yorumlar	395
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta Cezayir'den ile karşınızda.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

G.9, Türklerin kahvaltı kültürünü Cezayir'in kahvaltı alışkanlıklarıyla karşılaştırmakta ve Türkiye'de kahvaltıda zeytin, domates, peynir gibi yiyeceklerin bulunmasını farklı bulduğunu ifade etmektedir. Türkiye'de en sevdiği yemek ise sarma olup, İskender ve “*imam bayıldı*” gibi yemekleri de ilginç bulmuştur. İmam bayıldının anlamını öğrenmek de kendisi için ilginç bir deneyim olmuştur. Türkiye'de yaşadığı deneyimler arasında onu etkileyen anılardan biri, koronavirüs salgını döneminde yurttan yaşadığı zorluklardır. Uzun bir süre yurttan çıkamamanın kendisini zorladığını anlatmakta ve bu dönemi çok garip bulduğunu belirtmektedir. Türkiye'de karşılaştığı bazı zorluklar arasında, yabancı olduğu için bazı önyargılara maruz kalmak da bulunmaktadır. Örneğin, metroda bir kadın, Arapça konuştuğu

için ona karşı olumsuz bir tavır sergilemiştir. G.9, bu tür deneyimlerin Türkiye’de bazen rahatsızlık yarattığını belirtmekte ve özellikle son zamanlarda Arapça konuşurken çekinceler yaşadığını ifade etmektedir. Öte yandan, G.9 Türkiye’de tanıştığı iyi insanlar sayesinde zor zamanlarında destek görmüştür. Özellikle koronavirüs döneminde memleketine dönemediği zaman, arkadaşlarının ona maddi destek sağlaması gibi olumlu deneyimler yaşamıştır. G.9, bu olayın kendisi için unutulmaz bir anı olduğunu söylemektedir. Cezayir’de Türklerle karşılaştığında başlangıçta çok mutlu olduğunu, ancak günümüzde bazı toplumsal ve siyasi nedenlerle bu tür karşılaşmalarda çekinceler yaşadığını belirtmektedir. Sonuç olarak, G.9’un anlatıları, Türkiye’ye gelen yabancı öğrencilerin karşılaştığı kültürel farklılıklar, dil bariyerleri ve toplumsal adaptasyon süreçlerini detaylandırmakta ve Türkiye’deki sosyal yapı, misafirperverlik ve toplumsal ilişkiler hakkında bir içgörü sunmaktadır. Türkiye’ye gelen bir yabancı olarak yaşadığı deneyimler, kültürlerarası etkileşimi incelemek açısından değerli bilgiler de içermektedir. Bu tür deneyimler, göçmenlerin ve yabancı öğrencilerin topluma entegrasyon sürecini akademik bir çalışmada anlamak için önemli veriler sağlamaktadır.

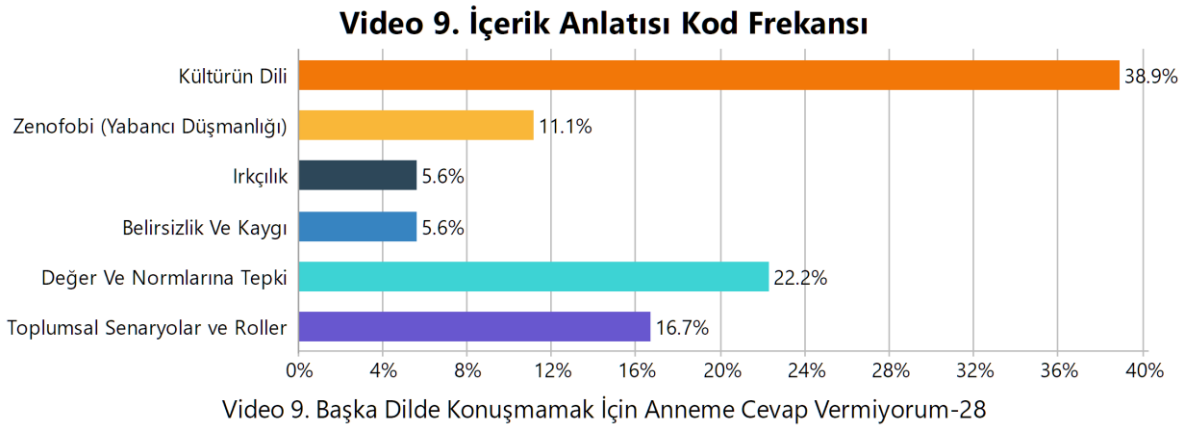
Video 9’un içerik anlatısı Cezayirli bir öğrenci olan G.9’un Türkiye’deki yaşam deneyimlerini, Türk kültürü ve toplumuyla olan etkileşimlerini, karşılaştığı zorlukları ve gözlemlerini içeren durumlar şu şekildedir:

Türkiye’ye Geliş Sebebi ve Aile Desteği

G.9, Türkiye’ye babasının teşviki ve ailesinin maddi durumu sebebiyle geldiğini ifade ediyor. Babasının ona Türkiye’de eğitim alması için verdiği söz, onun Türkiye’ye geliş sürecini şekillendirmektedir. Bu durumu “*Babam beni buraya gönderdi... ailemin maddi durumu biraz kötü... Babam transkriptleri vesaire istemişti... bir tane burstan bahsetmişti, başvurdu ve o şekilde geldim ben Türkiye’ye.*” şeklinde ifade etmektedir.

Cezayir Hakkında Bilgilendirme

G.9, ülkesini tanıtırken Cezayir’in coğrafi ve kültürel çeşitliliğine dikkat çekiyor. Kuzey Afrika’nın en büyük ülkesi olan Cezayir’in hem deniz, çöl, dağ, hem de yeşillik içeren bir doğaya sahip olduğunu belirterek “*Cezayir nasıl bir yer? Afrika’da bir ülke... Afrika’nın en büyük ülkesi olarak geçiyor... Cezayir’de ne ararsanız var: deniz var, çöl var, dağ var, yeşillik de var.*” Şeklinde aktarmaktadır.



Grafik 3.18 Video 9 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Türkçeyle İlk Tanışma ve Dil Öğrenme Süreci

Türkçeyle ilk tanışmasının Türkiye’de gerçekleştiğini ve başlangıçta dili anlamakta zorlandığını ifade eden G9, bazı Arapça kelimelerin tanıdık gelmesinin ona dil öğrenme sürecinde yardımcı olduğunu belirtiyor. Bu durum dil bariyerinin aşılmasına yardımcı olmuş ve şu şekillerde aktarmaktadır: *“Türkçeyi ilk kez Türkiye’de duydum... gelmeden önce hiçbir Türkçe kelimesini bilmiyordum... sadece Selamünaleyküm kelimesini duyduğumda çok mutlu olmuştum.”* , *“Türkçe öğrenmek zor mu? Başlarda zordu... ama aslında zor bir dil değil çünkü çok yabancı kelime var Türkçede.”* Ayrıca, bazı kelimelerin farklı dillerdeki telaffuzuyla zorlandığını ifade ederek, *“Kâğıt kelimesi... bazıları Kağıt olarak söylüyor bazıları Kağıt olarak söylüyor. Doğrusu hangisi, sizi sormalıyız.”* durumu dile getirmektedir.

Kültürel Farklılıklar ve Uyum Süreci

G.9, Türkiye’ye geldiğinde Cezayir’deki kahvaltı kültüründen çok farklı bir kahvaltı düzeniyle karşılaştığını belirtiyor. Zeytin, domates gibi Türk kahvaltısının temel öğelerinin Cezayir’de öğle yemeği ya da salata malzemesi olarak tüketildiğini dile getiriyor: *“Bizde kahvaltılarda sütü kahve olur... Türkiye’ye geldiğimde hatırlıyorum ilk kahvaltıya indiğimizde bayağı bir şaşırmıştım zeytinleri buldum, domatesleri buldum, peynirleri buldum...”* Bu farklılıklara rağmen zamanla bu yiyeceklere alıştığını da *“Ama artık alıştım, bunları da yiyorum.”* şeklinde belirtmektedir.

Türkiye’de Gördüğü Misafirperverlik ve Sosyal Destek

G.9, Türkiye’de yaşadığı zor zamanlarda karşılaştığı sosyal destekten memnuniyetini gösterir bir beden dilini kullanır bir şekilde bahsederek, *“Korona zamanında 3 yıl memlekete gidememiştik... üniversiteye geçtiğimde ilk yılda tanımadığım insanlar... oda arkadaşlarımdan biri bilet paramı toplayamadığım için yardımcı olmuşlardı.”* Şeklinde ifade

ederek Korona döneminde arkadaşlarının yardımı, Türkiye’de gördüğü destekleyici sosyal yapının bir örneği olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’deki Toplumsal Ayrımcılık Deneyimi

G.9, Türkiye’de zaman zaman Arapça konuşurken dışlanma ve ayrımcılıkla karşılaştığını dile getiriyor. *“Annemden gelen bir aramayı açamamıştım... Şu anda Arapçayı konuşmaktan biraz tedirgin oluyorum.”* şeklindeki durum, dil kullanımının kültürel kimliği yansıttığı ve toplumda bazen yanlış anlaşılmalara sebep olduğu bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca G.9, *“Bir tane kadın baya başlamıştı demişti ki bırak da işte buralar artık onlar toprakları oldu.”* metroda Arapça konuştuğu için bir kadından olumsuz tepki aldığını da belirtmektedir.

Türkiye ve Türk Kültürüne Özgü İlginç Gelenek ve Yemekler

G.9, Türk yemeklerinden bazılarını ilginç bulduğunu dile getirerek, *“İmam bayıldı, kaç kez kulağıma gelmişti ama hiçbir zaman anlamamıştım yemek olduğunu.”* Şeklinde özellikle *“imam bayıldı”* yemeğinin adını duyduğunda onun bir yemek olduğunu anlamakta zorlandığını ifade etmektedir. Ayrıca, *“İskender çok değişik buldum, hem et var, ıslak et ıslak ekmekte de var, yağ da var... çok değişik.”* diyerek Türkiye’deki İskender kebabını da ilginç bulduğunu, yapılış şeklinin kendisi için farklı olduğunu belirtiyor:

Türkiye Hakkında Oluşan Algılar ve Son Dönemdeki Duygusal Mesafe

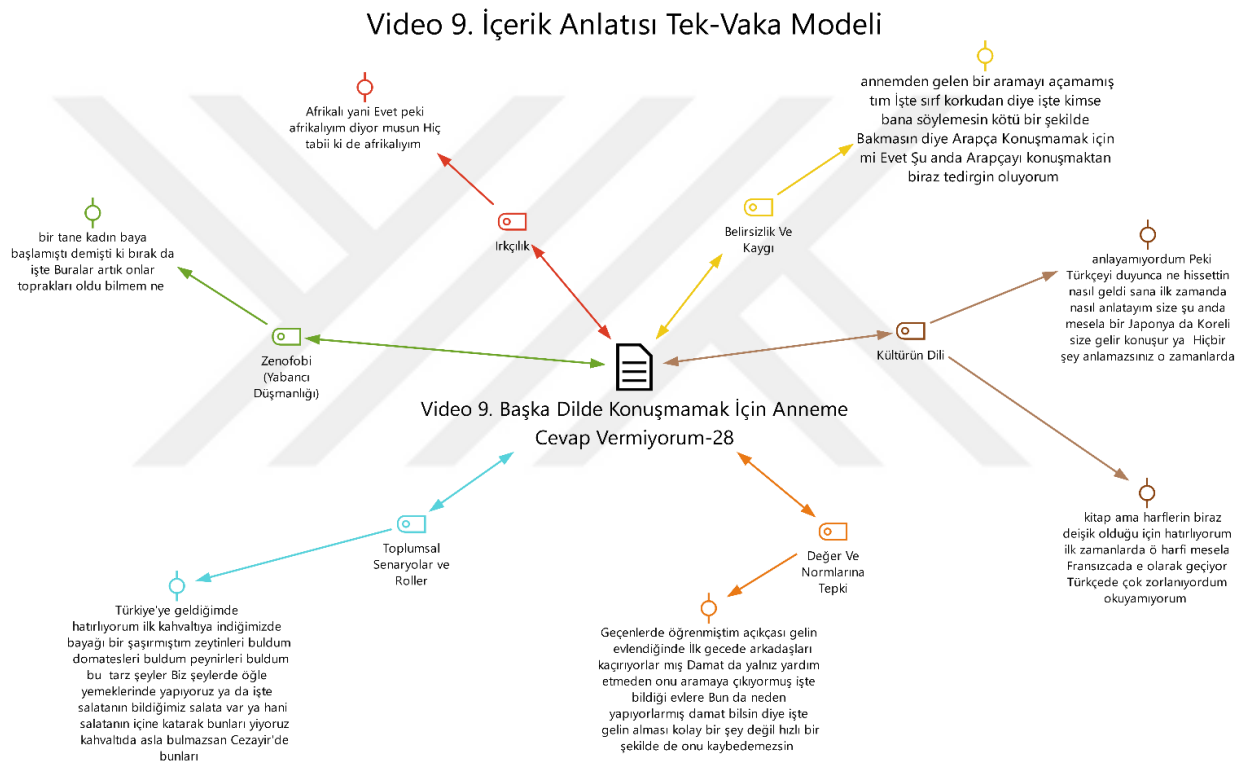
G.9, başlangıçta Türklerle karşılaştığında mutluluk duyduğunu fakat son dönemlerde sosyopolitik nedenlerden ötürü mesafe koyduğunu belirtiyor. Türkiye’deki durumların değiştiğini düşündüğünü ve artık bazı konularda çekingenlik yaşadığını ifade ediyor: *“Memleketten döndükten sonra gerçekten Türkiye’deki durumların çok değiştiğini hissettim.”*, *“İlk zamanlarda Cezayir’e gittiğimde Türklerle karşılaştığımda çok mutlu oluyordum... ama bu zamanda mahallemde birkaç Türk var ama artık selam vermiyorum.* Şeklindeki ifadeler ile G.9’un Türkiye’ye duyduğu bağın zamanla sosyal ve politik etkenler nedeniyle değişim gösterdiği de vurgulanmaktadır.

Türkiye’deki Sosyopolitik Görüşler ve Çekinceler

G9, Türkiye’deki bazı insanlarla konuştuğunda siyaset konularının açılmasından çekindiğini belirtiyor. Türkiye’de yabancılarla bu tür konuşmaların sıklıkla karşısına çıktığını ve bu durumun bazen huzursuzluk yarattığını ifade ediyor: *“Siyaset konular açılıyor... Yabancılarla suçluyor... bir fikir sunduğumuzda da şey diyorlar ‘senin artık kimi tuttuğun*

belli'.” Bu durum, onun Türkiye’deki bazı insanlarla siyasi görüşler yüzünden mesafeli olmasına yol açıyor.

Video 9 içerik anlatısı G9’un, Türkiye’ye eğitim amacıyla gelen bir yabancıнын dil öğrenme, kültürel adaptasyon, sosyal destek ve ayrımcılık gibi konularla nasıl başa çıktığını ayrıntılı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Türkiye’nin misafirperverliği ve sosyal yapısı olumlu bir izlenim bıraksa da zaman zaman yaşadığı ayrımcılık ve siyasi görüş farklılıkları onun Türkiye’deki deneyimini karmaşık hale getirmiştir. Ancak G.9’un Türkiye’ye dair duygularının başlangıçta pozitif olduğunu ancak sosyo-politik etkenlerle birlikte bazı çekinceler ve mesafeler oluştuğu da görülmektedir.



Görsel 3.18 Video 9 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

G.9’un Türkiye’ye gelme sebebi, burada yaşadığı deneyimler, karşılaştığı önyargılar ve uyum sürecindeki zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. G.9’un Türkiye’ye geliş hikayesi, onun ailesinin maddi zorluklarına dayanıyor. Babası, ona Türkiye’de okuma fırsatını yaratmak için çaba sarf ediyor: “*Babam nasıl desem bir işler çeviriyordu... bir gün beni köşeye tutup demişti ki bana güzel çalışırsan seni Türkiye’ye göndereceğim demişti.*” Bu ifade, G.9’un ailesinin onun eğitimi için nasıl fedakarlıklar yaptığını ve onun eğitimine verdikleri önemi vurguluyor. Aynı zamanda, G.9’un yurt dışına gitme gibi bir hayali olmadığını belirterek, bu sürecin onun için ne kadar beklenmedik olduğunu ortaya koyuyor. G.9, Cezayir’i tanımlarken Afrika’nın en büyük ülkesi olduğunu ve farklı coğrafi özelliklere sahip olduğunu ifade ediyor: “*Cezayir nasıl bir yer... Afrika’nın en büyük ülkesi olarak*

geçiyor... deniz var çöl var dağ var Yeşillik de var.” G9, Afrika kimliğini benimsiyor ancak Türklerin Afrika’ya dair bazı yanlış algılarının olduğunu gözlemliyor. *“Afrikalı sın neden beyazsın”* gibi sorularla karşılaştığını belirterek, insanların Afrika’nın etnik çeşitliliğini anlamakta zorlandıklarını ifade ediyor. Bu durum, kimlik ve aidiyet kavramlarının nasıl karşı tarafa farklı yansiyebileceğini gösteriyor. G.9’un Türkçeyle tanışması Türkiye’ye gelmesiyle başlıyor ve Türkçeyi başlangıçta tamamen yabancı bir dil olarak deneyimliyor: *“Türkçeyi ilk kez Türkiye’de duydum... gelmeden önce hiçbir Türkçe kelimesini bilmiyordum.”* Dil öğrenme sürecinin başta zorlayıcı olduğunu belirtiyor: *“Başlarda zordu evet zorlanmıştım ama aslında zor bir dil değil.”* Türkçede zorlandığı ve kafasını karıştıran kelimelerden biri de “kâğıt” kelimesi. Bu kelimenin telaffuzu konusunda netlik bulamaması, Türkçedeki bazı kelimelerin yabancılar için nasıl kafa karıştırıcı olabileceğini gösteriyor. G.9, Türk kahvaltı kültürüne dair ilk deneyiminde büyük bir şaşkınlık yaşadığını ifade ediyor: *“İlk kahvaltıya indiğimizde bayağı bir şaşırmıştım... Biz şeylerde öğle yemeklerinde yapıyoruz.”* Türk kahvaltısındaki çeşitli yiyecekler, Cezayir’de alışkın olduğu sade kahvaltılardan oldukça farklıdır. Bu deneyim, G.9’un Türk kültürüne adapte olma sürecinde yaşadığı kültürel farklılıklardan sadece birini temsil ediyor ve farklı ülkelerde günlük rutinlerin bile ne denli değişebildiğini ortaya koyuyor. Türkiye’de G.9’un karşılaştığı güzel deneyimlerden biri, arkadaşlarının ona zor bir dönemde destek olmasıdır. Korona zamanında memleketine dönemediği ve bilet parası toplayamadığı bir anda, oda arkadaşlarının ona yardımcı olması onun için unutulmaz bir anı olarak kalmıştır: *“...oda arkadaşlarımdan Arda bilet paramı bitiremedi toplayamadığı için yardımcı olmuşlardı.”* Bu tür destekleyici ve samimi ilişkiler, G.9’un Türkiye’de geçirdiği zorlu dönemlerde ona moral olmuştur. G.9’un Türkiye’de karşılaştığı olumsuz deneyimlerden biri ise, Arapça konuştuğunda yaşadığı çekincelerdir. Türkiye’de son zamanlarda Arapça konuşmaktan rahatsız olduğunu ve bu durumun kendisini tedirgin ettiğini ifade ediyor: *“Şu anda Arapçayı konuşmaktan biraz tedirgin oluyorum.”* Bu ifade, G.9’un Türkiye’de kendini ifade etme konusunda bazı sınırlamalar hissettiğini gösteriyor ve farklı kimliklerin toplumda her zaman kabul görmediğini vurguluyor. Bir diğer olumsuz deneyim, metroda bir kadının ona yönelik ayrımcı bir söylemde bulunmasıdır. Kadının, ona hitaben *“Buralar artık onların toprakları oldu”* gibi bir ifade kullanması, G.9’un yabancı kimliğinden ötürü maruz kaldığı önyargılı bakışı gözler önüne seriyor. Bu olay, G.9’un Türkiye’de bazen dışlanmış hissetmesine neden oluyor ve ırkçılığın kişisel etkilerini ortaya koyuyor. G.9, Türk kültüründe farklı bulduğu diğer bir unsurun yemek isimleri olduğunu belirtiyor. Özellikle *“imam bayıldı”* gibi yemek isimlerinin kendisi için alışılmadık olduğunu ifade ediyor: *“imam bayıldı... kulağıma gelmişti ama hiçbir zaman da*

anlamamıştım yemek olduğunu.” Bu ifadeler, Türk yemek kültürünün ona nasıl ilginç geldiğini ve kültürel farkların dil aracılığıyla bile ne kadar belirgin olabileceğini gösteriyor. G.9, kendi ülkesindeki ilginç geleneklerden birini de anlatıyor. Cezayir’de gelinin ilk gecesinde arkadaşları tarafından kaçırılması ve damadın onu araması gibi bir ritüelin olduğunu belirtiyor: “...*gelin evlendiğinde ilk gecede arkadaşları kaçıyorlarmış... damat bilsin diye işte gelin alması kolay bir şey değil.*” Bu gelenek, Cezayir’deki düğün adetlerinin Türk düğün kültüründen nasıl farklılıklar içerdiğini yansıtıyor ve kültürel pratiklerin her toplumda farklı şekillerde yaşandığını gösteriyor. G.9, Türkiye’de karşılaştığı bazı garip soruları da paylaşıyor. Türkler, onun Afrika kökenli olmasına rağmen ten renginin açık olmasına şaşırarak, “*Afrikalı sın neden beyazsın*” gibi sorular soruyorlar. G.9, bu soruya karşılık Afrika’nın etnik çeşitliliğini açıklamak zorunda kalıyor: “*Afrika’da her erk var Her tür insan var... beyaz olan var renkli gözü olan da var.*” Bu, insanların Afrika kıtasına dair basmakalıp düşüncelere sahip olmasının nasıl yanıltıcı olabileceğini ve bu tür önyargıların bireylerin kendilerini ifade etme ihtiyacını doğurduğunu gösteriyor. G.9, Türkiye’de altı yıl geçirmiş olmasına rağmen bazı noktalarda hala yabancı gibi hissettiğini ifade ediyor. Memleketten döndükten sonra Türkiye’de bazı şeylerin değiştiğini hisseden G.9, bu değişimle birlikte Arapçayı konuşmaktan çekindiğini ve Arap bir arkadaşıyla dışarı çıktığında Türkçe konuşmayı tercih ettiğini belirtiyor. Bu durum, uzun süre Türkiye’de yaşamış olmasına rağmen, bazı kültürel bağların kurulmasında hala zorluk yaşadığını ve tam anlamıyla bir aidiyet hissi geliştiremediğini gösteriyor.

G.9’un Türkiye deneyimi hem kültürel zenginlikleri hem de zorlukları içeren bir süreç olarak karşımıza çıkıyor. Türk kültürünün bazı unsurlarına hayranlık duysa da (örneğin, Türklerin yardımseverliği ve kahvaltılık kültürü), önyargılar ve yanlış algılar nedeniyle zaman zaman zorlayıcı durumlarla karşılaşılıyor. Dil bariyeri, kültürel farklılıklar, ayrımcılık ve aidiyet hissinin zaman zaman zayıflaması, G.9’un Türkiye’deki deneyimlerinin karmaşıklığını yansıtıyor. G.9’un Türkiye’de karşılaştığı önyargılar, etnik ve kültürel farklılıkların toplumda nasıl algılandığına dair önemli ipuçları sunuyor. Aynı zamanda, Türkiye’de tanıştığı iyi insanlar ve destekleyici arkadaş çevresi, onun bu ülkede zorluklarla başa çıkmasında önemli bir rol oynamış. Bu video içerik anlatısı, farklı kültürlerden insanların birbirlerine olan bakış açılarının bireysel deneyimler üzerinde nasıl etkili olduğunu ve kültürel entegrasyonun zorluklarını gözler önüne seriyor.

3.5.2.10. Video 10'un Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 10'un içeriği ile ilgili ayrıntılı bilginin yer aldığı Tablo 3.12'de gösterilenlere göre Malavili bir öğrenci olan G.10'un Türkiye'deki yaşam deneyimlerini, Türk kültürüne dair gözlemlerini ve memleketindeki zor yaşam koşulları anlatılmaktadır. G.10, Türkiye'ye eğitim amacıyla geldiğini ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nde okuduğunu belirtiyor. Türkiye hakkında ilk bilgilerini bir kitapta İstanbul'la ilgili okuduğu bir hadis sayesinde öğrendiğini ve Türkçeyi ilk kez Türkiye'ye geldikten sonra duyduğunu ifade ediyor. Başlarda Türkçenin zorlayıcı olduğunu, dili Arapça 'ya benzeyeceğini düşündüğünü, ancak öyle olmadığını fark ettiğini dile getiriyor.

Tablo 3.12 Etimoloji Kanalı Video 10 Anlatısı Hakkında Bilgiler

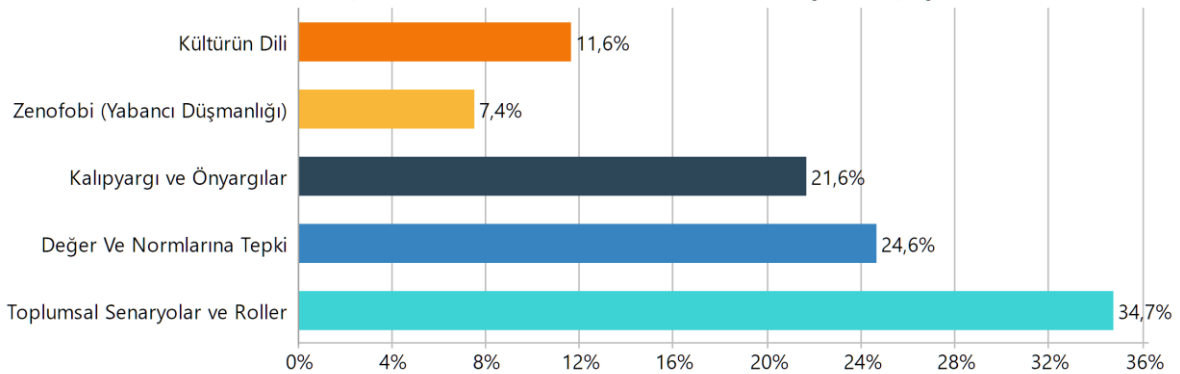
Video Kodu	Video 10
Başlık	Yanlış Anlama Ama Siz Afrikalılar Diye Başlıyorlar- (Benim Türkiyem- 16)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=D7zvC-SsRcw&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=15
Yüklenme Tarihi	29 Aralık 2023
İzlenme	50.647 görüntüleme
Beğenilme	2 Bin
Yorumlar	201
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta farklı bir konuyla karşınızda. Bu defa toplumsal bir konuyu da gündeme getirmek istiyoruz. Öncesinde iki hatırlatma yapmak istiyoruz. Afrika bir ülke değil, 54 ülkenin bulunan bir kıta. Bu yüzden bir ülkeye has durum diğer hiçbir ülkede olmayabiliyor. Afrika'nın yarısından fazlası orman ve zengin ülkeleri de var. Afrika'yı bu yönüyle dile getirmek istemiyoruz ama bu defa durum farklı.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

Zamanla Türkçeyi öğrenmiş, ancak “öğretmen” veya “öğrenci” gibi bazı kelimeleri hala söylemekte zorlanıyor. G.10, Türkiye'de dikkatini çeken bazı kültürel farklılıklardan bahsediyor. Özellikle sigara kullanımı konusundaki rahatlığı ve trafikteki agresif davranışları garip buluyor. Trafikte küçük bir meselede insanların hızla sinirlenip küfre başvurmalarını şaşırtıcı ve komik bulduğunu anlatıyor. Türkiye'de yaşadığı en komik anılardan biri, Gaziantep'te hastaneye giderken ağlayan bir grup insanın kendisini gördüğünde aniden susması ve ona şaşkınlıkla bakması. Bunun, Malavi'de karşılaşmadığı ilginç bir durum olduğunu belirtiyor. Türkiye'de başına gelen en güzel şeylerden birinin, bir Türk ailesinin onu üç günlük bir tatil için evine davet etmesi olduğunu söylüyor; bu deneyim sayesinde Türk aile yapısını yakından gözlemleme fırsatı bulmuş. G.10'un Türkiye'de karşılaştığı olumsuz deneyimler de var. Örneğin, telefon tamiri için gittiği bir dükkanda, bir kadının ona yönelik ırkçı bir tavır sergilemesinden dolayı üzüldüğünü belirtiyor. Ayrıca, Afrika hakkında sorulan bazı önyargılı sorulardan rahatsız olduğunu, özellikle “Afrikalılar ağaçlarda mı yaşıyor?”

gibi yanlış ve kırılcı sorularla karşılaştığını ifade ediyor. Bu tür soruların, Afrika kıtasına dair bilgi eksikliğinden kaynaklandığını düşünüyor.

G.10, Malavi'deki yaşam şartları hakkında da konuşmaktadır. Ülkesinin ekonomik zorluklarla mücadele ettiğini ve özellikle yılın belirli dönemlerinde mevsimsel açlığın yaygın olduğunu anlatıyor. Çocukken bu açlık dönemlerini yaşadığını ve annesinin onu gün boyunca bir şeylerle oyalayarak eve döndüğünde sadece sınırlı miktarda yiyecek verebildiğini söylüyor. Özellikle yağmur mevsimlerinde, insanların ellerinde kalan yiyeceklerle idare etmek zorunda kaldıklarını ve bazı ailelerin yiyecek bulamayınca tehlikeli bitkiler yemeye çalıştıklarını anlatıyor. G.10, bu zor şartlar altında büyümesine rağmen kendisine destek olan ailesini ve yaşadığı topluluğu büyük bir saygıyla anıyor.

Video 10 Yanlış Anlama Ama Siz Afrikalılar Diye Başlıyorlar-16)



Grafik 3.19 Video 10 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Malavi'den Türkiye'ye eğitim için gelen G.10'un Türkiye deneyimlerini, kültürel gözlemlerini, kişisel zorluklarını ve kendi ülkesine dair gözlemlerini ortaya koymaktadır. Bu deneyimleri şu şekildedir:

Türkiye'ye Gelme ve İlk İzlenimler

G.10, Türkiye'ye okumak için gelmiştir ve ilk başta Türk kültürü ve dili hakkında çok az bilgiye sahiptir. Türkiye'yi ilk defa bir kitapta geçen hadis yoluyla tanır ve Türkiye hakkında temel bilgileri bu şekilde edinir: *"E bir kitap okurken orada bir İstanbul ile alakalı bir hadis geçiyordu... Türkiye genel olarak konuşmaya başlarken o anda duymuştum."* G.10, başlangıçta Türkiye hakkında yanlış bilgiye sahip olduğunu itiraf eder; örneğin, Türkiye'nin başkentini İstanbul olarak bilmektedir.

Türkçe Öğrenme Süreci ve Zorlukları

Türkçe, G.10 için başlangıçta zorlayıcı bir dil olur. Dilin Arapçaya benzeyeceğini umarken, farklı bir dil yapısıyla karşılaşır ve bu, onda şaşkınlık yaratır: *"Duyduğumda bir*

garip hissettim Çünkü Arapça benzeyeceğini bekliyordum.” Türkçe öğrenmeye çalışırken kaçma düşüncesine bile kapıldığını söyler: “Hatta kaçmayı bile düşünüyordum geri dönmeyi.” Bu ifade, dil öğrenme sürecinde yaşadığı zorlukların ve kendini yetersiz hissetme durumunun bir yansımasıdır.

Türkiye’deki Sosyal Davranışlar ve Kültürel Şok

G.10, Türk toplumundaki sosyal davranışlara ve bazı alışkanlıklara dair gözlemlerini paylaşır. Özellikle kadınların sigara içmesi gibi konular onun kültürel perspektifinde farklı ve garip olarak algılanır: “Mesela bizim ülkemizde sigara böyle Buradaki gibi içilmiyor... kadınlar içerken bile yani kapalı bir yerde içmeye çalışıyorlar.” Osman, Türk toplumunun kendisine göre daha açık ve hoşgörülü olduğunu, ancak bazı davranışların ona yabancı geldiğini belirtir. Aynı zamanda, sokakta yaşanan kavgaların sıklığını ve insanların ani tepkilerini ilginç bulur ve şu şekilde aktarır: “sokaktaki kavgalar... özellikle insanlar böyle bir sinirli insanlar gibi geliyor bana.”

Kültürel Farklılıklar ve Ön Yargılar

Video ’da G.10’un Türkiye’de karşılaştığı kültürel önyargılar ve yanlış anlamalar da ele alınmaktadır. Bazı insanlar Afrika’ya dair önyargılı sorular sormakta ve G.10’u rahatsız etmektedir: “Bazı insanlar yani karşılaştığımızda ilk soruları yani ne yiyorsunuz nerede kalıyorsunuz.” Bu tür sorular, Osman’ın hem kültürel farklılıklarla başa çıkma sürecini zorlaştırmakta hem de Türkiye’de yabancı olmanın bazı rahatsız edici yönlerini vurgulamaktadır. Hatta, insanların Afrika’nın bir kıta değil, bir ülke olduğunu sanmalarını şaşkınlıkla karşılar: “Afrika’da bir kıta olduğu için çoğu İnsanlar bir t bir eee bir ülkede olduğunu düşünüyorlar.”

Türk Misafirperverliği ve En Güzel Anıları

G.10’un Türkiye’de yaşadığı en güzel deneyimlerden biri, bir Türk ailesinin daveti üzerine geçirdiği zamandır. Bir Türk ailesiyle kaldığında, Türklerin misafirperverliğine ve sıcak kanlılığına tanık olur: “Türk aile nasıl yaşıyor oradan Öğrenmiş oldum... bir Türk aile gittiğimde bir farklılık Bir gördüm Bir de çok güzel bir gün geçirmiştik.” Bu anı, G.10’un Türkiye’deki en güzel deneyimlerinden biri olarak kalmıştır ve ona Türk aile yapısını daha yakından tanıma fırsatı vermiştir.

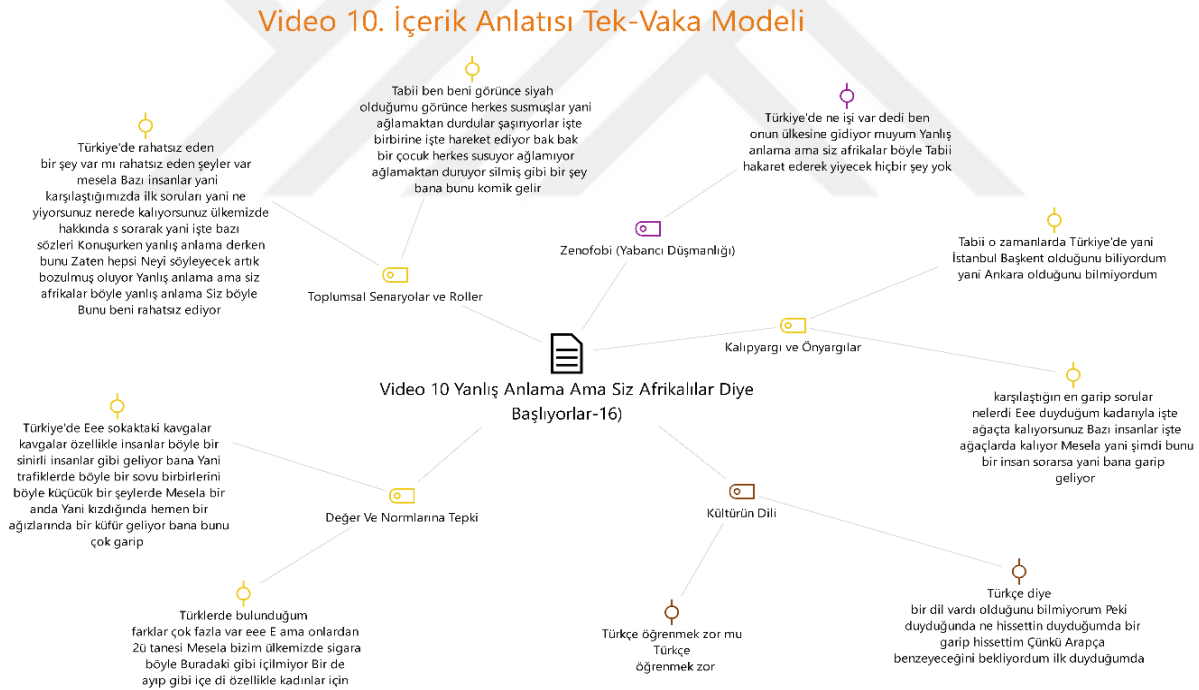
Negatif Deneyimler ve Ayrımcılık

G.10’un Türkiye’de karşılaştığı en kötü deneyimlerden biri, bir telefon tamiri sırasında yaşadığı ayrımcılıktır. Kapalı bir kadın, G.10’un orada bulunmasına anlam veremeyerek onu

dışlar: “ne işi var bu çocuk dedi ki ani onunla bir telefon sıkıntı yok burada demiyor ülkede ne işi var dedi.” Bu olay, G.10’un Türk toplumunda zaman zaman karşılaştığı önyargı ve ayrımcılığı gözler önüne sermektedir. Olayın sonunda, bu durum onu derinden üzer ve kendisini dışlanmış hissettirir.

Afrika’daki Açlık ve Yoksulluk

G.10, kendi ülkesi Malavi’de yaşanan ekonomik sıkıntıları ve yoksulluğu da paylaşır. Çocukken yaşadığı açlık ve temel ihtiyaçlara ulaşmada karşılaştığı zorlukları anlatırken oldukça samimi ve içten bir yaklaşım sergiler: “...bir şey yemeden okula gidiyorsun diyorlar ki işte Seni Kandırıyorlar git işte gelirken bir şeyler hazırlan çünkü okula gitmek istemiyorum yani böyle açken nasıl gideceğim.” Bu anlatım, Malavi’deki zor yaşam koşullarını ve yoksulluğu gözler önüne sermektedir. Osman, açlık dönemlerinde ailelerin sadece çocuklara yemek vererek dayanıklılık göstermeye çalıştığını, kendilerinin ise su içerek açlıkla mücadele ettiklerini belirtir.



Görsel 3.19 Video 10 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Afrika Hakkında Yanlış Algılar ve Bilgi Eksikliği

Türkiye’de karşılaştığı en ilginç ve garip sorulardan biri, insanların Afrika’da ağaçlarda yaşadığını sanmasıdır. Bu tür sorular, G.10’un zaman zaman insanların Afrika hakkındaki eksik veya yanlış bilgilerinden dolayı kendini garip hissetmesine neden olur: “Eee duyduğum kadarıyla işte ağaçta kalıyorsunuz.” Bu yanlış algılar, G.10’un Türkiye’de karşılaştığı kültürel farklılıkları ve iletişimde yaşadığı zorlukları ifade etmektedir.

Afrika ve Türkiye Arasında Gözlemlendiği Kültürel Farklılıklar

G.10, Malavi’de insanların Müslümanlara saygı duyduğunu ve onların temiz insanlar olarak kabul edildiğini belirtir. Bu saygıdan ötürü bazı ritüellerde Müslümanlardan yardım alındığını ifade eder: *“Müslümanlara çok saygı duyuyorlar... Müslümanlara gidip kestiriyorlar kendilerini kesmiyorlar.”* Bu ifade, Malavi’deki dini hoşgörüyü ve Müslüman topluma olan saygıyı göstermektedir. G.10’un bu gözlemi, farklı kültürel ve dini gruplar arasındaki karşılıklı saygının nasıl bir dayanışma unsuru oluşturduğuna dair önemli bir bilgi sunar.

Video içerik anlatısı G.10’un toplumsal bağlamda karşılaştıkları farklı davranışlar ve tepkilerle ilgili gözlemlerini yansıtır. Toplumsal senaryolar, bireylerin bu tür durumlarda karşılaştıkları rutinleri ve kültürel normları ifade ederken, toplumsal roller, bireyin bu bağlamdaki algılanışını ve deneyimini temsil eder. Değer ve normlara tepki ile toplumsal senaryolar ve roller temasına giren ifadeleri şu şekildedir: *“Tabii ben beni görünce siyah olduğumu görünce herkes susmuşlar yani ağlamaktan durdular... bana bunu komik gelir.”* G.10’un bu ifadesi, bireyin fiziksel görünümüne dayalı olarak toplumda oluşturulan algılar ve tepkiler üzerine bir gözlemi temsil eder. Çocukların bireyin ten rengini gördüklerinde tepkilerini değiştirmesi, sosyal öğrenme ve kültürel algıların bir yansımasıdır. Bu durum, “öteki” olarak algılanan bireyin, belirli bir senaryoda sosyal normların dışında kalan bir role oturtulduğunu gösterir. Bireyin bu durumu “komik” olarak nitelendirmesi, bu tür bir ötekileştirmenin günlük hayatındaki sıradanlaşmış bir unsur haline geldiğine işaret edebilir. *“Türkiye’de rahatsız eden bir şey var mı? Bazı insanlar karşılaştığımızda ilk soruları... Ne yiyorsunuz, nerede kalıyorsunuz? Yanlış anlama ama siz Afrikalılar böyle.”* Şeklindeki ifade ile, bireyin yabancı kimliği üzerinden maruz kaldığı önyargı ve stereotiplere dair bir deneyim dile getirilmektedir. İnsanların ilk karşılaşmada bireyin kökeni ve alışkanlıkları hakkında sorular sormaları, bir tür egzotizm veya merakın bir göstergesi olabilir. Ancak bu soruların “yanlış anlama” gibi ifadelerle sunulması, bireyde önyargının açıkça hissedildiği bir toplumsal senaryoyu yansıtır. Bu, bireyin bir yabancı olarak toplum içinde ötekileştirilmiş bir role zorlandığını hissetmesine neden olabilir. G.10, *“Türkiye’de sokaktaki kavgalar... özellikle insanlar sinirli insanlar gibi geliyor bana. Trafiklerde böyle küçücük bir şeylerde hemen ağızlarında bir küfür geliyor. Bana bunu çok garip.”* şeklinde ifade ederek, bireyin toplumsal davranış biçimleri ve değerlerle ilgili eleştirel bir gözlem yapmasını içerir. Trafikte veya sokakta yaşanan agresif davranışlar ve küfürlü tepkiler, bireyin kendi kültüründe alışık olmadığı bir norm olarak algılanmıştır. “Sinirli insanlar” olarak tanımlanan bu davranış, bireyin Türkiye’deki sosyal etkileşimlere dair olumsuz bir değer algısı oluşturmaya yol

açmıştır. Küçük olayların büyütülmesi ve agresif tepki verilmesi, birey tarafından “garip” bulunarak farklı bir değer sistemine karşı eleştirel bir duruş sergilenmesine neden olmuştur. Ayrıca, “*Türklerde bulunduğum farklar çok fazla var. Ama onlardan bir tanesi... Bizim ülkemizde sigara böyle buradaki gibi içilmiyor. Bir de ayıp gibi içiliyor, özellikle kadınlar için.*” G.10 bu ifadesi ile, Türkiye’de sigara içmenin daha yaygın ve toplumda kadınlar arasında daha az ayıplandığı algısı, bireyde şaşkınlık ve farkındalık yaratmıştır. Kendi ülkesinde sigara içmenin daha kısıtlayıcı bir norm olarak algılanması, bireyin değer sistemine olan farkındalığını artırmıştır. Bu durum, Türkiye’deki toplumsal normların bireyde oluşturduğu farklılık hissine ve değer yargılarına nasıl tepki verdiğine dair bir örnek teşkil etmektedir.

G.10’un röportajı, Türkiye’de bir yabancı olarak yaşam deneyimlerini ve kendi kültürel geçmişi ile Türkiye’deki yaşam arasındaki karşılaştırmalarını kapsamlı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Türk toplumunun misafirperverliği, insanların sıcak kanlılığı gibi olumlu yönleri G.10’un Türkiye’ye uyum sürecini kolaylaştırmış olsa da önyargılar, yanlış anlamalar ve ayrımcı davranışlar zaman zaman onu rahatsız etmiştir. G.10’un Malavi’deki çocukluk anıları, özellikle açlık ve yoksullukla mücadele ettiği dönemler, onun Türkiye’deki yaşamına dair perspektifini genişletmiştir. Bu anlatım, kültürel farklılıkların nasıl derin bir anlam taşıdığını ve insanların geçmiş deneyimlerinin, yeni bir kültüre uyum sağlamada nasıl etkili olabileceğini göstermektedir. G.10’un Türkiye’de yaşadığı bu zorlu ama öğretici süreç, kültürel uyum ve adaptasyon konusundaki deneyimlerin ve karşılıklı anlayışın önemine dair değerli bir örnek sunmaktadır.

3.5.2.11. Video 11’in Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 11 içeriğinde yerleşik yabancı G.11 Rus bir mimar olarak Türkiye’de yaşadığı deneyimleri ve gözlemlerini aktarmaktadır. Türkiye’ye bir yıl önce gelen ve İstanbul’da yaşayan G.11, İstanbul’un doğal güzellikleri ve coğrafi yapısından etkilendiğini belirtmektedir. Çocukken Tarkan’ın şarkıları aracılığıyla Türkçeyi ilk kez duyduğunu söyleyen G.11, Özbek kökenli olması nedeniyle Türkçeyi öğrenmeyi kolay bulduğunu ifade etmektedir. Türkçede bazı kelimeleri söylemekte zorlandığını belirtirken, en sevdiği Türkçe kelimenin “*kolay gelsin*” olduğunu vurgulamaktadır. G.11, Türklerin sosyal ve sıcak bir yapıya sahip olduğunu, Rus kültürüne kıyasla daha konuşkan ve pozitif olduklarını gözlemlemektedir. Türkiye’nin doğasını ve insan sıcaklığını çok sevdiğini ifade ederken, kalabalık, trafik ve toplu taşıma gibi konularda zorluk yaşadığını dile getirmektedir. Ayrıca,

Türkiye’de bazı insanların ona ilginç sorular sorması veya ırkçı yaklaşımlarda bulunması gibi deneyimlerinden bahsetmektedir.

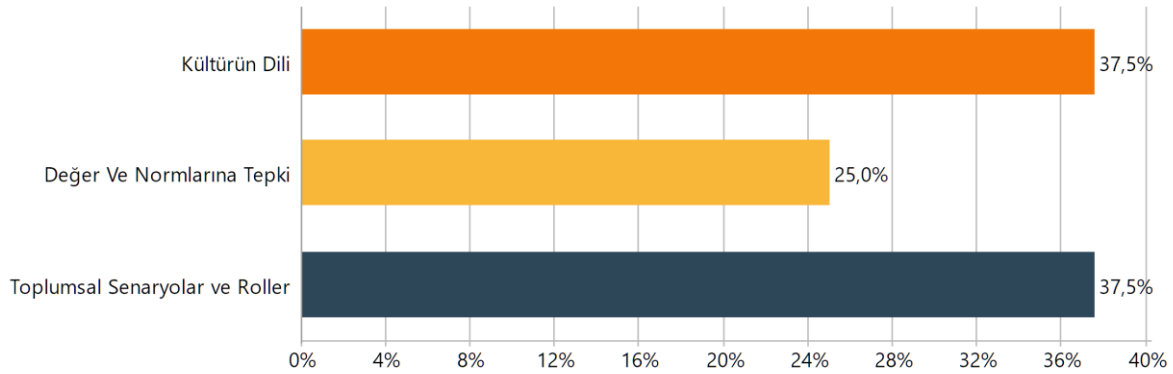
Tablo 3.13 Etimoloji Kanalı Video 11 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 11
Başlık	Esnaf Yabancı Olduğumu Anlayınca Fiyatlar Artıyor- (Benim Türkiyem- 27)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=MVOiYr-Wf4E&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=26
Yüklenme Tarihi	16 Mayıs 2024
İzlenme	13.210 görüntüleme
Beğenilme	680
Yorumlar	64
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta Rusya'dan ile karşınızda.
Konu	Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

Tablo 3.13’de video içeriğinin ayrıntılı bilgilerinin görüleceği G.11, Türkiye’nin Müslüman kültürüne dair unsurlarını ve özellikle camilerin fazlalığını takdir etmekte, kendi ülkesinde bu tür unsurların eksikliğini hissettiğini ifade etmektedir. Rusya’da soğuk hava, depresif atmosfer ve ulaşımın daha hızlı olması gibi farklılıkları anlatan G.11, Türkiye’de güneşli havanın kendisini pozitif hissettirdiğini söylemektedir. İki ülkenin ekonomik olarak benzer zorluklar yaşadığını belirten G.11, Türkiye’de yaşamaktan duyduğu memnuniyeti ve burada daha fazla kalma isteğini dile getirmektedir. Türkçeyle ilk karşılaşma ve öğrenme Sürecini G.11, çocukken Tarkan’ın şarkılarını dinleyerek Türkçeyle tanışmış, Özbek kökenli olduğu için Türkçeyi öğrenmede zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Ancak bazı kelimelerin (örneğin, “Cumhuriyet”, “kıyafet”) telaffuzunun kendisi için zorlayıcı olduğunu ifade etmektedir. Rusça ve Türkçe arasında bazı ortak kelimeler bulunduğunu belirtmekte (“bardak”, “durak” gibi) ve bu benzerliklerin öğrenme sürecini kolaylaştırdığını vurgulamaktadır. Sosyal iletişim farklılıkları açısından Türklerin sıcak ve konuşkan yapısının Rus toplumuna göre belirgin bir fark oluşturduğunu ifade etmektedir. Türk toplumunun sosyallik düzeyine hayran kaldığını, insanların tanımadığı kişilere bile ilgi gösterdiğini gözlemlemektedir. Kültürel uyumsuzluk ve şok olarak görülebilen durumları ise, farklı kültürel alışkanlıklar çerçevesinde G.11, Rusya’da sigara içmenin toplum içinde hoş karşılanmadığını ancak Türkiye’de daha rahat içildiğini, hatta kadınların da sigara içtiğini görmesinin kendisi için şaşırtıcı olduğunu belirtmektedir. Türk kültürüne uyum sağlama sürecini ise, Türkiye’nin coğrafi güzelliklerini, insanların sıcak kanlılığını ve kültürel çeşitliliğini takdir ederken, trafik yoğunluğu ve kalabalık gibi konularda zorluklar yaşadığını da dile getirmektedir. Ayrıca, bazı Türklerin kendisine “*Sünnet oldun mu?*” gibi sorular sorması gibi durumların onu şaşırttığını ifade etmektedir. Toplumsal algılar ve önyargılar

taşıyan durumlarını, G.11, Türkiye’de bazı insanların kendisine karşı özel bir merak duyduğunu ve bunun hem olumlu hem de rahatsız edici yönleri olduğunu aktarmaktadır. Yabancı olduğu için bazı kişilerin ona daha pahalı fiyatlar sunmasından rahatsızlık duymaktadır. Irkçılık ve ayrımcılık içeren durumları bazı kişilerin yabancı kimliğine yönelik önyargılı veya küçümseyici tavırlarıyla karşılaştığını belirtmekte, ancak genel olarak olumlu bir deneyim yaşadığını ifade etmektedir. Türkiye ve Rusya arasındaki farklılıkları, Türkiye’nin iklimini, özellikle İstanbul’daki güneşli ve ılıman havayı pozitif bir özellik olarak görmekte; Rusya’daki uzun ve soğuk kışlardan farklı olarak Türkiye’nin daha sıcak olduğunu ve bu durumun kendisini mutlu ettiğini belirtmektedir.

Video 11 Esnaf Yabancı Olduğumu Anlayınca Fiyatlar Artıyor -27)



Grafik 3.20 Video 11 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

G.11, Moskova’da toplu taşımanın daha hızlı ve dakik olduğunu, İstanbul’da ise trafiğin daha yoğun olduğunu gözlemlemiştir. Bu farklılık onun için Türkiye’deki yaşamın kaotik tarafını yansıtmaktadır. Türkiye’nin dini ve kültürel yapısını takdir etmektedir. Özellikle camilerin çokluğunu ve bu ortamın Müslüman kimliğine uygun bir yaşam sürmesine olanak tanınmasını övgüyle karşılamaktadır. Türk kültürüne hayranlık ve Türkiye’de kalma isteğini G.11, Türkiye’nin coğrafi konumu, kültürel zenginliği ve insanlar arası sıcak ilişkilerinden etkilendiğini belirtmektedir. Burada daha fazla zaman geçirmeyi, hatta kalıcı olarak yerleşmeyi düşündüğünü dile getirmektedir. Türk kültürünün pozitif özelliklerini kendisi için bir çekim unsuru olarak görmektedir. Ekonomik zorluklara da değinen G.11 Türkiye’deki fiyatların Moskova ile benzer düzeyde olduğunu ve hayatın pahalı olduğunu ifade etmektedir. Hem Türkiye’de hem de Rusya’da ekonomik planlama yapmanın zorlaştığını belirtmektedir. Bu ekonomik durum, onun Türkiye’deki günlük yaşamına dair eleştirilerinden biridir. G.11, Türk insanının kendisine karşı genellikle misafirperver ve hoşgörülü davrandığını, bu durumun Türkiye’de yaşadığı olumlu deneyimlerin önemli bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bazı şehirlerde kendisine Türkiye’nin farklı yerlerini

gezmesi için önerilerde bulunulması, Türk insanının misafirperverlik kültürünü yansıtmaktadır.

G.11'in Türkiye deneyimi, kültürel farklılıklar, dil öğrenme süreci, ekonomik ve sosyal zorluklar gibi çeşitli boyutları içermektedir. Türkiye'deki sosyal sıcaklık, coğrafi güzellikler ve dinî ortamın Osman'ın gözünde olumlu bir yer edinmesine katkı sağladığı görülmektedir. Ancak kalabalık, trafik ve bazı insanların yabancılara yönelik önyargıları, Türkiye'deki deneyiminin zorluk yaratan yanları olarak öne çıkmaktadır. Rusya'dan Türkiye'ye gelmiş bir birey olan G.11'in Türkiye'deki yaşam deneyimlerini, kültürel gözlemlerini, iki ülke arasındaki benzerlikleri ve farkları detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. G.11'in anlatımı üzerinden, Türkiye'deki kültürel şok, Türk insanı hakkındaki izlenimleri, yerel geleneklere karşı hisleri ve dil öğrenme süreci gibi çeşitli konulara değinilebilir.



Görsel 3.20 Video 11 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Türkiye'ye Geliş ve Türkiye'yi Tanıma Süreci

G.11, Türkiye'ye gelmeden önce Türk kültürüne ve yaşam tarzına dair bir merak beslemektedir. Türkiye'ye geldikten sonra burada kalmaya ve yaşamaya karar verir. Bu süreç, onun Türkiye'ye olan ilgisini ve buradaki yaşantıyı nasıl olumlu bir şekilde deneyimlediğini gösterir. *“Aslında ben Türkiye ye çok girmek istedim eskiden ve bir yıl önce Sonunda geldim baktım çok beğendim ve sonra Ben düşündüm Evet belki burada yaşayacağım.”* Bu ifade, onun Türkiye'ye karşı hissettiği olumlu duygular ve ülkede kalma kararı ile ilgili düşüncelerini açıkça ifade etmektedir.

Dil Öğrenimi ve Türkçedeki Zorluklar

G.11'in Türkçe ile tanışma süreci, ilk olarak Tarkan'ın şarkılarını dinlemesiyle başlamıştır. Türkçenin Özbekçeye benzerliğini fark ettiğini belirterek dilin kendisine tanıdık geldiğini ifade eder: *“İlkiz Tarkan ben e dinledim şarkı şımarık veya düdü... üzбек gibi kedin.”* Türkçe öğrenmenin çok zor olmadığını ancak pratik gerektirdiğini söyleyerek, bazı kelimelerin telaffuzunda zorlandığını dile getirir: *“Cumhuriyet ve Keyf keyfit... key her zaman söy.”* Ayrıca, Türkçede çok sevdiği bir kelimenin “kolay gelsin” olduğunu belirterek, bu ifadenin günlük yaşamda nasıl önemli bir role sahip olduğunu anladığını gösterir.

Türk Toplumundaki Sosyal Davranışlar ve Sıcaklık

G.11, Türk toplumunun sıcak kanlı ve konuşkan bir yapıya sahip olduğunu belirtir. Rus insanlarına kıyasla Türklerin daha pozitif ve konuşkan olduğunu ifade eder: *“Türkler onlar çok pozitif... Türkler her zaman konuşuyor konuşuyor çok konuşuyor ve pozitif hakkında.”* Bu gözlemi, Türk toplumunun sosyal yapısının nasıl diğer kültürlerden farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Türklerin kendisine gösterdiği sıcak ilgiyi ve misafirperverliği övmekte ve yabancı olarak Türkiye’de kendini iyi hissettiğini belirtmektedir: *“insanlar yabancılar seviyor Seviyor ve iyi konuşuyor kötü bir şey hiç dinlemedim.”*

Türk Kültüründeki İlginç ve Komik Durumlar

G.11, Türk kültüründe kendisine ilginç veya komik gelen bazı durumlarla karşılaştığını belirtmektedir. Özellikle, Türkiye’deki romantik müzik kliplerini anlamakta zorlandığını, bunların kendisine komik geldiğini ifade eder: *“Türkler müzik klipler çok ama çok romantik çok aşk... komik biraz mı.”* Ayrıca, insanların ona sünnet olup olmadığını sorması da kendisine tuhaf gelmiştir: *“Sünnet oldun mu Sünnet oldun musun.”* Bu sorular, onun Türkiye’deki sosyal ilişkilerde karşılaştığı kültürel farklılıkları anlamlandırmaya çalıştığını göstermektedir.

Türkiye’nin Coğrafi Çeşitliliği ve İklimi

G.11, Türkiye’nin coğrafi yapısından ve ikliminden oldukça etkilenmiştir. Türkiye’yi *“cennet gibi”* tanımlaması, ülkenin doğal güzelliklerinden ve ikliminden duyduğu memnuniyeti ifade eder: *“e burada çok Denis var Denis ve Hava gerçekten Cennet gibi Cennet.”* Türkiye’nin coğrafi çeşitliliğini överek, bir yanda deniz ve orman, diğer yanda dağlar bulunmasından duyduğu hayranlığı dile getirir: *“geografik çok güzel çünkü bir yerde deniz var de orman sonra dağlar var.”*

Yabancı Olmanın Zorlukları ve Türkiye’deki Pazarlık Kültürü

Türkiye’de yabancı olmanın bazı zorluklarını da dile getiren G.11, pazarlık yaparken bazı insanların ona pahalı fiyatlar teklif ettiğini belirtir: *“Onlar Biraz pahalı bir şey bana söylüyor.”* Bu durum, G.11’in pazarlık kültürü ile ilgili yaşadığı adaptasyon sürecinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Yabancı biri olarak pazarlık yaparken karşılaştığı farklı tutumlar, onun Türkiye’deki ekonomik ilişkilere dair gözlemlerini de etkiler.

Türkiye ve Rusya Arasındaki Farklılıklar

G.11, Türkiye ve Rusya’yı iklim, sosyal yapılar ve dini yapı açısından karşılaştırır. Türkiye’de camilerin sayısının fazla olmasından ve bunun kendisine sağladığı ibadet kolaylığından bahseder: *“Rusya’ya gittiğinde Türkiye’de en çok ne diyorsun camiler çok yok Cami Mescit çok yok.”* Ayrıca, Türkiye’deki sıcak iklimin ve güneşli havanın onu mutlu ettiğini belirtirken, Rusya’da kış aylarında hava erken karardığı için bunun moral bozucu olduğunu söyler: *“Rusya’da çok erken Krallık geliyor çok Krallık ve çok depresif hava her zaman gri gri gri bu çok depresif oluyor.”*

Türkiye’ye Mesaj ve Kendi Ülkesi Hakkındaki Düşünceleri

G.11, Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğunu ve burayı sevdiğini ifade eder: *“Türkiye ve Türkler insanlar çok seviyorum çok beğeniyorum Çok hoş yiyorum o yüzden burada yaşayacağım.”* Kendi ülkesini ise soğuk bir yer olarak tanıtır ve Rusların daha disiplinli olduklarını belirtir: *“Rusya soğuk bir yer soğuk hava ve biraz soğuk insanlar ama insanlar orada disiplinli.”* Bu karşılaştırmalar, G.11’in Türkiye ve Rusya’daki sosyal ve iklimsel farklara olan farkındalığını göstermektedir.

Türkiye’deki toplumsal ortam, kültürel alışkanlıklar ve sosyal etkileşimler sırasında karşılaştıkları durumlar üzerine gözlemlerini yansıtır. Bu gözlemler, bireyin yeni bir bağlamda toplumsal senaryoları nasıl deneyimlediğini ve toplumsal rollerin bu deneyimleri nasıl etkilediğini ortaya koyar. Toplumsal senaryolar ve roller teması olarak *“Seni en çok ne rahatsız ediyor Türkiye’de? Kalabalık... Marmaray, metro, küçük sokaklar, ceddil her zaman kaotik ve rahatsız hissediyorsun.”* Şeklindeki ifade bireyin fiziksel çevredeki yoğunluk ve kaotik atmosferden rahatsızlığını dile getirir. Kalabalık ve düzensiz alanlar, bireyde bunaltıcı bir his uyandırabilir. Bu durum, bireyin toplumsal senaryolardaki yerini sorgulamasına neden olur ve birey, bu ortamda kendisine ait bir alan veya rol bulmakta zorlanabilir. Ayrıca, metropol yaşamının karmaşık dinamikleri, bireyin sosyal ve fiziksel çevreyle etkileşimini etkileyebilir. G.11, *“Mesela pazarlık veya markete gidiyorsun. Onlar anlıyor beni bence ve o yüzden bana biraz pahalı bir şey söylüyor... Bazen görüyorum, ben yabancı. Siyah mavi. O*

yüzden başka konuşuyor, başka tarz konuşuyor.” bu cümle ile, bireyin yabancı kimliği nedeniyle farklı muamele gördüğüne dair algısını ifade etmektedir. Satıcıların “*yabancı*” olduğunu fark ettiklerinde fiyat politikalarını değiştirdiği hissi, bireyin ekonomik ilişkilerde dışlanmış veya ötekileştirilmiş bir rol üstlendiğini düşündürür. Ayrıca, bireyin “*başka tarz konuşuyor*” ifadesi, dil veya kültür farklılıklarının toplumsal senaryolarda nasıl algılandığını ve iletişimdeki rolleri nasıl şekillendirdiğini gösterir. “*E belki düşünüyorum bana çok para var... O yüzden çok şey bana vermek istiyorlar ve pahalı bir şey vermek istiyorlar. Bunu sevmiyorum.*” Bu ifade, bireyin ekonomik durumuna veya yabancı statüsüne atfedilen bir varsayım nedeniyle farklı bir muamele gördüğüne dair bir algıyı ortaya koyar. Satıcıların bireye “varlıklı” biriymiş gibi davranmaları, bireyin ekonomik bir rol üstlenmesi beklentisini doğurur. Bu durum, bireyin gerçek kimliğiyle uyuşmayan bir toplumsal role zorlandığını hissetmesine yol açabilir.

G.11 Türkiye’deki toplumsal senaryolarda kendi rolünü nasıl deneyimlediğini ve bu senaryoların birey üzerinde nasıl etkiler yarattığını gösterir. Kalabalık ve kaos ile büyük şehirlerdeki kalabalık ve düzensizlik, bireyin toplumsal alandaki konforunu ve rolünü olumsuz etkileyebilir. Bireyin yabancı olarak algılanması, ekonomik ilişkilerde bir ötekileştirme unsuru olarak ortaya çıkabilir. Bu durum, bireyin toplumsal rollerde ayrımcılık veya farklı beklentilerle karşılaşmasına neden olabilir. Yabancı statüsü, bireyin ekonomik bir role oturtulmasına ve ticari ilişkilerde farklı bir muameleye maruz kalmasına da yol açmaktadır. G.11’in Türkiye’deki deneyimleri ve gözlemleri, kültürel uyum sürecinin birey üzerinde nasıl etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Türk toplumunun sıcak kanlı yapısı, misafirperverliği ve sosyal ilişkilerdeki açıklığı onun Türkiye’ye kolay uyum sağlamasını sağlamıştır. Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştığı zorluklara rağmen, dilde öğrendiği sosyal ifadelerin günlük yaşamında kendisine kolaylık sağladığını belirtmektedir. Türkiye’nin doğal güzelliklerine ve iklimine olan hayranlığı, ülkenin coğrafi yapısının cazibesini vurgularken; pazarlık kültürü ve trafik gibi bazı zorluklarla karşılaştığını da ifade etmektedir.

G.11’in gözünden Türkiye, çeşitli yönleriyle bir cazibe merkezi olarak yansıtılmaktadır. Ancak aynı zamanda, yabancı bir birey olarak bazı durumlarda karşılaştığı uyum zorlukları, kültürel farklılıkların günlük hayatta nasıl karşısına çıktığını göstermektedir. Bu analiz, Türkiye’nin bir yabancı gözünden nasıl algılandığını ve farklı kültürlerin bir arada yaşama sürecinde hangi konularda uyum sağlandığını, hangi konularda ise zorluk çekildiğini anlamak için değerli bir bakış açısı sunmaktadır.

3.5.2.12. Video 12'nin Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

Video 12, Fil Dişi Sahili'nden Türkiye'ye gelen G.12'nin Türkiye'deki deneyimlerini ve gözlemlerini anlatmaktadır. Tablo 3.14'de ayrıntıları yer alan Video 12 içerik anlatısındaki G.12, Türkiye'ye fuar amacıyla gelmiş ve ardından burada kalmaya karar vermiştir. Türkçeyi ilk olarak Türkiye'den gelen birileri aracılığıyla duymuş, dilin Arapça 'ya benzediğini düşünmüştür ancak daha sonra Türkçeyi öğrenirken bazı zorluklar yaşamıştır. Özellikle “ç” sesi olan kelimelerde zorlanmış ve “*bir zahmet*” gibi nezaket ifadelerini sevmiştir.

G.12, Türk kültüründe bayramlarda el öpme ve kolonya ikramı gibi gelenekleri ilginç ve hoş bulmuş, ayrıca Türkiye'de pek çok yiyeceğin evde yapılmasını takdir etmiştir. Türkiye'deki insan ilişkilerinden etkilenmiş, Türklerin yabancılara karşı ilgisini ve misafirperverliğini sevmiştir. Kendisini “*amcaoglu*” veya “*kanka*” gibi samimi ifadelerle selamlayan insanları sevgiyle karşılamıştır. Bunun yanı sıra, bazı insanların “*orada araba var mı?*” gibi sorularını garip bulmuş ve bu tür sorular karşısında şaşırmıştır. İlk geldiğinde toplum içinde kendisine bakılmasından rahatsızlık duymuşsa da daha sonra bu bakışların kötü niyetle olmadığını anlamıştır.

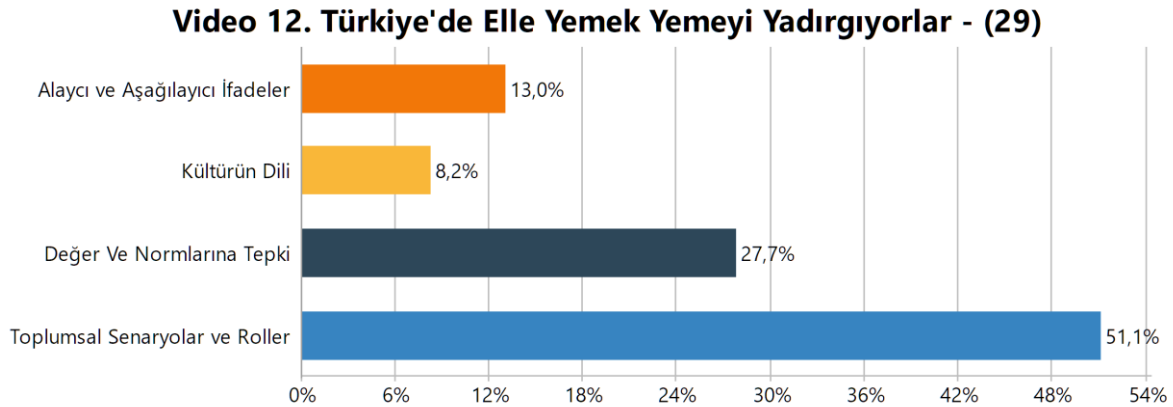
Tablo 3.14 Etimoloji Kanalı Video 12 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu	Video 12
Başlık	Türkiye'de Elle Yemek Yemeyi Yadırgıyorlar- (Benim Türkiyem- 29)
URL	https://www.youtube.com/watch?v=LjBNq29fE-Y&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=28
Yüklenme Tarihi	30 May 2024
İzlenme	15.230 görüntüleme
Beğenilme	771
Yorumlar	94
Video Açıklaması	Benim Türkiyem bu hafta Fildişi Sahillerin 'den ile karşınızda.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

Türk yemeklerini ilginç bulan G.12; çorbanın tuzlu olması ve çiğ köfte gibi yemeklerle tanışması onun için yeni bir deneyim oluşturmıştır. Bununla birlikte, yeşil mercimeği sevmediğini de belirtmiştir. Türkiye'de kendisine yönelik olumlu yaklaşımlardan memnuniyet duyan G.12, bir dolandırıcılık olayını da anlatmakta, bu olayın sonunda tanıdıkları sayesinde parasını geri aldığını ifade etmektedir.

Son olarak, ülkesi Fil Dişi Sahili'nde ölen birinin kutlanması gibi bazı geleneklerden de bahsetmiş, elle yemeğin burada ayıp karşılanmasını ise ilginç bulduğunu dile getirmiştir. G.12'nin Türkiye'ye dair gözlemlerini, kültürel uyum sürecinde karşılaştığı zorlukları ve aynı

zamanda Türkiye’deki çeşitli sosyal ve kültürel normlara dair şaşkınlık ve hayranlığını ele almaktadır.



Grafik 3.21 Video 12 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Dil Öğrenimi ve Zorlukları

G.12’nin dil öğrenim süreci, Türkiye’ye uyum sağlama çabasının merkezinde yer almaktadır. Türkçeyi ilk kez Türkiye’den gelen Türklerden duyduğunu ve başlangıçta dilin Arapça ’ya benzediğini düşündüğünü ifade eder. Ancak dilin içinde farklı seslerin ve kelimelerin olduğunu fark ettikçe, öğrendiği dilin Arapça olmadığını anlar: *“duyduktan sonra dedi ki ben o zaman da ben biraz Arapça Biliyordum onu duyduktan sonra dedim ki bu Ben daha Arapça öğrenmişim Belki de bu daha öğrenm gerekiyor.”* Şeklinde Türkçedeki bazı sesleri (özellikle “ç” sesi gibi) öğrenmenin zorlayıcı olduğunu vurgular ve bazı kelimelerin telaffuzunda zorlandığını belirtir: *“Ç olan kelimeler çok zorlanıyorum... mesela çiçek söylüyorsun güzel çiçek.”* G.12’nin dil ile ilgili yaşadığı bu zorluklar, yabancı bir ülkede dil öğrenme sürecinin, kültürel birikimle olan ilişkisini ve dilin farklı fonetik yapısının adaptasyonu ne denli zorlayabileceğini göstermektedir.

Türk Kültürüne Dair İlk İzlenimler

G.12, Türkiye’de karşılaştığı kültürel uygulamalardan bazılarını hayranlıkla karşılarken bazılarını ise ilginç bulmaktadır. Örneğin, Türk kültüründeki bayramlaşma ritüelleri onu oldukça etkilemiştir: *“mesela Bayram bayramda el öpmek... Küçükler büyüklerin ellerini öpüyor onun karşılığında büyükler küçüklere ya Bayram şekerini veriyor ya harçelik veriyor.”* Şeklindeki bu gelenek, G.12’ye göre kendine has bir değer taşır ve Türk kültürünün aile bağlarına verdiği önemi gözler önüne serer. Türkiye’de evde yapılan yiyecekler de G.12’nin ilgisini çekmiştir. Türkiye’deki pek çok yiyeceğin evde yapılmasını hayranlıkla karşılayarak, kendi ülkesindeki durumla karşılaştırır: *“baklavalarda evde yapılıyor, pastalar kurabiyeler ekmek arada ekmekler evde yapılıyor... ama bizde öyle bir şeyler*

olmuyor.” Şeklindeki ifadesi, Türk mutfağına ve evde yapılan yemeklere dair duyduğu takdiri yansıtırken, G.12’nin kendi kültüründeki farklı alışkanlıkları da vurgular.

Türklerin Misafirperverliği ve Yakın İlişkileri

G.12, Türk toplumunun misafirperverliğinden ve yabancılara olan ilgisinden oldukça etkilenmiştir. Onun ifadesine göre, Türkler, yabancılarla karşılaştıklarında onları kucaklayıcı bir tutum sergilemektedir: *“bir Afrikalı gördüğün zaman ya amca oğlu Ya kanki ne Nasılsın İyi misin Nereden geliyorsun Ne yapıyorsun Bir ihtiyacın var mı falan filan soruyorlar.”* Bu samimi yaklaşımlar, G.12’nin kendisini yabancı bir ülkede daha az yabancı hissetmesine katkıda bulunur ve Türk toplumunun sıcak ve hoşgörülü yapısını ortaya koyar. G.12’nin Türkiye’de yaşadığı en güzel anılardan biri olarak, Sakarya’da tanıştığı bir köy halkıyla olan deneyimlerini anlatması da Türklerin misafirperverliğine vurgu yapmaktadır. Bir köyde fındık toplama işine gittiğinde, yerel halkın ona evlerini açarak eşyalar sağladığını, yemekler ikram ettiğini belirtir: *“bizim komşular Hepsi bu yatak getiriyor... Hatta buzdolabı getiriyorlar... kalacak olsanız alın ded diyorlar ama çok iyi bir şeyler.”* Bu örnek, misafirperverlik konusunda Türk kültürünün sunduğu deneyimlerin, G.12’nin gözünden nasıl bir anlam kazandığını gösterir.

Garip ve Komik Bulduğu Durumlar

Türk kültüründe karşılaştığı bazı durumları ise garip veya komik bulmaktadır. Örneğin, Türkiye’de bazı insanların ona mafya tarzında yürümeleri ve tavırlar sergilemeleri G.12’yi güldürmektedir: *“mesela arada bazen insanlar böyle duyuyorlar böyle mafya gibi... Kendini göster kendisini göstermek istiyor sanki Mafya.”* Bu gözlemleri, Türkiye’deki gençler arasında popüler olan bazı davranış biçimlerine dışarıdan bir gözle bakıldığında nasıl komik ve abartılı görünebildiğine dikkat çeker. G.12, insanların kendisine yönelttiği bazı soruları da oldukça garip bulur. Özellikle *“orada araba var mı?”* veya *“havalimanı var mı?”* gibi sorulara şaşırır ve bu sorulara sinirlenerek ironik cevaplar verir. Ona göre bu sorular, bazı Türklerin Afrika’daki yaşam koşullarına dair sınırlı bilgilerinden kaynaklanmaktadır: *“Bir de uçak oldu ülkede neden araba olmasın.”* Bu ifadeler, kültürel farkındalık eksikliğinin nasıl yanlış anlamalara yol açabileceğine örnek teşkil eder.

Video 12. İçerik Anlatısı Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.21 Video 12 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Yemek Kültürü ve Tat Deneyimleri

Türk mutfağı ile tanışma sürecinde farklı tatları deneyimleyen G.12, çiğ köfte ve yeşil mercimek çorbası gibi bazı yemekleri ilginç bulur. Çorbanın tuzlu olması onu şaşırtmış ve bu durumu şöyle ifade etmiştir: “çorba... hep tatlı olur yani tuzlu olmuyor bana ilk defa çorba içtiğimde yani tuzlu bu tatlı değil.” Türk çayı ise G.12’nin en çok özlediği tatlardan biri haline gelmiştir. Ülkesine döndüğünde Türk çayını özlediğini dile getirerek, Türkiye’deki çayın lezzetinin farklı olduğunu belirtir: “çayı çok özledim.” G.12’nin yemek kültürüne dair gözlemleri, farklı kültürlerde yemeklerin tatlarının ve tüketim alışkanlıklarının ne denli değişebileceğini gösterir. Ayrıca, bazı yemeklerin ülkeler arasındaki tat ve damak farklılıkları üzerinden nasıl yorumlandığına da ışık tutmaktadır.

Yabancı Olmak ve Kültürel Farklılıklarla Başa Çıkma

G.12’nin kendini ifade etmekte zorlandığı ve dil bariyeri nedeniyle “cahil” hissettiği anlar da Türkiye’de yabancı olmanın zorluklarına dair önemli bir noktadır. İlk başlarda, insanların kendisine sorduğu sorulara cevap verememesi ve dilin bazı kelimelerine aşina olmaması nedeniyle zorlandığını ifade eder: “konuşmak istiyorum ama konuşamıyorum... yani Türkiye’de böyle duruyorum.” Bu tür durumlar, yabancı bir ülkede dil eksikliğinden kaynaklanan iletişim problemlerinin kişiyi nasıl etkilediğini ortaya koyar. Özellikle yabancı olmanın verdiği “cahillik” hissi, G.12’nin bir ülkede misafir olmaktan duyduğu derin bir

duygu durumunu yansıtır. Bu durum, onun yabancı olma deneyimini kişisel bir zorluk olarak tanımlamasına yol açmıştır: *“bana göre yabancı olmak cahil olmak... çünkü ilk geldiğimde sokağa çıkıyorum... Ama ben hiçbir şey bilmiyorum.”*

Toplumsal Eleştiriler ve Beklentiler

G.12, Türkiye’de yaşadığı bazı olumsuz deneyimleri de paylaşmaktadır. Örneğin, dolandırılma tecrübesi onu zor durumda bırakmış olsa da Türkiye’de tanıdığı insanlar sayesinde parasını geri almayı başarmıştır. Bu olay, güven duygusunun kültürel bir boyut taşıdığını ve bu güvenin istismar edilebileceğini gösterir. Bu noktada, G.12’nin bu olayı anlatışı Türkiye’deki günlük hayatta karşılaşılabileceği olumsuz durumlara rağmen, toplumsal destek sayesinde bu sorunların üstesinden gelebildiğini göstermektedir. Ayrıca, Türk toplumunun elle yemek yeme alışkanlığına yönelik bakış açısı da G.12’yi şaşırtmıştır. Kendi ülkesinde elle yemek yemenin daha yaygın olduğunu belirterek, Türkiye’de elle yemek yemenin “ayıp” olarak görüldüğünü fark eder: *“kurstayım yani onlar ayıp görüyorlar bize bak bu elle yiyor yani güzel değil ya.”* Bu gözlemi, kültürel normların farklı toplumlarda nasıl farklı algılandığını ve günlük yaşamda bu normların etkisini gösterir.

G.12 Toplumsal senaryolar ve roller temasındaki ifadeleri, kültürel farklılıklar, alışkanlıklar ve toplumsal normlar karşısındaki gözlemleri, deneyimleri ve tepkilerini içermektedir. Toplumsal senaryolar, bireylerin günlük hayatta karşılaştığı ritüelleri, davranış kalıplarını ve toplumsal beklentileri ifade ederken; toplumsal roller, bireylerin bu senaryolar içinde nasıl konumlandığını gösterir. Örneğin *“Küçükler büyüklerin ellerini öpüyor, onun karşılığında büyükler küçüklere ya bayram şekerini veriyor ya harçlık veriyor, kolonya eline döküyor.”* Şeklindeki ifade ile, Türk kültürüne özgü bir bayram ritüelini yansıtır. Küçüklerin büyüklerin ellerini öpmesi, saygının ve hürmetin bir göstergesidir ve toplumsal rollerin bir ifadesi olmaktadır. Büyüklerin karşılık olarak kolonya, şeker veya harçlık vermesi, onların destekleyici ve koruyucu rollerini sergiler. Bu ritüel, kuşaklar arasındaki ilişkiyi düzenleyen ve güçlendiren bir toplumsal senaryo olarak değerlendirilebilir. *“En çok ne rahatsız ediyor seni? Bakış, bakış yani... Sokakta yürürken ya da çarşıda giderken herkes bakıyor bana bakıyormuş gibi geliyor bana.”* Bu ifadesi ile, bireyin toplumsal algılar ve topluluk içindeki görünürlükle ilgili rahatsızlığını dile getirir. Sürekli bakışlarla karşılaşma hissi, bireyin bir “yabancı” olarak dışlandığı veya dikkat çektiği bir toplumsal senaryoyu ortaya koyar. Bu durum, bireyin kendisini toplumda “ötekileştirilmiş” bir rolde hissetmesine yol açabilir ve bu rolün birey üzerindeki psikolojik etkilerini vurgular. *“Türkiye’de kötü dediğin bir şey var mı? Evet, ne mesela? Elle yemek, elle yemek yemek.”* Video 12 içerik anlatısındaki bu durumlar bireyin farklı kültürel normlara dair değerlendirmesini ve algısal farklılığını yansıtır. Elle

yemek yeme pratiği, bazı kültürlerde doğallık ve gelenekle ilişkilendirilirken, diğer kültürlerde hijyen veya modernlikle çelişen bir davranış olarak görülebilir. Bu cümle, bireyin kendi kültürel alışkanlıkları ile karşılaştığı yeni kültür arasındaki çatışmayı ve bu bağlamda oluşan toplumsal rol algısını yansıtır.

Son olarak, G.12 karşılaştığı kültürel normlar ve ritüeller üzerinden toplumsal senaryoları nasıl gözlemlediğini ve bu senaryolar içinde kendine biçilen rolleri nasıl deneyimlediğini görülmektedir. Bayram ritüelleri gibi geleneksel senaryolar bireyler arası ilişkileri düzenlerken, bakışlar veya yemek alışkanlıkları gibi durumlar bireyin ötekileştirilme veya uyum sağlama çabalarını ortaya koyar. G.12'nin deneyimlerinden yola çıkarak yapılan bu analiz, kültürlerarası etkileşimin bireylerin gündelik hayatlarını nasıl şekillendirdiğini gösterir. G.12, Türkiye'ye dair hem olumlu hem de şaşırtıcı bulduğu pek çok durumla karşılaşmıştır. Türk kültüründeki misafirperverliği, bayramlaşma gibi ritüelleri sevmiş; dil öğrenim sürecinde ve yemek kültüründe ise uyum sağlamak için çeşitli zorluklar yaşamıştır. G.12'nin gözlemleri, yabancı bir ülkede misafir olmanın kültürel farklılıklar çerçevesinde karmaşık bir deneyim olduğunu göstermekte ve kültürlerarası uyum sürecinin zengin bir perspektif sunduğunu ortaya koymaktadır.

3.5.2.13. Video 13'ün Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

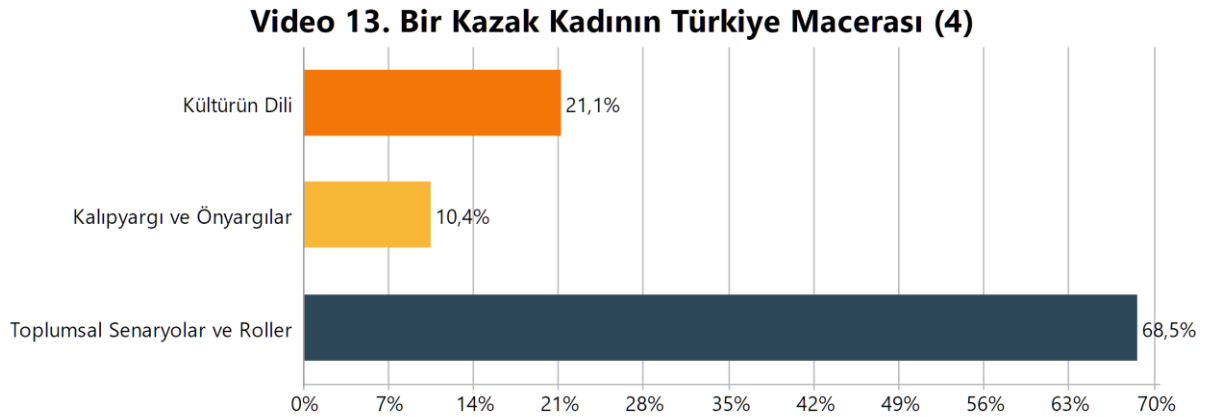
Video 13 içerik anlatısı Moğolistan kökenli Kazak bir bireyin Türkiye'de yaşadığı deneyimleri, gözlemlerini ve Türkiye'ye dair algılarını kapsamlı bir şekilde aktarmaktadır. Tablo 3.15'de video hakkındaki ayrıntılı bilgilerine erişilebilen G.13, Türkiye'ye iş amacıyla 7 günlük bir ziyaret için gelirken, pandemi nedeniyle ülkesine dönememiş ve Türkiye'de kalmaya karar vermiştir. Daha önce de kısa süreli olarak Türkiye'ye geldiğini, ancak tıp okumak istediği için ülkesine geri döndüğünü ifade eder. Kazakistan'da tıp eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'de bir şirkette çalışmak için tekrar gelir. İstanbul'u "*dünyanın başkenti*" olarak nitelendirir ve Türkiye'yi güzellikleri nedeniyle sevdiğini belirtmektedir.

Tablo 3.15 Etimoloji Kanalı Video 13 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu / Video Süresi	Video 13 / 9:36
Başlık	Bir Kazak Kadının Türkiye Macerası (Başıma Gelen En Garip Şey...) Benim Türkiyem- 4
URL	https://www.youtube.com/watch?v=z4RKtdTijWc&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=3
Yüklenme Tarihi	22 Ağustos 2022
İzlenme	94.644 görüntüleme
Beğenilme	2.5 Bin
Yorumlar	453
Video Açıklaması	Moğolistan'da, Kazak Türklerinin yaşadığı Bayan Ölgü'den gelen Türkiye'deki macerasını anlatıyor.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

G.13, Türkçeyi öğrenme sürecinde zorluklar yaşadığını, Kazakça ve Türkçe arasında bazı benzerlikler olmasına rağmen iki dilin yapısal olarak farklı olduğunu ifade eder. Türkçe kelimelerin telaffuzu konusunda yaşadığı zorlukları “*meşhur*” gibi kelimelerle örneklendirir. Türk kültüründeki bazı ilginç bulduğu alışkanlıklara değinir; Erzurum’da çay içerken dilin altına şeker koyulması, apartmanlardan ip ile sepet sarkıtılarak alışveriş yapılması gibi gelenekleri şaşırtıcı bulduğunu ifade eder. Türkiye’de karşılaştığı olumlu ve olumsuz yönlerden de bahseder. Yabancıların Türkler tarafından bazen sert karşılandığını, bazen de yardımsever yaklaşıldığını söyler. Türkiye’de karşılaştığı yardımseverlik örneklerinden biri olarak, yurttaki hasta olduğunda oda başkanının sabaha kadar onun yanında beklemesini anlatır. Bunun dışında, insanların yol tarifi verirken bazen doğru bilgi vermemesi veya meyve satıcılarının en iyi meyveleri üst tarafa koyup altına daha kötü durumda olanları saklaması gibi olumsuz durumlarla da karşılaşır.

Türkiye ve Türk kültürü hakkında genel olarak olumlu bir algıya sahip olan G.13, Türkiye deyince aklına İstanbul, camiler, Türk bayrağı ve Kapadokya’nın geldiğini söyler. Moğolistan’da Türk dizilerinin Kazakçaya çevirilerek izlendiğini ve bu yüzden Türkiye’nin halk tarafından iyi tanındığını belirtir. Türkiye’de kendini bir yabancı gibi hissetmediğini, burada yaşamaktan mutlu olduğunu ifade ederek, Türk insanının samimi, iyiliksever ve güler yüzlü bulduğunu vurgular.



Grafik 3.22 Video 13 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

Türkiye'ye Geliş Öyküsü ve İlk İzlenimler

G.13 adlı Moğolistan doğumlu Kazak bir birey, Türkiye'ye ilk olarak yalnızca kısa süreliğine iş için gelmişken, pandemi nedeniyle ülkesine dönememiş ve Türkiye'de kalmaya karar vermiştir. G.13, Türkiye'yi tanımlarken “dünyanın başkenti İstanbul diyebiliriz” ifadesini kullanarak ülkeye ve İstanbul'a duyduğu hayranlığı dile getirir. İstanbul'u dünyanın merkezi olarak nitelendirmesi, Türkiye'nin coğrafi ve kültürel özelliklerinin onda derin bir iz bıraktığını gösterir.

Dil Öğrenme Süreci ve Zorluklar

G.13'ün Türkiye'deki adaptasyon sürecinde, Türkçeyi öğrenmesi merkezi bir rol oynar. Kazakça ve Türkçe arasında bazı benzerlikler bulmasına rağmen, dilin beklediğinden zor olduğunu ifade eder: “Biz Kazakça ve Türkçe daha benziyor diyoruz ama aslında öyle değil. %20 benziyor... Türkçe gerçekten çok zor bir dil.” G13, bazı kelimelerin telaffuzunun kendisi için zorluk yarattığını da belirtir: “En zorlayan kelime ‘meşhur’. Meşhur kelimesi beni çok zorlamıştı.” Bu zorluklar, yabancı bir dilin ayrıntılarına hakim olmanın kolay olmadığını ortaya koyar.

Türkiye Kültürüne Dair Gözlemler

G.13'ün anlatısında, Türkiye kültürüne dair gözlemler de önemli bir yer tutar. Erzurum'da çay içerken dilin altına şeker koyma geleneğini örnek göstererek “Buna bir dışarı ülkeden, başka taraftan baktığında ayrı bir dünya gibi görünüyor” ifadesini kullanır. Ayrıca, apartman dairelerinden sepet sarkıtarak alışveriş yapılmasını şaşırtıcı bulur: “Başta çok tembel mi diye bakıyorduk. Öyle değilmiş... O çok komik gelmişti, çok ama.” Bu ifadeler, G.13'ün kültürel detaylara dikkat ettiğini ve bunları kendi kültürüyle karşılaştırarak ilginç bulunduğunu gösterir.

İnsani İlişkiler ve Yardımseverlik

G.13'ün Türkiye'de edindiği deneyimlerin bir diğer önemli kısmı, insan ilişkileri ve yardımseverliktir. Yurtta hasta olduğu bir gece, oda başkanının sabaha kadar yanında kalması ona çok etkileyici gelmiştir: *“Sabah saat yediye kadar benim ateşim düşmedi. Sonra ablam... sabaha kadar benim yanımda oturmuş.”* Bu deneyim, G.13'ün Türkiye'de tanık olduğu insani sıcaklık ve yardımseverliği öne çıkarır ve Türk insanının yabancılara yönelik desteğini takdir ettiğini gösterir.

Karşılaşılan Zorluklar ve Eleştiriler

G.13, Türkiye'de bazı olumsuz deneyimler yaşadığını da belirtir. Özellikle insanların bilmedikleri konularda dahi yön tarifi vermesi kafa karıştırıcı bir durum yaratmıştır: *“Sonra bir yabancı kız gördüm... Ben söyledim Olivium Center'a gitmek istiyorum... O yabancı kız çok bağırdı ama o Türk abiye. Niye öyle bilmiyorsan yalan söylüyorsun diye.”* Bu örnek, Türk kültüründe yardımlaşma isteğinin bazen yanlış bilgi verme gibi olumsuz bir sonuç doğurabileceğini de göstermektedir.

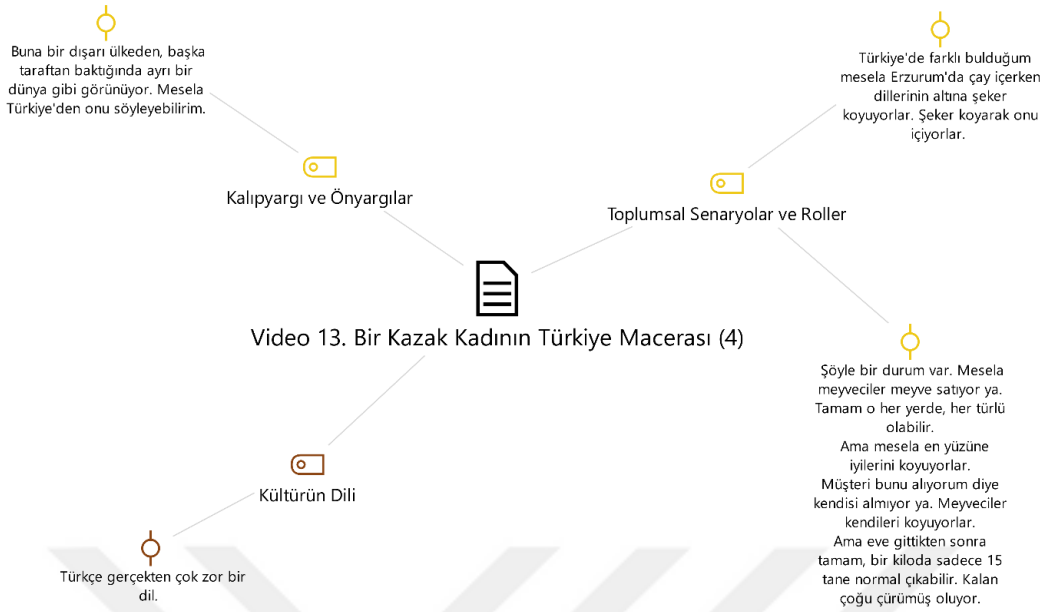
Türkiye Hakkındaki Algı ve Kültürel Bağlantılar

G.13, Moğolistan ve Türkiye'de insanların Türkiye hakkında bazı yanlış anlamalara sahip olduğunu da ifade eder. Türkiye deyince akla camiler, İstanbul ve Türk bayrağının geldiğini belirtir: *“Türkiye deyince aklıma tabii ki de camiler geliyor. Cami geliyor, İstanbul geliyor.”* Çocukluğunda Kazakça dublajla izlediği Türk dizileri sayesinde Türkiye'ye dair önceden bir izlenimi oluşmuş olması, Türk kültürünün çevre ülkelerde nasıl bir etki yarattığını ortaya koyar.

Aidiyet Hissi ve Kültürel Uyumu

G.13'ün anlatısında, kendisinin Türkiye'de “yabancı” gibi hissetmediğine dair ifadesi de dikkat çekicidir: *“Türkiye'de yaşasak bile yabancı ülkede yaşıyor gibi hissetmiyoruz. Sanki kendi ülkemiz gibi, öyle hissediyoruz.”* Bu ifade, G.13'ün Türkiye'de yaşadığı kültürel uyum ve aidiyet hissini yansıtır. Ayrıca Türk insanının misafirperverliğine yönelik olumlu izlenimlerini de şu sözlerle ifade eder: *“Daha iyiliksever insanları, güler yüzlü. Çok iyi, yani evet insanları çok iyi çekiyorlar.”*

Video 13. İçerik Anlatısı Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.22 Video 13 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

G.13'ün en sık geçen Toplumsal senaryolar ve roller bağlamındaki ifadeleri, farklı toplumsal bağlamlarda karşılaştıkları alışkanlıkları, davranış kalıplarını ve kültürel normları gözlemlenmeleri üzerinden toplumsal senaryolar ve roller temasına ışık tutmaktadır. “Erzurum’da çay içerken dillerinin altına şeker koyuyorlar. Şeker koyarak onu içiyorlar.” bu ifade, yerel bir toplumsal alışkanlığın gözlemlenmesine dayalıdır. Erzurum gibi belirli bir bölgede çayın özel bir yöntemle içilmesi, bu toplumun kendine özgü bir senaryosunu temsil etmektedir. Bu davranış, bireylerin toplumsal rollerini nasıl benimsediklerini ve yerel kültürün bir parçası olan ritüelleri nasıl sürdürdüklerini gösterir. Şeker kullanımıyla ilgili bu yöntem, yerel bir rol modeli veya kültürel bir öge olarak şekillenir ve toplumsal kimliğin bir parçası haline gelir. Ardından “Meyveciler... en yüzüne iyilerini koyuyorlar... ama eve gittikten sonra kalan çoğu çürümüş oluyor.” Şeklindeki bu ifadesi ile G.13, ekonomik yaşam ve tüketici-satıcı ilişkilerindeki toplumsal senaryoları yansıtır. Meyve satıcılarının ürünlerini sergileme ve müşteriyle etkileşim kurma şekli, toplumdaki ekonomik rollerin bir uzantısıdır. “En iyisini göstermeye” yönelik davranış, tüketiciyi etkilemek için bir tür stratejik rol oynama olarak görülebilir. Bu durum, ticarete güven ve algı arasındaki gerilime de dikkat çeker. Müşterinin bu tür bir deneyim karşısındaki tutumu, satıcı ve alıcı arasındaki toplumsal rollerin dinamiklerini açığa çıkarır. Toplumsal senaryolar ve roller olarak “Apartman dairelerinde... ip ile marketlerden bir şey sipariş veriyorlar.” Şeklindeki diğer ifade özellikle apartman yaşamında karşılaşılan özgün bir toplumsal senaryoyu temsil eder. İp kullanımıyla sipariş alma gibi yöntemler, toplumsal rollerin fiziksel çevreyle nasıl uyum sağladığını ve pratik çözümlerle nasıl şekillendiğini gösterir. Bu davranış, modern yaşamın getirdiği

apartman düzeninde, bireylerin işlerini kolaylaştırmak için kolektif ve yaratıcı bir çözüm geliştirdiklerini ifade eder. Aynı zamanda, apartman yaşamında topluluk içindeki bireylerin birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğine dair ipuçları da sunar.

G.13'ün farklı bağlamlarda karşılaştıkları toplumsal normları, ritüelleri ve davranış kalıplarını gözlemleyerek, kültürel ve sosyal yapıları anlamlandırmaya çalıştığı görülmektedir. Toplumsal senaryolar, günlük yaşamda bireylerin karşılaştığı durumlar üzerinden şekillenirken, bireylerin bu durumlara verdikleri tepkiler de toplumsal rollerin bir yansımasıdır. Bu gözlemler, kültürlerarası farklılıkların ve yerel geleneklerin toplumsal bağlamdaki etkilerini anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır.

G.13'ün Türkiye'deki deneyimleri, bir yabancı olarak Türkiye kültürüne adaptasyon sürecini ve burada edindiği izlenimleri kapsamlı bir şekilde yansıtır. Metin, G.13'ün dil öğrenme sürecinde yaşadığı zorluklar, kültürel pratiklere dair gözlemleri ve Türkiye'de edindiği insani ilişkilerle ilgili değerlendirmeleriyle zenginleşmiştir. G.13'ün anlattıkları, kültürlerarası uyum, zorluklar ve alışkanlıkların nasıl benimsendiğine dair değerli bir bakış sunmakta; Türkiye'ye dair olumlu bir algıyı, gözlemlerine eleştirel bir yaklaşım ekleyerek ifade etmektedir.

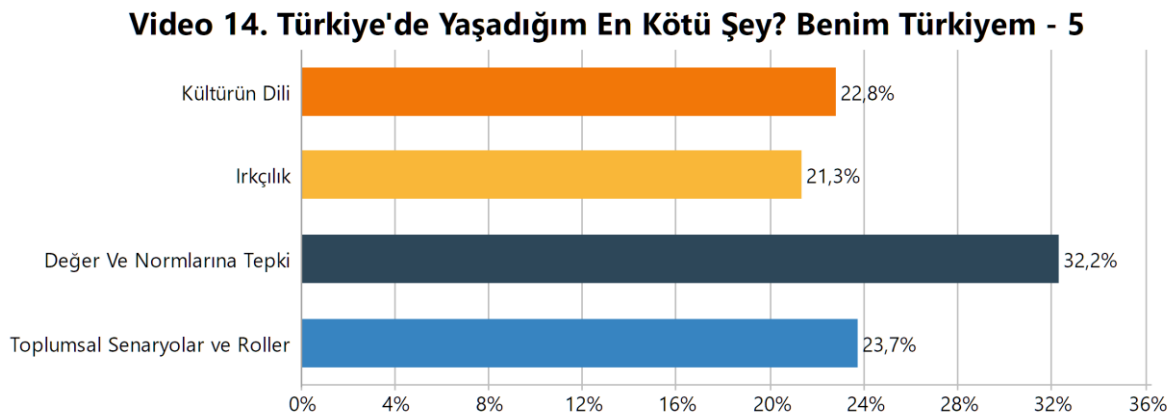
3.5.2.14. Video 14'ün Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Betimsel Bulguların Analizi ve Kullanım Frekansı

G.14, Beninli bir öğrenci olarak 2013 yılında Türkiye'ye YTB bursuyla gelmiştir. Beş farklı dil bilmesine rağmen, Türkçeyi öğrenirken dilin yapısal farklılıkları nedeniyle zorlanmıştır. Türkçeye duyduğu ilgi, kelimelerin kökenini araştırma isteğiyle birleşmiştir; Türk Dil Kurumu sözlüğünü sık sık kullanarak yeni öğrendiği kelimelerin anlamlarını araştırmaktadır. Türkçede, kendi dillerinde olan bazı kelimelerin anlamlarının tamamen farklı olması ona ilginç gelmiştir. Video 14'ün erişim linki, görüntüleme, beğenilme ve yorum sayısı Tablo 3.16'da görülmektedir.

Tablo 3.16 Etimoloji Kanalı Video 14 Anlatısı Hakkında Bilgiler

Video Kodu/ Video Süresi	Video 14 / 12:12
Başlık	Türkiye'de Yaşadığım En Kötü Şey? Benim Türkiyem- 5
URL	https://www.youtube.com/watch?v=h-MTDS_2hW0&list=PLFbjr64kdxERMBNKEKLoRXvALvEuKofGL&index=4
Yüklenme Tarihi	1 Eylül 2022
İzlenme	77.771 görüntüleme
Beğenilme	2.6 Bin
Yorumlar	506
Video Açıklaması	Benin'den Türkiye'ye okumak için gelen, maceralarını anlatıyor.
Konu	Türkiye'de yaşayan yerleşik yabancıların izlenim ve deneyimleri üzerine birebir röportaj

G.14, Türkiye'ye geldiğinde, Türk insanının misafirperverliğini bizzat deneyimlemiştir. İlk kez geldiğinde dil bilmiyor olmasına rağmen, bir yabancı olarak yardım alarak Çanakkale'de ilk geceyi tanımadığı birinin evinde geçirmiştir. Bu olay onun için unutulmaz bir anı olmuştur. Ancak, ırkçılık ile ilgili tek kötü deneyimini Tekirdağ'da bir otobüste yaşamış; yanındaki boş koltuğa oturmak istemeyen bir kadın tarafından ayrımcılığa maruz kalmıştır. Türklerin genel olarak sinirli bir yapıya sahip olduğunu, bu durumu bir Türk arkadaşına sorduğunda ise geçmişteki savaşların bu durumu tetiklemiş olabileceği cevabını aldığını ifade eder. Uzun süre kendisine bakılmasından ve sıkça kişisel sorular sorulmasından rahatsızlık duyar. Özellikle “*Baban ne iş yapıyor?*” gibi sorular ona garip gelmektedir. Türklerin misafirperverliğini ve sıcak kanlılığını ise oldukça takdir ettiğini, Türkiye’de kendini hiçbir zaman yabancı gibi hissetmediğini belirtmektedir.



Grafik 3.23 Video 14 İçerik Anlatısı Kod Frekansları

G.14'ün Türkiye'deki yaşam deneyimleri ve Türkçeyi öğrenme süreci, farklı kültürel bağlamlarda yaşayan yabancıların dil, kültür ve sosyal yapıya uyum sağlama süreçlerini yansıtır. 2013 yılında YTB bursuyla Türkiye'ye gelen G14, çok dilli bir birey olarak Türkçeyi öğrenirken yaşadığı zorluklardan, Türk toplumuna dair gözlemlerine kadar çeşitli deneyimlerini paylaşmıştır. Bu analiz, G.14'ün deneyimlerini derinlemesine inceleyerek, Türk kültürüne ve Türkçeye dair algısını değerlendirir.

Dil Öğrenimi ve Türkçeye Yaklaşımı

G.14'ün dil öğrenme süreci, özellikle Türkçenin kendine özgü yapısal özellikleri dolayısıyla zorluklarla doludur. Beş dil bilen G14, Türkçenin diğer Latin dillerine göre oldukça farklı bir dil bilgisine sahip olduğunu ve bu nedenle başlangıçta zorluk yaşadığını belirtir: “*Türkçe Latin dillerinden daha farklı, yani dil bilgisi açısından.*” Ancak dil öğrenmeye olan ilgisi, Türkçeyi öğrenme sürecine olan motivasyonunu artırır. Dile olan

ilgisini, Türkçedeki yeni ve ilginç kelimelerin kökenini öğrenme isteğiyle şu şekilde ifade eder: “*Duyduğum her kelimenin kökenini yani etimolojisini bilmek isterim.*”

Türkçeye dair en sevdiği kelimelerden biri “müsaade dir. G.14, bu kelimenin Arapça kökenini ve Türkçede nasıl farklı bir anlam kazandığını anlatırken, dildeki anlam farklılıklarının yabancılar için yaratabileceği zorluklara dikkat çeker: “*Arapçada ‘müsaade’ yardım etmek anlamına gelirken, Türkçede izin vermek anlamında kullanılıyor.*” Bu, G.14’ün Arapça bilen biri olarak Türkçeye dair beklentileri ve gerçek kullanım arasındaki farkı yansıtır.

Kültürel Uyum ve Misafirperverlik Deneyimi

G.14’ün Türkiye’de yaşadığı en önemli deneyimlerden biri, Türk insanının misafirperverliği ve yardımlaşma duygusudur. Çanakkale’ye ilk geldiğinde yaşadığı sıcak bir karşılamayı, “*O adam beni tanımadığı halde beni aldı, evine götürdü. Ve o geceyi onun evinde geçirdim.*” şeklinde aktarır. Bu olay, Türkiye’nin misafirperver kültürünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. G.14, Türklerin misafirperverliğini birçok ülkeye kıyasla daha güçlü bir şekilde gözlemlemiş ve bundan oldukça etkilenmiştir: “*Türkler kadar misafirperverliği görmedim açıkçası, gerçekten.*”

Bu sıcak karşılamanın yanında, Türk toplumunun kendisini rahat hissetmesini sağladığını ve Türkiye’de kendini yabancı gibi hissetmediğini belirtir. “*Türkiye’ye geleli yaklaşık, yani takriben 9 yıl oldu ama ben kendimi hiçbir zaman yalnız ya da yabancı hissetmedim.*” ifadesi, G.14’ün Türkiye’yi ikinci vatanı gibi hissetmesine ve buradaki insan ilişkilerine olan güvenine işaret eder.

Irkçılık ve Sosyal Zorluklar

G.14, Türkiye’de çoğunlukla pozitif deneyimler yaşamış olmasına rağmen, ırkçılık ile ilgili tek bir olumsuz deneyimini paylaşır. Tekirdağ-Çanakkale arası bir otobüs yolculuğunda yaşadığı bu olay, toplumdaki bireysel ön yargılara dikkat çeker: “*O teyze dedi: Ben bir zencinin yanında mı oturacağım?*” Bu olay, G.14’ün Türkiye’de karşılaştığı nadir ırkçılık deneyimlerinden biridir ve ona göre Türkiye’de ırkçılık, “*yok denecek kadar azdır.*” G.14, bu deneyimi paylaşarak Türkiye’deki ırkçılığın yaygın olmadığını ancak bireysel düzeyde var olabileceğini vurgular.

Türk Toplumuna Dair Gözlemler

G.14’ün Türk toplumuna dair gözlemleri, onun yabancı bir perspektiften Türk kültürünü nasıl algıladığını ortaya koyar. Türklerin genel olarak sinirli bir yapıya sahip olduğunu gözlemleyen G.14, bu durumu bir Türk arkadaşına sorduğunda ilginç bir cevap almıştır: “*Dedelerimiz hep savaş ile böyle meşgul oldukları için belki genetik olabilir.*” Bu

gözlem, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel geçmişine dayanan bir mizacın, günlük hayatta nasıl yansıdığını göstermektedir. Ayrıca, Türklerin bir insana uzun süreli bakma alışkanlığı da G.14'ü rahatsız eden bir davranış olarak öne çıkar. Bu bakışların merak içgüdüsüyle yapıldığını bilmesine rağmen, uzun süreli bakışlardan rahatsızlık duymaktadır: *“Bir insan bir insana uzun uzun baktığı zaman biraz rahatsız ediyor.”* Burada, farklı kültürlerde bakışın anlamının nasıl değiştiği gözlemlenebilir.

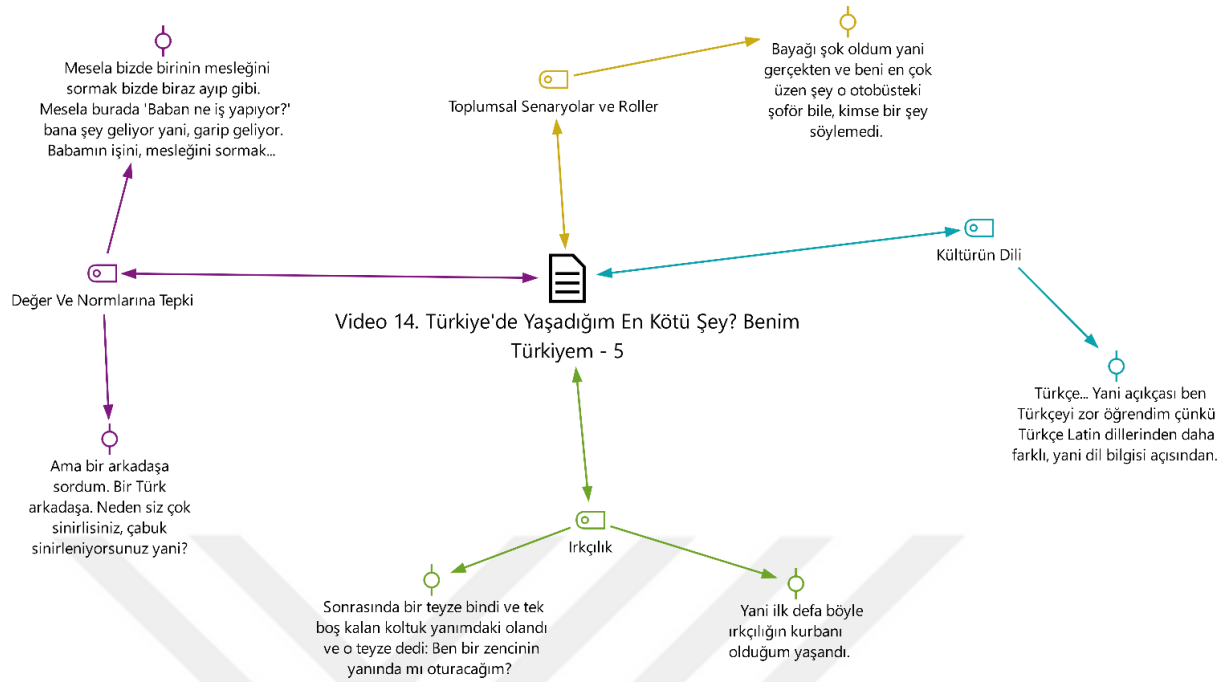
Toplumsal Normlar ve Soru Sorma Kültürü

G.14, Türk toplumunun bireysel yaşam ve aileye dair sorular sorma eğiliminden bahseder. Özellikle *“Baban ne iş yapıyor?”* gibi soruların kendisine garip geldiğini belirtir. Bu tarz soruların, kendi kültüründe özel olarak değerlendirildiğini ifade eder: *“Bizde birinin mesleğini sormak bizde biraz ayıp gibi.”* Bu, farklı kültürlerde mahremiyet algısının nasıl farklılık gösterdiğine dair bir örnek teşkil eder. G.14, bu tür soruları aykırı bulurken, Türk toplumunda bu soruların sıklıkla sorulmasını toplumun merak duygusu ile ilişkilendirir.

Türkiye'ye ve Türk Kültürüne Yönelik Algısı

G.14, Türkiye'yi ve Türk kültürünü büyük oranda olumlu bir şekilde değerlendirmektedir. Özellikle Türkiye'nin doğal ve kültürel güzelliklerinden etkilenmiştir. Türkiye denilince aklına *“cami, İstanbul, Kapadokya ve Türk bayrağı”* gibi imgelerin geldiğini ifade eder. Türkiye'nin sahip olduğu deniz, yemek çeşitliliği ve tarihi mekanlar, onun gözünde Türkiye'yi zengin bir kültürel mirasa sahip bir ülke olarak gösterir. Türk bayrağına duyduğu saygıyı, bayrağın simgesel anlamını ve Türkiye'ye olan aidiyet hissini şu şekilde dile getirir: *“Türkiye deyince Türk bayrağı, kırmızı olarak, ay olarak, yıldız olarak. O geliyor.”*

Video 14. İçerik Anlatısı Tek-Vaka Modeli



Görsel 3.23 Betimsel Bulguları Gösterir Kodlu Bölümler Tek-Vaka Modeli

Video içerik anlatısının temaları şu şekildedir: Video 14 'de en yoğun görülen Değer ve Normlara Tepki teması net bir şekilde yansıtılmaktadır. Bu tema, toplumlar arasındaki kültürel farklılıklar, bireylerin normlar ve değerlere yönelik algıları şekillendirir ve belirli durumlarda bu normlara tepki göstermelerine neden olur. “*Ama bir arkadaşına sordum. Bir Türk arkadaşına. Neden siz çok sinirlisiniz, çabuk sinirleniyorsunuz yani?*” Bu ifade, Türk toplumunda bireylerin duygusal tepkilerinin yoğun ve hızlı olmasına yönelik bir gözlem ve bu duruma yönelik bir sorgulama içerir. Türk kültüründe duygu ifadesinin daha dışa dönük ve spontane olması yaygın bir normdur. Ancak bu özellik, daha az dışa dönük ve duygusal kontrolün daha baskın olduğu kültürlerden gelen bireyler için garip ya da anlaşılabilir. Bu ifade, değerlerin bireylerin günlük iletişim tarzlarına nasıl yansıdığını ve farklı kültürlerin bu tarzları nasıl algıladığını gösterir. “*Mesela bizde birinin mesleğini sormak bizde biraz ayıp gibi.*” şeklinde G.14, kendi kültüründen getirdiği bir normu dile getirmektedir. Türk toplumunda birinin mesleğini ya da ailesinin sosyal statüsünü sormak yaygın bir uygulama ve normal bir merak ifadesi olarak görülür. Ancak, bu durum başka bir kültürden gelen birey için kişisel bir sınırın ihlali ya da gereksiz bir müdahale gibi algılanabilir. Bu, farklı kültürel değerlerin özel alan ve sosyal sorgulama üzerine oluşturduğu normların nasıl farklılık gösterebileceğini yansıtır. “*Babamın işini, mesleğini sormak... bana şey geliyor yani, garip geliyor.*” Türk kültüründe bireylerin aile geçmişi ve mesleki durumu sosyal bağlamı anlamak için önemli bir bilgi olarak kabul edilirken, bazı kültürlerde bu tür sorular özel yaşamın ihlali

olarak algılanabilir. Bu ifade, kültürlerin değer ve normlarının bireyler arası iletişimde nasıl çatışma yaratabileceğini ve bu farklılıkların bireyler tarafından nasıl algılandığını gösterir. Bu ifadeler, kültürel farklılıkların günlük iletişimde nasıl ortaya çıktığını ve bireylerin farklı normlara verdikleri tepkileri yansıtmaktadır. Değer ve normlara tepki, bir kültürün sosyo-etik yapısının başka bir kültürle karşılaştığında nasıl algılandığını ve bireylerin bu karşılaşmalara nasıl uyum sağladığını anlamak için önemli bir araçtır.

Toplumsal senaryolar ve roller temasına ait olan *“Bayağı şok oldum yani gerçekten ve beni en çok üzen şey o otobüsteki şoför bile, kimse bir şey söylemedi.”* Şeklindeki ifade, toplumsal rollerin pasif izleyicilik boyutuna işaret eder. Otobüs şoförü ve diğer yolcular, bir toplumsal senaryonun parçası olarak, genellikle bir çatışma veya zorbalık durumunda müdahil olmama eğilimi gösterir. Bu, bireylerin sorumluluğu kolektif bir gruba atfettiği, *seyirci etkisi* olarak bilinen sosyal psikoloji kavramıyla ilişkilendirilebilir. G.14 *“Ve bana komik gelen şey yani birinin öbürüne kızdığında ağzında ilk çıkan şey kelime geri zekalı.”* şeklinde, toplumsal iletişimdeki rol beklentilerini ve olumsuz söylemlerin normatif hale geldiğini de yansıtmaktadır. İnsanların öfke anında sıkça başvurduğu bu tür ifadeler, toplumsal senaryolardaki dil kalıplarını ve kültürel olarak kabul gören hakaret biçimlerini ortaya koyar. Bu durum, bireylerin içinde bulundukları kültürel ve sosyal bağlamda öğrendikleri rollerle bağlantılıdır.

İrkçilik teması altında ise *“Yani ilk defa böyle ırkçılığın kurbanı olduğum yaşandı.”* şeklinde ifadesi ile, G.14 ilk kez doğrudan ırkçılıkla yüzleştiği bir deneyimi dile getirir. İrkçilik, toplumsal yapıların ve önyargıların bir yansıması olarak, birey üzerinde travmatik bir etki yaratabilir. Bu cümle, kurbanın kişisel bir mağduriyet ve dışlanma hissini de vurgular. Ardından *“Sonrasında bir teyze bindi ve tek boş kalan koltuk yanımdaki oldu ve o teyze dedi: Ben bir zencinin yanında mı oturacağım?”* şeklindeki cümlesi, ırk temelli ayrımcılığın ve önyargının açık bir ifadesini sunmaktadır. Teyzenin bu söylemi, bireyin fiziksel görünümüne dayalı olarak yapılan bir dışlamayı ve sosyal mesafeyi temsil eder. Bu durum, toplumsal bağlamda kökleşmiş olan ayrımcı tutumların nasıl günlük yaşamda tezahür ettiğini ortaya koyar.

G.14’ün Türkiye’deki deneyimleri, Türk kültürüne dair gözlemlerini ve kişisel uyum sürecini kapsamlı bir şekilde yansıtmaktadır. Türkçeyi öğrenme sürecinde yaşadığı zorluklar, misafirperverlikle ilgili olumlu deneyimleri, toplumsal normlar ve bireysel farklılıklara dair gözlemleri, onun Türkiye’yi nasıl algıladığını gösterir. G.14, Türklerin misafirperverliğini takdir ederken, bazı sosyal normları ve kültürel farklılıkları garip bulsa da Türkiye’de kendini yabancı hissetmediğini vurgular. Türkiye, onun için yalnızca bir eğitim ve iş yeri değil, aynı

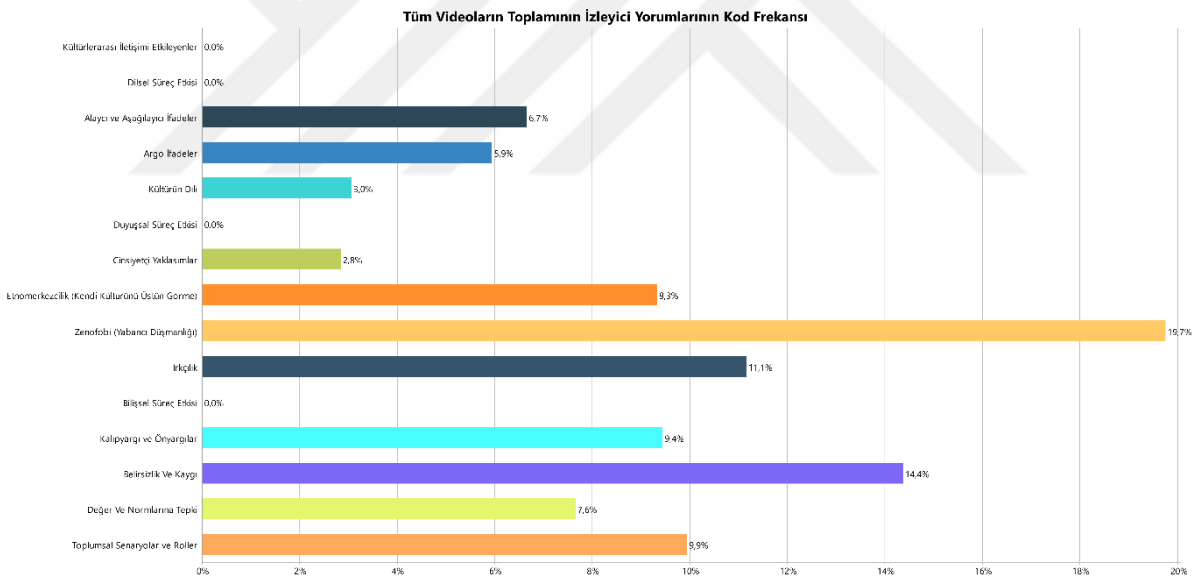
zamanda bir aidiyet duygusu beslediği ikinci vatani haline gelmiştir. Bu analiz, G.14'ün deneyimlerinden yola çıkarak, farklı kültürlerde yaşamının ve uyum sağlamanın getirdiği zorlukları ve güzellikleri gözler önüne sermektedir.

Video içeriklerinin tamamı analiz edildiğinde çalışmanın bu kısmında, (1) Youtube video içerik anlatılarında geçen kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler nelerdir ve hangi temalar daha fazla kullanılmaktadır? (2) YouTube video içeriklerinde yerleşik yabancılar deneyimlerini aktarırken duyuşsal, bilişsel ve dilsel süreç etkisi olan bileşenleri nasıl kullanmıştır? (3) Yerleşik yabancıların YouTube video içerik anlatılarındaki kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalıkları nasıl tanımlanmaktadır? şeklindeki sorulara ilişkin cevaplara ulaşılmıştır. Görüşme yürütülen yerleşik yabancıların ifadelerinden kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin temalarına ulaşmakla birlikte hangi temalar ile bileşenlerin daha yoğun olduğu ve görüşme yürütülenler açısından nasıl farklılaştığına yönelik cevaplara da ulaşılmıştır. Ayrıca her videoda izleyici yorumlarının temalarının görüşmecilere göre ayrıştığına dair bulgulara yer verilmiştir. Çalışma grubu olarak seçilen 14 video içerik anlatılarının bulgularından görüleceği üzere ağırlıklı olarak bilişsel süreç etkisi bileşeni temaları olan değer ve normlar ile toplumsal senaryolar ve rollere olan tepkilere ait ifadeler ve anlatımların olduğu görülmektedir. Ayrıca, bilişsel süreç etkisi temalarının yoğunluğu duyuşsal sürecin aksine kültürlerarası farkındalığa katkı sağlayabilmektedir. Video içeriklerinin anlatılarını bu farkındalığı anlama ve kabul etme üzerine kurulduğu ifade edilebilir. Çünkü video içerikleri bulgularında bilişsel süreç etkisi ile kültürlerarası farkındalığa götürebilen ifadelerin kullanım çerçeveleri ve kapsamlarının da kültürlerarası farkındalığı arttırdığı bilinen empati ile yaklaşarak anlama ve yorumlamanın gerçekleştiği, içselleştirmeye yönelik ifadeleri çağrıştıran bir şekilde kullanıldığı da görülmektedir. Kültürlerarası duyarlılığı azaltan duyuşsal süreç etkisi temaları olan zenofobi, ırkçılık, etnosentrizm' in ise bütün video içeriklerinde en az yoğunlukta kullanılmaktadır. Ayrıca, video içerik anlatımları Video 8 ve Video 12 dışında tema ve boyutlarının çevrimiçi katılımcı görüşleri olan izleyici yorumlarının tam tersi şeklinde işlediği görülmektedir.

3.6. Etimoloji YouTube Kanalı Çevrimiçi Katılımcı Görüşlerinin Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Faktörlerine İlişkin Bulgular ve Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, YouTube video içeriklerinin hedef kitlesi olan izleyici yorumları üzerinden bir araştırma yürütüldüğü için örneklem olarak seçilen 14 Videoyu izleyen YouTube kullanıcı yorumlarına odaklanılmıştır. Çalışma grubuna dahil edilen 9864 kullanıcı yorumlarından kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlere girmeyen olumlu ifadeler

araştırma kapsamı dışında bırakılarak kodlanmamıştır. Kültürlerarası iletişim sürecinde bilişsel, duyuşsal ve dilsel sürece olumsuz etkisi olan yorumlar dahil edilme kriterleri içinde tutulmuştur. Sosyal medya gibi internet tabanlı dijital veri kaynaklarının avantajları olarak görülebilen; anlık olarak gerçek zamanlı veriye ulaşabilmeyi sağlamakla birlikte, aynı zamanda küresel ölçekte ulaşılabilirliği ile oldukça geniş bir örnekleme alabilme imkanı sağlayarak yorum yapan çevrimiçi katılımcılarında kendilerinin ifşa olmayabileceği güvencesi ile rahat, daha açık bir şekilde fikirlerini beyan edebildikleri konuları da sağlamaktadır (Suzuki vd., 2007: 318; Baş ve Akturan, 2017). YouTube yorumları olan çevrimiçi katılımcı görüşlerinden oluşan ve literatüre dayanarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin en çok kodlanan teması *zenofobi (yabancı düşmanlığı)*, *ırkçılık*, kendi ve içinde bulunduğu toplum hakkındaki *belirsizlik ve kaygı* ile *toplumsal senaryolar ve rollere* olan tepkiler şeklinde olmaktadır. Her temanın kendi içinde bulunan alt temaları da ifadelerle göre değişmektedir. YouTube yorumlarına ilişkin bilişsel, duyuşsal ve dilsel süreç etkisinin sıralanan bu temalarının yoğunluğu şu şekildedir:



Grafik 3.24 Video İçeriklerinin Çevrimiçi Katılımcı Görüşleri Kod Frekansı

Grafikte görüleceği üzere, 14 farklı YouTube videosunun yorumları üzerinde yapılan tematik analizinde en belirgin temaların sıralaması net bir şekilde ortaya konmuştur. En yüksek frekansta gözlemlenen kodlar sırasıyla “Zenofobi,” “İrkçılık,” ve “Belirsizlik ve Kaygı” temalarıdır. Bu kodların yüksek oranda kullanımı, izleyici yorumlarında yabancı korkusu, etnik ayrımcılık ve gelecek veya dış dünya hakkındaki endişelerin ön planda olduğunu göstermektedir.

Zenofobi Teması (%19,7): En çok görülen tema olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, izleyici yorumlarında yoğun bir yabancı korkusu veya ötekileştirme duygusunun mevcut olduğunu gösterir. Bu, videoların izleyiciler üzerinde yabancılara karşı bir güvensizlik, önyargı veya tehdit algısı oluşturduğu anlamına gelebilir. Zenofobi'nin bu kadar ön planda olması, izleyicilerin kendilerini belirli bir kültürel kimliğe daha yakın hissederken diğer kültürleri dışlama eğiliminde olduklarını işaret eder.

Irkçılık Teması (%11,1): Zenofobi temasını takip eden bir diğer önemli tema ırkçılık olarak öne çıkmaktadır. Bu, yorumlarda belirli etnik gruplara veya kültürel kimliklere karşı düşmanlık, ön yargı veya negatif stereotipilerin yer aldığını gösterir. Irkçılık temasının yüksek olması, bazı videoların veya konuların izleyici yorumlarında etnik ayrımcılığı tetikleyebilecek bir içerik sunabileceğini düşündürmektedir.

Belirsizlik ve Kaygı (%14,4): Bu tema, izleyicilerin bazı konularda tedirginlik veya gelecek hakkında bir endişe duyduğunu gösterir. Zenofobi ve ırkçılık temaları ile belirsizlik ve kaygının da yüksek olması, toplumda dış dünyaya karşı duyulan güvensizliğin ve korkunun yaygın olduğunu ima edebilir. Yabancı unsurlarla ilgili duyulan kaygı, izleyicilerin genel bir tehdit algısı geliştirmelerine yol açabilir.

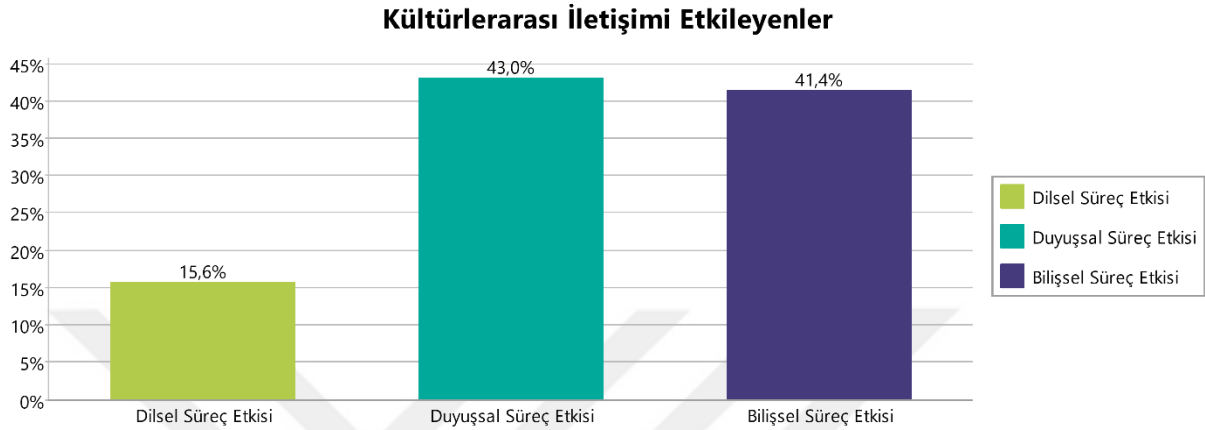


Görsel 3.24 Video İzleyici Yorumları Kod Bulutu

Toplumsal Senaryolar ve Roller (%9,9): Toplumsal normlara ve rollere dayalı belirli kalıp yargılar bu kategoride kendini göstermektedir. Bu tema, videolardaki bazı içeriklerin izleyicilerde toplumda var olan cinsiyet rolleri, aile yapıları veya iş bölümü gibi konularda belirli algıları harekete geçirdiğini gösterir.

Kalıp yargı ve Önyargılar (%9,4): Toplumda belirli gruplara veya bireylere yönelik kalıplaşmış önyargılar bu kategoride ifade edilmiştir. Yorumlardaki önyargılar, izleyicilerin farklı kimlikler hakkında önceden oluşturulmuş, katı ve çoğunlukla olumsuz bir algıya sahip olduklarını gösterebilir.

Bu kodlama analizi, YouTube videolarının izleyicilerde yoğun bir zenofobi ve ırkçılık hissiyatı uyandırdığını, ayrıca belirli toplumsal kaygıları tetiklediğini ortaya koymaktadır. Özellikle yabancılara karşı duyulan önyargı, toplumda var olan kalıp yargıların videolar üzerinden pekiştirildiğini ve bu durumun izleyiciler arasında belli bir kültürel ayrışma yarattığını göstermektedir.



Grafik 3.25 Çevrimiçi Katılımcıların Kültürlerarası İletişimi Etkileyen Süreçleri

Grafik 3.25'e göre, kültürlerarası iletişimi etkileyen süreçlerin dağılımında en yüksek etkiye sahip olan tema “Duyuşsal Süreç Etkisi” olarak öne çıkmaktadır (%43). Onu yakından takip eden “Bilişsel Süreç Etkisi” (%41,4), ve en düşük oranda gözlemlenen ise “Dilsel Süreç Etkisidir” (%15,6). Bu dağılım, kültürlerarası iletişimde duygusal ve bilişsel faktörlerin daha büyük bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

- **Duyuşsal Süreç Etkisi (%43):** Bu kategori, zenofobi, etnomerkezcilik, ırkçılık ve cinsiyetçi yaklaşımlar gibi duygusal tepkilerden oluşmaktadır. Duyuşsal süreçlerin yoğunluğu, bireylerin ve toplulukların kültürlerarası iletişimde daha hassas ve önyargılı bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Bu tür duygusal etkilerin fazla olması, kültürlerarası duyarlılığı düşürmekte, ötekileştirici ve ayrımcı davranışları artırmaktadır. Duyuşsal süreçlerin etkisinin azalması, kültürlerarası duyarlılığı ve olumlu iletişim yaklaşımlarını artırarak empatiyi teşvik edebilecektir.
- **Bilişsel Süreç Etkisi (%41,4):** Bilişsel süreç etkisi kapsamında, kalıp yargılar ve önyargılar, belirsizlik ve kaygı, değer ve normlara tepki, toplumsal senaryolar ve roller gibi temalar yer almaktadır. Duyuşsal süreçlerin aksine, bilişsel süreçlerin yüksek olması, belirli durumlarda bireylerin ve toplulukların kültürlerarası farkındalık kazanması ve daha empatik bir bakış açısı geliştirmesi için bir fırsat sunmaktadır. Ancak bu faktörlerin bireyler ya da gruplar tarafından farkında olunulması ile

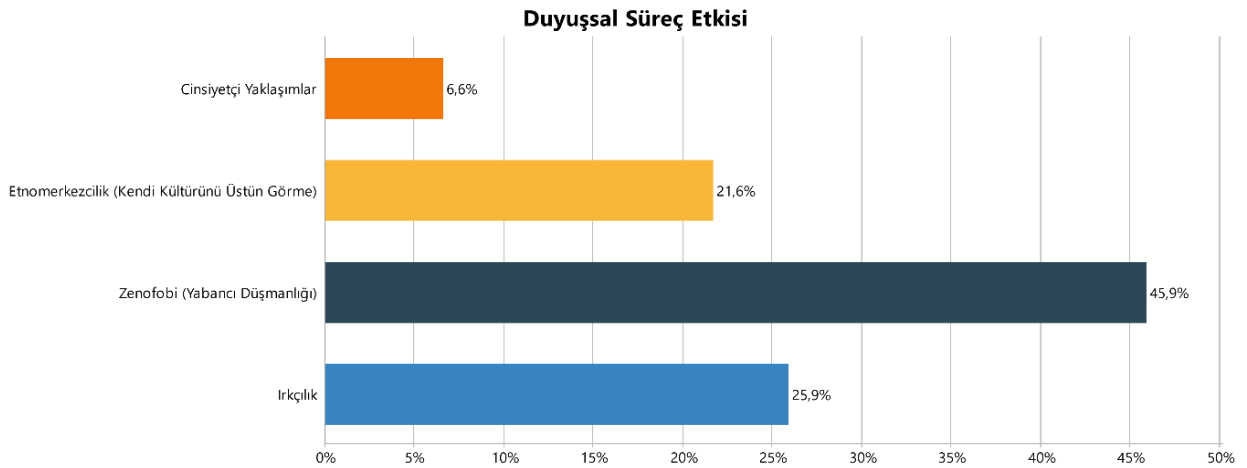
bireylerin kendi kalıp yargılarını sorgulamalarına ve kültürel farklılıklara daha anlayışlı yaklaşımları için imkan olmaktadır.

- **Dilsel Süreç Etkisi (%15,6):** Dilsel süreçlerin etkisinin düşük olması, kültürlerarası iletişimde dilsel faktörlerin diğerlerine göre daha az önemli olarak algılandığını göstermektedir. Ancak dil, kültürel iletişimde önemli bir aracı olduğu için, dilsel farkındalığın artırılması, kültürlerarası etkileşimi güçlendirebilir. Dilsel süreçlerin etkinliği arttıkça, yanlış anlaşılmanın önlenmesi ve kültürel çeşitlilik içinde daha uyumlu bir iletişim kurulması mümkün olabilir.

Kültürlerarası duyarlılığın artması, duyuşsal süreç etkilerinin (zenofobi, ırkçılık gibi) azalması ile mümkün olabilirken; bilişsel süreç etkilerinin (kalıp yargı ve normlara tepki gibi) farkında olunması, bireylerin empati kurma ve kültürel farkındalık kazanma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir. İzleyici yorumlarını gösterir verilerden görüleceği üzere, kültürlerarası iletişimde duygusal önyargıların azaltılması ve bilişsel farkındalığın artırılmasının önemli olduğunu ortaya konmaktadır.

3.6.1. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatıları Yorumlarının Duyuşsal Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi

Araştırma süresince çevrimiçi katılımcı görüşleri olarak değerlendirilen izleyici yorumlarından elde edilen veriler doğrultusunda olumsuz ifadelerde en çok duyuşsal süreç etkisine dair temaların kodları yer almaktadır. Bu durum, dijital ortamlarda yürütülen kültürlerarası iletişim açısından da kültürlerarası duyarlılık boyutunun önemini göstermektedir. Bu kapsamda duyuşsal sürecin olumsuz yorumlarında en çok kullanılan “Zenofobi”, “ırkçılık” ve “etnomerkezcilik” kodudur. İzleyicilerin büyük çoğunluğu yabancıların ülkede bulunmamasını isteyen, yabancı düşmanlığına götüren, kendi kültürünü merkeze koyarak üstün kabul eden, etnik kimlikler üzerinden milliyetçi söylemlerin kullanıldığı, öfke, nefret, ötekileştirmelerin olduğu yorumlarda bulunmaktadır. Farklı kültürden insanlara saygı duyma, farklı olana karşı gösterilen olumlu tutum ve kanaatler gibi durumlar duyuşsal süreç etkisi olarak kültürlerarası duyarlılığı olumlu yönde etkilemektedir.



Grafik 3.26 Çevrimiçi Katılımcıların Kültürlerarası Duyarlılığı Düşüren Temalarının Kod Frekansı

Duyuşsal süreç etkisinin temaları bilişsel süreç etkisinin aksine, ne kadar az yoğunlukta görülürse ve teması düşük olursa kültürlerarası duyarlılığın daha iyi olduğu ifade edilebilir. Araştırma kapsamında grafikte görülen temalar, duyuşsal süreç etkisi bağlamında, kültürlerarası etkileşimlerde ortaya çıkan negatif eğilimlerin yoğunluğunu göstermektedir. Grafik 3.26’da ki yüzdelere dayalı sıralamada, *zenofobi* (%45,9) en yüksek oranla başı çekerken, onu *ırkçılık* (%25,9) ve *etnomerkezcilik* (%21,6) izlemektedir. Bu temaların kültürlerarası duyarlılık üzerindeki etkileri şu şekilde analiz edilebilir:

Zenofobi (%45,9- En Yüksek Oran)

Zenofobi’nin oldukça yüksek bir oranda temsil edilmesi, kültürlerarası duyarlılığı düşürerek bireylerin ve toplumların yabancılara veya farklı kültürlerden gelen bireylere karşı büyük bir önyargı ve korku beslediğini göstermektedir. Bu durum:

- Kültürlerarası iletişimde güven kaybına neden olmaktadır.
- Yabancı düşmanlığı, bireyler arası ilişkilerin zayıflamasına yol açarak toplumlar arasında iletişim engelleri oluşturmaktadır.
- Kültürel uyum süreçleri ve toplumsal barış çabaları olumsuz etkilenmektedir.

Irkçılık (%25,9- İkinci Sırada)

Kültürlerarası duyarlılığı düşüren diğer bir tema olan ırkçılık, zenofobi ’den sonra gelen ikinci büyük tema olarak, özellikle fiziksel ve etnik farklılıkların kültürel uyum sürecinde karşılaşılan ciddi bir engel olduğunu göstermektedir. Irkçılık:

- Toplumlar arasındaki eşitsizlikleri artırabilir ve bireylerde dışlanmışlık hissine yol açabilir.
- Irk temelli ayrımcılıklar, kültürel empati ve hoşgörüyü zedeler.

- Toplumda kutuplaşmaya ve sosyal çatışmalara zemin hazırlar.

Etnomerkezcilik (%21,6- Üçüncü Sırada)

Etnomerkezcilik, bireylerin kendi kültürünü diğerlerinden üstün görmesi ya da diğer kültürlerle değer biçerken kendi kültürel normlarına göre değerlendirme yapmasıdır. Kültürlerarası duyarlılık boyutunu etkileyen etnosentrizm, bireysel bakış açısı ile empatik yaklaşımdan yoksun olarak farklı anlamları içselleştirmede zorluk yaşatarak kültürlerarası duyarlılığı düşürmektedir. Ayrıca bu durum:

- Kültürel empati geliştirilmesini zorlaştırır.
- Farklı kültürlerarası iletişimde yanlış anlaşılmalara ve önyargılara tetikleyebilmektedir.
- Bireylerin kendi kültür merkezli yaklaşımları, diğer kültürleri küçümseme eğilimlerini artırabilir.

Temaların Kültürlerarası Duyarlılık Üzerine Etkileri

Bu üç tema, toplumda kültürlerarası duyarlılığı ciddi şekilde azaltan duyuşsal etkileri temsil etmektedir. Özellikle zenofobi ve ırkçılığın yüksek oranda görülmesi, toplumlar arası ilişkilerde derin bir kırılmaya neden olabilir: (1) Bireyler arası güven duygusunu zayıflatır, (2) Kültürel entegrasyon süreçlerini olumsuz etkiler, (3) Kültürlerarası eğitim ve iş birliği çabalarını da engelleyebilmektedir. Bu araştırma verileri, kültürlerarası duyarlılığın artırılması için kritik bir gösterge niteliğindedir. Zenofobi, ırkçılık ve etnomerkezcilik gibi olumsuz eğilimlerin azaltılması için:

- Kültürlerarası eğitim programları geliştirilmelidir.
- Farkındalık kampanyaları ile hoşgörü ve empati teşvik edilmelidir.
- Toplumsal düzeyde, ayrımcılıkla mücadele eden hukuki düzenlemeler ve politikalar güçlendirilmelidir.
- Medya ve dijital platformlar, kültürel çeşitlilik ve kapsayıcılığı destekleyen içerikler üretmelidir.

Bu çabalar, duyuşsal süreç etkilerinin toplum üzerinde oluşturduğu negatif etkileri azaltabilir ve kültürlerarası iletişimde daha uyumlu bir yapıya katkıda bulunabilir.

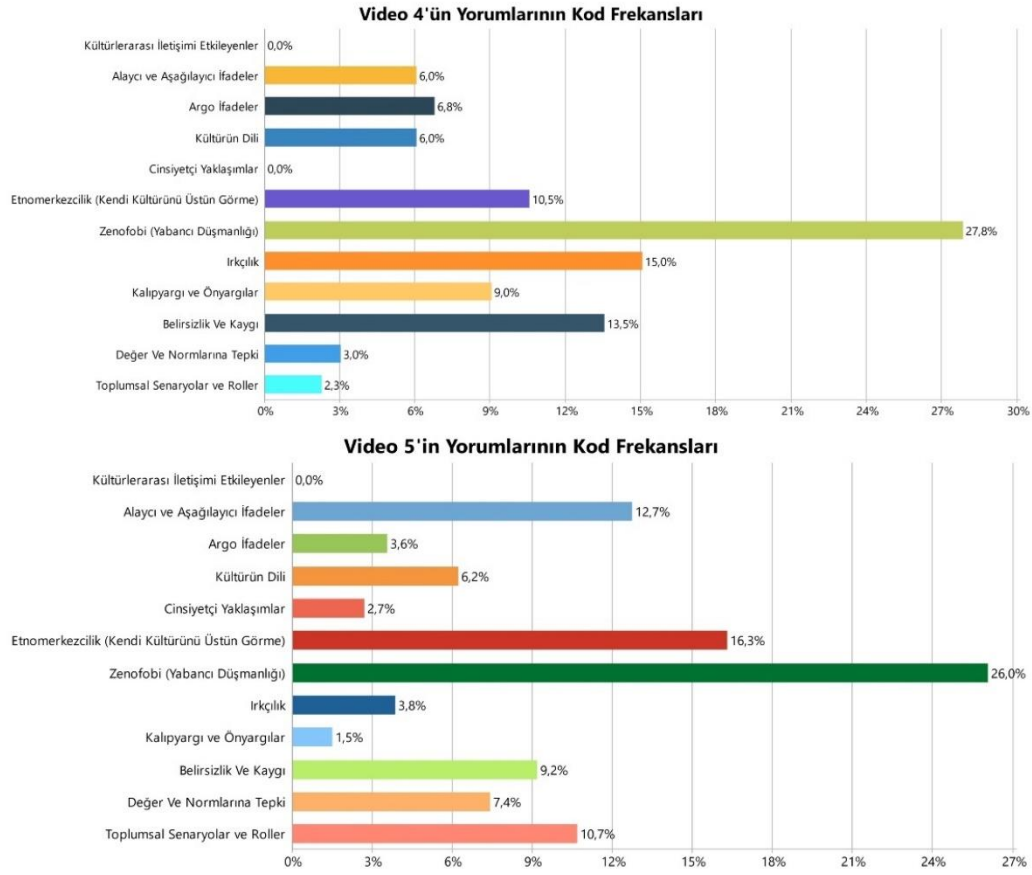
Tablo 3.17 Kültürlerarası Duyarlılık Boyutu İçeren Video İzleyici Görüşleri

Kod Sistemi	Video 1...	Video 2...	Video 3...	Video 4...	Video 5...	Video 6...	Video 7...	Video 8...	Video 9...	Video 10...	Video 11...	Video 12...	Video 13...	Video 14...	TOPLAM
▼ Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler															0
▼ Duyuşsal Süreç Etkisi															0
• Cinsiyetçi Yaklaşımlar	5	7	9		4	3		6	4	1	1		8	3	51
• Etnomerkezcilik (Kendi Kültürünü Üstün Görmek)	49	37	6	8	6	9	3	4	2	8		2	6	7	168
• Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı)	23	34	56	34	3	15	17	13	11	18	1	8	12	30	356
• ırkçılık	13	8	49	6	15	11	14	4	15	6	1	2	6	46	201
Σ TOPLAM	90	86	120	57	75	38	34	27	32	33	3	12	32	86	776

Tabloda açık bir şekilde görüleceği üzere Kùltürlerarası duyarlılık boyutu olan duyuşsal süreç etkisi altında Video 2, Video 3, Video 4 ve Video 5'in izleyicileri "Zenofobi" içeren ifadeleri, Video 3 ve Video 14'un izleyici yorumları ise "ırkçılık" temasının bulunduğu yorumları daha fazla kullanmaktadır. Buna karşılık Video 1 ve Video 2'de ise Etnomerkezcilik kodları daha yoğun gör÷lmektedir. Araştırmada örneklem olarak ele alınan 14 video izleyici yorumlarından 6 videonun çevrimiçi katılımcı görüşleri duyuşsal süreci gösterirken diğ er 8 video ise bilişsel ve dilsel süreç etkisini göstermektedir.

3.6.1.1. Zenofobi

Yabancı düşmanlığı olarak tanımlanan zenofobi çalışma grubu olarak seçilen Video 3, Video 4 ve Video 5'in izleyici yorumları içerisinde en fazla kodlanan tema olmakla birlikte aynı zamanda Video 1, Video 2 ve Video 14'ün izleyici yorumlarında da yoğun kullanılan temalar arasında yer almaktadır. Video 4 ve Video 5 içerisinde mülakatları gerçekleştirilen G. 4 ve G.5'in Fransa ve A.B.D. gibi dünyada emperyalist sistem ile kendini gösteren batı merkezli ülkelere dayanan etnik kimliklerinin olması çevrimiçi katılımcı görüşleri olan izleyici yorumlarında çoğunlukla ajanlık, misyonerlik gibi yorumların yapılmasına da neden olmaktadır. Ayrıca, zenofobi temasının çevrimiçi katılımcı görüşlerinde en çok kodlananlardan olan Video 4 ve Video 5'in izleyici yorumlarının yoğunlukta olduğu diğ er temalar da Grafik 3.27'de gör÷lmektedir.



Grafik 3.27 Zenofobi Temasının En çok Kodlanan Video Yorumları

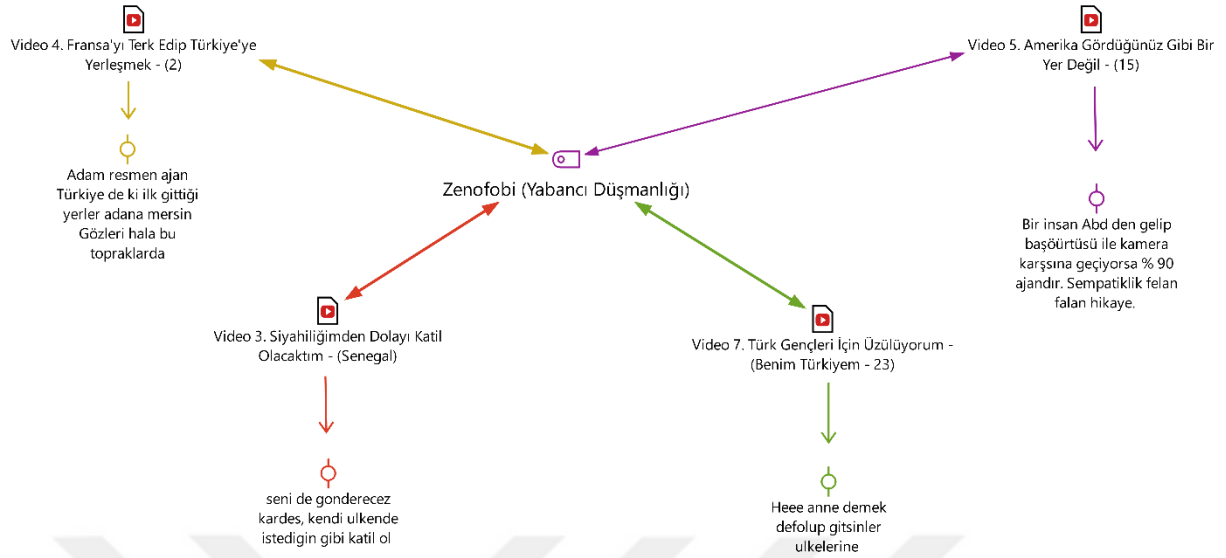
Maxqda nitel veri analizi yazılımı yardımıyla izleyici yorumlarının programa yüklenerek zenofobi temasının en yoğun olduğu Video 3, Video 4 ve Video 5 kelime bulutunda en çok kullanılan kelimeler görülmektedir, Türkiye ve Türk kimliği gibi anahtar temaların etrafında yer alan bazı ifadeler üzerinden zenofobik bir anlatının izleri gözlemlenebilir. “Arap,” “yabancı,” “ajan,” “Fransız,” ve “Amerika” gibi kelimeler, özellikle “Müslüman,” “Türk,” ve “Türkiye” ile aynı çerçevede geçmekte ve bu bağlamda olumsuz bir yargı içerdiği görülmektedir. Bu kelimeler, dış mihraklara, yabancılara veya farklı etnik ve dini kimliklere karşı bir güvensizlik veya olumsuz tutumun yansımaları olmaktadır. Örneğin:

- “Ajan” ve “yabancı” kelimeleri, dış tehdit algısının bir göstergesi olmaktadır. Bu, yabancı ülkelerin Türkiye üzerinde etki yaratma veya istihbarat toplama gibi tehditkâr eylemlerle ilişkilendirilmiş ifadeler üzerinden yabancı düşmanlığına götürmektedir.
- “Amerika” ve “Fransız” gibi ülke isimlerinin bu bağlamda yer alması, Batı ile ilgili olumsuz bir algının varlığına işaret etmektedir. Bu tür ifadeler, Batı’nın Türkiye veya Türk halkı üzerindeki etkisine dair şüphelerin veya güvensizliğin göstergesi olarak okunmaktadır. Ayrıca, A.B.D. ve Fransa gibi ülkelerin tarih boyunca izledikleri

*kız neyse ama şu ar*pların gitmesi şart!*” şeklinde 2. Dünya savaşı süresince Almanya’da faşist rejim kurarak kendinden olmayan yabancı kültürleri, asime edip katleden savaş suçlusu bir diktatöre benzetme yaparak cevap vermiştir. K.54 ve K.256 ise, ülkedeki ekonomik sıkıntıların yabancılardan kaynaklandığını vurguladığı görüşlerini *"Türkiye'yi terkedin sizğn yüzünüzden ev kiraları uçtu defolun gidin sevginizide alın ülkenize dönün"* ve *"gelin ama geri dönmeyi unutmayın.kaç milyon sığınmacı ve göçmeni besliceğiz???ülkem insanı aç ve işsiz"* şeklinde açıklamaktadır. İzleyici yorumlarının olumsuz etkileyenlerinde yoğun bir yabancı düşmanlığı ve ayrımcı bir dilde göze çarpmaktadır. *"Araplar hariç herkese saygımız var"*K.73 gibi ifadeler, spesifik gruplara karşı düşmanlık ve ayrımcılığı açıkça göstermektedir.

Diğer katılımcılardan farklı olarak K.80 ırkçılık temasına girmeden, milliyetçilik duygu ve inancıyla yaklaşarak zenofobi içeren cümlelerini *"@@@siir-dekiduslerim5 Dünyanın en fazla göçmen, sığınmacı ve kaçak barından ülkesi olmak insanlık değil, olsa olsa vatana ihanettir."* şeklinde ifade etmektedir. Kelime bulutundan görüleceği üzere izleyici yorumlarında en sık geçen kelimelerden olan ajan kelimesini kullanarak yabancı düşmanlığına giden ve zenofobi temasında kodlanan görüşlerini ise, K.24, K.37, K.148, K.152, *"Ajan olup olmadığını sormadılar mı?"* , *"Ajan olabilir dikkat edin"* , *"Bunların hepsi emperyalist ajan geri zkalı"* , *"Geleceğin Fransız Ajani olabilir bu çocuk ?"* şeklinde ifade ederek sosyal medya kaynaklı algılara zemin hazırlayarak Amerikalı ve Fransız yerleşik yabancılar hakkında önyargı ve kalıp yargı oluşabilmesine de zemin hazırlamaktadır. K.96 yine diğer çevrimiçi katılımcılardan farklı olarak eğitim alanında Türkiye’ye gelen yabancılardan da rahatsız olduğunu ve yabancı öğrencilerle ilgili olarak çeşitli kısıtlamalar getirilmesi gerektiği inancı gösterdiği düşünülen ve zenofobi teması olarak kodlanan fikrini *"bana kalsa ülkeye bir tane yabancı kökenli almamak lazım tıp gibi dallar için"* şeklinde vurgulamaktadır.

Zenofobi Teması Kod Dağıtım Modeli



Görsel 3.26 İzleyici Yorumları Zenofobi Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

Çevrimiçi katılımcı görüşlerinde, Türkiye'deki yabancı nüfus ve özellikle mültecilerle ilgili güçlü bir olumsuz tepki olduğu gözlemlenmektedir. Bu ifadeler, Türk toplumunun bazı kesimlerinde görülen göçmen ve mültecilere yönelik endişe, kızgınlık ve toplumsal rahatsızlıkları da yansıtmaktadır. Yabancı karşıtı ve özellikle mülteci karşıtı söylemler, “zenofobi” (yabancı düşmanlığı) kodu çerçevesinde incelenmiştir. Ayrıca zenofobi temasını oluşturan alt temalar süreci daha anlaşılır kılmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

‘Zenofobi Tepkilerin Sebepleri ve Yaygınlığı’ Alt Teması

Çevrimiçi katılımcı ifadelerinde, yerleşik yabancılara ve mültecilere yönelik istenmeme, güvenlik, suç, toplumsal yapıyı değiştirme, ötekileştirme ve düşmanlık çağrıştıran yaklaşımlar zenofobi söylemlerin alt temasını oluşturmaktadır. Zenofobi temasının kodunun kullanımı; toplumsal rahatsızlıkların, yabancı düşmanlığının ve yabancılara topluma uyum sağlayamaması konusundaki endişelerin dile getirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Örneğin, “Evli evine köylü köyüne 13 milyon 15 senedir bakıyoruz. Ülkenizi kalkındırın” K.73 ifadesi, yabancılara ülkelerine dönmeleri gerektiğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu tür ifadeler, Türkiye’de bulunan mülteci ve yabancı nüfusun kalıcı olmasına karşı duyulan endişeleri yansıtmaktadır.

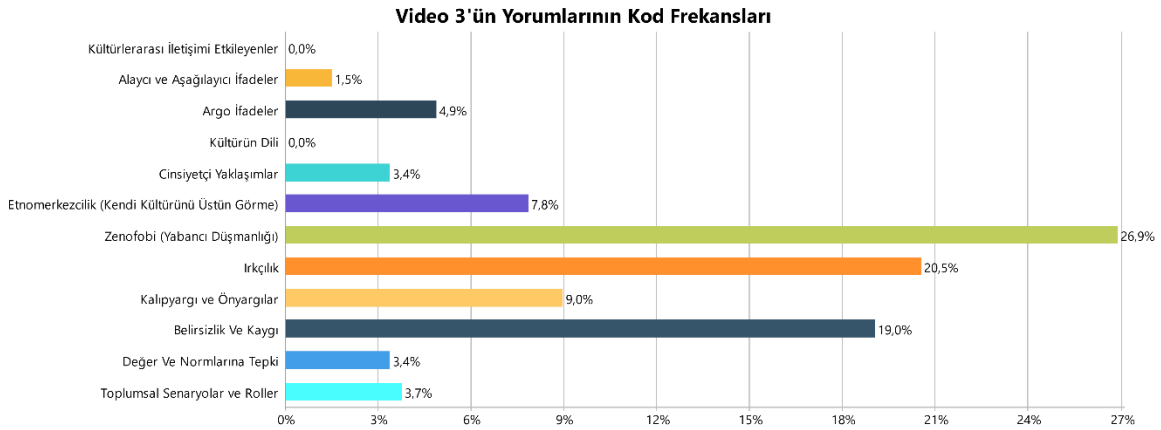
Zenofobiki söylemler, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal bir rahatsızlık olarak da kendini göstermektedir. Özellikle mültecilerin ve yabancılara ülkenin sosyal dokusuna ve güvenliğine zarar verdiği algısına dayandırıldığı görüş, “Millet bıktı kardeşim... Ümmetçi

kanı bozuklarında ülkeyi peşkeş çektiği gerçeği ortada” K.65 şeklinde ifade edilerek bu rahatsızlığı açık bir şekilde dile getirmektedir.

“İstila” ve “İşgal” Algısı Alt Teması

İzleyici yorumlarındaki ifadeler, Türkiye’ye gelen mülteci ve yabancıların bir “istilacı” veya “işgalci” gibi görülmesine yol açan algıyı da temsil etmektedir. Bu tür söylemler, zenofobi’nin daha yoğun ve radikal bir biçimde kendini gösterdiği örnekler olmaktadır. Örneğin, “10 yılda iki milyon Afrikalı Türkiye’yi istila etti” K.124 ifadesi, yabancı nüfusun artışının bir tehdit olarak algılandığını göstermekle birlikte, aynı zamanda bu tür “istila” ve “işgal” söylemleri, yabancı düşmanlığını güçlendirerek toplumsal kutuplaşmayı da artırmaktadır. Ayrıca, “Bırakın kardeş ülke cart ülke curt ülke muhabbetlerini. Yol geçen hanına döndü Türkiye, elini kolunu sallayarak giriyor herkes” K.305 ifadesi, sınır güvenliği ve ülkeye giriş çıkışlarla ilgili endişeleri dile getirmektedir. Bu söylemler, mülteci ve göçmen politikalarının zayıflığına ve kontrolsüz göçün toplumsal dokuyu tehdit ettiğine dair bir algıyı da yansıtmaktadır. Bütün bunlarla birlikte görüşme yürütülen Afrika kökenli yabancıların video içerik anlatıları da kendi aralarında farklılaşmaktadır. Örneğin izleyici yorumlarında zenofobi temasının diğer Afrika kökenli görüşmecilerin video içeriklerine göre daha yoğun olduğu Video 3’ün içerik anlatısında röportaj yapılan G.3’ün “...Yok, eşekle geldik buraya... , ...orada su var mı ? bunu soran insanlar okumuş insanlar, ...hala Afrika’nın balta girmemiş ormanlarıyla yaşıyor,... hayat bundan ibaret sanıyor, ...dedim ya bi yürü git şurdan ya, ...sen hala neyin peşindesin, ...siyahi olduğu için ilk katil olacak insan olacaktım herhalde,... siz cin oldunuz da çarpmaya mı kalkıyorsunuz,...tartışıyoruz...la sensin arap, nerden benim arap” şeklinde ifadeleri kullanması dikkat çekmektedir. Bu yüzden diğer Afrika kökenli görüşmecilerin içerik anlatısının aksine, Video 3’ün analizinde belirtildiği üzere, G.3’ün *Alaycı ve Aşağılayıcı ifadeler, Argo İfadeler* temalarını daha fazla kullandığı görülmektedir. Çevrimiçi katılımcıların

Video içerik anlatısına yaklaşımları da bu doğrultuda gerçekleşerek aynı etnik kimliğe sahip görüşmecilerin izleyici yorumları da bu doğrultuda değişmektedir.



Grafik 3.28 Zenofobi ve İrkçilik Temasının En çok Kodlanan Video Yorumları

Zenofobi temasının “İstila” ve “İşgal” Algısı Alt Teması olarak kodlanan izleyici yorumlarda sıkça dile getirilen endişelerin, yabancı nüfusun Türk vatandaşlarına oranla artmasıdır. Çevrimiçi katılımcılar, Türkiye'deki yabancıların sayısının kontrolsüzce arttığını ve bu durumun yerli nüfus üzerinde baskı yarattığını belirtmektedirler. “Beylikdüzü metrobüse bin yarısı Arap, Afgan diğer yarısı Afrikalı... TÜRK sayısı daha az.” şeklinde özellikle Arap, Afgan ve Afrikalı toplulukların yoğunluğuna vurgu yapılmıştır.

‘Zenofobi’nin İrkçilik ve Ötekileştirme Üzerinden İfadesi’ Alt Teması

İzleyici yorumlarında yer alan zenofobi ifadeleri, yabancılara ve mültecilere yönelik ayrımcı ve ırkçı söylemlerle de kendini göstermektedir. “RAHATSIZ OLDUYSAN KOŞ ülkeneye orada çooooook mutlu ol” K.338 gibi ifadeler, yabancıların Türkiye’de bulunmasına yönelik sert bir tepki içermekte, onları ötekileştirmekte ve geri dönmeye teşvik etmektedir. Bu tarz söylemler, yabancıların “evine dönmesi” gerektiğini ifade eden bir zenofobi tutumunun göstergesidir. Zenofobi’nin ötekileştirme biçiminde ifade edilmesi, toplumsal ayrışmayı derinleştirmekte ve yabancılara yönelik empati eksikliğine de yol açmaktadır. “Araplar hariç herkese saygımız ve sevgimiz var” K.375 ifadesi, etnik ayrımcılığı teşvik eden zenofobi bir söylemdir ve belirli bir etnik grup hakkında olumsuz bir algı yaratmaktadır.

‘Güvenlik ve Suç Endişeleri’ Alt Teması

Çevrimiçi katılımcıların zenofobik söylemlerinden bazıları, güvenlik endişesi ve suç korkusu üzerinden yabancı karşıtlığını desteklemektedir. Örneğin, “Her gün bir mülteci, bir Türkü öldürüyor” ifadesi, yabancılara yönelik suç algısını besleyen bir zenofobi yaklaşımıdır. Bu tür söylemler, yabancıların toplumun güvenliğini tehdit ettiği düşüncesini yayarak toplumsal önyargıları güçlendirmektedir. Güvenlik temelli zenofobik ifadeler, toplumda korku ve güvensizlik duygularının artmasına yol açmaktadır. Bu duyguların devam ederek

yayılmasına vesile olan diğer bir görüşte, *“Disaridan daha fazlasini istemiyoruz”* şeklinde ifade edilerek ülkedeki mülteci ve göçmen nüfusunun artmasının bir güvenlik tehdidi olarak algılandığını ortaya koymaktadır.

“Ajanlık” ve “Sahte Niyet” İddiaları’ Alt Teması

Zenofobik söylemler arasında, yabancıların Türkiye’deki varlığını *“ajanlık”* ve *“sahte niyet”* gibi suçlamalarla ilişkilendiren ifadeler de yer almaktadır. Örneğin, *“Bunları derhal ülkeden gönderin Fransız ajanı bunlar”* ve *“Adam resmen ajan”* K.78 gibi ifadeler, yabancıların iyi niyetle gelmediğine dair bir inancı yansıtır. Bu tür ifadeler, yabancıların toplumdaki varlığını meşru görmeyen ve onları *“casus”* veya *“istihbarat ajanı”* gibi kimliklerle ötekileştiren zenofobik bir eğilimi temsil etmektedir. Ayrıca, bu tür söylemler yabancıların ülkedeki varlığını şüpheli ve tehlikeli olarak algılayan bireylerin tutumlarını yansıtmakla birlikte, aynı zamanda sosyal medya aracılığı ile yaygınlaşmasının da önünü açmaktadır. Özellikle belirli ülke vatandaşlarına yönelik bu tarz suçlamalar, toplumsal paranoya, kalıp yargı ile önyargılar ve güvensizlik duygularını da pekiştirmektedir.

‘Kültürel Uyumsuzluk ve Kimlik Krizi’ Alt Teması

İzleyici yorumların da Türkiye’nin demografik yapısının hızla değiştiği ve Türklerin kendi ülkelerinde azınlık haline gelme endişesi dile getirilmektedir. Örneğin, zenofobi içeren *“Beylikdüzü metrobüse binenlerin yarısı Arap Afgan diğer yarısı Afrikalı, Türk sayısı daha az”*K.81 şeklindeki ifadelerle, yabancıların kültürel uyumsuzlukları öne çıkarılmaktadır. Böylece, *“ülkemizde yabancı olduk”* gibi yabancı düşmanlığı üzerinden kimlik krizine yol açan bir söylemi de desteklemektedir.

‘Türk Kimliğinin Tehdit Altında Olduğu Algısı’ Alt Teması

Zenofobik ifadelerden bazıları, Türkiye’nin kültürel kimliğinin tehdit altında olduğu algısını da içermektedir. Özellikle, *“Bir gün tüm savaş suçlularının derilerini yüzüp avrupa sınırına atmak en büyük hayal”* K.96 gibi radikal ifadeler, milliyetçi duyguları körüklemekte ve yabancı düşmanlığını artırmaktadır. *“Bırakın kardeş ülke cart ülke curt ülke muhabbetlerini”* K.99 gibi ifadeler de ise, Türk kimliğinin korunması gerektiği algısı yansıtılmaktadır. Türkiye’deki yabancı ve mülteci nüfusuna yönelik toplumsal algılar çerçevesinde ortaya çıkan zenofobik ifadeler teması çevrimiçi katılımcıların görüşlerinde, yabancı düşmanlığının farklı alt temalar üzerinden ifade edildiği görülmektedir. Bu alt temalar arasında, *“güvenlik ve suç endişeleri”*, *“istila ve işgal algısı”*, *“Türk kimliğinin tehdit altında olduğu algısı”*, *“ajanlık ve sahte niyet iddiaları”* öne çıkmaktadır. Özellikle mültecilere yönelik söylemler, yabancı nüfusun sosyal dokuya ve ülkenin geleceğine zarar

verdiği algısını güçlendirmekte, bu da toplumsal kutuplaşmayı artırmaktadır. Bu tür söylemler, Türkiye'nin kültürel bütünlüğünün bozulduğu, Türk toplumunun yabancı nüfus tarafından tehdit edildiği gibi zenofobik bir algıyı da ortaya koymaktadır. Bu tür düşünceleri yansıtan ifadeler, yerli halkın, ülkedeki yabancıların varlığını bir tehdit olarak görmesine yol açmaktadır. Bu durumlar, aynı zamanda Türkiye'deki sosyal medya kullanıcısı bazı bireyler arasında zenofobi eğilimlerin varlığını ve yabancılara yönelik toplumsal önyargıların arttığını da göstermektedir. Çünkü güvenlik kaygısı, suç endişesi, kültürel kimlik tehdidi gibi sebepler, zenofobik ifadelerin arkasındaki temel nedenleri oluşturmaktadır. Ek olarak, bu tür zenofobik söylemler, yabancıların topluma uyum sağlamasını zorlaştırabilir ve toplumsal kutuplaşmayı da derinleştirmektedir. Çünkü zenofobi, yalnızca sosyal medya ortamındaki bireysel önyargılarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda farklı mekân ve ortamlarda toplumun geneline yayılan bir tutum olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak, video içeriklerinde görüşülen yerleşik yabancıların etnik kimliklerine göre şekillenen izleyici yorumları olan zenofobik söylemler, milliyetçi duyguların, ekonomik sorunların ve toplumsal güvensizliğin bir yansıması olarak dikkat çekmektedir. Çevrimiçi katılımcı ifadeleri alt temalarından da görüleceği üzere Türkiye'deki zenofobik söylemlerin; *toplumsal güvenlik kaygıları, ajanlık, istila ve işgal algısı, kültürel tehdit algısı ve milliyetçi duygular* gibi unsurlarla beslendiği görülmektedir. Bazı ifadeler doğrudan ırkçı ve ayrımcı söylemleri içerirken, bazıları yabancıların varlığına yönelik şüphe ve rahatsızlığı da dile getirmektedir. Bu durumlar, yabancılara yönelik empati eksikliği, ayrımcılık ve toplumsal kaygıların giderilmesine yönelik daha kapsayıcı ve bilinçli politikaların gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Zenofobi ifadelerinin yaygınlığı, göçmenlerin, mültecilerin ve yerleşik yabancıların topluma uyum sağlama süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmekle birlikte, aynı zamanda toplumda bir güvensizlik ve ayrımcılık algısı yaratarak uzun vadede sosyal barışı da tehdit edebilir duruma gelmesi söz konusu olabilmektedir.

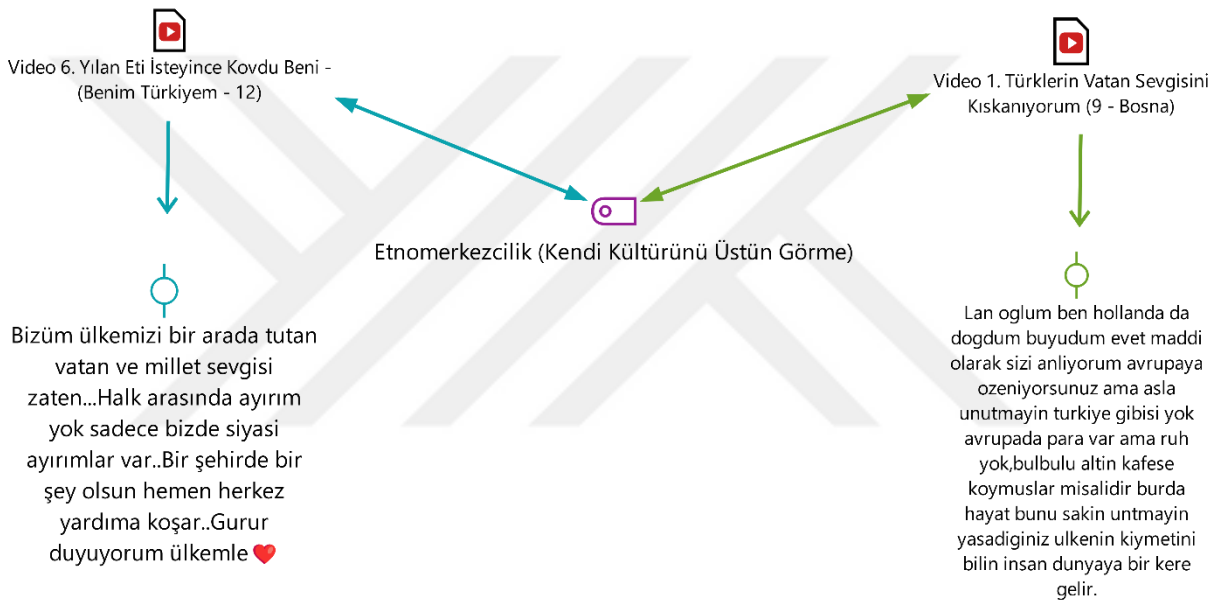
3.6.1.2. Etnomerkezcilik

Çevrimiçi katılımcı görüşleri içerisinde etnomerkezcilik içerikli yorumlardan yola çıkarak yapılan kodlamalarda Video 1 ve Video 6'nın izleyici yorumlarında en yoğun olduğu görülmektedir. Etnomerkezcilik ifadelerinin çıkış nedenlerini daha kapsamlı ve ayrıntılı hale getirmek için alt tema başlıkları altında sınıflandırarak açıklamak sürecin nasıl işlediğini göstermesi açısından bir çerçeve oluşturabilmektedir. Alıntılar doğrudan etnomerkezcilik içerikli video içeriklerine yönelik YouTube kullanıcı yorumlarından temsil gücü en yüksek olanlar tercih edilmiştir.

‘Kendi Kültürünü Üstün Görme’ Alt Teması

Bu tür yorumlarda, yorum yapan kişiler kendi kültürlerini başka kültürlerle kıyasla daha üstün olarak tanımlar. Bu üstünlük hem kültürel hem de ahlaki değerlerle ilişkilendirilir. Örneğin, bir yorumda *"Biz Türkler insan olan insanı severiz ama özümüzü daha çok!"* K.380 ifadesi, Türk kültürünün diğerlerinden daha değerli olarak görüldüğünü gösterir. Ayrıca, *"Biz Osmanlı'nın torunları olduğumuzu unuttuk ama dünya unutmadı"* K.381 şeklindeki ifadeler, geçmişteki imparatorluk mirasını üstünlük kaynağı olarak kullanmaktadır.

Etnomerkezcilik Teması Kod Dağıtım Modeli



Görsel 3.27 İzleyici Yorumları Etnomerkezcilik Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

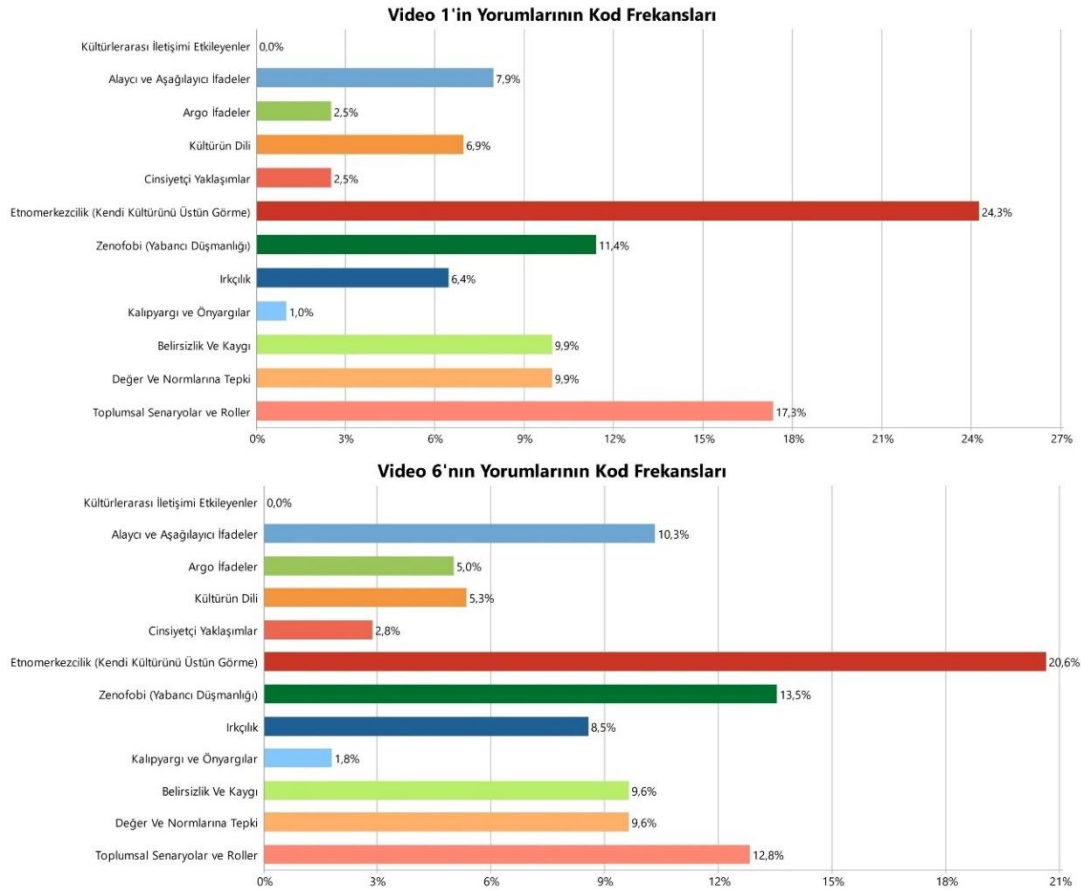
‘Milli Gurur ve Vatan Sevgisi’ Alt Teması

Milli gurur, etnomerkezci düşüncenin merkezinde yer alır. Özellikle Türklerin vatan sevgisi, bayrak sevgisi gibi kavramlar sıklıkla vurgulanır ve bunlar başka uluslara kıyasla daha güçlü bir özellik olarak sunulur. Örneğin, *"Türkler dünya sahnesinden çekileli dinmedi mi mazlumların göz yaşları"* K.210 şeklindeki yorum, Türklerin dünyadaki adalet ve yardımseverlik açısından eşsiz olduklarını ima eder. *"Vatan sevgisi olan bir toplumda ülkemizi mülteci kampına çeviren bir iktidara 5 yıl daha açık çek vermezdi"* K.120 ifadesi de benzer bir milliyetçi ve etnik merkezçiliğe işaret eder.

‘Türk-İslam Birliği ve Koruma Misyonu’ Alt Teması

Bu yorumlarda, Türklerin İslam dünyasının koruyucusu olarak görüldüğü ve bu rolün onlara üstün bir misyon kattığı belirtilir. Türkler, İslam'ın savunucusu olarak tanımlanır ve

diğer Müslüman halkların koruyucusu oldukları vurgulanır. Örneğin, *"Biz Müslüman Türk milletiyiz, dünya yardımı biz Müslüman Türklerden bekliyorlar"* K.143 ifadesi bu düşüncüyü yansıtır. Ayrıca *"Türk İslam ülküsü ve kadim kutlu soyumuz gereği ne Bosna'ya ne Karabağ'a ne de K.K. Türk Cumhuriyetine dokundurtmayız"* K.159 gibi ifadeler, Türklerin bu koruma görevini üstlendiği inancını yansıtır.



Grafik 3.29 Etnomerkezcilik Olarak Kodlanan Video Yorumları

‘Dil Üzerinden Üstün Kimlik Tanımlaması’ Alt Teması

Dilin milliyetçi bir kimlik oluşturmadaki rolü, bu tür etnomerkezci yorumlarda öne çıkar. Türkçenin eşsiz ve üstün bir dil olduğu sıkça vurgulanır. Örneğin, *"Türkçe dünyanın en zengin dilidir"* veya *"Türkçe mükemmel... vatanım toprağım, öyle seviyorum ki"* K.157 gibi ifadeler, dil üzerinden etnik bir aidiyetin ve üstünlük hissini inşasını göstermektedir. Aynı zamanda, Türkçenin tüm Türklerin ortak dili ve birleştirici bir unsur olduğu düşünülmektedir.

‘Dini ve Kültürel Ahlak Üzerinden Üstünlük’ Alt Teması

Yorumlarda, Türklerin ahlaki olarak üstün oldukları iddiası da göze çarpar. Bu üstünlük çoğunlukla dini değerlere ve kültürel geleneklere dayandırılır. Örneğin, *"Dünyanın en merhametli ülkesiyiz... Yüce Allah merhametlileri çok sever"* K.277 ifadesi, Türklerin diğer

uluslara kıyasla ahlaken daha üstün olduğunu vurgular. Benzer şekilde, *"Bizden çıkan birçok ülke tekrar birleşmek ister"*K.89 gibi ifadeler de bu kültürel ve ahlaki üstünlüğe bir övgü olarak kullanılmaktadır.

‘Geçmiş İmparatorluk Mirası ve Osmanlı’nın Etkisi’ Alt Teması

Osmanlı İmparatorluğu mirası, etnomerkezci bakış açısının temelinde yer alır. Osmanlı’nın tarihte bıraktığı iz ve birçok ulusu yönetmiş olması, günümüzdeki Türk kimliği için bir gurur kaynağı olarak sunulur. *"Osmanlı ecdadımız hala oralarda hissediliyor"* veya *"Osmanlı yıkılırken 'Bizi bırakıp nereye gidiyorsunuz?' diye ağlayan Şamlı dedeye and olsun ki bir gün geleceğiz"* K.149 gibi ifadeler, geçmişe duyulan bu etnik ve dini bağlılığı yansıtır. Türklerin Osmanlı mirasıyla üstün olduğu ve bu mirasın devam etmesi gerektiği ima edilmektedir.

‘Kendi İçinde Birlik ve Kapsayıcılık, Dışa Karşı Üstünlük’ Alt Teması

Etnomerkezci ifadeler arasında Türklerin kendi içinde bir dayanışma ve kapsayıcılık gösterdiği, ancak dış gruplara karşı üstün bir duruş sergilediği görülür. Türklerin, etnik olarak farklı olanları *"kendi sınırları içinde"* değerlendirmesi gerektiği de dile getirilir. *"Türk Kürt Laz milletime kurban olayım"*K.98 gibi ifadeler, iç gruplar arasında kapsayıcı bir dil kullanırken; *"Kürtler Suriler Afganlar olmasa cennet bizim vatan"*K109 gibi ifadeler, dış gruplara karşı mesafeli ve üstün bir tutumu yansıtır. Bu tür söylemler, Türk kimliğinin etrafında bir birlik inşa etme çabasını ortaya koymaktadır.

Çevrimiçi katılımcı görüşlerinde kodlanan etnomerkezci ifadeler üzerinden Türk kimliğine dair algıların nasıl şekillendiği ve bu algının diğer kültür ve milletlere karşı nasıl bir üstünlük hissi oluşturduğu ortaya konmaktadır. Bu tür ifadeler, kültürel aidiyetin ve milliyetçi söylemlerin güçlendiği ortamlarda sıklıkla karşılaşılan etnomerkezcilik örnekleri olmaktadır. Kendi kültürünü üstün görme teması, Türklerin geçmişteki imparatorluk mirasına dayalı bir gurur kaynağı oluştururken, bu mirasın günümüzde de etkili olduğuna dair bir inanç barındırmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun tarihi rolü, milli kimliği besleyen önemli bir unsur olarak vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, dil, ahlaki değerler ve dini inançlar da Türk kültürünün benzersizliği ve üstünlüğünü destekleyen alt temalar olarak öne çıkmaktadır.

Türk-İslam birliği ve koruma misyonu, Türklerin İslam dünyasında ayrıcalıklı bir konumda olduğu inancını pekiştirmekte ve bu üstünlük hissini meşrulaştırmaktadır. Milli gurur ve vatan sevgisi gibi kavramlar ise, Türk kimliğini diğer milletlerden daha güçlü, daha merhametli ve daha adaletli bir yapı olarak konumlandırmaktadır. Etnomerkezci söylemler ayrıca, içeride bir birlik ve dayanışma vurgusu yaparken, dış gruplara karşı mesafeli ve üstün

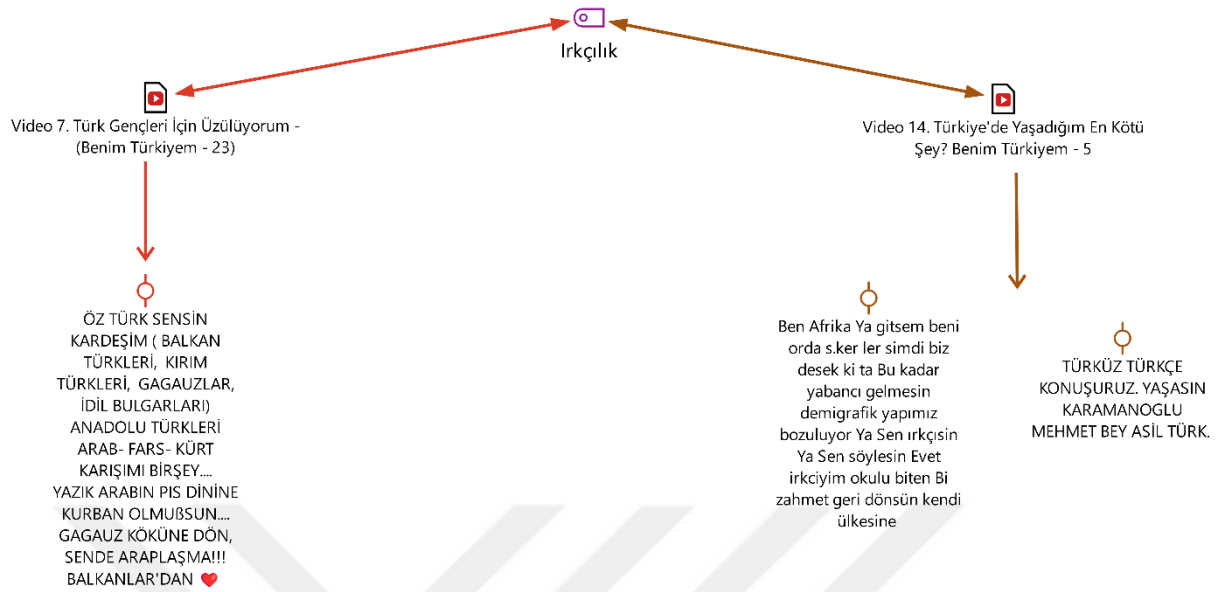
bir tutumu da yansıtmaktadır. Türk kimliği etrafında bir kapsayıcılık oluşturma çabası, dış gruplara yönelik mesafeli yaklaşımla birleşerek, “biz ve onlar” ayrımını güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, bu tür etnomerkezci ifadeler, Türk kimliğinin hem iç gruplar arasında bir dayanışma aracı olarak kullanıldığını hem de dış gruplara karşı üstünlük hissi yaratmak için bir referans noktası haline getirildiğini göstermektedir. Bu söylemler, kültürel aidiyetin derinleştiği ve milliyetçi retorikğin yükseldiği ortamlarda, toplumsal dinamikleri etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.6.1.3. Irkçılık

Irkçılığın bireysel düzeyde etkileri, bireylerin duygusal olarak yıpranmasına, sosyal dışlanmaya maruz kalmasına ve özgüven kaybına neden olmaktadır. Aynı zamanda, sistematik düzeyde ırkçılık, fırsat eşitsizliklerini ve ekonomik, eğitimsel ya da siyasi ayrımcılıkları derinleştirerek toplumsal eşitliğe zarar verebilmektedir. Sosyal psikoloji literatürü, önyargı ve ayrımcılık temelli davranışların bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkilediğini ve toplumsal bağların zayıflamasına yol açtığını göstermektedir (Allport, 1954; Dovidio vd., 2010). Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte, ırkçı ifadeler çevrimiçi platformlarda da sıkça görülmektedir. Bu platformlar, nefret söylemi ve mikro saldırılar gibi ayrımcı ifadelerin hızla yayılmasına olanak tanımaktadır (Daniels, 2013). Özellikle genç yaş grupları olan sosyal medya kullanıcıları, dijital ortamlardaki bu tür ifadelerle karşılaşarak psikolojik baskı ve dışlanma hissi yaşayabilmektedir (Tynes vd., 2008). Bu tema, çoğunlukla bireyler ya da gruplar arasında önyargı, nefret söylemi, dışlama, ayrımcılık ve fiziksel ya da psikolojik şiddet gibi eylemlerde kendini gösterir. Çevrimiçi katılıcı görüşleri olan YouTube yorumları içerisinde ırkçılık teması içeren ifadelerin yorumları alt tematik başlıklar altında değerlendirilmektedir. Her başlık altında, 14 Video içerisinde yer alan ırkçılık ifadelerinin doğrudan alıntılara dayanarak katılımcı yorumları incelenmektedir. Kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler içerisinde yer alan ırkçılık çağrıştıran söylemlerin izleyici yorumlarında nasıl kullanıldığının ayrıntılı incelenmesi alt temalar ile daha anlaşılır kılınmaktadır.

İrkçılık Teması Kod Dağıtım Modeli



Görsel 3.28 İzleyici Yorumları İrkçılık Teması Kod-Dağıtım Modeli

İrkçılık teması, toplumsal çatışmalara yol açarken, mağdurlar üzerinde duygusal travmalara, sosyal dışlanmaya ve fırsat eşitsizliklerine de neden olmaktadır. Aynı zamanda, toplumsal dayanışmayı ve uyumu zedeleyerek kutuplaşmayı artırır. İrkçılık, sosyal medyada, toplumsal söylemde ve günlük hayatta çeşitli biçimlerde görülür ve bu ifadeler, bireysel ve toplumsal ilişkilerde ciddi iletişim sorunlarına da yol açabilmektedir.

‘Milliyetçi Üstünlük ve Kibir’ Alt Teması

Bu kategoride, bazı yorumlarda Türk milletinin diğer milletlerden üstün olduğunu belirten ve Türkiye’de yaşayan kişilerin başka milletlere üstünlük atfettiği ifadeler bulunmaktadır:

- “*Vatanseverlik Türk’ün geninde vardır zenci... Umarım sen de ülkeneye geri gidince kendi vatanını seversin...*”K.162
- “*Biz Türküz ama Ülkede Kendini Arap sanan, arap özentileri çok..*” K.131
- “*Türkler yüce bir millettir. Türkiye’ye hoş geldin!*”K.85

Şeklindeki bu yorumlar, Türklerin diğer milletlerden farklı olarak vatansever ve yüce bir millet olduğu yönündeki bir milliyetçi bakış açısını ortaya koymaktadır. Milliyetçiliğin üstünlük aracı olarak kullanıldığı ve farklı etnik kökenden gelen insanların değersizleştirildiği gözlenmektedir.

‘Etnik ve Irksal Ayrımcılık’ Alt Teması

Bazı yorumlarda, özellikle Araplar, Kürtler ve siyahiler gibi etnik gruplara yönelik aşağılama ve olumsuz nitelendirmeler yapılmaktadır:

- *“MARAŞ DEPREMİNDE YARDIM TIRLARINI YAĞMALAYAN BİZ TÜRKLER... DAHA DÜNE KADAR KÜRT OLDUĞUNU GİZLEYEN KALKMIŞ DÖVİZ BIRAKAN ZENGİN TURİSTE IRKÇILIK YAPIYOR...” K.178*
- *“Kürtlere gelince İran'ın doğusundaki çıplak dağlardan inip Irak'a yerleştiler ve yaptıkları tek iş üremek oldu. Türk kadar yüce bir milletin anca ayağını sildiler.” K.195*

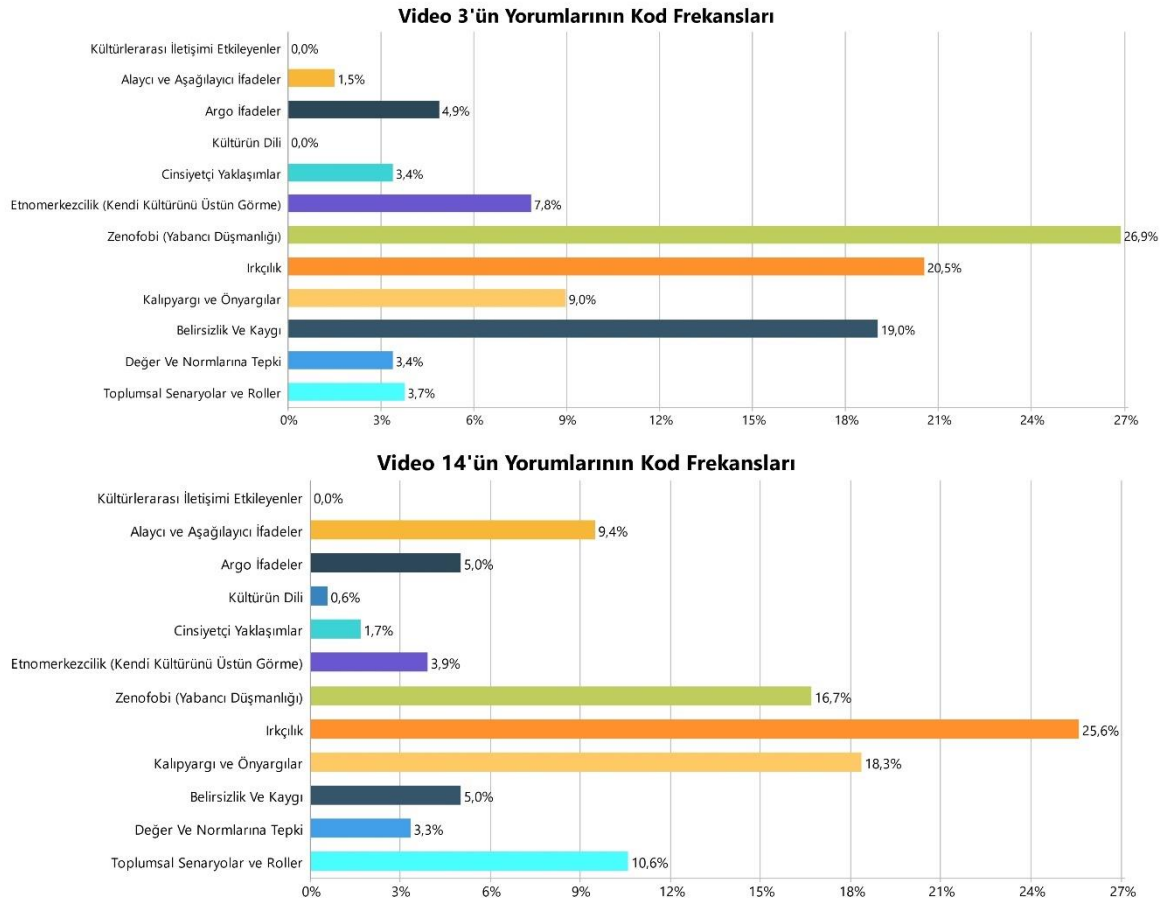
Bu yorumlarda, Kürtler gibi etnik gruplar küçümsenmekte ve aşağılayıcı ifadelerle hedef alınmaktadır. Özellikle, toplumda kabul görmeyen bazı davranışların bu gruplara atfedildiği ve ırkçı bir yaklaşım sergilendiği dikkat çekmektedir.

‘Göçmen ve Mültecilere Yönelik Düşmanca Tutum’ Alt teması

Göçmenlere ve mültecilere yönelik olumsuz yorumlar, özellikle Arap ve Afrikalı göçmenlerin Türkiye'ye uyum sağlayamadığı ya da toplumsal huzuru bozduğu gibi algılar üzerinden yapılmaktadır:

- *“Mültecileri doğallaştırmak için böyle videolar çekmeyi bırakın lütfen” K.284*
- *“Bunları derhal ülkeden gönderin Fransız ajanı bunlar” K.298*

Bu yorumlar, göçmenlerin Türkiye'deki varlığının toplum için bir tehdit olarak görüldüğünü yansıtmakta ve göçmenlere yönelik dışlayıcı, hatta düşmanca bir tutum sergilenmektedir.



Grafik 3.30 Irkçılık Temasının Yoğun Olduğu Video İzleyici Yorumları

‘Dini ve Kültürel Önyargılar’ Alt Teması

Bazı yorumlar, din ve kültürel özellikler üzerinden önyargı ve ırkçılık ifadeleri içermektedir. Özellikle Araplara karşı olumsuz yaklaşımlar bu başlık altında öne çıkmaktadır:

- “Kolaylıkla vatandaşlık almış bir sürü bozuklarla beraberiz fransız ingiliz alman italyan azerbaycanlı özbek Türkmenistan hatta rus bile olsun ama Arap olmasın eğitimsiz cahil kabalar kadına zerre değer vermiyorlar hijyen degiller asla kurallara uymuyorlar” K.309

Bu tür ifadeler, Araplara ve Müslüman göçmenlere yönelik kültürel önyargıları açığa çıkararak, Türkiye’de etnik ve dini temelli ayrımcılığın mevcut olduğunu göstermektedir.

‘Sömürgeci Geçmişe Dayalı Nefret Söylemleri’ Alt Teması

Özellikle Fransızlar gibi Batılı milletlere karşı sömürgecilik geçmişine dayandırılan nefret söylemleri de belgede kendini göstermektedir:

- “Siz bu kadar gavur hayrani nasıl oldunuz bilemiyorum. Bunlar degilmiydi anadoluyu istila edip kadınlara tecavuz edip bebekleri katleden deyyusslar...” K.403

- “Fransızlar tanıdığım en cimri millettir. 🤔 Her zaman Üç kuruşun hesabını yaparlar 🤔🤔🤔” K.229

Bu ifadeler, Batı’ya ve özellikle Fransızlara yönelik olumsuz bir bakış açısının yerleşmiş olduğunu ve bu toplumlara karşı köklü önyargıların dile getirildiğini göstermektedir.

‘Siyahilere Yönelik Ayrımcı Yaklaşımlar’ Alt Teması

Siyahi insanlara yönelik ayrımcı ifadelerde ise, renk ayrımcılığı üzerinden aşağılayıcı bir dilin kullanıldığını gözler önüne sermektedir:

- “Siyahinin Türkçe konuşması hala tuhaf geliyor bana” K.111
- “Başka neleri merakla bekliyorsun zenci hastası kübra” K127

Bu izleyici yorumları, siyahilerin Türkiye toplumunda hala “öteki” olarak algılandığını ve Türk toplumunda siyahilere karşı yaygın bir yabancılaştırma hissi olduğunu ortaya koymaktadır. Yorumlar içerisinde yer alan ifadeler, etnik, dini ve kültürel kimlikler üzerinden çeşitli gruplara yönelik ayrımcı ve dışlayıcı yaklaşımları gözler önüne sermektedir. Bu tür ırkçılık içerikli ifadeler, özellikle göçmenlere, siyahilere, Araplara, Kürtlere ve Batılı milletlere yönelik önyargılarla şekillenirken, Türkiye’de milliyetçi üstünlük algısının ve diğer milletlere yönelik bir tür küçümseyici yaklaşımın varlığına işaret etmektedir.

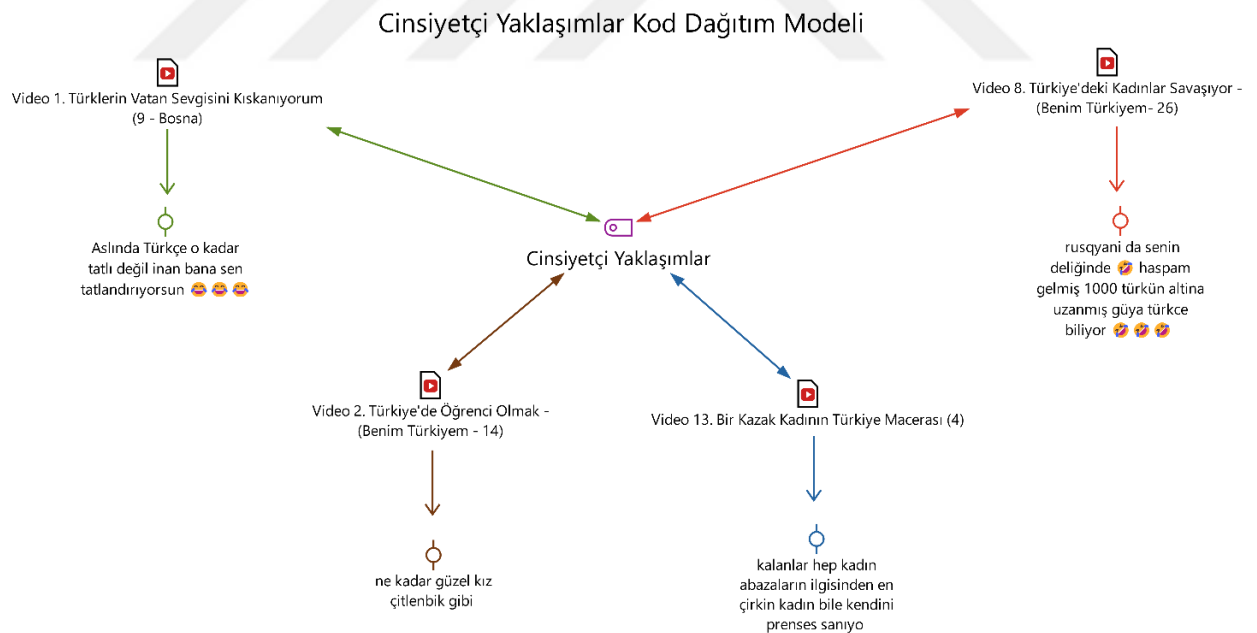
Son olarak, çalışma verilerinde Türkiye’de sosyal medya ortamlarında ırkçılık, özellikle Suriyeliler, Afrikalılar ve diğer azınlık gruplarına yönelik olarak artış göstermekte, kültürel farklılıklara tahammülsüzlük ve yabancı düşmanlığı gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Irkçılık, Türk milliyetçiliği ve muhafazakâr kesimler arasında yaygın olup, toplumsal barışı tehdit eden derin bir sorun haline gelmiştir. Bu durum, çeşitli bölgelerde ve sosyal sınıflarda görülmekte, Türkiye’nin uluslararası imajını da olumsuz etkilemektedir. Irkçılığın önlenmesi ve kültürlerarası anlayışın geliştirilmesi için devlet politikaları ve toplumsal çabaların artırılması gerekmektedir.

3.6.1.4. Cinsiyetçi Yaklaşımlar

Cinsiyetçi yaklaşımlar teması, bireylerin toplumsal cinsiyetlerine dayalı olarak ayrımcılığa, önyargılara veya stereotiplere maruz kalması durumunu ifade etmektedir. Bu tür yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet rollerinin topluma dayattığı kalıplar üzerinden, bireylerin yeteneklerini, davranışlarını ve rollerini sınırlandırmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, genellikle erkek otoritesine dayanan bir tür toplumsal örgütlenme düzeni olarak bilinen babanın veya en büyük erkeğin aile içinde üstünlüğe sahip olduğu bir aile veya klan yapısını ifade eden patriarkal yapılar tarafından şekillendirilir ve erkeklere güç, otorite ve liderlik gibi

özellikler atfedilirken, kadınlar genellikle duygusallık, itaatkarlık ve ev içi sorumluluklarla ilişkilendirilir (Connell, 1987; Butler, 1990). Cinsiyetçilik, yalnızca bireylerin tutum ve davranışlarında değil, aynı zamanda kurumsal yapılarda, toplumsal normlarda ve medya gibi kültürel üretim alanlarında da kendini göstermektedir. Örneğin, eğitim sisteminde kız çocuklarının daha çok STEM (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) olarak bilinen alanlar dan dışlanması ya da iş dünyasında "cam tavan" etkisiyle kadınların üst düzey yönetici pozisyonlarına ulaşma da karşılaştıkları engeller, kurumsal düzeyde cinsiyetçi yaklaşımlara örnek teşkil etmektedir (Eagly & Carli, 2007).

Cinsiyetçi yaklaşımlar, dil kullanımı ve medya içeriklerinde de sıklıkla gözlemlenir. Kadınlar hakkında yapılan "tatlı", "güzel" gibi fiziksel görünüm odaklı yorumlar ya da erkeklerin "güçlü" ve "koruyucu" olarak tanımlanması, toplumsal cinsiyetin dil yoluyla yeniden üretildiğini göstermektedir (Lakoff, 1975). Ayrıca, kadınların cinsel nesneler olarak temsil edilmesi, pornografi ve reklamlarda yaygın bir şekilde görülmektedir ve bu durum, kadınların toplumsal statüsünü olumsuz etkileyerek cinsiyetçi tutumları pekiştirmektedir (Mulvey, 1975). YouTube yorumları içerisinde yer alan ifadeler üzerinde bu durumlar görülmektedir.



Görsel 3.29 İzleyici Yorumları Cinsiyetçi Yak. Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

Görseldeki cinsiyetçi yaklaşımlar kod dağıtım modelinde görüleceği üzere Video 1, Video 2, Video 8 ve Video 13 üzerinde yoğunlaşan ve en çok bu içeriklerin izleyici yorumları üzerinde kodlanan ifadelerin görüşmecilerin kadın kimliğinde ve farklı etnik kökenden olması da dikkat çekici ve teşvik edici bir unsur olmuştur. Bütün bunların yanında cinsiyetçi

yaklaşımları içeren yorumları alt temalar üzerinden incelenerek elde edilen bulgular şu şekildedir:

‘Kadınların Fiziksel Görünümüne Odaklanma’ Alt Teması

Youtube yorumlarında kadınların fiziksel özellikleri üzerine yapılan yorumlar, cinsiyetçi bir bakış açısının örneğini oluşturmaktadır. *"Kadının çok güzel ve temiz bir yüzü var"* K.190 gibi ifadeler, kadının özelliklerinden çok dış görünümüne verilen önemi vurgulamaktadır. Bu tür yorumlar, kadınların görünüşleriyle değerlendirilmesine yol açarak cinsiyetçi kalıpları güçlendirmektedir. Özellikle *"ne kadar güzel kız çitlenbik gibi"* K.197 şeklinde ifadeler, kadının değerini fiziksel özellikleri üzerinden belirleyen bir yaklaşıma işaret etmektedir.

‘Kadınların Objeleştirilmesi’ Alt Teması

Kadınların bir obje veya cinsel çekicilik unsuru olarak görülmesi, cinsiyetçi bakış açısının başka bir boyutudur. *"Çok güzel bir kadın da bence"*, *"çok tatlı"* K.195 gibi izleyici yorumları, kadının kişiliğinden bağımsız olarak, dış görünüşünün cazibesine odaklanmaktadır. Bu tür yorumlar, kadınların sadece fiziksel çekicilik unsuru olarak değerlendirildiğini gösterir. Örneğin, *"Şu kıza bakar mısınız ne kadar tatlı. Sevilmez mi hiç. Maşallah."* K.192 şeklindeki yorum, kadının öznel varlığını gölgeleyerek dış görünüşünü ön plana çıkarmaktadır.

‘Erkeklerin Kadın Üzerindeki Hak İddiaları’ Alt Teması

Bazı izleyici ifadelerinde, değer ve normlarının etkisi ile ataerkil bir yaklaşımla erkeklerin kadınlar üzerinde hak iddia ettiklerini veya kadınların varlıklarının erkeklerle hizmet etmesi gerektiği düşüncesini de yansıtmaktadır. *"Muna seni Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle oğluma..."* K.212 gibi ifadeler, kadının erkek için bir eş veya hizmet sağlayıcı olarak görülmesi ve bir zorunluluk gibi olduğu izlenimi verecek şekilde ifade edilmektedir. Bu tür yorumlar, kadını toplumsal normlara uygun olarak bir erkeğin eşi veya annesi olarak konumlandıran cinsiyetçi bir bakış açısını yansıtır.

‘Cinsiyetçi Stereotiplerin Kullanımı’ Alt Teması

Bazı izleyici yorumlarında, kadınların belirli roller ve kalıplarla tanımlandığını ve bu kalıpların dışına çıkamadıklarını göstermektedir. *"Klasik Rus kıızı işte hep böyle şeyler diyorlar..."* K.289 şeklindeki ifadeler, belirli bir milletten kadınlara yönelik cinsiyetçi ve stereotipik bir bakış açısını gözler önüne sermektedir. Bu tür kalıp yargılar, kadınların bireysel olarak değerlendirilmesini engelleyerek onları toplumsal önyargılarla sınırlamaktadır.

‘Kadınların Aşağılanması ve Küçümsenmesi’ Alt Teması

Bazı ifadelerde ise, kadınların küçümsenmesi veya aşağılanması görülmektedir. *"Kalanlar hep kadın abazaların ilgisinden en çirkin kadın bile kendini prenses sanıyor"*K.283 şeklindeki yorumla, kadınların kendilerini beğenmiş olmalarının erkekler tarafından hoş karşılanmadığını ifade etmektedir. Bu tür ifadeler, kadınların toplumsal varlığını küçümseyen ve onları aşağılayan bir yaklaşımı da yansıtmaktadır.

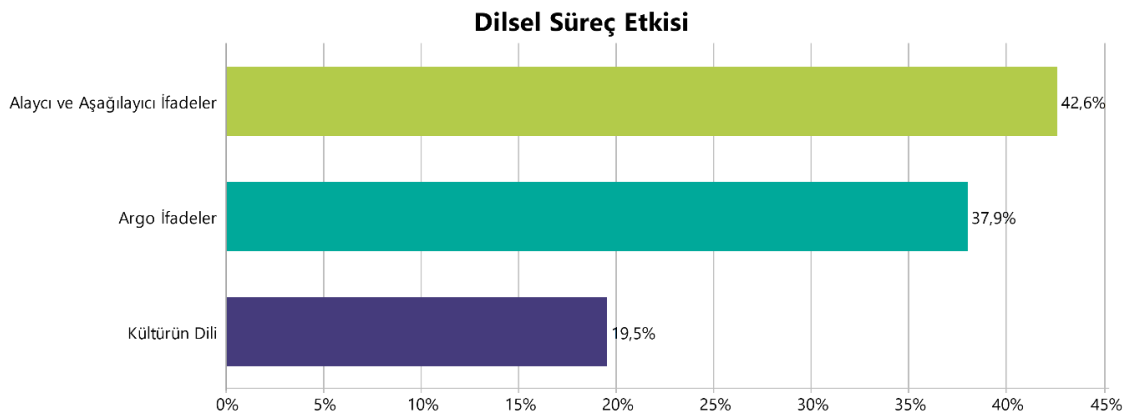
‘Kadınların Cinsel Nesne Olarak Görülmesi’ Alt Teması

Youtube yorumlarında kadınların cinsel obje olarak değerlendirildiği ve bu bağlamda yorumlandığı da görülmektedir. Örneğin, *"Zenci güzellemesi yapmayın kardeşim! Çoğu seks işçisi..."*K.255 ifadesi ile kadınların varlığını cinsellik üzerinden değerlendirerek onları birer obje haline getirmektedir. Bu tür ifadeler, kadınların toplum içinde cinsel nesne olarak algılanmasını pekiştirir ve onların birey olarak varlıklarını da arka plana itmektedir.

Son olarak, cinsiyetçi yaklaşımlar alt tema başlıkları altında değerlendirildiğinde, çevrimiçi katılımcı görüşleri olan izleyici yorumlarının büyük bir kısmı kadınları fiziksel görünüm, cinsel obje olma ve toplumsal roller üzerinden değerlendiren cinsiyetçi yaklaşımlar şeklindedir. Bu tür cinsiyetçi ifadeler, kadınların birey olarak varlıklarını ve kimliklerini arka plana iterken, onları belirli kalıplara hapseden bir bakış açısını da yansıtmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğini zedeleyen ve kadınların toplumda ikincil roller üstlenmesine yol açan önemli bir sorundur. Kadınlara ve farklı etnik kökenden insanlara yönelik aşağılayıcı ve klişeleşmiş ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır. Kadınlar, genellikle fiziksel görünümleri üzerinden değerlendirilmekte ve *"güzel"* ya da *"tatlı"* gibi ifadelerle tanımlanarak cinsel nesneler olarak görülmektedir. Bu durum, kadınlara yönelik cinsiyetçi bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Aynı şekilde, siyahi insanlara yönelik olumsuz önyargılar ve ayrımcı tutumlar da belirgindir. Siyahiler, *"seks işçisi"* ya da *"dolandırıcı"* gibi olumsuz kalıplarla tanımlanmakta, bu da ırkçı bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Farklı etnik kökenden insanlara yönelik olumlu ifadeler olsa bile, bu ifadeler genellikle klişeleşmiş ve ötekileştirici bir çerçeve içinde yer almakta, onları kalıp yargı (stereotipik) bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Kültürel ve dini değerlerin kadınların hareketliliği ve erkeklerle olan ilişkileri üzerinde kısıtlayıcı bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca, kadınların *"uygun"* davranışlarını şekillendiren bu baskıcı anlayış, toplumsal cinsiyet rollerine dair katı normların sürdüğünü de göstermektedir. İzleyici yorumlarında yer alan cinsiyetçi ve ırkçı ifadeler, bireylerin ve grupların toplum içindeki rollerini ve konumlarını önyargılarla şekillendiren ayrımcı yaklaşımların devam ettiğini de göstermektedir.

3.6.2. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatılarının Yorumlarının Dilsel Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi

Dilsel süreç etkisi, bireylerin dil aracılığıyla bilgi edinme, anlamlandırma ve iletişim kurma süreçlerinde ortaya çıkan psikolojik, toplumsal ve bilişsel etkilerini ifade etmektedir. Bu süreç, dilin bireylerin düşünce yapısını, sosyal ilişkilerini ve kültürel algılarını nasıl şekillendirdiğini anlamak için önemli olmaktadır. Dilsel süreç etkisi hem birey hem de toplumsal düzeyde önemli sonuçlar doğurmaktadır. Dilin bilişsel yapıya etkisinin araştırıldığı Sapir-Whorf hipotezi olarak bilinen dilsel görelilik kuramına göre, konuşulan dil, bireylerin dünyayı algılama biçimlerini etkilemektedir. Bu yaklaşıma göre, dilin düşünce süreçlerini sınırlayabileceği veya yönlendirebileceği savunulur. Örneğin, farklı dillerde renk terimlerinin çeşitliliği, bireylerin renkleri algılama biçimlerini etkileyebilmektedir. *Sosyal ilişkiler olarak dil*, toplumsal ilişkilerin temel taşıdır. Bireyler, dil aracılığıyla sosyal kimliklerini ifade eder, aidiyet hislerini güçlendirir ve toplumsal normlara uyum sağlar. Bir dilin statüsü, toplumsal hiyerarşilerde de belirleyici bir rol oynayabilir. Örneğin, bir toplumda belirli bir dilin "*prestij dili*" olarak görülmesi, o dili konuşan bireylerin sosyal statüsünü yükseltebilir. *Kültürel aktarım olarak dil*, kültürel değerlerin ve normların bir kuşaktan diğerine aktarılmasında önemli bir araçtır. Atasözleri, deyimler ve metaforlar gibi dilsel yapılar, bir toplumun dünya görüşünü ve değer sistemini yansıtır. Bu, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürün bir taşıyıcısı olduğunu gösterir.



Grafik 3.31 Kültürlerarası İletişim Becerikliliğini Düşüren Temaların Kod Frekansı

Güç İlişkileri olarak dilsel süreçler ise, güç ilişkilerinin inşasında ve yeniden üretilmesinde de rol oynar. Örneğin, dil kullanımı, bir bireyin veya toplumsal grubun diğer bireyler veya toplumsal gruplar üzerinde hegemonya kurma biçimi de olmaktadır. Sömürgecilik dönemlerinde tahakküm kurmak isteyen sömürgecilerin kendi dillerini dayatması, kültürel asimilasyon ve gücün yeniden üretiminde dilin oynadığı kritik rolü

göstermektedir. Dilsel süreç etkisi altında izleyici yorumlarında en çok kodlanan temalar *Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler* ile *Argo İfadeler* olmaktadır. Karşı kültürün dilini anlamaya çalışmaya yönelik yorumlar daha az yoğunlukta kodlanmıştır. Alaycı ve argo ifadelerin yoğunluğu günlük hayatta olduğu gibi dijital ortamlar olan sosyal medyada da kendini göstermektedir. Bütün bunların yanında dilsel süreç etkisinin örnekleri bireysel, toplumsal ve uluslararası düzeyde olmaktadır. *Bireysel Düzeyde etki*, Bir kişinin öğrendiği ikinci bir dil, onun dünya görüşünü ve algılarını genişletmektedir. İki dillilik, bireyin farklı kültürel perspektifleri anlamasını ve içselleştirmesini kolaylaştırabilir. *Toplumsal Düzeyde etki ise*, çok dilli toplumlarda dil, grup kimliklerinin ayırımında ve toplumsal entegrasyonda önemli bir rol oynar. Örneğin, Kanada’da İngilizce ve Fransızca konuşan topluluklar arasında dilsel süreçlerin sosyal ve politik etkileri gözlemlenebilir. *Küresel Düzeyde etki*, İngilizcenin uluslararası iletişimde bir "lingua franca" haline gelmesi, dilsel süreç etkisinin küresel boyutunu gösterir. İngilizcenin yaygın kullanımı, dilin ekonomik ve politik gücün bir aracı olarak nasıl işlev gördüğünü de ortaya koyar.

Tablo 3.18 Dilsel Süreç Etkisinin Temalarını İçerir Video İzleyici Görüşleri

Kod Sistemi	Video 1...	Video 2...	Video 3...	Video 4...	Video 5...	Video 6...	Video 7...	Video 8...	Video 9...	Video 10...	Video 11...	Video 12...	Video 13...	Video 14...	TOPLAM
✓ Kültürel İletişim Etkileyenler															0
✓ Dilsel Süreç Etkisi															0
✓ Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler	16	9	2	1	27	12	2		2	15	2	1	4	17	110
✓ Argo İfadeler	5	8		9	7	9	6	5	1	12		1	22	9	94
✓ Kültürün Dili	14	1		1	7	1	6	2	3	4		2	6	1	48
Σ TOPLAM	35	18	2	11	41	22	14	7	6	31	2	4	32	27	252

Dilsel süreç etkisi, dilin bireyler ve toplumlar üzerindeki çok yönlü etkilerini anlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunabilir. Bu süreç, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bireylerin düşünce yapılarının, sosyal etkileşimlerinin ve kültürel dinamiklerinin şekillendiricisidir. Tabloda açık bir şekilde görüleceği üzere Kültürel İletişim becerikliliği boyutu olan dilsel süreç etkisi altında Video 1, Video 5, Video 6, Video 10 ve Video 14’in izleyicileri “*Alaycı ve Aşağılayıcı içeren ifadeler*”, Video 10 ve Video 13’un izleyici yorumları ise “*Argo İfadeler*” temasının bulunduğu yorumları daha fazla kullanmaktadır. Ancak araştırma süresince örneklem olarak seçilen 14 video yorumlarında dilsel süreç üzerine yapılan kodlamalar bilişsel ve duyuşsal süreç etkisi üzerine yapılan kodlamalardan daha sonra gelmektedir. Etimoloji YouTube kanalı konusu ve amacı ile aynı çerçevede değerlendirilebilecek olan karşı kültürün dilini anlamlandırma, anlaşılma ve kavrayabilme olarak görülen dilsel süreç etkisine ait kodlamaların diğerlerinden daha az yoğunlukta olduğu görülmektedir.

3.6.2.1. Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler

Alaycı ve aşağılayıcı ifadeler teması, bir bireyin, grup ya da toplumun, doğrudan ya da dolaylı yollarla küçümsemediği, hor görüldüğü ya da incitici bir şekilde eleştirildiği iletişim biçimlerini ifade etmektedir. İzleyici yorumlarındaki bu ifadeler, genellikle karşı tarafı küçük düşürmeyi, değersiz hissettirmeyi ya da itibarını zedelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında ele alınması oldukça önemlidir. Çünkü Alaycı ve aşağılayıcı ifadeler, sosyal ilişkilerde çatışma yaratabilir, bireylerin duygusal durumlarını olumsuz etkileyebilir ve toplumsal uyumu da zedeleyebilmektedir.

‘Din ve İnanç Sistemleri ile Alay’ Etme Alt Teması

YouTube kullanıcı yorumları içerisinde, dinî inançlar ve pratiklerle dalga geçilmekte veya küçümseyici ifadeler kullanılmaktadır. Örneğin, bir yorumda kullanıcının *"kendine geldikten sonra İspanyolca konuşmaya başladığı ve Katolik olduğu"* K.335 gibi absürt bir olay aktararak Müslüman kimliğiyle alay edilmektedir.

‘Cinsiyet ve Toplumsal Rollere İlişkin Alaycı Yaklaşımlar’ Alt Teması

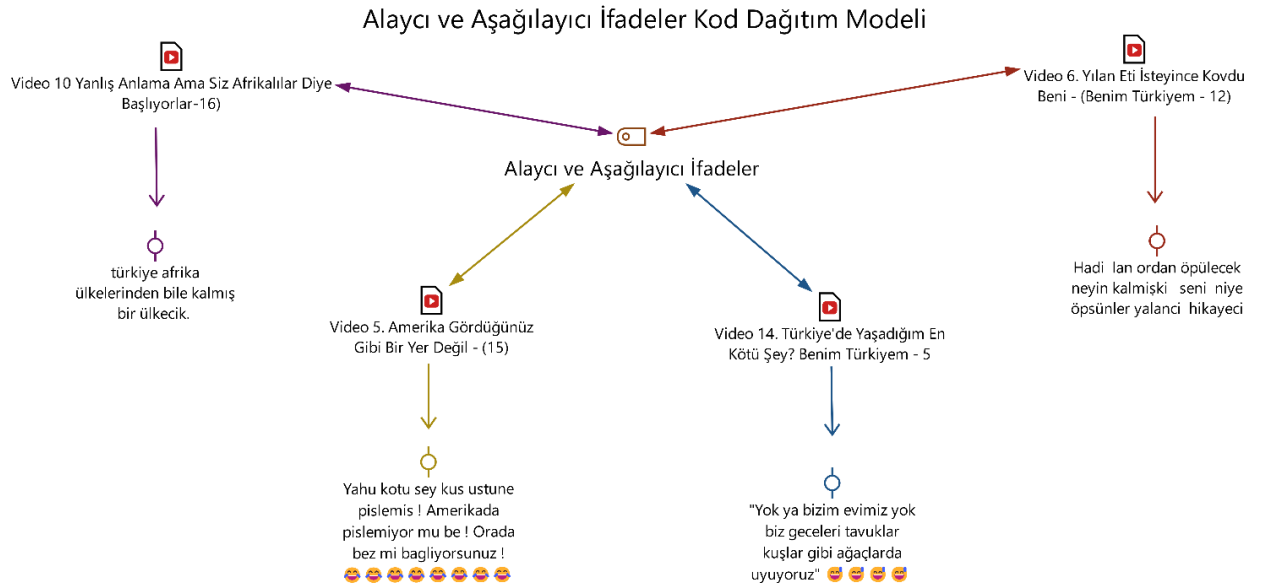
"Kadınlara çok saygılılar" K.310 ifadesi alaycı bir şekilde ele alınarak kadınlara yönelik şiddet ve cinayet olayları üzerinden hiciv yapılmakta; Türkiye'nin cinsiyetçi problemlerine vurgu yaparak alaycı bir üslup sergilenmektedir.

‘Dil ve Kültür Farklılıklarını Küçümseyici Bir Üslupla Ele Alma’ Alt Teması

İzleyici yorumların da yabancı dillere ve farklı kültürel kimliklere yönelik alaycı ifadeler bulunmakta, örneğin *"van munut"* gibi ifadelerle siyasi kişiliklerin İngilizce telaffuzlarıyla dalga geçilmektedir. Bu tür ifadeler, dil farklılıkları üzerinden kültürel farklılıkları küçümseyen bir bakış açısı sergilemektedir.

‘İrk ve Etnik Kökenle İlgili Küçümseyici İfadeler’ Alt Teması

Çevrimiçi katılımcı yorumlarında ırkçılık içeren alaycı ifadeler de yer almakta, özellikle yabancılara yönelik küçümseyici söylemler de dikkat çekmektedir. Örneğin, *"Fransa'dan gelen ama Afrikalı olduğunu ima eden"* K.409 ifadelerle, göçmenlerin kültürel veya etnik aidiyetleri üzerinden alaycı bir dil kullanılmıştır.



Görsel 3.30 İzleyici Yorumları Alaycı ve Aşağılayıcı İfadeler Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli

‘Milliyetçilik ve Vatanseverliği Aşağılayan İfadeler’ Alt Teması

Milliyetçilik ve vatanseverlik alt temalarıyla ilgili olarak, Türklerin "*vatan sevgisi*" gibi değerlere sahip oldukları söylenirken bu duygularla alay edilmektedir. Örneğin, "*Türk, vatan için canını verir ama vergisini vermez*" K.508 ifadesi, milliyetçi değerleri küçümseyen ve toplumun değerlerini sorgulayan bir yaklaşımda yansıtmaktadır.

‘Siyasi Liderler ve Bürokrasi ile İlgili Alaycı İfadeler’ Alt teması

İzleyici yorumlarında siyasi liderler ve bürokratik süreçlerle dalga geçilmekte, eleştiriler alaycı ve küçümseyici bir dille ifade edilmektedir. Örneğin, bir yorumda "*İmamhatip mezunu olduğu için İngilizce bilmiyor, sadece 'van munut' demeyi biliyor*" K.581 ifadesi yer almakta, bu da belirli liderlerin dil yeterliliği üzerinden alay edilmesini içermektedir.

‘Yabancı Ülkelere Yönelik İronik Eleştiriler’ Alt Teması

Video içeriklerine yorum yapanların özellikle batılı ülkelere yönelik yorumlarında Türkiye'nin durumunun bu ülkelere kıyasla kötü olduğu ironik bir şekilde ele alınmakta, bu ülkelere olan hayranlıkla alay edilmektedir. "*Türkiye çok güzel bir ülke, vatandaşı olmadığınız sürece*" K.499. gibi ifadeler, ironi yoluyla Türkiye'deki yaşam koşullarını eleştirmektedir.

‘Sosyal Normlar ve Geleneklerle İlgili Alaycı İfadeler’ Alt Teması

Sosyal normlar ve gelenekler üzerinden yapılan alaycı yorumlarda, toplumun genel kabul görmüş davranış biçimleri mizahi ve küçümseyici bir dille eleştirilmektedir. “*Kız bizi çözmüş, maça değil savaşa gidiyorlar*” K.296 gibi ifadeler, özellikle Türkiye’deki futbol taraftarlığının fanatik yönüne vurgu yaparak sosyal normları alaya almaktadır. Bu Alt temaların başlıklar altında, alaycı ve aşağılayıcı yorumlar toplumun farklı kesimlerini eleştirirken mizahi bir dil kullanarak olumsuz duygular yaratmaktadır. Bu tarz ifadeler, kullanıcılar arasında kültürel, dini, etnik ve siyasi konularda ayrışmalara ve yanlış anlaşılmalara yol açabilecek niteliktedir.

Sonuç olarak, alaycı ve aşağılayıcı ifadeler, toplumsal eleştirilerde ya da tartışmalarda sıkça görülmektedir. Özellikle bir bireyin ya da grubun sosyal statüsünü, görünümünü ya da davranışlarını hedef alan küçültücü söylemler, toplumsal tartışmalara neden olmaktadır. Araştırma neticesinde, özellikle sosyal medya platformlarında alaycı ve aşağılayıcı ifadelerin sıklıkla görüldüğü gözlemlenmektedir. Bu tür ifadeler, mizah ya da eleştiri amacıyla kullanılsa bile, zamanla siber zorbalık ve toplumsal ayrışmayı artırarak dijital medyalar kaynaklı iletişim sorunlarına yol açmaktadır (Daniels, 2013; Notar vd., 2013; Livazović ve Ham, 2019). Alaycı ve aşağılayıcı ifadeler, bireylerde özgüven kaybına, duygusal incinmelere ve sosyal ilişkilerde güvensizliklere neden olabilmektedir. Bu ifadelerin bireyler üzerinde uzun vadede yarattığı etkiler arasında travma ve diğer psikolojik sorunlar da yer almaktadır (Rosen vd., 2013). Özellikle sosyal medya ortamlarında sıklıkla karşılaşılan bu tür ifadeler, iletişimde anonimlik ve mesafeden kaynaklanan empati eksikliğinin bir sonucu olarak daha yaygın bir hal almıştır (Lapidot-Lefler ve Barak, 2012). Bu durum, bireylerin duygusal dayanıklılıklarını zayıflatmakta ve dijital platformları potansiyel bir zorbalık alanına dönüştürmektedir. Toplum içinde yaygın olarak kullanılan aşağılayıcı ifadeler ise, sosyal çatışmaların, ayrımcılığın ve kutuplaşmanın artmasına neden olmaktadır. Özellikle bir grubun ya da topluluğun sistematik olarak aşağılandığı durumlarda, toplumsal uyum ve birliktelikler zarar görmektedir (Goffman, 1963; Tajfel, 1979). Bu, sadece bireyler arası ilişkileri değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı da olumsuz etkilemektedir. Araştırmalar, sosyal medyada kullanılan aşağılayıcı dilin, toplumdaki kutuplaşmayı derinleştirdiğini ve çeşitli gruplar arasındaki önyargıları güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Van Dijk, 1993; Norris, 2001). Alaycı ve aşağılayıcı ifadeler, bireysel ve toplumsal ilişkilerde iletişim kalitesini olumsuz etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkar. Bu ifadeler, yanlış kullanıldığında sosyal çatışmaların artmasına, bireylerin özgüvenlerinin zarar görmesine ve toplumsal bağların

zedelenmesine de neden olmaktadır. Empati geliştirmeye yönelik yöntemlerle, bu tür ifadelerin kullanımını sınırlamakta mümkün olmaktadır.

3.6.2.2. Argo İfadeler

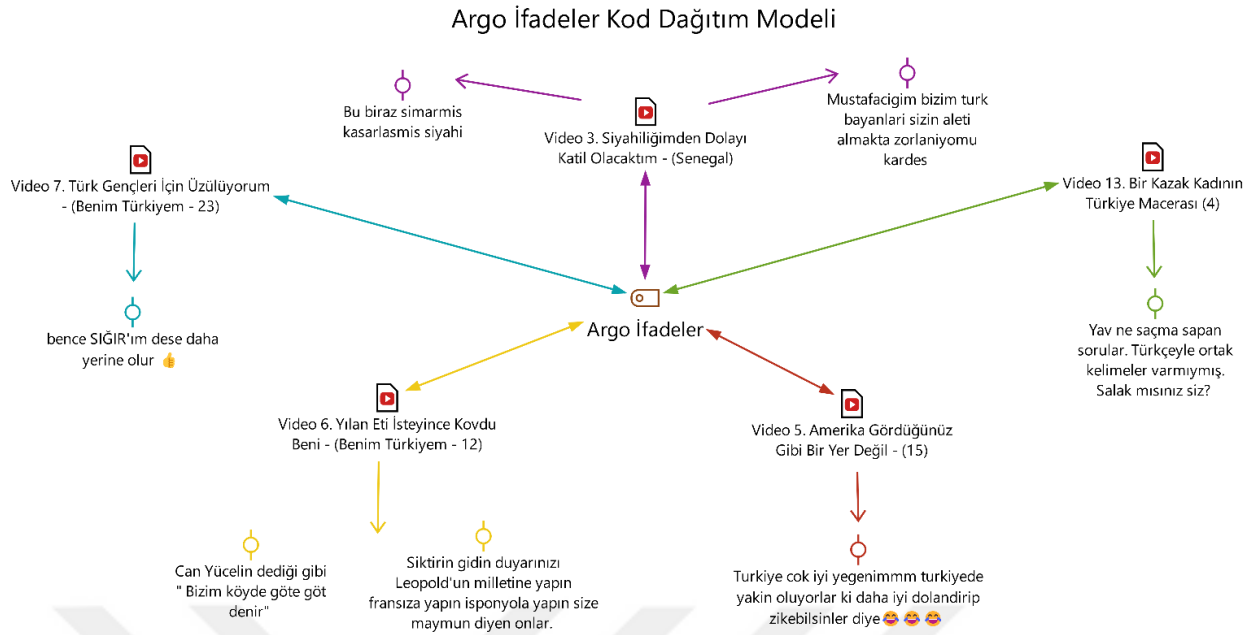
İzleyici yorumlarındaki argo ifadelerin yaygın kullanımı da dikkat çekmektedir. Araştırma süresince sık bir şekilde kullanımı görüldüğünden kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin dilsel boyutu içerisinde sonradan oluşturulan tema olarak yer alan *Argo ifadeler*, çevrimiçi katılımcıların dilsel ve toplumsal eğilimlerini incelemek ve anlamlandırmak amacıyla kodlama yapılmıştır. Argo kullanımının yaygınlığı ve arkasındaki söylem eğilimlerini analiz edildiğinde belirli alt tematik başlıklar altında bir değerlendirme sunulabilmektedir.

‘Eleştirel ve Saldırgan Dil’ Alt Teması

İzleyici yorumlarında argo sıklıkla eleştirel veya saldırgan bir ton yaratmak için kullanılmaktadır. Örneğin, *"moderatörün soruları neden bu kadar salakça?"* K.432 ifadesi, sorulan soruların gereksizliğine yönelik rahatsızlığı belirtmek için aşağılayıcı bir dil kullanılmaktadır. Bu tür ifadeler, kullanıcıların eleştirilerini güçlendirmek amacıyla argo terimlere başvurduklarını göstermektedir. Ayrıca, *"Hadi öte"* ve *"Kes lan masalı"* gibi ifadeler, eleştirel ve saldırgan dil alt temalı argo ifadelerin başkalarını susturma veya küçümseme amacı güden kısa ve sert söylemleri içermektedir.

‘Küfür ve Hakaret İçeren İfadeler’ Alt Teması

Küfür, argo ifadeler temasının en belirgin öğelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, *"hassiktir kırma"* ve *"siktirin gidin"* gibi ifadeler, küfürlü dilin, öfke veya tepkiyi ifade etme aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu tür ifadeler, genellikle karşı tarafı küçük düşürmek veya aşağılamak amacıyla kullanılır. Örneğin, *"götünden uydurduğun şey"* K.386 gibi ifadeler kişiyi küçültme ve tartışmayı yoğun bir saldırı diline dönüştürme amacı taşımaktadır.



Görsel 3.31 İzleyici Yorumları Argo İfadeler Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

‘Milliyetçilik ve Kutuplaştırıcı Söylemler’ Alt Teması

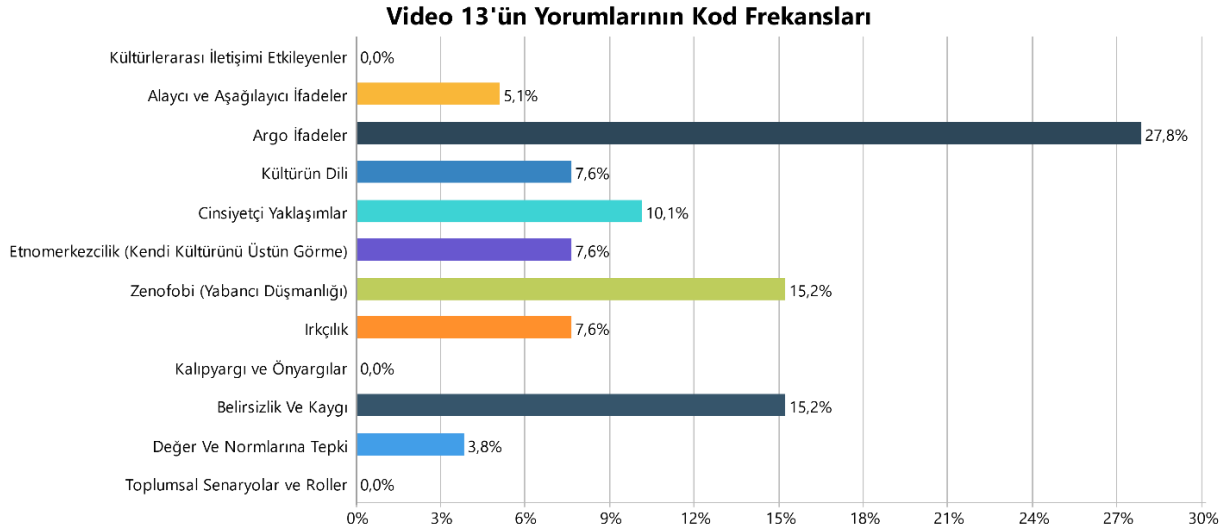
Milliyetçi tonlarla kullanılan argo ifadeler, başka uluslara veya etnik kökenlere yönelik eleştirilerde bulunur. “Biz Türkler gavat olduğumuz için...” ve “sen Arap götü yalayacağım diye...” K.531 gibi izleyici ifadeleri, yabancı düşmanlığının, argo ve küfürle dille nasıl pekiştirildiğini gösterir. Özellikle yabancı düşmanlığı barındıran bu söylemler, argo kullanılarak etki alanını genişletir ve söylemin kutuplaştırıcı bir hale gelmesini sağlamaktadır.

‘Cinsiyetçi ve Kadınları Aşağılayan İfadeler’ Alt Teması

Argo ifadeler teması kodları aynı zamanda cinsiyetçi söylemleri de beslemektedir. “Evde karısına köpeğim diyemeyen insanlar...” ve “kadınlar savaşçı değil, bilmem ne!” K.614 gibi ifadeler, kadınları küçümsemek veya geleneksel rollere hapsedmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu cinsiyetçi argo ifadeler, kadınlara dair önyargıları güçlendirerek, toplumsal cinsiyet rollerini aşağılayıcı bir dille yeniden üretmektedir.

‘Aşağılama ve Küçük Düşürme Amaçlı Kullanımlar’ Alt Teması

Küçümseme amacı güden ifadeler arasında “öküzlük diz boyu”, “salak mısınız” ve “ne idiği belirsiz” gibi örnekler bulunmaktadır. Bu tür ifadeler, karşı tarafı değersizleştirme amacı güder ve çoğunlukla tartışmalarda üstünlük kurma isteğinin bir yansımasıdır. Örneğin, “Yediğin kaba pisleme” gibi söylemler, kişiyi hem kültürel hem de ahlaki açıdan yetersiz veya nankör olarak göstermeye çalışmaktadır.



Grafik 3.32 Argo İfadeler Temasının En çok kodlandığı Video İzleyici Yorumları

‘Din ve Siyasi Görüşe Yönelik Küfürlü Yaklaşımlar’ Alt Teması

Argo, dini veya siyasi görüşlere yönelik eleştirilerde de kullanılmaktadır. Örneğin, “*Tayyip Erdoğan ve AKP çetesinin sözde darbe gösterisi*” ifadesi, siyasi bir eleştiriye aşağılayıcı argo terimlerle pekiştirmektedir. Siyasi eleştirilerin bu şekilde argo ile harmanlanması, söylemi sertleştirip saldırgan bir hale getirirken, karşıt görüşleri baskılamak amacıyla da kullanılmaktadır.

‘Kültürel Üstünlük ve Yabancı Karşıtlığı’ Alt Teması

Bazı argo ifadeler, yabancılara karşı üstünlük kurmak için kullanılmaktadır. “*Arap götü yalayıcısı*” gibi ifadeler, yabancı kültürleri küçümseyip Türk kültürünü yüceltme amacı taşır. Bu tür ifadeler, etnik ve kültürel aidiyet üzerinden bir üstünlük kurma çabasını yansıtır. Bu durum, argo kullanımının kültürel kimlik ve aidiyet üzerinden bir çatışma yaratmak amacıyla kullanıldığını göstermektedir.

‘Dil ve Anlatım Zenginliği Sağlayan Mizahi Kullanımlar’ Alt Teması

Argo ifadelerin, mizahi bir dille eleştiriye yumuşatma amacı taşıdığı da görülmektedir. Örneğin, “*kardeşim sen manyak mısın ya!*” ifadesi, kişiyi hafif bir aşağılama yoluyla eleştirirken, aynı zamanda mizah katmaktadır. Bu tür ifadeler, ciddi eleştiriye hafifletmek ve durumu mizahi hale getirerek etkiyi artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Ancak mizah amacı taşısa bile, bu tür ifadeler bir argo yoğunluğunu içinde barındırmakta ve dilin keskinliğini göstermektedir.

Son olarak, argo ifadeler teması toplumsal, kültürel, cinsiyetçi ve siyasi söylemler üzerindeki etkiyi gözler önüne sermektedir. Argo dil, saldırganlığı pekiştirmekten mizahi bir

ton katmaya, cinsiyetçi rollerden yabancı düşmanlığına kadar çeşitli alanlarda kullanılan çok yönlü bir dil aracı olarak öne çıkmaktadır. Bu tür argo içeren söylemler, toplumsal önyargıları ve kutuplaşmaları dil aracılığıyla görünür kılarken, argonun toplum içindeki rolünü daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

3.6.2.3. Kültürün Dili

Çalışmanın izleyici yorumları içerisinde "Kültürün Dili" teması olarak kodlanan ifadelerin YouTube yorumlarında farklı kültürdeki kelimelerin anlam farklılıklarından kaynaklanan anlaşılamama sorunu ve ortak dili kullanamama gibi durumların kültürlerarası iletişimi etkileyenleri olmaktadır. Karşı kültürün dilini öğrenmekte zorlanma, dilin anlaşılamaması ya da zor anlaşılacak farklı anlamlara gidilmesini ifade eden yorumlar ile ilk bakışta anlaşılamayan yabancı dil yorumlarını içeren durumlarda kodlamalar yapılmıştır. Alt temalar ise şu şekildedir:

‘Dil ve Kültürel Kimlik’ Alt Teması

İzleyici ifadelerinde, dilin kültürel kimliği oluşturmadaki rolünü ve dil aracılığıyla milli kimliği ifade etme isteği yansıtılmaktadır. Özellikle Türk diline ve Türk tarihine yapılan atıflarda, dilin kültürel mirasın aktarımındaki rolü vurgulanmıştır. Örneğin, *"Turks are everywhere, and will be everywhere; the world is Turks'. Just should come together forever"* ifadesi, Türklerin kültürel bir bütünlük içinde dünyaya yayılma arzusunu belirtmektedir. Bu yorum, Türklerin tarihsel olarak geniş bir coğrafyaya yayıldığı ve kültürel etkilerini farklı bölgelerde hissettirdiği düşüncesini destekler niteliktedir.

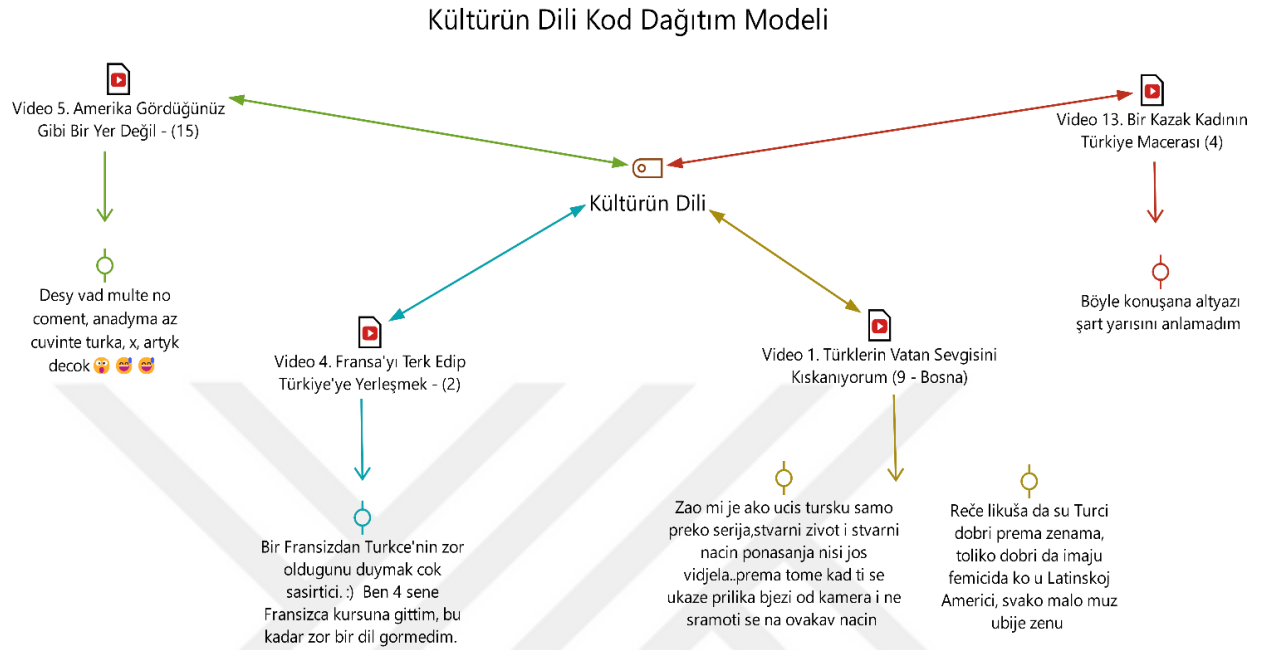
‘Tarihsel ve Etnik Köken Vurgusu’ Alt Teması

Youtube yorumları içerisinde birçok yorumda, Türklerin tarihsel kökenlerine ve etnik yapılarına yönelik güçlü bir vurgu bulunmaktadır. Türklerin, tarih boyunca Avrupa ve Orta Asya’da farklı etnik gruplarla etkileşim halinde olduğu ve bu etkileşimlerin günümüzdeki kültürel kimliğe katkı sağladığı ifadeleri yer alır. Örneğin, *"The White Oğurs, took revenge, in 92 with the Five Oğurs and the Six Oğurs sons united and attacked the Romans again"* ifadesi, Türklerin tarihi düşmanlıklara karşı verdikleri mücadeleleri anlatır. Bu tür ifadeler, kültürel kimliği tarihsel bir bağlamda koruma isteğini yansıtır.

‘Dil ve Dinin Kültürel İfadesi’ Alt Teması

Bu alt temada dini referanslar, kültürel kimliği destekleyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bazı yorumlar İslam kültürünün dil yoluyla ifade edilmesini desteklerken, bazıları bu durumu eleştirel bir gözle değerlendirmektedir. *"In the Name of Allah, the*

Merciful, the Compassionate." gibi ifadeler, İslam kültürünün ve dilinin kültürel yapıda ne kadar güçlü bir yere sahip olduğunu gösterir. Bu ifadeler, dini kimlik ile kültürel kimliğin bütünleşmiş yapısını gözler önüne sermektedir.



Görsel 3.32 İzleyici Yorumları Kültürün Dili Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

‘Etnik ve Dini Bağlantılarla Kimlik İnşası’ Alt Teması

Belirli etnik gruplar arasında kurulan kardeşlik bağları, kültürel dayanışmanın altını çizmektedir. “*Les bosniaques sont nos frères les Turcs*” ifadesi, Bosnalılar ve Türkler arasındaki bağa vurgu yaparak, bu iki etnik grubun kültürel olarak yakın olduklarını belirtmektedir. Bu tür yorumlar, kültürel bağların etnik kökene dayandığı inancını güçlendirir.

‘Dilsel Süreç ve Kültür Aktarımı’ Alt Teması

Dilin, bir kültürün diğerine nasıl aktarıldığını gösteren bir araç olduğu düşüncesi, yorumlarda sıkça yer bulur. Örneğin, “*The name of my country has nothing to do with the interesting and delicious bird 'turkey'*” ifadesi, dilin yanlış anlaşılmalara yol açabileceğini ve bu durumun kültürel algıyı nasıl etkilediğini göstermektedir. Burada, dilsel farkların kültürel yanlış anlaşılmalara neden olduğu ve bu tür yanlış anlamaların kültürel kimlik üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu vurgulanmaktadır.

‘Türk Dilinin Kültürel Gücü ve Yabancı Dillerin Etkisi’ Alt Teması

Türk dili, kültürel güç ve kimliğin bir parçası olarak ele alınmış; bazı yorumlarda yabancı dillerin etkisine karşı Türk dilinin gücü savunulmuştur. “*Bulaşan ifadesi bana çok*

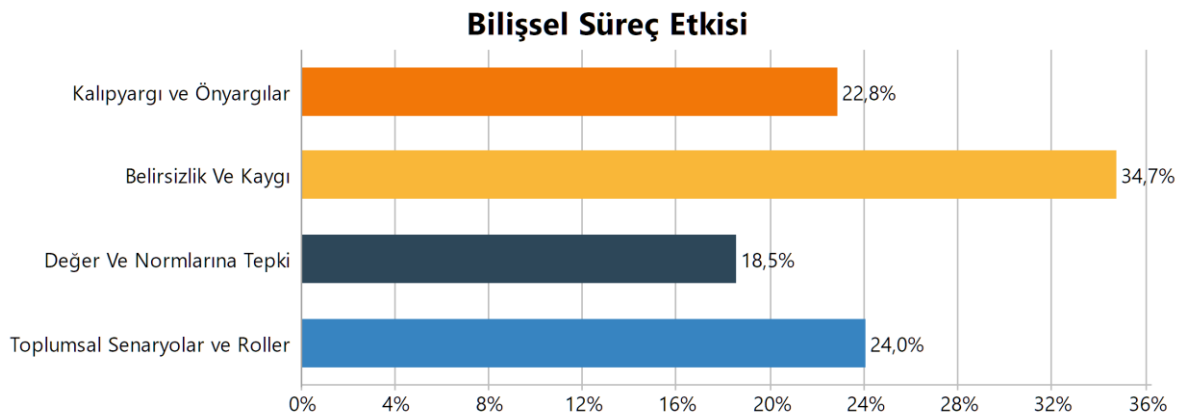
itici geldi. Farklı kültürlerle etkileşim halinde Türk kültürüne katılan her şey bize aittir” şeklindeki ifadeler, Türk dilinin ve kültürünün yabancı etkilerden korunması gerektiğini öne sürmektedir. Bu, dilin kültürel koruma aracı olarak algılandığını gösterir.

‘Medeniyet ve Kimlik’ Alt Teması

Bazı yorumlarda medeniyet kavramı, kültürel kimliğin bir yansıması olarak ele alınmıştır. *“Turks are proud of their culture and history”* gibi ifadeler, Türk kültürünün tarihsel ve medeni yönlerinin yüceltilmesi gerektiği düşüncesini taşır. Bu tür yorumlar, medeniyetin kültürel kimlikle nasıl bütünleştiğini ve ulusal gurur kaynağı olarak görüldüğünü ortaya koyar. Bu izleyici yorumlarındaki, "Kültürün Dili" teması ifadeleri, kültürel kimlik, dilin rolü, tarihsel ve etnik bağlar gibi alt temaları nasıl ele aldığını kapsamlı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Yorumlarda yer alan bu unsurlar, kültürel kimliğin korunması ve dil yoluyla aktarılması sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

3.6.3. Etimoloji YouTube Kanalı Video Anlatılarının Yorumlarının Bilişsel Süreç Etkisinin Kullanımı Bağlamında Analizi

Bireylerin duyuşsal ve bilişsel süreçlerin olumlu etkilerini içselleştirmede sağladıkları kolaylık ile empatik bakış açısı ile anlama ve yorumlaya yönelik kültürlerarası etkileşimleri ile kültürlerarası farkındalık ve kültürlerarası duyarlılık kazanarak etkin kültürlerarası iletişim becerikliliği sergiledikleri görülmektedir (Aksoy, 2015: 72; Aksoy, 2020: 138; Kartarı, 2020: 265-273; Lustig ve Koester, 2010). Ancak, zenofobi, etnosentrizm, ırkçılık, cinsiyetçi yaklaşımlar gibi duyuşsal süreç etkisi temalarının düşük yoğunluğu kültürlerarası duyarlılık oluşturabilirken, bilişsel süreç etkisi temaları ile etkileşim neticesinde kendi kültürü ile kıyaslama yapan bireyin bu sürece yaklaşacağı bakış açısı (empatik ya da bireysel) ile anlamları içselleştirmede yaşadığı kolaylık ya da zorluk kültürlerarası farkındalığın düşmesine ya da artmasına yol açabilmektedir.



Grafik 3.33 Çevrimiçi Katılımcı Görüşleri Kültürlerarası Farkındalığa Götüren Temaların Kod Frekansı

Tablo 3.19'a göre Kültürlerarası farkındalık boyutunu içerir izleyici yorumları içerisinde bilişsel süreç etkisi altında yer alan kalıp yargılar ve önyargılar temasının, Video 2, Video 9, Video 10 ve Video 14'te daha fazla yoğunlukta olduğu; Değer ve Normlara tepki temasının ise, Video 1, Video 8, Video 9, Video 10'un izleyici yorumlarında daha fazla olduğu görülmektedir. Çevrimiçi katılımcı görüşleri olan bütün YouTube yorumları içerisinde Zenofobiden sonra, 2. sırada en çok görülen belirsizlik ve kaygı temasının ise Video 1, Video 2, Video 3, Video 7, Video 9 ve Video 10 içeriklerinin izleyici ifadelerinde en sık geçtiği görülmektedir.

Tablo 3.19 Kültürlerarası Farkındalık Boyutunu İçeren Video İzleyici Görüşleri

Kod Sistemi	Video 1...	Video 2...	Video 3...	Video 4...	Video 5...	Video 6...	Video 7...	Video 8...	Video 9...	Video 10...	Video 11...	Video 12...	Video 13...	Video 14...	TOPLAM
✓ Kültürlerarası İletişimi Etkileyenler															0
✓ Bilişsel Süreç Etkisi															0
✓ Kalıpyargı ve Önyargılar	2	25	9	11	3	1	2	7	13	28	10	8		33	152
✓ Belirsizlik Ve Kaygı	20	45	37	13	11	7	16	10	20	33	4	3	12	9	240
✓ Değer Ve Normlarına Tepki	20	11	7	2	5	6	4	14	15	25	4	11	3	6	133
✓ Toplumsal Senaryolar ve Roller	35	34	3		1	1	1	29	6	17	10	13		19	169
Σ TOPLAM	77	115	56	26	20	15	23	60	54	103	28	35	15	67	694

Son olarak, Eve gelen misafiri ağırlama, telefonla konuşma, iş ortamları ile görüşmeler, alışveriş merkezi, sinema, okul ve sosyal etkinlikler gibi toplumsal alanlardaki senaryolarda nasıl davranılacağını ifade ederek içinde yetiştikleri toplumsal yapının aile, çevre, devlet kuruluşları, eğitim vb. kültürel ortamların etkisiyle edindikleri bilgi ve deneyimlerin etkisine yönelik tepkileri içeren izleyici yorumlarının Toplumsal senaryolar ve Roller temaları ise, Video 1, Video 2, Video 8, Video 10 ve Video 14'de kodlandığı görülmektedir.

3.6.3.1. Kalıp Yargılar ve Önyargılar

Kalıp yargılar, belirli bir grup hakkındaki genelleştirilmiş inançları ifade eder ve genellikle bu grubun üyelerinin özellikleri, davranışları veya yetenekleri hakkında kesin ifadeler içerir. Allport (1954), kalıp yargıları, “*bir grup insan hakkında, genellikle abartılı, basitleştirilmiş ve değişime kapalı inançlar*” olarak tanımlamıştır. Bu inançlar, bireysel farklılıkları göz ardı ederek gruplara ilişkin kategorik değerlendirmeler yapar ve bu nedenle sosyal algıyı basitleştirmek için kullanılan zihinsel kısa yollar (cognitive shortcuts) olarak işlev görür (Hilton ve von Hippel, 1996). Örneğin, “Kadınlar daha duygusaldır” veya “Yaşlılar teknolojiye ayak uyduramaz” gibi ifadeler, kalıp yargılara örnek teşkil eder. Kalıp yargılar bireylerin toplumu anlamlandırmasını kolaylaştırabilir; ancak, genellemeler olduğu için çoğu zaman yanıltıcıdır ve bireylerin öznelliğini göz ardı eder.

"Kalıp yargılar ve Önyargılar" teması izleyici yorumları üzerinden oluşturulan alt temalar şu şekildedir:

‘Sosyal Gruplara ve Azınlıklara Yönelik Algılar’ Alt Teması

Kalıp yargılar, bireylerin bir grup hakkında sahip olduğu genellemeler veya sabit fikirlerdir ve genellikle grubun tüm üyelerine aynı özellikleri atfeder. Bu bağlamda, *"Bu Afrikalıları ülkemizde o kadar abartıyorlar ki sanki melekler, Yahu gidin İngiltere'ye Fransa'ya veya Amerika, suç makinesi bunlar..."* K.890 ifadesi, Afrikalıları yönelik genellemeler ve olumsuz algıları içeren bir kalıp yargıyı temsil etmektedir. Bu izleyici yorumunda, Afrikalı bireyler *"suç makinesi"* olarak genellenmekte ve toplumsal konumları, bireysel davranışlarından bağımsız olarak homojen bir grup olarak değerlendirilmiştir. Bu, tüm bireylerin tek bir özellik üzerinden değerlendirilmesi anlamına gelir ve kalıp yargının temel dinamiğini oluşturur.

‘Ulusal Kimlik ve Vatanseverlik’ Alt Teması

İzleyicilerin bazı yorumlarında, Türkiye'ye karşı güçlü bir ulusal kimlik ve vatanseverlik algısı dikkat çekmektedir. Özellikle Türkiye'yi dış güçlere karşı koruma, yerli kültüre sahip çıkma ve yabancı etkilere karşı mesafeli durma temaları öne çıkmaktadır. Örneğin, *"Türkiye'de kadınlara karşı çok iyi ve saygılı davranıyorlar... Hepsi ideolojik saldırı, uyanın artık."* K.605 ifadesi, toplumsal cinsiyetle ilgili önyargıları ve vatanseverlik bağlamında kullanılan bir savunma refleksini yansıtmaktadır.

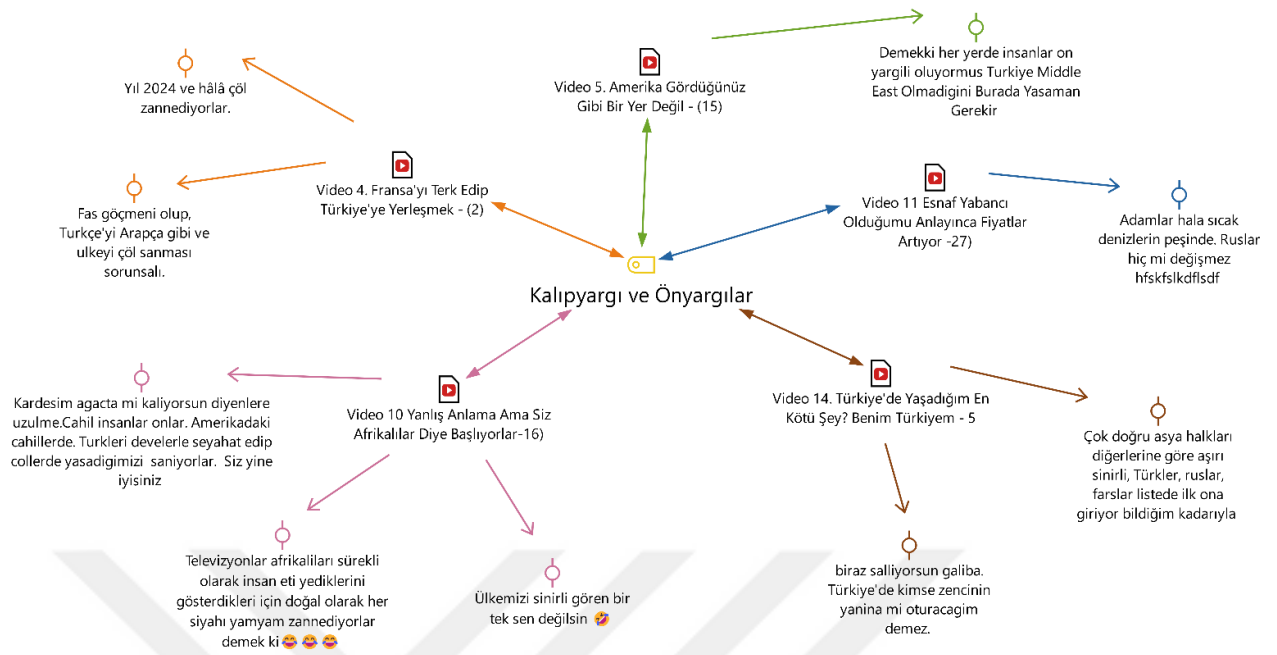
‘Genç Nesil ve Sosyal Medya Etkisi Önyargıları’ Alt Teması

Genç neslin sosyal medya ve popüler kültür etkisiyle bozulduğu inancı, yorumlarda önyargılı bir bakış açısıyla dile getirilmiştir. Yorumlarda, gençlerin eski değerleri terk ettiği, özentili bir tutum sergilediği ve toplumsal değerlere zarar verdiği algısı bulunmaktadır. Örneğin, *"Özenmekte çok kararlı bizim milletimiz yakında bu kadarı da bozulur... sosyal medya ve ergenler yüzünden"* K.498 ifadesi, gençlerin sosyal medyadaki davranışlarının toplumun değerlerini zedelediği yönünde bir önyargıyı göstermektedir. Gençlerin sosyal medya ve modern yaşam tarzları üzerindeki etkisi sıkça eleştirilmiş, bu durum geleneksel değerlerle çatışan bir unsur olarak görülmüştür.

‘Yabancılar Yönelik Stereotipiler Alt Teması

YouTube yorumlarda yabancılar hakkında kalıplaşmış düşünceler sıkça yer alır. Özellikle Suriyeliler ve diğer göçmen gruplar hakkında olumsuz önyargılar ifade edilmiştir. Örneğin, *"o yabancı insanlığa fayda sağlayacaksa helal olsun bazı Suriyeliler gibi kendi ülkesine bile faydası dokunmuyorsa haram zıkkım olsun"* K.483 şeklindeki yorum, göçmenlerin Türkiye'ye olan katkıları üzerinden önyargılı bir bakış açısını yansıtmaktadır.

Kalıpyargı ve Önyargılar Kod Dağıtım Modeli



Görsel 3.33 İzleyici Yorumları Kalıpyargı ve Önyargılar Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli

‘Batı ve Doğu Karşılaştırması’ Alt Teması

Yorumlarda Batı ülkelerine duyulan özen ya da Batı ile Doğu arasındaki farklar da önyargılar çerçevesinde ele alınır. Özellikle, Türkiye’nin Batı etkisinde yozlaştığı ya da öz benliğinden uzaklaştığı inancı belirgindir. *"Avrupa'ya Kanada'ya kapılanma hevesinde o dediklerin. O yüzden öyle Türk insanı da olmaz olsun."*K.371 ifadesi, Batı ile özdeşleştirilen bireyselci değerlerin eleştirisini yapmaktadır.

‘Toplumsal Yardımlaşma ve Sosyal Sorumluluk’ Alt Teması

Yardımlaşma, toplumsal dayanışma ve Türk insanının sosyal yönü ile ilgili önyargılar da belgede gözlemlenmektedir. Yardımlaşmanın önemine vurgu yapılırken, bireyselliğin artması durumunda toplumun bozulacağına dair endişeler yer almaktadır. *"Yardımseverlik şu bu bozulmaz ama milli benlik bozulur"*K.382 şeklindeki ifade, bu kaygıyı özetlemektedir.

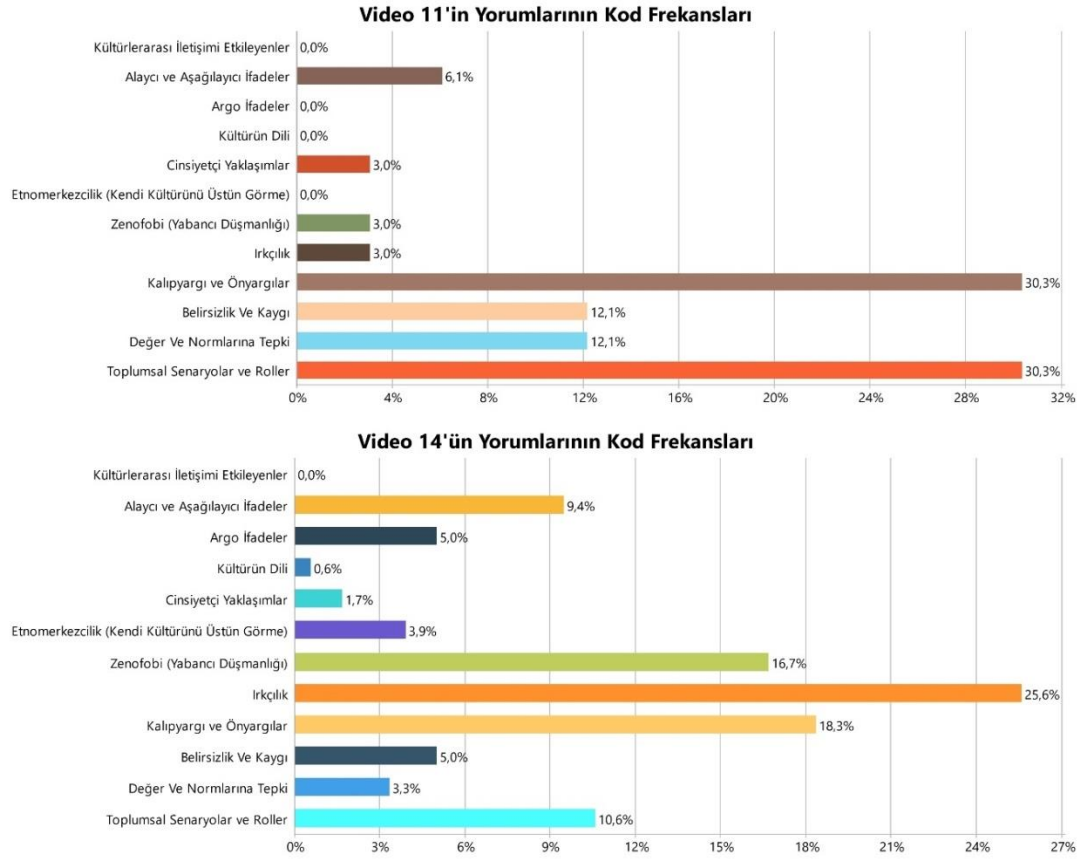
‘Kültürel Yozlaşma ve Eleştiriler’ Alt Teması

Türkiye’deki değerlerin ve geleneklerin yozlaştığı düşüncesi, belgede sıkça dile getirilmektedir. Özellikle toplumsal değerlerin yabancı etkiler altında değişime uğradığına dair önyargılar, *"ergenler mı siz önce büyüklerine bakın"*K.264 gibi ifadelerle aktarılmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerine Kalıp Yargılar Alt Teması

Kadınlara yönelik geleneksel rolleri destekleyen veya kadınların toplumdaki yerine dair önyargılı ifadeler, toplumsal cinsiyet rollerine dair kalıp yargıların sürdüğünü

göstermektedir. Bir örnekte, kadınların toplumsal kimliğine dair ifade, *"Türkiye'de kadınlara karşı çok iyi ve saygılı davranıyorlar dedi..."*K.281 şeklindedir. Bu tür ifadeler, kadının toplumdaki yeri hakkında belirli bir ideolojik görüşü yansıtmaktadır.



Grafik 3.34 Kalıp yargı ve Önyargılar Temalarının En Yoğun olduğu Video İzleyici Yorumları

Grafik 3.34'de görüleceği üzere çevrimiçi katılımcı görüşlerinde Video 10, 11 ve 14'te en çok kodlananlar arasında kalıp yargı ve önyargılar temaları olmaktadır.

'Eğitim ve Sosyal Sınıf Farklılıkları' Alt Teması

Eğitim seviyesi ve toplumsal sınıf farklılıklarına dayalı önyargılar da belgede mevcuttur. Özellikle eğitimsizlik ya da düşük sosyal çevre ile yetişmiş kişilere yönelik olumsuz değerlendirmeler yapılmıştır. Eğitim ve sosyoekonomik statüye dayalı önyargılar, toplumda belirli grupların diğerlerine kıyasla daha üst veya alt konumda algılandığı yönünde kalıp yargılara işaret etmektedir. Örneğin, *"Yetiştirilme tarzıyla alakalı bu... Çekirdek aile de olabilir. Ailenizin geniş çevresi olmamış olabilir. Bencil yetiştirilmiş olabilirsiniz."* K.399 şeklinde dile getirilen önyargılar, kişinin sosyal çevresinin davranışlarına etkisi üzerinden değerlendirilmiştir. Bu durum, geniş aile yapısının daha üstün görüldüğünü ve çekirdek ailelerin bireyci bir tutum içinde olduklarına dair bir önyargıyı da yansıtmaktadır

‘Kırsal ve Kentsel Yaşam Üzerine Kalıp yargılar’ Alt Teması

Kırsal ve kentsel yaşam farklarına dair önyargılar, şehirdeki insanların kırsaldaki insanlara karşı algılarını yansıtmaktadır. Örneğin, *"Gerçek Türk ve adetlerini görmek için, İstanbul'da Cihangir'de değil Anadolu'ya gitmesi gerekiyor"*K.333 ifadesi, otantik Türk kültürünün kırsalda olduğu yönünde bir önyargıyı ortaya koymaktadır.

Din ve Milliyetçilik ile İlgili Önyargılar’ Alt teması

Milliyetçi ve dini önyargılar, toplumun belirli bir din veya millet çerçevesinde değerlendirildiğini göstermektedir. Bir örnekte, *"Türk bedel ödeyendir... Maşallah kardeşime"*K.269 şeklinde milliyetçi bir dil kullanılarak, toplumdaki aidiyetin vatanseverlikle ilişkilendirildiği görülmektedir.

‘Etnik ve Kültürel Önyargılar’ Alt teması

Etnik kökenler ve kültürel farklılıklar üzerine kalıp yargılar, toplumdaki ayrışmayı ve ayrımcılığı yansıtmaktadır. Örneğin, *"Bu kadar düzgün Türkçe konuşacaklarsa neden onlara yabancı diyoruz?"*K.218 ifadesi, dili akıcı konuşmanın kültürel veya etnik bir aidiyeti belirlemede etkili bir ölçüt olarak algılandığını göstermektedir.

Toplumun belirli kesimlerine yönelik önyargı ve kalıp yargıların çeşitli yorumlar aracılığıyla nasıl ifade edildiğini, toplumsal değerlere ve bireysel kimliklere dair hangi algıların güçlendiğini ve toplum içinde hangi konuların gerilim yarattığını göstermektedir. Bu önyargılar, toplumdaki farklı kesimlerin birbirine yönelik olumsuz algılarını beslemekte ve ayrımcılığı artırmaktadır. Böylece sosyal medya üzerinde Türkiye'deki sosyal, kültürel ve ulusal değerler üzerinden toplumu koruma refleksiyle oluşan önyargılar da gözler önüne serilmektedir. Yorumların büyük kısmında, Türkiye'nin toplumsal değerlerinin korunması gerektiği vurgulanırken, Batı'ya ve göçmen gruplara karşı güçlü önyargılar da dikkat çekmektedir. Bu durum, toplumsal kimlik ve aidiyet duygusunun yoğun olduğu ve bu nedenle yabancı kültürlerle karşı mesafeli durulduğu bir yapı sergilemektedir.

Son olarak, kalıp yargı ve önyargılar teması Türk toplumundaki kültürel ve sosyal tutumlara dair çeşitli eleştiri ve algıları vurgulamaktadır. Özellikle, Türklerin yabancılara ve kendi vatandaşlarına karşı önyargılı, dışlayıcı ve ayrımcı tutumları ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca, kadınlara yönelik algılarda, Türkiye'deki kadınlara karşı olumlu ve saygılı davranışlar konusunda yanlış algılar olduğu belirtilmiştir. Toplumsal özellikler açısından, yardımseverlik, milli benlik, özentisi, yozlaşma, dedikodu ve çıkarıcılık gibi unsurlar Türk toplumundaki olumsuz özellikler olarak ele alınmıştır. Göç ve kültürel bağlılık kapsamında Türklerin Avrupa ve Kanada'ya göç etme eğilimleri ile kendi kültür ve değerlerine yeterince bağlı

olmadıkları veya yabancı kültürlerle özendikleri ifade edilmiştir. Azınlıklara yönelik tutumlarda ise, Türklerin Afrikalılar, Araplar ve yabancı uyruklu bireylere karşı önyargılı ve olumsuz tutumları eleştirilmiştir. Gençlere yönelik eleştiriler getirilerek de Türk gençliğine yönelik olumsuz genellemeler yapılmış ve toplum içindeki agresif davranışlar eleştirilmiştir. Bütün bunlarla birlikte Türk toplumunda hem bireyler arası hem de kültürlerarası iletişimi etkileyen önyargıların ve yanlış algıların yaygın olduğu, bu durumun toplumsal ilişkilerde sorunlara yol açtığı da görülmektedir.

3.6.3.2. Belirsizlik ve Kaygı

Belirsizlik ve kaygı, kültürlerarası iletişim bağlamında bireylerin farklı kültürlerle ve yeni sosyal ortamlarla karşılaşırken yaşadığı endişe, bilinmezlik ve stres durumlarını ifade eder (Gudykunst, 1995; Hofstede, 2001). Bu tema, genellikle bireylerin alışık olmadıkları normlara, değer sistemlerine, davranış kalıplarına ya da iletişim tarzlarına adapte olmaya çalışırken ortaya çıkmakla birlikte, aynı zamanda belirsizlik ve kaygı, bireylerin bilinmeyen ya da öngörülemeyen durumlarla karşı karşıya kaldıklarında kendilerini tehdit altında hissetmesiyle de ilişkili olmaktadır (Spitzberg ve Changnon, 2009; Gudykunst, 2005). Bu duygu durumu, bireylerin hem duyuşsal (duygusal) hem de bilişsel (düşünsel) süreçlerini etkileyerek iletişim sürecindeki etkinliği ve doğruluğu zedeleyebilir. Kültürlerarası iletişimde belirsizlik ve kaygı, iletişim başarısızlıklarına, yanlış anlamalara ve çatışmalara yol açabilir (Gudykunst, 1995).

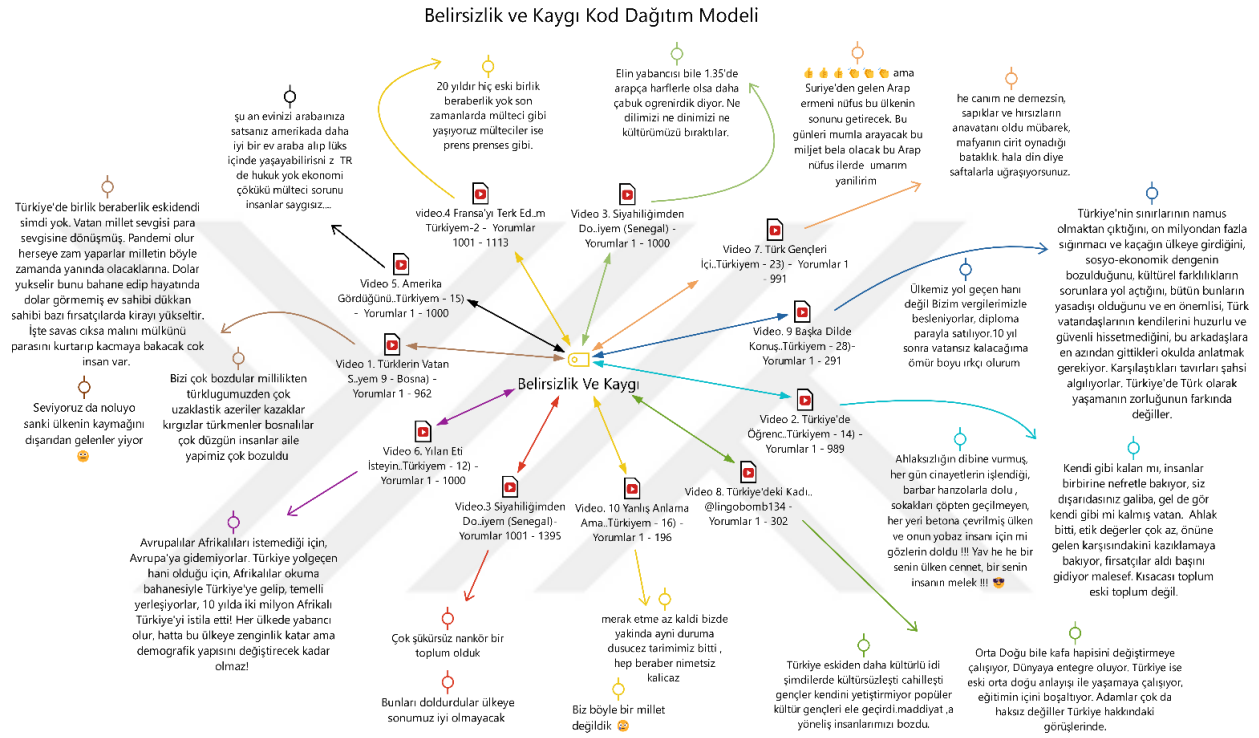
Belirsizlik ve kaygı teması etrafında ortaya çıkan ifadelerden yola çıkarak alt temalar oluşturulabilmektedir. Bu ifadeler, toplumda geleceğe yönelik endişeler, toplumsal değerlerin kaybolması ve ekonomik güvensizlik gibi çeşitli boyutlarda kaygıları ve belirsizlikleri ifade etmektedir.

‘Ekonomik Kaygılar ve Güvensizlik’ Alt Teması

Toplumdaki ekonomik güvensizlik ve geçim sıkıntısı, belirsizlik ve kaygı duygusunu güçlendiren ana faktörlerden biridir. Özellikle yüksek enflasyon, kira artışları ve geçim zorlukları, bireylerin yaşam koşullarını zorlaştırmakta ve bu durum, yorumlara yansımaktadır. Örneğin, *"asgari ücret alıyorsa 3 bin TL'lik evde otursun niye 5 bin TL'lik evde oturacak"* ifadesi, kişilerin mevcut koşullarda yaşam standardını sürdürmekte zorlandığını ve beklentilerini azaltmak zorunda kaldığını göstermektedir.

Bir diğer örnekte ise, Türkiye'nin enflasyon oranının Sudan ve Suriye gibi ülkelerden bile yüksek olduğu belirtilerek, iktidarın politikalarına yönelik eleştiriler sunulmaktadır. *"kimin inadı uğruna zor dönemlerden geçtiğimizi, neden Zimbabwe Lübnan sudan suriye ve*

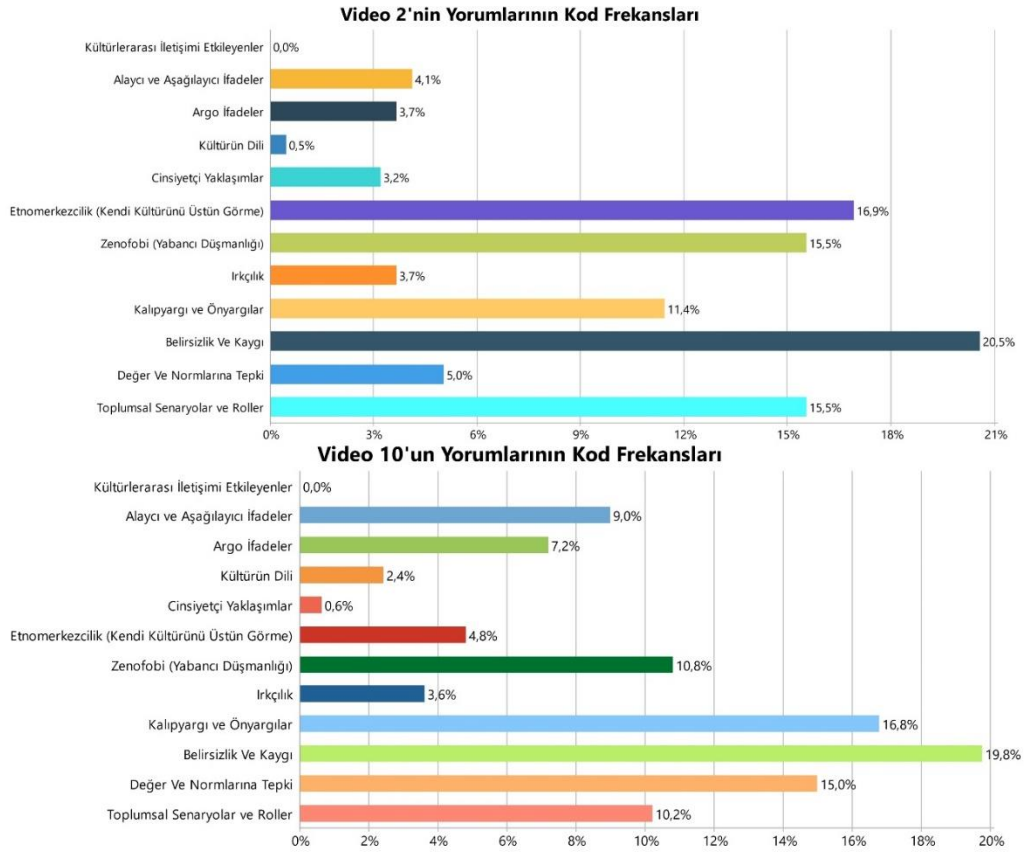
venezueladan sonra dünyadaki en yüksek enflasyona sahip olduğumuzu (surinam, etiyopya ve somali de dahil olmak üzere 2 afrika ülkesi hariç bütün afrika ülkelerinin enflasyonları daha düşük) sorgular, ne kadar acınacak durumda olduğumuzu ve bu durumunda sadece tek bir kişinin inadı uğruna 80 milyonun mağdur edildiğini anladığınız gün”K.311 şeklindeki bu durum, toplumda yalnızca ekonomik değil, politik olarak da bir belirsizlik ve güvensizlik ortamının olduğunu ortaya koymaktadır.



Görsel 3.34 İzleyici Yorumları Belirsizlik ve Kaygı Teması Betimsel Bulguları Gösterir Kod-Dağıtım Modeli

Toplumun ortak değerlerinin kaybolması ve birlik duygusunun zayıflaması, belirsizlik ve kaygıyı artıran bir diğer unsurdur. Özellikle vatan sevgisi ve milliyetçilik gibi değerlerin yerini bireysel çıkarların alması, yorumlarda sıkça eleştirilmektedir. Bir yorumda, *"ülkede birlik beraberlik eskidendi şimdi yok. Vatan millet sevgisi para sevgisine dönüşmüş"*K.339 ifadesi, toplumsal değerlerin değişiminden duyulan hayal kırıklığını ve geleceğe dair belirsizlikleri ifade etmektedir.

Aynı şekilde, Suriyeli mültecilere yönelik tepkiler de toplumsal yapının değişmesiyle ilgili kaygıları yansıtmaktadır. *"Suriyelilere sahip çıktığımızın çeyreğini bile kendi soydaşlarımıza yapmadık"*K.291 şeklindeki ifade, toplumun kendi içindeki dayanışma ve birlik duygusunun azalmakta olduğu hissini vermektedir.



Grafik 3.35 Belirsizlik ve Kaygı Temalarının En Yoğun olduğu İzleyici Yorumları

‘Kültürel Yabancılaşma ve Kimlik Kaygısı’ Alt Teması

İzleyici Yorumlarında, toplumun kendi kültürel kimliğinden uzaklaşması ve Batı kültürüne özentiliği şeklinde bir algının hakim olduğu görülmektedir. Örneğin, bir yorumda *"Bu nesil özentilik peşinde, vatanını seven insan kültürüne tutunur, diline tutunur"*K.176 ifadesiyle, genç nesillerin kendi kültürel değerlerini korumakta zorlandığı ve bu durumun toplumsal bir kimlik kaygısına yol açtığı dile getirilmektedir. Bu yabancılaşma hissi, toplumun gelecek nesillerle ilgili kaygılarını da artırmakta ve belirsizlik duygusunu pekiştirmektedir. Kültürel değerlerin kaybolması, toplumsal bağların zayıflamasına ve aidiyet duygusunun azalmasına neden olmaktadır.

‘Geleceğe Yönelik Umutsuzluk ve Karamsarlık’ Alt Teması

Gelecekle ilgili umutsuzluk, yorumlarda sıklıkla dile getirilen bir diğer önemli kaygıdır. Ekonomik ve toplumsal belirsizlikler, bireylerin geleceğe dair umutlarını zayıflatmakta ve karamsar bir bakış açısına yol açmaktadır. *"Biz bu hale nasıl getirildik? Nasıl geldik? Türk milletinin konuştuğu bizim milletimize Türkçe'nin eğitimi verilmiyor"*K.228 ifadesi, geçmişten bugüne toplumsal bir gerileme yaşandığı düşüncesini ve bu durumun toplum üzerinde yarattığı derin kaygıyı yansıtmaktadır. Belirsizlik ve kaygı

teması olarak kodlanan bu umutsuzluk, toplumun gelecekteki yapısına dair endişeleri ve mevcut durumun daha da kötüleşeceği algısını beslemektedir. Özellikle genç neslin eğitim seviyesi ve sosyal gelişimi ile ilgili olumsuz değerlendirmeler, geleceğe dair beklentilerin giderek daha umutsuz hale geldiğini göstermektedir.

‘Siyasi Belirsizlik ve Güvensizlik’ Alt Teması

Siyasi güvensizlik, toplumun geleceğe dair belirsizliklerini daha da artırmaktadır. İktidar politikalarına yönelik eleştiriler, toplumda siyasi bir istikrarsızlık hissi yaratmakta ve bu da belirsizlik duygusunu pekiştirmektedir. *"İktidar yüzünden vatandaş insanlıktan çıkmış. Vatanseverlik holiganlığa dönmüş..."*K.259 ifadesi, toplumun bir kesiminin mevcut siyasi yapıya olan güveninin zayıfladığını ve bu durumun toplumsal değerlere olan etkisini gözler önüne sermektedir.

Bu tür yorumlar, bireylerin yalnızca ekonomik ya da kültürel değil, aynı zamanda siyasi olarak da güvensiz hissettiğini ve toplumsal kaygının her alana yayıldığını ortaya koymaktadır. Belirsizlik ve kaygı temalı içerik analizine baktığımızda, toplumun ekonomik, kültürel, siyasi ve toplumsal alanlarda derin bir güvensizlik ve karamsarlık içinde olduğu görülmektedir. Ekonomik koşulların ağırlaşması, kültürel değerlerin zayıflaması, toplumsal bağların kopması ve siyasi güvensizlik, bireylerin geleceğe dair belirsizliklerini ve kaygılarını artıran temel faktörlerdir. Belirsizlik ve kaygı teması çerçevesinde, Türk toplumunda farklı kültürlerle karşılaşma durumunda yaşanan uyum sorunları ve önyargılara odaklanmaktadır. Metinde, Türklerin yabancılara, özellikle Afrikalılar ve Araplara karşı olumsuz tutumlar sergilediği, ırkçı ve dışlayıcı davranışlar gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca, Türklerin kendi kültürlerine ve tarihlerine yabancılaşması, maddi değerlere aşırı önem vermesi, şükürsüzlük ve memnuniyetsizlik gibi toplumsal problemler vurgulanmıştır. Türk toplumundaki ahlaki yozlaşma, birlik ve beraberlik eksikliği de dile getirilmiştir. Çözüm önerileri olarak, Türk toplumunun kendi kültürünü, tarihini ve dilini daha iyi öğrenmesi ve sahiplenmesi, farklılıklara karşı daha açık ve hoşgörülü olması gerektiği ifade edilmiştir. Toplumsal birlik ve beraberliğin güçlendirilmesi için eğitim ve sosyal politikalar önerilmektedir. Bu öneriler, kültürlerarası anlayışı artırarak belirsizlik ve kaygının azaltılmasını amaçlamaktadır. Bu analiz, toplumda ortak bir aidiyet duygusu yaratmanın ve geleceğe dair umutları canlandırmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

3.6.3.3. Değer ve Normlara Tepki

Değer ve Normlara tepki temasının alt temaları kültürlerarası iletişim açısından, farklı kültürlerle ve geleneklere sahip kişilerin karşılaştıkları önyargılar, dil bariyeri ve kültürel

farklılıklar gibi zorluklarla etkilenmektedir. Türkiye'de Afrikalı ve Arap kökenli bireylere yönelik ayrımcı tutumlar, ekonomik ve güvenlik endişeleri gibi faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Öte yandan, farklı kültürlerden gelen bireyler de ev sahibi topluma uyum sağlama sürecinde zorluklar yaşayarak kendi kültürlerini koruma çabası içinde olabilmektedir. Kültürlerarası iletişimin gelişimi, karşılıklı anlayış, saygı ve hoşgörü ile mümkün hale gelebilir. Çevrimiçi katılımcı görüşleri içerisinde, *"Değer ve Normlara Tepki"* teması altında değerlendirilen alt temaları içeren ifadelerde bulunmaktadır. YouTube kullanıcının yaptıkları yorumlarda belirginleşen bazı alt temalar ve bu temaların toplumsal değerler, kültürel normlar, dini algılar ve farklı ülke kültürleri arasındaki algı farklılıkları ele alınmaktadır.

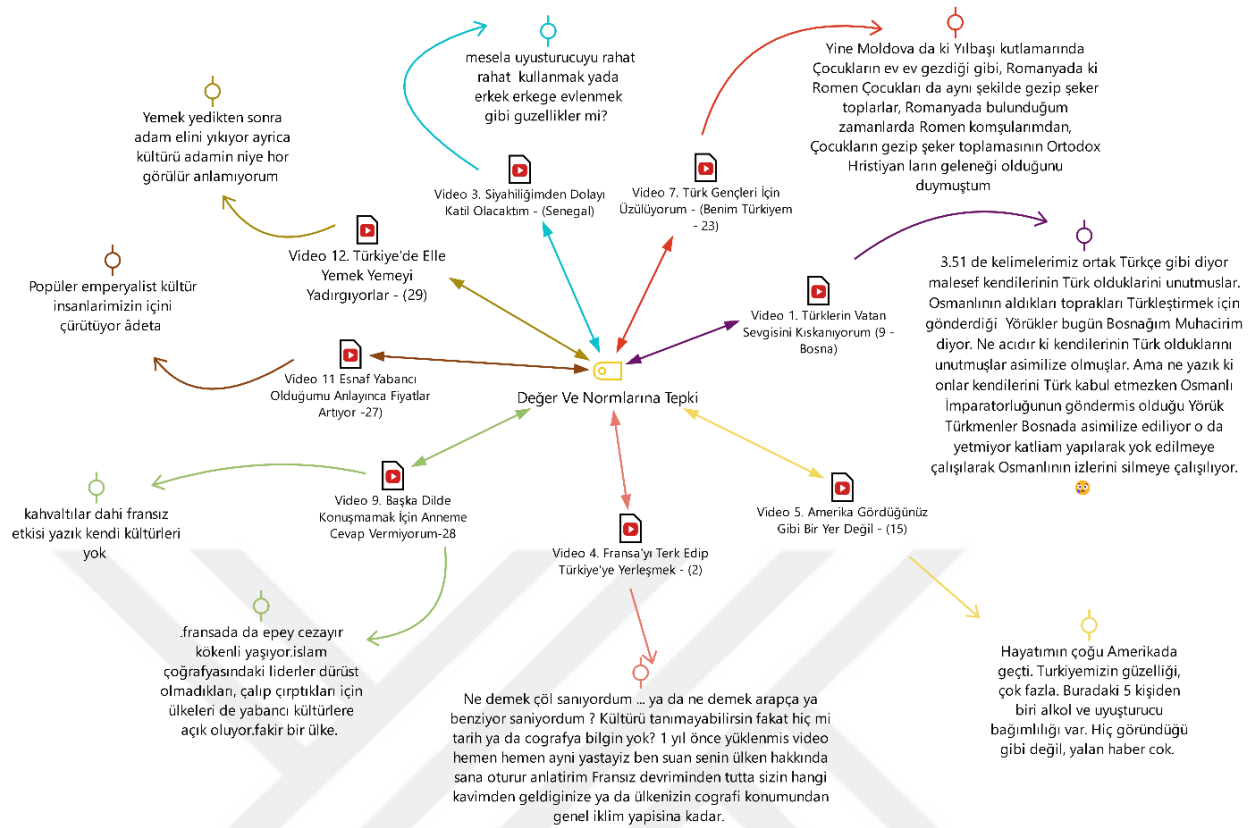
'Kültürel Farklılıklara Yönelik Tepkiler' Alt Teması

Değerler ve normlar, bir toplumun günlük davranışlarını ve sosyal ilişkilerini düzenleyen kurallar ve kabullerdir. Burada yemek yedikten sonra el yıkama gibi bir alışkanlık, bir kültürün normlarından biri olarak görülmektedir. Ancak, başka bir kültür bu davranışı garip, gereksiz veya eleştirilmesi gereken bir özellik olarak algıladığında, bu farklılaşma kültürel normlara tepki olarak ortaya çıkmaktadır. İzleyici yorumlarındaki *"Yemek yedikten sonra adam elini yıkıyor ayrıca kültürü adamın niye hor görülür anlamıyorum"* K.486 şeklindeki ifade, farklı bir kültüre yönelik olumsuz algılara veya eleştirilere karşı bir savunma refleksini göstermektedir. Bu, kültürel değerler ve normlar arasındaki farklılıkların, bireylerin bir kültüre dair algılarını ve tepkilerini nasıl şekillendirdiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, ifadenin alt metni şu durumu ortaya koymaktadır:

- Yemek sonrası el yıkama davranışı, bir norm olarak farklı kültürlerarası değişiklik gösterebilir.
- Eleştirilen kültürel normun savunulması, bu davranışın başka bir kültür tarafından hor görülmesi veya küçümsenmesine yönelik bir tepkidir.

Bu ifade, bireyin farklı bir kültüre ait olan bir davranışın küçümsenmesine karşı tepkisini yansıtmaktadır. Yemek sonrası el yıkama gibi bir alışkanlık, kişisel hijyen açısından kültürel bir norm olarak kabul edilirken, bu davranışın hor görülmesi, değer ve normlara yönelik önyargıları açığa çıkarmaktadır.

Değer ve Normlara Tepki Kod Dağıtım Modeli



Görsel 3.35 İzleyici Yorumları Değer ve Normlara Tepki Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli

‘Tarihi ve Kültürel Bilgi Eksikliği’ Alt Teması

Kültürel değerler ve normlar, tarihsel geçmiş ve coğrafi bağlamla yakından ilişkilidir. Tarih ve coğrafya bilgisi, toplumların kendine özgü kültürel yapılarını anlamamanın temelini oluşturmaktadır. İzleyici yorumlarında, tarih ve coğrafya eksikliği nedeniyle yanlış algılar ve genellemeler yapılmasına tepki gösterilmektedir. Örneğin, “*Ne demek çöl sanıyordum ... ya da ne demek arapça ya benziyor sanıyordum? Kültürü tanımayabilirsin fakat hiç mi tarih ya da coğrafya bilgin yok?*” K.523 şeklindeki ifade ile, tarih ve coğrafya bilgisine yönelik bir eksikliğin yarattığı hayal kırıklığını ve buna verilen tepkiyi yansıtmaktadır. Bu tür bir tepki, bireylerin diğer toplumların değerlerini ve normlarını anlamada tarihsel ve kültürel bilgi eksikliği nedeniyle karşılaşılabileceği sorunlara dikkat çekmektedir. Böylece tarihi ve kültürel bilginin eksikliği, yanlış anlamalara ve kültürel önyargılara da neden olabilmektedir.

‘Kimlik ve Asimilasyon’ Alt Teması

Kültürel kimlik, asimilasyon ve tarihsel süreçlerle bağlantılı olarak değerlere ve normlara yönelik bir tepkiyi de ortaya koymaktadır. “*3.51 de kelimelerimiz ortak Türkçe gibi diyor malesef kendilerinin Türk olduklarını unutmuşlar. Osmanlının aldıkları toprakları Türkleştirmek için gönderdiği Yörükler bugün Bosnağım Muhacirim diyor. Ne acıdır ki*

kendilerinin Türk olduklarını unutmuşlar asimile olmuşlar. Ama ne yazık ki onlar kendilerini Türk kabul etmezken Osmanlı İmparatorluğunun göndermiş olduğu Yörük Türkmenler Bosnada asimile ediliyor o da yetmiyor katliam yapılarak yok edilmeye çalışılarak Osmanlının izlerini silmeye çalışılıyor. (27)” şeklindeki ifade ile, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar'a gönderilen Yörük Türkmenlerin kimliklerini ve Türk kültürüne olan bağlılıklarını kaybettikleri yönündeki bir eleştiriyi içermektedir. İzleyici yorumunda, *"kendilerinin Türk olduklarını unutmuşlar, asimile olmuşlar"* ifadesiyle, bu toplulukların tarihsel ve kültürel bağlarını yitirdiği vurgulanmaktadır. Asimilasyonun, yalnızca kültürel değerlerin kaybı değil, aynı zamanda kimlik üzerinden bir yabancılaşma yarattığına dair bir rahatsızlık dile getirilmektedir. Bunun yanı sıra, katliam ve yok edilme gibi ifadelerle, bu sürecin sadece kültürel değil, aynı zamanda fiziksel ve politik bir tehdit içerdiğine dair bir algı yansıtılmaktadır. Kültürel değerlerin ve tarihsel mirasın kaybına duyulan tepkiden beslenmektedir. Değerler ve normlar teması bağlamında, bu ifade, bir topluluğun geçmişine, kimliğine ve kültürel bütünlüğüne olan bağlılığın önemi üzerinden şekillenmektedir.

‘Kültürel Hegemonya ve Asimilasyon Endişesi’ Alt Teması

Değer ve Normlara Tepkinin bu alt teması kültürel hegemonya ve asimilasyon endişesi barındırmaktadır. Fransız etkisi, yalnızca bir mutfak alışkanlığı değil, aynı zamanda kültürel bir üstünlük ya da etkileyicilik olarak algılanmaktadır. Çünkü *“kahvaltılar dahi fransız etkisi yazık kendi kültürleri yok”* K. 207 şeklindeki ifade ile, kültürlerarası etkileşim ve bu etkileşimlerin kültürel değerlere etkisi üzerine bir tepki yansıtılmaktadır. Bu ifade, bir kültürün kendi özgün normlarını ve değerlerini kaybettiği ya da diğer kültürlerin etkisi altında değişime uğradığı düşüncesinden kaynaklanan bir eleştiriyi ifade etmektedir. Kahvaltı gibi günlük bir ritüelin, bir toplumun kültürel kimliğini temsil eden önemli bir unsur olduğu algısını taşımaktadır. Bu unsurun yabancı bir kültürden etkilenmesi, kültürel kimliğe yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Yerel kültürün *“kendi kültürleri yok”* gibi keskin bir ifadeyle değerlendirilmesi, bu normların ve değerlerin korunamadığı düşüncesini yansıtmaktadır. Bu alt temada Fransız etkisi, yerel normların ve değerlerin korunamadığı ya da değişime uğradığı algısını pekiştirerek, kültürel kimlik kaybı korkusunu dile getirmektedir.

‘Algı ve Gerçeklik Arasındaki Çelişki’ Alt Teması

Değer ve Normlara tepkinin alt temasında katılımcının *"Hayatımın çoğu Amerikada geçti. Turkiyemizin güzelliği, çok fazla. Buradaki 5 kişiden biri alkol ve uyuşturucu bağımlılığı var. Hiç görüldüğü gibi değil, yalan haber çok."* K.172 şeklinde Amerika ve

Türkiye arasındaki değerler, normlar ve sosyal gerçeklikler üzerinden yaptığı karşılaştırma dikkat çekmektedir. İfade, Amerika'daki toplumsal sorunları vurgularken, Türkiye'nin doğal güzelliklerini ve toplumsal bağlarını yüceltmektedir. Ancak, bu değerlendirme yalnızca bireysel gözlemlere dayalı olduğu için hem algı hem de gerçeklik arasındaki çelişkilere işaret etmektedir. Yorumcu, *"Buradaki 5 kişiden biri alkol ve uyuşturucu bağımlılığı var"* diyerek, Amerikan toplumundaki bazı sosyal sorunlara dikkat çekmekte ve bu sorunları, medya aracılığıyla oluşturulan olumlu algılarla çeliştirerek *"Hiç görüldüğü gibi değil, yalan haber çok"* ifadesiyle eleştirmektedir. Bu ifade, bireyin Amerikan toplumuna yönelik normatif bir değerlendirme yaptığını ve değer sistemine yönelik eleştirilerde bulunduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin güzelliklerini ve pozitif yönlerini vurgulayan birey, kendi kültürüne olan bağlılığını ifade ederek, kültürel değerler ve normlar açısından Amerika ve Türkiye arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Bu durum, farklı kültürlerin değerlerine ve normlarına yönelik eleştirel bir yaklaşımı ortaya koyarken, bireyin kendi kültürünü daha üstün gördüğü bir bakış açısını da yansıtır. Bu da *"değer ve normlara tepki"* temasını güçlendiren bir unsurdur.

Kültürlerarası karşılaştırmalar ve normlara yönelik tepkiler, bireylerin kendi kimliklerini ve kültürel aidiyetlerini güçlendirme çabasıyla şekillenmektedir. Buda, değer ve normlara verilen bireysel tepkilerin, toplumlar arası ilişkilerde ve algılarda nasıl bir rol oynadığını açıklamaktadır.

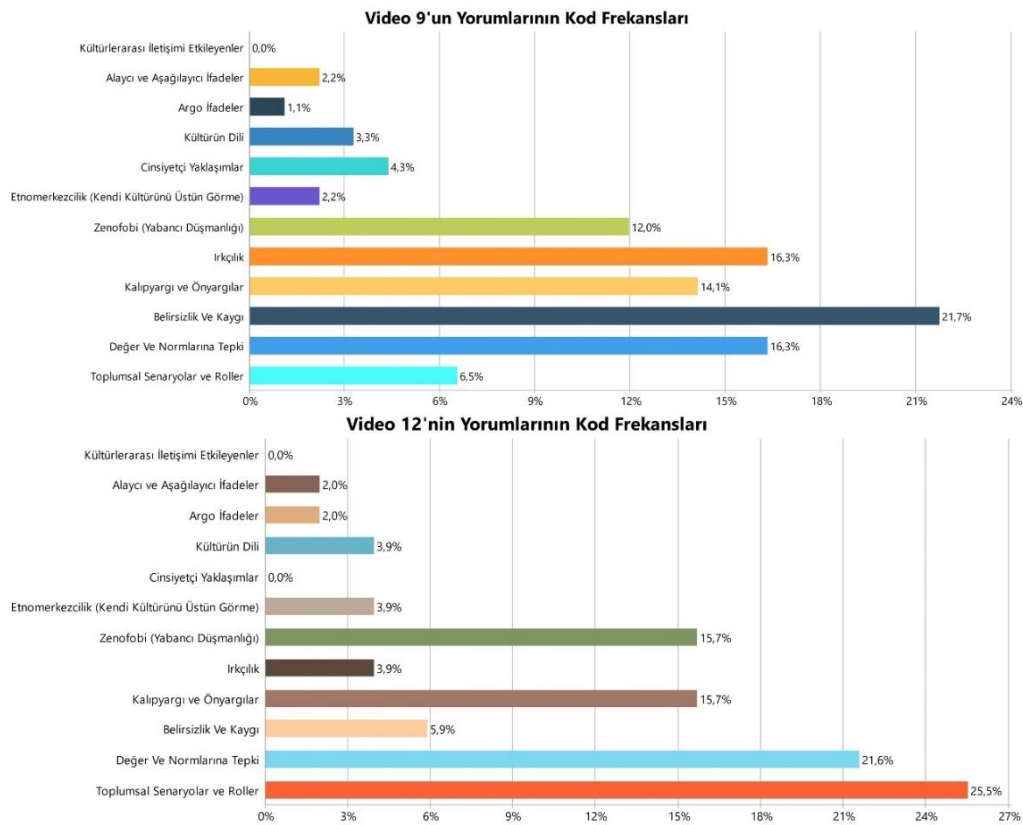
'Kültürel Üstünlük Algısı' Alt Teması

Bazı yorumlar, Türk kültürünün ya da dini değerlerin üstünlüğüne dair bir algı taşımaktadır. Örneğin, *"îmanı olmayanın merhameti de olmaz... Onlara göre mülteci ya da yabancı birisi bir kene bit gibidirler"* K.193 ifadesinde, dini değerlere sahip olmayan toplulukların merhamet, cömertlik gibi özelliklerden yoksun olduğu düşünülmektedir. Bu tür ifadeler, dini değerlere sahip olmayı erdem olarak görme eğilimini ve bunun toplumların insani özelliklerine etkisi olduğuna dair bir inancı ortaya koyar.

'Kültürel ve Siyasi Algılar' Alt Teması

İslam coğrafyasındaki liderlere yönelik eleştirel bir bakış açısı sunan alt tema *"fransada da epey cezayir kökenli yaşıyor.islam coğrafyasındaki liderler dürüst olmadıkları, çalıp çırptıkları için ülkeleri de yabancı kültürlere açık oluyor.fakir bir ülke."* Şeklindeki ifade ile, Cezayir kökenli insanların Fransa'da yoğun şekilde yaşamasına dair bir tespitle başlayarak, yalnızca bireysel liderlerin davranışlarıyla sınırlı kalmayıp, İslam coğrafyasının genelinde yaşanan ekonomik ve kültürel sorunlara dair bir genelleme de içermektedir.

İfadenin ilk kısmı, *"Fransada da epey cezayir kökenli yaşıyor"* diyerek Cezayir'in tarihsel bağlamda Fransa'nın bir sömürgesi olduğu gerçeğine atıfta bulunabilir. Bu bağlamda, Cezayir kökenli göçmenlerin Fransa'daki varlığı, sömürge sonrası dönemin bir uzantısı olarak görülmektedir. İfadenin devamında, *"İslam coğrafyasındaki liderler dürüst olmadıkları, çalıp çırptıkları için"* şeklinde başlayan eleştiri, belirli bir coğrafyadaki liderlerin etik değerlere uygun hareket etmediği varsayımını dile getirmektedir. Bu değerlendirme, yalnızca bireysel liderlere yönelik bir eleştiri değil, aynı zamanda bu liderlerin kültürel ve ahlaki normlara uyumsuzluk gösterdiği şeklinde algılanabilecek bir genellemedir. Ayrıca, *"ülkeleri de yabancı kültürlerle açık oluyor, fakir bir ülke"* ifadesi, İslam coğrafyasındaki liderlerin politikaları nedeniyle bu bölgelerin ekonomik ve kültürel zayıflık yaşadığı görüşünü yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, kültürlerin ve normların, yöneticilerin etik davranışlarıyla şekillendiğini varsayan bir çerçeve sunmaktadır. İfade, ekonomik durum ve kültürel etkileşimlerin normatif bir eleştiri konusu haline geldiğini gösterirken, aynı zamanda bir toplumun dışa açıklığını ve ekonomik yapısını ahlaki değerlerle ilişkilendiren bir yaklaşıma da işaret etmektedir.



Grafik 3.36 Değer ve Normlara Tepki Temasının En yoğun Kodlandığı Video İzleyici Yorumları

‘Vatanseverlik ve Ulusal Değerlerin Yüceltilmesi’ Alt Teması

Vatanseverlik ve ulusal değerlere olan bağlılık, Türk toplumunun kendine has bir özelliği olarak sıkça vurgulanmaktadır. Örneğin, *"Bu topraklar tüm insanların genetik*

hafızasında yazılı olan şey dilleri ve elleri ile inkâr etseler de bu topraklar tüm insanların babası olan Hz. Adem'in köyünü barındırıyor" K.169 ifadesi, Türkiye'nin coğrafi önemini ve insanlığın kökenine olan bağını dile getirmektedir. Ayrıca, "Türkiye dediğimiz coğrafyada savaşmak sadece top tüfekle değil her şeyinle savaşmak kısacası sabırla mücadele etmeyi gerektirir" K.176 ifadesi, vatan sevgisinin önemli bir kültürel değer olarak görüldüğünü ve bu sevgiyi göstermenin mücadele ile özdeşleştirildiğini ortaya koyar.

‘Milliyetçilik ve Kimlik Vurgusu’ Alt Teması

Türk kimliğine duyulan güçlü aidiyet hissi çeşitli yorumlarla ifade edilmiştir. Bir kullanıcı, "Müslüman değilim ama öz be öz Türk'üm. Vatanımın her santimetrekare toprağına, bayrağıma canımı veririm," K.251 diyerek kimliğini, dinî inançlardan bağımsız olarak Türk milliyetçiliği üzerinden tanımlamaktadır. Bu ifade, bireylerin ulusal kimliklerini koruma ve bu kimliği güçlendirme arzusunu göstermektedir.

‘Diğer Kültürlere ve Yaşam Tarzlarına Eleştirel Bakış’ Alt Teması

Birçok ifade, Batı ülkelerindeki yaşam tarzlarını ya da değerleri eleştirel bir perspektiften ele almaktadır. "İsveç, Norveç, Finlandiya daha beter diyebilirim, adamlar sırf muhabbet olmasın diye aynı asansöre bile binmiyormuş" K.373 ifadesi, Batı toplumlarındaki bireysel yaşam tarzını eleştirerek toplumsal dayanışma eksikliğine işaret etmektedir. Bu tür ifadeler, bireyselliği ön plana koyan toplumları eleştiren ve dayanışmayı yüksek değer olarak gören bir bakış açısını yansıtmaktadır.

‘Dini Değerlerin Korunması ve Dış Etkilere Tepki’ Alt Teması

Bazı yorumlar, İslam dinine yönelik hassasiyeti ve İslam'ın Arap kültüründen bağımsız bir değer olarak korunması gerektiğine dair düşünceleri içermektedir. "Arap kültürünün Türkiye'de ne işi var?" K.200 ifadesi, dini ve kültürel bağımsızlık arzusunu ve Arap kültürünün bazı kesimlerde rahatsızlık yaratabileceğini göstermektedir. Ayrıca, "Türkiye Arap değil mi zaten? Arapça isimleri var, Arap gibi giyiniyorlar" K.207 gibi ifadeler, Türkiye'nin İslam'ı uygulama biçimiyle ilgili eleştirel bir bakış açısının varlığını ortaya koymaktadır.

‘Avrupa ve Amerika’ya Yönelik Eleştiriler’ Alt Teması

İzleyici yorumlarında, Batı toplumlarının değerlerine ve yaşam tarzlarına yönelik eleştiriler dikkat çekmektedir. Örneğin, "Bizim ülkemizde edep haya alt safada sigara içmeyi marifet sanan aptallar var" K.235 ifadesi, Batı'nın değerlerine veya bazı alışkanlıklarına yönelik bir eleştiri içermektedir (Değer ve normlara tepki). Bununla birlikte, "Avrupa'daki

insanlar da sakin, bizde ise çok abartılı duygular var" K.258 gibi ifadeler, Türk kültürünün duygusal yoğunluğuna vurgu yaparken, Batı kültürünü soğuk ve mesafeli olarak tanımlamaktadır.

‘Özgün Kimlik ve Kültürel Direnç’ Alt Teması

Birçok izleyici yorumu, Türk kültürünün diğer kültürler karşısında korunması gerektiğini savunmaktadır. Örneğin, *"İste bu bizim kültürümüz, bize ait, Avrupa özentiliğini birakin"* K.199 ifadesi, kültürel bağımsızlık ve özgünlük vurgusu yapmaktadır. Ayrıca, *"Bizim halkımız oralari görmüş olsa şaşırır"* K.203 gibi ifadeler, Türkiye'nin kültürel değerlerinin diğer toplumlarinkinden daha üstün veya farklı olduğu algısını desteklemektedir.

‘Toplumsal Normlara Duyulan Tepki’ Alt Teması

Yorumlarda toplumsal normlara karşı bir eleştiri de mevcuttur. *"imanın gereği bir tane değil yüzlerce, öyle kalkıp körü körüne kimliğin de Türk ya da Müslüman yazıyor diye sevmek diye bir husus yok"* K.306 gibi ifadeler, körü körüne bağlılığa karşı bir tavrı yansıtır. Bu ifade, bireylerin inanç ve kimliklerinin daha derin bir şekilde sorgulanmasını önerir.

‘Kültürel Asimilasyon ve Türk Kültürünün Korunması’ Alt Teması

Türk kültürünün başka kültürler tarafından asimile edilmesi endişesi belirgindir. *"Türkülerimiz, şarkılarımız ağızlarda. İMAM BAİLDİ diye kendi kültürü olduğunu takdim edip, türkülerimizi kendi lisanlarında söyleseler de..."* K.311 ifadesi, Türk kültürünün yabancı kültürler tarafından sahiplenilmesi ve bu duruma duyulan rahatsızlığı yansıtmaktadır. Bu ifade, kültürel mirasın korunması konusunda hassasiyeti ortaya koymaktadır.

‘Din ve İnanç Sistemlerine Eleştiri’ Alt Teması

Yorumlardan bazıları, İslam'ın toplumsal gelişmeyi engellediğini iddia ederek eleştirel bir bakış açısı sunar. Örneğin, *"İslam dini toplumların geri kalmasını sağlıyor, en iyi ispatı Bosna"* K.234 ifadesi, İslam ile sosyal ve ekonomik gerileme arasında bir ilişki kurmaktadır. Bu tür yorumlar, bazı bireylerin dinî inançları ve bunların toplumsal etkilerini sorguladıklarını göstermektedir.

Değer ve Normlara Tepki teması yorumlarındaki ifadelerin toplumun değerlerine, kültürel normlara ve diğer topluluklara karşı duyduğu tepkiyi yansıttığı görülmektedir. Bu tepkiler, kültürel üstünlük, vatanseverlik, dini değerlerin korunması, diğer kültürlerle eleştirel bakış, Batı'ya yönelik eleştiriler ve kültürel direnç gibi alt temalar etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu alt temalar, toplumsal kimliğin inşasında önemli bir yer tutmakta ve bireylerin diğer kültürlerle ve toplumlara bakış açısını şekillendirmektedir. Ayrıca, dijital ortamlardaki

bireylerin kimlik, kültür, din ve toplumsal normlara yönelik bakış açılarını nasıl yansıttığını kapsamlı bir şekilde göstererek sosyokültürel bağlamda önemli bir perspektif de sunmaktadır.

3.6.3.4. Toplumsal Senaryolar ve Roller

Toplumsal senaryolar ve roller üzerine izleyici yorumları açısından diğer video içerikleri ve yorum yapan izleyicilerinin aksine en yoğun olduğu Video 8 ile Video 12 içerik anlatılarına benzer bir şekilde ilerlemektedir. Çevrimiçi katılımcılar ifadelerinde yerleşik yabancıların ifadelerindeki benzer temaları kullanmışlardır. Bireylerin toplumda üstlendikleri roller, sosyokültürel değerlerin nasıl biçimlendiği ve bu değerlerin dışavurumu üzerinde durulmaktadır. *"Toplumsal senaryolar ve roller"* bağlamında yapılan yorumların kültürel bağlamlar ve bireylerin birbirine bakış açıları etrafında şekillenen örneklerle göre alt temaları şu şekildedir:

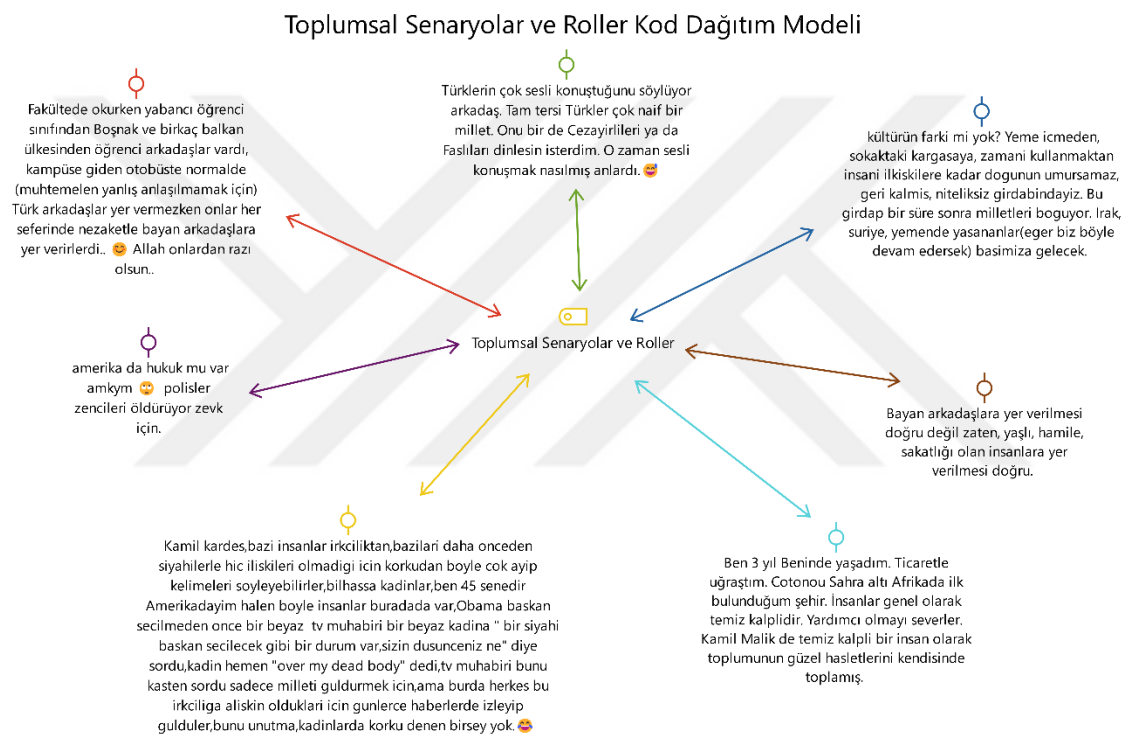
'Hukuki Sistem ve Kurumsal Rollerin Algısı' Alt Teması

Toplumsal senaryolar, belirli kurallar ve roller çerçevesinde işleyen toplumsal düzeni ifade eder. İzleyici yorumlarında, hukukun üstünlüğü ve adaletin sağlanması rolüne yönelik bir eleştiri öne çıkmaktadır. Amerikan adalet sisteminin ve polis güçlerinin rolünü sorgulamakta ve bu kurumsal rollerin topluma yönelik hizmette yetersiz kaldığını ima ederek *"amerika da hukuk mu var amkym ☹ polisler zencileri öldürüyor zevk için."* K.476 şeklinde açıklayarak toplumda var olan kurumsal roller ve hukuki sistemin işleyişine yönelik bir eleştiriye barındırmaktadır. Bu eleştiri, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki toplumsal senaryoların, özellikle de adalet sistemi ve polis güçlerinin rollerine dair bir hayal kırıklığını ve tepkiyi ifade etmektedir. Amerikan toplumundaki adalet ve güvenlik sistemine yönelik eleştiriler, bu tür rollerin beklentileri karşılamadığını ve toplumsal değerlerle çeliştiğini göstermektedir. Toplumsal senaryoların, bireyler üzerindeki etkisini ve bu rollere yönelik algıların nasıl şekillendiğini anlamak, kültürlerarası farkındalığın artırılmasında önemli bir yere sahiptir.

'Toplumlara Atfedilen Davranış Kalıpları ve Roller' Alt Teması

Toplumsal senaryolar ve roller, belirli bir toplumun bireylerine yüklenen davranışsal beklentileri ve rollerin bir yansımasıdır. Türk toplumunun *"çok sesli konuştuğu"* gibi bir kalıp yargı ele alınmış ve bunun aksine Türklerin daha *"naif"* oldukları iddia edilmiştir. Ayrıca, Faslılar ve Cezayirli gibi diğer kültürel gruplarla kıyaslama yapılarak bu roller daha geniş bir bağlama oturtulmaktadır. Katılımcının, *"Türklerin çok sesli konuştuğunu söylüyor arkadaş. Tam tersi Türkler çok naif bir millet. Onu bir de Cezayirli ya da Faslıları"*

dinlesin isterdim. O zaman sesli konuşmak nasılmış anlardı. 2” K.189 şeklindeki ifadesi, toplumlar arası algıların ve toplumsal rollerin karşılaştırılması bağlamında önemli mesajlar taşımaktadır. Bu ifade, belirli toplumlara atfedilen davranış kalıplarını (örneğin sesli konuşma) ele almakta ve bu algının doğruluğunu başka kültürel bağlamlarla karşılaştırarak sorgulamaktadır. Bu izleyici yorumu toplumsal senaryoların ve rollerin nasıl algılandığını, kültürlerarası kıyaslama ve eleştirinin bu algılar üzerindeki etkisini örneklemektedir. Türk toplumunun naif olduğu savunusu, toplumlara yönelik rollerin her zaman doğruluğu yansıtmadığını ve kültürel bağlamanın bu algılar üzerinde önemli bir etkisi olduğunu da göstermektedir.



Görsel 3.36 İzleyici Yorumları Toplumsal Senaryolar ve Roller Teması Betimsel Bulgular Kod-Dağıtım Modeli

Toplumdaki Cinsiyet Roller ve Beklentiler

Birçok yorumda cinsiyet rolleri ve toplumun bireylerden beklediği roller öne çıkmakta. Örneğin, bir yorumda *"Türkler mi birbirini sevip kadınlara karşı saygılı 🤔🤔🤔🤔🤔 be kadın, kadının öldürülmediği gün yok, adam trafikte yer verdin vermedin diye birbirini boğazlıyor"*K.411 ifadesi yer almakta. Bu ifade, toplumda cinsiyetler arasındaki gerilimleri ve kadınların toplumdaki yerine dair eleştirileri göstermektedir. Özellikle kadınların güvenliği ve saygın bir muamele görmesi konusundaki eksiklikler, bu tarz yorumlarla ifade edilmiştir.

‘Dini ve Kültürel Bağlamda Toplumsal Roller’ Alt Teması

Türkiye'de toplumun güçlü bir dini bağ ile kendini tanımladığı, yorumlar arasında sıkça görülmekte. Bir kullanıcı, *"Bu ülkeyi Allahu Ekber diyenler yine Allah u Ekber diyerek kurtardı."*K.150 şeklinde bir ifade kullanarak dini değerlere olan bağlılığın toplumsal rolü nasıl etkilediğine vurgu yapmaktadır. Bu yorum, Türkiye'deki dini kimliğin toplumsal rol beklentileriyle nasıl bütünleştiğine işaret eder.

‘Misafirperverlik ve Yardımseverlik Algısı’ Alt Teması

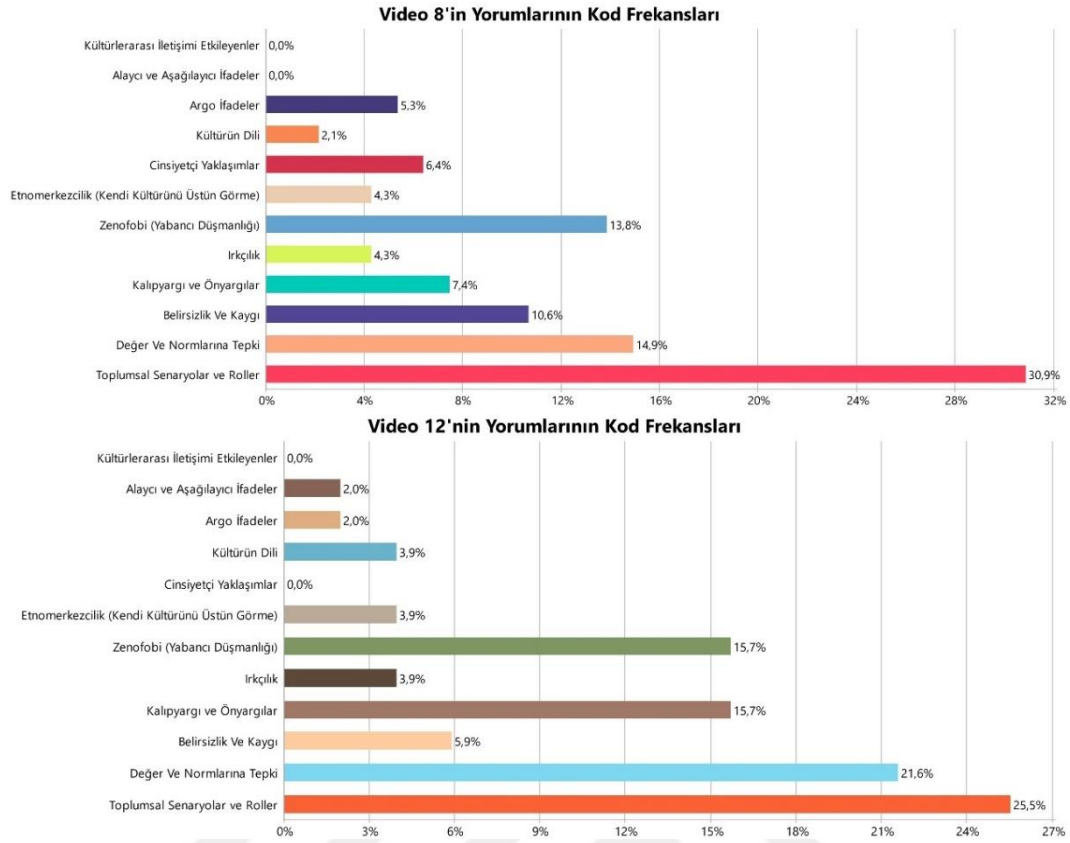
Misafirperverlik ve yardımseverlik, Türkiye toplumunda önemli bir değer olarak görülmektedir. Örneğin, bir yorumda *"Muna hoş geldin çok tatlısın. Muna o amcanın kötü bir niyeti yoktu sana yardım etmek istemiş sadece çünkü bizde öğrencilere yardım eder insanlarımız."* K.236 şeklindeki ifade, yabancılara yönelik yardımseverlik ve hoşgörünün toplumun genel beklentisi olduğunu gösterir.

‘Yabancılara Yönelik Toplumsal Roller ve Kimlik Algısı’ Alt Teması

Türk toplumunda, farklı kültürlerden gelen insanların toplum içindeki rolleri ve kimlik algıları üzerine çeşitli yorumlar yapılmaktadır. Örneğin, bir yorumda *"Aynı şekilde suriyeli osmanlı devletine ait müslüman kardeşlerimiz var. Hepside çok nezaketli iyi insanlar. Gönül bağımız var."*K.238 ifadesi ile Osmanlı geçmişine atıfta bulunarak Suriyelilere yönelik bir kardeşlik algısı yaratılmaktadır. Bu tarz yorumlar, yabancılara yönelik algının tarihsel bağlamla nasıl ilişkilendirildiğini ve geçmişle kurulan bağlantının toplumsal kabulü nasıl etkilediğini gösterir.

Vatanseverlik ve Milli Roller

Vatanseverlik, Türk toplumunda önemli bir toplumsal rol olarak görülmektedir. Yorumlarda sıkça vatan sevgisi ve milli kimliğin yüceltilmesi yer almaktadır. Bir yorumda *"Vatanseverlik holiganlığa dönmüş..."* K.391 ifadesi kullanılarak vatanseverlik duygusunun bazı kesimlerce aşırıya kaçtığı ve bunun toplumsal roller üzerindeki etkileri eleştirilmiştir.



Grafik 3.37 Toplumsal Senaryolar ve Roller Temasının En yoğun Kodlandığı Video İzleyici Yorumları

Aile ve Toplum İçi Sorumluluklar

Türkiye’de toplumsal yapı içerisinde ailenin ve bireylerin birbirine karşı sorumlulukları büyük bir öneme sahiptir. *"Türkiye’de başına en büyük bela kötülük gelir herşey erkek seni öldürür erkek sana tecavüz eder bebek çocuk kadın fark etmez"* K.274 şeklindeki ifade, toplum içinde bireylerin birbirine olan sorumluluklarını ve aile içi şiddetin toplumsal roller üzerindeki olumsuz etkisini vurgulamaktadır.

Toplumsal Dayanışma ve Aidiyet Duygusu

Bazı yorumlarda, Türkiye'nin tarih boyunca Müslüman ülkelerle kurduğu bağlar ve dayanışma ruhu ifade edilmektedir. *"Aynı şekilde suriyeli osmanlı devletine ait müslüman kardeşlerimiz var."*K.208 ifadesi, bu dayanışma ve kardeşlik duygusunun güçlü bir aidiyet duygusuna dönüştüğünü ve toplumsal bir rol olarak benimsendiğini göstermektedir.

Toplumsal senaryolar ve roller üzerine ele alınan bu alt temalar, Türkiye toplumunun toplumsal roller, cinsiyet rolleri, vatanseverlik, misafirperverlik gibi unsurlar etrafında şekillenen değerleri nasıl yansıttığını ortaya koymaktadır. İzleyici ifadelerinde yer alan yorumlar, toplumun bu değerleri bireylerden beklenen rollerle ilişkilendirerek değerlendirdiğini ve toplumsal rollerin nasıl biçimlendiğini gözler önüne sermektedir.

Son olarak araştırma soruları çerçevesinde çalışma grubuna dahil edilen video içerik anlatılarının çevrimiçi katılımcı görüşlerini nasıl şekillendirdiği üzerine bir değerlendirme ise şu şekilde ele alınabilir:

- Video 4 ve Video 5 içerisinde mülakatları gerçekleştirilen G. 4 ve G.5’in Fransa ve A.B.D. gibi dünyada emperyalist sistem ile kendini gösteren batı merkezli ülkelere dayanan etnik kimliklerinin olması çevrimiçi katılımcı görüşleri olan izleyici yorumlarında çoğunlukla ajanlık, misyonerlik gibi yorumların yapılmasına da neden olmaktadır. Bu güçlü ülkelerden gelebilecek dış tehdit algısı ile yabancı düşmanlığı söylemelerinin tekrar etmesine neden olmaktadır.
- Video 3 içeriğinin anlatımında diğer videolardan farklı olarak argo ifadelerin yoğun kullanımı çevrimiçi katılımcı görüşlerinde yabancı düşmanlığına götüren ifadelerin kullanılmasına zemin oluşturmıştır. Örneğin izleyici yorumlarında zenofobi temasının diğer Afrika kökenli görüşmecilerin video içeriklerine göre daha yoğun olduğu Video 3’ün içerik anlatısında röportaj yapılan G.3’ün “...Yok, eşekle geldik buraya... , ...orada su var mı ? bunu soran insanlar okumuş insanlar, ...hala Afrika’nın balta girmemiş ormanlarıyla yaşıyor,... hayat bundan ibaret sanıyor, ...dedim ya bi yürü git şurdan ya, ...sen hala neyin peşindesin, ...siyahi olduğu için ilk katil olacak insan olacaktım herhalde,... siz cin oldunuz da çarpmaya mı kalkıyorsunuz,...tartışıyoruz...la sensin arap, nerden benim arap” şeklinde ifadeleri kullanması dikkat çekmektedir. Bu yüzden diğer Afrika kökenli görüşmecilerin içerik anlatısının aksine, Video 3’ün analizinde belirtildiği üzere, G.3’ün Alaycı ve Aşağılayıcı ifadeler, Argo İfadeler temalarını daha fazla kullandığı görülmektedir.
- Video 3’ün İzleyici yorumlarında yoğun olarak görülen zenofobi temasının video içerik anlatısında G.3 ün ifadelerinde yaygın olarak kullandığı alaycı aşağılayıcı ifadeler ve argo ifadeleri kullanan tek görüşmeci olduğu da görülmektedir. Bu sebepler ile izleyici yorumlarında zenofobi ve ırkçılık temasının yoğun olması kaçınılmazdır. Ancak aynı etnik kimliğe sahip olan G.6 ‘nın Video 6 içeriğinde bu argo ifadelerden uzak durarak “Neden Türkiye” sorusuna “yıllar geçtikte sonra cevabım oluşmaya başladı”, “insanlarla kaynaştıktan sonra ... bize gösterdiği hoşgörüden sonra... kendi memleketimde gibi hissettikten sonra, evet gerçekten doğru karar vermişim” şeklinde yaklaşımını G.6 “başka bir x y ülkesine gidebilirdim ama orada türkiyede gördüğüm muameleyi görmeye bilirdim” şeklinde deneyimini ifade etmesi izleyici yorumlarında doğal olarak Video 6’nın çevrimiçi katılımcı görüşlerinin etnomerkezcilik temasında daha fazla yoğunlaşmasında etkili olmaktadır.

- Video 6'nın içeriğindeki bu anlatıya karşılık olarak etnomerkezcilik olarak kendini gösteren izleyici yorumları: *"Türk misaperverdirdir. Türk hoşgörülüdür. Türk insan sever."*K. , *"Asıl gelişmiş kişi kendi kültürünü bilip, yaşayıp, koruyup, yüceltendir."*K. , *"Adam gelip Türklerin en güzel tarafını, duygusallığını ve samimiyetini almış kendine. Ne güzel. Bizden avrupaya gidip sadece ahlaksızlıklarını ve bencil bakış açılarını alanlara örnek olsun."*K. , *"Biz Türklerde misafiri incitmek ayıptır. ☹️..."*K., *"maşallah Ali evladımıza harika bir kişilik bana göre böyle harika güzel Türkçesi ile tam bir Türk olmuş vallahi bahtı açık nasibi bereketli olsun"*K. *"Türkiye sınırsız imkanlar ülkesi... Keşke herkes bu nimeti anlamış olsaydı..."*K. , *"Mustafa Kemal in en büyük devrimlerinden biridir Türkçe belki ileride dünya genelinde kullanılan bir dil olur konukların demesine göre öğrenilmesi basitmiş ☺️"*K. şeklinde olmaktadır.
- Çevrimiçi katılımcı görüşlerinde *Belirsizlik ve Kaygı* temasının daha yoğun olduğu Video 10'un içerik anlatısında ise *"en çok neye gülüyorsun Türkiye'de"* sorusuna G.10 *"insanlar sinirli insanlar gibi geliyor bana... trafiklerde sövüyorlar küçücük bir şeylerde... kızdıklarında bir anda ağızlarında bir küfür geliyor bana bu çok garip ve güldürücü geliyor"* şeklindeki toplumsal senaryolar ve roller teması ile ifade edilen duruma izleyiciler kendi toplumlarındaki bu olayı geleceğe yönelik toplumun çok daha sinirli olduğu tahammülünün kalmadığı ve bununda olumsuz bir şekilde sosyal dönüşüme neden olarak aşırı sinirli bir toplum haline geldiğini ifade eder yaklaşımları ile belirsizlik ve kaygı temasının ifadeleri aktarılmaktadır. Örneğin *"Biz böyle bir millet değildik ☹️"*K. , *"Hangi ülkede olaya ve kavgaya karışanlar varsa çoğunda Türk vardır. Asabi ve kavgacı millet olduğumuzu ne yazıkki herkes biliyor."*K. şeklinde yanıt vermişlerdir.
- Ayrıca Video 10 içerik anlatısında moderatörün yerleşik yabancıya *"bu dönemde bir sorun var ... afrikanın tamamına has bir durum değil Afrikanın kuzeyi zaten zengin böyle bir derdi yok petrolleri falanda var ... biraz orta kesimde özellikle sahra altında açlık olabiliyor. Sizde de mevsimsel bir açlık oluyor. Bu konuda bize bir şeyler anlatabilir misin ?"* şeklindeki sorusu ile G. 10'un *"dönemsel açlık oluyor tabi özellikle senenin son aylarında başlıyor. Malavide 3 mevsim oluyor... yiyecek hiç bir şey kalmıyor..."* şeklinde devam eden açıklaması da çevrim içi katılımcı görüşlerinde kendi yaşadıkları toplumdaki geleceğe yönelik belirsizliğin arttığına işaret eden *"merak etme az kaldı bizde yakında aynı duruma düşücez tarimimiz bitti , hep beraber nimetsiz kalıcaz"*K. ile *"Biz böyle bir millet degildik"*K., *"Ülkede bir kısım mutlu ve azgın kesim ülkeyi ballı kaseleri olarak görüp hep bana ya rabbena diyerek ülkenin*

kaynaklarına ipotek koymaya çalışıyor” K. şeklindeki ifadeler ile belirsizlik ve kaygı teması olarak kendini göstermektedir.

- Irkçılık temasının nasıl işlediğini gösteren ve diğer video içeriklerinden ayrı olarak ırkçılık temasının en yoğun olduğu video 14 içerik anlatısında “*Türkiye’de seni en çok ne rahatsız ediyor ?*” sorusuna G.14’ün deneyimlerini anlatırken kullandığı “*uzun uzun bakmaları beni rahatsız ediyor.*” cevabını vermesi. “*Başınıza gelen en kötü şey neydi ?*” sorusuna ise “*Türkiyede ırkçılık yok denecek kadar az*” şeklinde başlayarak ırkçılık kodlamasına direk temas eden ifade kullanımı ile ardından G.14, “*ilk defa ırkçılığın kurbanı oldum... İstanbuldan çanakkeleye dönerken otobüse bindim ve yanımda boş koltuk vardı. Sonrasında bir teyze bindi ve tek boş olan koltuk yanımdaki olan koltuktu ve o teyze ben bir zencinin yanında mı oturacağım. bayağı bir şok oldum gerçekten ve beni en çok üzen şey otobüsteki şöför bile bir şey söylemedi.*” şeklinde ifadelerde bulunarak başına gelen ırkçılığa maruz kalma deneyimini bu şekilde aktarması ile diğer yerleşik yabancılardan ayrılmaktadır.
- Böylece Video 14’ün izleyici yorumlarında bu içerik anlatısının etkisinde olarak ırkçılık temasına giren çevrimiçi katılımcı görüşlerinin oluşmasında etkili olmuştur. Örneğin izleyici yorumlarında “*Ben Afrika Ya gitsem beni orda s.ker ler şimdi biz desek ki ta Bu kadar yabancı gelmesin demigrafik yapımız bozuluyor Ya Sen ırkçısın Ya Sen söylesin Evet ırkciyim okulu biten Bi zahmet geri dönsün kendi ülkesine”K. , “Siyahinin Türkçe konuşması hala tuhaf geliyor bana”K., “Vatanseverlik Türk’ün geninde vardır zenci... Umarım sen de ülkeneye geri gidince kendi vatanını seversin...” K.“Ümit Özdağ in actığı yolda ilerliyoruz. Çok şükür.”K. şeklindeki ifadeler ile ırkçılık temasının yoğun olarak kullanılmasında kendini göstermektedir.*
- Toplumsal Senaryolar ve Roller teması ile kültürlerarası farkındalığa götüren süreci barındıran Video 12 içeriğinde deneyimlerini aktaran G.12 Türkiye’de başına gelen telefon dolandırıcılık olayını aktararak Türk halkına benzer bir şekilde olayı çözmesinin izleyicilerde bu durumu kendilerinden biri olarak gördükleri şeklinde ifade edilebilir. Bilhassa “*yabancı olmak cahil olmak*” şeklindeki ifadesi ile kendini türk toplumunun altında görmesi de izleyiciler üzerinde etkili olmuştur. Böylece “*Çok güldüm ya güzel kardeşim, Allah yardımcın olsun..Gitgide daha çok alışacaksın,biz her zaman destekçiniz..Okuduğun bölüm de çok güzel, iyi bir öğretmen olacağına hiç şüphem yok..”K. “Afrikalıları çok seviyorum, keşke hep afrikalılar gelse, hiçbenzemesek bile bir avrupalı ya da amerikalıdan çok çok daha yakın hissediyorum, uzaktan akraba ya da mahalleden sevdiğim komşular gibi yakın görüyorum.”K.*

şeklinde diğer videolardan farklı olarak içerik anlatısı ve izleyici yorumları benzer temalarda olmaktadır.

- Video 12 içeriğinde “*Fildişi sahilinde iyi Türkiye’de kötü diyebileceğin bir şey var mı ?*” sorusuna G.12 “*elle yemek yemek. Biz çoğu yemeğimizi elle yiyoruz. Hatta bazı yemekler var elle yemez isen tadını çıkaramazsın*” şeklinde cevap vererek izleyici yorumlarında, “*Hayır adet çünkü Araplarda elle yiyor . Peygamberimiz de Arap olduğu için o da elle yiyor . Kültür ve dini karıştırmayın.*”K., “*ayrıca zaten Türkiye de de herşey çatal kaşık ile yenmiyor zaten . Börek , kebab , lahmacun vb*”K., “*Kardeşim ben elle yemelisin demedim ki. Bende kaşık, çatal kullanıyorum. Bazen yıyorum sadece. Ama şunu bil ki elle yemek adet değil Peygamber efendimizin bir sünneti.*” K., “*Elle yemek hijyenik ve sağlıklı olmayan, gereksiz bir adet Lütfen iyi bir şeymiş gibi yansıtm. Ayrıca görüntü olarak da çok çirkin ve bazen mide bulandırıcı*” K., “*Biz yağsız yemekleri de elimizle yemiyoruz. Yemek yapmak gibi, yemek yemek de bir kültür temsilidir ve bizim kültürümüzde elle yemek yoktur. Sizin kültürünüz size bizim kültürümüz bize. Ki saygı kaybolmasın.*” K. şeklinde Toplumsal senaryolar ve Roller ile Değer ve Normlara tepki temasındaki tartışmalara neden olmaktadır.
- Video 12 ile birlikte Video 8'in de içerik anlatısı ile izleyici yorumları olan çevrimiçi katılımcı görüşleri benzer şekilde bilişsel süreç etkisi olarak kültürlerarası farkındalığa götüren temaların kodlandığı ifadelerle götürmektedir. Örneğin Moderatörün “*Türkiye’de seni rahatsız eden bir tavır davranış var mı ?*” şeklindeki sorusuna G.8 “*Rahatsız eden var. Mesela hiç tanımadığım insanlar bana senli benli konuşuyor. Bana çok ters geliyor. Çünkü bizim ülkemizde asla böyle bir şey mümkün değil*” şeklinde yanıt vermektedir. Çevrimiçi katılımcılar ise bu konu hakkında şu şekilde yorumlarda bulunmaktadır: “*Hiç tanımadığım insanlar senli benli konuşuyorlar. Doğru diyor. Hiç sevmiyorum. Çok laubali bir milletiz.*”, “*Rusya da bir süre yaşamış biri olarak katılıyorum. Sen-ben konuşma olayı beni de çok rahatsız ediyor. "Nerden geliyor bu samimiyet" diye düşünüyorum.*”, “*Amerika’da you derler, sen/siz ayrımı yok. Avrupa’da her zaman siz derler, sen demezler. Onlar da Ruslarla aynı. Sen aile/arkadaşa denir orada da*” “*Sız derken karşımda tekil kişi varken çok saçma geliyor sen ben derken mantıklı aveupa amerikada sen diye hitap ederler*” bu ifadeleri ile izleyiciler içeriğe benzer temalarda yaklaşmaktadır.
- Ayrıca, G.8'in “*Türkiye’de kadınlar savaşçı modunda. Bizde kadınlar savaşıyor. Kadınlar daha çok kadın hayatını sürdürüyor. Çok çalışıyorlar ama bunu sorun haline getirmiyorlar. Ama Türkiye’de bu konuda kavga eden çok kadın duydum... bu bana*

biraz garip geliyor” şeklinde ifade ederek aktardığı gözlem ve deneyimine izleyicilerin yaklaşımları ise, “Kadınlarla ilgili konuştuklarınız pek hoş değil, Türk kadınlarının neler çektiğini bilmiyorsunuz. Bildiklerinizi söylüyorsunuz ama yüzeysel biliyorsunuz. Rus olduğunuz için burada erkekler ağzınızın içine düşüyor, sizi pohpohluyor, siz de aman ne güzel ülke diye havalara giriyorsunuz. Biz okula gidebilmek için bile, istediğimiz bir elbiseyi rahatça giyebilmek için bile uğraşmak zorundayız. Türkiye'ye gelip kadınları aşağılıyorsunuz, yazıklar olsun.”K.,

“Rus kadınları Türk kadınlarından üstün mü ki? Bizim kızlar ruslardan güzel. Rusların çoğunluğu Türkiye'ye fuhuş için geliyor. para için erkeklerle yatıyorlar. Rusların şerefli Türk kadınlarını aşağılamaları ne haddine düşmüş? Burada aşağılanacak bir taraf varsa bu taraf ruslar olur.”K. ,

“Rus kadınlar kurban olsun biz Türk kadınlarına daha düne kadar Türkiye'de bedenlerini satarak para kazananların haddimi bizi eleştirmek”K. ifadeleri ile eleştirerek karşılık vermişlerdir.

- Dikkat çekici bir noktada toplumu ilgilendiren sosyal meseleler ile ilgili olarak video içeriğinde anlatılan örnek bir durum izleyiciler açısından dikkat çekici ya da önemli bulunmayarak karşılıksız bırakılmıştır. Örneğin G.8'in “...Taksiciler çok kandırıyor. Benim bazı arkadaşlarımın yanına geldi daha fazla para almaya çalışıyorlar.Çoğu zaman turist olanlar bu sorunu yaşıyor.” şeklindeki ifadesi, araştırmanın yürütüldüğü 2024 yılı içerisindeki zaman aralığında Video 8'in 429 çevrimiçi katılımcı görüşlerinin hiç birinde karşılık bulmamıştır.
- Video 1'in içerik anlatısı *Değer ve Normlar* ile *Kültürün Dili* temaları üzerinde ilerlemektedir. Ancak Video 1 izleyici yorumlarında *etnomerkezcilik* teması daha yoğun olarak kullanılmıştır. Video içeriğinde G.1'in “Osmanlı 400 seneden fazla oradaydı. O yüzden bizim dilimizde çok fazla Türk kelimeler var. Ve türk kültürü bizde kaldı.Bizim geleneksel şarkılarımız var ve orada çok fazla Türk kelimeler kullanılıyor.” şeklindeki tarihsel süreci ifade etmesi izleyici yorumlarında kaçınılmaz olarak *etnomerkezcilik* temasının yoğunlaşmasına katkı sağlamaktadır.

“Turks are everywhere ,and will everywhere,the world is turks'. Just should come together forever”

“Les bosniaques sont nos frères les Turcs” (Boşnaklar bizim Türk kardeşlerimizdir)

“İlk Boşnak beyliği 1250 yılında Macaristan'a bağlı olarak kurulmuş, 1377'de bağımsız bir kırıllığa dönüşmüştür. Bu kırıllık Daha sonra Hırvatları ve Sırları da kapsayan bir kırıllık haline gelmiş, 1463 yılında da Osmanlı egemenliğine girmiştir.”

“Dünya genelinde tüm zulümler osmanlıdan sonra başlamıştır. Özellikle afrika, balkanlar ve Kafkas bölgesi Osmalının buralardan çekilmesiyle büyük zulme uğradılar.”

“OSMANLI ECDADIMIZ HALA ORALARDA HİSSEDİLİYOR ELHAMDÜLİLLAH”

“Bosna eski Bir Osmanlı Eyaleti birgun tekrar bir olma dileğiyle...” şeklinde ifade edilen Osmanlıcılık üzerinden oluşabilen etnomerkezciliğe gidilmektedir.

- Video 1'in içerik anlatısı Değer ve Normlar ile Kültürün Dili temaları üzerinde ilerlemektedir. Ancak Video 1 izleyici yorumlarında etnomerkezcilik teması daha yoğun olarak kullanılmıştır. Örneğin, *“Siz Bosnalılarla benim TÜRK MİLLETİMİ kıyaslamak istiyorsunuz fakat ben yeryüzünde benim TÜRK İRKİMİ hiç bir toplumla kıyaslamam öncelikle bunu lütfen anlayın.”*, *“evet artık, Türk İslam ülküsü ve kadim kutlu soyumuz gereği; ne Bosna'ya ne Karabağ'a nede K.K.Türk Cumhuriyetine dokundurtmayız...”*, *“...böyle mutfağı fakir ve yemek kültürü olmayan başka bir millet görmedim ben...adamlar osmanlıdan hiç bir şey öğrenmemişler....bir defasında bir şey satın almak için SarayBosna çarşısında bir dukkana girip Türkce biliyormusunuz diye sorunca Bosnalı satıcı kadın bana ingilizce BURASI BOSNA, BİZ TÜRKÇE ÖĞRENMEĞE MECBUR DEĞİLİZ, SİZ ÖĞRENMELİSİNİZ BİZİM DİLİMİZİ deyince ben çok sükut-u hayale uğradım....”* *“Allahu Ekber diyenlerin yaşamadığı ülkelere gitmeniz.Veya memnun değilseniz ama yine de burada kalmak istiyorsanız Osmanlı döneminde bizden olmayanların yaptığı gibi oturun yerinize, fitne çıkarmayın canım Türkiyem seni sevmeyen ölsün”* şeklindeki çevrimiçi katılımcı görüşleri G.1'in Bosna hersekli olması ve bir zamanlar Osmanlı devleti himayesinde olmasının da etkisiyle milliyetçilik, devletçilik ve tahakküm üzerinden şekillenerek kendini göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde; Türkiye’de yaşayan sosyal medya kullanıcılarının yerleşik yabancılar konulu YouTube video içeriklerindeki izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen unsurlar nasıl şekillenmektedir? ana araştırma sorusu ile (1) YouTube izleyici yorumlarında elde edilen ifadelerde kültürlerarası iletişimi etkileyen temalar nelerdir ve video içeriklerine göre nasıl farklılaşmaktadır? (2) Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası farkındalığı düşüren temalar nelerdir? (3) Yerleşik Yabancılar yönelik olarak YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası duyarlılığı düşüren temalar nelerdir? (4) Yerleşik Yabancılar yönelik olarak gerçekleştirilen, YouTube içerik anlatıları izleyici yorumlarında kültürlerarası iletişim becerikliliğini düşüren kategoriler nelerdir? şeklindeki alt sorularının cevaplarına ulaşılmıştır.

İzleyicilerin yorumlarında kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerden; zenofobi, ırkçılık, belirsizlik ve kaygı, toplumsal senaryolar ve roller, etnomerkezcilik, değer ve normlara tepki, kalıp yargılar ve önyargılar temalarının daha yoğun olduğu ve dilsel süreç etkisi temaları daha az olmakla birlikte, yorumların ağırlıklı olarak bilişsel süreç ile duyuşsal süreç etkisi etrafında şekillendiği ve nasıl anlamlandırıldığı ayrıntılı olarak görülmüştür. Araştırma sorularında yanıt aranan kültürlerarası duyarlılığı ve farkındalığı düşüren bu temalar kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bunlar içerisinde ise, çevrimiçi katılımcı görüşleri arasında en yoğun tema zenofobi olmakla birlikte, aynı zamanda diğer yoğun olarak kullanılan ve kültürlerarası duyarlılığı düşüren duyuşsal süreç etkisi temalarına giren ifadelerin kullanıldığına dair bulgulara da ulaşılmıştır. Video içeriklerindeki görüşülen yerleşik yabancıların etnik kimliklerine göre de izleyici yorumlarının temalarının değiştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kültürlerarası farkındalık oluşturan ya da düşüren, kültürlerarası duyarlılığı ve kültürlerarası iletişim becerikliliğini düşüren temaların nasıl kullanıldığı da ayrıntılı olarak betimlenmekle birlikte, aynı zamanda video içeriklerine göre de izleyici yorumlarının nasıl diğer videolardan ayrılarak farklı tema ve süreçte ilerlediği de bulgulardan görülmektedir.

SONUÇ

Günümüzde her geçen gün artarak devam eden dijitalleşme, sosyal medya kullanımı ve yeni gündeme gelen yapay zekâ odaklı internet araç ve yazılımları bilgiye erişme ve iletişimi kolaylaştırma gibi birtakım olanaklar sağlarken, diğer yandan manipülasyon, dezenformasyon ve olumsuz algıları ekerek çoğaltma gibi toplumu şekillendirebilen durumları da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada geleneksel anlamda yürütülen kültürlerarası iletişim faaliyetlerinin, dijital bir ortam olan sosyal medyada nasıl kendini göstererek şekillendiği ve kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin nasıl kullanıldığı betimlenerek anlamlandırılması sağlanmaktadır. Araştırma sonucu göstermektedir ki en masum ve eğlenceli görünen YouTube video içerikleri bile bizlerin farkında olmadığı bir şekilde zenofobi, etnomerkezcilik, ırkçılık, belirsizlik ve kaygı unsurları haline gelebilmektedir. Bu noktada çevrimiçi katılımcı görüşleri olarak adlandırılan YouTube izleyici yorumlarının ne kadar önemli olduğu dikkat çekmektedir. Çalışmanın, araştırma bulgularından görüleceği üzere Türkiye'deki yerleşik yabancılar ile görüşmelerin olduğu video içerik anlatılarında Video 8 ve Video 12'nin izleyici yorumları temalarının aksine, diğer videoların yorumlarında onları izleyen çevrimiçi katılımcı görüşlerin de kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalığı düşürebilen temalara ulaşılmaktadır. Ulaşılan bu temalar zenofobi, etnomerkezcilik, ırkçılık, kalıp yargı ve önyargıların kullanımı ile birlikte, aynı zamanda adetler, gelenek-göreneklere tepkileri ifade eden karşı kültürün değer ve normları, farklı kültürlerin sosyal alanlarda nasıl davrandığının anlamlandırılmaya çalışıldığı toplumsal senaryolar ve rollere tepkiler gibi kültürlerarası iletişimi olumsuz etkileyenlerin yoğun kullanımı şeklinde olmaktadır. Bu durum Türkiye'deki dijital ortamlardaki sosyal medya kullanıcılarının kültürlerarası iletişim becerikliliğini de düşürmektedir. Kültürlerarası iletişim becerikliliği düşen dijital birey, bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmanın yanında, aynı zamanda yanlış ve manipüle edilmiş bilgileri kullanarak kalıp yargı ve önyargıları ile hareket eden birer dijital zorbalara dönüşmektedir. Çevrimiçi katılımcıların ifadeleri olan sosyal medya kullanıcı yorumlarında ve etkileşimlerinde ortaya çıkan bu bulgular dijital ortamlardaki kalıp yargıların, önyargıların, değerlerin, normların ve toplumsal rollerin nasıl şekillendiğini ve ifade edildiğini gözler önüne de sermektedir.

Zenofobi ve Irkçılık temaları, yabancı düşmanlığı içeren ifadeler ve ırkçılık temalı izleyici yorumlarda, bireylerin kendilerini ait hissettikleri kültür ve millet üzerinden diğerlerini yargılama eğiliminde oldukları görülmektedir. Kendi kültürel normlarının üstünlüğüne inandıklarından diğer kültürlerle yönelik küçümseyici ve dışlayıcı bir dil

kullanımları dikkat çekmektedir. Bu durum, sosyal psikoloji ve kültürel çalışmalar literatüründe de sıkça ele alınan bir olgudur. Özellikle etnik kimliklerin ve milletlerin kendi iç değerleri ile bir “öteki” tanımı yapması, toplumsal kimlik kuramına göre gruplaşma ve dışlama mekanizmalarını tetiklemektedir.

Kalıp yargılar ve Önyargılar teması, çevrimiçi katılımcıların önyargılı ifadelerinde, bireylerin sahip oldukları ön yargılı düşünceler net bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu önyargılar, kişisel deneyimlerden ziyade toplumsal olarak inşa edilen kalıp yargılardan kaynaklanmakta ve genellikle yanlış genellemelerle sonuçlanmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre, bu tür kalıp yargılar toplumsal normlar ve medyanın etkisiyle pekişmektedir. Yorumlardaki önyargılı ifadeler, bireylerin farklı kültürlere karşı geliştirdikleri anlayış eksikliğini de yansıtmaktadır.

Cinsiyetçi Yaklaşımlar ve Toplumsal Roller temaları, cinsiyetçi ifadeler, toplumda kadın ve erkek rollerine ilişkin geleneksel bakış açısının hâlâ etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür ifadelerde, kadın ve erkeklerin toplumsal rollerine yönelik kalıplaşmış görüşlerin hâkim olduğu görülmektedir. Literatürde cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler üzerine yapılan çalışmalar, bu tür cinsiyetçi yaklaşımların, bireylerin toplumsal cinsiyet kimlikleri üzerindeki etkisini de açıklamaktadır.

Belirsizlik ve Kaygı teması, özellikle ülkemize dair duyulan kaygılar ve belirsizlik durumları, yorumlarda sıkça dile getirilmektedir. Türkiye’nin geleceğine yönelik bir endişe hissi, toplumdaki bireylerin yaşadığı ekonomik ve politik istikrarsızlıkların psikolojik yansımalarını içermektedir. Bu durum, sosyal kaygının bireysel düzeyden toplumsal düzeye yayılmasıyla ilgilidir ve sosyal psikoloji literatüründe “kolektif kaygı” kavramıyla da açıklanabilmektedir.

Değer ve Normlara Tepki teması, sosyal değerler ve normlara gösterilen tepki, bireylerin mevcut düzeni sorgulama ve eleştirme eğilimini yansıtmaktadır. Değerler hiyerarşisinin değişen toplumsal koşullara uyum sağlayamaması, bireylerin bu değerlere karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olmaktadır. Bu tür tepkiler, kültürel değişim sürecinde bireylerin değerler sistemi ile yaşadıkları uyumsuzluk olarak da değerlendirilebilir.

Alaycı, Aşağılayıcı ve Argo İfadeler temaları, bu ifadeler, kullanıcıların çeşitli konulara yönelik tepkilerini mizahi veya küçümseyici bir dille ifade etme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Alaycı ve argo dilin kullanımı, toplumsal baskının ve anlaşmazlıkların bir sonucu olarak bireylerin duygusal tepkilerini ifade etme biçimi olarak görülebilir. Bu bağlamda, dilin toplumsal bir çatışma aracı olarak kullanımı, dilbilimsel ve sosyokültürel çalışmalarda ele alınan bir konu olup bireylerin gündelik hayattaki iktidar

ilişkilerine karşı gösterdiği bir başkaldırı şeklinde de yorumlanabilir. Bu kültürlerarası iletişimi etkileyen temalar, bireylerin sosyal medyada toplumsal sorunlara ve ötekilere yönelik tepkilerini ortaya koymakta ve bu ifadelerin toplumdaki genel algılara nasıl katkıda bulunduğunu da gözler önüne sermektedir. Literatürde de belirtildiği üzere, bu tür etnik, cinsiyetçi ve önyargılı yaklaşımlar, sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumun değerler sisteminin bir yansımasıdır. Ayrıca bu tür içerikler, sosyal kimlik ve gruplar arası ilişkiler bağlamında incelendiğinde, bireylerin kendi kimliklerini yüceltirken ötekilere yönelik dışlayıcı ve ayrımcı tutumlar geliştirdiklerini göstermektedir. Değerler, normlar ve toplumsal rollere karşı yapılan eleştiriler, toplumsal değişim süreçlerinde görülen direncin ve uyumsuzluğun bir göstergesidir. Diğer bir noktada ise, kitle toplumu içerisine bulunan birey kendine has üstün özellikleri olarak tanımlanan zekâ, çözümleyici analiz yeteneği ve sorgulayıcı yapısı ortak kitle bilinci oluşumu ile ortadan kalkmaktadır. Ortaya çıkan bu kollektif bilincin kitle içinde diğer bireylere yayılmasıyla birlikte bilinçaltı ile hareket eden bir kitle toplumunun bireyi haline gelmektedir. Bu yüzden video içerikleri olumlu bir çerçevede ilerlerken, aksine izleyici yorumları ise birbirlerinden etkilenen katılımcı görüşleri olarak kendini göstermektedir. Sosyal medyadaki etkileşimlerin toplumun mikro düzeydeki yansımaları olduğunu ve bireylerin kendi görüşlerini ifade ederken toplumsal yargıları ve önyargıları da yeniden ürettikleri görülmektedir. Bu durum, kültürel etkileşimlerin ve toplumsal çatışmaların daha geniş bir anlayışla ele alınmasını ve çözüm arayışlarında kültürel duyarlılığın önemini de vurgulamaktadır.

Araştırma süresinde, video içerik anlatıları araştırma bulgularından görüleceği üzere yerleşik yabancıların görüşleri kültürlerarası iletişimin bilgi boyutu da olan bilişsel süreci anlamlandırma ekseninde ilerlemektedir. Yerleşik yabancılar, karşı kültür hakkında bilgi sahibi olarak anlamlandırmayı sağlamayı amaçlayarak kültürlerarası farkındalığı elde etme odaklı olmaktadır. Etimoloji YouTube kanalında röportajları gerçekleştirilen yerleşik yabancıların, Türkiye'deki yaşamları süresince kendi kültüründeki geleneklerin etkisi ile bireyin toplumsal konumlara göre nasıl davranacakları ve ne söyleyecekleri, eve gelen misafiri ağırlama, telefonla konuşma, iş ortamları ile görüşmeleri, aile üyelerinin birbirlerine yaklaşımları, şehirdeki yaşam alanlarını kapsayan davranışlar, pazar yerlerindeki toplumsal davranışlar, alışveriş merkezi, sinema, okul ve sosyal etkinlikler gibi toplumsal alanlardaki senaryolarda nasıl davranılacağını ifade eden ve ayrıca adetler, gelenek-görenekler ile ahlaki düşünce ve davranış şekillerini de içinde barındırarak vatan, millet ve bayrak gibi milli kodları da içinde barındıran kültürlerarası iletişimi etkileyen bilişsel süreç faktörlerinden olan temaları oluşturan değer ve normların yanında toplumsal senaryolar ve rolleri anlamlandırma,

öğrenmeye çalışma, adapte olma ya da alışmaya çalıştıkları görülmektedir. Video röportajlarında yerleşik yabancıların içinde yetiştikleri toplumsal yapının aile, çevre, devlet kuruluşları, eğitim vb. kültürel ortamların etkisiyle edindikleri bilgi ve deneyimler ile benzer durumlara kendileri gibi yaklaşan insanlarla bir arada yaşamının verdiği etkilerin üzerlerinde bıraktıkları izlenimler daha yoğun bir şekilde gözlemlenmiştir. Duyu organları ile farklı bilginin ya da durumun öğrenilerek ve elde edilerek, kavrama, anlamlandırma, düşünme gibi zihinsel süreç faaliyetlerini ifade eden bilişsel süreç etkisinin çalışma grubuna dahil edilen video içeriklerindeki bulgulardan görüleceği üzere en yoğun kullanılanlardan olduğu ifade edilebilir. Ancak örneklem olarak seçilen YouTube videolarının yorumlarını oluşturan çevrimiçi katılımcı görüşleri video içeriklerinin aksine insan duyguları ile öne çıkan, bireylerin ve toplulukların bilgiden ziyade çoğunlukla duyguları ile verdiği tepkileri ifade eden kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin duyuşsal süreç etkisinin temalarının daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Duyuşsal süreç etkisi olan temalar ile kültürlerarası duyarlılığı düşük bireyler farklı olana karşı olumsuz tutum, zenofobik ve etnosantrik yaklaşım sergileyerek kültürlerarası iletişimi olumsuz etkilemektedir. YouTube izleyici yorumlarındaki duyuşsal süreç etkisi olan kültürlerarası duyarlılığı etkileyen temalar sırasıyla; zenofobi, ırkçılık, etnomerkezcilik gibi bilgiden uzak, aşırı tepkisel duygulara hitap eden ayrıştırma, ötekileştirme ve etnik kimlik düşmanlığına götürerek kültürlerarası iletişimi olumsuz etkileyen faktörlerin yayılmasına aracılık etmektedir. Sosyal medyadaki yorumları okuyanlar ve muhatap olan diğer izleyiciler de ister istemez bu durumların etkisinde kalmaktadır. Bu durum sosyal yaşamda şahit oldukları olumsuz davranışlar ve olaylar, göçmen hareketlerinin sosyokültürel ve ekonomik çıkmazları ile medya kanalları ve diğer sosyal medya ortamlarında yaygın bir şekilde süregelen yabancılarla ilgili sunulan olumsuz haberler, içerikler ve paylaşımlar ile de daha da yaygınlaşmaktadır. Video içeriklerindeki yerleşik yabancılar ile yürütülen röportaj konuları, konuşmalarının kodlanan temalarının dışında bu içeriklerin izleyici yorumlarında yabancı düşmanlığına götüren, kendi kültürünü üstün görme ve ırkçılık tema kodlarının yaygın bir şekilde kullanılması da sosyal medya kaynaklı manipülasyon ve olumsuz algılamalara götürmesi ile kişilerin ve toplulukların bunları ekerek diğer başka ortamlarda da devam ettirebilmesini neden olmaktadır. Bütün bunların yanında Etimoloji YouTube kanalının kuruluşu, kanal hakkındaki bilgiler, içeriklerinin konusu ve başlıklarından da görüleceği üzere kanalda yüklü videoların dil ve dilin kullanımı üzerine olmasına karşın, “Benim Türkiyem” video oynatma listesi içerisinde yer alan 19.186 yorum içerisinde çalışma grubu olarak seçilen 14 videonun tamamında 9.863 çevrimiçi katılımcı görüşleri olan izleyici yorumları bilişsel ve duyuşsal süreç üzerine olan kodlamalardan oluşmaktadır. Karşı kültürün

dilini anlama, dilin kullanımı ve etkisi üzerine yapılan yorumlar ve değerlendirmeler daha az önemsiz kalmaktadır. Ayrıca görüşme yapılan mülakat soruları da yerleşik yabancıların dil dışındaki temalar üzerine ifadeler vermelerine zemin hazırlayacak imkân oluşturmuştur.

Çalışma kapsamında kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin diğer kültürlerle karşı farklı ortamlarda gösterdiği duyarlılık ile kendinden olmayana karşı sergilediği tutumu göstererek kültürlerarası duyarlılık olarak görülen duyuşsal süreç etkisi; kültürlerarası iletişim içinde karşı kültür hakkında farklılıklarla ilgili yeterli bilgiye sahip olarak olumlu tutum sergilemeyi sağlayan kültürlerarası farkındalık boyutu olarak da görülen bilişsel süreç etkisi; duyuşsal ve bilişsel süreci de içinde barındırarak karşı kültürü anlama ve anlaşılma ile etkin iletişim davranışı sergileme becerileri olan kültürlerarası iletişim becerileri olarak da tanımlanan dilsel süreç etkisi kategorileri altında oluşturulan temaların hem video hem de izleyici yorumlarının kodlanarak karşılaştırılması yapılmıştır. Videolarda görüşme yürütülen yerleşik yabancıların röportajlarını izleyen ve yorumlayan çevrimiçi katılımcıların farklılıkları olağan kabul ederek saygı çerçevesinde olumlu görüşlerinin olmasının yanında araştırma kapsamında dahil edilerek incelenen olumsuz ifadelerle sahip izleyici yorumlarında video içeriklerindeki görüşülenlerin farklılığına saygı duymayan, ötekileştirerek kendi kültürel kodlarına göre yorumlayarak yabancı düşmanlığı ve ırkçılığı tetikleyen yorumlama eğilimleri görülmektedir. Olumsuz yorumlar analiz edildiğinde Türkiye’de son yıllarda yoğun ve aktif bir şekilde düzensiz göçle gelen kişilerden kaynaklı devam eden sorunlar ve bulundukları şehir ve bölgelerdeki sosyokültürel değişime neden olunduğunun toplumdaki yaygın inancı ile medyaya yansıyan göçmenler kaynaklı haber içerikleri ve sosyal medya paylaşımları da yerleşik yabancılara yönelik olumsuz algı oluşturmaktadır. Ayrıca, uluslararası gündemde hâkim rolde kendini gösteren Fransa, ABD, İngiltere gibi kapitalizmin merkezi emperyalist ülkelerin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere olan politikalarındaki yaklaşım ve tutumları da olumsuz algıların oluşmasına neden olarak bu etnik kimleri taşıyan yerleşik yabancılara yönelik olarak ajanlık ya da misyonerlik gibi yaklaşımlar üzerinden yapılan olumsuz yorumlardaki zenofobi, ırkçılık, etnomerkezcilik temalarının yoğun olduğu eksende ilerlemektedir. Bu yüzden araştırma kapsamında incelenen her video içeriklerinin izleyici yorumlarının temaları da röportaj yapılan yerleşik yabancıların etnik kimliklerine göre ayrıca şekillenmektedir. Batı merkezli yerleşik yabancıların izleyici yorumlarında zenofobi en fazla yoğunlukta iken, Afrika ve Asya gibi Müslüman ülkelere mensup yerleşik yabancılara yönelik izleyici yorumlarında zenofobi içeren yorumlama temaları olmakla birlikte, aynı zamanda kendi kültürünü üstün görme olan etnosentrizm, yabancılardan kaynaklı olarak kendi toplumu

hakkında geleceğe yönelik belirsizlik ve kaygı durumlarını ifade eden yorumlar da en çok yoğunlukta görülen temalar olmaktadır.

Yaygın zenofobi, etnomerkezcilik ve ırkçılık karşısında, anlamlı ve etkin bir kültürlerarası iletişimin geliştirilmesinde önemli zorluklar vardır. Bununla birlikte, stratejik ve çok yönlü bir yaklaşımla kültürel farklılıklar arasında köprü kurmak ve yapıcı diyalogu teşvik etmek de mümkündür. Önemli hususlardan biri kültürlerarası iletişim yetkinliğinin geliştirilmesidir. Bu kültürlerarası iletişim yetkinliği, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda etkin bir şekilde yol almalarını ve bunlarla etkileşim kurmalarını sağlayan bir dizi bilgi, tutum ve beceriyi kapsamaktadır. Bunun temelinde, kişinin kendi kültürel önyargıları, kalıp yargıları ve peşin hükümleri üzerinde düşünürken aynı zamanda diğer kültürlerin kendine has değerlerini, uygulamalarını ve bakış açılarını anlama ve takdir etme becerisi yatmaktadır (Ren, 2023). Kültürlerarası iletişim yetkinliğinin artırılması, etnosentrik tutumların yarattığı engellerin azaltılmasına yardımcı olabilir ve farklı kültürlerarasında empatik anlayışı teşvik edebilmektedir (Bleszynska, 2008).

Kültürlerarası iletişim yetkinliğinin geliştirilmesi, sürekli kendini yansıtmayı, öğrenmeye istekli olmayı ve farklı bakış açılarıyla etkileşime girmeye açık olmayı gerektirir. Bireyler kendi varsayımlarına meydan okumaya istekli olmalı, kültürlerarası alışveriş için aktif olarak fırsatlar aramalı ve kültürel alçakgönüllülük ve hoşgörülük zihniyetini de geliştirmelidir. Bu durum, karşılıklı bilgi alışverişine, kalıp yargıların yıkılmasına ve kültürel sınırların ötesinde anlamlı bağlantılar kurulmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca akademik bakış açısıyla alanında uzman eğitimciler ile örgün ve yaygın eğitim ortamlarında kültürlerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesini sağlamakta olumsuz faktörleri engellemekte oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Eğitimciler, öğrencileri farklı kültürel bilgileri edinmesini sağlayarak, kültürel duyarlılığı teşvik ederek ve kültürlerarası etkileşimler için fırsatlar da sunarak öğrencileri kültürlerarası iletişimin karmaşıklıklarında anlama ve merakla öğrenebilmek için gerekli araçlarla da donatabilirler. Bu durum, farklı bakış açılarını eğitim müfredata dahil etmeyi, kültürel farklılıklar ve benzerlikler üzerine tartışmaları kolaylaştırıcı bilimsel ortamlar ve öğrencilerin farklı geçmişlerden ve kültürlerden gelen akranlarıyla iş birliğine dayalı projelere katılmaları için platformlar oluşturarak onları teşvik etmeyi içermektedir.

Toplumsal düzeyde, yabancı düşmanlığını ele alma ve kültürlerarası diyalogu teşvik etme çabaları hayati önem taşımaktadır. Önyargılara meydan okuyan, kültürel alışverişi kolaylaştıran ve marjinal grupların dahil edilmesini teşvik eden girişimler, daha kapsayıcı ve uyumlu toplumların yaratılmasına katkıda bulunabilir. Kültürel çeşitliliğin giderek bir norm

haline geldiği dünyada, kültürel sınırlar ötesinde etkili iletişim kurma kapasitesi kişisel gelişim, sosyal uyum ve bir bütün olarak insanlığın ilerlemesi için elzemdir. Politika yapıcılar, toplum liderleri ve sivil toplum kuruluşları, kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları, kültürel festivaller ve kapsayıcı politika ve programların geliştirilmesi yoluyla kültürlerarası anlayışın teşvik edilmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Dijital ortamlardaki sosyal medya platformları ise, bireylerin ve kuruluşların dünyanın dört bir yanındaki farklı kitlelerle bağlantı kurmasını sağlayarak modern yaşamın her yerde bulunan bir parçası haline gelmiştir. Bu dijital alanlarda etkili kültürlerarası iletişim, daha fazla anlayış, iş birliği ve kültürel alışverişi teşvik edebileceği için çok önemlidir. Sosyal medyada etkili kültürlerarası iletişim kurmak için birkaç temel strateji kullanılmalıdır. Öncelikle, hedef kitlenin kendine özgü kültürel nüansları, değerleri ve iletişim tercihlerini derinlemesine anlamak oldukça önemlidir. Bu durum, ulaşılan bireylerin veya toplulukların kültürel geçmişi, dili ve iletişim tarzları hakkında kapsamlı bir araştırma yapılmasını içerebilir. Ayrıca, içerik ve mesajların belirli bir kültürel bağlamda dikkat çekebilecek şekilde uyarlanması ve bilgilerin erişilebilir, ilgili ve saygılı bir şekilde sunulmasının sağlanması da gereklidir.

Sosyal medyada etkili kültürlerarası iletişimi sağlayabilmenin bir diğer kritik yönü de izleyicilerin farklı bakış açılarını ve ihtiyaçlarını aktif bir şekilde dinleme, dikkate alma ve bunlara doğru yanıt verebilme becerisini de gerekli kılmaktadır. Hedef kitlesi ya da odak noktası farklı kültürler olarak sosyal medyayı kullanan yapılanmalar, örgütler, bireysel oluşumlar ve kuruluşlar, iki yönlü diyalogu teşvik etmekle birlikte, aynı zamanda kullanıcı katılımını da destekleyerek güven inşa edebilir, ilişkileri güçlendirebilir ve gelecekteki iletişim çabalarına ışık tutabilecek değerli bilgileri de sunabilir. Ek olarak, mesajları hem gönderenler hem de alanlar arasında kültürel yeterlilik ve bilhassa medya okuryazarlığını geliştirmek iletişim verimliliğini artırmak için gereklidir. Kültürel farkındalık ve kültürel duyarlılık zihniyetinin benimsenmesinin yanı sıra farklı sosyal medya platformlarının nüanslarının anlaşılması, iletişimin etkili, ilgili ve saygılı olmasını da sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Özetle, çalışma kapsamında video içerik anlatılarının izleyici yorumları olan çevrimiçi katılımcı ifadelerinde en yoğun olarak görülen ve kültürlerarası duyarlılığı da düşüren duyuşsal süreç etkisi teması olan *Zenofobi*, yani yabancılara karşı duyulan korku, güvensizlik ve önyargılar özellikle günümüz toplumlarında göç hareketlerinin, kültürel çeşitliliğin ve küreselleşmenin arttığı bir dönemde dikkat çekici bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Yabancı düşmanlığının sosyal medyada, günlük hayatın çeşitli alanlarında ve toplumsal yapıda kendini

gösterdiği göz önüne alındığında, bu durumun toplumsal uyumu tehdit eden, bireylerin psikolojik iyi oluşlarını olumsuz etkileyen ve sosyal ilişkileri zayıflatan bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Zenofobi, toplumlarda "öteki" olarak algılanan bireylere yönelik önyargıları ve ayrımcılığı körüklemektedir. Göçmenler, farklı etnik gruplara mensup bireyler, dinî azınlıklar ve yabancılar, ayrımcı tutumların hedefi haline gelebilmektedir. Bu tür önyargılar, bireylerin farklı kültürlerden gelen insanlara yönelik olumsuz tutumlarını artırmakta ve toplumsal çatışmalara yol açmaktadır. Ötekileştirici söylemler, özellikle sosyal medya gibi geniş kitlelere hızlı bir şekilde ulaşabilen platformlarda yayıldığında, toplumda biz ve onlar ayrımını güçlendirmekte, ötekileştirme eğilimini artırmaktadır. Bu durum, sosyal psikolojide "gruplar arası çatışma" olarak bilinen süreci beslemekte ve bireylerin kendi grubunu üstün görme eğilimlerini tetiklemektedir. Yabancı düşmanlığı aynı zamanda bireylerin karşılaştıkları kültürel farklılıkları tehdit olarak algılamalarından kaynaklanmaktadır. Kültürel psikoloji ve sosyal kimlik kuramlarına göre, bireyler kendilerini belirli bir kültürel veya etnik kimlikle tanımladıklarında, farklı kültürleri ve bireyleri bir tehdit olarak algılama eğiliminde olabilirler. Bu tehdit algısı, yalnızca kültürel farklılıklardan değil, aynı zamanda ekonomik kaygılar, güvenlik endişeleri ve toplumun sosyal yapısındaki değişimlerden de kaynaklanabilir.

Kültürlerarası İletişim Etkileyen Faktörlere Karşı Çözüm Önerileri

Ayrımcılık ve ötekileştirmenin toplumlarda yarattığı olumsuz etkileri azaltmak ve sosyal uyumu teşvik etmek için çeşitli çözüm önerileri sunulabilir. Bu öneriler, bireysel farkındalığı artırmaktan toplumsal düzeyde yapısal değişikliklere kadar uzanmaktadır. Bunlar sırasıyla şu şekilde ifade edilebilir:

- ***Farkındalık Artırıcı Eğitim Programları***

Ayrımcılık ve ötekileştirmeye karşı mücadelede eğitim, en etkili araçlardan biridir. Farklı kültürlerle, dillere ve yaşam tarzlarına yönelik farkındalık artırıcı eğitim programları, bireylerin farklılıklara daha açık hale gelmesine ve önyargılarının azalmasına katkı sağlayabilir. Okullarda ve toplum merkezlerinde, hoşgörü, empati, kültürel duyarlılık ve birlikte yaşama becerilerini geliştiren programların düzenlenmesi, genç yaşlardan itibaren bireylerin daha açık fikirli olmalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda, yetişkinler için düzenlenecek seminerler ve atölye çalışmaları, toplumun daha geniş kesimlerine ulaşmayı sağlayabilir.

- ***Sosyal Medya Kampanyaları ve Pozitif Olumlayıcı Hikayeler***

Sosyal medya, ayrımcılık ve ötekileştirme söylemlerinin yayılmasında önemli bir rol oynasa da bu platformlar aynı zamanda karşıt mesajların iletilmesi için de kullanılabilir.

Toplumda ayrışmayı azaltmak için sosyal medyada farklı kültürlerden gelen bireylerin başarı hikayeleri, katkıları ve topluma sağladıkları faydaları ön plana çıkaran kampanyalar düzenlenebilir. Ayrıca, farklı kültürleri ve bireyleri tanıtan pozitif hikayeler, ön yargıların kırılmasına yardımcı olabilir. Bu tür içerikler, bireylerin yabancı kültürlerle ve insanlara daha fazla yakınlık hissetmelerini sağlayabilir.

- ***Politik Desteğin Sağlanması ve Ayrımcılıkla Mücadele***

Ayrımcılık ve ötekileştirmeye karşı çözüm yollarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, devlet politikalarının ve yasa yapıcıların desteği gereklidir. Siyasilerin Ayrımcılık ve ötekileştirme oluşturan davranışlar ve söylemlerden uzak durmaları ve bununla ilgili yasaların oluşturulması ve uygulanması, toplumda ayrımcılıkla mücadeleye katkı sağlayabilir. Aynı zamanda, göçmenlere ve yabancılara yönelik uyum programlarının teşvik edilmesi ve toplumsal düzeyde eşitliği sağlama çabalarının desteklenmesi, yabancı düşmanlığının önüne geçilmesine yardımcı olabilir. Devletin bu konudaki kararlı tutumu, topluma örnek teşkil edecek ve bireylerin bu tür ayrımcı davranışlara karşı duyarlılığını artıracaktır.

- ***Kültürlerarası Etkileşim ve Sosyal Bütünleşme Etkinlikleri***

Kültürlerarası etkileşimin artması, yabancı düşmanlığına götüren tutumları azaltmada etkili bir yol olabilir. Toplum içinde düzenlenen kültürel etkinlikler, festivaller, ortak projeler ve diğer sosyal bütünleşme faaliyetleri, bireylerin farklı kültürleri tanımalarını ve onlarla etkileşim kurmalarını sağlar. Bu tür etkinliklerde farklı kültürlerin temsil edilmesi, bireylerin önyargılarının azalmasına ve "yabancı" olarak görülen kişilerin aslında toplumun bir parçası olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Bu tür etkinliklerin desteklenmesi, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanabilir.

- ***Medyanın Rolü ve Sorumlu Yayıncılık***

Medya, toplumun algısını şekillendirme gücüne sahip önemli bir araçtır. Bu nedenle, medya kuruluşlarının ayrımcılık ve ötekileştirme söylemleri besleyen içeriklerden kaçınması ve kültürlerarası anlayışı teşvik eden haberlere yer vermesi, yabancı düşmanlığı ile mücadelede önemlidir. Sorumlu yayıncılık ilkesi doğrultusunda medya kuruluşlarının, farklı kültürleri, göçmenleri ve yabancıları olumsuz göstermemesi, toplumda daha kapsayıcı bir bakış açısının yaygınlaşmasına yardımcı olabilir. Medyada farklı kültürlerin temsil edilmesi, toplumda bu gruplara yönelik önyargıların azalmasına katkı sağlayabilir.

Bilişim alanında dünyamız giderek daha fazla birbirine bağlanırken, kültürel sınırlar ötesinde etkili iletişim kurma becerisi sadece kişisel gelişim ve sosyal uyum için değil, aynı zamanda bir bütün olarak insanlığın ilerlemesi için de hayati önem taşımaktadır. Yabancı düşmanlığı, toplumların sosyal uyumunu ve bireylerin psikolojik sağlığını olumsuz etkileyen

ciddi bir sorundur. Bu durum, yalnızca bireysel düzeyde önyargı ve korkularla sınırlı kalmayıp toplumsal yapının genelinde ayrımcılık ve dışlama gibi olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Çözüm olarak eğitim, sosyal medyanın pozitif kullanımı, devlet desteği, kültürlerarası etkileşim ve medyanın sorumlu yayıncılığı gibi çok boyutlu yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu öneriler, toplumların daha hoşgörülü, kapsayıcı ve uyumlu bir yapıya sahip olmalarını sağlayabilir. Zenofobi, ırkçılık ve etnormerkezciliğe karşı mücadelede bireylerin ve toplumun aktif bir şekilde katkı sağlaması, kültürel zenginliklerin bir tehdit değil, birer değer olarak görülmesini sağlayacaktır. Yabancı düşmanlığı eğilimlerinin azalması, bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine ve toplumsal birlikteliğin güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, toplumların ayrımcılık ve ötekileştirmeye karşı geliştirdiği duyarlılık, toplumsal barışın sürdürülebilirliği açısından da büyük önem taşımaktadır.

Son olarak, bireyler sosyal medya yorumları ile kendilerini rahatlatmakta bu dijital alanı bir nebze de olsa bir rahatlama alanı, her istediğini ve düşündüğünü söyleyebilme ortamı olarakta görmektedir. Günlük hayatta yaşadıkları karşılaştıkları sorunları içselleştirerek sosyal medya yorumları olarak bunları dökmektedir. Sosyal psikolojideki çalışmalarda insanın yalnızken rahat ve davranışların nasıl görüldüğü ile ilgilenmediği, ancak ortama bir kişinin bile girmesi durumunda davranışların değişerek insanlar hakkında nelerin söylendiği ve gerçekleştiği durumların da farkında olarak ilgilenmeye başladığı görülmektedir. Bireyler fiziksel ortam ya da dijital ortam olsun başkalarının yanındayken tek başına olduğundan farklı davranmaktadır. Bu yüzden sosyal psikoloji açısından bu tez çalışmasında da sosyal grupların insan davranışları üzerinde bir etkisi olduğunu gösterir bulgulara da ulaşılmıştır.

Ulusal sınırların keskin hatlarının giderek azaldığı günümüz dijital toplumunda ülkeler arasında kavimler göçünden beri görülmemiş bir yoğunlukta insan hareketlerinin olduğu görülmektedir. Bu hareketlilik neticesinde, doğup büyüdüğü kendi kültüründe yaşamayı tercih eden insan kitlesinin giderek azaldığı ve farklı kültürlerin bir arada yaşadığı topluluklarında aynı şekilde giderek artmaya başladığı bir insanlık tarihi içerisindeki döneme girdiğimizde ifade edilebilir. Bu yüzden farklı kültürlerden gelen insan potansiyelinin içinde bulunduğu kültürde toplumsal barışı sağlayabilecek bir şekilde yaşayabilmesi için ortak amaçlarda buluşulacak iş birliği projelerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Günümüzün çok kültürlü dijital topluluklarında bireysel yetenekler ve özelliklerden ziyade iş dünyasından, eğitim alanına ve sosyal yaşama kadar takım çalışması ve işbirliğini geliştiren kitlelerin ilerleyebileceği görülmektedir. Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yürütülen araştırmalarda, kendilerinden farklı olanlar ile empati yapabilen, farklı olanlarla

işbirliği halinde problemler çözebilen, bireysellikten ziyade takım çalışmasına yatkın olarak hedefleri gerçekleştiren toplulukların nesilleri hem sosyal barışı sağlamada hem de yenilik ve inovasyonda daha başarılı olmaktadır. Tüm bu noktalardan hareketle ileri araştırmacılar ise bu tezin kültürlerarası iletişimi etkileyenlerine yönelik nitel bulgularından yola çıkarak her etkileyen tema için ayrı bir alımlama çalışması yapabilecektir. Ayrıca, yerleşik yabancıların videolarını izleyerek yorum yapan kullanıcıların ifadeleri videolardaki görüşülenlere kendileri hakkındaki izleyici yorumlarındaki olumlu ve olumsuz ifadelerin onlara aktarılarak yorumcular üzerindeki düşünceleri ve fikirlerinin alınmasıyla da yerleşik yabancılar tarafından nasıl algılandığı ve anlaşıldığı araştırılarak çift yönlü daha ayrıntılı çalışmalar yürütebilir. Bu anlamda ileri araştırmacılar açısından çalışmada, ortaya konulan her tema ve onları kapsayan bilişsel ve duyuşsal süreç etkileri kendi içinde ayrı önemlere sahip olmakla birlikte farklı çalışma konularına da götürebilmektedir. Ayrıca çalışma da en çok dikkat çeken zenofobi, etnosentrizm, ırkçılık gibi duyuşsal süreç etkisi temalarının nicel verilerini ortaya çıkarmaya yönelik bir çalışma ile bu çalışmadaki nitel verilerin birlikte kullanılarak harmanlanmasıyla karma yöntem açısından ele alınabilecek bir araştırma da ileri araştırmacılar açısından önem arz etmektedir. Bu tez çalışmasından sonra öncelikli olarak yapılması gereken ilk araştırma, olumsuz ifadeler üzerinden video içeriklerinde röportaj yapılan yerleşik yabancılarla ulaşılarak çevrimiçi katılımcı görüşlerinin kendileri hakkındaki izleyici yorumları üzerinden değerlendirmelerini almak ve araştırma açısından farklı çerçevelere de yol açarak geniş kapsamlı bir değerlendirme imkânı sağlayabilmek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abbasi-Shavazi, M. J., & McDonald, P. (2000). Fertility and Multiculturalism: Immigrant Fertility in Australia, 1977–1991. *International Migration Review*, 34(1), 215–242. <https://doi.org/10.1177/019791830003400109>
- Abdallah, K. F., Al-Samarrie, A., ve Mustafa, M. S. (2018). The Role of Ethnocentrism in Consumer Buying Behavior. *Journal of International Consumer Studies*, 25(3), 87–102.
- Abdullah, A. (2016). Language, culture, and identity: The relationship between language and cultural identity. *Journal of Language and Cultural Education*, 4(1), 1–10. <https://doi.org/10.1515/jolace-2016-0001>
- Abdullah, W. (2016). Javanese language and culture in the expression of kebo bule in surakarta: an ethnolinguistic study. *Komunitas International Journal of Indonesian Society and Culture*, 8(2), 285–294. <https://doi.org/10.15294/komunitas.v8i2.7195>
- Adegboyega, L. O. (2019). Influence of Social Media on Sexual Behaviour of Youth in Kwara State, Nigeria: Implications for Counselling Practice. *Canadian Journal of Family and Youth / Le Journal Canadien de Famille et de La Jeunesse*, 11(1), 85–103. <https://doi.org/10.29173/cjfy29408>
- Adhilarso, D., Utari, P., & Hastjarjo, S. (2019). The impact of digital technology to change people's behavior in using the media. *Digital Press Social Sciences and Humanities*, 2, 00005. <https://doi.org/10.29037/digitalpress.42256>
- Adler, N. J. (1981). Re-Entry: Managing Cross-Cultural Transitions. *Group & Organization Studies*, 6(3), 341–356. <https://doi.org/10.1177/105960118100600310>
- Adler, N. J. (1991). *International Dimensions of Organizational Behaviour*, 2. Basim, Boston.
- Aghaei, S., Nematbakhsh, M.A., Farsani, H.K. (2012). Evolution of the World Wide Web: From Web 1.0. to Web 4.0. *International Journal of Web and Semantic Technologies*, 3 (1).
- Ahlqvist, Toni., Bäck, A., Halonen, M., Heinonen, S. (2008). Social media road maps exploring the future triggered by social media. *VTT Tiedotteita – Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus* (2454):13.
- Aichner, T., Grünfelder, M., Maurer, O., & Jegeni, D. (2021). Twenty-Five Years of Social Media: a Review of Social Media Applications and Definitions from 1994 to 2019. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(4), 215–222. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0134>

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Akay, R. (2013). Kültürlerarası İletişimde İletişimsel Yetinin Rolü. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 8(3), 307–323. <https://doi.org/10.17550/aid.37763>
- Akkoyun, B., & Uyar, S. (2020). Analysis of the effect of organizational structure and culture on refugee problem and pandemic crisis management with artistic expression. *Technium Social Sciences Journal*, 9(1), 596–610. <https://doi.org/10.47577/tssj.v9i1.1011>
- Aksoy, Z. (2020). Kültürlerarası Yeni Medya: Sosyal Medyanın Kültürlerarası İletişim Üzerinde Algılanan Etkileri. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 126–144.
- Aksoy, Z. (2015). *Kültürel Zekâ: Kültürlerarası İletişimde Çağdas Bir Yaklaşım*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Akyıl, L., & Yıldırım, O. (2020). Kültürlerarası Duyarlılık, Etnikmerkezcilik ve Sosyal Medya Kullanımı Etkileşimi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 384–395.
- Alexander, H. G. (1968). Thesis: Communication, technology and culture. *The Philosophy Forum*, 7(1), 2–40. <https://doi.org/10.1080/02604027.1968.9971628>
- Alfaro Ferreres, L. (2021). Diagnóstico intraoperatorio remoto en Patología con transmisión de vídeo de alta definición a través de YouTube y Twitch. *Revista Española de Patología*. <https://doi.org/10.1016/j.patol.2021.03.003>
- Alipour, A. (2019). Örgütsel ve Ulusal Kültürlerin Çalışanların İzlenim Yönetimi Stratejileri Üzerindeki Etkileri. *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 19–40. <https://doi.org/10.15659/yoad.4.1.002>
- Aliyev, R., & Öğülmüş, S. (2016). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlenme Düzeylerinin İncelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 89–124. <https://doi.org/10.18506/anemon.20532>
- Alkan, F., & Erdem, R. (2021). Etnosentrizm ve Meslek Merkezcilik: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(30), 635–651. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.702317>
- Alkubaidi, M., & Alzhrani, N. (2020). “We Are Back”: Reverse Culture Shock Among Saudi Scholars After Doctoral Study Abroad. *SAGE Open*, 10(4), 215824402097055. <https://doi.org/10.1177/2158244020970555>
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.

- Almerico, G. M. (2014). Food and identity: Food studies, cultural, and personal identity. *Journal of International Business and Cultural Studies*, 8, 1–8.
- Alnabulsi, H. and Drury, J. (2014). Social identification moderates the effect of crowd density on safety at the hajj. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(25), 9091–9096. <https://doi.org/10.1073/pnas.1404953111>
- Alshanqiti, A., Bajnaid, A., Rehman, A., Aljasir, S., Alsughayyir, A., & Albouq, S. (2020). Intelligent parallel mixed method approach for characterising viral youtube videos in saudi arabia. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 11(3). <https://doi.org/10.14569/ijacsa.2020.0110382>
- Alsridi, H. (2019). The adoption and use of social media and its impact on mainstream media in bahrain. *Journalism and Mass Communication*, 9(1). <https://doi.org/10.17265/2160-6579/2019.01.002>
- Alstott, J., Madnick, S., & Velu, C. (2014). Homophily and the speed of social mobilization: the effect of acquired and ascribed traits. *Plos One*, 9(4), e95140. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0095140>
- Altunbey, T., & Yağbasan, M. (2020). Kültürlerarası Çalışmalarda Yöntemler, Yaklaşımlar ve Kuramlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 182–200.
- Alvarillo, D. and Nikiphorou, E. (2022). Social media and rheumatology societies: strategic insights. *Rheumatology and Immunology Research*, 3(4), 180-183. <https://doi.org/10.2478/rir-2022-0032>
- Alver, F., & Sarisakaloglu, A. (2023). Communication science in Türkiye: how communication research and education developed over the years. *Publizistik*, 68(1), 89–108. <https://doi.org/10.1007/s11616-022-00766-4>
- Ambrasat, J. and Scheve, C. (2022). Affective meanings and social relations: identities and positions in the social space. *Emotions and Society*, 4(2), 161-180. <https://doi.org/10.1332/263169021x16340311969719>
- Ambrasat, J., & Scheve, C. V. (2022). Cultural schemata and their relational foundations: Bridging micro and macro approaches in cultural sociology. *American Journal of Sociology*, 128(1), 175–211.
- Anderson, E. N. (2005). *Everyone eats: Understanding food and culture*. New York University Press.
- Anderson, L. E. (1994). A new look at an old construct: Cross-cultural adaptation. *International Journal of Intercultural Relations*, 18(3), 293-328.

- Andreoni, J., Nikiforakis, N., & Siegenthaler, S. (2021). Predicting social tipping and norm change in controlled experiments. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(16), e2014893118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2014893118>
- Andreouli, E., Greenland, K., & Howarth, C. (2013). 'I don't think racism is that bad any more': Exploring the 'end of racism' discourse among students in English schools. *European Journal of Social Psychology*, 43(4), 273-285.
- Andreouli, E., Howarth, C., & Sonn, C. (2013). The role of schools in promoting inclusive communities in contexts of diversity. *Journal of Health Psychology*, 19(1), 16-21. <https://doi.org/10.1177/1359105313500257>
- Antheunis, M., Abeele, M., & Kanters, S. (2015). The impact of facebook use on micro-level social capital: a synthesis. *Societies*, 5(2), 399-419. <https://doi.org/10.3390/soc5020399>
- Appadurai, A. (1996). *Global ethnoscapes: Mapping the cultural contours of the world*. Princeton University Press.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Appel, G., Grewal, L., Hadi, R., & Stephen, A. T. (2020). The Future of Social Media in Marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 48(1), 79–95. Springer. <https://doi.org/10.1007/s11747-019-00695-1>
- Arifin, I., Asmunandar, & Darmayanti, D. P. (2024). Intercultural Interaction in the Multiethnic Context of Makassar City: A Case Study in an Urban Neighborhood. *KnE Social Sciences*, 759–768. Knowledge E. <https://doi.org/10.18502/kss.v9i2.14897>
- Arthur, T. E. (2000). Issues in Culturally Competent Mental Health Services for People of Color. *Psychiatric Rehabilitation Skills*, 4(3), 426–447. <https://doi.org/10.1080/10973430008408632>
- Asbrock, F., Sibley, C. G., & Duckitt, J. (2009). Right-wing authoritarianism and social dominance orientation and the dimensions of generalized prejudice: A longitudinal test. *European Journal of Personality*, 24(4), n/a-n/a. <https://doi.org/10.1002/per.746>
- Ata, F. (2019). Kültürlerarası İletişim Kaygısı İle Sosyo- Kültürel Adaptasyon Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği. *Selçuk İletişim*, 12(2), 708–735. <https://doi.org/10.18094/josc.596287>
- Atzeni, M. (2009). Searching for injustice and finding solidarity? a contribution to the mobilisation theory debate. *Industrial Relations Journal*, 40(1), 5-16. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2338.2008.00510>

- Austin, M. J., & Ciaassen, J. (2008). Impact of Organizational Change on Organizational Culture: Implications for Introducing Evidence-Based Practice. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 5(1-2), 321–359. https://doi.org/10.1300/j394v05n01_12
- Axtell, R. E. (1998). *Gestures: The do's and taboos of body language around the world*. New York, NY: Wiley.
- Aydin, A. (2022). *Sosyal medya ve kitle iletisimi*. Istanbul: Beta Yayinlari.
- Aydın, G., & Gültekin, E. (2023). İkinci/Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Becerisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(3), 711–732. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1353998>
- Aygün, H. S. (2019). *Kültürlerarası farklılığın kurumiçi iletişime yansımaları: Türkiye'deki yabancı yöneticiler üzerine bir araştırma* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Baatarjav, E. A., & Dantu, R. (2011). "Current and future trends in social media". In *2011 IEEE Third International Conference on Privacy, Security, Risk and Trust and 2011 IEEE Third International Conference on Social Computing*, Boston, MA, USA, 2011 (pp. 1384-1385). IEEE.
- Baharuddin, F., Musa, A., Rosle, A., Ibrahim, S., & Noh, S. (2022). The role of social media influencer, brand image and advertising trust to purchase intention among local cosmetic consumers: a conceptual paper. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(6). <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v12-i6/14021>
- Bailey, O. G., & Harindranath, R. (2007). Ethnic minorities, cultural difference and the cultural politics of communication. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 2(3), 299–316. https://doi.org/10.1386/macp.2.3.299_1
- Baillie, C. (2012). Power Relations and its Influence in the Sphere of Globalization since World War II. *The University of Western Ontario Journal of Anthropology*, 20(1). <https://doi.org/10.5206/uwoja.v20i1.8929>
- Baldwin, J. R., Faulkner, S. L., Hecht, M. L., & Lindsley, S. L. (Eds.). (2006). *Redefining culture: Perspectives across the disciplines*. Routledge.
- Bánhegyi, M., & Nagy, J. (2019). *Teaching Cultural Differences through Korean Canadians: Teaching Material Development for English as a Foreign Language Classes*. *Acta Technologica Dubnicae*, 9(3), 41-58
- Baral, R. (2023). Exploring the Prominent Role of Social Institutions in Society. *International Research Journal of MMC*, 4(2), 68–74. <https://doi.org/10.3126/irjmmc.v4i2.56015>

- Barrett, M. (2018). How Schools Can Promote the Intercultural Competence of Young People. *European Psychologist*, 23(1), 93–104. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000308>
- Barrio-Ruiz, C., Ruiz, R., Colaceci, S., Raúl Juárez-Vela, Iván Santolalla-Arnedo, Durante, A., & Marco Di Nitto. (2023). Language and Cultural Barriers and Facilitators of Sexual and Reproductive Health Care for Migrant Women in High-Income European Countries: An Integrative Review. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 69(1). <https://doi.org/10.1111/jmwh.13545>
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bashingwa, M. (2021). *Intercultural Impacts of Social Media Usage for International Students in their Educational Situations: The Case Study on African Students in Sakarya University* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Bates, M. (2005). Information and knowledge: an evolutionary framework for information science. *Information Research*, 10(4). <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1082014.pdf>
- Bauman, Z. (2013). *Culture in a liquid modern world*. John Wiley & Sons.
- Baumann, K. and Pajonk, F. (2014). Religions and psychotherapies—special issue. *Religions*, 5(3), 871-875. <https://doi.org/10.3390/rel5030871>
- Baumgartner, J. N., & Susser, E. (2012). Social integration in global mental health: what is it and how can it be measured? *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 22(1), 29–37. <https://doi.org/10.1017/s2045796012000303>
- Bećirović, S., Brdarević Čeljo, A., & Zavrl, I. (2019). Research into intercultural effectiveness in a multicultural educational milieu in Bosnia and Herzegovina. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 32(1), 1336–1351. <https://doi.org/10.1080/1331677x.2019.1629329>
- Bell, C. (1997). *Ritual : Perspectives and Dimensions*. New York: Oxford University Press.
- Benford, R. and Snow, D. (2000). Framing processes and social movements: an overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 611-639. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.611>
- Bennardo, G., & De Munck, V. C. (2020). Cultural model theory in cognitive anthropology: recent developments and applications. *Journal of Cultural Cognitive Science*, 4(1), 1–2. <https://doi.org/10.1007/s41809-020-00055-4>

- Bennett, J., & Bennett, M. (2004). Developing intercultural sensitivity: an integrative approach to global and domestic diversity. In *Handbook of Intercultural Training* (3 ed., pp. 147-165). SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781452231129>
- Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R.M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience* (pp. 21–71). Yarmouth, ME: InterculturalPress.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2013). *The logic of connective action : digital media and the personalization of contentious politics*. New York: Cambridge University Press.
- Berry, J. and Hou, F. (2019). Multiple belongings and psychological well-being among immigrants and the second generation in canada.. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 51(3), 159-170. <https://doi.org/10.1037/cbs0000130>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1080/026999497378467>
- Berry, J. W. (1999). Intercultural relations in plural societies. *Canadian Psychology*, 40(1), 12–21. <https://doi.org/10.1037/h0086823>
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303–332. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x>
- Berry, J., Lepshokova, Z., & Grigoryev, D. (2021). How shall we all live together?: meta-analytical review of the mutual intercultural relations in plural societies project. *Applied Psychology*, 71(3), 1014-1041. <https://doi.org/10.1111/apps.12332>
- Bessi, A., Coletto, M., Davidescu, G., Scala, A., Caldarelli, G., & Quattrociocchi, W. (2015). Science vs conspiracy: collective narratives in the age of misinformation. *Plos One*, 10(2), e0118093. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0118093>
- Berger, P. L. (1963). *Invitation to Sociology*. New York: Doubled
- Bhagat, R. S., & Steers, R. M. (2009). *Cambridge handbook of culture, organizations, and work*. Cambridge, Uk ; New York: Cambridge University Press.
- Bianchi, I., & Martini, L. (2023). Academic and Social Integration of International Students in Higher Education: A Review of the Literature and Implications for Practice. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 4(5), 1502–1507. <https://doi.org/10.55248/gengpi.234.5.39555>

- Bierwiazek, K. ve Waldzus, S. (2016). Socio-cultural factors as antecedents of cross-cultural adaptation in expatriates, international students, and migrants. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47(6), 767-817.
<https://doi.org/10.1177/0022022116644526>
- Bimber, B., Flanagan, A., & Stohl, C. (2005). Reconceptualizing collective action in the contemporary media environment. *Communication Theory*, 15(4), 365-388.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2005.tb00340.x>
- Birman, D., Trickett, E., & Buchanan, R. M. (2005). A Tale of Two Cities: Replication of a Study on the Acculturation and Adaptation of Immigrant Adolescents From the Former Soviet Union in a Different Community Context. *American Journal of Community Psychology*, 35(1-2), 83–101. <https://doi.org/10.1007/s10464-005-1891-y>
- Bizumic, B. (2014). Who Coined the Concept of Ethnocentrism? A Brief Report. *Journal of Social and Political Psychology*, 2(1), 3–10.
- Bizumic, B. (2019). Ethnocentrism: Integrating Theory, Measurement, and Implications. *Political Psychology*, 40(6), 1245-1266.
- Bizumic, B., & Duckitt, J. (2008). What Is and What Is Not Ethnocentrism? *Political Psychology*, 29(6), 867-889.
- Bleszynska, K. M. (2008). Constructing intercultural education. *Intercultural Education*, 19(6), 537–545. <https://doi.org/10.1080/14675980802568335>
- Bligh, M. C. (2006). Surviving Post-merger “Culture Clash”: Can Cultural Leadership Lessen the Casualties?. *Leadership*, 2(4), 395–426.
<https://doi.org/10.1177/1742715006068937>
- Blumer, H. (1951) The field of collective behavior. In: A.M. Lee (ed.), *Principles of Sociology*. Barnes and Noble, New York, pp. 167–222.
- Boelen, P. A., & Reijntjes, A. (2009). Intolerance of uncertainty and social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(1), 130–135. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2008.04.007>
- Bohren, M. A., Vazquez Corona, M., Odiase, O. J., Wilson, A. N., Sudhinaraset, M., Diamond-Smith, N., Berryman, J., Tunçalp, Ö., & Afulani, P. A. (2022). "Strategies to reduce stigma and discrimination in sexual and reproductive healthcare settings: A mixed-methods systematic review." *PLOS Global Public Health*, 2(6), e0000582.
- Bojkov, V., & Goceva, M. (2022). Trust Barriers To Intercultural Communication. *Knowledge International Journal*, 55(5), 987–993.
<https://doi.org/10.35120/kij5505987v>

- Bolognani, M., & Erdal, M. B. (2016). Return Imaginaries and Political Climate: Comparing Thinking About Return Mobilities Among Pakistani Origin Migrants and Descendants in Norway and the UK. *Journal of International Migration and Integration*, 18(1), 353–367. <https://doi.org/10.1007/s12134-016-0470-4>
- Bonilla-Silva, E. (2006). *Racism without Racists: Color-Blind Racism and the Persistence of Racial Inequality in America*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Bonvillain, N. (2014). *Language, Culture and Communication: The Meaning of Messages* (7th edn). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice-Hall
- Börger, T. (2012). Social Desirability and Environmental Valuation. *Berlin, Germany: Peter Lang Verlag*. <https://doi.org/10.3726/978-3-653-01583-6>
- Bouchara. (2021). Taboos as a Cultural Cleavage Between Muslim Immigrants and Secular Western Publics: Bridging the Gaps by Viewing Integration as a Two-Way Process. *Islamophobia Studies Journal*, 6(2), 228. <https://doi.org/10.13169/islastudj.6.2.0228>
- Bouchard, M., Haegele, J., & Hexmoor, H. (2014). Crowd dynamics of behavioural intention: train station and museum case studies. *Connection Science*, 27(2), 164–187. <https://doi.org/10.1080/09540091.2014.956291>
- Boutabssil, F. Z. (2021). A Qualitative Investigation on the Role of Social Media in Intercultural Communication Competence: The Moroccan Diaspora in Canada as a Case-Study. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 4(7), 22–36. <https://doi.org/10.32996/ijllt.2021.4.7.4>
- Boutyline, A. (2017). Improving the measurement of shared cultural schemas with correlational class analysis: Theory and method. *Sociological Science*, 4, 353–393. <https://doi.org/10.15195/v4.a15>
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Braithwaite, J. (2006). Analysing structural and cultural change in acute settings using a giddens–weick paradigmatic approach. *Health Care Analysis*, 14(2), 91–102. <https://doi.org/10.1007/s10728-006-0014-8>
- Brammer, S., Branicki, L., & Linnenluecke, M. (2020). COVID-19, Societalization and the Future of Business in Society. *Academy of Management Perspectives*, 34(4). <https://doi.org/10.5465/amp.2019.0053>

- Braslauskas, J. (2021). Developing intercultural competences and creativity: the foundation for successful intercultural communication. *Creativity Studies*, 14(1), 197–217. <https://doi.org/10.3846/cs.2021.14583>
- Breazu, P., & Machin, D. (2021). Using humor to disguise racism in television news: the case of the Roma. *HUMOR*, 0(0). <https://doi.org/10.1515/humor-2021-0104>
- Briody, E., Meerwarth Pester, T., & Trotter, R. (2012). A story's impact on organizational-culture change. *Journal of Organizational Change Management*, 25(1), 67–87. <https://doi.org/10.1108/09534811211199600>
- Bro, L. L., & Bøllingtoft, A. (2016). The role of social entrepreneurs in the pursuit of institutional change: The case of renewable energy. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 10(4), 477–498.
- Brooks, I. (1996a). Leadership of a cultural change process. *Leadership & Organization Development Journal*, 17(5), 31–37. <https://doi.org/10.1108/01437739610127496>
- Brooks, I. (1996b). Using ritual to reduce barriers between sub-cultures. *Journal of Management in Medicine*, 10(3), 23–30. <https://doi.org/10.1108/02689239610122289>
- Browaeys, M. J., & Price, R. (2015). *Understanding cross-cultural management*, 3.Ed., UK: Pearson Education Ltd.
- Brown, J. J. (2008). From Friday to Sunday: The hacker ethic and shifting notions of labour, leisure and intellectual property. *Leisure Studies*, 27, 395–409.
- Brown, J. S., & Newman, S. E. (1985). Issues in Cognitive and Social Ergonomics: From Our House to Bauhaus. *Human-Computer Interaction*, 1(4), 359–391. https://doi.org/10.1207/s15327051hci0104_4
- Brown, R., & Gaertner, S. L. (2002). Blackwell Handbook of Social Psychology: Intergroup Processes. In *Blackwell Publishing Ltd eBooks*. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1111/b.9781405106542.2002.x>
- Bryant, S. E. (2003). The role of transformational and transactional leadership in creating, sharing and exploiting organizational knowledge. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 9(4), 32–44.
- Burney, S. F. (2021). Beyond “the Stepford Wives Syndrome”: British Muslim Women Negotiating Secular Spaces. *Journal of Muslims in Europe*, 10(2), 189–209. <https://doi.org/10.1163/22117954-bja10025>
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.
- Buttigieg, D. M., Deery, S. J., & Iverson, R. D. (2008). Union Mobilization: A Consideration of the Factors Affecting the Willingness of Union Members to Take Industrial Action.

- British Journal of Industrial Relations*, 46(2), 248–267. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8543.2008.00675.x>
- Buz, S., & Dikmen, A. (2021). Zorunlu Göçe Maruz Kalan Bireylerin Psikososyal İyilik Hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 227–250. <https://doi.org/10.33417/tsh.728689>
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Campbell, E. K., Kandala, N. B., & Oucho, J. O. (2018). Do education and urbanism really contribute to reduce xenophobia in African societies? evidence from Botswana. *Migration and Development*, 7(1), 142–161. <https://doi.org/10.1080/21632324.2016.1217613>
- Caprariello, P. A., Cuddy, A. J. C., & Fiske, S. T. (2009). Social Structure Shapes Cultural Stereotypes and Emotions: A Causal Test of the Stereotype Content Model. *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(2), 147–155. <https://doi.org/10.1177/1368430208101053>
- Carr, C. T., ve Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing, and divining. *Atlantic journal of communication*, 23(1), 46–65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Carter, R. T. (1991). Cultural Values: A Review of Empirical Research and Implications for Counseling. *Journal of Counseling & Development*, 70(1), 164–173. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1991.tb01579.x>
- Caruso, L. and Cini, L. (2020). Rethinking the link between structure and collective action. capitalism, politics, and the theory of social movements. *Critical Sociology*, 46(7-8), 1005-1023. <https://doi.org/10.1177/0896920520911434>
- Carvalho, D. P. de S. R. P., Vitor, A. F., Cogo, A. L. P., Santos, V. E. P., & Ferreira Júnior, M. A. (2017). Theory of communicative action: a basis for the development of critical thinking. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 70(6), 1343–1346. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2016-0383>
- Castells, M. (1996). *The information age : economy, society, and culture. 1, The rise of the network society*. Chichester, West Sussex ; Malden, Ma: Wiley-Blackwell, Cop.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell.
- Castells, M. (2000). *The Rise of The Network Society* (Second Ed.). Oxford: Blackwell P.
- Castells, M. (2002). *The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, and society*. Oxford University Press.

- Castells, M. (2009). *The Rise of the Network Society Castells/The Rise of the Network Society*. Oxford, Uk Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444319514>.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society*. Oxford: Blackwell.
- Cech, F., ve Tellioglu, H. (2019). Impact of the digital transformation: an online real-time delphi study. *arXiv preprint arXiv:1904.11411*.
- Çelik, E. E. (2011). Gadamer'in Hermeneutik Ufku ve Önyargı Kavramı. *Kilikya Felsefe Dergisi*, (1), 127-139.
- Çelik, Ö. (2024). Uluslararası Öğrencilerin Kültürleri İle Türkiye’de Sosyal Medya Kullanım İlişkisinin İncelenmesi: Tokat Örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12(38), 91–123. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1363406>
- Cénat, J. M. (2022). "How to provide anti-racist mental health care." *The Lancet Psychiatry*, 9(5), 357-359.
- Chahbane, S., & Alaoui, S. (2023). *Deconstructing Gender Stereotypes through Moroccan Facebook Groups: A Netnographic Analysis*. <https://doi.org/10.4236/jss.2023.118022>
- Chan, H. W., & Tam, K. P. (2016). Understanding the Lack of Parent–Child Value Similarity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47(5), 651–669. <https://doi.org/10.1177/0022022116635744>
- Chandler, D. ve Munday, R. (2018). *Medya ve İletişim Sözlüğü*. (çev. Babacan Tasdemir) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chang, L. H., & Wu, S. (2023). The Correlation between Hofstede’s Cultural Dimensions and COVID-19 Data in the Early Stage of the COVID-19 Pandemic Period. *Healthcare*, 11(16), 2258. <https://doi.org/10.3390/healthcare11162258>
- Chen, G. M., and Starosta, W. J. (2000). The development and validation of the intercultural sensitivity scale. *Human Communication*, 3, 1-15.
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Tröger, F. (2018). ‘you really have to have a thick skin’: a cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism*, 21(7), 877-895. <https://doi.org/10.1177/1464884918768500>
- Chen, G.-M., & Starosta, W. J. (1996). Intercultural Communication Competence: A Synthesis. *Annals of the International Communication Association*, 19(1), 353–383. <https://doi.org/10.1080/23808985.1996.11678935>
- Chen, L. (2002). Perceptions of intercultural interaction and communication satisfaction: A study on initial encounters. *Communication Reports*, 15(2), 133–147. <https://doi.org/10.1080/08934210209367760>

- Chen, S. and Xie, B. (2020). Institutional discrimination and assimilation: evidence from the chinese exclusion act of 1882. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3687123>
- Chen, W., Tu, F., & Zheng, P. (2017). A transnational networked public sphere of air pollution: analysis of a twitter network of pm2.5 from the risk society perspective. *Information Communication & Society*, 20(7), 1005-1023. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2017.1303076>
- Chigangaidze, R. K., Mafa, I., Simango, T. G., & Mudehwe, E. (2022). Establishing the relevance of the Ubuntu philosophy in social work practice: Inspired by the Ubuntu World Social Work Day, 2021 celebrations and the IFSW and IASSW's (2014) Global Definition of Social Work. *International Social Work*, 66(1), 6–20. <https://doi.org/10.1177/00208728221078374>
- Choi, S., Slaubaugh, M., & Kim, A.-S. (2012). International Exchange as a Transformative Learning Experience: A Case Study. *International Journal of Educational Reform*, 21(3), 160–172. <https://doi.org/10.1177/105678791202100301>
- Christofi, V., & Thompson, C. L. (2007). You Cannot Go Home Again: A Phenomenological Investigation of Returning to the Sojourn Country After Studying Abroad. *Journal of Counseling & Development*, 85(1), 53–63. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2007.tb00444.x>
- Christophe, N. K., Stein, G. L., Kiang, L., Supple, A. J., & Gonzalez, L. M. (2020). Latent profiles of American and ethnic–racial identity in Latinx mothers and adolescents: Links to behavioral practices and cultural values. *Journal of Latinx Psychology*, 8(2), 142–160. <https://doi.org/10.1037/lat0000136>
- Chu, S.-Y. (2014). Perspectives of Teachers and Parents of Chinese American Students With Disabilities About Their Home–School Communication. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 58(4), 237–248. <https://doi.org/10.1080/1045988x.2013.809685>
- Chudnovskaya, I. N., & Lipatova, M. E. (2018). Impact of Media on the Shaping Ethno-Cultural Stereotypes in Young People. *Media Watch*, 9(3). <https://doi.org/10.15655/mw/2018/v9i3/49487>
- Chunhong, Z., & Griffiths, C. (2011). Intercultural Communicative Competence. *English Language and Literature Studies*, 1(2). <https://doi.org/10.5539/ells.v1n2p113>

- Church, A. H. (1994). The Character Of Organizational Communication: A Review And New Conceptualization. *Emerald Publishing Limited*, 2(1), 18-53. <https://doi.org/10.1108/eb028800>
- Cinelli, M., Morales, G., Galeazzi, A., Quattrocioni, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Çitak, A. (2019). *Sosyal medya iletisimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Close, Angelina G. (2012) *Online Consumer Behavior: Theory and Research in Social Media*. London: Routledge.
- Cohen, J. (1960). A Coefficient of Agreement for Nominal Scales. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 37–46. <https://doi.org/10.1177/001316446002000104>
- Colic-Peisker, V., & Johnson, G. (2010). Security and Anxiety of Homeownership: Perceptions of Middle-class Australians at Different Stages of their Housing Careers. *Housing, Theory and Society*, 27(4), 351–371. <https://doi.org/10.1080/14036090903326502>
- Collins, P. H. (2000). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. Routledge.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and Power: Society, the Person, and Sexual Politics*. Polity Press.
- Copeland, W. E., Ivanova, M. Y., Achenbach, T. M., Turner, L. V., Tong, G., Ahmeti-Pronaj, A., ... Zasepa, E. (2023). Cultural contributions to adults' self-rated mental health problems and strengths: 7 culture clusters, 28 societies, 16 906 adults. *Psychological Medicine*, 53(16), 7581–7590. doi:10.1017/S0033291723001332
- Cortés, D. E., Rogler, L. H., & Malgady, R. G. (1994). Biculturalism among Puerto Rican adults in the United States. *American Journal of Community Psychology*, 22(5), 685–706. <https://doi.org/10.1007/bf02506900>
- Çosan, B. (2022). Web 1.0'dan Web 3.0'a mahremiyetin dönüşümü ve dezavantajlı gruplar açısından muhtemel sonuçları. *Çalışma ve Toplum*, 5(75), 2639-2662.
- Çoşkun, G. (2021). Cultural Diffusion Theory And Tourism Implications. *International Journal of Geography and Geography Education*, 43, 358–364. <https://doi.org/10.32003/igge.811722>
- Crandall, C. S., & Eshleman, A. (2003). A justification-suppression model of the expression and experience of prejudice. *Psychological Bulletin*, 129(3), 414-446.

- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Gender. *University of Chicago Law Review*, 139-167.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel Arastirma Yöntemleri: Bes Yaklasima Göre Nitel Arastirma ve Arastirma Deseni*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Cross, S. E., Hardin, E. E., & Gercek-Swing, B. (2010). The What, How, Why, and Whereof Self-Construal. *Personality and Social Psychology Review*, 15(2), 142–179. <https://doi.org/10.1177/1088868310373752>
- Crowley, D., & Heyer, P. (2017). *İletişim Tarihi: Taş Devri Sembollerinden Sosyal Medyaya* (B. Ersöz, Trans.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Csigó, P. (2017). The Neopopular Bubble: Speculating on “the People” in Late Modern Democracy. In *Central European University Press eBooks*. Budapest, Hungary: Central European University Press. <https://doi.org/10.1515/9789633861684>
- Cuche, D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. (çev. Turgut Arnas). Baglam Yayinlari, Istanbul.
- Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T., Kwan, V. S. Y., Glick, P., Demoulin, S., Leyens, J.-P., ... Palacios, M. (2009). Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. *British Journal of Social Psychology*, 48(1), 1–33. <https://doi.org/10.1348/014466608x314935>
- Cuéllar, I., Arnold, B., & Gonzalez, G. (1995). Cognitive referents of acculturation: assessment of cultural constructs in Mexican Americans. *Journal of Community Psychology*, 23(4), 339-356. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(199510\)23:4<339::AID-JOCP23:4.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/1520-6629(199510)23:4<339::AID-JOCP23:4.0.CO;2-7)
- Cunningham, I. (2008). Mobilising workers within inter-organisational relationships in the UK voluntary sector. *Industrial Relations Journal*, 39(3), 191–211. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2338.2007.00484.x>
- Cunningham, S., Hutchison, J., Ellis, N., Hezelyova, I., & Wood, L. (2023, August 11). *The cost of social influence: Own-gender and gender-stereotype social learning biases in adolescents and adults*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0290122>
- Czinkota, M. R., Ronkainen, I. A., & Moffett, M. H. (1996). *International Business*. Fort Worth, TX: Dryden Press.

- Dalluay, V., & Jalagat, R. (2016). Cross-Cultural Management of Culturally Diverse Workforce: A Challenge Facing Managers in the Global Workplace. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 5(11), 663–668.
- Daniels, J. (2013). Race and Racism in Internet Studies: a Review and Critique. *New Media & Society*, 15(5), 695–719. <https://doi.org/10.1177/1461444812462849>
- Danso, S. (2019). The Construction of Adolescence on Social Media. *Journal of Education and Practice*, 10(9). <https://doi.org/10.7176/jep/10-9-08>
- Das, M. (1981). Social Movements, Social Change, And Mass Communication. *International Review of Modern Sociology*, 11(1/2), 127–143. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/41420783>
- Davids, M. N. (2019). Learners' imagination of democratic citizenship in post-apartheid South Africa: Exploring critical literary pedagogy in History teaching. *Yesterday and Today*, (21), 29–46. <https://doi.org/10.17159/2223-0386/2019/n21a2>
- Davies, S., Lewis, A., Anderson, A., & Bernstein, E. (2015). The development of intercultural competency in school psychology graduate students. *School Psychology International*, 36(4), 375-392. <https://doi.org/10.1177/0143034315592664>
- Dawley, Lisa (2009), Social Network Knowledge Construction: Emerging Virtual World Pedagogy, On the Horizon, Vol. 17, No.2
- Dawot, N. I. M., ve Ibrahim, R. (2014). A review of features and functional building blocks of social media. In *2014 8th. Malaysian Software Engineering Conference (MySEC)* (pp. 177-182). IEEE.
- De Vos, J. (2021). Psychoanalysis, a psychology of the masses for these digital times. *Psychotherapy and Politics International*, 19(3). e1597. <https://doi.org/10.1002/ppi.1597>
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
- Deetz, S. (1977). Interpretive Research in Communication: A Hermeneutic Foundation. *Journal of Communication Inquiry*, 3(1), 53–69. <https://doi.org/10.1177/019685997700300106>
- Delormier, T., Frohlich, K., & Potvin, L. (2009). Food and eating as social practice – understanding eating patterns as social phenomena and implications for public health. *Sociology of Health & Illness*, 31(2), 215-228. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2008.01128.x>

- Deng, K., Ding, Z., & Liu, X. (2023). Clan loyalty and COVID-19 diffusion: Evidence from China. *Health Economics*, 32(4), 910–938. <https://doi.org/10.1002/hec.4647>
- Dennis, M. (2016). “i guess we survived”: insights into traumatic experiences of lakota elders. *Traumatology an International Journal*, 22(1), 9-18. <https://doi.org/10.1037/trm0000054>
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The Sage handbook of qualitative research* (5th ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Devitska, A. I. (2019). *Peculiarities of foreign language and culture perception by bilinguals*. 146–160. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-146-9/146-160>
- DeWilde, C. and Burton, C. (2016). Cultural distress: an emerging paradigm. *Journal of Transcultural Nursing*, 28(4), 334-341. <https://doi.org/10.1177/1043659616682594>
- DeWilde, C. E., Burgers, C., & Beukeboom, C. J. (2019). Linguistic bias and stereotyping in intergroup communication. In H. Giles & J. Harwood (Eds.), *The Oxford Handbook of Language and Social Psychology* (pp. 315–330). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199838639.013.22>
- Dhingra, M., & Mudgal, R. K. (2019). Historical Evolution of Social Media: An Overview. *SSRN Electronic Journal*. Presented at the International Conference on Advances in Engineering Science Management & Technology (ICAESMT) - 2019, Uttaranchal University, Dehradun, India. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3395665>
- Diao, G., ve Zhao, H. (2023). Research and analysis of audiovisual art based on the background of new media. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 167, p. 01019). EDP Sciences.
- Dickson, M. W., Den Hartog, D. N., & Mitchelson, J. K. (2003). Research on leadership in a cross-cultural context: Making progress, and raising new questions. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 729–768.
- Dik, B. J., Steger, M. F., Gibson, A., & Peisner, W. (2012). *Make Your Job a Calling: How the Psychology of Vocation Can Change Your Life at Work*. Templeton Press.
- Dimitrova, D. (2020). Entrepreneurship – culture incentives. *VUZF Review*, 5(3), 40–49. <https://doi.org/10.38188/2534-9228.20.3.05>
- Diner, L., Zulaeha, I., Subyantoro, S., & Suptiatnansih, R. (2022). Barriers and Strategies of Intercultural Manadonese and Japanese Communication in Japan. *Languages*, 7(3), 232. <https://doi.org/10.3390/languages7030232>
- Dinh, T. and Lee, Y. (2021). “i want to be as trendy as influencers” – how “fear of missing out” leads to buying intention for products endorsed by social media influencers.

- Journal of Research in Interactive Marketing*, 16(3), 346-364.
<https://doi.org/10.1108/jrim-04-2021-0127>
- Dixon, J., Levine, M., Reicher, S., & Durrheim, K. (2012). Beyond prejudice: Are negative evaluations the problem and is getting us to like one another more the solution? *Behavioral and Brain Sciences*, 35(6), 411-425.
- Dogan, A., & Karaman, M. (2022). Sosyal medya etkileyicileri: Kavram, türleri ve rolü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 131-147.
- Dogan, S.(2022). Bi?reysel Ve Toplumsal Ac,ilardan Ku"ltu"r; Ku"ltu"rlenme,Ku"ltu"rles,me, Uyum, Ku"ltu"r Endu"stri?si?, *Ku"ltu"rel C,og?ulculuk,Postmoderni?zm Ve Medya. Egitim Yayınevi*, 1(1), 254.
- Dong, Q., Day, K. D., & Collaço, C. M. (2008). Overcoming Ethnocentrism through Developing Intercultural Communication Sensitivity and Multiculturalism. *Human Communication*, 11(1), 27–38.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.S., İstanbul.
- Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P., & Esses,V. M. (2010). *The SAGEHandbook of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination*. Thousand Oaks, CA:Sage.
- Drouin, M., & Miller, D. A. (2015). Why do people record and post illegal material? Excessive social media use, psychological disorder, or both? *Computers in Human Behavior*, 48, 608–614.<https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.030>
- Drury, J. (2020). Recent developments in the psychology of crowds and collective behaviour. *Current Opinion in Psychology*, 35, 12-16.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.02.005>.
- Du, H., Song, J., & Li, S. (2021). ‘Peasants are peasants’: Prejudice against displaced villagers in newly-built urban neighbourhoods in China. *Urban Studies*, 58(8), 1598-1614. <https://doi.org/10.1177/0042098020911876>
- Duan, S., Deng, H., & Wibowo, S. (2023). Exploring the impact of digital work on work–life balance and job performance: a technology affordance perspective. *Information Technology and People*, 36(5), 2009-2029. <https://doi.org/10.1108/itp-01-2021-0013>
- Dube, B., & Setlalentoa, W. (2024). But We Do Not Know Anything, We Were Born in This Predicament: Experiences of Learners Facing Xenophobia in South Africa. *Education Sciences*, 14(3), 297. <https://doi.org/10.3390/educsci14030297>
- Dubois, E., Gruzd, A., & Jacobson, J. (2020). Journalists’ Use of Social Media to Infer Public Opinion: The citizens’ perspective. *Social Science Computer Review*, 38(1), 57–74.
<https://doi.org/10.1177/0894439318791527>

- Durkheim, É. (1912). *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford University Press.
- Durkheim, E. (2013). *Durkheim: The rules of sociological method: And selected texts on sociology and its method*. Bloomsbury Publishing.
- Durkheim, É., Lukes, S., & Halls, W. D. (1895). *The rules of sociological method : and selected texts on sociology and its method*. New York: Free Press.
- Dutot, V., & Lichy, J. (2019). The Role of Social Media in Accelerating the Process of Acculturation to the Global Consumer Culture. *International Journal of Technology and Human Interaction*, 15(1), 65–84. <https://doi.org/10.4018/ijthi.2019010105>
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2007). *Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders*. Harvard Business Review Press.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Cengage Learning.
- Echcharfy, M. (2020). Intercultural Learning in Moroccan Higher Education: A Comparison between Teachers' Perceptions and Students' Expectations. *International Journal of Research in English Education*, 5(1), 19–35. <https://doi.org/10.29252/ijree.5.1.19>
- Eimhjellen, I. S. (2014). Internet communication: Does it strengthen local voluntary organizations?. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43(5), 890-909.
- Ekiyor, E. Y. (2021). Göç ve Kültürlerarası İletişim İlişkisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Journal of Humanities and Tourism Research (Online)*, 11(11-4), 819–843. <https://doi.org/10.14230/johut1179>
- Ekong, G., Kavookjian, J., & Hutchison, A. (2017). Predisposition for Empathy, Intercultural Sensitivity, and Intentions for Using Motivational Interviewing in First Year Pharmacy Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 81(8), 5989. <https://doi.org/10.5688/ajpe5989>
- Elbert, J. (2017). Vocabularies of Citizenship: West Coast Secondary Students Describe Their Civic Subjectivities, Skills, and Classrooms. <https://scite.ai/reports/10.20355/c5830t>
- Emodi-Perlman, A., Eli, I., Uziel, N., Smardz, J., Khehra, A., Gilon, E., ... Wieckiewicz, M. (2021). Public Concerns during the COVID-19 Lockdown: A Multicultural Cross-Sectional Study among Internet Survey Respondents in Three Countries. *Journal of Clinical Medicine*, 10(8). <https://doi.org/10.3390/jcm10081577>
- Emodi-Perlman, A., Eli, I., Uziel, N., Smardz, J., Khehra, A., Gilon, E., ... Wieckiewicz, M. (2021). Public Concerns during the COVID-19 Lockdown: A Multicultural Cross-Sectional Study among Internet Survey Respondents in Three Countries. *Journal of Clinical Medicine*, 10(8). <https://doi.org/10.3390/jcm10081577>

- Engin , İ. (1990). Süpürge Sanatçısı Örneğinde İki Kültürel Süreç: Kültürleme ve Kültürlenme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33(1-2), 165–169.
- Erdogan, E. (2022). Türkçe ve Almanca Deyimlerde Doğrudan ve Dolaylı İletişim Biçimleri: Kültürdilbilimsel Bir Çözümleme. *Dil Araştırmaları*, 16(31), 77-91. <https://doi.org/10.54316/dilarastirmalari.1163351>
- Erdogan, I. (1994). *İletişim ve Toplum*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2014). *Medya Teori ve Araştırmaları*. Ankara: Erk Yayınları.
- Eringa, K., Caudron, L. N., Rieck, K., Xie, F., & Gerhardt, T. (2015). How relevant are Hofstede's dimensions for inter-cultural studies? A replication of Hofstede's research among current international business students. *Research in Hospitality Management*, 5(2), 187–198. tandfonline. <https://doi.org/10.1080/22243534.2015.11828344>
- Erlandson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., ve Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. SAGE Publications.
- Eroglu, F. (1996). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ersöz, B. (2020). Yeni nesil web paradigması-web 4.0. *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 58-65.
- Eschenfelder, K., Desai, A., Alderman, I., & Shen, Y. (2005). The limits of decss posting: a comparison of internet posting of dvd circumvention devices in the european union and china. *Journal of Information Science*, 31(4), 317-331. <https://doi.org/10.1177/0165551505054414>
- Farrugia, R. C. (2013). *Facebook and Relationship: A study of how social Media uses is affecting long term relationship*. (Masters Thesis). Liberal Arts College. Retrieved from <http://scholarworkers.nit.edu/theses/30>.
- Fatalaki, J. A. (2015). Intercultural Sensitivity and Its Implications in Language Teaching. *Journal for Studies in Management and Planning*, 1(11), 24–31.
- Fiese, B. H. (2006). *Family routines and rituals*. New Haven: Yale University Press.
- Filipiak, M. (2017). Strategic actions according to Jürgen Habermas – some critical remarks from the transcendental-pragmatic procedure viewpoint. *Lingua Posnaniensis*, 59(1), 39–52. <https://doi.org/10.1515/linpo-2017-0004>
- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27, 275–293.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1977). Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research. *Philosophy and Rhetoric*, 10(2), 130–132.
- Fisher, M. (2022). *Capitalist realism: Is there no alternative?*. John Hunt Publishing.

- Fisher, R. (1991). The social psychology of intergroup and international conflict resolution. *Contemporary Sociology a Journal of Reviews*, 20(2), 315. <https://doi.org/10.2307/2073015>
- Fletcher, R., Schifferes, S., & Thurman, N. (2020). Building the “Truthmeter”: Training algorithms to help journalists assess the credibility of social media sources. *Convergence*, 26(1), 19–34. <https://doi.org/10.1177/1354856517714955>
- Flynn, J. (2004). Communicative Power in Habermas’s Theory of Democracy. *European Journal of Political Theory*, 3(4), 433–454. <https://doi.org/10.1177/1474885104045914>
- Fon, N. N. A. (2023). The “Kamerun Idea”: E pluribus unum Cameroon. *Nationalities Papers*, 1–23. <https://doi.org/10.1017/nps.2023.73>
- Freeman, M. (1977). Edmund Burke and the Sociology of Revolution. *Political Studies*, 25(4), 459–473. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1977.tb00459.x>
- Frimer, J. A., Aujla, H., Feinberg, M., Skitka, L. J., Aquino, K., Eichstaedt, J. C., ve Willer, R. (2023). Incivility is rising among American politicians on Twitter. *Social Psychological and Personality Science*, 14(2), 259-269. <https://doi.org/10.1177/19485506221083811>
- Froehlich, L., Martiny, S., Deaux, K., Goetz, T., & Mok, S. (2016). Being smart or getting smarter: implicit theory of intelligence moderates stereotype threat and stereotype lift effects. *British Journal of Social Psychology*, 55(3), 564-587. <https://doi.org/10.1111/bjso.12144>
- Froehlich, L., Mok, S., Martiny, S., & Deaux, K. (2018). Stereotype threat-effects for turkish-origin migrants in germany: taking stock of cumulative research evidence. *European Educational Research Journal*, 21(2), 330-354. <https://doi.org/10.1177/1474904118807539>
- Frowd, P. M. (2023). 11. Nationalism, racism, and xenophobia. *Oxford University Press EBooks*, 171–187. <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198867487.003.0011>
- Fuchs, C. (2014). *Sosyal Medya, Elestirel Bir Giris*. Ankara: NotaBene Yayinlari
- Fuchs, C. (2015). *Dijital Emek ve Karl Marx*, Çev. E. Kalayci ve S. Oguz. Ankara. Notabene Yayinlari
- Gadamer, H.-G. (1976). *Philosophical Hermeneutics*. University of California Press.
- Gadamer, H.-G. (1989). *Truth and Method* (2nd ed.). Continuum.
- Gadamer, H.-G., Weinsheimer, J., & Marshall, D. G. (2004). *Truth and method*. London: Continuum.

- Gahan, P. and Pekarek, A. (2012). Social movement theory, collective action frames and union theory: a critique and extension. *British Journal of Industrial Relations*, 51(4), 754-776. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8543.2012.00912.x>
- Gall, G., & Holgate, J. (2018). Rethinking Industrial Relations: Appraisal, application and augmentation. *Economic and Industrial Democracy*, 39(4), 561–576. <https://doi.org/10.1177/0143831x18785509>
- Gallagher, M., Muldoon, O., & Pettigrew, J. (2015). An integrative review of social and occupational factors influencing health and wellbeing. *Frontiers in Psychology*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01281>
- Gallien, C., & Jokic, O. (2015). Eighteenth-Century Orientalism in Contemporary British Historiography and Literary Criticism. *Literature Compass*, 12(4), 121–133. <https://doi.org/10.1111/lic3.12222>
- Garner, R.A. (1977). *Social Movements in America*. Chicago: Rand McNally.
- Gaurav, K. ve Ray, A. (2020). Impact of social media advertising on consumer buying behavior in indian e-commerce industry. *Sumedha Journal of Management*, 9(1), 41. <https://doi.org/10.46454/sumedha/9.1.2020.3>
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gerbaudo, P. (2012). *Tweets and the streets : social media and contemporary activism*. London: Pluto Press.
- Gerlach, P., & Eriksson, K. (2021). Measuring Cultural Dimensions: External Validity and Internal Consistency of Hofstede's VSM 2013 Scales. *Frontiers in Psychology*, 12(1). Frontiersin. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.662604>
- Ghavami, N., & Peplau, L. A. (2012). An Intersectional Analysis of Gender and Ethnic Stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 37(1), 113–127. <https://doi.org/10.1177/0361684312464203>
- Ghavasieh, A., Nicolini, C., & De Domenico, M. (2020). Statistical physics of complex information dynamics. *Physical Review E*, 102(5). <https://doi.org/10.1103/physreve.102.052304>
- Gibbs, E. and Kerr, E. (2020). Mobilizing solidarity in factory occupations: activist responses to multinational plant closures. *Economic and Industrial Democracy*, 43(2), 612-633. <https://doi.org/10.1177/0143831x20931928>
- Giddens, A. (1984). The constitution of society: Outline of the theory of structuration. *Polity*.
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

- Giddens, A. (2013). *The Constitution of society: Outline of the theory of structuration*. John Wiley & Sons. (s. 189-190)
- Gilani, N., Abdul Waheed, S., & Hussain, B. (2020). Multiculturalism and Integration: Challenges, Strategies and Prospects of Students Integration in Educational Environment and Society. *Global Social Sciences Review*, V(II), 174–181. [https://doi.org/10.31703/gssr.2020\(v-ii\).16](https://doi.org/10.31703/gssr.2020(v-ii).16)
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Anchor Books.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Touchstone.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar*. Savas Yayınevi.
- González, H., Ceballos, M., Tarraf, W., West, B., Bowen, M., & Vega, W. (2009). The health of older mexican americans in the long run. *American Journal of Public Health*, 99(10), 1879-1885. <https://doi.org/10.2105/ajph.2008.133744>
- Gonzalez, M. B., Sittner, K. J., & Walls, M. L. (2022). Cultural efficacy as a novel component of understanding linkages between culture and mental health in Indigenous communities. *American Journal of Community Psychology*, 70(1-2), 191–201. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12594>
- Gould, E. W., Zalcara, N., & Yusof, S. A. M. (2000). *Applying culture to Web site design: a comparison of Malaysian and US Web sites*. Presented at the 18th Annual Conference on Computer Documentation. ipcc sigdoc 2000. Technology and Teamwork. Proceedings. *IEEE Professional Communication Society International Professional Communication Conference an*. <https://doi.org/10.1109/ipcc.2000.887273>
- Gowers, R. (2023). A Call For A New Intercultural Competence Playbook In Mediating Social Transformation. *Lex Electronica*, 28(5), 195–195. <https://doi.org/10.7202/1109107ar>
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *The American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Grasmuck, S., Martin, J., & Zhao, S. (2009). Ethno-Racial Identity Displays on Facebook. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15(1), 158–188. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01498.x>
- Gratsiouni, D., Koutsouba, M., Venetsanou, F., & Tyrovolas, V. (2016). Learning and Digital Environment of Dance – The Case of Greek Traditional Dance in Youtube. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 19(2), 80–95. <https://doi.org/10.1515/eurodl-2016-0009>

- Griffith, R. L., Wolfeld, L., Armon, B. K., Rios, J., & Liu, O. L. (2016). Assessing Intercultural Competence in Higher Education: Existing Research and Future Directions. *ETS Research Report Series*, 2016(2), 1–44. <https://doi.org/10.1002/ets2.12112>
- Griffiths, M. (2012). Facebook addiction: concerns, criticism, and recommendations—a response to andreassen and colleagues. *Psychological Reports*, 110(2), 518-520. <https://doi.org/10.2466/01.07.18.pr0.110.2.518-520>
- Grondin, J. (1994). *Introduction to Philosophical Hermeneutics*. Yale University Press.
- Grunig, J. E., & Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. Holt, Rinehart and Winston,.
- Guarnaccia, P. J., & Hausmann-Stabile, C. (2016). Acculturation and Its Discontents: A Case for Bringing Anthropology Back into the Conversation. *Sociology and Anthropology*, 4(2), 114–124. <https://doi.org/10.13189/sa.2016.040209>
- Gudykunst, W. B. (1995). "Anxiety/Uncertainty Management (AUM) Theory: Current Status." In R. L. Wiseman (Ed.), *Intercultural Communication Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Gudykunst, W. B. (2005). *Theorizing about intercultural communication*. London: Sage Publications.
- Gudykunst, W. B. (2005). *Theorizing About Intercultural Communication*. Sage Publications.
- Gudykunst, W. D. (1995). Anxiety/uncertainty management (AUM) theory: Current status. In R. L. Wiseman (Ed.), *Intercultural communication theory* (pp. 8–58). Sage Publications, Inc.
- Gültekin, M. (2012). Debates on inter-ethnic marriages: assimilation or integration? The Turkish perspective. *Papers Revista de Sociologia*, 97(1), 151. <https://doi.org/10.5565/rev/papers/v97n1.282>
- Güneş, E., & Gümüş, S. (2022). İletişim Alanında Yapılan Sosyal Medya Konulu Çalışmalara Yönelik Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 7(2), 46–66. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.1147721>
- Gusfield, J.R. (1970). *Protest, Reform and Revolt*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Gustave Le Bon. (1895). *The Crowd: A study of the popular mind*. S.L.: Ostara Publications.
- Gustave Le Bon. (1896). *The Crowd: A study of the popular mind*. New York: The Macmillan Co.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapi Kredi Yayinlari.
- Güvenç, B. (2011). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut.

- Guy, B. S., & Patton, W. E. (1996). Managing the effects of culture shock and sojourner adjustment on the expatriate industrial sales force. *Industrial Marketing Management*, 25(5), 385–393. [https://doi.org/10.1016/0019-8501\(96\)00040-5](https://doi.org/10.1016/0019-8501(96)00040-5)
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge Polity. (Original work published 1962)
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. MIT press.
- Hacker, J., Bernsmann, R., Riemer, K. (2017). Dimensions of User Behavior in Enterprise Social Networks. In: Helms, R., Cranefield, J., van Reijsen, J. (eds) *Social Knowledge Management in Action. Knowledge Management and Organizational Learning*, vol 3. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-45133-6_7
- Hall, E. T. (1959). *The Silent Language*. New York: Doubleday.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Books.
- Hamedani, M. Y. G., & Markus, H. R. (2019). Understanding Culture Clashes and Catalyzing Change: A Culture Cycle Approach. *Frontiers in Psychology*, 10(10). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00700>
- Han, G. (2002). An Educational Interpretation of Jürgen Habermas's Communicative Rationality. *Asia Pacific Education Review*, 3(2), 149–159. <https://doi.org/10.1007/bf03024908>
- Handayani, P. W., Zagatti, G. A., Kefi, H., ve Bressan, S. (2023). Impact of Social Media Usage on Users' COVID-19 Protective Behavior: Survey Study in Indonesia. *JMIR formative research*, 7(1), e46661. <https://doi.org/10.2196/46661>
- Hansen, D. L., Shneiderman, B., Smith, M. A., & Himelboim, I. (2020). Social media: New technologies of collaboration. In *Analyzing Social Media Networks with NodeXL* (pp. 11–29). Elsevier eBooks. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-817756-3.00002-9>
- Hardcastle, M.-A. R., Usher, K. J., & Holmes, C. A. (2005). An overview of structuration theory and its usefulness for nursing research. *Nursing Philosophy*, 6(4), 223–234. <https://doi.org/10.1111/j.1466-769x.2005.00230.x>
- Harris, E. E. (2017). Demic and cultural diffusion in prehistoric Europe in the age of ancient genomes. *Evolutionary Anthropology: Issues, News, and Reviews*, 26(5), 228–241. <https://doi.org/10.1002/evan.21545>
- Hasanah, N., & Abdulrahman, T. R. (2021). E-Learning And Efl Teachers' Intercultural Competence: An Analysis Of Benefits And Challenges. *Akademika*, 10(01), 197–217. <https://doi.org/10.34005/akademika.v10i01.1323>

- Hashim, A., Yazdi-Amirkhiz, S. Y., & Suleiman, M. N. (2022). Cultural, Interpersonal Relationships and Communication Challenges as Perceived by Nigerian Post-graduate Students in a Public Academic Institution in Malaysia. *IARS International Research Journal*, 12(01), 4–13. <https://doi.org/10.51611/iars.irj.v12i01.2022.178>
- Hasson, E. (2005). Risk, modernity and history. *International Journal of Law in Context*, 1(4), 315-334. <https://doi.org/10.1017/s1744552305004015>
- Hassoun, A., Beacock, I., Consolvo, S., Goldberg, B., Kelley, P. G., & Russell, D. (2023). *Practicing Information Sensibility: How Gen Z Engages with Online Information*. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2301.07184>
- Hatzenbuehler, M. L., Phelan, J. C., & Link, B. G. (2013). "Stigma as a fundamental cause of population health inequalities." *American Journal of Public Health*, 103(5), 813-821.
- Havrilova, L., Beskorsa, O., Ishutina, O., Kapnina, H., & Topolnyk, Y. (2021). Introduction of Intercultural Communication Studies into the Curriculum of Pedagogical University. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(3), 448–467. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/461>
- Hawali, B., & Cyrielle, D. (2020). Review of mass media effect in inter-cultural communication. *International Journal of Communication and Society*, 2(2), 94-101. doi:<https://doi.org/10.31763/ijcs.v2i2.153>
- Heberle, R. (1951). *Social Movements*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Heidegger, M. (1962). *Being and time* Harper and Row. New York.
- Helbing, D. and Mukerji, P. (2012). Crowd disasters as systemic failures: analysis of the love parade disaster. *Epj Data Science*, 1(1). <https://doi.org/10.1140/epjds7>
- Helen, A. A. (2021). Gender, Politics and Governance: Assessment of Women's Attitude towards Political Participation in Ekiti South Senatorial District of Southwestern Nigeria. *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 9(1). <https://doi.org/10.24940/theijhss/2021/v9/i1/hs2101-010>
- Helmich, E., Bolhuis, S., Laan, R., & Koopmans, R. (2011). Early clinical experience: do students learn what we expect? *Medical Education*, 45(7), 731–740. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2011.03932.x>
- Helsper, E. (2021). *The digital disconnect: The social causes and consequences of digital inequalities*.
- Herold, D. K., ve Marolt, P. (Eds.). (2011). *Online society in China*. London and New York: Routledge.

- Heylighen, F., Kostov, I., & Kiemen, M. (2012). Mobilization Systems: technologies for motivating and coordinating human action. In M. A. Peters, T. Besley, & D. Araya (Eds.), *The New Development Paradigm: Education, Knowledge Economy and Digital Futures*. Routledge. Retrieved from <http://pcp.vub.ac.be/Papers/MobilizationSystems.pdf>
- Hilton, J. L., & von Hippel, W. (1996). Stereotypes. *Annual Review of Psychology*, 47(1), 237-271.
- Hindman, M. (2008). What is the online public sphere good for ? In J. Turow & L. Tsui (Eds.), *The Hyperlinked Society: Questioning Connections in the Digital Age* (pp. 268–288). Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Hinner, M. B. (2017). Intercultural Misunderstandings: Causes And Solutions. *Russian Journal of Linguistics*, 21(4), 885–909. <https://doi.org/10.22363/2312-9182-2017-21-4-885-909>
- Hiswara, A., Aziz, A. M., & Pujowati, Y. (2023). Cultural preservation in a globalized world: Strategies for sustaining heritage. *West Science Social and Humanities Studies*, 1(03), 98–106. <https://doi.org/10.58812/wsshs.v1i03.250>
- Hobsbawm, E. (2010). *Age of revolution: 1789-1848*. Hachette UK.
- Hodgetts, R. M., & Luthans, F. (1997). *International Management: Culture, Strategy, and Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Hofmeyr, A. S. (2021). Intercultural Competence Development Through Co-Curricular and Extracurricular At-Home Programs in Japan. *Journal of Studies in International Education*, 27(3), 363–386. <https://doi.org/10.1177/10283153211070110>
- Hofstede, G. (1980). *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Sage Publications.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International Differences in Work-related Values*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Hofstede, G. (1987). The Applicability of McGregor's Theories in South East Asia. *Journal of Management Development*, 6(3), 9–18. <https://doi.org/10.1108/eb051642>
- Hofstede, G. (2001). *Cultures and Organizations: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations across Nations* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind*. McGraw-Hill.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2018). *Social Psychology* (8th ed.). Pearson Education.

- Holgate, J., Simms, M., & Tapia, M. (2018). The limitations of the theory and practice of mobilization in trade union organizing. *Economic and Industrial Democracy*, 39(4), 599-616. <https://doi.org/10.1177/0143831x18777608>
- Holroyd, A. E. (2007). Interpretive Hermeneutic Phenomenology: Clarifying Understanding. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 7(2), 1–12. <https://doi.org/10.1080/20797222.2007.11433946>
- Hoseini, A. S. S. (2021). How to deliver bad news to me? Suggestions for preparing Muslim patients before breaking bad news. *Clinical Ethics*, 16(2), 53–54. <https://doi.org/10.1177/1477750920959545>
- Hotwani, G. (2017). The reciprocal effect of crowding and experiential stress. *Iosr Journal of Humanities and Social Science*, 22(3), 16-19. <https://doi.org/10.9790/0837-2203031619>
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social Media addiction: Its impact, mediation, and Intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1), 1–17. <https://doi.org/10.5817/cp2019-1-4>
- Huckfeldt, R. (1995). *Citizens, politics, and social communication: Information and influence in an election campaign*. Cambridge University.
- Huda, M. and Nur, I. (2021). Islam, culture, and social media: a study on the culture of the social media usage in the covid-19 pandemic era. *The Journal of Society & Media*, 5(2), 347-361. <https://doi.org/10.26740/jsm.v5n2.p347-361>
- Huiwen, S., Hashim, N., Sern, T. J., & Bidin, R. (2022). Intercultural Adjustment in High Context Communication: The Mediating Role of Intercultural Willingness to Communicate on AUM Theory. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(12), 1405–1425. Retrieved from <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v12-i12/15723>
- Hyde, A., Treacy, M. (P), Scott, P. A., Butler, M., Drennan, J., Irving, K., ... Hanrahan, M. (2005). Modes of rationality in nursing documentation: biology, biography and the “voice of nursing.” *Nursing Inquiry*, 12(2), 66–77. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1800.2005.00260.x>
- Ilie, O. A. (2019). Intercultural Communication Barriers. China and the USA, The Difficulties of a Dialogue. *International Conference Knowledge-Based Organization*, 25(2), 258–263. <https://doi.org/10.2478/kbo-2019-0091>
- Inglehart, R. (2018). *Cultural evolution: People’s motivations are changing, and reshaping the world*. Cambridge University Press.

- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51.
- Jakubowski, J. (2018). Intercultural competences and social media: contribution through research. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, (3), 35–48. <https://doi.org/10.14746/ssp.2018.3.3>
- Jarrett, K. (2008). Beyond Broadcast YourselfTM: The Future of Youtube. *Media International Australia*, 126(1), 132–144. <https://doi.org/10.1177/1329878x0812600114>
- Jenkins, J. C. (1983). Resource mobilization theory and the study of social movements. *Annual review of sociology*, 9(1), 527-553.
- Jerónimo, P., Correia, J. C., & Gradim, A. (2020). Are We Close Enough? Digital Challenges to Local Journalists. *Journalism Practice*, 16(5), 813–827. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1818607>
- Jia, L., & Ruan, L. (2020). Going global: Comparing Chinese mobile applications' data and user privacy governance at home and abroad. *Internet Policy Review*, 9(3). <https://doi.org/10.14763/2020.3.1502>
- Jin, S. (2023). Unleashing the Potential of Social Media: Enhancing Intercultural Communication Skills in the Hospitality and Tourism Context. *Sustainability*, 15(14), 10840. <https://doi.org/10.3390/su151410840>
- Jitpiromsri, S. (2019). The Deep South of Thailand: 15 Years in Fields of Open Conflict, Violence and Peace Narratives. *Asian International Studies Review*, 20(1), 79–108. <https://doi.org/10.16934/isr.20.1.201906.79>
- Johnson, C., Terry, D. J., & Louis, W. R. (2005). Perceptions of the intergroup structure and anti-Asian prejudice among White Australians. *Group Processes & Intergroup Relations*, 8(1), 53-71.
- Johnson, H. (2017). #NoDAPL: Social Media, Empowerment, and Civic Participation at Standing Rock. *Library Trends*, 66(2), 155–175. <https://doi.org/10.1353/lib.2017.0033>
- Jones, C. (2021). Writing intellectual disability: glimpses into precarious processes or re/making a cultural phenomenon.. <https://doi.org/10.32920/ryerson.14663688>
- Jones, S. C. T., Anderson, R. E., Gaskin-Wasson, A. L., Sawyer, B. A., Applewhite, K., & Metzger, I. W. (2020). From “crib to coffin”: Navigating coping from racism-related stress throughout the lifespan of Black Americans. *American Journal of Orthopsychiatry*, 90(2), 267–282. <https://doi.org/10.1037/ort0000430>

- Jordan, A. T. (1996). Critical incident story creation and culture formation in a self-directed work team. *Journal of Organizational Change Management*, 9(5), 27–35. <https://doi.org/10.1108/09534819610128779>
- Jr., G. (2022). *The Consequences of Stereotype Threat on Black and Latinx Students in Science and Engineering*.
- Jukes, S. (2019). How social media and technology are challenging journalists' perceptions of their role. *Interactions: Studies in Communication & Culture*, 10(1), 111–127. https://doi.org/10.1386/iscc.10.1-2.111_1
- Kalu, K. N. (2019). The impact of ICT-diffusion on government effectiveness: what role for cultural practices? *International Journal of Organization Theory & Behavior*, 22(2), 123–154. <https://doi.org/10.1108/ijotb-07-2018-0087>
- Kam, J. A., Cleveland, M. J., & Hecht, M. L. (2010). Applying General Strain Theory to Examine Perceived Discrimination's Indirect Relation to Mexican-Heritage Youth's Alcohol, Cigarette, and Marijuana Use. *Prevention Science*, 11(4), 397–410. <https://doi.org/10.1007/s11121-010-0180-7>
- Kampermann, A., Opdenakker, R., Heijden, B. V. der, & Bücken, J. (2021). Intercultural Competencies for Fostering Technology-Mediated Collaboration in Developing Countries. *Sustainability*, 13(14), 7790. <https://doi.org/10.3390/su13147790>
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! the Challenges and Opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2012). Social media: back to the roots and back to the future. *Journal of Systems and Information Technology*, 14(2), 101–104. <https://doi.org/10.1108/13287261211232126>
- Kaplan, M. A. (2023). The Rise in Anti-Asian Racism and Xenophobia in the Time of COVID-19. *Journal of Hate Studies*, 18(1). <https://doi.org/10.33972/jhs.221>
- Kappos, A., & Rivard, S. (2008). A Three-Perspective Model of Culture, Information Systems, and Their Development and Use. *MIS Quarterly*, 32(3), 601–634. <https://doi.org/10.2307/25148858>
- Karaosmanoglu, D. (2011). Remembering past(s): The construction of cosmopolitan Istanbul through nostalgic flavors. In J. M. Cramer. C. P. Greene. & L. M. Walters (Eds.), *Food as communication: Communication as food* (1st ed., pp. 39– 56). Peter Lang Publishing.

- Kartal, O. Y. (2018). Analysis of Alienation in Informal Education: Media Skepticism and Spiral of Silence in the Network Society. *International Journal of Higher Education*, 7(4), 110. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v7n4p110>
- Kartal, O. Y., Yazgan, A. D., ve Kincal, R. Y. (2017). Bilisim Çağında Sosyal Sermayenin Yeni Belirleyicileri: Dijital Uçurum Ve Sosyal Medya Okuryazarlığı. *Ahi Evran Üniversitesi Kirsehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 353-373.
- Kartarı, A. (2020). *Kültür, Farklılık ve İletişim: Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Karterud, S., ve Kongerslev, M. (2019). A Temperament-Attachment-Mentalization-Based (TAM) Theory of Personality and Its Disorders. <https://scite.ai/reports/10.3389/fpsyg.2019.00518i>
- Kaspar, K. ve Müller-Jensen, M. (2019). Information seeking behavior on facebook: the role of censorship endorsement and personality. *Current Psychology*, 40(8), 3848-3859. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00316-8>
- Kaur, K. (2015). Social media creating digital environmental publics: Case of Lynas Malaysia. *Public Relations Review*, 41(2), 311-314. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2014.12.005>
- Kawashima, N. (2011). Are the global media and entertainment conglomerates having an impact on cultural diversity? A critical assessment of the argument in the case of the film industry. *International Journal of Cultural Policy*, 17(5), 475-489. <https://doi.org/10.1080/10286632.2010.533764>
- Keith, K. D. (2013). Ethnocentrism. *The Encyclopedia of Cross-Cultural Psychology*, 2, 505-509.
- Keith, M. (2015). Cultural Superiority and Its Impact on Global Relations. *Sociological Perspectives*, 58(3), 377-391.
- Kimmelmeier, M., & Kühnen, U. (2012). Culture as Process: The Dynamics of Cultural Stability and Change. *Social Psychology*, 43(4), 171-173. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000117>
- Kende, J., Phalet, K., Van den Noortgate, W., Kara, A., & Fischer, R. (2022). Equality for all? A meta-analysis of the contact-prejudice relationship in majority and minority populations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 122(2), 374-398.
- Khademi, M. (1999). The Importance of International Cultural Exchanges: Some Normative Considerations. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 29(1), 47-52. <https://doi.org/10.1080/10632929909597285>

- Khalil, H. (2024). Role of Religion and Secularism in Shaping Social Values, Norms and Identities in Various Societies and Communities in Egypt. *International Journal of Sociology*, 8(1), 40–52. <https://doi.org/10.47604/ijs.2332>
- Khan, M. M., Ahmad, R., Azad, T. M., & Nargiza, M. (2020). Revisiting the Importance of Cultural Approaches and Values in the International Affairs. *Liberal Arts and Social Sciences International Journal (LASSIJ)*, 4(2), 179–190. <https://doi.org/10.47264/idea.lassij/4.2.14>
- Khorakiwala, M. (2022). *A Geography of Strangeness: Transcultural Personhood and Fractal Identity in Contemporary South Asian Muslim American Literature* (Thesis). <https://doi.org/10.35376/10324/55171>
- Khukhlaev, O., Gritsenko, V., Pavlova, O., Tkachenko, N., Usubian, S., & Shorokhova, V. (2020). Comprehensive model of intercultural competence: theoretical substantiation. *Rudn Journal of Psychology and Pedagogics*, 17(1), 13-28. <https://doi.org/10.22363/2313-1683-2020-17-1-13-28>
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business horizons*, 54(3), 241-251. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2011.01.005>
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business horizons*, 54 (3), 241-251.
- Kim, C. K. (1999). Improving Intercultural Communication Skills: A Challenge facing Institutions of Higher Education in the 21st Century. *Technische Universitat Braunschweig, Institute of Marketing*.
- Kim, H. S., Sherman, D. K., & Taylor, S. E. (2008). Culture and social support. *American Psychologist*, 63(6), 518–526. <https://doi.org/10.1037/0003-066x>
- Kim, Y. Y. (2001). *Becoming Intercultural: An Integrative Theory of Communication and Cross-Cultural Adaptation*. Sage Publications, Inc.
- Kirac, N. İ., Altınay, F., Dagli, G., Altınay, Z., Sharma, R., Shadiev, R., & Celebi, M. (2022). Multicultural Education Policies and Connected Ways of Living during COVID-19: Role of Educators as Cultural Transformers. *Sustainability*, 14(19), 12038. <https://doi.org/10.3390/su141912038>
- Kirkman, B. L., Lowe, K. B., & Gibson, C. B. (2006). A quarter century of Culture's Consequences: a review of empirical research incorporating Hofstede's cultural values

- framework. *Journal of International Business Studies*, 37(3), 285–320.
<https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400202>
- Kittler, M. G., Rygl, D., & Mackinnon, A. (2011). Special Review Article: beyond Culture or beyond control? Reviewing the Use of Hall's high-/low-context Concept. *International Journal of Cross Cultural Management*, 11(1), 63–82.
<https://doi.org/10.1177/1470595811398797>
- Kittler, P. G., Sucher, K., & Nelms, M. N. (2012). *Food and culture* (6th ed.). Cengage Learning.
- Klandermans, B. (1984). Mobilization and Participation: Social-Psychological Expansions of Resource Mobilization Theory. *American Sociological Review*, 49(5), 583.
<https://doi.org/10.2307/2095417>
- Klassen, K. (2019). “Checking up” on Medical Training Programs and Assessments for Foreign Trained Doctors through Multimodal Analysis (Master of Arts (M.A.)).
<https://doi.org/10.22215/etd/2019-13653>
- Klein, O., & Licata, L. (2003). When group representations serve social change: The speeches of Patrice Lumumba during the Congolese decolonization. *British Journal of Social Psychology*, 42(4), 571–593. <https://doi.org/10.1348/014466603322595284>
- Koç, R. (2022). Dijitallesen Kültür ya da Kültürün Dijitallesmesi: Dijital Kültür Kavramı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), 500-513.
- Koprowski, S., Mazzioni, S., Dal Magro, C. B., Silva da Rosa, F., Borelli, E., & Cazzari, R. (2021). National Culture and Corporate Social Responsibility. *Revista Brasileira de Gestão de Negócios*, 23(3), 488–502. <https://doi.org/10.7819/rbgn.v.23i3.4115>
- Korkmaz, K., & Özbesler, C. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 867-887.
- Kornhauser, W. (1959) *The Politics of Mass Society*. Free Press, New York.
- Köksal, Y., & Özdemir, Ş. (2013). Bir iletişim aracı olarak sosyal medya'nın tutundurma karması içerisindeki yeri üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 323–337.
- Köktürk, M. (2015). Kültürün dünyası: kültür felsefesine giriş. *Hece Yayınları ve Dergileri*.
- Köse, S., Teti? K, S., ve Ercan, C. (2001). “Örgüt Kültürünü Oluşturan Faktörler ”. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 219-242. <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Yonveek/165476>

- Kristensen, N. N. and From, U. (2018). Cultural journalists on social media. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 34(65), 76-97. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v34i65.104488>
- Kroeber, A. L., ve Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University.
- Kuckartz, U. (2014). *Qualitative text analysis: A guide to methods, practice and using software*. London: Sage Ltd.
- Küçük, A., & Özkul, O. (2021). İletişimsel Eylem Kuramı: Yaşam Dünyası - Sistem Kaynaşması mı Ayrışması mı? *Journal of Social Sciences and Humanities/Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(2), 215–237. <https://doi.org/10.7596/jssh.31122021.001>
- Kumari, S., Jindal, P., & Chand, P. (2022). Social media networking: as facilitator of acculturation. *Ecs Transactions*, 107(1), 9381-9388. <https://doi.org/10.1149/10701.9381ecst>
- Lakoff, R. (1975). *Language and Woman's Place*. Harper & Row.
- Lamberton, C. ve Stephen, A. T. (2016). A thematic exploration of digital, social media, and mobile marketing: Research evolution from 2000 to 2015 and an agenda for future inquiry. *Journal of Marketing*, 80(6), 146-172.
- Lapidot-Lefler, N., & Barak, A. (2012). Effects of anonymity, invisibility, and lack of eye-contact on toxic online disinhibition. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 434–443. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.10.014>
- Latvala, E., Janhonen, S., & Lahti, M. (2019). *Public Health and Social Exclusion: A Study on Marginalized Groups in Health Care*. Springer.
- Lauring, J. (2011). Intercultural Organizational Communication: The Social Organizing of Interaction in International Encounters. *Journal of Business Communication*, 48(3), 231–255. <https://doi.org/10.1177/0021943611406500>
- Le, T. T., & Tarafdar, M. (2009). Business ecosystem perspective on value co-creation in the Web 2.0 era: implications for entrepreneurial opportunities. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 1(2), 112. <https://doi.org/10.1504/ijev.2009.029099>
- Learoyd-Smith, S. (2010). An exploration of the impact of contextual school factors on students' ways of thinking, speaking and acting. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 15(3), 239-255. <https://doi.org/10.1080/13632752.2010.497663>
- Lebow, R. N. (2008). *Identity and International Relations*. Cambridge University Press.

- Ledford, C. W. (2012). *Ethnocentric frames across race : the media's role in activating ethnocentrism and public support for conflict abroad*. (Electronic Theses and Dissertations; p. 803). <https://doi.org/10.18297/etd/803>
- Ledford, J. (2012). Media Representation and Ethnocentric Bias: A Comparative Study. *Journal of Mass Communication Studies*, 35(2), 199-214.
- Lee, J. (2015). The double-edged sword: the effects of journalists' social media activities on audience perceptions of journalists and their news products. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(3), 312-329. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12113>
- Lee, S. J., & Oh, J.-E. (2019). Modeling Cultural Content for Outreach Programs in Marginalized Communities in Asia: A Case Study of South Korea. *Higher Education Studies*, 9(2), 96. <https://doi.org/10.5539/hes.v9n2p96>
- Leiner, B. M., Cerf, V. G., Clark, D. D., Kahn, R. E., Kleinrock, L., Lynch, D. C., & Wolf, S. (2009). A brief history of the internet. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, 39(5), 22-31.
- Lerman, K. (2007). Social information processing in news aggregation. *IEEE internet computing*, 11(6), 16-28.
- L'Etang, J., Xifra, J., & Coombs, W. (2013). Institutional influences, societal interactions, dialogue and literacy. *Public Relations Inquiry*, 2(2), 121-123. <https://doi.org/10.1177/2046147x13486144>
- Leung, A. K., & Chiu, C. (2010). Multicultural Experience, Idea Receptiveness, and Creativity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(5-6), 723-741. <https://doi.org/10.1177/0022022110361707>
- Leung, A. K., Maddux, W. W., Galinsky, A. D., & Chiu, C. (2008). Multicultural experience enhances creativity: The when and how. *American Psychologist*, 63(3), 169-181. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.63.3.169>
- Li, H., & Sakamoto, Y. (2014). Social impacts in social media: An examination of perceived truthfulness and sharing of information. *Computers in Human Behavior*, 41, 278-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.08.009>
- Lim, X. J., Mohd Radzol, A. R. bt , Cheah , J.-H. J., & Wong, M. W. (2017). The impact of social media influencers on purchase intention and the mediation effect of customer attitude. *Asian Journal of Business Research*, 7(2), 19-36. <https://doi.org/10.14707/ajbr.170035>
- Limon, S., Oral Kara, N., & Antalyali, Ö. L. (2019). Yönetim Literatüründe Stereotip (Kalipyargi) Kavramı: Ulusal Ve Uluslararası Alandaki Yönetim Araştırmaları

- Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10(23), 195–211. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.482558>
- Lin, N. (1976). *Foundations of Social Research*. McGraw-Hill Companies.
- Lincoln, Y., & Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. London: Sage Publications.
- Lindgren, T. (2018). Religious conflicts: opportunity structures, group dynamics, and framing. *Al-Albab*, 7(1), 17. <https://doi.org/10.24260/alalbab.v7i1.961>
- Lindström, B., Bellander, M., Chang, A., Tobler, P., & Amodio, D. (2019). A computational reward learning account of social media engagement. <https://doi.org/10.31234/osf.io/78mh5>
- Linge, D. E. (1977). *Philosophical Hermeneutics* by Hans-Georg Gadamer. University of California Press.
- Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). "Conceptualizing Stigma." *Annual Review of Sociology*, 27, 363-385.
- Lister, M. D., Davey, J., Giddings, S., Grant, L., & Kelly, K. (2003). *New media : a critical introduction*. London & New York: Routledge.
- Liu, J., Liu, X., Tu, S., & Xu, Z. (2021). Review of Cross-border Movements of Transnational Media Conglomerates. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.211020.272>
- Liu, M. (2017). Adult chinese as a second language learners' willingness to communicate in chinese: effects of cultural, affective, and linguistic variables. *Psychological Reports*, 120(3), 423-442. <https://doi.org/10.1177/0033294117692808>
- Liu, S., Volcic, Z., & Gallois, C. (2015). *Introducing Intercultural Communication Global Cultures and Context*. London: SAGE.
- Liu, T., & Pelowski, M. (2014). Clarifying the interaction types in two-person neuroscience research. <https://scite.ai/reports/10.3389/fnhum.2014.00276>
- Liu, Z., & Weber, I. (2014). Is Twitter a public sphere for online conflicts? A cross-ideological and cross-hierarchical look. In *Social Informatics: 6th International Conference, SocInfo 2014, Barcelona, Spain, November 11-13, 2014. Proceedings 6* (pp. 336-347). Springer International Publishing.
- Livazović, G., & Ham, E. (2019). Cyberbullying and emotional distress in adolescents: the importance of family, peers and school. *Heliyon*, 5(6), e01992. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e01992>
- Long, J., & He, J. (2021). Cultural semiotics and the related interpretation. In *2021 International Conference on Public Relations and Social Sciences (ICPRSS 2021)* (pp. 1268-1272). Atlantis Press.

- Lopes, A. and Hall, T. (2015). Organising migrant workers: the living wage campaign at the university of east london. *Industrial Relations Journal*, 46(3), 208-221. <https://doi.org/10.1111/irj.12099>
- Lovin, D., Căpățîna, A., & Moreau, D. B. (2021). Adaptation, integration and acculturation of foreign athletes in sports organizations in Romania and France. *Quality in Sport*, 7(2), 7–23. <https://doi.org/10.12775/QS.2021.007>
- Low, M., & Purwaningrum, F. (2020). *Othring and Social Division: A Theoretical and Empirical Perspective*. Routledge.
- Lu, S. ve Fine, G. A. (1995). The presentation of ethnic authenticity: Chinese food as a social accomplishment. *The Sociological Quarterly*, 36(3), 535–553.
- Lukachko, A., Hatzenbuehler, M. L., & Keyes, K. M. (2014). Structural racism and myocardial infarction in the United States. *Social Science & Medicine*, 103, 42–50. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.07.021>
- Luque, M. N., del Carmen García Fernández, M., & Tejada, A. J. R. (2006). Acculturation Strategies and Attitudes of African Immigrants in the South of Spain: Between Reality and Hope. *Cross-Cultural Research*, 40(4), 331–351. <https://doi.org/10.1177/1069397105283405>
- Lusted, A.M. (2011). *Social Networking: Myspace, Facebook&Twitter*. USA: Publishing Company.
- Lustig, M. W., & Koester, J. (2010). *Intercultural competence : interpersonal communication across cultures*. Boston: Allyn And Bacon.
- MacIntyre, P., Dörnyei, Z., Clement, R., & Noels, K. (1998). Conceptualizing willingness to communicate in a l2: a situational model of l2 confidence and affiliation. *Modern Language Journal*, 82(4), 545-562. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1998.tb05543.x>
- Maggio, R. (1998). *The Bias-Free Word Finder: A Dictionary of Nondiscriminatory Language*. Boston: Beacon Press.
- Mahalik, J. R. (1995). Practitioners' Value-Orientations: Examination of Core Values and Influence of Theoretical Orientation. *Counseling and Values*, 39(3), 228–239. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007x.1995.tb00945.x>
- Mahalik, J. R., Worthington, R. L., & Crump, S. (1999). Influence of Racial/Ethnic Membership and “Therapist Culture” on Therapists’ Worldview. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 27(1), 2–17. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.1999.tb00208.x>

- Mahalleh, V. B. S., Selamat, H., & Sandhu, F. (2017). Review on Psychological Crowd Model Based on LeBon's Theory. *TELKOMNIKA (Telecommunication Computing Electronics and Control)*, 15(2), 763–770.
<https://doi.org/10.12928/telkomnika.v15i2.6114>
- Mahl, D., Zeng, J., & Schäfer, M. (2021). From “nasa lies” to “reptilian eyes”: mapping communication about 10 conspiracy theories, their communities, and main propagators on twitter. *Social Media + Society*, 7(2), 205630512110174.
<https://doi.org/10.1177/20563051211017482>
- Maisarah, R., & Zuhriah, Z. (2023). Communication Interaction Between Traders in Cultural Analysis (Case Study of Halat Traditional Market, Matsum City, Medan City). *Sosial Budaya*, 20(1), 14–14. <https://doi.org/10.24014/sb.v20i1.22938>
- Makwembere, S. (2015). Hallmarks of irresponsible and unresponsive governance: Internal xenophobic attacks in South Africa's municipalities. *The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 11(4).
<https://doi.org/10.4102/td.v11i4.47>
- Mallapragada, M. (2016). Immigrant activism: narratives of the “h-4 life” by indian women on youtube. *Communication Culture and Critique*, 10(1), 76-92.
<https://doi.org/10.1111/cccr.12147>
- Malmberg, M., & Pantti, M. (2020). Migrant youths and YouTube entertainment: Media participation in post-migrant Finland. *Culture Unbound*, 12(2), 275-292.
- Mansour, E. (2016). The adoption and use of social media as a source of information by Egyptian government journalists. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(1), 48–67. <https://doi.org/10.1177/0961000616669977>
- Manyam , S., Swarnalatha, M., & Padma, A. (2018). Impact of Social Media on Current Fashion Trends among Youth. *International Journal of Educational Science and Research*, 8(3), 127–134. <https://doi.org/10.24247/ijesrjun201817>
- Marcuse, H. (1964) *One Dimensional Man*. Beacon, Boston.
- Mariño, R. J., Stuart, G. W., Winning, T., Morgan, M. V., Thomson, W. M., Marshall, R. I., & Gotjamanos, T. (2004). Cultural Consistency in Australian Dental Students from Two Different Ethnic Backgrounds. *Journal of Dental Education*, 68(11), 1178–1184.
<https://doi.org/10.1002/j.0022-0337.2004.68.11.tb03863.x>
- Marino, R., & Stuart, G. W. (2005). The validity and reliability of the Tertiary Student Values Scale (TSVS). *Medical Education*, 39(9), 895–903. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2005.02244.x>

- Markovina, I., Lenart, I., Matyushin, A., & Hien, P. (2022). Russian–Vietnamese mutual perceptions from linguistic and cultural perspectives. *Heliyon*, 8(6), e09763. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09763>
- Marquardt, N. (2011). *Proxemic interactions in ubiquitous computing ecologies*. Presented at the CHI EA '11: CHI '11 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems. <https://doi.org/10.1145/1979742.1979691>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev: Osman Akinhay, Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayinlari.
- Marta, R. F., Supina, S., Fernando, E., Yohanes, W., & Cahyanto, I. D. P. (2022). Exploration of Kejawen in “Visit Central Java” version of KukuBima Ener-G advertisement. *EduLite: Journal of English Education, Literature and Culture*, 7(1), 160. <https://doi.org/10.30659/e.7.1.160-176>
- Marx, D. M., & Goff, P. A. (2005). Clearing the air: The effect of experimenter race on target's test performance and subjective experience. *British Journal of Social Psychology*, 44(4), 645–657. <https://doi.org/10.1348/014466604x17948>
- Marx, K. (1848). *The Communist Manifesto*. Penguin Classics.
- Marx, K. (1867). *Das Kapital, Hamburg, Otto Meissner, 1867*. Reedition: Hildesheim.
- Matang, Suryadi, K., Darmawan, C., Anggraeni, L., Pratomo, W., & Zulkifli. (2023). Intercultural Communication in the Grip: Implications of the Literature Review “Social Media and Intercultural Education.” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Proceedings of the 4th Annual Civic Education Conference (ACEC 2022)*, 312–322. Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-096-1_36
- Matthes, J., & Prieler, M. (2020). Nudity of Male and Female Characters in Television Advertising Across 13 Countries. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 97(4), 1101–1122. <https://doi.org/10.1177/1077699020925450>
- Mayer, C. H., Boness, C. M., & Louw, L. (2017). Perceptions of Chinese and Tanzanian employees regarding intercultural collaboration. *SA Journal of Human Resource Management*, 1(2). <https://doi.org/10.4102/sajhrm.v15i0.921>
- McCullagh, J., & Gray, J. S. (2018). Cognitive behavioral models, measures, and treatments for anxiety disorders in American Indians and Alaska Natives. In E. C. Chang, C. A. Downey, J. K. Hirsch, & E. A. Yu (Eds.), *Treating depression, anxiety, and stress in ethnic and racial groups: Cognitive behavioral approaches*. 203–225. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000091-009>

- McEwan, B., & Sobre-Denton, M. (2011). Virtual Cosmopolitanism: Constructing Third Cultures and Transmitting Social and Cultural Capital Through Social Media. *Journal of International and Intercultural Communication*, 4(4), 252–258. <https://doi.org/10.1080/17513057.2011.598044>
- McFarland, D. D., & Blalock, H. M. (1970). Theory Construction: From Verbal to Mathematical Formulations. Hubert M. Blalock, Jr. *Oxford University Press*, 48(4), 543–544. <https://doi.org/10.2307/2575589>
- McFarland, S. (2010). Authoritarianism, social dominance, and other roots of generalized prejudice. *Political Psychology*, 31(3), 453–477.
- McGlone, M. S., & Pfiester, R. A. (2014). Stereotype Threat and the Evaluative Context of Communication. *Journal of Language and Social Psychology*, 34(2), 111–137. <https://doi.org/10.1177/0261927x14562609>
- McGregor, S. C. (2019). Social media as public opinion: How journalists use social media to represent public opinion. *Journalism*, 20(8), 1070–1086. <https://doi.org/10.1177/1464884919845458>
- McLeod, J. (2000). *Beginning Postcolonialism*. Manchester University Press, Manchester and New York.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: the Extensions of Man*. London: Abacus.
- Mendenhall, M. E., Punnett, B. J., & Ricks, D. A. (1995). *Global Management*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Mengistu, B. S., & Manolova, G. (2019). Acculturation and mental health among adult forced migrants: a meta-narrative systematic review protocol. *Systematic Reviews*, 8(1). <https://doi.org/10.1186/s13643-019-1103-8>
- Merola, R. H., Coelen, R. J., & Hofman, W. H. A. (2019). The Role of Integration in Understanding Differences in Satisfaction Among Chinese, Indian, and South Korean International Students. *Journal of Studies in International Education*, 23(5), 535–553. <https://doi.org/10.1177/1028315319861355>
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. Free Press.
- Michaels, E. K., Lam-Hine, T., Nguyen, T. T., Gee, G. C., & Allen, A. M. (2023). The Water Surrounding the Iceberg: Cultural Racism and Health Inequities. *Milbank Quarterly*, 101(3). <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12662>

- Michailova, S., Piekkari, R., & Ravasi, D. (2017). Cultural Stereotypes and Ethnocentrism in Multinational Business. *Journal of International Business Studies*, 48(4), 523-545.
- Mikalauskas, I., & Mikalauskienė, A. (2017). Cultural Acceptance Differences of Renewable Energy Technologies. *International Journal of Culture and History (EJournal)*, 3(4), 270–274. <https://doi.org/10.18178/ijch.2017.3.4.111>
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative Data Analysis: a Methods Sourcebook* (3rd ed.). Los Angeles: Sage.
- Miles, S. (1998). *Consumerism: As a Way of Life*. London: SAGE Publications.
- Miller, J. & Deutsch, J. (2009). *Food studies: An introduction to research methods*. Berg.
- Miller, S. L., & Reinsch, N. L. (1998). Book Reviews : Ethics in Intercultural and International Communication. Edited by Fred L. Casmir. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 1997. 296 pages. *Journal of Business Communication* (1973), 35(2), 283–285. <https://doi.org/10.1177/002194369803500206>
- Mills, C.W. (1956) *The Power Elite*. Oxford University Press, New York.
- Ming, X. (2022, January). Understanding Cyberculture from Perspective of Intercultural Communication. In *2021 International Conference on Social Development and Media Communication (SDMC 2021)* (pp. 118-122). Atlantis Press.ISO 690
- Minkov, M. (2018). A revision of Hofstede's model of national culture: old evidence and new data from 56 countries. *Cross Cultural & Strategic Management*, 25(2), 231–256. Emerald. <https://doi.org/10.1108/ccsm-03-2017-0033>
- Mohamed, A. (2022). National Identity and Ethnocentric Narratives. *Journal of Cultural Studies*, 29(2), 97-112.
- Mohammed, A. and Inusa, A. (2020). Impacts of social media in influencing public opinion in the muslim communities. *International Journal of Heritage Art and Multimedia*, 3(8), 28-39. <https://doi.org/10.35631/ijham.38004>
- Mohan, D., Verma, A., & Rao, S. (2021). Modeling prejudice and its effect on societal prosperity.. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2112.14801>
- Mohan, G., McCoy, S., Carroll, A., & Mihut, G. (2021). The impact of perceived discrimination on the mental health of third-level students: The mediating role of social capital and resilience. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(9), 1821-1834.
- Monkhe, M. (2015). *The impact of the xenophobia phenomenon of international students at a selected institution of higher learning in the Western Cape* (Thesis). Master of Technology: Public Management in the Faculty of Business at the Cape Peninsula University of Technology. <https://etd.cput.ac.za/handle/20.500.11838/1676>

- Montagna, N. (2023). For a new sociology of social love. *The American Sociologist*, 54(2), 338-348. <https://doi.org/10.1007/s12108-023-09572-5>
- Moran, J. R., Fleming, C. M., Somervell, P., & Manson, S. M. (1999). Measuring Bicultural Ethnic Identity among American Indian Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 14(4), 405–426. <https://doi.org/10.1177/0743558499144002>
- Morse, J. M. (2015). Critical Analysis of Strategies for Determining Rigor in Qualitative Inquiry. *Qualitative Health Research*, 25(9), 1212–1222. <https://doi.org/10.1177/1049732315588501>
- Motohashi, Y., Kaneko, Y., & Fujita, K. (2012). Association between psychological distress and a sense of contribution to society in the workplace. *BMC Public Health*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-12-253>
- Mukhametzyanova, F., Gryaznov, A., Chernova, E., Sattarova, A., & Ibragimova, L. (2020). Social and Psychological Features of Crime Groupings. <https://scite.ai/reports/10.20511/pyr2020.v8nspe3.759>
- Mukherjee, A., & Pattnaik, B. K. (2020). Assimilation, Heterolocalism and Ethnic Capital: The Case of an Immigrant Indian Community in America. *Sociological Bulletin*, 70(1), 24–41. <https://doi.org/10.1177/0038022920956737>
- Müller, F. and Souza, M. (2020). The role of knowledge media in network education. *International Journal for Innovation Education and Research*, 8(7), 76-93. <https://doi.org/10.31686/ijier.vol8.iss7.2457>
- Mulvey, L. (1975). Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Screen*, 16(3), 6-18.
- Mundeza, R. S. (2021). Process of Student Adaptation of Culture Shock. *Journal La Sociale*, 2(2), 26–31. <https://doi.org/10.37899/journal-la-sociale.v2i2.386>
- Muqarshi, A., Kaparou, M., ve Kelly, A. (2020). Managing cultural diversity for collective identity: A case study of an ELT department in Omani higher education. <https://scite.ai/reports/10.1177/1741143220921187>
- Murphy, C. (2016). Fear and Leadership in Union Organizing Campaigns. *SAGE Open*, 6(1), 215824401562393. <https://doi.org/10.1177/2158244015623932>
- Murthy, D. (2021). Evaluating platform accountability: terrorist content on youtube. *American Behavioral Scientist*, 65(6), 800-824. <https://doi.org/10.1177/0002764221989774>
- Mustofa, R. (2021). Ethnocentrism in Cinema: A Content Analysis of Hollywood Films. *Journal of Media and Cultural Analysis*, 18(1), 45-61.

- Muthukrishna, M., & Schaller, M. (2019). Are collectivistic cultures more prone to rapid transformation? Computational models of cross-cultural differences, social network structure, dynamic social influence, and cultural change. *Personality and Social Psychology Review*, 24(2), 108886831985578. <https://doi.org/10.1177/1088868319855783>
- Mutlu, E. (1999). *Iletisim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayinlari.
- Muyskens, K. (2021). Avoiding Cultural Imperialism in the Human Right to Health. *Asian Bioethics Review*, 14(1), 87–101. <https://doi.org/10.1007/s41649-021-00190-2>
- Myers, T. and Crowther, J. (2009). Social comparison as a predictor of body dissatisfaction: a meta-analytic review. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(4), 683-698. <https://doi.org/10.1037/a0016763>
- Nadiri, H., & Tümer, M. (2010). Ethnocentrism in Consumer Preferences: The Case of Turkish Market. *International Journal of Consumer Research*, 33(5), 721-738.
- Nadkarni, A., & Hofmann, S. G. (2012). Why do people use Facebook? *Personality and Individual Differences*, 52(3), 243–249. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.007>
- Nakash, O., Nagar, M., Shoshani, A., & Lurie, I. (2015). The association between acculturation patterns and mental health symptoms among eritrean and sudanese asylum seekers in israel. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(3), 468-476. <https://doi.org/10.1037/a0037534>
- Nakhaei Ashtari, M., & Correia, M. (2021). Assessment of vulnerability and site adaptive capacity to the risk of climate change: the case of Tchogha Zanbil World Heritage earthen site in Iran. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, ahead-of-print (ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/jchmsd-06-2021-0108>
- Navarrete, E., Nehring, A., Schanze, S., Ewerth, R., ve Hoppe, A. (2023). A Closer Look into Recent Video-based Learning Research: A Comprehensive Review of Video Characteristics, Tools, Technologies, and Learning Effectiveness. *arXiv preprint arXiv:2301.13617*.
- Navarro, N. de A. B., Da Costa, C. A., Barbosa, J. L. V., & Righi, R. da R. (2018). Spontaneous Social Network: toward dynamic virtual communities based on context-aware computing. *Expert Systems with Applications*, 95, 72–87. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2017.11.017>
- Neblett, E. W., Jr., & Roberts, S. O. (2013). "Racial Identity and Autonomic Responses to Racial Discrimination." *Psychophysiology*, 50(10), 943-953.

- Needham, B. L., Mukherjee, B., Bagchi, P., Kim, C., Mukherjee, A., Kandula, N. R., & Kanaya, A. M. (2017). Acculturation Strategies and Symptoms of Depression: The Mediators of Atherosclerosis in South Asians Living in America (MASALA) Study. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 20(4), 792–798. <https://doi.org/10.1007/s10903-017-0635-z>
- Neuliep, J. W. (2016). *Intercultural communication: A contextual approach*. Sage Publications.
- Neuliep, J. W., Hintz, S. M., & McCroskey, J. C. (2005). The Influence of Ethnocentrism in Organizational Contexts: Perceptions of Interviewee and Managerial Attractiveness, Credibility, and Effectiveness. *Communication Quarterly*, 53(1), 41–56.
- Ngo, H., & Li, H. (2016). Cultural Identity and Adaptation of Mainland Chinese Immigrants in Hong Kong. *American Behavioral Scientist*, 60(5-6), 730–749. <https://doi.org/10.1177/0002764216632837>
- Nguyen Huu, A. (2021). The Cultural Integration of Working Vietnamese People in Poland: An Analysis of Integration as the Process of Immigrants' Lived Experience. *Journal of Population and Social Studies [JPSS]*, 29(-), 416–434. <https://doi.org/10.25133/jpssv292021.026>
- Nguyen, M. T. (2020). Understanding Listening Comprehension Processing and Challenges Encountered: Research Perspectives. *International Journal of English Language and Literature Studies*, 9(2), 63–75. <https://doi.org/10.18488/journal.23.2020.92.63.75>
- Nhongo, R., Tshotsho, B., & Muringa, T. (2020). The 'anti-sociality' of social media as portrayed in selected zimdancehall songs. *The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 16(1). <https://doi.org/10.4102/td.v16i1.839>
- Nincic, M., & Nincic, D. J. (2002). Race, Gender, and War. *Journal of Peace Research*, 39(5), 547–568. <https://doi.org/10.1177/0022343302039005003>
- Nitzgen, D. (2022). Mass behaviour and mass psychosis: robert wälder: an amendment of freud's 'theory of mass psychology'. *Group Analysis*, 55(3), 342-352. <https://doi.org/10.1177/05333164221120886>
- Norris, P. (2001). *Digital Divide : Civic engagement, Information poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Notar, C., Padgett, S., & Roden, J. (2013). Cyberbullying: A Review of the Literature. *Universal Journal of Educational Research*, 1(1), 1–9. <https://doi.org/10.13189/ujer.2013.010101>

- Ntiamoah, M. K., & Ameyibor, E. O. (2023). Shrines and Social Order in Ghana: A Study of Duveh Shrine in Peki, Volta Region, Ghana. *E-Journal of Humanities, Art and Social Sciences*, 4(2), 128–139. <https://doi.org/10.38159/ehass.2023423>
- O'Connor, K., McDonald, K., McDaniel, B., & Schmidt, G. (2021). Social media activity: its impact on career-related perceptions. *Development in Learning Organizations an International Journal*, 36(5), 1-3. <https://doi.org/10.1108/dlo-09-2021-0162>
- Oberg, K. (1960). Culture shock: Adjustment to new cultural environments. *Practical Anthropology*, 7(4), 177-182.
- Ócsai, A. (2019). Ökológiai tudatos vállalkozások értékorientációja (Doctoral Thesis, Corvinus University of Budapest). Corvinus University of Budapest. <https://doi.org/10.14267/phd.2019021>
- Odabasi, F., & Aksünger, A. (2022). Sosyal medya: Kavram, türleri ve islevleri. *İletişim ve İletişim Kuramları*, 2(1), 1-22.
- Odzakovic, E., Huus, K., Ahlberg, B. M., Bradby, H., Hamed, S., Thaper-Björkert, S., & Björk, M. (2023). Discussing racism in healthcare: A qualitative study of reflections by graduate nursing students. *Nursing Open*, 10(6). <https://doi.org/10.1002/nop2.1619>
- Ogburn, W. F. (1927). *Social change with respect to culture and original nature*. New York: Viking Press.
- Ogihara, Y. (2017). Temporal Changes in Individualism and Their Ramification in Japan: Rising Individualism and Conflicts with Persisting Collectivism. *Frontiers in Psychology*, 8(695). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00695>
- Oguz, G. Y. (2000). Cinsiyet rolleri ile ilgili stereotiplerin televizyonda sunumu. *Kurgu*, 17(1), 33-41.
- Ohme, J. (2020). Algorithmic social media use and its relationship to attitude reinforcement and issue-specific political participation – the case of the 2015 european immigration movements. *Journal of Information Technology & Politics*, 18(1), 36-54. <https://doi.org/10.1080/19331681.2020.1805085>
- Oliverio, L. W. (2020). Contours of a Constructive Pentecostal Philosophical-Theological Hermeneutic. *Journal of Pentecostal Theology*, 29(1), 35–55. <https://doi.org/10.1163/17455251-02901003>
- Olonisakin, T. T., & Adebayo, S. O. (2017). Strangers in our fatherland: Examples of subtle xenophobia in Nigeria? *European Journal of Social Sciences Studies*, 2(6). <https://doi.org/10.46827/ejsss.v0i0.149>

- Onat, F., Asman Alikiliç Ö. (2008). Sosyal ağ sitelerinin reklam ve halkla ilişkiler ortamları olarak değerlendirilmesi. *Journal of Yasar University*. 3(9), 1111-1143.
- Önem, S. (2021). Sosyal medya etkileyicilerinin tüketici satın alma davranışına etkisi. *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 107-126
- Opiyo, B. and Kuruç, Ü. (2016). Mediated digital activism: a critical assessment of opportunities, promises and problems of social media uses in contemporary grassroots movements. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 6(December 2016 - Special Issue), 121-148. <https://doi.org/10.30935/ojcm/5646>
- Otabekovich, G. E. (2024). The Concept Of Social Innovations And Their Role In The Development Of Society. *International Journal of Pedagogics*, 4(3), 21–25. Retrieved from <https://doi.org/10.37547/ijp/volume04issue03-04>
- Özdemir, B. (2020). *Sosyal Medya Ve Pazarlama İletisimi*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Özdemir, İ. (2023). Ortaöğretim Türk Kültürü Ve Medeniyeti Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kazanımların Kültürlerarası İletişim Bağlamında İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(2), 602–614. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1312240>
- Özdemir, T. (2020). Sosyal Medya: Kavram, Tarihsel Gelisim Ve Türleri. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 18(4), 45–66.
- Özden, A. T. (2022). 1.0'dan 5.0'a dünya: Web, pazarlama, endüstri ve toplum. *Journal of Business in The Digital Age*, 5(1), 29-44.
- Ozkok, F., Sunnetcioglu, A., Sunnetcioglu, S., & Karakas, E. (2017). Turkish Culinary Culture In The Socialization Process. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 110–120. <https://doi.org/10.24010/soid.369920>
- Öztuna, Ş., & Kıssal, A. (2023). Göçün Halk Sağlığı Sorunu Olarak Ruh Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 228–245. <https://doi.org/10.52369/togusagbilderg.1130617>
- Özutku, F., Küçükyılmaz, M. Mücahit., Çopur, H., İlter, K., Sigin, I., & Ari, Y. (2014). *Sosyal Medyanın ABC'si*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Palitsky, R., Sullivan, D., Keefer, L., ve Stewart, S. (2016). The cultural backdrop to prospection: exploring the relevance of time–space distancing. *Review of General Psychology*, 20(1), 86-100. <https://doi.org/10.1037/gpr0000068>
- Palla, G., Barabási, A.-L., & Vicsek, T. (2007). Quantifying social group evolution. *Nature*, 446(7136), 664–667. <https://doi.org/10.1038/nature05670>

- Paluck, E. L., & Green, D. P. (2009). Prejudice Reduction: What Works? A Review and Assessment of Research and Practice. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 339–367. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163607>
- Pant, R., Negi, A., & Kishor, N. (2020). A multidimensional role of social media as marketing tool: a review of literature. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 17(2-3), 265–285. <https://doi.org/10.1504/ijttc.2020.10031778>
- Pardela, P. A., Yanto, Y., & Octaviani, V. (2023). Komunikasi Antarbudaya Antara Masyarakat Pribumi Dengan Masyarakat Transmigrasi Di Desa Kedataran Kecamatan Maje Kabupaten Kaur. *Profesional Jurnal Komunikasi Dan Administrasi Publik*, 10(2). <https://doi.org/10.37676/professional.v10i2.5290>
- Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. London: Penguin UK.
- Parmelli, E., Flodgren, G., Beyer, F., Baillie, N., Schaafsma, M. E., & Eccles, M. P. (2011). The Effectiveness of Strategies to Change Organisational Culture to Improve Healthcare performance: a Systematic Review. *Implementation Science*, 6(1). <https://doi.org/10.1186/1748-5908-6-33>
- Parsons, T. (1951). *Toward a general theory of action*. Harvard University Press.
- Parsons, T. (2013). *The social system*. Routledge.
- Paternotte, E., Scheele, F., van Rossum, T. R., Seeleman, M. C., Scherpbier, A. J. J. A., & van Dulmen, A. M. (2016). How do medical specialists value their own intercultural communication behaviour? A reflective practice study. *BMC Medical Education*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12909-016-0727-9>
- Patton, E. A. (2019). Get Out and the legacy of sundown suburbs in post-racial America. *New Review of Film and Television Studies*, 17(3), 349–363. <https://doi.org/10.1080/17400309.2019.1622889>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Thousand Oaks, California: Sage publications.
- Peltokorpi, V., & Clausen, L. (2011). Linguistic and cultural barriers to intercultural communication in foreign subsidiaries. *Asian Business & Management*, 10(4), 509–528. <https://doi.org/10.1057/abm.2011.20>
- Penni, J. (2017). The future of online social networks (OSN): A measurement analysis using social media tools and application. *Telematics and Informatics*, 34(5), 498–517. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.10.009>

- Percival, N. and Lee, D. (2020). Get up, stand up? theorizing mobilization in creative work. *Television & New Media*, 23(2), 202-218. <https://doi.org/10.1177/1527476420969909>
- Pérez-Escamilla, R. (2011). Acculturation, nutrition, and health disparities in Latinos. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 93(5), 1163S-1167S. <https://doi.org/10.3945/ajcn.110.003467>
- Permatasari, R. and Fajar, M. (2018). The struggles of the first generation on women stereotypes in the joy luck club novel. *Bulletin of Advanced English Studies*, 1(2), 178-185. <https://doi.org/10.31559/baes2018.1.2.6>
- Pescarmona, I., & Gozzelino, G. (2020). From a different perspective. The Pedagogies of Others for an Intercultural and Sustainable Relationship among Humanity, Nature and Society. *MeTis. Mondi Educativi. Temi, Indagini, Suggestioni*, 10(2). <https://doi.org/10.30557/mt00145>
- Pezdek, K., & Doliński, W. (2017). Jürgen Habermas and the dilemmas of experience of disability. *Nursing Philosophy*, 18(4), e12171. <https://doi.org/10.1111/nup.12171>
- Philip, S., Manias, E., & Woodward-Kron, R. (2015). Nursing educator perspectives of overseas qualified nurses' intercultural clinical communication: barriers, enablers and engagement strategies. *Journal of Clinical Nursing*, 24(17-18), 2628–2637. <https://doi.org/10.1111/jocn.12879>
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493–510. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00225>
- Picciotto, R. (2017). Evaluation: Discursive practice or communicative action? *Evaluation*, 23(3), 312–322. <https://doi.org/10.1177/1356389017714384>
- Pinard, M. (1968). Mass Society and Political Movements: A New Formulation. *American Journal of Sociology*, 73(6), 682–690. <https://www.jstor.org/stable/2775774>
- Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation*. Beacon Press
- Polatcan, M. (2020). The Effect of Servant Leadership on Teacher Alienation: The Mediating Role of Supportive School Culture. *International Online Journal of Educational Sciences*, 12(3). <https://doi.org/10.15345/iojes.2020.03.005>
- Poppe, E. (2001). Effects of changes in gnp and perceived group characteristics on national and ethnic stereotypes in central and eastern europe1. *Journal of Applied Social Psychology*, 31(8), 1689-1708. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2001.tb02746.x>
- Portalla, T., & Chen, G. M. (2010). The Development and Validation of the Intercultural Effectiveness Scale . *Intercultural Communication Studies*, 19(3), 21–37.

- Pospíšil, J., Pospíšilová, H., & Trochtová, L. S. (2020). Preferences and influence of the value of health in the contemporary Czech population. *Kontakt*, 22(4), 278–284. <https://doi.org/10.32725/kont.2020.034>
- Postman, N. (1992). *Technopoly: The Surrender of Culture to Technology*. Vintage.
- Poudel, D. (2021). What is an institution? an ontological debate illustrating community forestry of nepal. *Geographical Journal of Nepal*, 14, 21-40. <https://doi.org/10.3126/gjn.v14i0.35547>
- Powers, M., ve Vera-Zambrano, S. (2018). How journalists use social media in France and the United States: Analyzing technology use across journalistic fields. *New Media & Society*, 20(8), 2728-2744. <https://doi.org/10.1177/1461444817731566>
- Pradipto, Y. D., & Setiadi, B. N. (2019). "Internalized Stigma and Its Impact on Self-Esteem and Behavior among Marginalized Groups." *Journal of Social Issues*, 75(2), 568-585.
- Pratiwi, T., Suwandi, S., & Wardhani, N. E. (2019). Psychoanalysis Ego Image by Freudian: Study of Psychology in the Main Character of the Tale of Hang Tuah. *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 2(3), 195–199. <https://doi.org/10.33258/birci.v2i3.407>
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.
- Przybylski, A., Kross, E., & Cohen, N. (2013). How Facebook usage affects mood in a laboratory experiment. *Social Psychological and Personality Science*, 4(6), 765-771.
- Putri, V. C. C., & Sonni, A. F. (2022). *The quality of television news in Indonesia*. 6(2), 224. <https://doi.org/10.24198/ptvf.v6i2.37882>
- Qiang, M., Shen, M., & Xie, H. (2018). Cultural diffusion and international inbound tourism: Evidence from China. *Tourism Economics*, 25(6), 884–903. <https://doi.org/10.1177/1354816618811211>
- Quezada, S. A., Shaw, M. P., & Zárate, M. A. (2012). Cultural Inertia. *Social Psychology*, 43(4), 243–251. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000125>
- Quintana, S. M., Herrera, T. A. S., & Nelson, M. L. (2010). Mexican American High School Students' Ethnic Self-Concepts and Identity. *Journal of Social Issues*, 66(1), 11–28. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01630.x>
- Raborife, M., Ogbuokiri, B., & Aruleba, K. (2024). The Role of Social Media in Xenophobic Attack in South Africa. *Journal of the Digital Humanities Association of Southern Africa*, 5(1). <https://doi.org/10.55492/dhasa.v5i1.5026>

- Radell, M. L., & McGuire, B. M. (2021). Intolerance of uncertainty predicts fear of healthcare settings but not desire for testing during the novel coronavirus pandemic. *Discover Psychology*, 1(1). <https://doi.org/10.1007/s44202-021-00010-6>
- Rajan, P. M., Alam, S., Kia, K. K., & Subramaniam, C. R. S. (2021). Predicting Intercultural Communication in Malaysian Public Universities from the Perspective of Anxiety/Uncertainty Management (AUM) Theory. *Journal of Intercultural Communication*, 21(1), 62–79. <https://doi.org/10.36923/jicc.v21i1.6>
- Rappaport, R. A. (1999). *Ritual and religion in the making of humanity*. Cambridge Cambridge Univ. Press.
- Rees, J., & Bamberg, S. (2014). Climate protection needs societal change: Determinants of intention to participate in collective climate action. <https://scite.ai/reports/10.1002/ejsp.2032>
- Reicher, S. (2004). The context of social identity: domination, resistance, and change. *Political Psychology*, 25(6), 921-945. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00403.x>
- Ren, J. (2023). Study of strategies to enhance students' intercultural communication awareness and competence. *SHS Web of Conferences*, 168, 02018. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202316802018>
- Rheingold, H. (2000). *The virtual community, revised edition: Homesteading on the electronic frontier*. MIT press.
- Richards, L., & Morse, J. M. (2013). *README FIRST for a User's Guide to Qualitative Methods*. SAGE Publications.
- Ricœur, P. (1981). *Hermeneutics and the human sciences : essays on language, action and interpretation* (J. B. Thompson, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Riratanaphong, C. (2014). Performance measurement of workplace change: in two different cultural contexts. *Architecture and the Built Environment*, 4(2), 1–378. <https://doi.org/10.59490/abe.2014.2.765>
- Ritzer, G. (1993). *The McDonaldization of Society*. Pine Forge Press.
- Ritzer, G., & Jurgenson, N. (2010). Production, Consumption, Prosumption: The nature of capitalism in the age of the digital “prosumer.” *Journal of Consumer Culture*, 10(1), 13–36. <https://doi.org/10.1177/1469540509354673>
- Robb, J., Hagggar, J., Lamboll, R., & Castellanos, E. (2019). Exploring the Value–Action Gap through Shared Values, Capabilities and Deforestation Behaviours in Guatemala.

- Environmental Conservation*, 46(03), 226–233.
<https://doi.org/10.1017/s0376892919000067>
- Roberts, R.E. ve Kloss, R.M. (1974). *Social Movements*. Saint Louis: The C.V. Mosby Company
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations* (5th ed.). New York: Free Press.
- Rogers, J. D. (1998). Internetworking and the Politics of Science: NSFNET in Internet History. *The Information Society*, 14(3), 213–228.
<https://doi.org/10.1080/019722498128836>
- Rogito, J. M., & Nyamota, G. (2022). Cross-cultural differences in leadership and management of agricultural projects in Africa. *Journal of Innovations and Sustainability*, 6(2), 01–01. <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.01>
- Rogler, L. H., Cortes, D. E., & Malgady, R. G. (1991). Acculturation and mental health status among Hispanics: Convergence and new directions for research. *American Psychologist*, 46(6), 585–597. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.46.6.585>
- Rosen, L. D., Whaling, K., Carrier, L. M., Cheever, N. A., & Rokkum, J. (2013). The Media and Technology Usage and Attitudes Scale: An empirical investigation. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2501–2511. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.06.006>
- Rosenfeld, M. J. (2002). Measures of Assimilation in the Marriage Market: Mexican Americans 1970-1990. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 152–162. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00152.x>
- Rosyadi, M. and Eriyanto, E. (2019). The influence of the social media recommendation system against polarization in the views of user politics: experiments on social media newsfeed on social media users. <https://doi.org/10.4108/eai.6-12-2018.2286272>
- Rothstein, R. (2015). "The Making of Ferguson: Public Policies at the Root of its Troubles." Economic Policy Institute
- Ruanguttamanun, C. (2023). How consumers in different cultural backgrounds prefer advertising in green ads through Hofstede's cultural lens ? A cross-cultural study. *Global Business and Organizational Excellence*, 43(1).
<https://doi.org/10.1002/joe.22192>
- Rustam, H., Anwar, M. N., & Iqbal, Q. (2023). Social Media Impact on Human Behaviour. *Global Sociological Review*, 8(2), 15–29. [https://doi.org/10.31703/gsr.2023\(viii-ii\).03](https://doi.org/10.31703/gsr.2023(viii-ii).03)
- Ryan, C. S., Casas, J. F., & Thompson, B. K. (2010). Interethnic Ideology, Intergroup Perceptions, and Cultural Orientation. *Journal of Social Issues*, 66(1), 29–44. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01631.x>

- Ryan, J. (2019). *İnternetin Geçmisi ve Dijital Gelecek* (B. Keles, Çev.). Ankara: Tübitak.
- Ryan, T., Chester, A., Reece, J., & Xenos, S. (2014). The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(3), 133–148. <https://doi.org/10.1556/jba.3.2014.016>
- Rydell, R., Hugenberg, K., Ray, D., & Mackie, D. (2007). Implicit theories about groups and stereotyping. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(4), 549-558. <https://doi.org/10.1177/0146167206296956>
- Sahebi, S., & Formosa, P. (2022). Social Media and its Negative Impacts on Autonomy. *Philosophy & Technology*, 35(3). <https://doi.org/10.1007/s13347-022-00567-7>
- Sahin, M. (2018). *Sosyoloji*. Beta Yayinlari., s. 131-132.
- Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Saini, F., & Surya, A. (2023). Exploring the Dimensions of Intercultural Communicative Competence (ICC) in English Learning: Insights from EFL Students. *ELT Echo the Journal of English Language Teaching in Foreign Language Context*, 8(2), 145–145. <https://doi.org/10.24235/eltecho.v8i2.15111>
- Saldana, J. (2019). *Nitel arastirmacilar için kodlama el kitabı*. (A. Tüfekci Akcan ve SN Sad, Çev. Ed). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saleem, A. (2022). Relationship between Language and Culture: A Study of Communication Styles and Social Identities of Post-Graduates in a University. *Pakistan Languages And Humanities Review*, 6(2), 352–362. [https://doi.org/10.47205/plhr.2022\(6-ii\)30](https://doi.org/10.47205/plhr.2022(6-ii)30)
- Salih, M. A. (2020). Internal cultural imperialism: The case of the Kurds in Turkey. *International Communication Gazette*, 83(8), 174804852092866. <https://doi.org/10.1177/1748048520928666>
- Salwen, M. B. (1991). Cultural imperialism: A media effects approach. *Critical Studies in Mass Communication*, 8(1), 29–38. <https://doi.org/10.1080/15295039109366778>
- Samovar, L. A., & Porter, R. E. (2001). *Communication Between Cultures*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Sampet, J., Sarapaivanich, N., & Patterson, P. (2019). The role of client participation and psychological comfort in driving perceptions of audit quality. *Asian Review of Accounting*, 27(2), 177–195. <https://doi.org/10.1108/ara-09-2017-0144>
- Sánchez, C. M., & Curtis, D. M. (2008). Different Minds and Common Problems: Geert Hofstede's Research on National Cultures¹. *Performance Improvement Quarterly*, 13(2), 9–19. <https://doi.org/10.1111/j.1937-8327.2000.tb00162.x>

- Sánchez-Rodríguez, Á., Rodríguez-Bailón, R., & Willis, G. B. (2020). Economic inequality affects perceived normative values. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(1), 211–226. <https://doi.org/10.1177/1368430220968141>
- Sánchez-Rodríguez, Á., Willis, G. B., Jetten, J., & Rodríguez-Bailón, R. (2019). Economic inequality enhances inferences that the normative climate is individualistic and competitive. *European Journal of Social Psychology*, 49(6), 1114–1127. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2557>
- Sanlav, Ü. (2014). *Sosyal Medya Savaslari*. Istanbul: Hayat Yayincilik.
- Saputra, M., & Siddiq, I. H. A. (2020). Social Media and Digital Citizenship: The Urgency of Digital Literacy in The Middle of A Disrupted Society Era. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(07), 156. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i07.13239>
- Saunders, J. F., Zak, M., Matejko, E., Kassan, A., Mukred, R., & Priolo, A. (2022). Bridging Cultural Identities: Examining Newcomer's Post-Secondary School Integration Experiences Through an Arts-Based Ethnographic Approach. *Emerging Adulthood*, 10(4), 952–970. <https://doi.org/10.1177/21676968211027674>
- Sayar, K. (2016). Dijital toplum. *TRT Akademi*, 1(2), 762-775.
- Sayed, N. (2012). Towards the Egyptian Revolution: Activists' perceptions of social media for mobilization. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 4(2), 273–298. https://doi.org/10.1386/jammr.4.2-3.273_1
- Schalk, T. M., Fischer, R., & Luczak-Roesch, M. (2024). 240 Years of Public Discourse on Moral Courage in The London Times. *MORAL COURAGE over the PAST 240 YEARS*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/36r4w>
- Schiller, H. I. (1976). *Communication and Cultural Domination*. New York: M.E. Sharpe.
- Schmitt, M. T., & Branscombe, N. R. (2002). "The Meaning and Consequences of Perceived Discrimination in Disadvantaged and Privileged Social Groups." *European Review of Social Psychology*, 12(1), 167-199.
- Schneider, C. (2018). "i wish i could grow a full beard": the amateur pogonotropher on the beardbrand youtube channel. *Culture Studies ? Critical Methodologies*, 20(4), 295-306. <https://doi.org/10.1177/1532708618809723>
- Schneider, L., & Silverman, A. (2010). *Global sociology: Introducing five contemporary societies* (5th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Schneider, S. C., & Barsoux, J. L. (2003). *Managing Across Cultures* (2nd ed.). Harlow: Financial Times/Prentice Hall.

- Schneider, S. C., & Silverman, L. G. (2010). *Managing Across Cultures*. Harlow: Pearson Education.
- Schultheiss, D. E. P. (2007). The emergence of a relational cultural paradigm for vocational psychology. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 7(3), 191–201. <https://doi.org/10.1007/s10775-007-9123-7>
- Schulz, R. and Haerle, B. (1995). Beer, fast cars, and ...: stereotypes held by u.s. college-level students of german. *Die Unterrichtspraxis/Teaching German*, 28(1), 29. <https://doi.org/10.2307/3531331>
- Schutz, A. (1967). *The phenomenology of the social world*. Evanston: Northwestern Univ. Press.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25(1), 1–65. [https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(08)60281-6)
- Schwartz, S. H. (1994). Beyond individualism/collectivism: New cultural dimensions of values. In *Individualism and collectivism: Theory, method, and applications* (pp. 85–119). Sage Publications.
- Schwemmer, C., & Ziewiecki, S. (2018). Social Media Sellout: The Increasing Role of Product Promotion on YouTube. *Social Media + Society*, 4(3), 1–20. [sagepub. https://doi.org/10.1177/2056305118786720](https://doi.org/10.1177/2056305118786720)
- Scott, D. M. (2010). *The New Rules of Marketing and PR*, John Wiley and Sons, New Jersey.
- Sefiha, O. (2016). Ethnocentrism. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, 1–2. <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeose069.pub2>
- Serramia, M., Sanchez, M. L., Rodriguez-Aguilar, J. A., Morales, J., Wooldridge, M., & Ansotegui, C. (2018). Exploiting Moral Values to Choose the Right Norms. *Oxford University Research Archive (ORA) (University of Oxford)*. Presented at the AIES '18: Proceedings of the 2018 AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society. <https://doi.org/10.1145/3278721.3278735>
- Shachaf, P. (2008). Cultural diversity and information and communication technology impacts on global virtual teams: An exploratory study. *Information & Management*, 45(2), 131–142. <https://doi.org/10.1016/j.im.2007.12.003>
- Shafer, R. E. (1961). Chapter IX: Mass Communication. *Review of Educational Research*, 31(2), 197–207. <https://doi.org/10.3102/00346543031002197>

- Sharkey, J. (2018). The promising potential role of intercultural citizenship in preparing mainstream teachers for im/migrant populations. *Language Teaching Research*, 22(5), 570-589. <https://doi.org/10.1177/1362168817718577>
- Sharma, V. (2022, July 13). *Web 3.0: The Evolution of Web*. Analytics Vidhya; Data Science Blogathon. <https://www.analyticsvidhya.com/blog/2022/06/difference-between-web-2-0-and-web-3-0/>. (Erisim Tarihi: 29.05.2024).
- She, Z., Ng, K., Hou, X., & Xi, J. (2022). COVID-19 threat and xenophobia: A moderated mediation model of empathic responding and negative emotions. *Journal of Social Issues*, 78(1), 209–226. <https://doi.org/10.1111/josi.12500>
- Shone, R. (2004). The Psychology of Cultural Superiority. *Journal of Cross-Cultural Studies*, 19(1), 67-82.
- Shynkaruk, L., Salata, H., & Danylova, T. (2018). Dialogue of cultures: E. hall and F. kluckhohn. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 0(3). <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2018.147319>
- Siatkowski, A. A. (2007). Hispanic Acculturation: A Concept Analysis. *Journal of Transcultural Nursing*, 18(4), 316–323. <https://doi.org/10.1177/1043659607305193>
- Sieben, A., Schumann, J., & Seyfried, A. (2017). Collective phenomena in crowds—Where pedestrian dynamics need social psychology. *PLOS ONE*, 12(6), e0177328. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177328>
- Sierra-Huedo, M. L., & Nevado-Llopis, A. (2022). Promoting the Development of Intercultural Competence in Higher Education Through Intercultural Learning Interventions. *Revista Electrónica Educare*, 26(2), 1–21. <https://doi.org/10.15359/ree.26-2.28>
- Simão, L. (2005). Bildung, culture and self. *Theory & Psychology*, 15(4), 549-574. <https://doi.org/10.1177/0959354305054751>
- Simatupang, M. S., & Purba, H. (2023). The Impact Social Media Marketing, Social Interactivity And Perceived Quality Of Brand Loyalty On Iphone Users. *Jurnal Riset Manajemen Dan Akuntansi*, 3(1), 125–136. <https://doi.org/10.55606/jurima.v3i1.1586>
- Simms, M., & Dean, D. (2014). Mobilising contingent workers: An analysis of two successful cases. *Economic and Industrial Democracy*, 36(1), 173–190. <https://doi.org/10.1177/0143831x13501000>
- Simpson, K., & Daly, P. (2005). Citizenship Education and Post-16 Students: A Habermasian Perspective. *Citizenship Studies*, 9(1), 73–88. <https://doi.org/10.1080/1362102042000325388>

- Şimşek, D. (2018). Transnational Activities of Syrian Refugees in Turkey: Hindering or Supporting Integration. *International Migration*, 57(2), 268–282. <https://doi.org/10.1111/imig.12489>
- Singh, J., & Mahmud, N. (2018). Expatriates Self-Motivation, Competencies, Job Performance and Cultural Adjustment: Empirical Evidence from the ICT Sector in Malaysia. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(3.21), 185. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i3.21.17158>
- Sivers, I. von, Templeton, A. J., Künzner, F., Köster, G., Drury, J., Philippides, A., ... Bungartz, H.-J. (2016). Modelling social identification and helping in evacuation simulation. *Safety Science*, 89, 288–300. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2016.07.001>
- Skobba, K., & Bruin, M. J. (2016). Examining Public Housing Stereotypes and Building Intercultural Competence Through Service-Learning. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(4), 345–359. <https://doi.org/10.1111/fcsr.12163>
- Slater, M. (2014). Reinforcing spirals model: conceptualizing the relationship between media content exposure and the development and maintenance of attitudes. *Media Psychology*, 18(3), 370-395. <https://doi.org/10.1080/15213269.2014.897236>
- Smelser, N. (1962). *Theory of Collective Behavior*. New York: Free Press.
- Smith, A. D. (2001). *Nationalism and Modernism*. London: Routledge.
- Smith, B. G., & Gallicano, T. D. (2015). Terms of engagement: Analyzing public engagement with organizations through social media. *Computers in Human Behavior*, 53, 82–90. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.05.060>
- Smith, D. (2014). Charlie is so ‘english’-like: nationality and the branded celebrity person in the age of youtube. *Celebrity Studies*, 5(3), 256-274. <https://doi.org/10.1080/19392397.2014.903160>
- Smith, D. (2017). The tragedy of self in digitised popular culture: the existential consequences of digital fame on youtube. *Qualitative Research*, 17(6), 699-714. <https://doi.org/10.1177/1468794117700709>
- Snyder, M., Tanke, E., & Berscheid, E. (1977). Social perception and interpersonal behavior: on the self-fulfilling nature of social stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35(9), 656-666. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.35.9.656>
- Soares, A. M., Farhangmehr, M., & Shoham, A. (2007). Hofstede’s Dimensions of Culture in International Marketing Studies. *Journal of Business Research*, 60(3), 277–284. Scienedirect. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2006.10.018>

- Sobkowiak, P. (2019). The impact of studying abroad on students' intercultural competence: An interview study. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 9(4), 681–710. <https://doi.org/10.14746/ssllt.2019.9.4.6>
- Sokolskaya, L., & Valentonis, A. (2020). The History of the Acculturation Concept. *Journal of Intercultural Communication*, 20(3), 31–43. <https://doi.org/10.36923/jicc.v20i3.310>
- Solgun, C. ve Durat, G. (2017). Göç Ve Ruh Sağlığı. *Journal of Human Rhythm*, 3(3), 137–144.
- Spangler, T. (2016, September 30). *Musical.ly's Live.ly Is Now Bigger Than Twitter's Periscope on iOS (Study)*. Variety. <https://variety.com/2016/digital/news/musically-lively-bigger-than-periscope-1201875105/>. (Erisim Tarihi: 29.05.2024).
- Sparviero, S., & Ragnedda, M. (2021). The role of civil society in the governance of the digital public sphere. *Communication and the Public*, 6(1), 4-9.
- Spencer, S., Logel, C., & Davies, P. (2016). Stereotype threat. *Annual Review of Psychology*, 67(1), 415–437. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-073115-103235>
- Spitzberg, B. H. (2000). A model of intercultural communication competence. *Intercultural communication: A reader*, 9, 375–387.
- Spitzberg, B. H., & Changnon, G. (2009). "Conceptualizing Intercultural Competence." *The SAGE Handbook of Intercultural Competence*, 2, 2–52.
- Stajcic, N. (2013). Understanding culture: Food as a means of communication. *Hemispheres*, 28, 5–14.
- Stankov, L. (2011). Individual, country and societal cluster differences on measures of personality, attitudes, values, and social norms. *Learning and Individual Differences*, 21(1), 55–66. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2010.09.002>
- Steinert, S. (2023). Anthropology and Value. In: Interdisciplinary Value Theory. Palgrave Macmillan, Cham. In *Springer eBooks* (pp. 51–65). Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10733-7_4
- Stockard, J., & Dougherty, M. (1983). Variations in subjective culture: A comparison of females and males in three settings. *Sex Roles*, 9(9), 953–974. <https://doi.org/10.1007/bf00290056>
- Stott, C., & Drury, J. (2017). Contemporary understanding of riots: Classical crowd psychology, ideology and the social identity approach. *Public Understanding of Science (Bristol, England)*, 26(1), 2–14. <https://doi.org/10.1177/0963662516639872>

- Stroud, D. (2008). Social networking: An age-neutral commodity — Social networking becomes a mature web application. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 9(3), 278–292. <https://doi.org/10.1057/palgrave.dddmp.4350099>
- Stump, R. L., & Gong, W. (2017). Social networking sites: an exploration of the effect of national cultural dimensions on country adoption rates and usage patterns. *International Journal of Electronic Business*, 13(2/3), 117. <https://doi.org/10.1504/ijeb.2017.083288>
- Subramoney, S., Walle, E., Main, A., & Magaña, D. (2024). Navigating intercultural misunderstandings: An examination of emotion brokering. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*. <https://doi.org/10.1037/cdp0000652>
- Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A. M. B., Nadal, K. L., & Esquilin, M. (2007). Racial Microaggressions in Everyday life: Implications for Clinical practice. *American Psychologist*, 62(4), 271–286. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.62.4.271>
- Sui, W., Sui, A., & Rhodes, R. (2022). What to watch: practical considerations and strategies for using youtube for research. *Digital Health*, 8, 205520762211237. <https://doi.org/10.1177/20552076221123707>
- Sumner, W. G. (1906). *Folkways: A Study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals*. Boston: Ginn and Co.
- Sunendar D., Darmawangsa, D., & Sukmayadi, V. (2021). Thriving in indonesian academia: french students' intercultural communication competence in studying abroad. *Journal of Intercultural Communication*, 21(1), 80-91. <https://doi.org/10.36923/jicc.v21i1.7>
- Sunkad, G. (2023). The impact of social media on society. *International Journal of Social Health*, 2(10), 785-791. <https://doi.org/10.58860/ijsh.v2i10.121>
- Sunstein, Cass R. (2009). *Republic.com 2.0*. Princeton, NJ: Princeton Univ
- Supatmiwati, D., Suktiningsih, W., Sutarman, S., Abdussamad, Z., & Muhid, A. (2021). An ecolinguistic study on ecospiritual tourism of rebo buntung commodification. *Lingua Cultura*, 15(2), 183-189. <https://doi.org/10.21512/lc.v15i2.7497>
- Sutikno, H., & Basit, A. (2023). The Impact of Social Media Use on Social Interaction of Students of The Faculty of Medicine, Jenderal Soedirman University. *International Journal of Social Science, Education, Communication and Economics (SINOMICS JOURNAL)*, 2(2), 277–282. <https://doi.org/10.54443/sj.v2i2.136>
- Suzuki, L. A., Ahluwalia, M. K., Arora, A. K., & Mattis, J. S. (2007). The Pond You Fish in Determines the Fish You Catch: Exploring Strategies for Qualitative Data Collection.

- The Counseling Psychologist*, 35(2), 295–327.
<https://doi.org/10.1177/0011000006290983>
- Swingewood, A., ve Akinhay, O. (1998). *Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi*. Bilim ve Sanat.
- Syed, M., & Juang, L. P. (2017). Person-Centered Trajectories of Cultural Values and Behaviors among Chinese American Adolescents.
<https://doi.org/10.31234/osf.io/hjwnu>
- Szapocznik, J., Scopetta, M. A., de los Angeles Aranalde, M., & Kurtines, W. M. (1978). Cuban value structure: Treatment implications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(5), 961–970. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.46.5.961>
- Tajfel, H. (1979). Individuals and groups in social psychology. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 18(2), 183–190. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1979.tb00324.x>
- Tam, K.-P., & Lee, S.-L. (2010). What Values Do Parents Want to Socialize in Their Children? The Role of Perceived Normative Values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(2), 175–181. <https://doi.org/10.1177/0022022109354379>
- Tambunan, A. R. S., Lubis, F. K., Andayani, W., & Sari, W. S. (2021). Intercultural Communicative Competence Levels of Indonesian EFL Students: A Preliminary Study in a Higher Education Context. *Langkawi: Journal of the Association for Arabic and English*, 7(2), 134. <https://doi.org/10.31332/lkw.v7i2.2870>
- Tanaka-Matsumi, J. (2022). Counseling Across Cultures: A Half-Century Assessment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(7-8), 957–975.
<https://doi.org/10.1177/00220221221111810>
- Taylan, C., & Weber, L. T. (2022). “Don’t let me be misunderstood”: communication with patients from a different cultural background. *Pediatric Nephrology*, 38(3), 643–649.
<https://doi.org/10.1007/s00467-022-05573-7>
- Taylor, E. (1999). William James and Sigmund Freud: “The Future of Psychology Belongs to Your Work.” *Psychological Science*, 10(6), 465–469. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00190>
- Templeton, A., Drury, J., & Philippides, A. (2018). Walking together: behavioural signatures of psychological crowds. *Royal Society Open Science*, 5(7), 180172.
<https://doi.org/10.1098/rsos.180172>
- Tengelin, E., Cliffordson, C., Dahlborg, E., & Berndtsson, I. (2019). Constructing the Norm-critical awareness scale. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 38(6), 652–667. <https://doi.org/10.1108/edi-10-2017-0222>

- Thelwall, M. (2009). Social network sites: Users and uses. *Advances in computers*, 76, 19-73.
[https://doi.org/10.1016/S0065-2458\(09\)01002-X](https://doi.org/10.1016/S0065-2458(09)01002-X)
- Thompson, R. (2018). A Qualitative Phenomenological study of Emotional and Cultural Intelligence of International Students in the United States of America. *Journal of International Students*, 8(2), 1220–1255. <https://doi.org/10.32674/jis.v8i2.144>
- Thuesen, F. (2016). Linguistic barriers and bridges: constructing social capital in ethnically diverse low-skill workplaces. *Work, Employment and Society*, 31(6), 937–953.
<https://doi.org/10.1177/0950017016656321>
- Thurman, N. (2017). Social media, surveillance, and news work. *Digital Journalism*, 6(1), 76-97. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1345318>
- Ting-Toomey, S. (1999). *Communicating Across Cultures*. New York: The Guilford Press.
- Ting-Toomey, S., & Dorjee, T. (2018). *Communicating Across Cultures, Second Edition*. Guilford Publications.
- Titzmann, P. F., & Lee, R. M. (2022). New temporal concepts of acculturation in immigrant youth. *Child Development Perspectives*, 16(3). <https://doi.org/10.1111/cdep.12458>
- Tiwery, K., Rohidi, T. R., Sumaryanto, T., & Wadiyo. (2020). Totobuang Music Enculturation in Ambon City Community Arts. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(6), 642–646.
<https://doi.org/10.35940/ijrte.f7222.038620>
- Tolkach, D., & Pratt, S. (2019). Globalisation and cultural change in Pacific Island countries: the role of tourism. *Tourism Geographies*, 23(3), 1–26.
<https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1625071>
- Tomlin, C. R., Miller, M. L., Schellhase, E., New, G., Karwa, R., & Nabwire Ouma, M. (2014). Assessing reverse culture shock following an international pharmacy practice experience. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 6(1), 106–113.
<https://doi.org/10.1016/j.cptl.2013.09.015>
- Tomlinson, J. (1991). *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and culture*. University of Chicago Press.
- Tonnies, F. (2014). *Gemeinschaft Und Gesellschaft (1887)*. Literary Licensing, LLC. (Original work published 1887)
- Toor, S. I. (2020). Social Media as a Mediator in Political Communication: A Literature Review to Explore its Effects on Users. *Global Political Review*, V(II), 69–76.
[https://doi.org/10.31703/gpr.2020\(v-ii\).07](https://doi.org/10.31703/gpr.2020(v-ii).07)

- Trent, M., Dooley, D. G., & Dougé, J. (2019). The impact of racism on child and adolescent health. *Pediatrics*, 144(2). American Academy of Pediatrics. <https://doi.org/10.1542/peds.2019-1765>
- Truscott, D. (2010). Psychodynamic. In D. Truscott, *Becoming an effective psychotherapist: Adopting a theory of psychotherapy that's right for you and your client* (pp. 21–36). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12064-002>
- Tufekci, Z., & Wilson, C. (2012). Social Media and the Decision to Participate in Political Protest: Observations from Tahrir Square. *Journal of Communication*, 62(2), 363–379.
- Türkkahraman, M. (2009). Teorik Ve Fonksiyonel Açidan Toplumsal Kurumlar Ve Kurumlararası İlişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 25-46.
- Turkle, S. (2017). *Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
- Turner, J. H. (2014). *The structure of sociological theory*. Routledge. (s. 19-20)
- Turner, R. and Killian, L.M. (1972). *Collective Behavior*. New Jersey, Prentice-Hall.
- Turner, V. W. (1969). *The Ritual Process*. Chicago : Aldine Publishing Company.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture (2 vols)*. London: Murray.
- Tynes, B. M., Giang, M. T., Williams, D. R., & Thompson, G. N. (2008). Online racial discrimination and psychological adjustment among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 43(6), 565-569.
- Uchiyama, R., Spicer, R., & Muthukrishna, M. (2022). Cultural Evolution of Genetic Heritability. *Behavioral and Brain Sciences*, 45(e152), 1–147. <https://doi.org/10.1017/s0140525x21000893>
- Ugochukwu, C. S. (2021). The Role Of Social Media In Contemporary Democracy: A Comparative Study Of Apc And Pdp Campaigns During The 2015 And 2019 General Elections In Nigeria. *New Media and Mass Communication*, 96. <https://doi.org/10.7176/nmmc/96-09>
- Upham, F. K. (1976). Litigation and moral consciousness in Japan: An interpretive analysis of four Japanese pollution suits. *Law and Society Review*, 10, 579–619.
- Upham, F. K. (1987). *Law and Social Change in Postwar Japan*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Urtiaga, M. (2014). Power Dynamics in the Network Society: The Role of Networks in Social Organization. *Journal of Sociological Research*, 6(1), 123-145.

- Ustakara, F. (2015). Oydaşmaya-Yönelik Halkla İlişkiler: Halkla İlişkilerde Rasyonel İletişim Bağlamında Müzakareye Kuramsal Bir Bakış. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(2). <https://doi.org/10.17680/akademia.65073>
- Uz, İ. (2014). The Index of Cultural Tightness and Looseness Among 68 Countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(3), 319–335. <https://doi.org/10.1177/0022022114563611>
- Valkonen, J., & Ruuska, P. (2012). Nationspeak as a tool in nature tourism work. *European Journal of Cultural Studies*, 15(1), 105–120. <https://doi.org/10.1177/1367549411424946>
- Vallejo-Martín, M., Expósito, F., & Moya, M. (2021). The role of ideological attitudes in the relationship between perceived threat and prejudice toward immigrants in Spain. *International Journal of Social Psychology*, 36(1), 89-121.
- Van Dijk, J. (2006). *The Network Society: Social Aspects of New Media*. SAGE Publications.
- Van Dijk, J. (2016). *The network society*. London: Sage.
- Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. John Wiley & Sons.
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249–283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- Van Gennep, A. (1909). *Les Rites de Passage*. Paris: É. Nourry.(English Translation: Van Gennep, A. (1960). *The Rites of Passage*. Chicago: University of Chicago Press.)
- Van Ginneken, J. (1985). The 1895 debate on the origins of crowd psychology. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 21(4), 375–382. [https://doi.org/10.1002/1520-6696\(198510\)21:4%3C375::aid-jhbs2300210408%3E3.0.co;2-l](https://doi.org/10.1002/1520-6696(198510)21:4%3C375::aid-jhbs2300210408%3E3.0.co;2-l)
- Vasalou, A., Joinson, A. N., ve Courvoisier, D. (2010). Cultural differences, experience with social networks and the nature of “true commitment” in Facebook. *International journal of human-computer studies*, 68(10), 719-728.
- Verbytska, L., Babii, I., Botvyn, T., Konivitska, T., & Khlypavka, H. (2024). Bridging cultures in Europe: exploring language and shared values in interactions. *Multidisciplinary Science Journal*, 6, 2024ss0705–2024ss0705. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0705>
- Verdu-Jover, A. J., Alos-Simo, L., & Gomez-Gras, J.-M. (2018). Adaptive culture and product/service innovation outcomes. *European Management Journal*, 36(3), 330–340. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2017.07.004>
- Verma, P., Sharma, R. R. K., Kumar, V., Hsu, S. C., & Lai, K. K. (2020). Identifying organizational variables to the implementation of horizontal strategy in conglomerates.

- Benchmarking: An International Journal, ahead-of-print* (ahead-of-print).
<https://doi.org/10.1108/bij-01-2020-0002>
- Villatoro, D., & Sabater-Mir, J. (2008). Categorizing social norms in a simulated resource gathering society. In *International Workshop on Coordination, Organizations, Institutions, and Norms in Agent Systems* (pp. 235-249). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Vogel, D., & Willems, H. (2020). *Social Exclusion and Inclusion in Contemporary Societies: An Interdisciplinary Approach*. Palgrave Macmillan.
- Vollhardt, J. (2009, February 24). Altruism Born of Suffering and Prosocial Behavior Following Adverse Life Events: A Review and Conceptualization.
<https://scite.ai/reports/10.1007/s11211-009-0088-1>
- Vos, J. (2021). Psychoanalysis, a psychology of the masses for these digital times. *Psychotherapy and Politics International*, 19(3). <https://doi.org/10.1002/ppi.1597>
- Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The Spread of True and False News Online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
- Vrabie, C. (2014). Smart Nets-Virtual Communities and Their Role in Today's Society. In *1st International Conference on Comparative Public Administration and Management—Good Governance and Regulatory Quality in the 21st Century*.
- Walls, D. M., & Vie, S. (2018). *Social writing/social media: publics, presentations, and pedagogies*. Fort Collins, Colorado: The Wac Clearinghouse.
- Wang, H.-C., Fussell, S. F., & Setlock, L. D. (2009). Cultural difference and adaptation of communication styles in computer-mediated group brainstorming. *Proceedings of the 27th International Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI 09*, 669–678. <https://doi.org/10.1145/1518701.1518806>
- Wang, K., Yang, K., & Zheng, Y. (2021). A Review of Domestic and International Research on New Media Marketing. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Presented at the Proceedings of the 2021 3rd International Conference on Economic Management and Cultural Industry (ICEMCI 2021).
<https://doi.org/10.2991/assehr.k.211209.055>
- Wang, L. and Coleman, J. (2009). A survey of internet-mediated intercultural foreign language education in china. *Recall*, 21(1), 113-129.
<https://doi.org/10.1017/s0958344009000056>
- Wang, Q. (2001). Culture effects on adults' earliest childhood recollection and self-description: Implications for the relation between memory and the self. *Journal of*

- Personality and Social Psychology*, 81(2), 220–233. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.2.220>
- Wang, Q., Yang, M., & Zhang, W. (2021). Assessing the influence of perceived value on social attachment: developing country perspective. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.760774>
- Wang, S. C., Clark, V. L. P., & Scheel, M. J. (2016). The Enculturation Experience of Three Chinese American Adolescents. *The Counseling Psychologist*, 44(5), 661–694. <https://doi.org/10.1177/0011000016633875>
- Wang, X., & Shen, Y. (2024). Is internationalization abroad a prerequisite for university students' intercultural competence development? *Asian Education and Development Studies*, 13(3), 253–266. <https://doi.org/10.1108/aeds-02-2024-0040>
- Wanninayake, W. M. C. B., & Chovancová, M. (2012). Consumer Ethnocentrism and Its Influence on Product Judgment. *Journal of Consumer Research*, 29(4), 621–635.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1993). Psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions: A comparison of secondary students overseas and at home. *International Journal of Psychology*, 28(2), 129–147.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. Routledge.
- Warnke, G. (1987). *Gadamer: Hermeneutics, Tradition, and Reason*. Stanford University Press.
- Warren, A., Jaafar, N., & Sulaiman, A. (2016). Youth civic engagement behavior on facebook: a comparison of findings from malaysia and indonesia. *Journal of Global Information Technology Management*, 19(2), 128–142. <https://doi.org/10.1080/1097198x.2016.1187527>
- Waters, M. C., & Jiménez, T. R. (2005). Assessing Immigrant Assimilation: New Empirical and Theoretical Challenges. *Annual Review of Sociology*, 31(1), 105–125. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.29.010202.100026>
- Weber, M. (1921). 1968) *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Ephraim Fischhoff et al., trans, 1.
- Wei, Y., Spencer-Rodgers, J., Anderson, E., & Peng, K. (2020). The Effects of a Cross-Cultural Psychology Course on Perceived Intercultural Competence. *Teaching of Psychology*, 48(3), 221–227. <https://doi.org/10.1177/0098628320977273>
- Wenting, F., Lijia, W., & Cuixin, G. (2022). The influence of social crowding on consumers' preference for green products. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.83286>

- Werhun, C. D., & Penner, A. J. (2010). The Effects of Stereotyping and Implicit Theory on Benevolent Prejudice Toward Aboriginal Canadians. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(4), 899–916. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2010.00603.x>
- West, J., Evans, R., & Jordaan, J. (2021). Measuring preservice teachers' ethnocentrism: a south african case study. *Journal of Education*, (85), 1-25. <https://doi.org/10.17159/2520-9868/i85a09>
- West, S., Taylor, P., & Green, K. (2021). Reinterpreting Ethnocentrism in the Modern Era. *Sociological Review*, 69(2), 215-233.
- Westen, D. (1998). The scientific legacy of Sigmund Freud: Toward a psychodynamically informed psychological science. *Psychological Bulletin*, 124(3), 333–371. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.124.3.333>
- Wheeler, S. C., & Petty, R. E. (2001). The effects of stereotype activation on behavior: A review of possible mechanisms. *Psychological Bulletin*, 127(6), 797–826. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.6.797>
- Whorf, B. L. (1956). *Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*. Edited by J. B. Carroll. Cambridge, MA: MIT Press.
- Wiese, E. B. P. (2010). Culture and migration: Psychological trauma in children and adolescents. *Traumatology*, 16(4), 142–152. <https://doi.org/10.1177/1534765610388304>
- Wiggins, B. E. (2011). Toward a Model for Intercultural Communication in Simulations. *Simulation & Gaming*, 43(4), 550–572. <https://doi.org/10.1177/1046878111414486>
- Wihbey, J., Joseph, K., & Lazer, D. (2018). The social silos of journalism? twitter, news media and partisan segregation. *New Media & Society*, 21(4), 815-835. <https://doi.org/10.1177/1461444818807133>
- Wiklund, H. (2005). A Habermasian analysis of the deliberative democratic potential of ICT-enabled services in Swedish municipalities. *New Media & Society*, 7(5), 701–723. <https://doi.org/10.1177/1461444805056013>
- Williams, K. (2020, January 16). TikTok Was Installed More Than 738 Million Times in 2019, 44% of Its All-Time Downloads. Sensor Tower Blog. <https://sensortower.com/blog/tiktok-revenue-downloads-2019>. (Erisim Tarihi: 03.07.2024).
- Williams, R. (1993). *Kültür* (S. Aydın, Trans.). Ankara: İmge Yayınları.
- Williams, R. (2018). *Anahtar Sözcükler*. (çev. Savas Kiliç). İletişim Yayınları, İstanbul.

- Wilson, L. (2022). The relative importance of click-through rates (ctr) versus watch time for youtube views. *International Journal of Pervasive Computing and Communications*, 19(4), 573-595. <https://doi.org/10.1108/ijpcc-10-2021-0269>
- Wilson, P. (2024). *A Comparative Study of the Influence of Culture on Family Dynamics between Ghana and Latvia: Hofstede's Cultural Dimensions*. Preprints. <https://doi.org/10.20944/preprints202406.1708.v1>
- Wilson, R. E., Gosling, S. D., & Graham, L. T. (2012). A Review of Facebook Research in the Social Sciences. *Perspectives on Psychological Science*, 7(3), 203–220. <https://doi.org/10.1177/1745691612442904>
- Wisniewski, T. P., Yekini, L., & Omar, A. (2017). Psychopathic Traits of Corporate Leadership as Predictors of Future Stock Returns. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2984999>
- Wittenberg-Lyles, E., Oliver, D., Demiris, G., Swarz, J., & Rendo, M. (2014). Youtube as a tool for pain management with informal caregivers of cancer patients: a systematic review. *Journal of Pain and Symptom Management*, 48(6), 1200-1210. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2014.02.015>
- Wolfer, L. (2017). No sex, cursing and politics: adult views of inappropriate facebook posts. *Journal of Human Values*, 23(2), 116-128. <https://doi.org/10.1177/0971685816689740>
- Wolsko, C., Lardon, C., Mohatt, G. V., & Orr, E. (2007). Stress, coping, and well-being among the Yup'ik of the Yukon-Kuskokwim Delta: the role of enculturation and acculturation. *International Journal of Circumpolar Health*, 66(1), 51–61. <https://doi.org/10.3402/ijch.v66i1.18226>
- Wu, E. K. Y., & Mak, W. W. S. (2011). Acculturation Process and Distress. *The Counseling Psychologist*, 40(1), 66–92. <https://doi.org/10.1177/0011000011410893>
- Xiaoyan, W., Zainudin, S. S. S., & Yaakup, H. S. (2024). Intercultural Communication Competence Among Higher Education International Students: A Systematic Literature Review. *Migration Letters*, 21(4), 712–725. <https://doi.org/10.59670/ml.v21i4.7683>
- Xiong, Y., Cho, M., & Boatwright, B. (2019). Hashtag activism and message frames among social movement organizations: Semantic network analysis and thematic analysis of Twitter during the #MeToo movement. *Public Relations Review*, 45(1), 10–23. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2018.10.014>
- Xiu, D., Maercker, A., Killikelly, C., Yang, Y., & Jia, X. (2020). Grieving parents' meaning-making narration in relation to value orientations: a cross-cultural study. *Transcultural Psychiatry*, 60(6), 905-916. <https://doi.org/10.1177/1363461520970735>

- Xu, K. (2013). Theorizing Difference in Intercultural Communication: A Critical Dialogic Perspective. *Communication Monographs*, 80(3), 379–397.
<https://doi.org/10.1080/03637751.2013.788250>
- Xu, X. (2022). Exploring the Impacts of Social Media Usage on a Chinese International Student's Identity Development. *Journal of Linguistics and Communication Studies*, 1(1), 27–33. <https://doi.org/10.56397/jlcs.2022.11.05>
- Yalcinkaya, G. (2008). A culture-based approach to understanding the adoption and diffusion of new products across countries. *International Marketing Review*, 25(2), 202–214.
<https://doi.org/10.1108/02651330810866281>
- Yang, M., Zhang, W., Ruangkanjanases, A., & Zhang, Y. (2021). Understanding the mechanism of social attachment role in social media: a qualitative analysis. *Frontiers in Psychology*, 12, 720880. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.720880>
- Yang, S., Isa, S. M., Yao, Y., Xia, J., & Liu, D. (2022). Cognitive image, affective image, cultural dimensions, and conative image: A new conceptual framework. *Frontiers in Psychology*, 13: 935814. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.935814>
- Yang, W., Wang, C., & Bautista, A. (2023). A YouTube video club for teacher learning: Empowering early childhood educators to teach STEM. *British Journal of Educational Technology*, 55(2), 605–624. <https://doi.org/10.1111/bjet.13396>
- Yasin, A., Fatima, R., Liu, L., Wang, J., Ali, R., & Wei, Z. (2021). Understanding and deciphering of social engineering attack scenarios. *Security and Privacy*, 4(4).
<https://doi.org/10.1002/spy2.161>
- Yazıcı, M. (2016). Değerler Ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1). <https://doi.org/10.18069/fusbed.10221>
- Yeniyurt, S., & Townsend, J. D. (2003). Does culture explain acceptance of new products in a country? *International Marketing Review*, 20(4), 377–396.
<https://doi.org/10.1108/02651330310485153>
- Yereskova, T., & Mazuryk, O. (2022). National self-consciousness of members of society in the context of the social dynamics of a transforming society. *Skhid*, 3(2), 9–14.
[https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3\(2\).261987](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3(2).261987)
- Yesil, M. M. (2009). *Kültürlerarası İletişim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yesilyurt, E. (2020). Sosyal medya etkileyicilerinin marka algısı ve satın alma niyeti üzerindeki etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1), 17-34.
- Yildirim, A. ve Simsek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Arastırma Yöntemleri*. SeçkinYayincılık, Ankara.

- Yin, R. K. (1992). The Case Study Method as a Tool for Doing Evaluation. *Current Sociology*, 40(1), 121–137. <https://doi.org/10.1177/001139292040001009>
- Yoon, E., Chang, C.-T., Kim, S., Clawson, A., Cleary, S. E., Hansen, M., ... Gomes, A. M. (2013). A meta-analysis of acculturation/enculturation and mental health. *Journal of Counseling Psychology*, 60(1), 15–30. <https://doi.org/10.1037/a0030652>
- Young, J., Meyers, T., & Morse, S. (2023). What is “prison culture”? developing a theoretical and methodological foundation for understanding cultural schema in prison. *Criminology*, 61(3), 421–448. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12335>
- Yuk, J. (2011). The multiculturalism backlash: European discourses, policies and practices. *Cultural Trends*, 20(3-4), 337–340. <https://doi.org/10.1080/09548963.2011.589975>
- Yusup, E., & Gemiharto, I. (2022). Analysis of Intercultural Communication in Implementation of Independent Student Exchange Program. *Ilomata International Journal of Social Science*, 3(1), 1–11. <https://doi.org/10.52728/ijss.v3i1.416>
- Zahoor, S. Z., & Shah, A. M. (2024). Impact of Social Media on Users’ Complex Buying Behaviour: Analysing the Mediating Effect of Perception and Moderating Effect of Extended Social Media Usage. *Management and Labour Studies*, 49(1), 119–148. <https://doi.org/10.1177/0258042X231167315>
- Zahran, F. A. (2020). Internalization Perspective: Incorporating Intercultural Awareness in Language Teaching. *International Journal of Social Sciences Perspectives*, 6(2), 68–77. <https://doi.org/10.33094/7.2017.2020.62.68.77>
- Zalega, T. (2019). The Impact of Consumer Ethnocentrism on Global Trade. *Journal of International Business and Economics*, 47(1), 129–146.
- Zeitsoff, T. (2017). How Social Media is Changing Conflict. *Journal of Conflict Resolution*, 61(9), 1970–1991. <https://doi.org/10.1177/0022002717721392>
- Zhang, C. (2019). A Study on Politeness Principle of Intercultural Communication of HCC and LCC. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. Presented at the Proceedings of the 2019 3rd International Seminar on Education, Management and Social Sciences (ISEMSS 2019). <https://doi.org/10.2991/isemss-19.2019.141>
- Zhang, S. (2020). Psychoanalysis: the influence of freud’s theory in personality psychology. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200425.051>
- Zhang, Y. (2022). Variety-Seeking Behavior in Consumption: A Literature Review and Future Research Directions. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.874444>
- Zhang, Y., Zhou, H., & Qin, J. (2022). Research on the Driving Factors of Collective Nostalgia and the Impact of Collective Nostalgia on National Brand Consciousness.

- International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16738.
<https://doi.org/10.3390/ijerph192416738>
- Zhang, Z. (2024). Exploring Interpersonal Harmony: A Cross-Cultural Comparison between Eastern and Western Societies. *Arts, Culture and Language*, 1(4).
<https://doi.org/10.61173/4eqvgk92>
- Zhao, X. (2021). Challenges and Barriers in Intercultural Communication between Patients with Immigration Backgrounds and Health Professionals: A Systematic Literature Review. *Health Communication*, 38(4), 1–10.
<https://doi.org/10.1080/10410236.2021.1980188>
- Zhou, L. (2021). A Case Analysis of How Cultural Identity Works in Intercultural Communication. *Journal of Innovation and Social Science Research*, 8(8), 35–39.
[https://doi.org/10.53469/jissr.2021.08\(08\).10](https://doi.org/10.53469/jissr.2021.08(08).10)
- Zhou, Y., & Sun, J. (2020). Using Social Media to Promote Intercultural Communication Between Chinese and American University Students. *Chinese Journal of Applied Linguistics*, 43(2), 169–187. <https://doi.org/10.1515/cjal-2020-0011>
- Zhu, S. (2020). A Study on Affective Barriers in Intercultural Communication and Related Strategies. *Theory and Practice in Language Studies*, 10(12), 1651.
<https://doi.org/10.17507/tpls.1012.20>
- Zhu, W., & Li, J. (2024). Intercultural Competence Enhancement for English Majors in China. *The Educational Review, USA*, 8(3), 501–505.
<https://doi.org/10.26855/er.2024.03.030>
- Zhuravskaya, E., Petrova, M., & Enikolopov, R. (2020). Political effects of the internet and social media. *Annual Review of Economics*, 12(1), 415–438. Annual Reviews.
<https://doi.org/10.1146/annurev-economics-081919-050239>
- Zimmerman, M. A., Ramirez-Valles, J., Washienko, K. M., Walter, B., & Dyer, S. (1996). The development of a measure of enculturation for Native American youth. *American Journal of Community Psychology*, 24(2), 295–310.
<https://doi.org/10.1007/bf02510403>
- Zomeran, M., Postmes, T., & Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action: a quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin*, 134(4), 504–535. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.4.504>

- Zulqarnain, W., Hashmi, N. U., & Zulqarnain, A. (2020). Social Media and Pakistani Journalists: WhatsApp Usage for News and Ethical Performance. *New Media and Mass Communication*, 88. <https://doi.org/10.7176/nmmc/88-02>
- Zywica, J., & Danowski, J. (2008). The faces of Facebookers: Investigating social enhancement and social compensation hypotheses; predicting Facebook™ and offline popularity from sociability and self-esteem, and mapping the meanings of popularity with semantic networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14, 1–34

İnternet Kaynakları

- Arrington, M. (2005). *85% of college students use Facebook*. TechCrunch. <https://techcrunch.com/2005/09/%2007/85-of-college-students-use-facebook>. (Erişim Tarihi: 14.02.2024).
- BetterHelp Editorial Team. (2024). *Understanding Societal Stereotypes And How They Can Be Harmful | BetterHelp*. Betterhelp.com; BetterHelp. <https://www.betterhelp.com/advice/stereotypes/understanding-societal-stereotypes-and-how-they-can-be-harmful/>. (Erişim Tarihi: 10.01.2025).
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2021). *modernization summary*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/summary/modernization>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024).
- Erginoglu, S. (2023). *Rakamlarla Sosyal Medya Aliskanliklari*. Tr.linkedin.com. <https://tr.linkedin.com/pulse/rakamlarla-sosyal-medya-ali%C5%9Fkanliklari-serkan-ergino%C4%9Flu>. (Erisim Tarihi: 18.03.2024).
- Günbayı, İ. (2019). *Nitel Araştırmada Veri Analizi: Tema Analizi, Betimsel Analiz, İçerik Analizi ve Analitik Genelleme*. Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi Güncel Eleştirel Sosyal Bilimler Platformu. <https://www.nirvanasosyal.com/h-392-nitel-arastirmada-veri-analizi-tema-analizi-betimsel-analiz-icerik-analizi-ve-analitik-genelleme.html>. (Erişim Tarihi: 20.07.2024).
- Hoffman, N., ve Schwartz, R. (2012). *Visualizing Instagram: Tracing Cultural Visual Rhythms*. http://razschwartz.net/wp-content/uploads/2012/01/Instagram_ICWSM12.pdf. (Erisim Tarihi: 13.06.2024).
- Jilani, Z. (2019). *How to Beat Stereotypes by Seeing People as Individuals*. Greater Good. https://greatergood.berkeley.edu/article/item/how_to_beat_stereotypes_by_seeing_people_as_individuals?. (Erişim Tarihi: 30.05.2024).

- Kemp, S. (2024). *Digital 2024: Global Overview Report*. DataReportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024).
- Lenhart, A. (2012). *Teens, Smartphones & Texting*. Pew Research Center: Internet, Science & Tech; Pew Research Center: Internet, Science & Tech. <https://www.pewresearch.org/internet/2012/03/19/teens-smartphones-texting/>. (Erişim Tarihi: 24.12.2024).
- Markoff, J. (2007). The tangled history of Facebook. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com/2007/08/31/business/worldbusiness/31iht-facebook.5.7340806.html>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024).
- New World Encyclopedia,. (2024). “*Gustave Le Bon*.” The New World Encyclopedia (NWE); NWE. https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Gustave_Le_Bon. (Erişim Tarihi:30.12.2024).
- Phillips, S. (2007). *A Brief History Of Facebook*. The Guardian; The Guardian. <https://www.theguardian.com/technology/2007/jul/25/media.newmedia>. (Erişim Tarihi:18.11.2024).
- Potofsky, A. (2011). *The French Revolution*. Oxford Bibliographies. <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199730414/obo-9780199730414-0026.xml>. (Erişim Tarihi:17.9.2024).
- Samur, S. (2020). *Dijitalleşme ve Dijital Dönüşümün Toplumsal Hayata Etkisi*. IİENSTITU. <https://www.iienstitu.com/blog/dijitallesme-ve-dijital-donusumun-toplumsal-hayata-etkisi?>. (Erişim Tarihi: 27.11.2024).
- Schonfeld, E. (2010). *Facebook Closing In On 500 Million Visitors A Month (ComScore) | TechCrunch*. TechCrunch. <https://techcrunch.com/2010/04/21/facebook-500-million-visitors-comscore/>. (Erişim Tarihi: 27.11.2024).
- Sharma, V. (2022). *Web 3.0: The Evolution of Web*. Analytics Vidhya; Data Science Blogathon. <https://www.analyticsvidhya.com/blog/2022/06/difference-between-web-2-0-and-web-3-0/>. (Erişim Tarihi: 29.05.2024).
- Spangler, T. (2016). *Musical.ly’s Live.ly Is Now Bigger Than Twitter’s Periscope on iOS (Study)*. Variety. <https://variety.com/2016/digital/news/musically-lively-bigger-than-periscope-1201875105/>. (Erişim Tarihi: 29.07.2024).
- Speaker Agency. (2023). *Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürler ile Nasıl Etkili İletişim Kurulur?* Speaker Agency. <https://www.speakeragency.com.tr/blog/kulturlerarasi-iletisim-farkli-kulturler-ile-nasil-etkili-iletisim-kurulur>. (Erişim Tarihi: 15.03.2024).

- Squires, D. (2016). *History and Different Types of Social Media*. Everything You Always Wanted to Know about Social Media: (but Were Too Afraid to Ask). <https://scalar.usc.edu/works/everything-you-always-wanted-to-know-about-social-media-but-were-too-afraid-to-ask/history-and-different-types-of-social-media>. (Erişim Tarihi: 29.05.2024).
- The Editors of Encyclopædia Britannica. (2021). *Impact of modernization on society* | Britannica. [Www.britannica.com](http://www.britannica.com). <https://www.britannica.com/summary/modernization>. (Erişim Tarihi: 29.05.2024).
- Usta, A. (2013). *1990'lı Yıllardan Günümüze Web Dünyasının Gelişimi*. Web Dünyasının Tarihi ve Semantik Web Nedir? <https://sosyalmedyamacerasi.blogspot.com/2013/01/Web-dunyasinin-tarihi-semantik-web.html>. (Erişim Tarihi: 21.07.2024).
- Wang, C. (2020). *Why TikTok made its user so obsessive? The AI Algorithm that got you hooked*. Medium. <https://towardsdatascience.com/why-tiktok-made-its-user-so-obsessive-the-ai-algorithm-that-got-you-hooked-7895bb1ab423>. (Erişim Tarihi: 20.02.2024).
- Williams, K. (2020). *TikTok Was Installed More Than 738 Million Times in 2019, 44% of Its All-Time Downloads*. Sensor Tower Blog. <https://sensortower.com/blog/tiktok-revenue-downloads-2019>. (Erişim Tarihi: 03.07.2024).
- World Health Organization. (2021). *Mental health and forced displacement*. Who.int; World Health Organization: WHO. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-and-forced-displacement?utm_source=chatgpt.com. (Erişim Tarihi: 03.09.2024).
- Worthy, L. D., Lavigne, T., & Romero, F. (2025). *Stereotypes, Prejudice and Discrimination*. Maricopa.edu; MMOER. <https://open.maricopa.edu/culturepsychology/chapter/stereotypes-prejudice-and-discrimination/>. (Erişim Tarihi: 23.01.2025).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Eren KESER
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Fatih Anadolu Lisesi, Manavgat,
Lisans Diploması	Yakın Doğu Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla ilişkiler ve Tanıtım Bölümü, Lefkoşa, 2009
Yüksek Lisans Diploması	Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Konya, 2013.
Tez Konusu	Kamu Kurumlarında Kurumsallaşma Faaliyetleri Olarak Halkla İlişkiler Çalışmaları: Uygulamalı Bir Örnek Olarak T.C. MATAB (Manavgat Çevre Koruma Turizm Alt yapı Tesisleri Yapma ve İşletme Birlik Başkanlığı)
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
➤ Keser, E. (2024). “Kültürel Emperyalizm Bağlamında Yeni Dijital Sömürgecilik Uygulamaları: GeForce NOW ve Game Pass” / “New Digital Colonialism Applications in the Context of Cultural Imperialism: GeForce NOW and Game Pass”.Bılar: Bilim Armonisi Dergisi, 7 (1): 135-153. doi: 10.37215/bilar.1487367 ➤ Keser, E. (2020). Digitalization and Augmented Reality Applications: Whether Augmented Human or Lost Humanity ?. S. Kolukirik (Ed.), <i>Digitalization and Future of Digital Society</i> (s. 157-177). Peter Lang D, Book chapter, DOI: 10.3726/b17856 ➤ Keser, E. ve Ebren, F. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Sinema Filmlerinin Dağıtım: Evde Film Seyretmek. F. Uslu (Ed.), <i>DİJİTALLEŞME EĞİLİMLERİ - COVID-19 Pandemisi Sonrası Dijitalleşme Eğilimlerinin Sosyal ve Beşeri Bilimlere Yansımaları</i>, .Nobel Bilimsel Eserler, 2020-12-01 Book chapter, E-ISBN:978-625-7296-94-6 ➤ Keser, E. ve Uslu, F. (2019). Kamu Diplomasisi Örneği Olarak Milli Kültürün Çocuklara Üç Boyutlu İnteraktif Uygulamalarla Aktarılması An Instance On Transferring National Culture to The Children with Three Dimensional Interactive Applications. International Congress Of Science Culture and Education, Antalya: Aralık 2019, 576-581. ➤ Keser, E. ve Uslu, F. (2020). Dijital Sosyoloji Ve İletişim Çalışmaları Bağlamında ‘The Boys’ Dizisi Alımlama Analizi. 4. International Mersin Symposium, 22 - 24 October 2020, Mersin / Turkey, Mersin: 2020, 262-285. ISBN: 978-625-7882-98-9	

İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Yakın Doğu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ofisi, PRA Ajans Konya
Çalıştığı Kurumlar	- Dijital İletişim Ortamları Tasarımı ve Eğitimi – Eğitimci 2018 - Devam Ediyor (Anlaşma sağlanan Kolejlerde seminerler, seçmeli ders olarak ve Üniversitelerde İletişim Atölyeleri şeklinde sürdürülmektedir.) - Video animasyon ve reklam jenerikleri v.b. için (Adobe After Effects); Fotoğraf düzenleme için (Adobe Photoshop); dergi, bülten, e-dergi tasarımı için (Adobe Indesign); film endüstrisi tarafından sektörde sıkça kullanılan 3D animasyon (karakter modelleme, render) ile özel efektler yapılmasını sağlayan (Maxon Cinema 4D); kurgu ve montaj işlemleri içinde (Adobe premiere) programları çalışmakta ve uygulamalı ders eğitimleri verilmektedir. Ayrıca Maxqda Nitel Veri Analiz Programı kullanım eğitimi de verilmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilere yönelik olarak 3 boyutlu tasarım ve baskılama, artırılmış gerçeklik, oyun geliştirme ve kısa animasyonlu video yapımları imkanı sunan SCRATCH, AUTODESK TINKERCAD, BLENDER 3D, UNITY programlarının eğitimleri de uygulamalı olarak verilmektedir. - T.C. MATAB Başkanlığı, Antalya - Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Birim Müdürü 01/2012 - 04/2014 T.C. Matab Başkanlığı – Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Birim Müdürü olarak çalışarak kurumsal iletişim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. - Technocity Bilgisayar, Antalya - İş yeri sahibi 06/2009 - 11/2010 Technocity bilgisayar satış, donanım, yazılım ve teknik servis işletmeciliğini yürütmek.